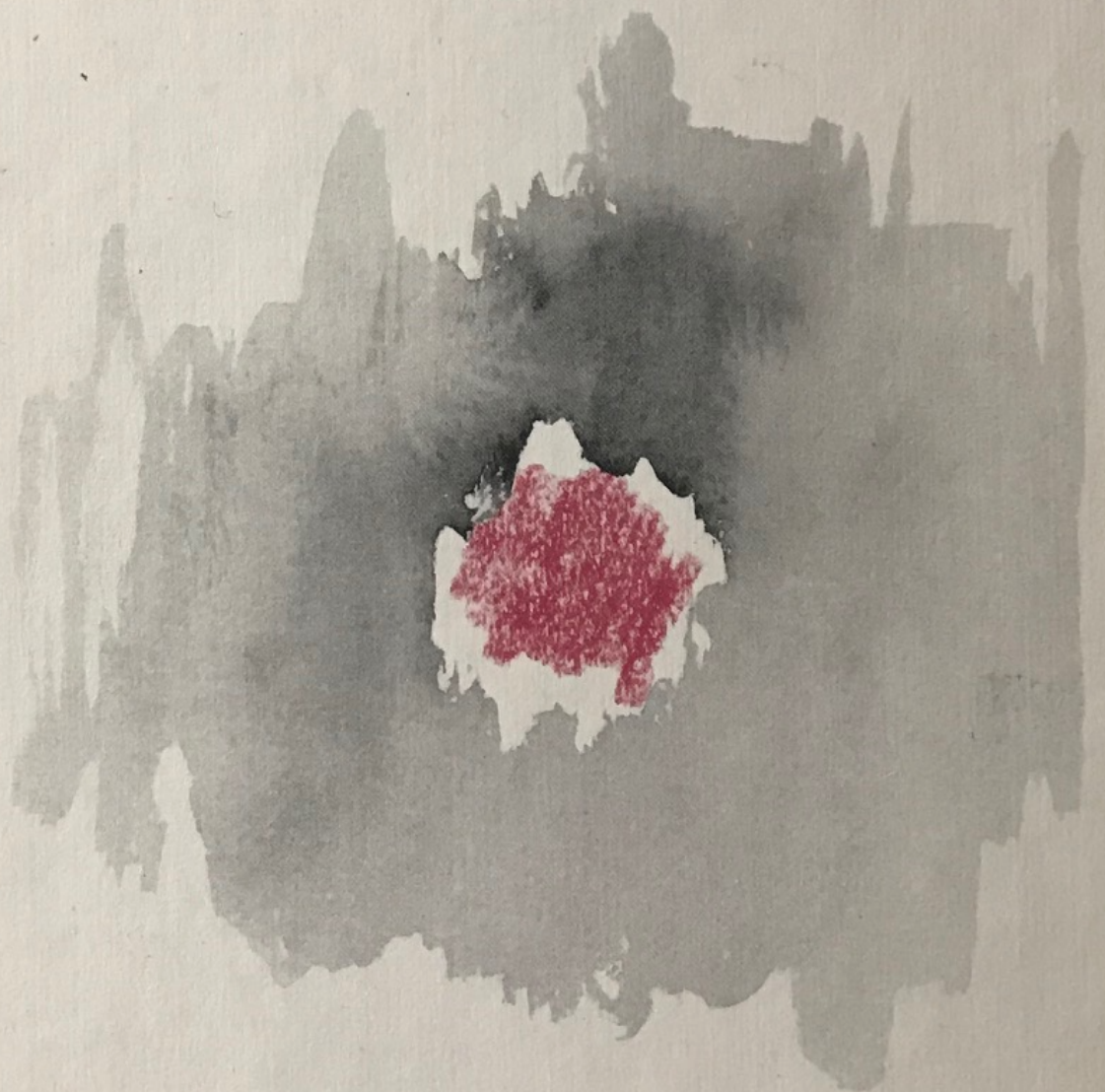

Carl Olof Rosenius

I Guds hjärta

Rosenius

Skapelsen och människan	4
Syndafallet och dess följder	10
Såld under synden	33
Upprättelsen och det första evangelium	39
Tio Guds bud	52
Första budet	71
Andra budet	87
Tredje budet	99
Fjärde budet	114
Femte budet	132
Fortsättning av våra betraktelser över tio Guds bud	145
Sjätte budet	147
Något om äktenskapet	156
Sjunde budet	166
Åttonde budet	175
Nionde och tionde buden	187
De trognas frihet ifrån lagen	195
Det gjorde Gud då han sände sin Son...	234
Skall du verkligen	243
Vad skall jag göra, att jag må bliva frälst och salig?	248
Andliga väckelser	257
Något om den sanna bättringen och tron	259
Den nya skapelsen	280
Kristi lust med människors barn, och hans lekande...	285
Om Kristi sanna kännedom	302
Just därför att nåden är så stor	312

*Samtliga texter från <http://pietisten.com/originaltexter/>
Endast sid- och vissa radbrytningar redigerade*

© www.pietisten

Texterna får användas fritt, helt eller delvis, digitalt eller analogt, kopierat eller tryckt om ditt syfte är att främja Kristi rikes tillväxt. Texterna får dock inte användas i någon form av försäljning utan tillstånd från pietisten.com.

Skapelsen och människan

1 Mos 1

“Det nya testamentet ligger fördolt i det gamla, och det gamla ligger öppet i det nya”

Augustinus

Luther sa en gång: “Innan en människa rätt lärt sig förstå de första orden i Bibeln, I begynnelsen skapade Gud himmel och jord, så är hon död.” Om hon än skulle leva i tusen år skulle hon ändå inte kunna bli fullärd i vad detta innebär. Detta kan tyckas vara ett underligt uttalande, i synnerhet orden om att man är död om man inte förstår dessa ord om skapelsen. Men detta visar något av vad kristna i alla tider har kunnat intyga. Ett rätt betraktande av bibelns första berättelse kan ge kraft och uppmuntran för den kristne.

Kristus själv hänvisar oss till att betrakta skapelsen, “Se på himlens fåglar, de sår inte, skördar inte och samlar inte i lador, men er himmelske fader föder dem. Är inte ni värda mycket mer än de?” Matt 6:26 Jesus visar på något som Gud lagt in i skapelsen för att väcka oss ur slummern och visa oss på hur Fadern är sinnad mot oss, “Finns det någon far ibland er som ger sin son en orm, när han ber om en fisk, eller ger honom en skorpion, när han ber om ett ägg? Om nu redan ni, som är onda, förstår att ge era barn goda gåvor, skall då inte fadern i himlen ge Helig Ande åt dem som ber honom?” Luk 11:11- 13.

Paulus säger att hedningarna kan lära känna Gud genom skapelsen, “Det man kan veta om Gud kan de ju själva se; Gud har gjort det uppenbart för dem. Ty alltsedan världens skapelse har hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomlighet kunnat uppfattas i hans verk och varit synliga. Därför finns det inget försvar för dem.” Rom 1:19-20 Hur mycket mer borde då inte det gälla oss som även har Guds ord om denna skapelse! Bibelns berättelse om skapelsen ger mycket mer ljus och tröst än bara ett rent betraktande av den och vi ska nu uppehålla oss en stund i paradiset och skåda vår Faders kärlek, vishet och makt.

Vad är meningen med oss? Denna fråga ska vi söka ett svar på. Det första vi kan se är att hela skapelsen med all sin skönhet är ämnad för människan. Först berättas det om hur Gud skapar himlakropparna, sedan spirar livet fram på jorden. Djur och växter skapas och Gud säger att allt är gott. När så allt är klart vänder han sig till sina två barn och säger: - Var fruktsamma och föröka er, och uppfyll jorden och lägg den under er. Och råd över fiskarna i havet och över fåglarna under himmelen och över alla djur som rör sig på jorden.” Om vi ser skapelsen som ett hus kan det säga oss något om vilken höghet och rang de personer bör ha som bor i det. Det säger oss också något om vem den kan vara som byggt ett sådant hus.

Skapelseberättelsen börjar med att berätta om hur jorden var öde och tom, mörker råder över djupet och Guds Ande svävar över vattnet. Så kommer berättelsen om hur Gud skapar himlafästet, ljuset kommer och bestämda tider för dag och natt ordnas. Jord formas och ur jorden spirar växter, gräs, träd och blommor fram. Måne och sol skapas så vi vet när det ska vara dag och när det ska vara natt. Nu står allt färdigt, solen värmer och lyser, gräset spirar, blommorna doftar. Men detta är inte nog, det är något som saknas. Här är ännu bara ett växtrike, det finns inga åskådare som kan fylla arenan med liv och rörelse.

Ett sånt här tomrum vill inte Gud lämna. Eftersom huset var ämnat åt människan måste det även finnas levande varelser. Människan skulle såsom Guds avbild ha ett rike av levande varelser att råda över liksom Gud själv var Herre över otaliga världar och himlakroppar. Nu tänker Gud återigen en skapande tanke, en tanke på liv, på en hel värld av liv och rörelse. Och nu väller liv fram i form av djur i oändligt skiftande former.

Tänk på att vi ännu i denna dag upptäcker nya djurarter, växter och insekter som vi inte känt till förut. Och hur många arter har inte trampat jordens yta som vi i dag bara kan skönja spåren av? Allt detta bara för att Gud talar ett ord! "Och Gud sade: "Må vattnet frambringa ett vimmel av levande varelser. Må också fåglar flyga över jorden under himmelens fäste." Och Gud skapade de stora havsdjuren och hela det stim av levande varelser, som vattnet vimlar av, efter deras arter, likaså alla bevingade fåglar, efter deras arter. Och Gud såg att det var gott. Och Gud välsignade dem och sade: "Var fruktsamma och föröka er, och uppfyll vattnet i haven. Må också fåglarna föröka sig på jorden." Och det blev afton, och det blev morgon, den femte dagen. Och Gud sade: "Må jorden frambringa levande varelser, efter deras arter, boskapsdjur och kräldjur och vilda djur, efter deras arter." Och det skedde så. Gud gjorde de vilda djuren, efter deras arter, och boskapsdjuren, efter deras arter, och alla kräldjur på marken, efter deras arter. Och Gud såg att det var gott."

Solen, månen och stjärnorna lyser milt över henne. Planeterna har börjat sina regelbundna rörelser. Bergen och dalarna är täckta av gräs, blommor och träd. Djuren och fåglarna leker muntert och fredligt med varandra. Marken grönskar och solen värmer en värld som är underbart vacker och skön. Jorden är nu utrustad för att ta emot sin konung och herre, människan. För hur skön än skapelsen än må vara är det något som ännu saknas.

Det finns ännu ingen varelse med förmågan att känna och älska sin Skapare. Ingen som kunde höja sig över detta underbara skådespel, upp till sin upphovsman, ingen som hade en odödlig själ. En viktig plats saknades, arvingen i huset saknades. Här var berett ett härligt och uppenbart tempel, glänsande av skönhet och prakt. Men ännu saknades den präst som skulle sköta gudstjänsten, frambära lovets offer till Gud och bära det höga kallet att råda över hela jorden.

"Och Gud sade: "Låt oss göra människor till vår avbild, till att vara oss lika. Och må de råda över fiskarna i havet och över fåglarna under himmelen och över boskapsdjuren och över hela jorden och över alla kräldjur som rör sig på jorden." Och Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem. Och Gud välsignade dem. Gud sade till dem: "Var fruktsamma och föröka er, och uppfyll jorden och lägg den under er. Och råd över fiskarna i havet och över fåglarna under himmelen och över alla djur som rör sig på jorden." Och Gud sade: "Se, jag ger er alla fröbärande örter på hela jorden och alla träd med fröbärande trädfrukt. Detta skall ni ha till föda." 1 Mos 1.26-29

Det första som står här är märkvärdigt, Låt oss göra människor - låt oss. Här antyds ett samråd mellan några personer. Det står inte; - Jag vill göra människor, eller Gud sade som stått innan i berättelsen. Allt som skapats innan har skett på allmaktens bud, men när Gud ville skapa människan då hålls ett rådslag. Men med vem rådslår Herren? Otvivelaktigt är alla tre

Gudomspersonerna i samspråk. Nu skulle den varelse skapas som inte bara hade en jordisk kropp, utan även en odödlig själ som skulle tas av Guds egen Ande och danas för ett evigt samliv med Gud. Det står; - Låt oss göra människor till vår avbild, till att vara oss lika.

Herren allseende blick vet vad som skulle hända om människan föll från honom och valde att gå sin egen väg, att lyssna på andra röster än Hans röst. Han ser allt det elände detta skulle ställa till med och vill inte att människan ska utgå från Hans hand förrän Han hållit rådslag och Sonen, det eviga Ordet, tagit på sig människans frälsning.

När Sonen säger: - Jag vill frälsa det mänskliga släktet, kan Fadern säga: - Då vill jag skapa det. Låt oss skapa människor. Detta frälsningsråd fattas redan innan människan skapas. Herren har i valt att dunkelt tala om detta frälsningsråd i skapelseberättelsen och om vi inte hade det förklarat på andra ställen i Skriften skulle nog ingen kunna förstå dessa ord.

Att det är ett rådslag om frälsningen kan vi se av bl a följande ställen:

Ef 1:3-4. "Välsignad är vår herre Jesu Kristi Gud och Fader. Han har välsignat oss med all den andliga välsignelse som genom Kristus finns i himlen, liksom han före världens skapelse har utvalt oss i honom till att stå heliga och fläckfria inför sig i kärlek. "

1 Pet. 1:20. "Han var utsedd redan före världens skapelse men trädde fram först nu vid tidens slut, för er skull som tror."

Om någon frågar vad som avhandlades i Guds eviga råd kan du svara att det är uppenbarat av dem som var med. Alla tre Gudomspersoner har uppenbarat det. Fadern sökte genast upp våra föräldrar på fallets dag med löfte om en som en dag skulle krossa omens huvud. Han uppenbarade sig för patriarkerna och förnyade löftet. Den Helige Ande talar genom profeterna om förlossaren, Herrens Smorde, den som skulle vara sargad för våra överträdelser så att en apostel i nya testamentet inte kunde ha talat tydligare om det. Men i synnerhet har Sonen uppenbarat det. Han kallas därför det sanna vittnet: "Och skriv till ängeln för församlingen i Laodikeia: Så säger han som är Amen, det trovärdiga och sanna vittnet, början till Guds skapelse." Upp 3:14

Buchner förklarar dessa ord så: "Han är vittnet till Guds förbund med oss, för honom var saken väl bekant eftersom han hade varit på rådslaget där det blev beslutat om att Sonen skulle återlösa världen." Paulus säger: "Och han har yppat sin viljas hemlighet för oss, det beslut om Kristus som han hade fattat från början." Ef 1:9.

Visst ligger vår utkorelse och salighet i Kristus nog djupt grundad? Visst borde vi väl vara vissa i tron på Honom så att vi borde sjunga av glädje och fröjd över en sådan Gud? Å andra sidan, inte borde väl någon försöka hitta egna frälsningsvägar än genom Sonen? Nej, försök inte komma till Fadern på andra vägar än den han lagt fast! Försök inte komma inför Honom utan Kristus! Försök inte vinna Hans nåd i ditt eget namn! Det är endast i Kristus vi är utvalda, förrän världens grund var lagd, endast i Kristus! Och grunden är lagd alltför djup för att någon ska kunna rubba den. Lovat vare Guds frälsningsråd!

Den andra saken vi ska se på vid människans skapelse är det att hon skapas på ett annat sätt än den övriga skapelsen. Allt innan människan skapas genom Guds skaparord - Varde ljus, varde mitt i vattnet, må vattnet frambringa o s v. Det är som om Gud i naturen lagt ned krafter som får livet att spira fram och utvecklas på Hans befallning. Men när människan skapas får inga sådana naturkrafter vara med. Det är ett verk där alla tre Gudomspersonerna är med, här verkar Gud ensamt och omedelbart. När människan skapas heter det: - Låt oss göra människor!

Människan är alltså inte född av vatten eller jord som en del religioner påstår. Människan är kommen direkt ur Guds hand. Ännu märkligare blir det när vi tittar på varifrån människans beståndsdelar kommer. "Och Herren Gud danade människan av stoft från jorden och inblåste livsande i hennes näsa, och så blev människan en levande varelse." 1 Mos 2:7

Det första är att Gud danar, ett ord som på hebreiska betyder skapande, likt när man knådar en deg eller ett stycke lera. Gud gjorde människans kropp av jord till en evig påminnelse att vi är stoft. Därför fick också den första människan namnet Adam som betyder jord, jordisk, jordbarnet. Detta för att vi inte ska glömma hur förgänglig kroppen och tiden är. För att vi ska söka det som hör det eviga till, Gud vår Far. Gud inblåste livsande i människan. Evighetsbarnet som är ämnat att leva med Gud i evighet, här ser du ditt ädla och höga ursprung!

Det tredje som sägs är att människan skapas till Guds avbild. Att Guds Ande vill göra oss uppmärksamma på detta ser vi av att detta påstående upprepas, betonas "Låt oss göra människor till vår avbild, till att vara oss lika". Och Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem" 1 Mos 1:26.

Gud ville göra en bild av sig själv genom att skapa oss, hur ska vi någonsin förstå vad detta innebär. Det är alltför obegripligt och stort. Därför kunde också Kristus bli vår broder och like. Jesus skäms inte för att kalla oss bröder och systrar. Han har kommit för att återställa vad som förstörts genom syndafallet och en dag ska vi bli Honom helt lika när vi får nya och odödliga kroppar vid uppståndelsen.

Om Guds avbild och hur de första människorna liknade Gud vet vi inget. Detta eftersom vi förlorat avbilden så pass att vi inte har någon erfarenhet av det och skriften säger inget om den saken. Men några ledtråder finns om vad Guds avbild kan vara. "Ljug inte för varandra, ni har ju klätt av er den gamla människan och hennes vanor och klätt er i den nya, som förnyas till verklig kunskap och blir en bild av sin skapare" Kol 3:10. "och att ni klär er i den nya människan, som har skapats efter Guds bild, med den rättfärdighet och den helighet som hör sanningen till" Ef 4:24.

Av dessa, och andra bibelställen kan vi se att Guds avbild främst var intryckt i hennes ande och består av verklig kunskap, helighet och frihet i viljan att göra det goda. När vi ska se på syndafallets fröjder kan vi se att det är just i dessa avseenden som en förändring i människan

äger rum. Människan förlorar den sanna kunskapen om Gud och vi börjar tänka onda tankar och göra onda gärningar. De hade allt vad vi sucka och längta efter.

Innan syndafallet behövde aldrig Adam och Eva sucka om att det goda jag vill gör jag inte och det onda som jag inte vill, det gör jag. Nej, de hade verkligen en fri vilja, av vilken vi nu endast har en drömbild. Jesus säger i Jesus svarade: "Sannerligen, jag säger er: var och en som syndar är slav under synden" Joh 8:3.

Och aposteln Paulus berättar också om denna verklighet "Vi vet att lagen hör till det andliga. Men själv är jag av köttslig natur, såld till slav under synden" Rom 7:14. Förutom en fri vilja hade de sanna och riktiga tankar om Gud, de såg klart Hans hjärta och sinne mot dem och de hade ett innerligt förtroende till Honom.

Några lärdomar

Gud är en mästare

Se på skapelsen, på alla dess mysterier, dess storslagna skönhet, på de invecklade sammanhangen, världsrymdens storhet och du ser ett verk av en mästare. Om skapelsen kan vara så här stor, hur stor bör då icke personen bakom vara?

Gud bryr sig om oss

Skulle något kunna vara för svårt för Honom? Skulle icke Hans barns väl och ve angå Honom? För oerfarna goddagsmänniskor som inte känner någon som helst nöd och för livligt troende kristna behövs inte denna betraktelse. Men när en kristen kommer i anfäktelse, i tvivel på Gud och Hans Ord, då visar Herren denne till sitt verk. Här behövs då inga trons ögon att se med eller större inre känsloupplevelser. Skapelsen ligger ju framför oss. Den kan vi se, ta på och erfara med våra sinnen. Se på fåglarna under himlen, säger Jesus. Hur skulle Gud kunna bry sig om dessa små varelser och glömma en människa? Se på liljorna på marken som Gud klädde, dessa var mer praktfulla än kung Salomo i all sin härlighet. Ändå kunde dessa ryckas upp och kastas i en eld utan att någon brydde sig. Varför skulle Gud bry sig så mycket om dem och inte bry sig om människan? Jesus säger att till och med våra huvudhår är räknade av vår Fader. Vi kan vara säkra på att Gud bryr sig om oss mer än något annat skapat!

Skapelsebetraktelsen stävjar vårt förnuft

Se på Job som förlorade allt och fick sitta på sophögen. Han förbannar sin födelsedag, han ropar till Gud och vill träta med Honom. Vad svarar Gud med? Jo, Gud ger Job en lektion i geografi och biologi.

"Och Herren svarade Job ur stormvinden och sade: Vem är du som stämplar vishet som mörker, i det du talar så utan insikt? Omgjorda nu som en man dina höfter. Jag vill fråga dig, och du må ge mig besked. Var var du, när jag lade jordens grund? Säg det, om du har ett så stort förstånd. Vem har fastställt hennes mått - du vet ju det? Och vem spände sitt mätsnöre ut över henne?

Var fick hennes pelare sina fästen, och vem var det som lade hennes hörnsten, medan morgonstjärnorna tillsammans jublade och alla Guds söner höjde glädjerop? Och vem satte dörrar för havet, när det föddes och kom ut ur moderlivet, när jag gav det moln till beklädnad och lät töcken bli dess linda, när jag åt det utstakade min gräns och satte bom och dörrar för det, och sade: "Härintill skall du komma, men ej vidare, här skall dina stolta böljor lägga sig"

Har du i din tid befallt dagen att gry eller anvisat åt morgonrodnaden dess plats, där den skulle fatta jorden i dess flikar, så att de ogudaktiga skakades bort därifrån? Då ändrar den form som leran under sigillet och tingen framstår som klädda i skrud. Då berövas de ogudaktiga sitt ljus, och den arm som lyfts för högt bryts sönder. Har du stigit ned till havets källor och vandrat omkring på djupets botten? Har dödens portar avslöjat sig för dig, ja, såg du dödsskuggans portar? Har du överblickat jordens vidder? Om du känner allt detta, så låt höra." Job 38:1 - 18

På sådana frågor ska man försöka svara när man vill döma över Guds Ord. Det är ett arbete man snart och gärna lämnar för att säga: - Tala Herre, din tjänare hör. Då har man haft nytta av att betrakta skapelsen. "Job svarade Herren och sade: Ja, jag vet att du förmår allt, och att ingenting som du beslutar är dig för svårt. Vem var då jag som i oförstånd gav vishet namn av mörker? Jag talade ju om vad jag inte begrep, om det som var mig för underbart och det jag inte kunde förstå. Men hör nu, så vill jag tala. Jag vill fråga dig, och du må ge mig besked. Endast hörsägner hade jag uppfattat om dig, men nu har jag fått se dig med egna ögon. Därför tar jag det tillbaka och ångrar mig, i stoft och aska." Job 42:1 - 6

Vi ser Guds kärlek

Detta är vad vi främst bör lära oss av att betrakta skapelsen, Guds kärlek mot oss människor. Människan var ju i sanning Guds "livs son". Därför, ännu en gång: tänk inte att Gud inte skulle bekymra sig om dig. Varifrån kommer du? Vem har skapat och hittills uppehållit dig? Varför har Gud skapat allt på jorden om det inte var för oss människor?

Hör vad Fadershjärtat säger:

"Kan då en moder glömma sitt barn, så att hon inte har förbarmande med sin livsfrukt? Och om hon än kunde glömma sitt barn, så skulle dock jag inte glömma dig. Se, på mina händer har jag upptecknat dig." Jes 49:15 - 16

"Finns det någon far ibland er som ger sin son en orm, när han ber om en fisk, eller ger honom en skorpion, när han ber om ett ägg? Om nu redan ni, som är onda, förstår att ge era barn goda gåvor, skall då inte fadern i himlen ge helig ande åt dem som ber honom?" Luk 11:11-13

Vilket djur, vilken björn, lejon eller tiger är så grym att han inte bryr sig om sin avkomma, sina barn? Hur kan du då tro att du inte skulle ligga Gud varmt om hjärtat? Han som skapat dig och dött för dig, hur skulle Han kunna annat än att bry sig om din eviga välfärd? Lika viss som du kan vara om att Gud skapat människan - och du är en människa - lika viss kan du vara om Hans eviga och obegripliga kärlek. Gud må öppna våra ögon och föröka vår tro!

Syndafallet och dess följder

*Gud har skapat människan till evigt liv och gjort henne till sitt beläte —
men genom djävulens avund är döden kommen i världen.*

Vish. 2:23-24

Vi komma nu att skåda, huru den store, underlige och nådefulle Guden satte människan på ett prov, samt huru detta avlopp. Detta avlopp visst olyckligt, men det botades ock härligt. Vi skola nu med våra ögon skåda uppkomsten och urkällan till all den olycka, jämmer och nöd, all den synd och för- bannelse, alla de kval och smärtor, som vårt släkte någonsin lidit på jorden - men vi skola ock skåda ursprunget och källan till all den nåd och salighet, all den frid och fröjd, som alla trogna någonsin i tiden smakat, och varöver de i himmelen äro evigt saliga, fröjdas och lovsjunga. »Såsom igenom en människa synden har kommit i världen, och genom synden döden - så har ock igenom en rättfärdighet rättfärdiggörelse till liv kommit över alla människor. Ty såsom genom den ena människans olydnad de många hava blivit gjorda till syndare, så skola ock genom den enes lydnad de många göras rättfärdiga» (Rom. 5).

Men först ännu några anmärkningar om människan. Människan var skapad till Guds avbild, att vara honom lik - till ett himmelsbarn på jorden, danat för att leva med Gud, begåvat med ett rent och ljust förstånd, en ren och fri vilja - korteligen, till en avbild av Gud själv; och när människan var skapad, »då såg Gud på allt, som han hade gjort, och se, det var mycket gott» - och nu vilade Gud från alla sina verk, som han hade gjort - nu vederkvickte och fröjdade han sig (på människosätt att tala). Att Gud på sjunde dagen vilade från alla sina verk, betyder visserligen först, att han upphörde att på detta sätt skapa; men han har ock haft en gudomlig förnöjelse och ro i sitt härliga verk.

I synnerhet har Guds Son, som framdeles skulle bliva en »människans Son», människornas broder och frälsare, nu i denna första, ljuvliga morgonstund av tiden haft en synnerlig lust med människan såsom han själv betygar i Ordspr. 8: 30, 31. Liksom han i nya testamentet kallas »Ordet, som var i begynnel- sen, och genom vilket allt blev skapat», så kallas han här »Visheten», såsom en verkande och talande person, en evig Gud; och på nämnda ställe säger han: »När Gud befäste himmelen, var jag tillstädes - och jag var ett skötebarn vid hans sida, och jag var hans dagliga lust, lekande inför hans ansikte be- ständigt, lekande på hans jordkrets och förlustanda mig med människors barn.» Efter vi redan voro »utvalda i honom», och han redan var »förut bestämd före världens begynnelse» till vår broder och frälsare, hade han ock redan sin lust med människors barn, med vilka han framdeles skulle träda i så nära förbindelse, då han skulle bliva en »människans Son». Dessutom var nu männi- skan i sig själv ett gott Guds barn, uti vars ande den himmelske Fadern hade sin lust och vila.

Men Gud helgade ock den sjunde dagen och välsignade honom för människans skull; såsom Kristus säger i Mark. 2: 27: »Sabbaten är gjord för människans skull.» Och Gud har ofta förklarat, vartill sab- baten skulle vara, nämligen till själens näring och uppbyggelse i Guds kunskap och himmelska ting. Således finna vi redan här i sabbatens instiftande, att

människan är skapad för Guds kunskap, för ett andligt liv och för Guds tjänst; ty sabbaten är icke påbjuden för något enda av de oskäligen djuren. –

Vidare ligger ock i sabbatens instiftande ett mycket tydligt och starkt bevis därpå, att människan är skapad för ett evigt liv efter detta; »ty», såsom Luther säger, »allt, vad Gud har velat att man på sabbaten skulle göra, är idel vissa och klara tecken och bevis för ett annat liv efter detta. Vad vore det nödigt, att Gud genom sitt ord talade med oss, så framt vi icke tillhörde ett tillkommande och evigt liv? Ty så framt det icke blir något tillkommande liv, varför skulle icke vi leva såsom kreaturen, med vilka Gud icke talar, och vilka icke känna Guds Men emedan det gudomliga majestätet talar allena med människan, och hon allena känner och fattar Gud, så följer nödvändigt att efter detta liv är ett annat, för vars vinnande vi måste hava Guds ord och kunskap.

Ty detta timliga liv är ett naturligt liv, vilket även alla oförnuftiga djur hava, som icke känna Gud. Sålunda bevisar sabbatens instiftande, att människan är ämnad till ett andligt och evigt liv med Gud, sin Skapare. – Av Heb. 4 kap. finna vi ock, att sabbaten, Guds vila, Guds rolighet, även varit en förebild, till det eviga livet i himmelen, där alla trogna,, efter denna tidens vedermöda och tröttande valfart, skola få en evig och ostörd sabbat och vara när Herren alltid. Vi skola aldrig glömma: »Gud har skapat människan till evigt liv» (Vish. 2).

Himmelen är ifrån begynnelsen ämnad åt henne; såsom Kristi ord på den yttersta dagen skola lyda till de utvalda: »Kommen, I min Faders välsignade, och tagen i besittning det rike, som eder är tillrett från världens grundläggning.» Märk, från världens grundläggning var himmelriket ämnat åt människan. Till de osaliga åter på Domarens vänstra sida heter det: »Gån bort ifrån mig, I förbannade, till den eviga elden, som är tillredd åt djävulen och hans änglar.» Pinorummet var således icke tillrett för människan, utan för djävulen. Människan var ämnad till evigt liv i himmelen.

Innan människan kunde rätt åtnjuta detta andliga och eviga liv med Gud, var det likväl nödigt, att hon först skulle stå ett prov här på jorden. Men frågar någon, varför Gud skulle sätta människan på ett prov, i vilket han förutsåg att hon skulle falla, så svaras: Guds råds hemligheter äro väl egentligen honom själv förbehållna och skola i evigheten bättre förklaras för oss; men något kunna vi dock förstå. Augustinus säger: »Det skedde därför, att människan skulle lära känna alla Guds egenskaper, icke blott hans allmakt, vishet och godhet, utan ock hans stränga rättfärdighet och hans oändliga barmhärtighet. Hade intet prov och intet fall skett, så hade människan blott känt Gud såsom Skapare, aldrig såsom Domare och aldrig såsom Frälsare.»

En annan tolkare säger: »Skulle människans kärlek och lydnad hava något värde, så var ett val för henne nödvändigt; det måste åt henne överlämnas att fritt välja mellan lydnad och olydnad. Gud lät människan förstå, att hon vid detta prov hade frihet att välja mellan Guds vilja och en egen vilja, som hos henne kunde bliva väckt från ett annat håll. Nu voro två ting möjliga, lydnad eller olydnad.

Genom lydnad hade människan kunnat saliggöras utan försoning. Förvandlingen, som var nödig till ett högre liv, hade då skett utan död och förgängelse. Adams efterkommande hade då icke blivit födda till världen med synd. Men de hade måst sättas på prov var och en för själv. Om då somliga hade fallit i synd, så hade de icke kunnat frälsas; ty människosläktet hade då varit delat uti syndfria och syndfulla, vilka hade varit väsentligen olika. Om vårt släkte hade behållit sin syndfria natur och en fri vilja, så hade det ingen frälsare behövt. Men därigenom hade det ock aldrig behövt prisa Gud för barmhärtighet och aldrig fått smaka saligheten av förlåtelsens nåd.» - Den märkligaste förklaringen över Guds råd ligger otvivelaktigt i Kristi egna ord, då han säger: »Den som mycket förlåtes, han älskar mycket.

Och i den stora liknelsen om fadern med de två sönerna, Luk. 15: 11-32, varmed Kristus i synnerhet velat måla för oss sitt nåderikes hemligheter eller Guds förhållande till människan, där visar han, att den sonen, som var fallen och förlorad, men blev blott genom faderns kärlek överhopad med en alldeles oförskyllad och oväntad nåd, fick ock därigenom en salighet och ett hjärta för fadern, som den andra sonen aldrig kände ett i salig blygsel och kärlek försmält och brinnande hjärta då däremot den sonen, som aldrig hade fallit, aldrig vikit ifrån Guds bud och aldrig varit förlorad, hade ett kallt och avogt hjärta mot sin fader.

Huvudsaken är: Gud vill vara ensam Konung och Herre, ensam stor över alla sina händers verk. »De änglar, som icke behöllo sitt furstadöme, utan strävade efter Guds höghet och ära, övergåvo sitt eget hem, dem förvarade han med eviga bojor i mörker, till den stora dagens dom» (Jud. v. 6); detta var ett fall, från vilket ingen hjälp, ingen upprättelse gavs. Människan åter blev genom sitt fall beständigt ett nådehjon på jorden, och Gud beständigt stor i nåd och ära. - Men även vad vi icke förstå är lika godomligt och stort. Det tillhör Herrens ära att vara obegriplig för oss. Därför övergå vi nu till själva den heliga historien, att skåda det betydelsefulla provet och fallet.

Människan hade allt vad hon kunde önska sig. Så lyder beskrivningen: »Herren Gud planterade en lustgård i Eden österut och satte däri människan., som han hade danat. Herren Gud lät nämligen alla slags träd, som voro ljuvliga att se på och goda att äta av, uppväxa ur marken och livets träd mitt i lustgården, så ock kunskapens träd på gott och ont. Och från Eden utgick en flod, som vattnade lustgården; sedan delade den sig i fyra grenar. Den, första heter Pison m. m. - Så tog nu Herren Gud mannen och satte honom i Edens lustgård till att bruka och bevara den. Och Herren Gud bjöd mannen och sade: Av alla andra träd i lustgården må du fritt äta, men av kunskapens träd på gott och ont skall du icke äta., ty när du äter därav, skall du döden dö.»

Detta är nu provet, som Adam skulle stå å sitt släktes vägnar. Detta är det förbund, som Gud upprättade med människan. På ena sidan var den treenige, oföränderlige, majestätiske Guden, såsom den högte laggivaren. På den andra sidan var Adam, som i sin person föreställde hela det mänskliga släktet; vilket utgången bevisar, då hans fall och dess frukter sträckte sig till alla människor (Rom. 5: 12; 1 Kor. 15: 21-22).

Det, som nu här först bör märkas - och vilket är i hög grad tänkvärt och lärorikt - är det förhållandet, att Gud fäste sitt förbund vid en så ringa och obetydlig gärning. Se och lär här en gång för alla, huru den store och helige Guden dömer! När han ville sätta människan på det största och betydelsefullaste prov, då utvalde han den allra minsta gärning, som kunde upptäckas på jorden. Ett prov, som skulle sträcka sina följder över en hel värld, ett bud, vars brytande skulle medföra all slags död, lekamlig, andlig och evig, fästes vid en så ringa gärning, som att äta frukten av ett träd mitt i paradiset rikedom på träd och frukter. Visst har Herren med detta första bud givit människosläktet för evärdelig tid den lärdomen, att hans ögon se efter hjärtat, efter lydnaden, icke efter gärningens storlek.

Visst har han givit oss en allvarsam lärdom därom, att han vill vara en allrådande Herre över sina ska- pade varelser, som fordrar lydnad, fullkomlig lydnad, blott lydnad, när han befäller något. Hade han t. ex. sagt till Adam: du skall icke dräpa din hustru, eller: du skall icke plåga djuren, då hade genast för- nuftet sett skäl däri, gillat och understött hans bud, och då blott för det förnuftiga i budet rättat sig därefter; och således hade själva lydnaden - vad som heter ren lydnad för Herrens bud - aldrig kommit på prov. Då hade människan genast fäst sig vid gärningarnas värde och helt förbisett, vad Gud egent- ligen ville hava, nämligen lydnaden.

Men nu utvalde Gud den allra minsta gärning, på det förnuftet skulle intet skäl finna, ingen ledning, intet understöd, utan att budet måtte fordra en ren lydnad. Nu skulle förnuftet säga: Kan Gud döma oss till döden för en så ringa gärning? Hela paradiset är fullt av träd och frukter, och vi äro de enda, som skola njuta därav. För vem skall detta ljuvliga träd sparas? o. s. v. Här hade således förnuftet ingen ledning, här fordrades blott lyda - och detta var just vad Herren från begynnelsen ville lära oss.

Det kan ock icke med ord utsägas, huru mångfaldigt och oändligt mycket ont som kommer av benä- genheten att se på gärningarnas värde och icke på Guds ord och bud. Det är denna benägenhet, som utgör grunden till all säkerhet och allt skrymteri. När Gud säger: »Du skall icke dräpa, icke göra hor, icke stjäla», det kan man hålla för viktiga bud; men då han säger: »Du skall icke missbruka Herren din Guds namn», eller: »Du skall icke förtörnas på din broder, icke med falsk berättelse vanställa hans ord och gärningar o. s. v.», då tycker man, att det är blott små och ringa bud, vilka man kan efter behag hålla eller bryta. När man så förgäter den store Gudens heliga vilja och bud och blott ser på gärningen, då kan man leva alldeles säker mitt i det gruvligaste inre syndaväsende, blott man utvärtes och i vissa stycken är from. Så gjorde fariséerna. Så göra alla människor av naturen. Det är endast den helige Ande, som häruti gör en stor skillnad; endast han, som angriper det inre onda.

Att du icke dräper, icke gör hor, icke svär eller super, det bevisar intet om den sanna fromheten, om Guds Andes inneboende - ty sådana grova synder kan förnuftet och samvetet bestraffa; men att du ock oroas över onda tankar, hemlig vrede, orena lustar, fåfänga ord, hemligt högmod, kallsinnighet mot Gud, tröghet till bönen o. s. v. det bevisar mycket mer om den helige Andes arbete i din själ, än de härligaste gärningar.

Men det är icke blott i avseende på Guds bud, det är även i trossaker, som samma benägenhet att se blott på gärningen, och icke på den store Gudens ord, gör oss så stor skada. Att Gud i dopet upptager ett barn, ikläder det Kristus med all hans förtjänst, det är den största dårskap för förnuftet, som blott ser vatten och en skröplig människas (prästens) tjänstförrättning. När barnet vid två års ålder visar Adams natur, så kan man icke tycka, att det är heligt för Gud, eller att Guds änglar fröjdas över det. Eller om en äldre person har kommit till tron på Guds Son och blivit döpt i dag, så får han i morgon känna, att »icke köttets orenhet avlades» (1 Petr. 3: 21), utan att han blott inför Gud var ren och helig genom Kristi rättfärdighet, vilken han iklädes. Men nu ser han icke denna rättfärdighet, utan endast vad han har av Adam, endast sin egen synd och orenlighet; då är han genast färdig att fälla modet och tänka: Nej, jag blev dock icke ren o. s. v. Då betyder det alls intet vad Kristus sade: Den som tvagen är, han är hel och hållen ren (för Gud) och behöver blott två fötterna (vandringen) - då betyder hela Kristi förtjänst alls intet. Nej, då heter det: Om jag blott kunde vara from och helig; men att jag endast skall hava Kristi rättfärdighet, det är ett intet. Varför det? Endast därför, att Kristi förtjänst icke är min egen gärning och icke synes eller kännes, utan endast är mig tillsagd av Gud. Att Gud säger det, är mig ett intet; om jag själv gjorde något härligt, det vore något att lita på.

På detta sätt är det då ett intet, allt vad Kristus gjort och lidit och sagt - allt är ett intet emot min egen gärning. Sådan är naturen. Därför är det väl av nöden att se upp och märka, huru de allra största ting fördölja sig under den allra ringaste skepnad, när Herren säger något. Sådant ville han en gång för alla lära hela världen, då det allra största prov fästades vid den allra minsta gärning, såsom den var att äta av ett trädets frukt. Tänk, då en hel värld kom under synd, död och förbannelse genom en så liten gärning, blott för Herrens ords skull, då må ingen hädanefter se på, gärningarnas värde, utan på Herrens ord allena.

Det andra, som i avseende på själva provet är märkvärdigt, är, att Herren Gud vid den ringa gärningen fästade en så sträng dom: På vad dag du äter därav, skall du döden dö. Och huru denna dom på det förskräckligaste gick i fullbordan, skola vi sedan betrakta. Men se nu här Guds storhet och majestät! Så stor är Herren Gud, så hög och sträng hans fordran på fullkomlig lydnad och underdånighet av sina skapade varelser, att när hans mest begåvade och älskade barn, människan, blir honom olydig och gör mot hans bud, dömes hon till en trefaldig död, och hela jorden blir förbannad för hennes skull. Så brinner den allsmäktige Gudens vrede över synden, såsom en stor, förtärande eld, som går över hela världen.

Ännu mer uppenbarades denna Guds stränga helighet, då den försoning, som den gudomliga barmhär- tigheten beslöt till vår frälsning, icke kunde ske genom något mindre, än hans egen älskade Sons blodiga, död. Utan blodsutgjutelse skedde ingen förlåtelse (Heb. 9: 22). Här framstår synden rätt stor och förskräcklig! Och sannerligen, om man besinnar, vad det är, att den store, allsmäktige Herren Gud skapat alla världar, himmel och jord och allt, vad däruti är, och skapat människan med förmåga att förstå och höra hans vilja och bud, så kan man icke undra, att om denne store Gud bjuder henne något, och hon gör rakt däremot, därpå

måste följa en stor, helig vrede och hemsökelse av Herren Gud. Han har all rätt att fordra en fullkomlig lydnad av sina skapade varelser.

Det är då idel dårskap av människans förblindade sinne, när hon mäter och räknar sina missgärningars storlek och mängd och, då hon tycker sig finna dem mindre stora och många, hoppas Guds nåd, men för större synd fruktar för Guds vrede. Nej, skriften säger: »Om någon håller hela lagen, men felar i ett, är han saker till allt.» Och så säger Herren Gud om sin heliga lag: »Förbannad vare den, som icke håller denna lags ord, så att han gör efter dem» (5 Mos. 27: 26). Det är denna omständighet, nämligen att Gud dömer på detta sätt, som gör, att även de, vilka »hålla sig till lagens gärningar, äro under förbannelse», emedan de vilja handla med Gud efter lag och rätt, då de likväl icke äro fullkomligt rättfärdiga.

Aposteln säger: » Alla de, som hålla sig till lagens gärningar, äro under förbannelse, ty det är skrivet: förbannad vare var och en, som icke förbliver vid allt» etc. (Gal. 3: 10). Vill människan däremot ödmjuka sig under Guds mäktiga hand, krypa till nådestolen och söka blott barmhärtighet, då är där ingen ända på Guds nåd och kärlek; då går han hellre själv i döden, än han ser, att syndaren skall dö. Men därom snart mera. Vi gå nu först att betrakta själva fallet. Därom lyder berättelsen så (1 Mos. 3):

1. Men ormen var listigare än alla andra markens djur, som Herren Gud hade gjort; och han sade till kvinnan: Skulle då Gud hava sagt: I skolen icke äta av något träd i lustgården
2. Kvinnan svarade ormen: Vi få äta av frukten på de andra träderna i lustgården (v. 3), men om frukten på det träd, som står mitt i lustgården, har Gud sagt: I skolen icke äta därav, ej heller komma därvid, på det I icke må dö.
4. Då sade ormen till kvinnan: Ingalunda skolen I dö; (v. 5) utan Gud vet, att när I äten därav, skola edra ögon öppnas, så att I bliven såsom Gud, vetande vad gott och ont är.
6. Och kvinnan såg, att trädet var gott att äta av och att det var en lust för ögonen, och att det var ett ljuvligt träd, eftersom man därav fick förstånd, och hon tog av dess frukt och åt; och hon gav jämväl åt sin man, som var med henne, och han åt.

Så skedde nu det stora, betydelsefulla syndafallet. Vi vilja närmare betrakta det. Först omtalas ormen. Här är en förskräcklig ande, som talar genom denne orm. Vilken han var, veta vi. Skriften säger uttryckligt: »Gud skapade människorna till evigt liv . . . men genom djävulens avund är döden kommen i världen» (Vish. 2: 24). Därför kallas han ock »den gamle ormen, som heter djävul och satan, vilken förvillar hela världen» (Uppb. 12: 9); och »Leviatan, den snabba ormen, och Leviatan, den slingrande ormen» (Jes. 27: 1). Själv en fallen ängel, av Gud förkastad, »avundades» han människan hennes lycksalighet; därför ville han ock bringa henne på fall. Och huru sker det? Här skola vi nu se hans förskräckliga arglist.

Först vänder han sig, icke till mannen, utan till det »svagare könet» kvinnan. Människan hade nu egna medskapade krafter att strida och emotstå det onda; men därför var ock i dessa krafter den skillnad, som i övrigt mellan mannen och kvinnan, nämligen att mannen hade mera styrka. Därför valde djävulen denna väg att först bedraga kvinnan och sedan genom

henne verka på mannen. Vi finna redan här, såsom eljest i hela skriften, att djävulen är en förslagen och tänkande ande, listig och beräknande, och vet väl att ställa sig efter omständigheterna, att avpassa tillfällen och rikta sina anfall på de svagaste punkterna.

Nu sade han till kvinnan: Skulle Gud hava sagt: I skolen icke äta av något träd i lustgården?¹ Märk nu, huru djävulen börjar sitt anfall. Han börjar med att sakta lossa på det band, som höll människan, näm- ligen tron på Guds ord - skulle Gud hava sagt, I skolen icke äta? Han talar ännu försiktigt. Han säger ännu ingenting bestämt, han hemställer det till Evas egen eftertanke, vill, att hon skall bruka sitt för- nuft och eftersinna, om ett sådant Guds bud kunde vara rimligt, eller om de icke till äventyrs hade missförstått det. Så snart Eva inlät sig i samtal, steg genast hans dristighet, så att han sedan säger bestämt: Ingalunda skolen I dö. Så brukar djävulen. Han börjar med att rubba tron, förvirra förståndet om Guds ord och göra människan oviss om Guds mening. Vinner han däruti, så vinner han allt.

Förbliver människan däremot fast i en levande tro på ordet, då är ingen begärelse så mäktig, intet fall så djupt, att icke allt ännu hjälpes. Detta vet djävulen. »Därför», såsom Luther säger, »umgicks han därmed, att han genom sitt tal skulle föra Eva från det, som Gud hade sagt, och har således, sedan han röjt ordet ur vägen, fördärvat den bästa vilja, vilken människan förut hade, så att hon uppreste sig emot Gud; har ock förvidit och fördärvat förståndet, så att det tvivlade på Guds vilja; därav följer då en olydig och Gud motsträvig hand, som emot Guds bud utsträcker sig att plocka äpplet; därefter även en olydig, motsträvig mun och tänder. Korteligen, på otro eller tvivel om Gud och hans ord följer allt ont.

Ty vad kan vara mera ont, än att bliva Gud ohörsam och lyda djävulen? - Sådant åsyftade han med denna fräcka och försåtliga fråga: »Skulle Gud hava sagt» etc. Som ville han säga: I ären sannerligen goda narrar, om I tron, att Gud har så sagt; ty Gud är ingalunda en sådan, som synnerligen frågar efter, om I äten eller icke äten. Och dessutom, skullen väl I, som ären insatta till härskare över hela jorden, stå under ett sådant band, att I icke skullen hava frihet att äta av något träd i lustgården? Vore icke detta en motsägelse mot vad Gud har sagt till eder: »Se, jag giver eder alla fruktbärande träd, eder till föda» (kap. 1: 29) o. s. v. På detta sätt arbetar den gamle ormen på att förbrylla kvinnan, föra henne i ovisshet och otro på Guds ord.

Samma sätt brukar han ännu i dag. Är det icke märkvärdigt, att man ännu ofta hör alldeles samma ord av mången listig orm, genom vilken djävulen söker borttrycka tron ur enfaldiga själar? »Skulle Gud hava sagt?» - T. ex. skulle Gud hava sagt, att den, som icke håller hela lagen, skall vara fördömd? Eller skulle Gud hava satt människan på jorden, då han såg, att hon skulle falla, om han till slut skulle fördöma henne? Eller skulle Gud låta en oskyldig lida för de skyldiga? Eller skulle Gud hava sagt, att han skall icke låta den bliva ostraffad, som blott missbrukar hans namn? Skulle Gud, som är själva kärleken, vara så nogräknad? o. s. v. På detta sätt styrker djävulen de ogudaktiga i deras säkerhet. Dem hjälper han till en orubblig tro på Guds godhet, att intet ont skall drabba dem. Ingalunda skolen I dö- den dö, heter det.

Men de trogna åter- deras förtröstan anfäktar han oupphörligt. Då heter det igen: Skulle Gud hava sagt? t. ex. skulle Gud hava sagt, att han icke tillräknar mig synden, den jag verkligen har och känner hos mig - och däremot tillräknar mig en rättfärdighet, som jag icke har och känner hos mig? Skulle Gud hava sagt, att jag, som tyvärr syndar alla dagar, skall likväl vara hans kära barn, liksom om jag aldrig syndade? Och allt detta blott för hans egen Sons skull, som gav sig själv ut för våra synder? Eller skulle Gud hava sagt, att han är när oss alla dagar -- således är även i mitt lilla rum, och hör allt vad jag beder eller suckar? o. s. v. På detta sätt anfäktar den gamle ormen i alla stycken vår tro på Guds ord, för att göra oss ovissa och svävande i våra tankar, varigenom han sedan kan föra oss, vart han vill. Sådant skola vi alltid bereda oss på och vara på vår vakt.

Kvinnan svarade ormen: Vi få äta av frukten på de andra träden i lustgården, men om frukten på det träd, som står mitt i lustgården, har Gud sagt: I skolen icke äta därav, ej heller komma därvid, på det att I icke mån dö. Således svarade nu Eva ganska riktigt; och icke dess mindre tog hon härmed första steget till sitt fall - nämligen därmed, att hon svarade något alls. Med ormen skulle hon aldrig hava bytt ett enda ord, utan på ögonblicket flytt, i tyst häpnad och förskräckelse över att höra ett väsende, som drog den helige Gudens ord i tvivelsmål.

Men där står nu den högt benådade människan, ren och syndfri, och gör för första gången bekantskap med det onda., som sedan uppfyllt en hel värld med förbannelse, nöd, kval, tårar, blod, timlig och evig död. O, vilket betydelsefullt ögonblick? Och detta börjar blott därmed, att hon stannar och rådplägar med ormen. Ty därigenom blev hon själv tillgänglig för hans frestelse; och därigenom gav hon honom hopp om framgång och mod att gå längre. Därjämte finnes i Evas svar en tvetydighet. Orden: »på det att I icke mån dö», hava i hebreiska texten ett uttryck, som kunde översättas: »att tilläventyrs I icke dö --- då likväl Herren hade sagt bestämt: »I skolen döden dö.»

Men det lilla ordet »tilläventyrs» kom ur Evas eget hjärta, som redan börjat bliva osäkert i tron på Guds hotelse. Därför svarar nu ormen mera djärvt: »Ingalunda skolen I dö; utan Gud vet, att när I äten därav, skola edra ögon öppnas, så att I bliven såsom Gud, vetande, vad gott och ont är.» Här tog nu ormen det djärva steget att uppenbart motsäga Gud. Ingalunda skolen I dö. men han bifogar ock ett försåtligt och arglistigt förnuftsskäl: »Ty Gud vet, att när I äten därav, skola edra ögon öppnas» m. m. Här talar nu djävulen på sitt rätta sätt, blandar lögn och sanning om varandra, framkastar tvetydigheter och lysande löften, och allt med en säkerhet och bestämdhet, såsom vore det Guds egen röst.

Märk först: »Ingalunda skolen I dö.» Det är det gamla vapnet, som djävulen i alla tider använt, och varmed han förför hela världen. nämligen den köttsliga säkerhetens ingivelse: »Ingalunda skolen I dö.» Detta är frestarens första och mäktigaste predikan: »Det är ingen fara, intet ont skall drabba eder, allt skall gå väl.» Vi se av Matt. 27: 3, att då djävulen ingav Judas Iskariot i hjärtat, att han skulle för- råda Jesus, var det just detta, han försäkrade honom om, nämligen »att det icke skulle bliva farligt», det skulle icke komma så långt med Jesus, att han skulle bliva dömd och dödad; ty evangelisten säger: »När Judas såg, att han var dömd,

då ångrade han sig», då vaknade han och såg nu först, vad han hade gjort. Detta hade han aldrig förmodat. Och nu var det slut med glädjen över de trettio silverpenningar- na, nu var ångest, nöd och förtvivlan på färde. Sålunda plägar djävulen gillra.

Huru förskräckligt skola icke många tusende för sent vakna, vilka litat på denna ingivelse: »Ingalunda skolen I dö» - vilka känt Herrens ord: » Om I icke omvänder eder, utan en varder född på nytt, om I icke bättnes eder» o. s. v.»skolen I alla sammalunda förgås, skolen I dö uti edra synder» m. m. men alltid känt en inre trygghet, en röst i hjärtat, som sagt: »Ingalunda skolen I dö, och på denna ingivelse fortlevat i sitt oomvända och opånyttfödda tillstånd! Huru förskräckligt skola de icke en gång vakna!

Men märk, för det andra, den försåtliga tvetydigheten och ormalisten i orden: »Ty Gud vet, att när I äten därav, skola edra ögon öppnas, så att I bliven såsom Gud, vetande, vad gott och ont är.» Se här den »vitklädda» djävulen. Här synes han ganska präktig, förskapad till en ljusets ängel. Han säger icke: »Ty I skolen alls intet akta, vad Gud säger - tvärtom tager han just Gud till vittne på, vad han sagt, och lägger Guds egna ord till grund därför. Han gör endast en förklaring över det namn, som Gud själv hade givit trädet. Gud hade i förbudet kallat det »kunskapens träd på gott och ont». Vad detta betydde, vill nu djävulen utlägga. »Gud vet», säger han, »Gud har medgivit med själva trädets namn, att man genom detta träd får kunskap om gott och ont, vilken kunskap Gud själv äger - således: att på vad dag I äten därav, skolen också I bliva såsom Gud, vetande, vad gott och ont är. Detta är ju allt förträffliga saker; bliva såsom Gud själv, vis och upplyst såsom han - detta måste ju icke vara något ont. När nu Gud vet sådant, är det ju omöjligt, att han, eder hulde, allgode Fader, kan hava förbjudit eder att äta av detta träd.» Så hava somliga förstått satans djuphet häri. Andra åter mena, att han här- med velat ingiva misstankar om någon missunnsamhet hos Gud, nämligen att han icke unnade dem att bliva så lyckliga och härliga - att de således icke borde få visst och fast tro på Guds kärlek och välvilja mot dem.

Båda meningarna kunna väl stå tillsammans; ty Eva kunde ju endast göra denna slutsats: vet Gud, att genom åtnjutande av denna frukt våra ögon skola öppnas in. m., så kan han icke hava förbjudit oss äta därav, utan vi måste hava missförstått hans ord; ty huru kunde ett sådant bud komma överens med hans godhet och kärlek? Har han åter verkligen förbjudit oss att äta därav, så kunna vi icke annat sluta, än att han är missunnsam mot oss.

- Se nu här satans djuphet! Denna framstår ännu hemskare, när man betänker, huru han här i sin djupa lögn inblandar sanningar, vilka han endast vanställer och fördunklar genom de tvetydiga uttrycken. Han lovar t. ex. att »deras ögon skulle öppnas». Detta kunde tagas så, att de skulle få en utomordentlig vishet och insikt; men själv menar han utan tvivel endast (len bedrövliga erfarenhet, de skulle få av synden och dess straff. Vidare säger han egentligen: »I bliven såsom gudar.» Ordet i denna form brukas också om änglarna, men även om den sanne Guden. Detta förstodo Adam och Eva säkert om de tre gudomspersonerna - således, att de skulle bliva lika Fadern, Sonen och den helige Ande; men efter djävulens mening kunde det beteckna änglarna, nämligen de fallna, vilka människan skulle bliva lik genom synden o. s. v.

Detta är djävulens sätt att utlägga Guds ord, nämligen att på något fint sätt förvända och fördunkla det. Vad som, överhuvud taget, är mest framstående i denna frestelse, och därjämte lämnat så djupa märken efter sig i alla Adams barn, att det ännu i dag utgör den egentliga grundkällan till allt andligt fördärv, alla de mäktigaste frestelser och de djupaste fall, är ormens ingivelser till högmod, självförgudning och oberoende. Redan i ormens första ord: »skulle Gud hava sagt, att I icke skolen äta av något träd», ligger den tanken inunder: I, - I, gudabarn - I, Guds härligaste verk - I, härskare över hela jorden - skullen I hava ett band på eder? Skullen icke I hava all frihet? o. s. v. Men sedan frestarens dristighet vuxit, säger han uttryckligt: »I skolen bliva såsom Gud», eller gudar. Och just detta: »I skolen bliva såsom Gud» - nämligen icke genom någon Guds nåd och gåva, utan genom egen »kunskap om gott och ont», genom er egen åtgärd, egen gärning - det tog djupt i människan, det lämnade märken efter sig hos Adams släkte, vilka ännu i dag oupphörligen sticka fram.

Även är det onekligen något betydelsefullt, att ormen uppväckte ett kunskapsbegär, som i synnerhet bidrog till detta stora och förskräckliga fall. Luther säger: »Det är egentligen djävulens naturliga gift, att människan vill vara klokare, än henne av Gud är bjudet.» Först är det i allmänhet ingenting, som gjort människorna så galna uti andliga ting, så mäktigt fientliga mot Gud och hans vägar, som den inbilska visheten. »När de föregåvo sig vara visa, hava de blivit dårar», även om de verkligen inneha de det största förråd av kunskaper.

Aposteln säger, att »kunskapen uppblåser»; en större rikedom på förstånd och vetande blir därigenom den mäktigaste frestelsen till självförgudning och självklohet; och blott därigenom är den människan genast, mer än någon annan, obekväm för Guds visdom. »Gud står emot de högfärdiga» (1 Petr. 5: 5) och fördöljer sitt ljus för »de visa och kloka» (Matt. 11: 25). Men när Gud står emot en människa, då är det förbi med henne, då faller hon från den ena dårskapen i den andra. »Då får hon en sådan vishet», säger Luther, »att hon anser för rättfärdighet det, som är synd, och för den högsta vishet det, som är den yttersta dårskap. Ty därhän plägar djävulen drilla saken, att ju mer fjärran människan kommer ifrån ordet, desto mer lärd och vis tycker hon sig vara.»

Men dessutom pläga ock ofta de svartaste frestelser uppenbara sig blott såsom en nyfikenhet eller förvetenhet. Det är dels ett begär hos människan att få kännedom om det förbjudna; dels en ormens röst, som säger: det kan vara dig nyttigt att genom erfarenhet bliva vis, eller genom synd ödmjuk o. s. v. Men genom denna blandning av sanning och lögn har den gamle ormen fångat och mördat mången själ. En uppmuntran till synd är alltid av djävulen, även om han använder en sanning därtill.

Men vi gå åter till texten.

Och kvinnan såg, att trädet var gott att äta av, och att det var en lust för ögonen, och att det var ett ljuvligt träd, eftersom man därav fick förstånd; och hon tog av dess frukt och åt; och hon gav jämväl åt sin man som var med henne, och han åt.

Här är nu sammanfattat allt, som bevekta kvinnan till synd: Först, att trädet var gott att äta av och en lust för ögonen. Där är själva begärelsen eller syndens behag. Det andra var, att trädet var ljuvligt, efter det gav förstånd.. Där är frukten av djävulens predikan. Det var nu så långt ifrån, att hon trodde Guds hotelse och fruktade något straff, att hon tvärtom höll det för nyttigt att äta av den förbjudna frukten.. Därför kan djävulen drilla saken!

Och där hava vi de två huvudfärger, med vilka han alltid utsmyckar synden i frestelsens stund. Nämligen först: hon är mycket ljuvlig, gör köttet mycket behag; för det andra: hon är alls icke farlig, hellre tvärtom nyttig. I samma sköna färger lyste synden också för Judas, då djävulen hade ingivit honom att förråda Jesus. Det lär väl oupphörligt hava viskat i hans inre: »tänk, trettio silverpenningar! tänk, huru mycken nytta och njutning du kan göra dig av dessa!» Och för det andra: »ingen fara! Jesus är oskyldig, och vi hava lag; han kan icke bliva dömd. Och åter, först och sist: tänk, trettio silverpenningar!» Så gick det också här med Eva. Hon såg på trädet - såg på den förbjudna frukten, på frestelsens föremål, och detta var »ljuvligt»; och hon hörde på ormens röst, som försäkrade: »Ingalunda skolen I dö» - och trädet blir mer och mer ljuvligt, ju längre hon så ser och hör - och då gick det, som aposteln säger: »När begärelsen har avlat, föder hon synd; men när synden blivit fullbordad, föder hon död» (Jak. 1: 15).

Därom följer nu: Och hon tog av frukten och åt, och gav jämväl sin man därav, och han åt. O, förskräckliga stund! Hon tog - hon tog den frukt, som den Allsmäktige, den store, gode Guden hade förbjudit -- hon tog - och hon åt - och hon gav sin man därav - och han åt. Nu var det gjort. Och vad följde? Då öppnades bådass ögon, och de blevo varse, att de voro nakna. Och de fäste ihop fikonlöv och bundo omkring sig. Och de hörde Herren Gud vandra i lustgården, då dagen begynte svalkas, och mannen gömde sig med sin, hustru för Herren. Guds ansikte bland träden i lustgården.

Se där är nu döden! - den död, om vilken Herren Gud hade sagt: På vad dag du därav äter, skall du dö. Nu fly de för Gud, nu gömma de sig för sin himmelske Fader; så var nu den saliga föreningen mellan dem och deras hulde Fader upplöst; den ljuva barnaförtroligheten, i vilken de levat med sin Fader, var nu borta; fröjden i Guds närvaro, kärleken till honom och förtroendet till hans ord och hans hjärta hade försvunnit; Guds gode Ande och den rätta kunskapen om Gud och hans vilja, det rena och villiga sinnet, korteligen: Guds avbild både i förstånd och hjärta - allt var försvunnet. Och i dess ställe hade i deras sinne inkommit ett gruvligt djävulsbeläte; förskräckelse för Gud, stygghet och avoghet, samt en gruvlig förvirring i tankarna, blindhet och elakhet i hjärtat - såsom vi snart skola se av texten. Så såg det nu ut med de nyss förut så goda, saliga och heliga människorna. Detta var döden; såsom skriften säger: Köttets sinne är död (Rom. 8: 6). Just det är den andliga döden, »när själen skiljer sig ifrån Gud genom synden», liksom det är den lekamliga döden, när själen skiljer sig ifrån kroppen.

När tron eller barnaförtroendet och umgänget med Gud upphör, och själen blir skygg, främmande och bortvänd ifrån honom, icke mer söker honom, utan flyr för honom - detta är

döden. När detta blir följd av en synd, då sker, vad aposteln säger: När synden blivit fullbordad, föder hon död. Så skedde det här med Adam och Eva. De fly bort ifrån Gud. Adam gömde sig med sin hustru för Herren Guds ansikte bland träden i lustgården. Guds ansikte, Guds ankomst och närvaro hade förut varit deras högsta lust och salighet. Och nu fly de och förfäras av hans röst, när han likväl icke kommer på något förskräckligt sätt, icke kommer med storm, doner och blix, såsom på berget Sinai, icke heller kommer på mörka natten, utan på ljusa, sköna aftonen, »då dagen svalkades», och vinden går sakta fram genom paradiset och lindrigt rör löven på träden - då fly de för sin Fader.

O, Adam och Eva, vad har nu hänt? Varför flyn I för eder hulde, kärleksrike, himmelske Fader? - Men sådan är syndens frukt. Här fanns vad Moses hotar, då han i 3 Mos. 26: 36 säger om de straff, som skola följa på synden, att de skola jagas på flykten av ett prasslande löv, som röres av vinden., och fly, såsom flydde de för svärd, och falla, om ock ingen förföljer dem. Så gick det nu här med Adam och Eva. Och denna hjärteskräck för Gud har gått i arv på alla deras barn, jämte andra fallets följder; ty det är ännu människans bestämda natur att vara skygg för Gud och bävande, så snart samvetet är vaket. Mycket mer, om ett svårare syndafall sker; då blir människan så förvirrad och klen, att hon icke kan röra sig. - O, ett svårt fall! Förut hade Adam och Eva en så förträfflig förtröstan till Gud, ja, ett så glatt och fridfullt hjärta, att de icke ens skulle hava bävat, om de sett himmelen falla. Och nu fly de, så snart de blott höra den gode Gudens röst. O, vilket svårt fall! Att ur den högsta säkerhet, förtröstan och lust till Gud råka i en så förskräcklig fruktan, att människan mer skyr för Guds ansikte, än för djävulen, om hon såge honom närvarande framför sig! Ty Adam och Eva fly icke för djävulen, men för Gud, sin skapare, fly de; honom hålla de för strängare och mer fruktansvärd än djävulen, vilken de anse för bättre, ty för honom fly de icke. Därför är denna fruktan egentligen en flykt, avsky och avoghet för Gud.

Detta i allmänhet om förskräckelsen, som följer på synden. Nu vilja vi något närmare betrakta orden. Det heter: Då öppnades deras ögon. Märk, så snart synden var fullbordad, då öppnades deras ögon - då sågo de, vad de hade gjort, då var det slut med ormens tjusning; då var där genast förskräckelse, ångest och nöd. Detta är en träffande teckning. Så tillgår det ännu i dag. När synden är fullbordad, då behöver samvetet icke längre sova, nu får det vakna och nu blir synden »övermåttan syndig» (Rom. 7), nu är hela människan vederstygglig för sig själv, förvirrad och ängslig, i blygsel och bävan för Gud. Nu följer: Och de blevo varse, att de voro nakna, och fäste ihop fikonlöv. De hade förut levat i en så hjärtlig menlöshet, liksom späda barn, att de icke ens förstått blygas för varandra, fastän de gått nakna. Nu var det icke mer så; nu var synden i alla deras lemmar; nu var deras sinne icke mer rent och oskyldigt; nu behövde de skörten. Och så hade de nu lärt känna synden.

Här se vi, vad det betyder, att trädet kallades »kunskapens träd på gott och ont». Icke var det själva trädets frukt, som hade sådan verkan att öppna deras ögon och uppfylla den, med blygsel och förskräckelse - det var Guds förbud och deras olydnad mot detsamma, som hade sådana verkningar. Så - som Luther säger: »Adam sätter väl sina tänder i äpplet; men i själva verket sätter han tänderna i en tagg, som beter Guds förbud och olydnad mot Gud.»

Därför finna vi i »kunskapens träd på gott och ont» och i själva det namnet blott en förklaring på Pauli ord i Rom. 3: 20: »Av lagen kommer syndens kännedom.» Och detta sker på tvenne sätt: först därigenom, att lagen med sina bud och förbud upp- väcker begärelse; såsom aposteln. säger: »Jag hade icke vetat av begärelsen, hade icke lagen sagt: du skall icke begära. Men synden tog anledning och verkade genom budordet i mig all begärelse; ty utan lagen är synden död.» Så gick det ock här. Hade icke Gud förbjudit Adam och Eva att äta av detta träd, så hade väl aldrig ormen väckt deras begär till detsamma.

Nu har ormasäden så fått rum i våra hjärtan, att vi av blotta naturen hava begärelse just till det, som förbjudes oss. Denna ormaavföda, syndens säd och rot i våra hjärtan, ligger där stilla, död och överk- sam, tilldess ett bud förnimmes. Då uppvaknar ormasäden i oss till strid och benägenhet mot budet; såsom aposteln i nyss anförda ord betygar och alla väckta själar få bittert erfara.. Därför heter det åter: »Syndens kraft är lagen» (1 Kor. 15). Det andra, som lagen gör till att uppenbara synden, är, att den såsom en spegel visar oss vad som är ont och orent, bestraffar och fördömer detsamma och därmed krossar syndaren.

Om allt detta säger åter Luther: »Lagen uppenbarar synden och gör henne levande, då hon före kun- skapen om lagen ligger såsom död eller sovande. Ty medan hon är i verket, vilar hon; men när lagen kommer, då varda ögonen öppnade, att människan betänker, vad Gud har bjudit, och vad för straff han har förordnat över överträdarna. När nu det sker, att lagen i samvetet således härskar och blir mäktig, så är det den rätta kännedomen av synden, vilket ett mänskligt hjärta icke kan fördraga, om icke Gud kommer henne till hjälp med evangelium. Att därför Moses säger, att de, sedan de ätit äpplet, sågo, att de voro nakna, är icke förgäves. Ty så går det ännu i dag. Därför är lagen ännu för oss ett kunskapens träd på gott och ont.»

Och de hörde Herren Gud vandra i lustgården, då dagen begynte svalkas. Vad månne den käre Guden vill i lustgården? Uti vad ärende kommer han nu på syndafallets dag? Visserligen bestraffade han syn- den; icke ursäktade han den, icke kunde hans dom ändras - men han hade dock några »fridens tankar» att uppenbara för de förskräckta barnen; det var för att förkunna ett frälsningens råd, som han egentli- gen kom,. Med syndens bestraffande utvecklade han blott vad han förut hade sagt och hotat, och vilket de redan hade djupt nog erfarit. och förstått; nu hade han därför förnämligast ett annat ärende - det var något för dem nytt och obekant, som han ville kungöra - han talar nämligen om en »kvinnans säd, sons skalla, söndertrampa ormens huvud», hämnas deras lidna skada och bota och återställa vad genom ormens list och deras syndafall var förlorat. Detta var den barmhärtige Faderns egentliga ärende, när han på syndafallets dag, då solen börjar sänka sig, kommer i lustgården. Hans förbarmande hjärta kun- de icke fördraga att veta, det hans förlorade barn, i deras ångest och förskräckelse, skulle ligga över natten bakom träden och tänka på hans vrede och på »döden dö», utan att hava en enda stråle av för- hoppning och tröst. Därför uppsökte han den, genast samma dag i deras blygsel och bävan. Han, som sedan bjöd oss att »icke låta solen gå ned över vår vrede», gav här själv det första provet av sådant sitt försonliga hjärtelag. Kristus har ock uppenbarat, att Gud har ett sådant hjärta, att han icke ens

kan lida, det hans barn blott i någon nöd ligga och ropa till honom »natt och dag» utan hjälp och tröst - »skulle han hava tålamod därmed?» säger Kristus (Luk. 18: 7). Skulle han då hava tålamod därmed, att hans mest älskade, men fallna barn nu skulle ligga alldeles utan något hopp, i förtvivlan och ångest för hans ords skull?

Som redan är sagt: visst straffade han synden, visst stadfästade han sin dom; men på samma gång för- kunnade han dem dock sitt beslutade frälsningsråd: »Kvinnans säd skall söndertrampa ormens huvud.» Och huru livligt de omfattat detta, märka vi, då Eva får sin första son och genast utropar: »Jag har fått Herrens man.» (Nya övers.: Jag har fött en man genom Herrens hjälp.)

Genast trodde hon, att den av Herren utlovade Hjälten och Frälsaren, Herrens man, vore kommen - varav vi se, att löftet varit nog tydligt för dem för att giva dem tröst och hopp. Här måste jag ju se, att Guds nåd och kärlek är en alldeles oförskyllad, fri och förekommande kärlek, helt oberoende av oss. Här var den största brottslighet och intet tecken av någon bättring, ånger, bön m. m.

Adam och Eva hade i frestelsens stund alla tillräckliga förmögenheter att emotstå det onda, ett lust och rent förstånd, ett rent hjärta och fri vilja -- de hade således blott yttre frestelser - och likväl bröto de mot sin Faders bud. Och när fallet var skett, sökte de icke Gud, för att bekänna sin synd. och bedja om förlåtelse - nej, tvärtom fly de bort från Gud och gömma sig bakom lustgårdens träd; och när Herren tilltalar dem, hör man blott självförsvar, undskyllningar och bitter avoghet mot själva Gud som även skulle vara skuld till fallet, då Adam säger: »Kvinnan, som du - du - du har givit mig, bedrog mig.» Så fördärvade voro nu deras hjärtan.

Och allt detta visste Herren; och ändå - fastän deras brottslighet och ondska var så stor - ändå kom den barmhärtige Fadern med sådan kärlek och uppsökte dem, för att förlikas med och hugsvala dem. O, här ser jag det gudomliga hjärtat. Här ser jag att Guds kärlek är en helt förekommande, en uppsökande kärlek, alldeles oberoende av syndarens förhållande. Den stränga rättfärdighetens dom kunde icke ryggas - syndens lön var döden; men den gudomliga barmhärtigheten hade funnit ett råd att på en gång tillfredsställa rättvisan och tillika, frälsa syndaren: en kvinnosäd skulle komma att gottgöra fallet - ni vilken han utvalt oss före världens grundläggning» (Ef. 1).

På denna grund var barmhärtigheten fri att kunna, utgjuta sig över de fallna. Därför kommer han nu här, på syndafallets dag, och löper efter den förlorade sonen - hans »livs son» var fallen - »därför upp- röres mitt hjärta för hans skull, säger Herren, och jag vill förbarma enig över honom».

Visst borde vi giva akt på detta första stora prov av Guds oförskyllda nåd. Då gå vi tvärtom och väga och mäta graderna av våra synder eller av vår bättring, ånger, bön m. m., och döma därefter om Guds nåd emot oss - o, vilket djupt fall! Vilka gruvliga följder av syndafallet i vår själ, att den är så bunden i mörker och otro! Du säger: »Min synd är så otillbörlig, så

orsäktlig: jag visste Guds vilja, men gjorde rakt däremot.» Arma själ! Du var så illa tvungen, du är icke fri, du är »såld under synden» (Rom. 7). Adam åter var fri och syndade likväl; han visste ock Guds vilja, men gjorde tvärt däremot. Och likväl löper den förbarmande Fadern efter sin förlorade son.

- Du säger: »Jag har ingen riktig ånger över min synd; jag kan icke rätt bedja.» Svar: Adam och Eva rent av ursäktade sin synd, bådo icke med ett enda ord om förlåtelse; och likväl kommer den barmhär- tige Guden och tillbjuder dem nåd och förlikning. Guds kärlek är således helt fri, oförskyldd och obe- roende av syndaren; ty den grundar sig på en annans förtjänst och bön, »kvinnans säd», »Herrens man», »Guds Lamm, som bär världens synder». Den som icke tror på honom, icke stannar för Herrens röst och låter försona sig med Gud, utan förblir borta, han är borta och förblir eviga, borta. Men vilken som tror på honom, vilken som hör Guds röst, låter både straffa sig för synden och trösta sig med »kvinnans säd», han »skall icke förgås, utan hava evigt liv», om han ock kände allt det onda i sitt hjär- ta, som vi här finna hos Adam, ja, om ock hela syndafallet och allt ormens gift kokade i honom.

Och Herren Gud kallade på mannen och sade till honom: Var är du? Gud kallade Adam. Han lämnade honom icke i sin vrede, utan uppsökte och kallade honom ännu till sig. Sådant är Guds sinne. Men därom är förut mera talat. - Gud kommer i lustgården, då dagen svalkas, och ropar efter Adam: Var är du? Varför döljer du dig? Vad har nu skett? Du har förr med glädje kommit mig till mötes - nu göm- mer du dig! Vad är orsaken? Så börjar Herren att söka väcka honom till erkänsla. Att Herrens fråga innebär något sådant, det se vi av Adams svar, vilken blott på den frågan: Var är du? började att för- klara, varför han gömt sig. Se v. 10. - Detta är nu det första exemplet på Guds kallelse till en syndare på jorden - detta den första gången en syndare väckes till bättring.

Herren börjar med att förkrossa honom; ty i de orden: Var är du? ligger, såsom Luther anmärker, la- gens röst i samvetet, eller lagens mening och syftemål, som är, att övertyga syndaren om hans fallna och olyckliga belägenhet. Ty emedan intet skapat är för Herren osynligt, utan allting är blottat och uppenbarat för hans ögon (Heb. 4: 13), och Herren likväl ropar: Adam, var är du? så vill han härmed säga: »Nu kommer jag att efterfråga dig. Kom fram och svara inför mig, vad har nu blivit av dig? Vart är du kommen! Var är nu den Guds härliga avbild, som skulle råda över jorden? Var ligger han nu undangömd bakom träden? Och menar du, att jag icke ser dig? Du håller dig fördold för mitt ansikte; men vart vill du taga vägen?» - Sådant innebar Herrens fråga. Därför kom ock Adam genast fram och började förklara sig.

Se här - denna kallande röst, detta rop: Var är du? skall varenda syndare förnimma från Gud. Detta första exempel gäller för alla världens tider och för alla Adams barn. Först är det ett faderligt rop till de trogna, då de förgått sig. Redan de små barnen förnimma ofta tidigt, då de syndat, en röst i sitt inre: vad har du gjort! - så länge icke den gode Anden överröstats och deras öron dövats av fåfängans och lustarnas brus.

Men i synnerhet är det något, som alla troende kristna dagligen känna - detta oändliga ropandet: Var är du? - När de t. ex. överilat sig, syndat och förgått sig, strax ropar det ängsligt: Var är du? Vad har du gjort? - Eller när de råkat blanda sig med fåfångans barn, när de av svaghet, människofruktan eller människobehagsamhet deltagit i fåfängligt tal och på något sätt, med ord eller gärning, förnekat sin Herre, strax få de såsom Petrus en genomträngande blick av Frälsaren, som säger i deras inre: Var är du? O, vad har du gjort?

Detta är allt vännens slag, varmed han manar oss till bättring - en erfarenhet, som icke med allt världens guld kan betalas! Ve, o, ve den kristen, som icke mer får de blickarna, de ropen i sitt inre! - För det andra, är det ett uppväckelsens rop till de andligen döda, som leva utan Gud i världen. Mitt i syndens, flärdens och de världsliga nöjenas lustgård ropar det ofta i deras inre: »Var är du? Det är icke väl med dig, du behöver en bättring, en omvändelse.» När de en gång blivit omvända till Herren, bekänna de, att de länge och ofta förnummit det ropet och varit sökta av Herren - att detta ofta störde deras lust i synden - i synnerhet »då dagen svalkas», då nöjet är slut, och de komma till ensamheten eller till nattens vila, då ropar det i deras inre: Var är du? Eller när de höra ordet, en predikan eller ett skriftetal, och de skola vid nattvardsbordet träda Gud under ansiktet, då ropar det ofta om deras synder, om deras ogjorda bättring, om nödvändigheten av en omvändelse: »Var är du? Tiden flyr, när skall du en gång bättra dig?

Och den, som icke i en hel omvändelse återkommer till Gud, skall veta, att en gång måste han likväl, om han vill eller icke, komma fram inför Guds ansikte - ja, en gång - förr eller senare - i tiden eller i evigheten - skall varenda människa höra det ropet, så att det skall gå henne genom märm och ben: »Var är du? - Vad har du gjort?» - Ty det är omöjligt, att någon syndare skulle undkomma den allsmäktige, helige Guden. För honom är intet skapat osynligt; utan allting är »blottat och uppenbart för hans ögon» (Heb. 4). Därför var icke säker! Gud dröjer väl med straffet och tiger, liksom han icke alls såge dina synder, men en gång skall du höra hans röst. Så säger han själv: »Du som hatar tuktan och kastar mina ord bakom dig - sådant gör du, och jag tiger; därför tänker du, att jag är såsom du; men jag vill straffa dig och ställa dig det för ögonen» (Ps.50).

Därför säger aposteln: »Herren kommer - och han skall bringa i ljuset vad i mörkret är fördolt och uppenbara hjärtans uppsåt» (1 Kor. 4:5). Och åter säger skriften: »Tänk icke: jag har väl förr syndat, och mig är intet ont vederfaret. Ty Herren är tålrig; men han låter dig icke bliva ostraffad. Och var icke så säker, om din synd icke ännu är straffad, att du därför allt framgent vill synda. Tänk ock icke: Gud är mycket barmhärtig, han straffar mig icke, jag syndar, så mycket jag vill. Han kan så snart vred vara, som han nådig är» (Syr. 5: 4-7). Där synd är, där skall sorg varda - antingen i tiden »den sorg, som är efter Guds sinne, som kommer åstad bättring till frälsning»; eller ock, efter tiden, en evig gråt.

Som nyss sades: vad här står, gäller för alla världens tider och för alla Adams barn. Var och en måste komma fram för Herren och uppgöra om sina synder i tiden, eljest möta de honom i evigheten. Saken är denna: vi äro alla syndare - häri är ingen åtskillnad; dömdes vi därefter,

så bleve intet kött frälst. - Skillnaden är endast den, att somliga hålla sig undan för Gud, bliva beständigt borta och komma icke, medan nådens tid är, för att söka och emottaga nåd.

Kristus säger: »Detta är domen» (fördörelsens orsak), »att Ljuset har kommit i världen, men människorna älskade mörkret mer än Ljuset; ty deras gärningar voro onda» (Joh. 3).

Komma vi åter till Ljuset, uppgöra vi med Gud om våra synder, då blir allt väl, även om vi vore de förskräckligaste syndare; såsom Herren säger - och o, att vi kunde behjärta de orden: »Kommen och låtom oss gå till rätta med varandra; om edra synder än vore blodröda, så skola de dock varda vita såsom snö; och om de än vore röda som purpur, så skola de varda såsom ull» (Jes. 1). Så säger ock Kristus i Matt. 18 kap., att när konungen kallade sina tjänare till räkenskap, och en kom fram, som var skyldig tiotusen pund, fick denne likväl genast hela skulden efterskönt, när han föll ned och bad. Så vill Herren handla med oss, när han kallar oss till räkenskap. - Men vi gå åter till historien.

Och Adam sade: Jag hörde dig i lustgården; då blev jag förskräckt, eftersom jag är naken; därför gömde jag mig. Se nu här Adam. Han nämner icke ett ord om något syndafall - i dess ställe nämner han andra orsaker till sitt bortflyende, för att undvika den ömtåliga frågan om synden. Först är det Guds röst, som har varit så förskräcklig, att han nödgats fly då han likväl förr så ofta hört samma röst och aldrig flytt. Så förvirrat, dåraktigt och falskt talar han nu. För det andra nämner han väl något om sig själv, men nämligen endast det, att han var naken. Han talar om allt annat, blott icke om sin synd. Och han talar blott om sådant, som Gud hade gjort om den nakna kropp, som Gud skapat, och om Guds röst men icke ett ord om sin synd. Se, sådan har nu Adam blivit, sådan var nu människan!

Detta är första gången vi höra en syndare tala. Den rena, goda människan fanns icke mer på jorden - det är icke mer samme Adam, som förut, utan en helt annan människa, som är full av dårskap och elakhet. paradiset är nu borta. - Men vad gör nu Herren? Då Adam alls icke vill nämna om sin synd, griper Herren honom vid hans egna ord och säger:

Vem har låtit dig förstå, att du är naken? Har du ätit av det träd, som jag förbjudit dig att äta av? Herren vill säga: Du har även förr varit naken och aldrig därvid känt någon blygsel och skygghet; huru har du nu fått denna känsla vid din nakna kropp? Har du icke ätit av det träd, som jag hade förbjudit? Har du icke syndat emot mig?

Mannen svarade: Kvinnan, som du givit mig att vara med mig, hon gav mig av trädet, så att jag åt. Här träder Adams fördärv och ondska ännu mer i dagen. Han har fått en bestämd fråga, om han icke syndat, han kan därför icke undgå att tala om själva saken; men vad gör han? Han har icke ett ord av sann erkänsla, utan söker endast att undskylla sig: Kvinnan, som du givit mig, var orsaken, att jag åt. Detta är nu det första, som utmärker de fallna människorna, att de icke vilja vidkännas sin synd, utan vilja göra sig oskyldiga. När Herren genast vände sig till kvinnan och frågade: Vad är det du har gjort? Så hade hon samma art som Adam, hon för samma tal, nämligen att hon hade blivit förledd av en annan - hon sade: Ormen besvek mig, så att jag åt.

Denna art är så utmärkande för människans natur, att vi ock finna den hos späda barn, så snart de bör- jat tala. Är något litet fel begånget, genast söka de att skylla det ifrån sig på någon annan. Denna odygd finnes hos dem, förrän de någonsin. lärt den utifrån, det är dem medfött. Denna vår natur up- penbarar sig beständigt, i större och mindre ting: först inför människor, att ingen vill taga skulden på sig, ingen vill bekänna sina oarter, utan överhölja eller försvara dem, även fastän man invärtes känner sig skyldig; för det andra inför Gud, att man aldrig vill stanna för hans domar och giva dem rätt över sig, utan alltid söker »urskulda och ursäkta sig», vilket är grunden till all säkerhet, obotfärdighet och osalighet.

Men blir människan då hårdare angripen och pressad av Guds lag, då stiger ondskan ännu högre - då blir hon ock bitter mot Gud själv, som skapat oss och givit oss sin lag. Detta är nu det andra, som vi finna i Adams svar. Han icke blott urskuldar sig själv, utan vill ock skjuta skulden på själva Herren Gud, då han säger: Kvinnan, som du har givit mig, gav mig etc. Här märkes tydligt, att han därmed vill föreka Gud, att han givit honom kvinnan. Han hade eljest kunnat säga blott: kvinnan, eller min hustru helst det icke fanns någon mer kvinna - men han tillägger med flit: som du har givit mig.

»Därför», såsom Luther säger, »äro dessa ord fulla av ovilja och vrede mot Gud, såsom ville han säga: denna smuts har du själv kastat på mig; hade icke du givit mig kvinnan, utan givit henne en egen lust- gård, så att hon icke bott hos mig, så skulle väl jag hava blivit utan synd; men att jag nu har syndat, är din egen skuld, emedan du har givit mig kvinnan.» Se vilken gruvlig ondska, som intagit den nyss så rena och goda människan!

Då Adam hade bort löpa den barmhärtige Fadern till mötes, kasta sig ned för hans fötter, med bittra tårar bekänna sin gruvliga synd och bedja om förlåtelse, då börjar han först med att giva falska och undvikande svar, börjar skylla på Guds röst och den av Gud skapade nakna kroppen, såsom orsaken till hans flykt.

Sedan, när Herren rätt fram frågar honom, om han icke syndat, då börjar han med bestämda ord ur- skulda sig, ja, till och med föreka Gud, att han vore skulden till hans fall, emedan han givit honom kvinnan. I stället för att säga: jag har syndat, säger han härmed: du, Gud, har syndat, som gav mig kvinnan. Här se vi uti Adam, huru alla människor äro och göra, när de syndat och förnimma lagens röst i samvetet, men ännu intet evangelium och ingen tro intagit och förändrat deras hjärtan. Hade Gud genast ropat: Adam, du har förlåtelse. Jag vet, huru du syndat, men jag har förlåtit det, då skulle Adam med innerlig förödmjukelse hava ångrat och bekänt och på det högsta förbannat sin synd och sagt: jag har syndat, jag har syndat! Barmhärtige Fader, förlåt mig! Men emedan hoppet om förlåtelse ännu icke fanns hos honom, utan endast Guds dom, fruktan och bävan, så var hans hjärta tillslutet, hårt och bit- tert mot Gud.

»Lagen kan icke göra levande», den gör icke människan from och god, utan förökar blott synden i hjärtat - »lagen kommer åstad vrede». Här säger åter Luther: »Adam är här en förebild för alla, som synda och i synden förtvivla; ty de kunna icke göra annorlunda, än anklaga Gud och urskulda sig själ- va, alldenstund de se, att Gud är allsmäktig och hade

kunnat hindra sådana synder. Så förskräckligt står det till med synden, därest icke hjärtat i rätt tid blir upprättat och tröstat med löftet om syndernas förlåtelse. Och sådant uträttar lagen, när han är allena, utan evangelium och kunskapen om nåden, nämligen att han slutligen förer till förtvivlan och obotfärdighet.»

Och här hjälper icke, att man ser, att allt detta är illa - man kan dock icke annat, så länge icke nåden eller Guds förlåtelse uppvärmt och förödmjukat hjärtat. Eva såg utan tvivel, huru illa Adams urskul- dande lyckades, och hade bort därav taga lärdom, så att hon hade givit Gud äran, bekänt synden och i ödmjukhet bett om nåd och förlåtelse; men nej, hon gör strax därefter på samma sätt, som Adam, hon är alls icke bättre. Liksom han hade skjutit skulden på kvinnan, så skjuter hon skulden på ormen, vil- ken ock var Guds skapelse.

Som ville hon säga: »Ormen, vilken du, Gud, har skapat och låtit gå omkring i paradiset, besvek mig.» Så anklaga de skaparen och urskulda sig själva. Så går det ännu alltid: på otron följer alla våra krafter och lemmars olydnad; på olydnad följer urskuldande. Synden vill icke vara synd eller straffas såsom synd, utan vill heta oskyldighet; och när hon icke det får, då straffar hon Gud för lögn och blir så, från en mänsklig synd, helt och hållet en djävulsk; och sålunda övergår otron till Guds hädande, och olyd- naden till skaparens anklagande; och detta är då sista graden av synden, nämligen att häda Gud och tillräkna honom synden, likasom den komme från honom. Sådant finna vi här hos Adam och Eva.

Så hava vi nu skådat uppkomsten och urkällan till all synd och förbannelse på jorden, samt all den jämmer och nöd, alla de kval och tårar, som av synden härflutit i tiden. Vi hava sett grunden och ur- sprunget till det bottenlösa fördärv, den besynnerligt onda natur, varöver vi dagligen sucka och kvida, så snart vi blivit uppväckta ur syndasömnen. Ty sådana som föräldrarna voro, sådana blevo också barnen. Därför står det ock i 1 Mos. 5: 3 ganska betydelsefullt: »Adam födde en son, som var honom lik, hans - icke Guds - avbild.» Det djupa ordet: döden dö innefattade ett sådant utdöende av Guds avbild i människan, att denna icke mer fanns i hela släktet, vilket dessutom nu var inneslutet i Adam och Eva. Därför föddes blott den fallne Adams avbild i hans barn.

Kristus förklarar arvfördärvet så: »Det som är fött av köttet, det är kött» (Joh. 3: 6). Likasom av en mängd lera varje bit är lera, och en kvist av törnebusken också är törne, så är allt, som härflutit av Adams blod, samma fördärvade släkte. Av kött kommer blott kött. »Det är ingen åtskillnad», säger aposteln, ty »alla hava syndat» (Rom. 3). I form och utveckling är mångfaldig olikhet; men arten och naturen är densamma. »Det som är fött av köttet, det är kött.» »Därför, som genom en människa syn- den har kommit i världen och genom synden döden; och så har döden kommit till alla människor, emedan de alla hava syndat - så har genom en överträdelse fördömelse kommit över alla människor; likasom ock genom en rättfärdighet rättfärdiggörelse till liv kommit över alla människor» (Rom. 5).

Den, som icke vill tro, att han är så alldeles fördärvad, försöke sig endast allvarligen på Guds bud, att blott en enda dag uti allt fullborda dem - han skall icke ens kunna göra försöket allvarligt, nej, icke en timme - han skall icke en minut kunna älska Gud »av allt sitt hjärta, av

all sin själ, av alla sina krafter» m. m. Nej, det är icke möjligt att giva, vad man icke har, att räkna ut penningar ur en tom pung. Guds avbild är borta; hjärtats renhet, förståndets ljus och viljans frihet - allt är borta, det finnes icke - och ormens säd uppfyller allt kött.

Därför började Gud tidigt klaga över det ännu unga människosläktets stora fördärv. Redan i bibelns 6:te kap., före syndafloden, klagar han, »att människornas ondskas var stor på jorden, och att deras hjärtans uppsåt och tankar voro allenast onda.» Då började ock Gud att hota och straffa, så att han ock lät syndaflodens förskräckliga straff övergå allt kött på jorden. Men härigenom blev icke människans hjärta förbättrat eller ondskan förminskad - strax efter syndafloden betygar Herren åter, att »människans hjärtas uppsåt är ont allt ifrån ungdomen» (1 Mos. 8: 21). Och så har det fortfarit från släkte till släkte.

Då Herren Kristus kom i världen, gav ock han samma vittnesbörd om människans hjärta. Han säger: »Inifrån, från människans hjärta utgå de onda tankarna, hor, skörlevnad, mord, stöld, girighet, ondskas, svek, liderlighet, avund, hädelse, högfärd, dåraktighet, allt detta onda går inifrån ut» (Mark. 7: 21-23; jämf. Matt. 15: 19). Blir icke härav ett förskräckligt djävulsbeläte? - eller ett ormbö, fullt av »huggor- maavföda?» Likasom ett glödande järn är genomträngt av eld, och en svamp är fylld med vatten, så är människans hjärta uppfyllt med syndens gift. Här är grunden till de rättfärdigas klagan, oro, suckar och tårar. - Detta först i allmänhet om vårt arvfördärv.

Vilja vi närmare beskåda det och betrakta de särskilda delar, varuti det uppenbarar sig, så behöva vi blott giva akt på vad vi dagligen och stundligen finna hos oss själva, och jämföra detta med Guds ord. Då finna vi t. ex., att det är allas vår bestämda natur att icke frukta Gud, utan vara säkra i synden; det är vår natur att icke älska Gud, utan hellre älska de uslaste jordiska ting, och vara kallsinniga eller avoga mot Gud; det är vår natur att icke förtrösta på Gud, utan lita på oss själva eller andra, eller ock helt misströsta; det är vår bestämda natur att icke älska vår nästa såsom oss själva, utan söka endast vår egen fördel, om ock med nästans förlust; vidare är det vår natur att hava förvända tankar om Gud och himmelska ting; vidare, att vi hava ett jordiskt sinne, som förgäter det eviga för det timliga; att vi äro uppfyllda av begärelser, i strid mot Guds bud, och att vi äro obenägna till det, som Gud befäller; slutligen, att vi alldeles sakna förmåga att häruti ändra oss; att lika litet som en död kropp kan stiga upp och arbeta, lika litet kunna ock vi omvända och bättra oss, om icke Gud själv kommer med sin röst, giver oss liv och »skapar i oss ett nytt hjärta». Allt detta finna vi på samma sätt hos oss själva som hos Adam och Eva.

Betraktom först vår säkerhetsnatur. Som nyss sades, är det allas vår natur, att vi icke frukta Gud, icke rädas för synden, men att, när vi syndat, vi väl kunna av samvetet förskräckas och fly från Gud, men vilja icke i ödmjukhet bekänna synden och begära förlåtelse. Till exempel: vi hava från barndomen lärt Guds heliga vilja och bud: »Du skall älska Herren din Gud av allt ditt hjärta, av all din själ» m. m. Vi hava i trons artiklar bekänt, samt i hela vårt liv, alltifrån vår första daning, erfarit de otaligaste välgärningar av Gud: han har givit oss kropp

och själ, ögon, öron och alla lemmar m. m. Han har bevarat allt detta för otaliga faror; han har låtit allt, vad skapat är, stå oss till tjänst; korteligen, hans välgärningar äro oräkneliga.

Vidare hava vi förnummit, att »Gud så älskade världen, att han utgav sin ende Son» till vår frälsning. Ende Sonen har blivit ett människobarn, blivit vår broder; han har utgivit sitt blod till våra synders förlåtelse; han har givit oss sitt ord och sin Ande till vår omvändelse, tröst och ledning; han har tidigt i vår levnads morgon upptagit oss i sitt nådeförbund och sedan spiset oss med sin lekamen och sitt blod. För allt detta vore ju högst billigt, att vi skulle av allt hjärta älska en så nådig Gud, tacka och lova honom, lyda och tjäna honom. Då hava vi i dess ställe, kanske fyratio, femtio år, levat utan Gud i världen, trampat hans bud och föraktat hans kärlek, levt helt dristigt fram i överträdelser och synder, efter denna världens lopp, och gjort blott vad köttet och sinnet lyste - stundom förnummit hans varnande röst och hans Andes milda klappande på våra hjärtan, men föraktat det, flytt längre bort och levat ännu friare i synden, och - för allt detta »fruktat som nogast ett ögonblick för helvetet. Sådant må ju heta säkerhet. Sådant är ju hela världens lopp; sådan är ju allas vår natur.

Undrar du därpå, så eftersinna blott, varifrån vi ärv komma. Undra icke! Det var ju ormens första röst till Adam och Eva: »Skulle Gud hava sagt?» Skullen I vara bundna av något bud? Och: »Ingalunda skolen I dö.» Där är grunden. Då borttogs gudsfruktan ur människonaturen, och från den stunden har den aldrig funnits där. Märk, vi tala om naturen, icke om vad Anden kan verka i oss. Paulus säger: » Alla hava avvikit; ingen förständig finnes; ingen finnes, som söker Gud; Guds fruktan är icke för deras ögon.» (Rom. 3).

Denna allmänna och uppenbara ogudaktighet och säkerhet hava vi likväl icke ens förmåga att se, be- sinna och erkänna, förrän Guds Ande väckt oss. Då först lär man känna fördärvet. Då ville man frukta och älska Gud, men kan icke; man ville förkrossad och ödmjukt ångra och bekänna synden, men kan icke; man ville hjärtligen älska Gud, men kan icke; man ville förtrösta på Gud, men nej, man kan icke. Man ängslas, man undrar häröver, man tror sig vara ensam så oskicklig och olycklig.

Men det finnes ingenting, som är så allmänt, det är det allmänna arvet av Adam. Ty först syndade Adam djärvt mot Guds bud; därefter flydde han bort och ville icke bekänna synden, utan urskuldade och försvarade sig och skrymtade inför Herren. Undra då icke, att ditt hjärta är fullt av säkerhet, hårdhet, skrymteri och all ogudaktighet. Människohjärtat blev så beskaffat i Adams fall och har sedan dess alltid varit sådant.

Men under bättringsarbetet komma allehanda synder i dagen. Du ville älska din nästa såsom dig själv, men kan icke. Detta är ju en förskräcklig synd, när den strider rakt emot hela andra tavlan av Guds lag; du kämpar, du ängslas, du undrar. Undra icke. Adam började genast efter fallet skjuta skulden på sin hustru, han älskade henne icke såsom sig själv. Där är grunden. - Du ville vara ren ifrån alla onda begärelser, men du kan icke; ty Eva såg trädet, att det var gott att äta av och att det var en lust för ögonen. Sådant hava vi i arv.

Men det är icke blott hjärtats ondska och begärelser, det är ock ett mörker och en förvirring i ditt för- stånd, vari ditt fördärv och din nöd består. Du kan aldrig tänka rätt om Gud; du är säker, då du borde frukta; och du fruktar, då du borde fröjdas med all tröst och glädje. Du kan således aldrig behålla den, rätta bilden av Gud.

Du hör evangelium, du finner det sant och härligt, du ville skriva det in i ditt hjärta med outplånlig stil, och likväl försvinner det på ögonblicket, du försjunker oupphörligt åter i dig själv och dina egna gär- ningar; Gud blir dig blott såsom en domare; det är, såsom vi ingen Frälsare hade o. s. v. Undra icke! Ormens ord till Eva: Gud vet, att om I äten av denna frukt, varden I visa såsom han; det unnar han eder icke; han är icke en så huld fader, som I haven trott - det talet förstörde alldeles den rätta bilden av Gud i de första människornas hjärtan, så att de i dess ställe fingo för sina ögon »ett spöke med fas- liga horn uppå», såsom Luther säger, eller blott en hård och sträng domare, som kom efter dem med svärdet; varför de ock icke kunde stanna för hans röst, utan flydde och gömde sig för honom bakom träden. Och så snart de öppna sin mun, hör man idel ursäkter, skrymteri och bitterhet av dem - och både denna skräck för Gud och denna stolta art, att själv göra sig rättfärdig, gingo i arv på oss.

Så har djävulen alldeles sönderrivit, förstört och bortsopat den rätta bilden av Gud ur människans sin- ne; och ifrån den stunden har ingen haft densamma, har ingen i det rätta ljuset sett Guds hjärtelag; från den stunden har tron på Gud alltid varit anfäktad, sönderryckt och dunkel. Härjämte se vi hos Adam och Eva en förskräcklig förmörkelse i förståndet och förvirring i tankarna, så att de nu t. ex. söka dölja sig bakom träden för den allseende Gudens ögon och söka mildra sin brottslighet genom ursäkter, således genom en ny brottslighet o. s. v. Därför undra icke, att dina tankar äro förvända! Du har ännu mycket av den naturliga människan kvar hos dig; och om den naturliga människan säger aposteln, att hon »fattar icke det, som tillhör Guds Ande, ty det är henne en dårskap, och hon kan icke begripa det.» Korteligen, allt det syndaelände, varöver alla väckta själar kvida, ängslas och sucka, är grundat i Adams fall.

Men det allra fördärvligaste onda, som ormen inplantade i Vår natur, var den inbillningen, »att vi själ- va skulle vara våra egna frälsare och hjälpare.» Det ordet: »I skolen bliva såsom Gud eller gudar», det tog djupt, det lämnade djupa märken :efter sig i vår natur, nämligen allt slags högmod, och i synnerhet denna allra skadligaste inbillningen, »att vi själva hava krafter att emotstå det onda och göra det goda.» Den »fria viljan» i denna betydelse är den dröm, varav både all säkerhet och all förtvivlan kommer.

Kunde den väckta själen blott övertygas, att hon ingenting förmår, att den fria viljan är förlorad, att hon är såld under synden; då skulle hon snart komma till tröst i Kristus, övergiva sitt självfrälsningsar- bete och »kasta sig som död för Jesu fötter» på idel nåd. Men det heter oupphörligt: »Du har icke ännu rätt försökt, icke ännu rätt ansträngt dig och vakat och bedit och kämpat; i morgon skall du göra det bättre.»

Och så går den ena dagen efter den andra lika olyckligt, och likväl - lika oupphörligt heter det igen: »Du har icke ännu rätt försökt, icke varit nog allvarlig, icke nog rädd för synden; du skall i morgon göra det bättre» o. s. v. Den arma själen kan icke begripa, att det är just det,

hon icke har i sin makt, nämligen att vara rätt allvarlig, uppriktig, rädd för synden, vaka, bedja och strida - att hon icke har i sin makt att ens regera tankarna - att »vi icke ens äro skickliga att tänka något» (2 Kor. 3), att vi äro alldeles förtappade syndare, att Kristus måste göra allt - måste »frälsa det förtappade».

Paulus säger: »Lagen är andlig, men jag är köttslig, såld under synden.» Märk: »såld under synden», såsom en träl är såld åt en herre. Och åter säger han: »Det goda som jag vill, det gör jag icke; och det onda som jag icke vill, det gör jag - ty jag gör icke, vad jag vill, utan vad jag hatar, det gör jag» (Rom. 7). Var är här den fria viljan? - Mången har undrat, varför Luther så häftigt strider mot läran om den fria viljan. Det har sina stora skäl. Om Kristus hundra gånger dör för oss och än så härligt varit oss förkunnad, så kan det allt göras fruktlöst med den enda villosatsen, att vi själva hava krafter att göra, vad gott vi vilja.

När den väckta själen blott saknar detta hös sig, så är allt predikande om Kristus fåfängt, hon kan icke tro; ty när hon har krafter att göra, vad hon bör, och icke gör det, så kan hon ju icke ännu tillägna sig nåden. Vi böra därför väl inpräglad denna sanning i vårt hjärta: »Jag gör icke vad jag vill, utan vad jag hatar, det gör jag.» Även då Kristus genom tron gjort oss »verkligen fria» - från syndens och djävulens herravälde - hava vi dock icke förmåga att göra allt det goda, vi vilja; ty Kristus behåller denna makt hos sig, lämnar den icke åt oss, att vi skola hushålla därmed. Just de, som blivit förda från satans makt till Gud och äro genom Sonen verkligen fria, klaga och kvida allra mest över sin ömkliga vanmakt, när Herren lämnar dem i frestelsens stund.

De gråta, de kämpa, de bedja och ropa till Gud om hjälp, och allt tyckes vara förgäves - de äro nära att helt förtvivla. Var är nu den fria viljan? Varför äro de icke fromma och rena? Hava de själva kraft därtill, varför skola de kvida, jämra, bedja? De skulle blott bortvisa det onda, vara starka och glada. Kunna de genom bönen allt övervinna, varför skola de då förtvivla?

Men Davids psalmer och alla heligas klagan vittna sålunda, att människan icke mer har en fri vilja, eller förmågan att göra det goda, hon vill. Petrus hade hellre velat alltid vara så stark, som han försäkrade och en stund i örtagården bevisade sig; men när han snart på en kvinnas fråga så gruvligen faller, första, andra och tredje gången, då gråter han bitterligen - då lärde han, att han icke hade styrkan i sitt våld. Paulus beder tre gånger om förlossning från sin »påle i köttet», men förgäves - och nu lärde han den hemligheten: »När jag är svag, då är jag stark» (2 Kor. 12).

Nej, den fria viljan är en dröm ifrån paradiset - den har aldrig funnits i människan, sedan Adam missbrukade den, utan sedan har människan varit ett nådehjon, som måste tigga av Gud varje smula av kraft; och när hon måste tigga, så kan hon icke taga det, förrän det varder givet. Om Herren släpper oss, så rusa vi alltid till avgrunden. Sådan är människan efter Adams fall. - Men härom mera under en särskild rubrik.

Såld under synden

Tillägg till artikeln: Syndafallet och dess följder

Det dröjer något, det kostar många hårda och ängsliga strider, innan man lär, huru nödigt det är att väl inpräglad hos sig läran om människans djupa fördärv. Och vad kan vara mer utpinande och kvävande för tron och förtröstan på Guds nåd, än den oändliga inbillningen om vår förmåga till självförbättring och fromhet? Om jag ock hör de härligaste ting om Kristus och hans försoningsdöd, så kan jag likväl aldrig rätt glatt och förtröstansfullt anamma det eller förbliva i den trösten, så länge jag behåller den inbillningen, att jag skall kunna bli fri allt ont, skall finna mig själv alltid ren, helig och salig. Så snart jag erfar motsatsen, borttryckes på ögonblicket min tröst, och hela Kristi förtjänst är mig ett intet, endast därför att jag icke hade aktat och behållit det ordet om vårt djupa fördärv, att »köttet förbliver kött» och skall allt framgent strida mot Anden. Därför är Luthers anmärkning tänkvärd, att »trons väska måste hava tvenne rum: ett för den läran, huru allt kött blev fördärvat och uppfyllt med ormens säd uti syndafallet; det andra för den läran, huru allt detta blev försonat av kvinnans säd uti Kristi död.» Har jag icke även det förra i läran, så skall erfarenheten därav även frånräcka mig det senare.

Det är ett förunderligt förhållande, att det är vissa artiklar, som vi aldrig kunna rätt tro och behålla, utan oupphörligt förgäta, även fastän de icke äro de mest hemlighetsfulla. Vi kunna tro, att Gud blev människa, att Kristus giver oss sin lekamen och blod o. s. v., men kunna icke tro vad som är mycket mindre underligt och som vi dagligen erfara, nämligen att allt kött är fördärvat, uppfyllt av ormens säd, dödt och vanmäktigt i synden, så att vi icke har en fri vilja, icke hava makt att göra det goda, som vi vilja o. s. v. Vi läsa och höra därom, vi erfara det dagligen och kunna likväl icke tro det, utan komma oupphörligt igen på den gamla inbillningen, att vi icke skola vara så alldeles vanmäktiga och förtappade varelser, utan ännu hava någon kraft själva.

Sådant kommer visst först av ormens ingivelse: »I skolen bli såsom Gud eller gudar;» för det andra kommer det från en falsk mening om lagen, nämligen då man icke förstår, att »lagen kom in, på det att överträdelsen skulle överflöda», utan man menar, att man verkligen skall kunna göra honom till fyllest; äntligen kommer det ock därav, att vi icke anse läran om vårt fördärv så viktig och nödvändig; och då sker, såsom Luther säger: »Efter som vi värdera ordet, därefter fäster det sig hos oss.»

Men skriften har sannerligen icke förgäves talat så mycket eket om vårt fördärv; reformatörerna visste ock, vilken makt som ligger på detta stycke, när de med så stor iver stridde för den rätta bekännelsen om arvsynen, den fria viljan och dylika artiklar. Ty förloras dessa läror, då följer en hel rad av de skadligaste villfarelser efter. För att icke tala därom, att de otrogna, lärda och olärda, just emedan de icke känna synden, icke heller fråga efter Kristus, en tillräknad rättfärdighet, en hel nyfödelse, utan tala om en gradvis stigande »förädling», sätta nya klutar på det gamla klädet och hjälpa sig fram, så att, även när något religiöst bekymmer påkommer, de likväl aldrig bli helt misströstande på sig själva och aldrig helt tröstade i Kristus, utan stanna i någon papistisk och mystisk surdeg för att icke tala

därom, så är det i synnerhet (såsom redan är visat) för de väckta och kristna högst nödigt, om de någonsin skola få en mer fast och evangelisk frid och kunna förbliva därvid mitt under känslan av allt syndaelände, att de hava läran därom klar.

Vi vilja därför ännu tala något därom. Och som vi förut ur skriften visat, huru synder uppkom i Adams fall och på oss gått i arv, vilja vi nu se, vad vår kyrkas reformatorer säga därom.

Ganska lärorik är den strid, som uppstod i fråga om arvsynden, när Augsбургiska bekännelsen först utkom. Reformatorerna hade beskrivit arvsynden så: »Även varder lärt, att alla människor, som naturligen avlas och födas, efter Adams fall varda födda med synd, det är, utan gudsfruktan, utan förtröstning till Gud och med en ond begärelse; och att samma sjukdom eller arvlyte är sannerligen synd, som ock nia fördömer och tillfogar alla dem en evig död, som icke varda på nytt födda genom dopet och den helige Ande.»

Mot denna beskrivning anmärkte papisterna: »Att vara utan gudsfruktan, att vara utan tro, det är verksynd och icke arvsynd.» Denna invändning föranledde ett långt och grundligt svar, som uppsattes av Melanchton i hans Apologi, däruti han först påpekar den på tyska skrivna bekännelsens ordalag: »Att alla, allt ifrån moderlivet, äro fulla med onda lastar och begärelser och icke kunna av naturen hava någon sann gudsfruktan, någon tro på Gud.» Därför tillägger han: »Detta stycke betygar, att vi betaga dem, som äro på köttsligt sätt födda, icke allenast själva verket, utan ock förmågan eller gåvorna till att rätt frukta Gud och förtrösta uppå honom; ty vi säga, att de hava en ond begärelse och kunna icke rätteligen frukta Gud och på honom förtrösta.»

Mången kan undra, vad som här egentligen var att tvista om. Man tänker sålunda: Att frukta Gud och tro på honom, det är min egen fria gärning. Att jag har ond begärelse, det är mig medfött, och det kan Gud förlåta, blott jag rätt fruktad honom, blott jag vore allvarligt rädd för synden, vakade och stridde mot henne; att jag icke det gör, det är min egen skuld, det står i min frihet. Och vidare: Blott jag rätt trodde på Gud, så skulle jag hava både förlåtelse och kraft mot synden; men att jag icke tror, det är min egen skuld o. s. v.

Under sådana välmenta och till en del riktiga uttryck antydes, att gudsfruktan och tron stå i vår egen makt. När man då icke kommer ut med det, som man menar sig ha i sin makt, då fördömer man sig, evangelium må säga om Kristus vad det kan. Det var denna skadliga villfarelse, som reformatorerna ville möta och de bevisa, att människan icke ens har i sin makt att rätteligen frukta Gud och förtrösta på honom. Sådant erfara ock de arbetande och betungade själar, som ängslas, gråta, kvida och klaga: Jag kan icke rätt frukta Gud, jag kan icke rätt allvarligt hata synden och rädas för henne; jag är alldeles förskräckligt säker och hård; jag ser min synd, men kan icke ångra henne; mitt hjärta är så lättsinnigt, ostadigt, skrymtaktigt – och åter: jag kan icke tro; jag ser, jag hör, jag vet om Guds stora nåd i Kristus, men kan icke rätt tro den för min egen del o. s. v. Var är nu människan? Var är nu den fria viljan? Se, sådan är naturen.¹

Men Melanchton säger ytterligare: »Vi har icke allenast nämnt om begärelsen, utan vi hava jämväl sagt, att människorna hava i sin natur, att de icke tro på Gud, icke frukt: och älska

honom, vilket vi icke utan orsak hava tillsatt. De skolastiska lärarna göra arvsynden ganska ringa, tala med många ord om den onda retelsen eller böjelsen - men nämna icke det ringaste om själva huvudsaken (i arvfördärvet), om den mänskliga naturens större och svårare fel, nämligen att människan icke känner Gud, att hon föraktar Gud, att hon ingen gudsfruktan har, icke heller förtröstar på honom, att hon hatar Guds dom, flyr för den dömande Guden, förtörnas på Gud, misströstar på hans nåd och sätter allenast sin lit och förtröstan på dessa närvarande och synliga ting m. m. Dessa sjukdomar, som allra mest strida emot Guds lag, blig lisan icke varse. Ja, de tillägna ock den mänskliga naturen krafter att kunna över allting älska Gud, att kunna fullgöra Guds bud och befallningar o. s. v.

Men de ser inte, att de tala mot sig själva. Ty att av egna krafter kunna älska Gud över allting och fullgöra Guds bud, vad är detta annat, än att ännu hava kvar den första fullkomligheten, och vad skall då arvsynden vaxat Vartill behövde vi då Kristus och hans nåd? – De ringare felen och svagheterna i människans natur erkänna de, lagen de grövre och svårare erkänna de icke, om vilka likväl skriften allestädes talar, nämligen om den köttsliga säkerheten, om Guds förakt, otron och flera sådana oss medfödda laster.»

– ”Vi hava härmed velat giva tillkänna, att arvsynden jämväl inbegriper dessa sjukdomar, fel och arvlyten, nämligen att vi icke känna Gud, att vi förakta Gud, att vi äro utan gudsfruktan och förtröstan på Gud, och att vi icke kunna rätteligen älska Gud. Dessa äro den mänskliga naturens förnämsta fel och brister, som strida emot den förra tavlan av Guds bud.» - »Arvsynden är icke blott en brist eller saknad, utan en fördärvad själens skickelse», en ogudaktig art i vår natur. »Att, vi sålunda äro utan gudsfruktan, utan tro och förtröstar till Gud, är således icke allenast verksynd, utan ock en medfödd brist, vilken stadigt kvarblir hos oss, tilldess Gula Ande föder oss på nytt.»

Men, säga vederparterna vidare, den onda begärelsen, är ett straff och icke någon synd. Däremot säger Luther, »att hon är en dödlig synda. Paulus säger ock: »Jag hade inte vetat av begärelsen, hade icke lagen sagt: Du skall icke begära.» Så ock: »Men jag ser en annan lag i mina lemmar, som kämpar mot den lag, som är i min ande, och griper mig fången i syndens lag, som är i mina lemmar» (Rom. 7). Här kallar han begärelsen uttryckligen en synd, som likväl icke tillräknas dem, vilka äro uti Kristus, änskönt hon är en sak, som i sig själv - är värd döden, därest hon icke blir tillgiven. - Sofisterna hava utur filosofien infört sådana meningar och drömmar, att vi för våra passioner, lidelser och syndalustar varken äro onda, eller goda, böra varken berömmas eller lastas; att ingenting är synd, utan att man fullkomligen samtycker därtill.

Sådana meningar böra blott förstås om ett utvärtes leverne och straff för världen, men icke om vårt förhållande till Gud. Gud dömer annorlunda! Gud säger: Du skall icke begära! Gud fordrar hjärtats och tankarnas renhet. Dessutom måste syndaren alltid känna, att han icke med tillbörligt allvar strider och vakar mot sina begärelser, utan alltid i någon mån hyllar dem fastän den helige Guden allvarligen och hotande förbjuder dem. – ”Men vem har någonsin understått sig att säga, att det är villkorligt, är varken gott eller ont, änskönt ett fullkomligt samtycke icke komme därtill, nämligen att tvista om Guds vrede, om Guds nåd, om Guds ord, att vredgas över Guds domar, förtryta eller vara missnöjd, att Gud icke strax, rycker utur

olyckan, att knorra och morra däröver, att de ogudaktiga har en bättre lycka i världen, än de fromma och gudfruktiga, att retas till vrede, att upptändas till otukt och lättfärdighet, girighet efter ära, gods, penningar och ägodelar, med mera sådant?

Allt detta känna och förnimma dock de gudfruktiga människorna hos sig, såsom av psalmerna och profeterna är klart.» - Märk, även »gudaktiga människor känna allt detta hos sig»; ty allt detta är oss medfött och ligger så alldeles i all människonatur, som behovet att äta, dricka och sova. Om jag vill eller icke, måste jag dragas med synden. Jag är icke fri: »jag är köttslig, såld under synden; jag gör icke det som jag vill, utan vad jag hatar, det gör jag.» Sådan var Pauli klagan (Rom. 7), sådan är alla trognas beständiga suckan. Herren säger om människohjärtat: »Människornas hjärtans alla uppsåt och tankar äro beständigt allenast onda» (1 Mos. 6:5). Han säger icke, att människan kunde efter behag vara antingen ond eller god, utan han säger, att henne; hjärtas alla uppsåt och tankar beständigt äro allenast onda.» Detta heter ju vara såld under synden.

Här äro vi åter inne i frågan om den fria viljan, om vilken ofta en lömsk och envis strid föres av denna världens visa, för att förmörka de viktigaste läropunkter, såsom förut nämndes. Därför ännu några ord därom. Summan av våra symboliska böckers lära om den fria viljan är följande: Människan har i allmänhet förstånd och fri vilja uti de naturliga tingen, såsom när det gäller arbeta, bygga, plantera, äta, drick; o. s. v. - även i vissa yttre fromma gärningars utövande, samt grövre brotts och lasters undvikande (där icke Gud till straff lämnar henne i satans våld); men så snart det gäller en egentlig förbättring och fromhet inför Gud, då är människan icke mer fri, utan fången under synden.

- Och Luther säger i sin Ep- Post. nr 73: 2: »Vidare bör märkas, att man aldrig känner eller förstår den fria viljan, vilken, betraktad såsom en människas förmåga, hellre bör heta en egen, än en fri vilja. Ty utan nåden gör man icke Guds vilja, utan blott sin egen vilja. Viljan har väl varit fri uti Adam, men är nu genom hans fall fördärvad och fången i synder; hon har likväl behållit namnet »fri vilja», emedan hon en gång varit fri och genom Guds nåd skall åter bliva fri igen. - Därför måste man förtvivla på sig själv och icke annorlunda tänka om sina krafter, än såsom en ogudlig och både hand- och fotlös människa, samt således åkalla Gud om hans allsmåktiga nåd. Den som lär eller försöker annat, han far vilse och förför både sig och andra, såsom de göra, vilka säga: Käre, du har ju en fri vilja, gör så mycket, som hos dig står, Gud skall väl göra sitt; och mena, att man icke bör råda folket att förtvivla.

Ja, sannerligen, ingen bör råda folket att förtvivla; men man borde ock tala om förtvivlan med någon åtskillnad. Ingen bör förtvivla på Guds nåd, utan mot hela världen och alla synder stadeligen förtrösta på Guds hjälp; men på sig själv bör man alldeles förtvivla och uti ingen måtto lita på sin fria vilja, icke ens så mycket, som att kunna göra den allra minsta gärning.»

Uti Ev. - Post. nr 89: 29, säger Luther: »Mannen, som låg sargad och avklädd, är Adam och vi människor allesamman. Rövarena äro djävlarna, som skövat, sargat och lämnat oss halvdöda. Vi röra oss ännu litet; men vi kunna icke hjälpa upp oss själva, och om vi så bleve liggande, skulle vi dö och försmäkta i vår stora nöd. Här skulle komma maskar i våra sår, här bleve intet annat än jämmer och död. Denna liknelse har mycket att innebära och avmålar

oss rätt nätt, vad vi äro och förmå med vårt höga förnuft och vår fria vilja. Hade den stackars sargade mannen bjudit till att hjälpa sig själv, så hade det bara blivit värre med honom; han hade skadat sig själv, upprivit såren och ökat sin nöd. Hade han ock blivit liggande där, så hade han även då varit förlorad. Sådana äro vi, åt oss själva lämnade; det är ute med oss, vi må begynna, vad helst vi vilja.»

I predikan nr 4: 20, säger han: »Var blotta naturen är, där är det omöjligt att hålla Guds lag, av den orsak att människan efter Adams fall i paradiset är fördärvad, hyser idel ond lusta till att synda och kan icke uti hjärtans grand vara lagen benägen och tillgiven, såsom vi själva erfara allt detta hos oss.

Ty det är ingen, som icke hellre skulle vilja, att ingen lag var till, och var och en känner vid sig själv, att det är svårt (för köttet) att vara from och göra det gott är, och tvärtom lätt att vara ond och göra det ont är. Och sådan svårighet ovillighet till det goda gör, att vi icke hålla Guds lag. Och så övertygas vi genom vår egen erfarenhet, att vi av naturen är onda, olydiga, älskar synden och hatar Guds lag.»

– Och i Pred. nr 97: 20: »När gör du det åt en annan, som du vill ha dig gjort av honom? Vilken älskar sin ovän av hjärtat? Vem dör gärna? Vem tål gärna smälek och förakt? Käre, nämn mig en enda, som gärna ville hava ett ont rykte, eller leva i fattigdom. Ty naturen rädes, förskräckes och flyr därför. Ja, du finner sannerligen icke en enda, som av allt hjärta älskar Gud, och sin nästa såsom sig själv. Det kan väl hända, att i tvenne stallbroder leva vänligt tillsammans; men det varar icke längre, än till dess du på något sätt råkar att bliva förolämpad av din stallbroder - då får du väl se, huru du älskar honom.» Så långt Luther.

Sådan är vår natur. Låt oss aldrig förglömma det. Såsom redan är visat, kommer allt slags ont, både säkerhet och förtvivlan, av den falska meningen om vår förmåga till det goda. Å andra sidan, vilken hälsosam förödmjukelse, och vilken salig frid, vila och sabbatsro för själen, när jag förstår, att jag alls intet förmår, icke ens något tänka eller vilja, icke ens frukta eller tro, icke älska eller göra, utan allt, allt är idel nåd och gåva, från det första till det sista - allt är nåd och gåva, genom Jesus Kristus vår Herre! Vilken salig frid och sabbatsro för själen att få alldeles ha endast i »Herren både rättfärdighet och starkhet!»

1.

Här kan någon fråga: Har vi inte ens förmåga att frukta Gud och tro på honom, vad skyller han då oss för? Är det allt Guds verk, varför bliva då icke alla människor saliga? Vad kan och vad kan människan icke göra till sin salighet? En äldre och studerad kristen svarade en gång på sådana frågor sålunda: "Trots allt vad jag läst rörande striden mot Pelagianismen och Semipelagianismen, mot Augustini Predestinationslära och dyl., så måste jag dock bekänna, att ett visst dunkel alltid blivit kvar över dessa frågor. – Frågar jag förnuftet, så säger det: Gud vore orättvis, om han fördömde människan, ifall hon alldeles intet förmådde i fråga om omvändelsen. Och det är klart som solen, vad Melancton anmärker: Ville man påstå, att Gud i sitt eviga råd bar bestämt vissa för saligheten och andra för fördömsen, utan avseende på något människans förhållande, och han likväl utsänder sitt evangelium, som bebådar: Kristus är försoningen för hela världens synder; Gud vill ingen syndares död; Gud bjuder:

Kommen till mig, I alla o. s. v., så vore det att tillskriva Gud en falskhet, liksom han skulle säga: Jag skall väl låta predika så, som skulle jag bjuda saligheten till alla, men jag har dock förut bestämt några till fördömsen. Så mycket kan redan förnuftet först".

Frågar jag åter erfarenheten, min och många trognas, då tyckes oss, som Gud hade bestämt vissa för saligheten och lämnar andra; ty vi säga: Jag gick ju undan för Gud, i synd och obotfärdighet; jag har ju ofta motstått Guds Ande, eller varit olydig; men Gud har varit mig för stark. Och åter: Har jag väl varit, böjligare, Om tusende, som ännu gå under mörkets välde? o. s. v. – Det ser då ut, som Gud hade utvalt vissa och lämnar andra åt sig själva. Frågar jag åter till slut Guds ord, och säger detta bestämt: "Jag har velat (församla eder, göra eder saliga), men I, I haven icke velat. "De, som bjudna voro, ursäktade sig." Så säger Herren: - Så sant som jag lever, jag vill ingen syndares död;" "jag har kommit till dem, och de hava ingen ursäkt" o. s. v.

Av allt detta förstår jag blott följande: Människan, Åt sig själv lämnad, är död, blind, kan icke själv göra sig levande: Gud kommer, ropar, kallar och sätter henne i ett tillstånd att kunna lyssna. till hans röst, fara därefter, söka mer ljus och kraft, eller och tvärtom förakta, motstå och fly den kallande rösten - och hon blir så själv orsaken till sitt eviga fördärv. Att hon är svag, vanmäktig, syndfull, att hon icke kan frukta Gud, icke ångra eller bedja, icke tro, som hon bör, allt detta gör ingenting, för sådant blir hon icke fördömd, när hon dock såvida hört Guds röst, att hon önskar allt detta - då är allt vunnet. Gud skall allt giva, när hon väl lärt känna sin vanmakt.

Upprättelsen och det första evangelium

Likasom det största träd har i sin första början varit ett litet frö, ur vilket sedan utvecklade sig en telning, omsider en späd stam, vilken år efter år växte och blev äntligen så stor och försedd med rika grenar, att fåglarna nu bygga sina bon under dess kvistar; och likasom den mest skinande dag har börjat med en svag gryning, som sedan utvecklade sig till en morgonrodnad, varefter omsider själva solen visade sig och äntligen stod klar och varm högst på himlavalvet: så har ock nådens rike på jorden börjat med ett litet dunkelt frökorn, eller en liten matt gryning, sådant det första löftet var. Kristus säger själv, att »himmelriket är likt ett senapskorn, vilket, då det sås, är mindre än alla andra frön, men när det växt upp, blir ett sådant träd, att himmelens fåglar komma och bygga sina nästen på dess kvistar» (Matt.13:31).

Även liknas Kristus och hans rike vid en morgonrodnad och soluppgång, såsom då det i Ords. 6:3 står: »Såsom en morgonrodnad är hans uppgång viss»; och i Luk. 1: 78: »En soluppgång av höjden har besökt oss» (jämför Malak. 4:2). Sådant gäller icke blott om nådens rike i varje enskild själ, på enskilda orter och tider, utan i synnerhet om dess första uppkomst på jorden. Här är då grunden, varför det första evangelium var endast såsom ett litet frö, ett mörkt, skrovligt och outvecklat frö, att orden mera liknade en gåta, än ett löfte, men voro dock tillräckliga att tända den första trognistan i de första människornas hjärtan utom det att man från denna tidiga världsålder icke så noga vet, huru utvecklad den predikan var, som Gud förkunnade genom patriarkerna.

Det första evangelium låg insvept uti den helige Gudens ord till ormen. Såsom denne var första orsaken och ursprunget till människans fall, till synden och förbannelsen, så vände sig ock Herren allra först till honom, med hotande och straffande ord; och däribland även dessa (1 Mos 1:3):

Och jag skall sätta fiendskap emellan dig och kvinnan och emellan din säd och hennes säd. Denna skall söndertrampa ditt huvud, och du skall stinga den i hälen.

Här märka vi först, att Herren Gud talar såsom till en naturlig orm. Emedan satan icke framställde sig själv omedelbart, utan talade under en orms gestalt, så ville ock Herren bemöta honom såsom en sådan och talade såsom till en orm. Men här säga några: Huru vet man det? Har man viss och säker grund för dessa ords tydande på satan och Kristus?

Svar: fullkomligt säkra grunder. Eller hava vi icke märkt, vem denne ormen var, som förförde Eva? »Varen icke barn i förståndet!» Den list, försåtlighet och beräkning, den talförmåga m. m., som vi sett hos denne orm, jämte skriftens uttryckliga ord om »den gamle ormen, som kallas djävul och satan», hava ju mer än tillräckligt övertygat oss, att det var satan, som här klädde sig i en orms gestalt; och då måste ju ock allt, som talades till ormen, vara sagt till satan eller, ännu tydligare: Herren talade ju här till samma orm, som hade förfört människorna.

Här är den enkles grunden för detta bildspråks förklarande. Dessutom har Herren Gud aldrig ställt de oförnuftiga djuren till ett moraliskt ansvar. Av allt dofta är då lätt att förstå, att Herren här, såsom så ofta genom hela skriften, talar i bildspråk.

Och såsom redan är nämnt, då djävulen själv hade börjat att framställa sig såsom en orm, fick det ock så vara han fick ock inför Herren stå såsom en orm, vilket för den stolta, högfärdiga anden, som velat vara en hög himmelens och jordens herre, var en lämplig förödmjukelse och tuktan. Dessutom, såsom en gammal tolkare över detta språk säger, »har Herren här velat pina den djärve fienden med mörka och gåtlika ord, som skulle dess mer bry och oroa honom genom ovissheten om deras fulla betydelse».

När vi först besinna detta, och i synnerhet vad som är bestämt och uppenbart, att denne »gamle orm» var den, som »heter djävul och satan», då kunna vi ock rätt tyda orden i 14:e v. Då Herren säger: »Förbannad vare du bland alla djur, boskapsdjur och vilda djur», vill han säga: Du har förskapat dig till ett djur; men du skall vara förbannad framför alla djur på marken du som var en hög ande, en himmelens ängel, du skall vara djupare förnedrad och förbannad, än de uslaste djur på jorden. Då Herren säger: »På din buk skall du gå och stoftskall du äta i alla dina livsdagar», vill han säga: Du har lånat gestalten av en orm; likasom denne går på sin buk och i jordhålor söker sitt tillhåll och sin näring, så skall ock du, som har gjort detta (nämligen förfört människorna, v. 14), vara förvisad till »jordens nedre rum» (Ef. 4: 9), till avgrunden. Något dylikt har Herren velat säga. Såsom redan är sagt, ligger det starkaste beviset därför i den omständigheten, »att Herren talar till djävulen till samme orm, som med sin list och illfundighet hade besvikit Eva» och att Gud aldrig ställt ett oförnuftigt djur till ansvar, eller moraliskt tilltalat och straffat ett sådant, samt att det just är Herrens egna sätt, genom hela skriften, att tala i bildspråk.

På sådana grunder är det nu lättare att förklara 15:e versen: »Jag skall sätta fiendskap mellan dig och kvinnan» etc. Att ormaförtramparen, människans Son, som är »kommen att förstöra djävulens gärningar», här kallas »kvinnans säd», därtill äro många skäl. Först har Herren velat krossa och förödmjuka den stolta satan med detta »svagare kärilet», kvinnan, till vilken ormen just hade vävt sig med sin frestelse. Och såsom ormen med sitt tal ingivit kvinnan misstankar mot Guds hjärtelag och kärlek och erbjudit sig själv att förhjälpa människorna till en visshet och sällhet, som Gud icke skulle hava unnat dem, således gjort sig själv till en bättre vän - varigenom ock för tillfället en olycklig vänskap knöts mellan ormen och kvinnan - så säger nu Herren här, att han skulle upphäva denna vänskap och i dess ställe stifta fiendskap emellan dem: olag skall sätta fiendskap mellan dig och kvinnan»; men då tillägger han det ännu betydelsefullare och för ormen obegripligare: »och emellan din säd och hennes säd.»

Redan i denna tankegång ligger den första grunden, varför ormaförtramparen blivit kallad »kvinnans säd». - Men innan vi gå vidare, märk här, vad den gör, som syndar mot sin Gud: han knyter vänskap med djävulen. Den som skall frälsas och vara en Guds vän, måste vara i evig strid och »fiendskap» med djävulen. Därför säger Johannes: »Den som gör synden, han är av djävulen; ty djävulen syndar från begynnelsen. Fördens skull uppenbarades Guds Son, att han skulle nedslå djävulens gärningar» (1 Joh. 3: 8).

Det andra viktiga skälet, varför Kristus kallas kvinnans säd, var, att han skulle på övernaturligt sätt »födas av en kvinna, som icke visste av någon man», och således i egentlig mening vara en »blott kvinnas säd, genom den Högstes kraft» (Luk. 1: 34, 35). Ja, ännu mer: det är just det

i tid och evighet underbaraste egna tecknet på ormaförtramparen, att han allena skulle i denna egentliga betydelse vara en kvinnas säd. Häruti är ingen honom lik, varken i himmelen eller på jorden; häruti är han alldeles ensam uti all evighet; han allena är blott »kvinnans säd». Ett stort, tillräckligt skäl, varför han i dona första evangelium får det namnet. Detta var den heliga hemligheten, det under, varpå Herrens Ande i den heliga skrift så ofta pekat med orden om kvinnan och jungfrun, såsom när Anden hos Jesaja säger: »Herren skall själv giva eder ett tecken: Si, en jungfru skall varda havande och föda en son - Immanuel» (kap. 7); och åter hos profeten Jeremias: »Herren skall något nytt (något alldeles oerhört) skapa i landet: en kvinna skall (i sin jungfrukved) omfatta en man» (kap. 31: 22).

Märk! Profeterna kalla det ett tecken eller under, och något nytt, något som aldrig förr skett; och detta var om en kvinna, vilken såsom jungfru skulle föda en man, och - han skulle heta Immanuel, d. ä. Gud med oss, Gud i oss, Gud i vårt kött. Åter säger profeten Mika: »Han övergiver dem intill den tiden, då hon, som skall föda, har fött» (kap. 5: 3) - »hon, som skall föda» - hon var omtalad och väntad; och i nya testamentet heter det: ollen då tiden var fullbordad, sände Gud sin Son, född av kvinna.» o. s. v.

Se en sådan anmärkning: »född av kvinnan. Emedan alla människor födas av kvinna, plägar sådant aldrig anmärkas; det är endast om Kristus, som detta i skriften anmärkes, därför att han skulle vara den utlovade kvinnans säd på ett sätt, som eljest ingen annan i all evighet. - Så skulle nu även här sannas: »Varest synden överflödade, där överflödade nåden ännu mer» - »kvinnan föll i överträdelse» (1 Tim. 2: 14), och kvinnan skulle bli närmast delaktig i Frälsarens ankomst; han skulle vara en »kvinnas säd». Sådant är Guds nåds maner.

Med ormens säd förstås allt det onda, som djävulen inplantade i människan; således allra först synden, den onda benägenheten och ogudaktigheten i människonaturen, varigenom den naturliga människan har en likhet och släktskap med djävulen. Johannes Döparen säger därför med djup och allvarlig mening: »I huggormars avföda» (Luk. 3: 7), och Kristus: »I äran av den fadern djävulen, och eder faders begär viljen I efterkomma» (Joh. 8: 44), och Paulus säger: »huggormars gift är under deras läppar» (Rom. 3: 13).

När nu Herren säger sig vilja sätta fiendskap emellan kvinnans säd och ormens säd, är detta detsamma, som Johannes säger: »Fördenskull uppenbarades Guds Son, att han skulle nedslå djävulens gärningar» (1 Joh. 3: 8). Detta är djävulens gärningar, djävulens verk i människan, som Guds och kvinnans Son skulle förstöra. De, som äro köttsliga, äro ock köttsligt sinnade, äro alltigenom, även till sinnet och anden, ense med den ondskan, den ormasäd, som ligger i allt kött.

Därav kommen, att ormens säd, för det andra, betecknar de otrogna och köttsligen sinnade människorna, vilka därför förskräckligt nog kallas i skriften »den ondes barn» (Matt. 13: 38), »djavulens barn» (1 Joh. 3: 10), »avfödan av ogärningsmän (Jes. 1: 4) och, såsom vi sett, »huggormars avföda». Det rent mänskliga i dem, deras kroppar och själar äro av Gud skapade, av Kristus återlösta; icke äro dessa delar ormens säd, utan tvärtom Guds verk, som

han vill frälsa: men det är den ande, som bor i dem, det köttsliga sinnet, vilket »är en fiendskap mot Gud» (Rom. 8: 7) - det är detta som utgör ormens säd.

Nu bekräftar ock alla tiders erfarenhet den här stiftade fiendskapen emellan ormens säd och kvinnans säd. Mången undrar på det förhållandet, att om världens barn i övrigt äro än så milda och fördragsamma, de dock hava mot de kristtrognas en djup besynnerlig avoghet, om ock dessa äro de mest fromma, ödmjuka och ostrafliga. Undra icke! Det är andarnas strid, det är fiendskapen mellan ormens säd och kvinnans säd, det är den gamla domen från paradisetts dagar, som du häri ser för dina ögon.

Men nu följer själva huvudsaken, den där välsignade kvinnosädens stora huvudärende: Den skall söndertrampa ditt huvud och du skall stinga den i hälen. Det är egentligen i dessa ord, som det första evangelium ligger. Här är nu det första, frökornet till icke blott de första människornas tröst och salighet, utan ock till allt Guds evangelium, till hela Guds nåderike på jorden. Det första, vi här skola betrakta, är, att Herren börjar sitt strafftal till satan (v. 14) med de orden: »Eftersom du har gjort detta», nämligen besvikit människan, fört henne i synd och förbannelse; och nu slutar han med de orden: »Den skall söndertrampa ditt huvud.»

Häri ligger tvenne ting: först att det är för vårt syndafall, som Herren här brinner, att det var detta, som skulle hämnas - och så kraftfullt, att han säger till förföraren: »Ditt huvud skall sönderkrossas, söndertrampas - eftersom du har gjort detta.» Här ser jag, att Herren Gud själv antagit sig vår sak och står på vår sida emot satan, att hämnas på honom och frälsa oss - och det med så brinnande hjärta, att han brukar de starkaste hotelseord, som kunna tänkas; ty vad kan tänkas mera förskräckligt och dödande för ormen, än att hans huvud skall söndertrampas, sönderkrossas.

Detta har visserligen för den listige satan varit ett förfärligt ord. Så se vi åter här, att Gud brinner av nit för sin förlorade son människan. Likaså se vi i nya testamentet, huru Kristus upptändes, när han talade om dem, som förföra (d. ä. förleda, fördärva) de små, som tro på honom; man har aldrig hört av den milde Frälsarens mun så hårda ord, som när han talar om, att en »kvarnsten» borde »hängas vid halsen» på sådana förförare och i hast föra dem i »havets djup» (Matt. 18).

Av sådana ord borde man dock märka Guds brinnande hjärta för själarna, borde man åtminstone märka, att Gud icke är så liknöjd om oss, som vårt arga, otrogna hjärta utmålar honom. Vi hava visserligen hans bestämda försäkringar om detta hans kärleksnit, vi hava ännu mer bevis därav i verk och gärning, i allt vad han gjort för vår frälsning; men våra hjärtan äro sådana, att vi ofta icke tro eller besinna dessa stora bevis; då kunna vi ofta lättare tro vad vi själva upptäcka, när Herren icke talar till oss. Här få vi nu liksom lyssna, lyssna på Herrens tal till ormen och själva därav upptäcka hans innersta tankar om oss. »Eftersom du har gjort detta, förbannad vare du bland alla djur - och kvinnans säd skall söndertrampa ditt huvud.»

Det andra som jag här märker, är, att Herren gör vår sak till en affär emellan Kristus och djävulen. Han säger, att kvinnans säd skall krossa ormens huvud, och ormen skall krossa kvinnosädens häl. Det förtjänar märkas, att i grundtesten står samma ord om ormens anfall på kvinnosädens häl, som om dennes förstörande av ormens huvud, fastän det i vår bibel är översatt med stinga, när det talas om ormen. Det hebreiska ordet betecknar egentligen allt slags ont, som fientligt tillfogas; och dess närmare betydelse beror dels av vem som tillfogar det onda, dels av den lem, på vilken det tillfogas. Därav förstår man, varför det på förra stället blivit översatt med söndertrampa, på det senare med stinga.

Men här är det en märkvärdig antydning, huru också Kristus skulle krossas i denna strid, huru ormen skulle också använda allt våld emot Kristus och krossa honom - dock endast till hälen, hans lägre del, hans mandom, som ock blev krossad i hans död, då han däremot till sin högre del behöll segern och livet. Det hela uttrycker, att det skulle bliva en hård kamp, en strid på liv och död mellan kvinnans säd och ormen. Så talar Herren - men talar däremot icke ett ord om oss, om något vårt åtgörande i denna stora affär, vår frälsning från synden, döden och djävulen.

Så alldeles har Herren tagit denna sak från oss; så alldeles är den gjord till Kristi egen. Vi vore ock eljest evigt förtappade; ty att bota syndafallet, fria oss från synden, djävulen och döden, är ett verk, som vida övergår alla våra krafter, »vi äro alltför svaga i harnesket»; därför har den nådige Herren gjort det till sin egen sak, prisat vare hans namn! »Så älskade Gud världen, att han utgav sin enfödde Son.» - »Såsom igenom den ena människans olydnad synden och döden kommit i världen, så kommer ock igenom den enes lydnad livet och rättfärdigheten» (Rom. 5). »Såsom alla dö uti Adam, så skola ock alla i Kristus göras levande» (1 Kor. 15).

Alltså säger Herren: »För intet haven I blivit sålda, I skolen ock utan penningar återköpas (Jes. 52: 3). »Honom, som icke visste av synd, har Gud för oss gjort till synd.» Och vad blir frukten för oss? »Att vi skola varda Guds rättfärdighet i honom»; att vi skola alls intet behöva göra till våra synders avplanande, Guds blidkande, himmelens förvärvande - nej, icke så mycket, som att upptaga ett strå - utan vi skola få allt detta helt till skänks, av Guds alldeles fria, oförskyllda nåd, blott vi vilja taga emot den, blott vi vilja komma till hans nådesbröllop, när han kallar, och låta honom göra oss gott.

Och då skola vi bliva icke något mindre än själva Guds rättfärdighet i honom. O Gud, föröka oss tron! Här sannas Mose ord: Herren varder stridande för eder, och I skolen hålla eder stilla. Frukten icke, hållen stånd och avvakten Herrens hjälp, vilken han i dag skall lämna eder (2 Mos. 14). Herren föröka oss tron!

Nu komma vi allt närmare den stora huvudsaken. Vi skola nu se, vad orden: Söndertrampa ormens huvud egentligen innebära. Talesättet är lätt att förstå. Skall en orm grundligen dödas, så skall hans huvud krossas. Huru man än eljest slår honom, så kan han ännu leva., men söndertrampas huvudet, då är det ute med honom. Det är i huvudet han har sitt egentliga liv och sin kraft, såsom han ock där har sitt gift. Då vi nu besinna, att detta talades till satan, i anledning av syndafallet, så blir meningen denna: Kvinnans säd skall i grund tillintetgöra din

nu vunna makt över människan, »nedslå dina gärningar», ditt verk på denna dag, och återställa vad du förstört. »Syndafallet skall botas.»

Men djävulens makt över människan grundade sig därpå, att synden hade bragt människan under Guds dom: döden dö hon var för syndens skull under lagens förbannelse och fördömd till evig död; därigenom tillhörde hon »honom, som hade döden i sitt våld, det är djävulen» (Heb. 2: 14, 15), på det sätt, som en till döden dömd livsfånge tillhör bödeln. Här frågar nu profeten med rätta: »Kan rovet ryckas från en hjälte, och kan en rättfärdig fånge räddas? Ja, så säger Herren: Från en hjälte skall hans fånge ryckas, och tyrannens rov skall bliva räddat och allt kött skall förstå, att jag är Herren, som har frälst dig, och att den starke i Jakob är din förlossare» (Jes. 49: 24-26). Vi voro ock »en rättfärdigs fångar», emedan vi för syndens skull med rätta tillhörde döden och djävulen.

Därför, om denna satans rätt och makt över människan skulle fråntagas honom, så måste grunden därtill borttagas, nämligen synden. Men skulle synden borttagas, så måste lagen genom en fullkomlig lydnad få sin upprättelse, på det hans dom och förbannelse måtte upphävas. Men är lagen tillfredsställd, som hotar med döden, och synden borttagen, som förtjänar och medför döden, så kan icke mer döden vara väldig, emedan den förlorat sin udd, nämligen synden: ty »dödens udd är synden» (1 Kor. 15: 56).

Men äro synden, lagen, förbannelsen och döden borttagna och övervunna, så måste nödvändigt i deras ställe följa rättfärdighet, välsignelse och det eviga livet; ty där ingen synd är, där är rättfärdighet, där lagen är tillfredsställd, där välsignar han; då Gud är försonad, då utbreder sig hans eviga nåd och kärlek; då döden är övervunnen, då träder livet fram. Att »söndertrampa ormens huvud», betyder därför så mycket som: borttaga synden, tillfredsställa lagen, frigöra Guds kärlek, som var bunden av rättfärdigheten, och »uppsluka döden uti seger» -- korteligen, förlossa människosläktet från allt detta onda, som syndafallet medförde, och återskaffa det den rättfärdighet, den Guds vänskap och förnöjelse., den välsignelse och det eviga liv, vartill Gud av evighet hade bestämt och i begynnelsen skapade människan.

Sådant ligger i det djupa ordet: »Denna skall söndertrampa ditt huvud.» Sådant ligger i de likartade talesätten i nya testamentet: Kristus sade: »Denna världens furste är dömd» (Joh. 16: 11). En stor röst i himmelen sade efter striden mellan Mikael och draken, den gamle ormen: »Våra bröders anklagare är nedkastad, han, som anklagade dem inför Gud dag och natt. Och de övervunno honom för Lammets blods skuld» m. m. (Upp. 12). Mikael (förbundets ängel) för väl alltid strid för sina bröder emot draken; men en gång stod huvuddrabbningen, då han blev, såsom åklagare, förkastad - det var på Golgata. »Då nu barnen hava samma kött och blod, blev ock han desslikes därav delaktig; på det att han genom döden skulle tillintetgöra den, som hade döden i sitt våld, det är djävulen, och göra alla dem fria, som hela sitt liv igenom av fruktan för döden måste vara trälar» (Heb. 2). Sådant var Guds råd om vår salighet. Sådant har Herren förut dunkelt antytt, men sedan mer och mer förtydligat och med de förordnade blodiga offren föremålat de trogna i gamla testamentet.

Man har anledning tro, att Gud genast efter syndafallet och detta, första löfte förordnat om offren, dessa blodiga förebilder till det kommande försoningsoffret. Hebreerbrevet säger om Abel, Adams andre son, att han offrade genom tron, och han offrade får. Då han så offrade »genom tron», synes, att han måste haft något ord därom. Kain, som var en otrogen, såg blott på gärningen, menade, att Gud blott ville hava själva tjänsten, förstod och trodde icke det med offren betecknade kommande offret; därför ansåg han det ock lika för Gud, vad han offrade, blott det kostade honom lika mycket som broderns får. Men »Herrens ögon se efter tron» (Jer. 5:3) och därför såg han täckeligen till Abels offer, och icke till Kains. Upplysta tolkare hava ock trott, att då Herren gjorde Adam och Eva kjortlar av skinn, voro dessa tagna av de offrade djuren

Det vore ock likt Herrens höga, sinnrika bildspråk. Människorna gjorde sig, efter fallet, skörten av löv, förgänglighetens symboler - en träffande sinnebild av den egna rättfärdigheten, varmed syndaren alltid vill skylla sig - men Herren Gud gjorde dem kjortlar av offerdjurens skinn, livligt betecknande, huru det rätta försoningsoffret skulle med en blodig död förvärva oss den »rättfärdighetens mantel» (Jes. 61: 10), med vilken allena vi bestå för Gud. Och emedan de trodde på »Herrens man» (1 Mos. 4: 1), så hade de ock denna sanna rättfärdighet, om vilken står: »de hava tvagit sina kläder i Lammets blod» (Upp. 7: 14). Den förlorade sonen, människan, blev så för första gången klädd i den yppersta klädningen.

Men, vad som härmed egentligen skulle visas, var, att Gud icke blott med ord, utan ock med bilder, i synnerhet de blodiga offren, föremålade den kommande Frälsaren för de första människorna. Och alltefter som det dagades och rättfärdighetens sol uppgick, blevo både orden och bilderna klarare. Omsider kunde David omtala icke blott Kristi lidande och död, utan ock hans uppståndelse och himmelfärd, ja, hans ord på korset, hans törst, hans kläders skiftande m. m. (Ps. 22 och 68: 19). Daniel kunde säga tiden, när, och Mika stället, varest den väntade Förlossaren skulle födas (Dan 9, Mika 5). Men alla Herrens trogna hade ett och samma hopp, som glädde dem, en och samma »hemliga vishet», som tröstade dem. De väntade och talade om en förlossare i Sion under olika namn och bilder, som genom hela skriften överallt förekomma, såsom »Abrahams välsignelse, Davids ättling, Herren i Israel, Sions konung, Förlossaren, den store profeten, Herrens Telning, alla hedningars tröst, Fursten och läraren i folken, hedningarnas ljus, Herrens arm, Herrens Smorde, Guds frälsning av Sion, rättfärdighetens predikare i den stora församlingen, Sions gyllene ros» o. s. v. Korteligen, »honom bära alla profeterna vittnesbörd»; de tala om ett försoningsblod, om en skänkt rättfärdighet, om syndernas förlåtelse genom hans namn.

Hos Jesaja heter det: »Herren kastade allas våra synder uppå honom . . . och med sin kunskap skall min tjänare, den rättfärdige, rättfärdiggöra många; och han skall bära deras synder.» - Hos Jeremia heter det: »Si, de dagar skola komma, säger Herren, då jag skall göra ett förbund med Israels hus och med Judas hus, ett nytt förbund, icke sådant som det förra förbundet . . . ty jag vill förlåta dem deras missgärningar och icke mer komma ihåg deras synder.»

Hos Hesekiel heter det: »David, min tjänare, skall vara deras furste evinnerligen; och jag skall göra ett fridsförbund med dem; ett evigt förbund skall det vara med dem.» Hos Daniel heter det: »Sjuttio veckor äro bestämda för ditt folk . . . till dess överträdelsen varder förtagen, och synden betäckt, och skulden försonad, och den eviga rättfärdigheten framhavd . . . och den Smorde skall dödas utan sak» etc. Hos Hosea heter det: »If från avgrundens våld skall jag frälsa dem, if från döden skall jag förlossa dem. Var äro dina plågor, o död, var är din pest, o avgrund?»

Hos Mika heter det: »Och du Betlehem Efrata, för ringa att räknas bland Judas huvudsläkter, av dig skall åt mig utgå den, som i Israel skall vara en Herre, och vilkens utgång är if från fordom, if från evighetens dagar.» Hos Haggai heter det: »Så säger Herren Sebaot: Ännu en gång, inom kort, skall jag skaka himmelen och jorden och havet och det torra . . . och jag skall fylla detta hus med härlighet.»

Hos Sakarja heter det: »Jag skall sända min tjänare telningen (Zemah). Ty si, över den stenen vaka sju ögon. Si, jag skall inrista en inskrift däruppå, säger Herren Sebaot, och utplåna detta lands skuld på en enda dag.»

Hos Malaki heter det: »Si, jag skall sända min ängel, och han skall bereda väg för mig (Joh. Döparen), och snart skall han komma till sitt tempel, den Herre, som I söken; och förbundets ängel, som I begären.»

Och åter hos Jesaja: »Men han blev sargad för våra överträdelser och slagen för våra missgärningar; näpsten lades uppå honom, på det vi skulle hava frid; och genom hans sår blevo vi helade.»

Och åter hos Mika: »Han skall åter förbarma sig över oss, han skall trampa på våra missgärningar, och du skall kasta alla våra synder uti havets djup.» Och åter hos Sakarja: »För ditt förbunds blods skull skall jag utsläppa dina fångar if från brunnen, i vilken intet vatten är.»

Och åter: »På den dagen skall en källa varda upplåten för Davids hus och Jerusalems inbyggare emot synd och orenhet.» Dessa profetiska vittnesbörd återfinnas i Jos. 53; Jer. 31; Jes. 37: 25; Dan. 9; Hos. 13: 14; Mika 5: 2, 3; kap. 7: 19; Hag. 2: 7, 8; Sak. 3: 8, 9; kap. 13: 1; Mal. 3: 1.

För att icke anföra flera vittnesbörd, se dock vilken lysande rad av vittnen! Så hava de alla såsom med en mun, genom uppenbarelse av Herrens Ande, vittnat om den tillkommande hjälten, förlossaren, ormaförtramparen och längtat och suckat: »Ack, att från Sion komme Israels frälsning! När Herren återupprättat sitt folk, då skall Jakob fröjda sig, då skall Israel vara glad» (Ps. 14: 7). »O att du ville låta himmelen rämna och du stege ned, att bergen skälvde för din åsyn» (Jes. 64: 1.)

*Så ropade de helga män,
Så suckade de trognas bröst,
Av längtan efter Sions tröst.
Men han, som allting ser och känner, Utsåg den punkt i sitt behag,
Då världens middag skull' frambryta, Och solen uti glans förbyta
Så lång och mulen förmiddag.*

»Då tiden vart fullbordad, sände Gud sin Son, född av kvinna, född under lagen, på det att han skulle friköpa dem, som voro under lagen, att vi skulle få barnskapet» (Gal. 4: 4). Och »då han kommer i världen, säger han (till Fadern): Offer och gåva har du icke velat, men en kropp har du berett åt mig». - - »Se, jag kommer; i boken är skrivet om mig, för att göra din vilja, o Gud.» Så står det i Heb. 10: 5, 7.

Sjelva offren voro icke det du ville hava, o Fader, utan min kropp, min lekamen, utgiven till syndernas förlåtelse - kvinnans säd, en sann människa, utgiven för alla människor till ett offer. »En kropp har du berett åt mig - (enligt skrifterna). I boken är skrivet om mig.» »O, vilket djup av rikedom och visdom och kunskap hos Gud! Huru outgrundliga äro icke hans domar och outrannsakliga hans vägar!» »Honom, som icke visste av synd, har han för oss gjort till synd, (tänk, tänk!) på det att vi skulle varda Guds rättfärdighet i honom» (2 Kor. 5). »Det som lagen icke kunde åstadkomma (märk! det lagen icke hos oss kunde vinna), i det den var försvagad av köttet, det, det gjorde Gud, då han sände sin Son i syndigt köttets liknelse och för syndens skull och fördömde synden i köttet» (Rom. 8). » Så älskade Gud världen.»

Men vem kan uppräknat alla dessa tröstliga ord? O, att Gud blott ville giva oss »vishets och uppenbarelses Ande i sin kunskap, ville upplysa vårt hjärtas ögon, att vi må förstå, vilket hopp det är, vartill han har kallat oss, och begripa med alla heliga, vad bredden och längden och djupet och höjden är och känna Kristi kärlek, som övergår kunskapen!»

Vi hava sett Gud själv vittna om sin Son, att han såsom en kvinnas säd skulle bota syndafallet. Heliga profeter och änglar och en stor evangelisters skara vittna alla, såsom med en mun, detsamma. Kristus själv, Amen, det trogna vittnet, har kungjort oss, att han var kommen att giva sitt liv till lösen, sitt blod till syndernas förlåtelse. Vilken Gud i himmelen eller på jorden skulle jag vidare frukta, mer än denne ende sanne Guden, himmelens och jordens skapare, som sålunda själv, efter sin egen viljas fria behag, beslöt vår frälsning genom ende Sonen?!

Är icke detta visst och fast i evighet, så är ingenting visst i himmelen eller på jorden! Om syndafallets sanning har jag stundligen vittnesbörd i alla mina lemmar; om lagens, domens och hotelsernas sanning vittnar mitt eget samvete beständigt; men är allt detta visst, så är det lika visst och fast vad som står om vår frälsning i Kristus. Således, att hela världen blev förtappad i Adams fall, det är sant; att döden kom över alla människor, det är ock sant; att lagens helighet och stränghet fördömde oss alla evinnerligen, det är ock sant; att vi äro allesammans syndare, förgiftade, fulla av ondska, det är ock sant; att hjärtat är ett argt och illfundigt ting, orent, lättsinnigt, skrymtaktigt, hårt och kallt, det är sant.

Men att Gud utvalde oss i Kristus före världens grundläggning, det är ock sant; att kvinnans säd, ormaförtramparen, verkligen har nedslagit djävulens gärningar, det är ock sant; att han blev gjord till synd för oss, på det vi skulle varda Guds rättfärdighet i honom, det är ock sant; att Gud i Kristus försonade hela världen med sig själv, det är ock sant; att vi således nu alla i Kristus hava fått nåd för nåd, det är ock förblir, Gud vare evig ära, visserligen sant. Därför bekänna vi: »Jag tror, att Jesus Kristus; mig förtappade och fördömde människa haver

förlossat, förvärvat och vunnit ifrån alla synder, ifrån dödens och djävulens våld» korteligen: »har söndertrampat ormens huvud».

Men låtom oss nu träda något närmare och se, huru den stora striden och segern egentligen tillgick. Vi veta, huru ställningen var. Guds lag var helig och oföränderlig såsom Gud själv, kunde icke till en bokstav eller prick ändras; människan åter var alltigenom förgiftad och full av ormens säd här var en evig död oundviklig; ty domen var orubblig: »Den som syndar skall dö.» När då, genom vår Guds innerliga barmhärtighet, den välsignade kvinnosäden kom för att hjälpa sin arma släkt, skedde början därmed, att han vart född under lagen.

Det behagade den barmhärtige Fadern att låta den välsignade kvinnosäden, människan Jesus Kristus (1 Tim. 2: 5), stå såsom medlare i alla människors släkte. Han gjorde till grundlag för sitt nåderike: »Såsom alla dö uti Adam, så skola ock alla uti Kristus göras levande» (1 Kor. 15). »Såsom igenom den ena människans olydnad de många hava blivit syndare, så skola ock genom den enes lydnad de många göras rättfärdiga» (Rom. 5).

Kristus var den »andra människan i nåden», den andre Adam, att likasom vi alla uti Adam stodo ett prov, varigenom vi alla blevo syndare, så skulle vi ock alla vara inbegripna i människan Jesus Kristus och i honom stå vårt andra prov. Han skulle stå »en för alla och alla uti honom», inför Guds lag. Skriften säger: »Han är i Guds åsyn oss till godo» (Ebr. 9). »Om en har dött för alla, så hava alla dött; ty honom, som icke visste av synd, har Gud för oss gjort till synd» (2 Kor. 5). För oss. Märk: för oss. Här är nu grunden, varför han ock måste hålla lagen i vårt ställe - han var »född under lagen, för att friköpa dem, som voro under lagen»; och åter: »Det som lagen icke kunde åstadkomma, i det han var försvagad av köttet, det gjorde Gud, då han sände sin Son» etc. - I vårt ställe »född under lagen», älskade han Gud av allt sitt hjärta, av all sin själ, av alla sina krafter och av all sin håg, och sin nästa såsom sig själv; ty »därpå hänger hela lagen och profeterna» (Matt. 22: 37).

Först älskade han Gud över allt. Uti allt, vad han gjorde och talade, såg han på Faderns vilja. Han sade: »Min mat är, att göra dens vilja, som har sänt mig» (Joh. 4). Han var Fadern lydig intill död, ja, intill korsets död, antagande en tjänares skepnad etc. (Fil. 2). Sedan älskade han ock sin nästa såsom sig själv; allt, vad han gjorde i världen, gjorde han för oss. Korteligen, allt det lagen kräver, men icke kan erhålla av oss, det erhöill den rikligen av honom, som för oss var född under lagen.

Men Herren »kastade ock allas våra synder uppå honom» (Jes. 53). Han blev »gjord till synd för oss» (2 Kor. 5: 21). O, ett väldigt uttryck! ty det står verkligen i grundtexten icke syndoffer utan synd - »gjord till synd» - betecknande, att han av hela världens syndamängd var så övertäckt, att han kunde kallas idel synd; såsom biskop Hersleb över detta språk säger: »Han blev gjord till själva synden, så att Gud ansåg honom för intet annat än idel synd: Gud gjorde honom så till sägandes till en syndakloss, en syndaklimp ... på det allt Guds straff, all vrede, all helvetets grymhet, all satans rättighet till oss skulle för syndens skull uti honom såsom i en medelpunkt sammanstöta, emedan alla synder uti honom voro församlade och hade liksom sitt kvarter, rum och plats hos honom.»

Eller såsom Luther säger: »När den barmhärtige Fadern kastade allas våra synder uppå honom, sade han: Du skall vara det alla människor varit och äro, ifrån tidens begynnelse intill dess ända; du skall vara den syndaren, som tog äpplet i paradiset; du skall vara David, som bedrev hor och mord; du skall vara Paulus, som förföljt, försmädat och förövat all våldsamhet etc. Korteligen, du skall vara det alla människor äro, liksom hade du allena gjort alla människors synder; därför tänk nu på, huru du betalar och gör till fyllest för dem.»

När nu medlaren sålunda har världens synder, kom ock all lagens förbannelse över honom, d. ä. all den Guds vrede, onåd och pina, som all världens synd förtjänat. Denna kamp började i Örtagården och var så hård, att den utpressade av den starke hjälten den oerhörda blodsvetten, under bön och tårar, såsom av en svag, vanmäktig syndare. Med Guds tillräknelselag är intet skämt, utan det allra största allvar. När Gud en gång kastat synden på honom, kunde han icke ens inför Gud klaga, att han var oskyldig, utan måste stå för Fadern som en stor syndare och smaka all lagens förbannelse. Denna fullbordades uti döden på korset, som innefattade all lagens förbannelse (5 Mos. 21: 23; Gal. 3: 13).

- Här höll nu även döden slutligen sin drabbning med livet. Döden är en allsmäktig herre över hela världen; ty han övervinner konungar och furstar och alla människor. Nu lägger han sig med all makt på Kristus, vill även övervinna och uppsluka honom, tyckes ock häruti lyckas, då Herren med starkt rop och tårar uppgiver andan. Men emedan i honom var det eviga livet, även då, när han lät döden övervinna och döda sig, så vände detta livet sig om, övervann och dödade döden. Genom denna Kristi oskyldiga död för världens synder blev nu hela den stora segern vunnen, varigenom ormens huvud blev krossat: lagen hade tagit ut allt, vad den hade att fordra av hela människosläktet; synden hade blivit fullkomligt avstraffad och försonad; döden hade blivit övervunnen av livet; djävulen hade därigenom förlorat sitt rov; »anklagaren var förkastad» och »dömd», och genom förbundets blod blevo fångarna utsläppta utur brunnen; ty nu var en evig pardon, liv och frihet och rättfärdighet åt alla förvärvad, och änglar och saliga skaror sjöngo om segern: Ära och lov och pris och starkhet vare vår Gud och Lammet.

Detta är den härliga seger, om vilken skrivet står: »Döden är uppslukad i seger. Du död, var är din udd? Du dödsrike, var är din seger? Men dödens udd är synden, och syndens kraft är lagen. Men Gud vare tack, som giver oss segern genom vår Herre Jesus Kristus» (Jes. 25: 8, Os. 13: 14; 1 Kor. 15).

Segern skall nämligen så förstås: synden är så försonad och borttagen, att hon aldrig mer kan fördöma någon människa. Den som skall bliva fördömd, skall bliva det genom otro (se Joh. 3: 18; kap. 16: 9). Synden är väl ännu i allt kött och blod; hela världen är försänkt i synder, och även i de trognas kött kokar syndens gift och strider emot anden, kan ock överrumpla dem och gruvligen plåga och bedröva dem; men märk: hon kan aldrig tillräknas eller fördöma dem; de äro för Guds ögon för evigt fria från all synd, rena, täcka och behagliga, liksom aldrig det minsta onda funnes hos dem, utan de vore fulla av rättfärdighet och helighet (se Ef. 1:6). Lagen är så tillfredsställd, att den aldrig mer får döma över dem, som tro på Kristus. Den intränger väl alltid i samvetet, driver, hotar och bekymrar dem; men i sanning »äro de icke under lagen, utan under nåden».

Skulle en kristen ännu dömas efter lagen,. så vore Kristus fåfängt död, så hade han intet gagn därav, om ock Kristus hundra gånger dött för oss. O, en härlig frihet! Synden skall aldrig tillräknas oss, lagen aldrig döma oss, så länge vi hålla oss till Kristus.

– Döden är så övervunnen, att fastän han ännu förskräcker oss, han dock i verkligheten är för de kristna endast en ljuv sömn och en hemlig, underjordisk väg till det efterlängtrade eviga livets hemland.

Djävulen är så övervunnen, att, så länge vi hålla oss till Kristus, han icke kan göra oss det ringaste mer, än vad vår Gud, till vår tuktan, tillstädjer honom. Med all sin arghet och list måste han nu vara sina forna slavars tjänare. Endast de, som självviljande giva sig åt honom, bliva ock hans rov.

Och så är nu hela världen, genom Kristi härliga seger, likaså sant och riktigt i Kristus förlossad, som hon i Adam är fallen och förtappad, och får likaså oförskyllt genom Kristus det eviga livet, som hon genom Adam fått synden och döden i arv. Arvet av Adam se och känna vi alla stunder i oss och i världen; men arvet i Kristus se och känna vi icke, det måste endast genom evangelium förkunnas och av oss tros. Men Herren Gud ser Kristus och hans förtjänst.

Därför, så sant du ser världen försänkt i synder, så sant ser Gud alla människor i Kristus fullkomligt försonade, rättfärdigade och helgade, ja, så täcka, som då han i begynnelsen såg på allt, det han hade gjort, och se, »det var allt ganska gott».

Vore icke världen så återställd för Guds ögon, så hade icke Kristus fullkomligt uträttat sitt försoningsämbete. Och nu återstår således intet annat för vår frälsning än evangelii bud:

»Hyllen Sonen! Kommen igen, I avfälliga barn! Kommen, låtom oss gå till rätta med varandra! Om edra synder än vore blodröda, så skola de dock varda vita såsom snö» etc.

»Anden och bruden säga: kom! Och den det hör, han säge: kom! Och den som törstar, han komme; och den som vill, han tage livets vatten för intet» (bibelns sista sida), »Och den som tror och blir döpt, han skall varda frälst; men den som icke tror, han skall varda fördömd.»

Måtte vi nu av dessa bibelns tre första kapitel minnas och djupt i vårt sinne inskriva, att »såsom igenom en människa synden är kommen i världen, och för syndens skull döden» - ja, »såsom genom en överträdelse fördömelse kom över alla människor; så har ock genom en rättfärdighet rättfärdiggörelse till liv kommit över alla människor; ty såsom genom den ena människans olydnad de många blivit gjorda till syndare; så skola ock genom den enes lydnad de många göras rättfärdiga» (Rom. 5: 12-19).

Detta blir i alla tider den märkvärdigaste punkten, nämligen att Kristus är den andre Adam, att såsom Gud en gång såg hela människosläktet uti Adam och därför alla genom hans synd fingo synden, döden och fördömsen över sig, så ser nu Gud också alla människor i Kristus och ser dem därför nu förlossade och rättfärdigade från synden och fördömsen; och att nu intet annat återstår för den enskilda människan, än att blott komma och emottaga allt detta, som redan är henne förvärvat och skänkt - alldeles för intet emottaga den »yppersta klädningen», komma till det stora gästbudet av nåd och salighet -- och i alla sina livsdagar lika oförskyllt, för samma Kristi förtjänst, hava en evig nåd för alla sina ännu vidlådande

synder och skröpligheter; att synden aldrig tillräknas henne, lagen aldrig fördömer henne, Gud aldrig förtörnas, utan med evig, oföränderlig kärlek älskar och omfamnar henne, såsom sitt täcka barn och arvinge, så länge hon förbliver i Kristus genom tron, d. ä. så länge hon alltid för synden kommer till honom igen och icke kan bärga sig utan att få tro på hans förtjänst och nåd.

O, eviga nåd! O, eviga frihet! Kristus »i Guds åsyn för oss», rättfärdig för oss, tack och helig för oss, fullkomlig för oss, och vi täcka och fullkomliga uti honom; ty »såsom genom den enes olydnad alla blevo syndare, så bliva genom den enes lydnad alla rättfärdiga!» O, eviga nåd!

Om alla de trän och gräs uti mark
Nu hade en talande tunga:
Om fåglar och djur hade stämman, så stark
Som änglabasuners, att sjunga;
Förmådde de aldrig till fyllest Guds Son,
Vår Frälsare Jesus, lova.

Helga oss, Herre, i denna sanning, denna både salighetens och gudaktighetens hemlighet!

Tio Guds bud

Då vi beständigt erfara, vilken stor och mångfaldig skada härflyter därav, att människor dels icke förstå, dels icke akta, vad Herren Gud i sin heliga lag bjuder och dömer, och vi därjämte besinna, vilket viktigt huvudstycke av allt Guds ord de tio buden utgöra; så hava vi äntligen, under anropande av Guds välbehag och Andens gåva, vågat att besluta oss för det nog så viktiga företaget att här försöka giva en utläggning och betraktelse över Guds heliga lag eller de tio buden. Vi inse ganska väl, att med allt det myckna goda, som även i kortare uppsatser över dyra bibelord i uppbyggliga berättelser, andliga sånger och dylikt på denna tid kommer själar till nytta, med alla de goda intryck av vederkvickelse, uppmuntran, var- ning och förmaning, som dessa strödda frökorn åstadkomma, så blir dock på längden vårt andliga liv och hela vår kristendom förnämligast beroende av de två huvudstyckena av allt Guds ord: lagen och evangelium; så återkommer dock beständigt vår tanke till dessa två stora huvudfrågor: Vad vill Gud, vad älskar, vad befaller Gud? Vad hatar och förbjuder han? Och den andra frågan: Huru är Gud sinnad emot mig, då jag ju ännu, tyvärr, är brottslig emot hans lag? Kan jag ännu hava hans nåd och vänskap, och på vilka grunder kan jag vara viss därom?

Detta är ju de stora huvudfrågor, omkring vilka hela vårt andliga liv rör sig. Detta förhållande kan icke ändras, ty det ligger djupt grundat i människosjälens eget väsende, såsom vi se därav, att dessa frågor uppstå även hos hedningen, som aldrig hört något Guds ord. Tvenne frågor sysselsätta honom dock i hans mörker: vad hans gud eller gudar älska, huru han skall tjäna och dyrka dem; och för det andra: huru han skall försona dem och vinna deras nåd, när de äro vredgade. Ja, dessa äro de frågor, genom vilkas besvarande allt andligt liv på jorden uppkommer, underhålles och utvecklas; och dessa äro de frågor, som endast i Guds heliga lag och Kristi evangelium besvaras.

Vad nu särskilt Guds heliga lag beträffar, så är det visserligen sant, vad en gammal kyrkolärare anmärkt, att »lagen är av naturen någorlunda känd, då däremot evangelium är en hemlighet, som är förborgad för allt förnuft», ja, såsom aposteln Paulus säger, är lagen så skriven att i alla människors natur, ock »hedningarna, som icke hava lagen, likväl av naturen göra det lagen bjuder», att de känna dess, krav i sitt inre, »då deras samvete bär vittnesbörd, och deras tankar inbördes, anklaga eller ursaka» (Rom. 2); detta är sanning; och dock se och finna vi på samma gång, såsom ett nytt bevis på den förstörelse, som genom syndafallet övergick hela vårt väsende, att även fastän vi hava, läsa och höra lagen, de flesta människor äro alldeles i mörker om dess egentliga mening, att Moses täckelse ännu hänger över deras hjärta (2 Kor. 3), och att ingen människa kan rätteligen se, mycket mindre rätteligen akta, för att icke tala om göra vad lagen kräver, utan de, som äro mest upplysta och allvarliga, förbli, såsom Luther om sig bekänner, »katekismilärjungar, så länge de leva» - den gamle lärofadern säger sig »var dag stava på tio Guds bud» - ja, så känna sig de bästa kristna inför Guds heliga lag; men vem kan med ord beskriva hela den övriga hopens förhållande till lagen?

För att ändå icke tala om den stora fräcka hopen av Guds föraktare, som hålla Gud och hans bud för intet i alla sina tankar och »frukta som nogast ett ögonblick för helvetet», så vilja

vi blott påpeka, huru illa även många allvarliga själar förhålla sig mot Herrens lag och missförstå eller missbruka den till ett sådant fördärv för sina själar, att blott därför allt Guds ord är på dem fruktlöst - i det de så falskt umgås med Herrens bud, att de blott se på själva gärningen, men så lättsinnigt överfara Guds allra högsta fordringar, nämligen på hjärtat, att dessa aldrig få verka hos dem, vad Gud med sin heliga lag ville verka.

Det första och allra olyckligaste onda, som av detta lättsinniga och falska umgående med lagen härflyter, är det, att själar; som eljest icke förakta Gud, utan vilja vara något helt annat än världen, vilja vara Guds barn och efterföljare, bliva dock ingenting mer än verkhelgon, inbilska och förblindade fariséer, mycket mer oåtkomliga för Herrens Ande, än de ogudaktigaste syndare; såsom Kristus sade: »Publikanerna och skökorna skola ingå i himmelriket förr än I» (Matt. 21:31). Denna försoffande, tjusande och förblindande verkhelighet uppkommer, såsom nyss sades, därigenom att en människa umgås så falskt med Guds heliga lag, att hon endast ser på gärningarna, endast på huru man skall leva, och icke giver akt på hjärtat, dess kärlek, renhet och helighet, som är det första och det viktigaste, Gud kräver i sin lag. Nej, hon gör sig i stället, såsom vi förut någon gång sagt, en viss dagordning av några fromma iakttagelser, av sådant, som hon kan komma ut med, t. ex. att hon avlägger åtskilliga framstående syndavanor och begynner en daglig övning av Guds ord och bönen, och är nu tröstad, liksom hade hon gjort, vad hon borde, liksom det varit blott detta, Gud fordrade av oss - då hon likväl knappt har ens märkt, vad, han kräver i det första budet, mycket mindre fullgjort; det.

- Och när hon nu icke alls bryr sig om sådana stycken, som Gud allra först kräver, som utgöra det första och yppersta budet, såsom Kristus säger; när hon helt hastigt överfar och förbiser det, som »är störst i lagen», så är ju det att rent av öva falskhet inför Guds ansikte, är ju uppenbarligen att driva ett visst gäckeri med Gud; ty när hon kan göra en sådan skillnad på Guds bud, har, hon ju därmed bevisat, att hon i sin fromhet icke frågar efter Gud, utan endast aktar några gärningars eget anseende, ja, aktar sig själv, sin egen förträfflighet och helighet, men icke Gud, icke hans heliga ögon, hans vilja och bud, nej, dessa gäckar och föraktar hon.

Hon fägnar sig åt, att hon kunnat avlägga den och den syndaövningen, t. ex. hon plägade förut svärja eller missbruka Guds namn, nu gör hon aldrig mer det; hon plägade förut ohelga sabbaten med världsligt arbete eller tidsfördriv, nu gör hon aldrig det, utan vill nu öva Guds ord hela den dagen; hon levde förut i något skadligt överflöd i mat, dryck eller kläder, nu har hon avlagt sådant; ja, hon levde kanske i någon last, i otukt, eller i oärlighet i handel och arbete, nu har hon med Guds nåd avlagt sådana synder: är icke där den ena segern efter den andra? är icke där helgelse? är icke där en omvänd människa, en kristen?

- Hon gör ännu mer: hon plägade förut aldrig det minsta bry sig om andras väl eller ve, nu tager; hon hela världens nöd sig till hjärtat och lämnar människor både lekamlig och andlig hjälp; är icke där Andens frukter? är icke där kärleken, som är lagens fullbordan? Och skulle icke en själ, som har sådana gärningars vittnesbörd, vara tröstad? Skulle icke hon hava rättighet att tro och tillägna sig Kristi förtjänst? Men att hon på samma gång bedriver ett stort skalkstycke inför Gud, aldrig aktar hans första och yppersta bud, nämligen om hjärtat, aldrig

giver akt på, huru det är därinne, t. ex. med kärleken till Gud, med renheten i tankar och begär, med renheten ifrån egenkärlek, självbehag, avund och hat - att hon är en sådan skrymtare, som icke aktar dessa inre synder, det ser hon icke. Och varför ser hon icke det?

Det kommer av den rosenlöja av utvärtes helighet och goda gärningar, som så övertäcker hennes inre, att hon aldrig kan se den ogudaktighet, som där råder. Men heter icke detta att umgås falskt med Guds lag, att icke låtsas märka, huru Gud allra först ser efter hjärtat, huru varje Guds bud allra först fordrar den inre heligheten, och att Gud är en helig nitälskare, som icke låter bedraga sig med gärningar, utan vill hava hela människan efter sitt sinne, såsom han säger: »Varen heliga, ty jag, Herren eder Gud, är helig?»

Det var detta skrymteri, detta falska spel med lagen, för vilket Herren Kristus alltid angrep fariséerna, då han t. ex. sade: »I gören bågaren och fatet rent utantill, under det att de innantill äro fulla av rov och omåttlighet. I ären lika vitmenade gravar, vilka utantill synas sköna, men innantill äro fulla av dödas ben och all orenlighet. Så synes ock I utvärtes rättfärdiga, men invärtes ären I fulla av skrymteri och orättfärdighet. I given tionde av mynta och dill och kummin, men haven låtit fara det, som är viktigare i lagen, nämligen domen och barmhärtigheten och tron. Detta borde man göra, och det andra icke låta» (Matt. 23).

Och då Herren i Luk. 18 framställer en bild av denna falska fromhet uti fariséen i templet, så säger han, att denne prisar Gud därför, att han icke var en rövare, en horkarl, en orättfärdig, eller såsom denne publikan, och att han omtalar sin religiösa dagordning, sägande: »Jag fastar två gånger i veckan och giver tionde av allt, vad jag förvärvar.» Se, på all sådan yttre rättfärdighet och fromhet hade han sitt öga, men har icke ett ord att säga om vad han hade invärtes i hjärtat. Så talar Kristus om denna falskhet inför lagen.

Och då han i sin stora bergspredikan genomgår fariséernas förvändning av lagen, så går det därpå ut, att de i varje bud sågo blott på gärningen, men förbisågo hjärtat och budets krav på detta; såsom då han säger: »I haven hört, att det är sagt till de gamla: Du skall icke dräpa; men vilken som dräper, han skall vara skyldig under domen. Men jag säger eder: var och en som förtörnas på sin broder, han skall vara skyldig under domen etc. I haven hört, att det var sagt till de gamla: Du skall icke göra hor.

Men jag säger eder: var och en som ser på en kvinna till att begära henne, han har redan gjort hor med henne i sitt hjärta» o. s. v. O, att vi dock en gång vaknade och kunde besinna, att detta är Herren Kristi nitälskan om lagen, att på detta sätt ser och dömer Gud över vårt förhållande till densamma!

Men vad var nu frukten av, denna falskhet inför lagen? Frukten var, att dessa utvärtes rättfärdiga voro invärtes obrutna och helbrägda, voro goda, fromma och heliga i sina egna ögon och därför icke kunde annat än förargas på Kristi evangelium, som kastade de bästa och sämsta under en och samma fördömsedom, ja, gjorde nedslagna syndare rättfärdiga och saliga, men dem åter, som voro själva rättfärdiga, till fördömda syndare - denna Kristi besynnerliga dom, som åt den förlorade sonen, vilken förslösat sitt arv med skökor, gav den

yppersta klädningen och den gödda kalven, men åt den äldre, ostraflige sonen, som »alltid hade tjänat sin fader och aldrig överträtt hans bud», gav icke ens ett kid o. s. v.

Vem kan undra, att en så grov galenskap, ett så ursinnigt kätteri, som denna Kristi dom och lära måste vara för dem, som på fullt allvar trodde sig rättfärdiga, gjorde dem »ursinniga» (Luk. 6:11), och att de nu gjorde Kristus och hans lilla hop till kättare och syndare, som föraktade lagen? Efter de själva sågo sig heliga och icke hade något besvär med den invärtes orenligheten, så voro de desto mer lediga för aktgivande på andra och på yttre iakttagelser, och voro därvid så grannsynta och stränga, att de ock gjorde Herren Kristus och hans apostlar till syndare emot lagen.

Tänk, vilket märkligt förhållande (och vilket i alla tider är detsamma), att just de som voro falska inför lagen, de voro de mest nitiska om lagen; de som icke gåvo akt på dess viktigaste krav, de voro de strängaste i avseende på några yttre iakttagelser, åtminstone när det gällde andra; de talade beständigt för lagen och sågo så noga efter gärningarna hos andra, att de ock beskyllde själva Kristus t. ex. för att bryta sabbaten, dricka vin, undfå syndare o. s. v.; men Kristus åter, som efter deras tycke var alltför mild emot syndare, han drev lagen så djupt och strängt på den invärtes människan, att ingen människa kunde bestå inför honom!

Ja, vi förstå det väl, Kristus och fariséerna hade nämligen helt olika, ja, motsatta ändamål med lagen; fariséerna ville med lagen göra människor heliga, och Kristus ville med lagen göra människor till syndare. Detta var skillnaden. Och detta må nu vara nog om det första och allra olyckligaste onda, som kommer därav, att man icke rätt förstår och aktar lagen.

Den andra skadan, som därav följer, är ännu mer hemlighetsfull eller främmande för vårt vanliga sätt att tänka. Den består däruti, att väckta, arbetande och betungade själar, som till någon del se sitt inre onda, idkeligen, genom lagens regering i samvetet, förhindras från den rätta trons frihet, och således från en hel salighet i Kristus och från den kärlek och kraft, som blott därmed följer - de förhindras från all denna salighet blott därigenom, att de icke se, vad lagen annars visar, om blott Moses täckelse borttages, nämligen huru helt förlorat det är med alla våra försök att göra lagen till fyllest, huru helt förtappade, ja »sålda under synden», alla människor äro, utan de fortfara oupphörligen att hoppas, sträva och hoppas och vänta att genom fortsatt bemödande och bedjande och vakande och stridande få se synden utrotad eller åtminstone så mycket förminskad, att de kunna få tro Guds nåd.

Även hos dessa är felet, att de icke rätt se och akta lagens höga krav och bestämda domar över den minsta syndaorenlighet, utan mena, att blott någon förbättring skall tillfredsställa honom. De se icke, eller akta icke, vad Gud så högtidligt förklarar: »Förbannad vare var och en, som icke förbliver vid allt - allt det, som är skrivet i lagens bok» etc., att därför, såsom aposteln säger, »alla de, som hålla sig till lagens gärningar, äro under förbannelse» (Gal. 3:10). Ju klarare en människa ser, vad lagen kräver, desto förr och desto fullkomligare blir hon tröstad och frigjord från all synd och dom, när hon får höra evangelium.

Det är vanligen brist på ljus i lagen, som gör, att en evangelii hörare likväl kan förbli bunden under lagen och förbli i sitt trälaktiga, marterade, döda och vanmäktiga tillstånd. Om du blott finge riktig syn på lagens helighet i dess krav och domar, så skulle du snart bli »dödad från lagen», »lösjord från honom, i vilken vi höllos fångna» (Rom. 7:4, 6), och på en gång komma in i en hel salighet av idel utesäglig nåd och gåva, så att du skulle blott fröjdas och prisa. Först då, när krukorna bli överfulla, blir allt vattnet förvandlat till vin. Se då, vilket viktigt ämne det är att söka rätt förstå och betrakta lagen.

Men nu, då du blivit dödad ifrån lagen och salig blott i Kristus, då skall ock lagen bli dig en utesägligt dyr gåva av din Fader, därför att du av denna korta och tydliga lag alltid vet, vad som är din Faders välbehag och vilja, vad han älskar och vad han hatar. O, huru kostliga äro icke då Herrens bud och rätter, när hjärtat först är frigjort inför lagens domar och icke har mer i lagen, än en vägmärke, som visar oss Guds viljas väg för levernet - en väg, som därjämte är krönt och guldbeströdd med Kristi fotspår! Då sjunger man hjärtligen med David: »Huru kär har jag icke din lag! Jag har dina bud mera kära än guld, ja mer än fint guld, dina vittnesbörd äro min lust, de äro mina rådgivare» (Ps. 119).

Ja, vem kan med ord utsäga, vilken dyrbar gåva det då är, att Gud givit oss sina bud? Först, vilken utesäglig nåd för ett människobarn att här på jorden få göra något, som Gud själv velat hava av oss! Tänk, huru ängsligt det hade varit, om Gud aldrig hade tillstätt oss att göra en enda gärning, honom till tjänst och behag! Vilken möda och pina hava icke människor gjort sig i den meningen, att de gjorde Gud behagliga gärningar! Om vi en gång finge våra sinnen så öppnade, att vi riktigt trodde och såge, att vi verkligen få göra Gud tjänster, så skulle vi väl giva allt, vad vi ägde, för ett enda sådant tillfälle, så att vi sedan kunde minnas och säga, att vi fått göra Gud själv en tjänst. Vi skulle aldrig kunna glömma en sådan nådefull stund, utan tala därom, så länge vi levde.

Och för det andra: vilken utesäglig nåd, att Gud så tydligt sagt oss, vad som är hans vilja, sagt oss, vilka gärningar han vill hava av oss - att han icke lämnar oss åt våra egna mörka och dåraktiga tankar därom! I huru mångfaldiga dårskaper råka icke de, som antingen icke äga eller ock icke veta att akta på Herrens bud! För att dock icke tala om hedningarna, vilka just till gudstjänst göra de rysligaste synder, så kasta blott en blick på den mängd av vidskepelser, som övas i den sanne Gudens namn, där man förgäter, att hans egna bud måste vara det säkraste rättesnöret för vad honom behagar - då den ena tror sig behaga Gud genom att se mycket bedrövad ut eller piska sig; den andra genom att till ett visst antal gånger upprepa en och samma bön; den tredje genom att, kanske övergivande en värnlös fader eller moder, innesluta sig inom ett enskilt rum, för att leva blott med Gud o. s. v.

Allt sådant har kommit därför, att man vänt sig ifrån Guds bud till sitt eget förmörkade hjärtas tycken och känslor. När vi besinna allt sådant, så finna vi, att vi aldrig i tiden kunna nog tacka Gud för den stora nåden, att han givit oss sina bud och låtit oss få veta, vad han vill hava av oss, och därjämte, att han sagt oss det i en så kort och tydlig lag, som dessa tio buden äro; ty om vi rätt förstå dem, så, finna vi blott i dessa tio buden all Guds vilja efter-

lagen, såsom Kristus sade om summan av lagens två tavlor, nämligen kärleken till Gud och kärleken till nästan: »På dessa två buden hänger hela lagen och profeterna».

Tänk, vilken förmån för oss, att Herren Gud har så kort sammanfattat all sin vilja, att vi i dessa tio buden hava all hans lag, att vi icke behöva fara vitt ut med våra tankar, för att få veta Guds vilja, utan finna allt på ett ställe! Om vi nu komma i villrådighet, om det och det är synd eller en Gud behaglig gärning, så borde vi dock vara så förståndiga, att vi tänkte: Ingenting kan vara säkrare, än det Gud själv har sagt; ingenting kan vara en så god gärning, som den Gud själv befallt, och ingenting kan vara synd, utom det Gud förbjudit - ty synd är blott det, som strider emot lagen (se grundtexten i 1 Joh. 3: 4).

Vi borde förstå, även av de otaliga exemplen på välmenta vidskepligheter i Jesu namn, att uti andliga ting hela vår natur är blott mörker, att vi därför måste fråga Gud i allting; vi borde lätt kunna tänka, att ingen kan bättre veta Guds vilja än Gud. själv; att därför ingenting kan vara en bättre gärning, än den Gud själv har lärt oss; att ingenting kan behaga honom mera, än det han själv befallt oss. Se då, vilket »ljus på våra vägar» vi hava i Guds bud, och vilken salig trygghet, då man blott har hans ord till »sina fötters lykta».

Efter denna inledning vilja vi nu, med anropande av Guds närvaro och nåd, begiva oss till själva det stora ämnet: Guds heliga lag eller de tio buden. Herren vare oss nådelig och lede oss i all sanning!

Sedan Gud i skapelsen hade inskrivit sin lag i människans hjärta, men genom syndafallet denna lagskrift var ur hjärtat så utplånad och i samvetet så fördunklad, att varken dess innehåll eller dess heliga vikt kunde rätt förnimmas av människan, ville han omsider förnya denna lagskrift och ställa den för människornas ögon i tydliga ord. Det folk, som han hade utvalt till att emottaga och förvara hans lag, förbereddes för denna sin kallelse på mångfaldigt sätt, såsom först genom många härliga uppenbarelser av Gud själv, varvid han uttalade ett och annat av sina bud och sina löften (se 1 Mos. 17:1; kap. 18; kap. 22:18; kap. 32:30, m. fl.), sedan genom mycket lidande och förtryck i Egypten, och slutligen genom stora och underbara erfarenheter av Guds makt och trofasthet, då han med mäktig arm utförde sitt folk ur »träldomens hus».

Strax efter dessa djupast genomgripande erfarenheter förde Herren genom sin moln- och eldstod och genom sin tjänare Moses sitt folk till det berget, där han ville med synliga och starkt väckande tecken uppenbara sig och tala till människorna. Innan Herren nu, uttalade sin heliga lag, befallde han först, att folket skulle i två dagar »helgas» genom tagningar och fastande, endast för att desto mer väcka dem till uppmärksamhet på vad som nu förestod. Då följer »På tredje dagen därefter, när det hade blivit morgon, begynte det dundra och blixtra, och en tung molnsky kom över berget, och ett mycket starkt basunljud hördes; och allt folket i lägret bävade. Men Moses förde folket ut ur lägret, Gud till mötes; och de ställde sig nedanför berget. Och hela Sinai berg höljdes i rök, vid det att Herren steg ned därpå i eld; och en rök steg upp därifrån, lik röken från en smältugn, och hela berget bävade storligen.

Och basunljudet blev allt starkare och starkare. Mose talade, och Gud svarade honom med hög röst» (2 Mos. 19:16-19). Se här den förskräcklige nitälskarens tecken!

Allt detta dunder och ljungande, detta svarta moln,; denna rök och denna skarpa basun, allt utgjorde här ett majestätiskt; bildspråk, varmed Herren Gud ville i synliga tecken uttrycka sitt heliga eldsnit om den lag, han nu ville uttala, och , den rättfärdiga vrede, som skulle drabba dem, vilka äro under lagen och dock icke hålla lagen. För dem blir Gud en »förtärande eld». »Åt dem är det svarta mörkret förvarat» (2 Petr. 2:17), och »röken av deras plåga skall uppstiga i evighet» (Uppb. 14:11). Så talar Guds uttryckliga ord.

O, att det bleve var och en givet att djupt betänka, att denna heliga lag och dess domar, som av Herren Kristus stadsfästades med dessa kraftiga ord: »Sannerligen säger jag eder: Förrän himmelen och jorden förgås, skall icke den minsta bokstav eller en enda prick av lagen förgås» (Matt. 5: 18) - denna lag skall du aldrig kunna bryta, utan att dess domar skola drabba dig, just dig, som bryter den!

Sker nu det i nådatiden, att domen träffar ditt samvete, och du kommer till uppgörelse och förlikning med Gud, innan han sätter sig på domstolen, då undgår väl du den eviga förbannelsen, ty du »kommer icke i dom» (Joh. 5:24), du »varder icke dömd», utan du får genom Kristus evigt liv; »ty Kristus är lagens ände» etc. (Rom. 10:4), och »då vi varda dömda (här i tiden), så varda vi tuktrade av Herren, på det vi icke må varda fördömda med världen» (1 Kor. 11:32); men det står dock fast, och det må var och en djupt fästa i sin själ, att en gång - antingen i tiden eller på domedagen - skall varje människa dömas efter denna lag.

Och var utgivandet av lagen åtföljt av sådan, förskräckelse för folket, huru mycket förskräckligare blir icke domen efter samma lag för dess föraktare! Då skola vi ånyo höra den skarpa basunen och se mycken eld, »då Herren själv skall stiga ned från himmelen med befallande rop och överängels röst och med Guds basun och i eldslåga, för att hämnas på dem, som icke känna Gud och icke lyda vår Herre Jesu Kristi; evangelium» - men ock »till att förhärligas i sina heliga och ; beundras i alla dem, som tro» (1 Tess. 4:16; 2 Tess. 1:8, 10).

O, att Gud måtte förbarma sig över oss och öppna våra sinnen, att vi genom hela vårt liv måtte betänka sådant och behålla den sanna bilden av Gud, nämligen; att han är både i »godhet och stränghet» lika stor och majestätisk, både nådelig och förskräcklig i lika hög grad, övermåttan nådelig emot dem, som frukta honom och hoppas på hans godhet i Kristus, men ock övermåttan förskräcklig för dem, som förakta både hans domar och hans nåd. Sådant ville han med alla dessa kännetecken säga oss.

Då nu alla förberedelserna voro fullbordade, och allt folket stod med bävan inför Sinai, då talade Herren Gud med hög, majestätisk stämma, så att omkring tre miljoner människor kunde höra honom från det höga berget; och nu talade han dessa orden: *Jag är Herren, din Gud, som har fört dig utur Egyptens land, ur träldomshuset. Du skall inga andra gudar hava jämte mig o. s. v.*

Betraktom nu först Herrens egen inledning till sin lag: »Jag är Herren, din Gud, som har fört dig ut ur Egyptens land, ur träldomshuset.» Här låter Herren förstå, vem han är, som talar, och på vilka grunder han kunde så bjuda, befalla och döma. »Jag är Herren.» Det är detta: »Jag, Herren», som är den egentliga grunden till den heliga lagens eviga vikt och evigt förbindande kraft. »Jag är Herren, jag är Jahve», den evigt varande, den självbestående - urkällan till alla väsenden och all makt.

Låtom oss tänka. Varifrån är människan kommen - hon, som skall lyda denna lag - vad är människan? Hon är ju hans händers verk, hans skapade varelse. Har han icke då all makt och rätt att bjuda henne vad han vill, inskränka hennes frihet och föreskriva henne lagar? Detta är det första, han med detta ord påminner oss. Och låtom oss djupt betänka detta. Ty det är just grunden till all olydnad och allt förakt för Guds lag, att vi icke besinna, vem Herren är, som givit lagen, och vad vi äro inför honom. Ja, om det bleve oss givet att se eller förnimma, vem han är, som talar i den heliga lagen, så skulle vi väl hellre försmäktas och dö, än vi skulle våga att göra något emot honom.

Vi säga icke, att vi skulle därigenom hava makt att emotstå synden, nej, det står icke så till med oss efter syndafallet, att vi blott på ett bud kunna göra vad vi vilja, men vi skulle ock därför försmäktas och förtvivlas, om icke Gud själv förbarmade sig och frälste oss. Så långt ifrån, att vi skulle vara säkra och obrutna med alla våra synder.

Ty tänk, vad det är, att han giver lag åt människorna - han, som är himmelens och jordens store skapare, som i begynnelsen gjorde allting av intet, som skapade solen, månen och stjärnorna och jorden med allt vad däruppå är, och skapade människan, sig till en avbild, till barn och arvinge, utrustad med förmögenheter att höra och förstå hans vilja - han, »vilkens namn är Stor och Hög, den Evige och Helige» - (Jes. 57:15) han, som »bär jorden med tre fingers mått» - han ger människan bud och lagar.

Skulle vi våga att trotsa och förakta honom? Vilket förskräckligt fördärv i alla våra krafter, att vi icke ens äro bekväma att besinna sådant! Vi borde likväl betänka, att Gud kan varje ögonblick krossa oss, likasom man krossar en fluga, att vi äro helt i hans händer, att vårt liv och all vår välfärd i tiden och i evigheten beror av honom. Vi hava icke ett andedrag i vår makt, och Gud har otaliga sätt och medel att straffa dem, som förtörna honom; såsom vi ock se på alla sidor, huru han tillsänder den ena en ond bråd död, den andra en förskräcklig sjukdom, den tredje galenskap, den fjärde en förblindelse och djärvhet, som bringar honom i synd och skam. Det är sant, vad Luther säger, att »Gud har på alla sidor snaror och fällor för sina föraktare, så att de kunna ingenstädes undkomma honom.»

Och slutligen är han ock den, som kan fördärva både själ och kropp i helvetet. Ja, om icke han vill taga vår arma själ om hand, när vi dö, och föra den till himmelen, så blir den för evigt borta. - Och honom skulle vi våga att förakta och trotsa! - Betänk även å andra sidan, huru mycket gott Gud kan göra oss, om han är oss nådig. Huru mycken nåd och välsignelse i tiden, och huru mycken glädje och salighet genom en hel evighet kan icke han giva sina vänner! Och honom skulle vi våga att förakta och trotsa!

Tänk, om han blott ville taga sin helige Ande ifrån dig och lämna dig åt naturens mörker, köttets lustar och djävulens makt! - Låtom oss därför bedja över detta ordet: Jag är Herren, nämligen att vi få detta ord såsom med stora, flammande bokstäver skrivet i vår själ, att det står oss för ögonen i alla våra livsdagar.

Men de orden: »Jag är Herren» - Jag är Jahve - innebära ock en annan viktig lärdom, i avseende på den heliga lagen. Den listige fienden bringar stundom fåkunniga själar på den tanken, att Gud icke skall i alla tider hava lika allvarligt nit om sin lag, utan t. ex. genom vårt syndafall och den vanmakt under synden, som därav följde, samt genom sin Sons sändande hava gjort någon ändring i sina fordringar, så att han skulle icke nu mena det så allvarligt med sina bud. Mot denna villfarelse är visst det enklaste och mest avgörande svaret det, som Kristus själv gav i sin bergspredikan, då han sade: »I skolen icke mena, att jag har kommit för att upplösa lagen eller profeterna. Jag har icke kommit för att upplösa, utan för att fullborda.

Ty sannerligen säger jag eder: Förrän himmelen och jorden förgås, skall icke den minsta bokstav eller en enda prick av lagen förgås, förrän allt har skett» (Matt. 5: 17, 18). Och att Herren med de orden icke åsyftade blott den förebildande ceremoniallagen, utan verkliggen de tio budens lag, det kan var och en själv se av det, som genast följer, då han till ytterligare förklaring av sina ord tillade: »Därför, vilken som upplöser ett av dessa minsta bud och läger människorna så, han skall kallas minst i himmelriket» m. m., och så börjar han själv den mest djupgående tolkning av några bland de tio buden, i synnerhet det femte och sjätte (v. 21-32).

Här hava vi således Kristi egen bestämda förklaring, att han icke var kommen att upplösa lagen och icke tålde, att någon upplöste ens det minsta av dess bud. Detta är mest klart och avgörande. Men sedan ligger ock denna lärdom i det namn, med vilket Gud här angiver sig för folket, nämligen Jahve, ty Jahve betyder: den evigt varande, oföränderlige; det överensstämmer alldeles med det svar, Gud gav Mose, då han frågade efter hans namn och sade: »När jag kommer till Israels barn och säger till dem: Edra fäders Gud har sänt mig till eder, och de säga till mig: Vad är hans namn? vad skall jag då säga dem?» Då sade Gud till Mose: »Jag är den jag är. Så skall du säga till Israels barn: Jag är, han har sänt mig till eder» (2 Mos. 3). En sådan betydelse har ock det namnet Jahve, varmed Gud börjar sin lag.

Då har han därmed även låtit förstå, att hans lag aldrig i tiden skulle till en bokstav eller en prick förändras. Det är nämligen värt att märka, att själva grunden för Guds heliga lag icke egentligen är någon fri, tillfällig vilja hos Gud, utan fast mer just hans eget väsendes natur; ty frågar någon, varför vi skola vara heliga, så säger Gud själv: »Varen heliga, ty jag är helig» (3 Mos. 11: 45; kap. 19: 2). Han säger icke: »ty jag vill så»; utan han säger: »ty jag är helig.»

Frågar någon, varför Gud skall tillbedjas i anda och sanning, så säger Kristus: »Ty Gud är en Ande» (Joh. 4: 24). Då nu grunden till den heliga lagen ligger i Guds eget väsende, så förstå vi, varför den omöjligen kan någonsin förändras, ty då skulle Gud själv vara förändrad. Därför kan det aldrig i tid eller i evighet bliva lovligt vad Gud i sin lag förbjudit. Att hava andra gudar, att missbruka Guds namn, förakta hans ord eller förakta sin nästa, att avundas, hata, eller beljuga honom o. s. v., sådant kan aldrig för något enda tillfälle, eller för någon

omständighet, t. ex. vår fallna naturs svaghet, bliva oskyldigt eller tillåtet, utan förblir evinnerligen Gud misshagligt. Ty Guds lag har sagt oss, att det är stridande mot hans heliga sinne; och hans sinne kan aldrig förändras. Detta är ock något, som vi hava att betänka vid de orden: »Jag är Jahve.»

När vi nu betänka, att denne store, oföränderlige och helige Gud är allestädes närvarande, allestädes över oss och omkring oss, att han allestädes och varje ögonblick ser på oss, att han ser allt, vad vi göra, i ljuset och i mörkret, ja, ser varje tanke i vår själ, varje den hemligaste avsikt, och hör varje ord av vår tunga, så kan man väl försmäkta vid känslan av sitt synduppfyllda väsende och ropa med profeten: »Ve mig, jag är förlorad!» Sannerligen, icke skall någon människa vara förnöjd över sin helighet, om hon är rätt vaken och nykter, om hon rätt ser Gud.

Men därpå beror det. Här hjälper intet förstånd, ingen eftertanke; nej, det beror på en Guds väckande ande, som låter oss få en syn på Guds helighet och närvaro, lik den, som profeten fick, då han så ropade, som vi nyss anförde. Han såg Herren, säger han, och seraferna, som ropade: »Helig, helig, helig är Herren Sebaot; hela jorden är full med hans härlighet.» Det var då, som profetens helighet förbleknade, så att han förskräcktes och ropade: »Jag är förlorad - jag är en man med orena läppar och bor ibland ett folk med orena läppar» (Jes. 6). Det är Guds helighet och närvaro, som förkrossar de största helgon, om de äro nyktra och sanna helgon, så att de känna, vad som är i hjärtat.

Men nu skulle ju en kristen varje stund vandra i sin Guds närvaro, tro och besinna densamma. Huru olyckligt är det icke då, att vi stundom gå hela tider och glömma, att den helige Guden är tillstädes! Vilken sömnaktighet, falskhet och slapphet i all vår kristendom måste icke därav följa! Däremot, vilken vaksamhet, vilken helig stämning och vilken mäktig tröst i alla bekymmer, om vi kunde ständigt besinna, vad David säger: »Evad jag sitter eller uppstår, vet du det; du förstår mina tankar fjärran ifrån. Evad jag går eller ligger, utforskar du det och med alla mina vägar är du förtrogen» (Ps. 139).

Vi hava alla ett djupt vittnesbörd i vårt inre, att Gud verkligen är närvarande och ser oss - ja, så djupt, att knappt någon otrogen är så grov i sina tankar, att han menar, det Gud icke sett hans synder. Tänk, om du blott kunde besinna, vad du således känner i ditt eget inre, vilken vaksamhet det skulle medföra! Och vilken utsäglig tröst! Ty ser Gud mig i alla sämre stunder, så måste han väl lika säkert se mig, då jag ropar till honom, och då jag med någon liten kärlek söker att tjäna honom. Och ser han alla mina onda tankar, varom jag har ett så bestämt vittnesbörd, så måste han ock se mina bekymrade tankar, ja, mitt hemligaste begär efter honom, mina dolda suckar; vilket ock tröstade David, då han sade: »Min suckan är dig icke fördold.» Gud give oss sin nåd att beständigt tro och besinna Guds oföränderliga helighet och närvaro!

Men den majestätiska rösten på Sinai sade icke blott: »Jag är Herren», utan den sade: »Jag är Herren, din Gud, som har fört dig ut ur Egyptens land, ur träldomshuset.» Vad innebära nu

dessas ord? – Här komma vi till de rätt gripande omständigheter, som giva det första budet och alla buden deras alldeles förkrossande vikt och betydelse. Men vi vilja först se, vad orden innebära för Israel. »Jag är din Gud», d. ä. jag är den Gud, som gjort förbund med dig, att jag skall vara din Fader och Gud, och du skall vara mitt folk (1 Mos. 17:7); därför är jag ock den Gud, som du allena, o Israel, känner och tillbeder.

Då alla andra folk och människovarelser på hela jorden ligga under hedendomens mörker, gå till de stumma avgudar av trä och sten och intet veta om all världens store Skapare, så är du, o Israel, benådad med himmelens ljus, med den sanne, evige Gudens kunskap och bekantskap, be- nådad med stora underbara uppenbarelser av en levande Gud och med oräkneliga välgärningar av honom. Ja, jag är din Gud, »som har fört dig ut ur Egyptens land, ur trälldomshuset».

Israel, förgät icke, vad jag har gjort dig; känn dina förbindelser, betänk, huru du bör frukta och älska mig och förtrösta på mig; ty jag är den, som för din skull plågade hela Egyptens land; jag är den, som för din skull dräpte allt förstfött, »ifrån konungens förstfödde, hans som satt på tronen, ända till fångens förstfödde, hans som satt i fängelset»; jag är den, som för din skull befälde havet att vika och göra väg för dig, men sedan fördränka alla dina fiender; jag är den, som med allt detta förlöslat dig från en jämmer, som hördes allt upp till himmelen, och därvid få bevisat sin makt och stränghet på dina förtryckare, att du väl må hava lärt att frukta mig, men ock bevisat en sådan kärlek på dig, att du har stora skäl till att älska mig och hörsamma de bud, som jag bjuder dig i dag. - Något sådant ville den store Guden säga sitt Israel.

Men vi skynda genast att komma till oss själva. Allt detta och ännu mycket härligare saker har Gud att säga även till oss. »Eller är Gud allenast judarnas Gud? Är han icke ock hedningarnas? Jo, visserligen ock hedningarnas», säger aposteln. I allra högsta bemärkelse må väl Herren säga till sin kristenhet: Jag är din Gud; ty du känner och bekänner mig med oändligt större kunskap, än folket vid Sinai, du, som vet allt vad jag gjort på jorden, vad jag gjort med Israel, vad jag gjort med hednafolken och vad jag gjort med dig - vad jag gjort i min Sons sändande, och vad jag gjort med den stora skara av evangelister, som burit dig mitt ord, vad jag gjort med martyrernas ärofulla här, som med sitt blod beseglat gudomligheten av sin tro, och vad jag gjort och dagligen gör genom den helige Ande i själarna.

- Här är nu den hop av omständigheter, som kunde komma oss att skälva, om vi icke vore så alldeles försoffade och blinda, som vi äro, nämligen att Gud har gjort och uppenbarat så mycket för oss, och vi likväl gå så döda, sovande, iskalla och avgudiska, att vi förtjänade tusen gånger kastas till helvetet, om Gud skulle handla med oss efter förtjänst.

Måtte då var och en, som har någon gnista av liv och besinning, rätt allvarsamt taga dessa saker i betraktande och så fråga sig, huru han borde älska en sådan Gud, frukta, lyda och förtrösta på honom! Ty att sova och blunda för allt vad Gud är och gör och vill, det kan icke vara en riktigt god själsbelägenhet.

Besinna således först allt, vad du vet om Gud, du, som blivit uppfostrad vid evangelii ljus och allt ifrån din späda barndom lärt Guds ord, och betänk sedan, vad du själv i din levnad erfarit av samme Gud. En sådan besinning utgör för oss den beredelse till lagens hörande, som motsvarar dessa orden till Israel: Jag är Herren, din Gud, som har utfört dig etc. Vad har Gud uppenbarat för dig om sina verk och sin kärlek?

- Det är detta, som skall på det kraftigaste beveka dig att frukta och älska honom och förtrösta på honom; det är detta, som binder dig vid det tyngsta ansvar, om du ändå glömmet honom, lever i vädret, icke fruktar honom och icke förtröstar på honom; ty vi erinra oss, huru Kristus dömde, då han »begannte förevita de städer, i vilka hans flesta krafter hade blivit gjorda, att de icke hade gjort bättring», nämligen att det »ve», han utropade, var till graden avmätt efter den grad av nåd och upplysning, som vardera staden hade åtnjutit. Där se vi med ögonen, huru Gud dömer, nämligen efter de uttryckliga orden: »Var och en, åt vilken mycket har blivit givet, av honom skall mycket varda utkrävt, och den, åt vilken man har anförtrott mycket, av honom skall man fordra mera.»

Nu, hur mycket är icke dig, o kristen, givet av Guds godhet, Guds gåvor och Guds kunskap! Du vet allra först, huru den store, gode Guden i begynnelsen skapade oss människor, att vara hans barn och arvingar, och för vår skull skapade allt, som är på jorden (1 Mos. 1: 28, 29), så att där icke finnes ett strå, icke ett träd eller en sten, icke ett djur eller en fågel, som icke skapades för människan, vilken var barnet och arvingen. Tänk, huru kraftigt allt detta ropar till oss över det första budet: En sådan Fader skolen I älska över allting, honom tjäna och lyda och på honom allena förtrösta! Varje strå, varje träd står framför oss och ropar: »Se din Guds kärlek till människan! Och du är ock en av det släktet.» Om vi finge de andliga sinnena öppnade, skulle vi uti varje djur och varje fågel se en Guds predikant, som säger: »Se, huru kär han har människorna! Vi alla äro skapade för eder » -

Ja, om vi såge, huru han icke blott giver oss det, som var nödvändigt till kroppens uppehälle, såsom säd, örter, djurens och fiskarnas kött m. m., utan ock det myckna, han givit oss blott till veder- kvickelse, såsom blomstrens fägring och vällukt, fåglarnas kvitter och dylikt, så skulle vi av varje blomma och sångfågel höra det milda tilltalet: Si, huru god Fader I haven, att han icke blott vill föda och kläda barnen, utan ock vederkvicka och glädja dem! Huru bören I icke älska en sådan Fader! - Men nej, vi se intet. Likasom de oskälige djuren med horn eller borst, gå ock vi mitt uti massan av Guds välgärningar och se intet, tänka intet, utan endast njuta och sova.

Vi äro så på alla sidor omslutna av Guds kärleks- och huldhetsbevis, att vi icke ett ögonblick leva dem förutan, och likväl se vi intet, tro intet och älska honom intet. Vem har givit dig din mänskliga tillvaro, din kropp och själ, dina ögon, öron, förnuft och alla sinnen? Vilket av dessa ville du förlora? Skulle du icke då älska och frukta honom, som givit dig allt gott, och som varje ögonblick kan taga det ifrån dig? Den luft, du andas, den källa, som vederkvicker dig, den eld, som värmer dig, vem har givit dig allt? Huru obegripligt djupt är icke människan fallen, att hon icke ens är bekväm att se och besinna det, som dock synes för ögonen! Huru

skulle vi icke blott för sådana gåvor älska och frukta Gud, vara honom lydiga och på honom förtrösta!

Men vi veta ännu mer. Gud gav icke blott jorden med allt, som är däruppå, åt människan - nej, jorden var blott vår skola, vår pilgrimsfärd och vårt natthärbärge - människan var ämnad för ett bättre land, än detta. Så säger Kristus till dem, som stå på hans högra sida i domen: »Kommen, I min Faders välsignade, och tagen i besittning det rike, som eder är tillrett ifrån världens grundläggning.» Hör, himmelen, säger Kristus, är det rike, som är tillrett åt hans vänner, och det »ifrån världens grundläggning». Människan är dock ämnad till något mer, än trädet eller djuret, som lever en tid till hennes tjänst och sedan blir till intet.

Så mörka och otrogna våra hjärtan än äro, bära de dock inom sig ett visst vittne därom, att människan är ämnad till ett evigt liv i himmelen. O, att Gud förbarmade sig och gäve oss nåd att rätt djupt besinna sådant och så fråga oss: Huru bör oss då vara mot en sådan Fader, som icke blott skapat allt, som är på jorden, för oss, vilket blotta ögat och förnuftet kan se, utan ock himmelens boningar till ett evigt liv? Huru borde icke vårt hjärta beständigt vara fullt av kärlek och tillbedjan till en sådan Gud! Det är alldeles förskräckligt, huru djupt människonaturen är fallen.

Vi borde dock annars åtminstone kunna stanna vid en sådan fråga, som denna, och på fullt allvar undersöka: »Är det sanning vad som här säges, att människan är ett sådant föremål för Guds hjärta och tanke, att han icke blott skapat allt, som är på jorden, för hennes skull, utan även från världens grundläggning tillrett himmelen för henne? Är det verklig sanning - eller endast en dikt och »kloka fabler»? Och är det sanning, då borde ju allt, som är på jorden, bliva oss till intet emot det enda, att älska, tillbedja och lyda en sådan Gud. Eller är det icke då övermåttan billigt, vad Gud av oss fordrar, nämligen: »Du skall älska Herren din Gud av allt ditt hjärta och av all din själ och av all din kraft och av allt ditt förstånd», och sedan: »Du skall älska din nästa såsom dig själv.»

Detta är ju allt, som han har begärt, och det är ju, såsom nyss sades, övermåttan billigt: ty snart är det slut på detta jordelivet, och då skola vi, enligt Guds vilja, i evig fröjd och salighet vara med Gud, änglar och helgon i ett evigt paradiset.

Ty detta var ju Guds eviga råd, då han skapade människan. Och detta var ju hans råd, hans mening, då han utgav sin egen Son för vår frälsning. Detta var ju ock hans mening, då han gav oss sitt heliga ord, och då han sänder oss sin helige Ande. Hela Guds rikes alla nådesanstalter på jorden vittna ju nog tydligt, att vi äro ämnade för ett evigt liv i himmelen. Huru billigt då, säga vi ännu en gång, att du troget håller hans bud under provotiden!

Och vad det vill säga att »älska Gud av allt sitt hjärta», veta vi, nämligen att ingenting på jorden så intager, gläder och sysselsätter dig, som din Gud, hans vänskap och hans umgänge; så att du beständigt har i honom din hjärtelust och hos honom ditt tillhåll.

Var och en vet väl, huru kärleken är beskaffad, nämligen att man helt och beständigt vill umgås med den, som man mest älskar, vill se honom, tala med honom och, när han är

frånvarande, har en besynnerlig lust att tala om honom; sådan är ju alltid kärlekens art. Och vidare, att det är den största glädje, när man finner ett sätt att tjäna, behaga och glädja den, som man mycket älskar; detta är ju kärlekens art; därför säger ock skriften: »Detta är kärleken till Gud, att vi hålla hans bud.» Så veta vi ock, vad det är, att »älska sin nästa såsom sig själv», nämligen att du delar lika emellan dig och din nästa, att när du har två livklädnader, du giver den ena åt den, som icke har någon (Luk. 3:11); att du bekymras lika mycket om din nästas väl, som om ditt eget; att du gläds lika mycket, när han blir ärad eller annars lycklig, som om det hände dig.

Se, sådant är ju alldeles rätt och billigt. Och om du ändå icke gör vad Gud i dessa billiga bud fordrar, så måste du ju vara en förskräckligt ond människa. Och ve dig, om du skrymtar inför Gud och ljuger på din själ, så att du blott hastigt försäkrar: »visst älskar jag Gud och min nästa», fastän du alls icke har dessa allmänt kända egenskaper hos kärleken! Och trefalt ve, om du icke ens allvarligt bemödar dig att fullgöra vad Gud kräver, utan lever i ett så lättsinnigt förakt för Gud, att du knappt en gång tänker på att göra vad han befallt, eller vid upptäckten därav, icke ens allvarligt ångrar det eller bekymrar dig därom! Det är ju att alldeles säga Gud i ansiktet: Jag bryr mig icke om dina bud; jag bryr mig icke om ditt välbehag; du vare vred eller god, jag bryr mig icke därom. - Och sådant vore ju att alldeles på en gång avsäga sig Gud och giva sig åt djävulen.

»Men Gud har ju givit oss en Frälsare, som återlöst oss med sitt dyra blod; vi skola väl tro på honom?» - Ja, högtlovat vare hans namn! Och nu komma vi just till den största och allra viktigaste bevekelsegrunden att älska Gud och hålla hans bud. Nu komma vi till den rätta andliga och kristna betydelsen av Herrens ord till Israel: »Jag är Herren din Gud, som har fört dig ut ur Egyptens land, ur trälldomshuset.» Vi veta alla, huru Israels historia, men i synnerhet dess trälldom i Egypten och dess förlossning därifrån, är Guds egen största bild av hela människosläktets andliga trälldom och andliga förlossning. Och det är denna andliga förlossning, som utgör Guds allra största välgärning, och som därför bör allra kraftigast beveka oss att älska Gud och hålla hans bud.

Låtom oss då allvarligt behjärta vad vi tro och bekänna om den förlossning, som är skedd i Kristus Jesus. Du tror, att »Gud så älskade världen, att han utgav sin enfödde Son» till en försoning för våra synder. Du tror, »att Jesus Kristus, sann Gud, född av Fadern i evighet, och tillika sann människa, född av jungfru Maria, är din Herre, vilken dig, förtappade och fördömda människa, förlossat, förvärvat och vunnit från alla synder, från döden och djävulens våld», och det »icke med silver eller guld, utan med sitt heliga och dyra blod samt sitt oskyldiga lidande och död». Är det icke då billigt vad som vidare står i samma trosbekännelse, nämligen att all t detta skett, »på det du skall vara hans egen, bliva och leva under honom i hans rike och tjäna honom i evig rättfärdighet, oskuld och salighet»? Så säger ock aposteln: »Han har dött för alla, på det att de, som leva, icke mera må leva för sig själva, utan för honom, som för dem har dött och uppstått» (2 Kor. 5). »Guds rike består icke i ord, utan i kraft.»

Skulle vi tro på Kristus, att han med sitt oskyldiga lidande och död förlossat oss ifrån alla våra synder, och vi skulle ändå icke älska honom, leva för honom och vara hans egna med hjärta, håg, sinne och alla krafter, utan ännu älska avgudarna mer än honom? Tänk, du firar vid julen Guds Sons födelse och ser i anden, huru det barnet, som var Guds Son, avlat av den helige Ande, födes i ett stall, ligger på krubbans strå, för att visa, att han var kommen att bliva ett lamm, ett offerlamm, till att borttaga världens synder.

Du hör ängeln utropa över de betlehemitiska fälten: »Se, jag bådader eder stor glädje, som skall vederfaras allt folket; ty i dag är eder född Frälsaren»; du hör sedan den himmelska härskaran sjunga: »Ära vare Gud i höjden, och frid på jorden, till människorna ett gott behag.» Därefter ser du Frälsaren gå omkring, »görande väl och botande alla» och med många tecken av gudomlig allmakt bevisa sin sändning från himmelen, såsom då han i öknen skapar bröd för femtusen män; näpser havet, som stormar, så att det genast blir stilla lugnt; bannar ett fikonträd, så att det genast dör; näpser onda andar, så att de genast fara ut från människor; uppväcker här en flicka, där en änkas son, här en Lasarus, som redan luktar o. s. v.; och omsider hör du denne allsmäktige Herren säga: »Mitt blod varder utgjutet till syndernas förlåtelse» (Matt. 26: 28), och så firar du hans lidandes, döds och uppståndelses högtid.

Du ser den underbare Herren i offringens stund bliva själv offerlammet, bliva svag, bedrövad, förskräckt och ängslig, så att han svetts blod; du ser, huru han fångas, bindes, bortsläpas, och sedan på allt förskräckligt sätt marteras; du ser en grov dräng giva din Frälsare en kindpust; du ser hedningen Pilatus lämna honom åt sina bödlar - vad göra de med honom? - du vänder kanske bort ögonen därifrån - de avkläda - vem? - din Herre Jesus, till vilken du i bönen ropar; de binda honom vid en påle; de hava förskräckliga piskor i sina händer, de hudflänga hans heliga kropp så, att man kunde »räkna alla hans ben».

Och du tror skriftens ord, att han nu blev »sargad för våra överträdelser och slagen för våra missgärningar» (Jes. 53). Men vad göra de vidare? De vrida tillsammans en törnekrona, vars grova taggar de med rör slå in uti hans huvud; ja, omsider ser du din Frälsare arbeta med en tung börda. De tvinga honom att bära det träd, på vilket han skall upphängas. Och om du nu får en blick av honom, som arbetar och har sådan möda, vad säger han till dig? Han säger: »Du tröttade mig med dina synder, plågade mig med dina missgärningar» (Jes. 43). Men vad göra de mer? De slå sedan grova spikar genom hans händer och fötter - och så hänger han i luften på en avrättsplats. - Och detta är din Frälsare, Jesus Kristus!

Men så förskräckligt mycket fordrades för att förlossa oss ifrån vår trældom under synden, djävulen och döden. Tänk nu, huru du borde älska! Med vilken outhärlig kärlek, ja, kärlekssmärta, du borde omfamna hans fötter, som lidit allt detta för dig - och med vilken outhärlig kärleksfröjd du borde sluta honom i ditt hjärta, honom, som med sådant lidande förlossat, förvärvat och vunnit dig från alla synder, från döden och djävulens våld och förvärvat dig en evig frihet från dessa våra fiender och en evig salighet i himmelen! Tänk, om du ändå är tvärtom kall för honom, lättsinnig och tanklös - är du icke då riktigt värd att i ögonblicket sönderkrossas av ett Guds vredes åskslag och kastas såsom en förbannad varelse i avgrunden?

Såsom ock Luther säger i en predikan på Långfredagen: »Det människohjärta, som genom allt Kristi lidande och Kristi kärlek icke varder mjukt och bevekt, måste vara hårdare än sten, ja, hårdare än järn och stål.»

Då den himmelske Fadern har uti sin Sons utgivande, marter och död så alldeles uttömt sitt kärlekshjärta mot oss människor, och denne vår trogne broder och Frälsare har av stor kärlek lidit så oerhörda marter för oss, att inga mänskliga tankar eller ord räcka till för den betraktelsen; och då människor, som allt detta veta, tro och bekänna, likväl gå sin väg fram så lättsinniga, kalla och otacksamma, alldeles icke lägga det på hjärtat, älska och tillbedja den käre Guden för allt detta, utan leva ännu fram i sina avgudars och synders tjänst, skall den store Guden hålla allt detta för oskyldigt? Skall han vara lika mild och vänlig mot sådana?

Kan man undra, att han då varder vred och säger: »Aktar du då alls intet all min stora kärlek, då jag så faderligt och hjärtligt sökt dig och för din skull kastat min Son i så stora marter, så aktar jag icke heller dig. Frågar du icke efter mig och vad jag har gjort, så frågar jag ock icke efter dig. Vill du icke hava min kärlek och vänskap, så skall du ock hava min vrede och ogunst.»

- Ja, så går det sannerligen med de själar, som icke låta väcka och beveka sig av någonting; Herren Gud lämnar dem sedan åt deras egna lustar, åt förtjusning och förblindning av djävulen, så att de skola sedan kunna alldeles fritt synda, och det skall intet bekomma dem.

Sådan förskräcklig vrede följer på Guds stora nåd, när den blir föraktad, så att den icke får verka någon genkärlek, tacksamhet och gudsfruktan. Där mycken nåd och kärlek gives, där blir ock ansvaret och domen svårast; såsom ock aposteln säger: »Kunde icke de undfly, som syndade mot Moses lag, huru mycket värre straff, menen I, skall icke då den anses förtjäna, som har förtrampat Guds Son och för orent aktat förbundets blod!» (Heb. 10). Och härmed hava vi då sett, huru just denna allra största Guds kärlek i Kristi försoning medför den allra starkaste förbindelse att också älska och frukta en så nådefull Gud och troget hålla hans bud.

Men nu - utom allt detta, som kan göra de döda levande och de iskalla brinnande, om de blott kunde höra, se och besinna det, nämligen att människan är ett sådant föremål för Guds hjärta, att han för hennes skull skapade allt, vad på jorden är, och för henne tillredde himmelen ifrån världens begynnelse, och för henne givit ut sin ende Son till hennes Frälsare - utom allt detta, som tillhör hela mänskligheten, såsom Guds stora allmänna kärlek, så har ock varje enskild människa i sin egen levnadshistoria sannerligen sådana erfarenheter av Guds kärlek, att den människa, som finge sina sinnen rätt öppnade att se allt, vad Gud blott med henne har gjort, skulle väl bliva alldeles vanmäktig under den skuldbörda, som därav härflöte.

Ja, hon skulle icke kunna leva, hon skulle dö av häpnad över att Gud varit henne så nära och nådig - och hon så blind, iskall och död för honom. Då Petrus blott fick ett stort fiskafänge och därigenom såg, vem han hade i sin båt, sjönk han genast ned till hans fötter och ropade: »Gå ifrån mig, ty jag är en syndig människa.» Om en människa kunde riktigt tro och besinna

följande Jesu ord: »På eder äro till och med alla huvudhåren räknade - icke ett hår på edert huvud skall gå förlorat» - och i ljuset av de orden beskådade sin egen levnads erfarenheter - o, huru hon skulle förkrossas över sin förskräckliga kallsinlighet mot en sådan Gud och Fader!

Hade hon därjämte i Kristi lidande sett något och märkt, huru hon borde frukta och älska Gud, och huru hon med sin kallsinlighet för denna oerhörda Guds kärlek tusen gånger förtjänt kastas till helvetet, så skulle hon fritt och villigt bekänna, att allt det bittraste elände på denna jord vore för henne en alltför stor nåd, emedan hennes rätta förtjänst vore helvetet; så att även den människa, som vore för detta liv den olyckligaste, skulle ännu anse sin lott för en alltför stor Guds mildhet. Sådant är det sanna förhållandet. Tänk då, när du kanske tvärtom även har att tacka för mången timlig välsignelse och glädje, ja, kanske för synnerligt nådefulla skickelser av ditt livs Gud, huru du då borde älska honom! - Men ännu mer!

Om du finge ögonen öppnade att även se Guds stora evighetsomsorg om oss, eller hans trofasta nit om våra själs frälsning, för vilken han ofta måste använda de hårdaste slag, för att krossa, väcka och återföra våra avfälliga hjärtan, så att du såge, att det bittraste, du erfarit, icke blott varit väl förtjänt såsom straff, utan just varit Guds nådefulla skickelser för din eviga välfärd - o, vad skulle då återstå för dig att skåda i din levnadshistoria, annat än en oändlig kedja av de största välgärningar av din trogne, himmelske Fader? Och vad är du då din Herre skyldig?

Men nu har du ock kanske mottagit många sådana Guds välgärningar, som du själv förstått att uppskatta. Kanske du minns en tid, då du var i någon större nöd eller i någon stor fara, något djupt bekymmer, som dag och natt avpressade dig ångestsvett, och Gud hjälpte dig så underbart, att du själv såg, att det var Herren. Du har kanske erfarit påtagliga bevis av bönhörelse, så att du liksom med ögonen sett, att Gud varit dig nära, att han vet av dig, att han gjort dig enskilda nådebevis; och du minns kanske, vilka tacksägelser och löften till Gud då flutit ur ditt upprörda hjärta.

Kanske du ock minns, huru du glömt och svikit sådana löften, huru du på nytt syndat mot din Gud, och han har dock icke behandlat dig efter förtjänst, utan låter ännu sin nåd vederfaras dig. Ja, kanske den allra största av Guds nådevälgärningar redan vederfarits dig, att Gud med sin helige Ande besökt din själ - du har haft enskilda besök av den höge gästen, som klappat på ditt hjärta och kallat dig till bättring och sin nåds delaktighet.

Kanske du redan erfarit en hel benådning och haft vittnesbörd om ditt barnskap hos Gud. Ännu mer: kanske du ock, efter mångfaldig olydnad och otrohet mot en så nådig Gud, har erfarit, att han ändock icke helt övergivit dig, utan förlåtit dig allt sådant och ännu med sin Ande verkar i din själ. O, huru skulle icke du böra älska och frukta din så nådefulle Gud!

Betänk sålunda all den nåd, du erfarit, och känn då betydelsen och kraften av den majestätiska röstens inledningsord till lagen: »Jag är Herren, din Gud, som har fört dig ut ur Egyptens land, ur trälldomshuset. Du skall inga andra gudar hava jämte mig.» Vi hava nu sett,

vad de orden innebära för oss; vi höra nu var och en i dessa ord följande tilltal: »Jag är Herren, din Gud, som skapat dig och alla människor till mina barn och arvingar, och skapat allt, vad på jorden är, för eder. Jag är Herren, din Gud, som av begynnelsen berett himmelen till edert eviga rike, att I skolen där njuta salighet hos mig förutan ände.

Jag är Herren, din Gud, som givit dig min älsklige Son till en Frälsare, och som genom hans marter och död förlossat dig från synden, döden, djävulen och helvetet, den eviga trældomens hus, så att synden icke skall utestänga dig från himmelen, djävulen och döden icke behålla dig, om du blott hyllar Sonen. Jag är Herren, din Gud, som genom en stor evangelisters skara givit dig mitt ord, med vilket min Ande verkar allt härligt på jorden.

a, jag är ock ditt livs Gud, o människa, som först med faderlig huldhet allt ifrån din födelse vårdat dig »såsom min ögonsten», inlagt hos din fader och moder ömhet för dig, med mina änglar bevarat dig, och sedan i allt så vakat över dig, att vad bittert eller ljuvt, som någonsin rört ditt hjärta, har allt varit dig tillskickat av mig - »på eder äro till och med alla huvudhåren räknade» - så att icke ett ord av någon människa, icke en blick, som antingen sårat eller vederkvickt ditt hjärta, har träffat dig utan min tillskyndelse (Klagov. 3: 37, 38 och 2 Sam, 16: 10).

Jag är Herren, din Gud, som ock allt framgent har ditt liv och all din välfärd för tid och evighet i min hand. Den jag välsignar, han är välsignad; den jag förbannar, han är förbannad. Mig allena skall du över allting frukta och älska, och på mig allena förtrösta. »Du skall inga andra gudar hava jämte mig.»

Se, den människa, som kan känna sanningen av allt detta, och likväl icke begynner på allvar »tänka på Herrens befallningar, för att göra efter dem» (Ps. 103: 18), utan ännu kan vända sig bort till sina fåfängliga småting, till sina avgudar och synder och ännu kan vara säker och vid gott mod - den människan måste väl vara nog tjust och förstockad och »närmast förbannelsen», den människan måste väl hava »ingått förbund med döden och hava gjort avtal med dödsriket» (Jes. 28: 15).

Ty annars skulle dock alla dessa dyra förbindelser göra Guds vilja och bud så viktiga för henne, att om hon därjämte såge, vad dessa kräva av hela hennes väsende, hennes hjärta, håg, tankar och alla krafter, de sannerligen skulle samla över henne en skuldbörda, som måste trycka henne i stoftet och tydligen säga henne, att hon är med all rätt fördömd. Ty dit måste det komma, om människan rätt förstår och vördar lagen.

Därför säga vi åter: Den människa, som icke kommer till denna erfarenhet av lagen, måste nödvändigt vara en hal och lättsinnig gudsföraktare, som egentligen icke frågar efter Gud och hans vilja, hans nåd och hans vrede, eller vara en förtjust skrymtare, som gäckas med Gud, ägnar honom blott några yttre gärningar och låtsar icke veta, vad han kräver, nämligen hela människan, hennes hjärta, håg, sinne, tankar och alla krafter.

Då nu ett sådant gäckeri och förakt för Gud övas av människor, som icke blott veta alla de Guds oändliga välgärningar, som vi här påpekat, utan ock själva hava erfarit, ja, i alla sina

livsdagar var stund åtnjutit desamma, då måste man väl häpna och bekänna, att »deras dom är rättvis».

Gud hjälpe då var och en att vakna ur djävulens tjusning, till att besinna vad vi här sett, huru Guds oändliga kärlek och godhet medföra de starkaste förbindelser att älska och frukta honom och troget hålla alla hans bud; och besinna, att om ock vi sova och glömma dem, han, den evigt varande och oföränderlige, ännu varje ögonblick har samma nit om sin lag, som då det brann vid Sinai; ty han, Jahve, kan ju omöjligt förändras. - Och han är allestädes närvarande. Han ser oss väl, ända in i själens doldaste djup; därom hava vi själva vittnesbörd i vårt inre. Och hans bud äro högst billiga; det är ju idel kärlek i allt, både vad han bevisar oss och vad han begär av oss; det måste då vara en förskräcklig ondska att icke hålla de buden. - Låtom oss nu gå att se, vad vart och ett bud kan innebära. Herren vare oss därvid nådelig och förläne oss sin Andes ljus!

- C-O Rosenius 1857

Första budet

Du skall inga andra gudar hava jämte mig

Vad detta betyder, är i allmänhet någorlunda bekant. Vi höra här den store Herren Gud säga till människan: Du skall låta mig vara alldeles ensam din Gud - din Gud, den du hoppas uppå, din Gud, den du av allt ditt hjärta, all din själ, din håg och alla dina krafter älskar och fruktar, så att, när du har mig, frågar du efter himmel och jord intet, så att, om dig än kropp och själ försmäktade, så är jag dock för evig tid ditt hjärtas klippa och din del. Du skall icke hava något annat föremål för ditt tillbedjande, din förtröstan, din förnämsta kärlek och fruktar. Det är icke nog, att du icke, såsom hedningarna, anser inbillade väsenden eller skapade ting eller gjorda beläten för egentliga gudar; nej, du får icke heller jämte mig, som du efter förståndet håller för Gud, fästa vid något skapat ting din förtröstan, din sällhet, ditt fridsvillkor, ty då är det genast en verklig avgud för ditt hjärta, om du ock efter förståndet bekänner den sanne Guden. Sådant vill Herren här säga. Ty vad det är att hava något till sin gud, veta vi, nämligen, att hava det till sitt huvudföremål, varav man väntar sig mest gott eller fruktar mest ont - således: ett föremål, som har främsta rummet i hjärtats förtröstan, kärlek och fruktan; och ett sådant föremål har då även främsta rummet i tankarna och uppmärksamheten. Därför är det, som Luther säger: »Det är egentligen hjärtats förtröstan, som gör både Gud och avgud.»

Detta blir oss alldeles klart och åskådligt genom exemplen på all slags avgudadyrkan. Men vi vilja blott betrakta de avgudar, vilka mest dyrkas ibland oss, som efter förståndet bekänna den sanne Guden. Vi börja med den största och allmännaste avguden. Aposteln säger: »Girighet är avgudadyrkan» (Kol. 3: 5); den avgud, som då tillbedes, har på ett främmande språk namnet mammon, som betyder rikedom, gods och penningar. Nu veta vi, att hela orsaken, varför denna avgud blir så mycket älskad och tjänad, är den, att man alltid tänker sig, huru mycket gott man har, om man blott äger tillräckligt av gods och penningar; »då har man allt, vad man vill», heter det; då kan man i allting leva väl; då kan man bättre än andra äta, dricka, kläda sig, bo, färdas; då har man många vänner, tillbedjare och tjänare, då har man allt, vad man önskar.

Just denna tro och förtröstan utgör således grunden för all den kärlek, omsorg och fruktan, varmed mammon tjänas. Gör man då en vinst, så har hjärtat glädje, gör man en förlust, så har hjärtat sorg; hoppas man att vinna något, så är man glad, rädes man att förlora något, så lider man av fruktan - förtröstan och fruktan följa alltid samma föremål, och sedan är hela hjärtat fäst därvid, då äro kärlek, omtanke, flit, vaksamhet, huldhet och alla krafter i verksamhet för den avguden.

En annan stor avgud, som ofta har anseende av att vara av högre och ädlare art än den förra, heter lärdom, består uti rikedom på mänskligt. vetande. Då den lärde eller lärdomsidkande säger: »Den arme, låge mammonsträlen! Vilken ädel och dyrbar skatt är icke däremot en odlad och på vetande rik själ!» Så kan hans hjärta svälla av lika köttslig avgudadyrkan som mammonsträlens och därjämte av de vederstyggligaste inbillningar. Och varför eller när är

detta händelsen? Svar: Då han har ett sådant hjärta för sin lärdom, att denna är honom mer än Herren Gud, ja, så, att Gud är honom i hjärtat så mycket som intet; då han har i själva lärdomen föremålet för sitt hjärtas beundran, förtröstan och kärlek, menar sig hava högre och oförgängligare skatter än mammonsträlen, samt därjämte en betryggad framtid, ty han vet något och duger till något, som skall skänka honom både ära och bröd; korteligen, han förtröstar på sitt vetande, hans hjärta ägnar åt hans lärdom den dyrkan, förtröstan och kärlek, som han skulle ägna endast åt Gud. Därför, och i denna händelse, är hans lärdom en för honom själv lysande, men för Gud högst ful och förhatlig avgud, för vilkens skull Herren undanhåller honom all nåd, låter honom ligga i sin förblindelse, förstockelse och synd (1 Kor. 1: 19, 20, 27).

Till denna avgudens tempel höra stora underlydande gudar, såsom ett gott förstånd, snille konst, skicklighet m. fl. - alla i sig själva dyra Guds gåvor, likasom gods och penningar; men så snart människan sätter sin förtröstan på dem, bliva de genast avgudar.

En tredje huvudavgud, ehuru av lägre anseende än den nyssnämnda, är njutningens och vällustens. Till hans dyrkan höra de, som säga: »Låtom oss äta och dricka, ty i morgon måste vi dö. Vad hjälpa mig mammons eller lärdomens skatter, vad gagnar mig ärans prål? Nej, leva, medan man lever!» Och så giva de sig att blott njuta, så mycket deras tillgångar och krafter medgiva - »vilkas ände är förtappelse, vilkas Gud är buken» (Fil. 3: 19). Och varför? Endast därför, att de göra njutningen till sitt huvudföremål. Själva tingen, som de njuta, kunna vara goda och oskyldiga, och av- vår Fader givna till att njutas, men nämligen så, att den store och gode givaren skulle vara föremål för vårt hjärta, och att människobarnet blott skulle hava näring och vederkvickelse; men när hjärtat ser bort ifrån Gud och fäster sig vid själva tingen och njutningen, då blir denna en vederstygglig avgudadyrkan.

En fjärde klass avgudadyrkan är den, att man är avgudiskt fästad vid människor - det är människodyrkan. Den består däruti, att antingen människors aktning och omdöme i allmänhet eller ock någon viss människa, utgör ett så stort och viktigt föremål för oss, att hennes vänskap, hennes aktning, hennes mening eller hennes makt och hjälp gälla mer för hjärtat; än Guds vänskap, Guds vilja, Guds ord, Guds trohet, makt och hjälp. Detta sker då, när t. ex. någon väl ser sin Herres vilja, men icke vågar göra därefter, emedan det skulle misshaga människor eller en viss människa; eller när någon väl ser, vad Gud i tydliga och bestämda ordalag säger i ordet, men emedan den och den upplysta människan säger annorlunda, så gäller det mer; eller då någon, som råkat i nöd och bekymmer, icke ser någon hjälp för sig, om icke den och den människan kan hjälpa; eller äntligen, då vi tillskriva människorna själva det onda eller goda, som vi genom dem erfara, och icke tro eller besinna, att människorna äro blott verktyg, att Gud är den ende mäktige, som tillmäter åt oss alla våra erfarenheter; att ingen ond människa kan göra oss någon skada och ingen vän kan göra oss någon glädje, utan att Gud tillsänt oss både den förra och den senare (Klagov. 3: 37, 38; Jes. 45: 6, 7; kap. 54: 16; Am. 3: 6; 2 Sam. 16: 10; Matt. 10: 29-31).

Se, när vi icke allvarligt tro och besinna detta, så faller vårt öga på »människan, den masken», och hjärtat tillägnar den skapade varelsen antingen en fruktan eller en kärlek, som

endast tillhörde den allena mäktige Skaparen. - Nu, om människodyrkan talar skriften på många ställen, såsom då Kristus säger: »Den som älskar fader eller moder mer än mig, han är mig icke värd» etc. (Matt. 10: 37); och då Johannes säger om »många av rådsherrarna», att de väl voro övertygade om Kristi person och ämbete, men icke bekände sin tro, »ty de älskade äran av människor mera än äran av Gud» (Joh. 12: 43); och då David säger: »Förliten eder icke på furstar, icke på en människas son; han kan icke hjälpa» (Ps. 146: 3); Och då evangelisten Luk, i Apg. 12: 22, 23 omtalar ett exempel på människodyrkan och på Herrens eldsnit över densamma, nämligen huru Herodes hade hållit ett tal, och folket utropade: »Guds röst är detta och icke en människas» - »och strax slog honom Herrens ängel, emedan han icke gav Gud äran; och han vart uppfräkt av maskar och dog.»

O, att var och en här ville märka Herrens heliga nit om det första budet! Vi se här något av vad det gäller, som står i Jes. 42: 8: »Jag är Herren. Detta är mitt namn; och jag giver icke min ära åt någon annan och ej mitt lov åt avgudabilderna.»

Vi hava nu anfört några exempel på avgudadyrkan, men vem kan uppräknat dem alla. Det viktiga är blott, att vi lära väl förstå avgudadyrkans egentliga art och väsende, dels på det att vi måtte kunna märka, när vi frestas därtill eller äro redan fallna däruti, dels ock på det vi måtte till någon del fatta, vilken förskräcklig synd avgudadyrkan är. Om vi nu betänka vad vi sett i de anförda exemplen, så finna vi, vad ock skriften uttryckligen säger, att avgudadyrkans egentliga väsende är: ett »otroshjärta, som avfaller från den levande Guden» till skapade ting, ett förkastande av den sanne Guden och ett hyllande av andra gudar; varför ock avgudadyrkan i skriften kallas ett andligt horeri, brudens eller makans otro het emot sin make (Hes. 16: 15; kap. 23: 37), och Paulus kallar den att »föröva helgerån» (Rom. 2: 22).

Och betänk nu, vad det måste vara inför Guds ansikte, att du håller honom, den store Skaparen, som allt ifrån din födelse med oräkneliga välgärningar bevisat dig sin kärlek och huldhet, ja, som har skapat allt vad på jorden är för människan, och för henne berett himmelens boningar, och för henne utgivit sin älskade Son till ett offer - du »håller honom för intet» emot något skapat ting! Detta måste ju vara den stora huvudsynden, mot vilken alla andra synder äro vid jämförelsen såsom sandkorn mot själva berget; ty att rentav förakta Gud, att icke låta den store Guden vara ensam Gud, vara ensam föremålet för vårt hjärtas förtröstan, fruktan och kärlek, det måste ju gälla så mycket mer än alla andra synder, som själva hjärtat och dess dyrkan är mer än enstaka gärningar. Det är av stor vikt, att vi väl besinna detta, huru hjärtat är huvudsaken - att där hjärtat är otroget, icke fruktar och älskar Gud, detta icke blott gör, att alla andra synder äro den människans egna eller uppsåtliga synder, utan det gör ock, att alla hennes bästa gärningar äro för Gud intet annat än skrymteri, ja, ett vämjeligt och uppretande gyckel. Redan detta kan till en del förklara för oss, varför avgudadyrkan är den stora huvudsynden, med vilken inga andra kunna förliknas.

Men det är ännu en omständighet, varigenom denna huvudsynd skall framstå ännu förskräckligare, nämligen om vi gå något djupare och kunna märka, vad det är som egentligen ligger på botten av all avgudadyrkan, vad som utgör dess allra djupaste grund och det rätta huvudföremålet för den avgudiska hjärtat. När vi rätt betrakta alla exempel på av-

gudadyrkan, så finna vi väl först, såsom nyss är visat, att dess väsende är att »hålla Gud för intet», att sätta honom från tronen, att förakta Gud; men det andra, som vi skola upptäcka, är, att den avgud, som vi egentligen vilja uppsätta i Skaparens ställe, och som vi uti allt avguderi dyrka, är intet annat, än det vederstyggliga belätet, vårt eget förgiftade jag - att människan uti allting sätter sig själv till mål, sig själv till medelpunkten för sin värld, till huvudföremålet för all sin kärlek, strävan, omsorg, fruktan, förtröstan och hopp. Vi finna nämligen, att allt, som vi någonsin avguda, har sitt värde för oss blott efter dess förhållande till vårt jag. Vinningen, äran, njutningen, om de tillfalla mig, så äro de mig dyrbara; tillfalla de en annan, så äro de mig ligkiltiga.

Om en annan blir ärad, så gläds jag icke mycket åt den äran; om jag ser andra göra sig vinst eller njuta, så kan jag till och med styggas därvid. Om en människa är huld mot mig, bevisar mig aktning och kärlek, då håller jag gärna henne för en god människa; men om en vida förträffligare häruti brister mot mig, ja, blott med ett föraktligt ord, då får jag en sådan känsla i mitt hjärta mot den människan, att jag gärna vill se allt ont hos henne. Vi märka härav, såsom nyss sades, att alla ting hava värde för oss blott efter deras förhållande till oss, och således att det, som egentligen dyrkas i allt avguderi, är vårt eget fördärvade jag. Om vi nu sammanlägga dessa tvenne omständigheter, att det, som föraktas i all avgudadyrkan, är Gud, den store, allsmäktige Herren, och det, som i hans ställe dyrkas, är vårt eget jag, till vilken upptäckt komma vi då?

Vi komma till den förskräckliga upptäckten, att uti avgudadyrkan är det egentligen frågan om ingenting mindre än det, som störtade djävulen ifrån hans höga änglaplats till evig förkastelse, nämligen att han avföll från sin Herre och Skapare och ville själv bliva Gud; vi upptäcka, att Herren Gud har i sitt första bud riktat spjutet direkt mot hjärtat i det djävulsbeläte, som uti syndafallet insattes i människan, då ormen sade: I - I skolen varda såsom Gud. Ty med de orden smittade han människan med samma sjukdom, som tian själv hade. Såsom nyss antyddes, har djävulen alltid låtit hos sig förmärka en osalig begärelse att bliva Gud (Matt. 4: 9, 10), och han blev störtad genom avfall från sin Herre och skapare (Jud. v. 6; Joh. 8: 44).

Se, det var denna sin natur, avfällighet och självförgudning, som han inympade på människan, och det är just denna böjelse, som utgör huvudväsendet i avgudadyrkan. Och här är grunden till det förhållande, som vi med förundran skåda i alla Herrens domar, att Guds vrede brinner över inga synder så, som när människor vilja vara något stort och förträffligt, rättfärdigt, goda, starka, visa och utmärkta - att alla de största syndauselheter hava aldrig ådragit några människor sådan Guds vrede som deras förträfflighet; att då de största syndare genast fingo nåd och blevo Guds barn, när de anammade honom, och det aldrig ens blev fråga om deras synders mängd och storlek, så fördömde han däremot de största helgon, så snart de ville själva något vara.

Här är grunden till hela Guds nådeshushållning, enligt vilken han av idel nåd giver en hel dagspenning åt dem, som stått fåfänga på torget intill elfte stunden, men åt dem, som burit dagens tunga och hetta, icke den ringaste nådegåva, utan blott efter deras förtjänst. Och

märk! detta säger Herren till själva Petrus, blott därför att han hade sagt: »Se, vi hava övergivit allt och följt dig; vad skola vi då få?» (Matt. 19: 27).

Ja, att han nu tilltalar själva Petrus så, att han tvenne gånger tillsäger honom det förskräckliga ordet: »De första skola vara de sista» (v. 30; kap. 20: 16), och däremot för hans gruvligaste syndafall, en trefaldig, med eder bekräftad förnekelse och lögn, icke säger till honom ett enda hotande ord. Vad skola vi lära av sådant! Skola vi mena, att sådana synder, som Petri fall innebar, icke betyda något? Nej, endast det skola vi lära, att då alla självstraffade och förkrossande synder hos de troende stå under en beständig förlåtelse, är däremot självförgudningen den synd, som strider mot nåden, emedan den icke vill låta Gud vara ensam Gud, stor, helig, rättfärdig m. m.

Det var ock för samma frestelse, nämligen att vilja vara de största i himmelriket, Jesus så förskräckte sina apostlar, att han sade, att de icke ens skulle komma i himmelriket, om de icke bleve såsom barn (Matt. 18: 3).

Allt detta går ju, ut på ett och detsamma, nämligen att ingenting så upprör Guds vrede, som då människan avgudar sig själv; och orsaken är, att detta utgör det egentliga majestätsbrottet, ett ävlande efter Guds ära och plats i hans skapade varelsers tillbedjan. Detta var djävulens fall. Och att han smittade av sig på oss denna sin sjukdom, det få alla kristna, som hava Anden, känna mer, än dem kärt är; ty det är denna sjukdom, de känna uti den besynnerliga, djupa, oändliga benägenhet, med vilken de i alla sina livsdagar så ängsligt kämpa,¹ nämligen att, med allt vad de veta, tro och erfara av den käre Gudens härlighet och storhet i nåd och makt, »de dock fara vilse med sitt hjärta» (Ps. 95: 10), vilja oupphörligen slingra av på andra föremål, och, ehuru under tusen olika skepnader, upptäckes alltid ett huvudföremål, nämligen jag, jag.

Det arma hjärtat! Får det icke slå sig ned vid jordiska och sinnliga avgudar, »köttets begärelse, ögonens begärelse och levernets högfärd», utan det har blivit väckt att söka Gud och hans rike, så arbetar dock den djupa självförgudningens böjelse uti oss så envist och ihärdigt, att den då skjuter upp i form av egen rättfärdighet, egen styrka, eget förstånd, benägenhet till egen förträfflighet och utmärkelse. Ut i alltsammans är avguderiets natur, som icke vill låta Herren Gud vara allt, utan vill, att också vårt jag skall något vara. Ty när det heter: Jag skulle väl tro Guds nåd, om jag blott vore så och så, blott icke jag vore så syndig, ovärdig» m. m., så är ju huvudtonen på jag - jag är viktigare än all Guds nåd och sanning. Och när Gud säger i sitt ord, att »allt kött vandrar i fördärv på jorden» och är rent av »sålt under synden», »att vi av oss själva icke ens äro skickliga att tänka något», att »Gud är den som verkar både vilja och gärning» o. s. v., men jag likväl bär hos mig den inbillningen, att det är på mig det beror att så och så tänka och vilja, kämpa och övervinna m. m., så är ju detta endast yttringar av den djupa, envisa smittan att ändå vilja själv något vara, tro på sig själv och icke vörda Herren såsom den allena mäktige; det är att vilja se mer på mig själv, än på Gud, mer tro mig själv än Gud, o. s. v. Och det var ju detta, som var avguderiets väsende.

Nu, ehuru det folket, som »icke är under lagen, utan under nåden» - det folket, som »ingen synd tillräknas» har förlåtelse även för denna smitta av avguderiets synd, så må likväl varje

kristen väl giva akt på denna ande, när vi dock se, vilket släkte han tillhör, nämligen vårt självförgudningsbegär, det för Gud allra mest olidliga onda, för vilket han' blir människornas motståndare. Vi veta ock, att det är för detta onda, som allt annat ont drabbar oss. Äro vi kristna, som dels stå under den beständiga nåden, dels stå i beständig strid med vår självförgudningsböjelse, så blir väl detta onda, som drabbar oss, blott till en barnatuktan, men det sker oss dock allt för denna synd; ty vore vi blott fria från självförgudningen och allt, vad därtill hörer, såsom säkerhet, otro, självrättfärdighet, högmod, inbillningar om egen styrka, egen vishet, egen helighet och förträfflighet, vore vi rätt gudfruktiga, andligen fattiga, troende, ödmjuka - o, vilken nåd vi skulle åtnjuta i allting! Huru väl och vackert skulle det då icke gå med vår vandring i Anden! Huru trygga och fridfulla skulle icke våra hjärtan vara! Däremot vet varje kristen, som har någon ålder och erfarenhet i nåden, att så snart hans sinne blott blivit litet mer inbilskt och säkert, genast är någon ny uselhet, synd och förödmjukelse för handen, eller så snart han blivit mer fåfänglig, sinnlig och jordisk, genast har han att vänta någon förlust, sorg eller bekymmer.

Övade kristna äro så vana vid detta förhållande, att de säga sig det förut, när någon ny prövning skall möta dem, nämligen när de känna sig mer säkra, starka och förträffliga eller blivit mer fåfängliga och sinnliga; därför är hela deras liv uppfyllt av en viss »fruktan» (1 Petr. 1: 17), så att, då de icke i egentlig mening glömma sig, så våga de knappt en stund vara rätt sorglösa. Så tätt följer dem Herrens aga. Men detta är ju likväl ett märkligt bevis på Herrens stränga nitälskan om sin ära, om allt vad han i första budet äskar.

Huru vill då Herren Gud hava oss? Vi hava nu till någon del sett, vad det onda är, som han i första budet angriper och förbjuder; vi må nu sammanfatta allt under frågan, vad han då äskar och vill hava. Jo, vi se, att han vill vara ensam hjärtats Gud - det är, såsom Luther i sin lilla katekes så väl sammanfattat det: Gud vill, att »vi skola över allting frukta och älska honom och sätta all tro och lit till honom». Detta skola vi nu betrakta blott i tvenne punkter; ty den »fruktan», som här åsyftas, följer alltid samma föremål, till vilket vi »sätta all tro och lit». Den jag håller så stor, att jag verkligt sätter all tro och lit till honom, den blir alltid föremålet för en viss fruktan, så nämligen att jag rädes att misshaga och förtörna honom, och därför rädes för att göra mot hans vilja.

Om jag nu verkligt tror, att allt ont och allt gott är så alldeles i Guds hand, att om han vill släppa det onda lös på mig, så kommer det, och när han bjuder det upphöra, så viker det ifrån mig; om han vill sända mig något gott, så får jag det, och när han undanhåller mig det, så kan jag omöjligen taga det, då är denna fasta tro grunden till både gudsfruktan och förtröstan på honom - och därav se vi ock, huru de alltid följas åt.

Huru skola vi då frukta Gud och förtrösta på honom? Svar: Blott så, att det motsvarar vad Gud verkligen är. Vi måste känna honom rätt, då hava vi genast både gudsfruktan och tro. Då vi äro lättsinniga och säkra, så kommer det endast därav, att vi icke veta, tro eller besinna, hurudan Gud är. Trodde vi rätt, huru stor och mäktig Gud är, och vilken helig nitälskare mot all synd han är, huru sannfärdig han är i sina hotelser, huru nära han är oss och ser allting, samt huru nådelig och trofast m. m., så skulle vi sannerligen både frukta honom och förtrösta

på honom. Och när vi nu betrakta alla dessa Guds egenskaper, vilka vi borde liksom med ögonen se i alla hans domar, som vi känna ur ordet och erfarenheten, och om vi därmed jämföra, vad han själv i ordet så ofta bjuder om vår fruktan och förtröstan på honom, så blir lärdomen denna; vi skola så frukta Gud och förtrösta på honom, att vi frukta eljest ingenting, huru fruktansvärt det i sig självt må vara, nej, platt ingenting skola vi frukta, utan endast Gud; och att vi förtrösta eljest på ingenting, huru starkt, förträffligt och pålitligt det än må synas, nej, på alldeles ingenting, utan endast på Gud. Se, då bleve Herren vår ende Gud. Då bleve han ensam föremålet för vårt hjärtas fruktan, förtröstan och dyrkan.

Men huru skall jag dock förstå detta, att jag skall frukta för ingenting, utom för Gud? Det är ju dock många fruktansvärda ting på jorden, för vilka man måste rysa vid blotta tanken därpå. Tänk dig blott, huru mycket ont bittra och mäktiga fiender kunna göra oss, eller tänk dig, vad det vore att under mördarens hand uppgiva sin anda, eller att förlora sin syn, eller sitt förstånd för hela sin livstid, eller att angripas av någon förskräcklig sjukdom, som aldrig kan botas, eller bliva sönderkrossad av ett åskslag, med flera fruktansvärda händelser. Måste man icke frukta för sådant?

Svar: Jo, det måste visserligen var och en, som icke i den allsmäktige Herren har sin ende Gud. Den åter som verkligen tror och besinnar, att en levande, tänkande, vakande och allsmäktig Gud är allestädes närvarande, ja, den som får sina andliga sinnen öppnade, så att han ser och tror detta, han vet, att ingenting av allt detta förskräckliga kan röra ens ett hår på hans huvud, med mindre denne trofaste och allsmäktige Fadern beslutat det. Om han vill, så träffar dig blixten, sjukdomen, olyckan, bråddöden; men har han beslutat annat, så kan intet av allt detta röra dig. Ser han det för dig nödvändigt eller nyttigt, att ditt hjärta skall åter förkrossas, lida, blöda, så sänder han dig en sorg, en förlust, eller en ond människa, som förorättar, beljugar och försmädar dig; vill han giva dig ro, så får intet sådant hända dig.

Se, huru Kristus svarar Pilatus: »Du hade ingen makt över mig, om det ej vore dig givet ovanefter.» Se, huru David talar om den onda människan Simei: »Må han smäda! ty om Herren har bjudit honom smäda David, vem kan då säga: vi gör du så?» Och då Jeremias talar om många- handa bedrävelser, såsom att man »trampas under fötterna», »att ens rätt vränges» o. s. v., så säger han: »Ho är den, som bjöd och det skedde, utan att Herren har befallt det Kommer icke från den Högstes mun både det onda och det goda?» (Klag. 3: 37, 38).

När satan får lov att plåga Job, så föreskriver Herren Gud honom uttryckligen måttet och graden (Job. 1: 12; 2: 6). Ja, profeten Amos säger: »Eller sker en olycka i en stad, utan att Herren har vållat den?» (Am. 3: 6). Och Herren själv förklarar det så: »På det man skall förnimma från solens uppgång och från dess nedgång, att ingen är förutom mig, att jag är Herren och ingen annan, jag, som bildar ljuset och skapar mörkret, som giver lycka och skapar ofärd. Jag, Herren, är den, som gör allt detta» (Jes. 45: 6, 7).

Se, den som icke tror på denne ende Guden, han har på alla sidor tusen saker att frukta, ser än hit och än dit och har beständig oro. I dag fruktar han för sjukdom, i morgon för fattigdom eller förluster; i dag fruktar han en ond människa, som skall göra honom skada; i morgon, att en kär vän skall svika honom. Kommer en bekymrande underrättelse, då vet han ingen hjälpare, om icke han själv eller andra människor kunna hjälpa. Se, allt sådant är det

rättmätiga straffet för dem, som icke låta den allsmäktige Herren vara ensam deras Gud. Däremot, vilken salig trygghet och frid njuter icke den, som tror blott på en Gud, en mäktig, och denne en trofast Fader!

Men här säger en annan: »Om ock dessa naturliga ting stå under Guds befallning och ledning och därför icke böra bliva föremål för vår fruktan, så vet dock ett fromt hjärta något ännu mer fruktansvärt, själva synden, ja, djävulen och världen - dessa våra andliga fiender måste vi väl frukta?» Svar: Se, huru viktigt det är att rätt förstå Guds ord. Visserligen skola vi rädas för synden, men varför? Endast för Herrens skull. Men vem är det då, vi egentligen frukta? Det är ju Herren Gud. Ty vad är synd? Synd är ju en olydnad mot Herren Gud; »synd är lagövertredelse» (1 Joh. 3: 4); men lagen är Guds bud och vilja; således är synden en olydnad mot Gud; därför är det just det utmärkande tecknet på ett fromt och gudfruktigt hjärta, att det för Herrens skull rädes för synden. Många rädas för synden blott för hennes svåra följder, somliga blott för de timliga, såsom skam, vanära, förstörelse av hälsa, trevnad och bärning m. m., och andra för hennes eviga följder, deras fördömelse; men i båda fallen är det blott mitt jag, som är min gud, min gudsfruktans föremål; det är blott om min egen välfärd jag är angelägen, och jag är i all min fromhet en skrymtare.

Den gudfruktige rädes för synden, om den ock inga onda följder hade, endast för sin Herres skull, vilken han icke vill misshaga och förtörna. Måtte här var och en gå till sitt eget hjärta och fråga sig, vad han egentligen fruktar, när han undflyr synden! Du, som läser detta, stanna dock inför Guds ansikte och säg, i vilken mening och avsikt du underlåter det onda och gör det goda. Är det för Herrens skull, för att icke göra mot din Gud, då är det gudsfruktan i din fromhet; men är det blott för din egen skull, för att undfly syndens följder eller för att hava trösten av förmenta trosfrukter, hava ett förment vittnesbörd om din rättsinnighet, då är all din fromhet ett skrymteri. Ja, hos somliga blir detta bedrägliga förhållande redan för människors ögon uppenbart, då de nämligen omsorgsfullt fly allt, som är mera grovt och anstötligt, eller som skulle komma inför mängdens ögon, men i sitt enskilda liv hava intet tecken av gudsfruktan av någon »trohet i det lilla», i det, som synes litet, men dock utgör verklig synd och är av Gud förbjudet; nej, ingen vaksamhet mot mindre anstötliga synder.

Du är t. ex. ute bland människor saktmodig, vänlig och mild; men i ditt hus, varest du är fri att uppföra dig, såsom du vill, där kan du lämna full frihet åt ditt dåliga lynne, fritt fara ut och vredgas och bemöta ditt folk utan skonsamhet. Eller du håller det femte budet så, att du ingen dräper, ty då skulle hela världen fördöma dig, men att du kan bära hat och oförsonlighet till en människa i hela dagar, ja, i veckor och årtal, det bekymrar dig icke. Du gör icke hor i fullbordad gärning, men att du antingen med hemlig last eller med orena fantasier och föreställningar i hjärtat övar synden, för sådant bävar du icke. Du stäl icke, ty du vet, huru mycket ont du skulle därmed ådraga dig; men att du begagnar dig av din fattiga nästas trångmål för att mot ett »rövarpris» tillägna dig vad han nödgas sälja, eller för att genom räntor eller illa lönat arbete avpressa honom hans goda o. s. v., det menar du, att Gud icke ser eller aktar. Eller ock är du strängt rättfärdig inför det sjunde budet, så att du icke vill på något sätt beröva din nästa ett öres värde; men att du med förtal, med utspridande, ja,

förstorande av hans fel berövar honom det dyrbaraste, han äger, hans goda namn och rykte, det menar du, att Gud skall hålla oskyldigt.

Alla sådana tecken antyda blott, att du icke har Gud för ögonen, att du i din fromhet är en skrymtare och skalk; du fruktar icke Gud, du ser endast på människor eller ock på några gärningars eget anseende. Vilket förskräckligt hyckleri, vilken lögnaktighet, vilken själviskhet och egennytta utgör icke då grunden och väsendet i din fromhet!

Vi säga icke, att en uppriktig kristen icke fäster något avseende på människor, eller att han icke alls rädes för syndens följder - icke ens, att han är ren från skrymteriets smitta, som sitter i det gamla hjärtat, så länge vi leva - utan vi tala om det hemska förhållandet, att en människa kan fritt och obekymrat öva synden, blott icke människors ögon eller syndens följder vore; att hon har ingen förskräckelse eller ångest över sådana synder, vilka endast Gud ser. En gudfruktig däremot, kan väl hava ögat också på människor och på syndens följder, helst Herren själv har så ofta i sitt ord även framhållit syndens följder och just begagnar dem till att tukta, döda och korsfästa vår gamla människa; men märk! det trogna hjärtat har dock den arten, att om ock intet människoöga och ingen syndens följd vore, ängslas och kvider en kristen ändå inför sin Gud över allt vad syndigt och Gud misshagligt är; han förskräckes blott för en tanke, som icke är god och ren, han har sin djupaste och beständiga självanklagelse blott över sin kallsinnighet och tröghet i bönen och till allt gott. Detta vittnar dock, att han har sin Gud för ögonen.

- Och vi säga likväl icke, att hans gudsfruktan är fullkomlig; ty han borde så frukta Herren, att han såge ingen utom honom allena; att han aktade alla syndens följder för ett intet emot det, att han syndat mot sin store, nådefulle Gud. Något sådant finna vi hos David, då han över sitt förskräckliga syndafall, mord och hor, klagar inför Herren och säger: »Mot dig allena har jag syndat och gjort, vad ont är i dina ögon» etc. (Ps. 51), då han likväl hade med samma synder gjort så stor »förargelse» eller anstöt inför människor; men han förgäter allt för det, som var honom bittrast, att han så illa hade syndat mot sin Gud. - Detta om fruktan för synden.

Vad åter djävulens och världens förförelser angår, så gäller om dem vad som sades om alla de fruktansvärda ting, som här ovan uppräknades. Intet ont kan övervinna oss, om Herren Gud vill bistå oss; allt vad han giver satan lov att göra oss, det kunna vi icke undkomma, förrän Herren åter bjuder honom vika; så alldeles bero vi utav Gud. Om vi vilja undgå satan, skola vi blott frukta Gud, blott stå i gott förhållande till honom och förtrösta på honom allena; ty om vi endast börja förtrösta på oss själva, tilltro oss själva någon kraft, då bliva vi genast lämnade åt satan: såsom vi se av Petri exempel, att just då han försäkrade om sin trohet och kraft, då förutsade Kristus honom hans förestående »sällning» av satan; och då Paulus var i frestelse »att förhäva sig», då gavs honom en påle i köttet, »en satans ängel, som skulle kindpusta honom» (2 Kor. 12).

Därför, när Petrus säger, huru vi skola stå djävulen emot, så säger han: »stadiga i tron»; ty »tron» är just att se på Gud och icke låta förleda sig till förtröstan på någon egen styrka, ty då har satan genast vunnit; och ordet »stadiga i tron» visar, att det kostar oss möda och kamp att

kunna behålla ögat på Gud allena. Och se, på samma sätt skola vi ock i avseende på den inneboende synden icke våga oss tro på någon egen kraft, såsom Petrus gjorde och därför måste så svårligen falla, utan vi skola veta, att om Herren blott lämnar oss åt vår egen kraft, så äro vi förlorade; och att hans nitälskan om sin ära är så stor, att han ingenting så litet tål som vår tro på någon egen kraft. Det är för denna inbillning, han så ofta lämnar oss åt vår egen svaghet. Vi skola därför djupt fästa det i vår själ, att om Herren giver oss någon kraft, då hava vi den; om han lämnar oss, då falla vi.

- Likaså i avseende på syndernas, förlåtelse och Guds vänskap skola vi vakta oss för det självförgudandet att tro oss någonsin i eget namn, i egna personer täckas den Helige, utan veta, att när han utgivit sin ende Son i en blodig marterdöd för oss, ingenting i himmelen eller på jorden förslår eller kan täckas honom, utan endast detta hans eget offer. Och på samma gång skulle vi ock icke våga misströsta på hans nåd, när den beror av Guds eget Lamm, ty det vore att nedsätta honom - icke våga misströsta, om ock synderna vore tusen gånger svårare och flera. Se, sådant hörer till att rätteligen frukta honom och förtrösta på honom. Gud förläne oss alla den dyra nåden och den saliga frid och trygghet, som däri ligger!

Nu komma vi till den punkt, som framför alla är ägnad att öppna oss ögonen, den punkt, på vilken var och en måste bliva uppenbar, huruvida han är vaken eller sovande. Vi komma till den stora frågan, huru vi skola älska Gud. Vi hava i det föregående sett, huru vi skola frukta Gud och förtrösta på honom, nämligen så, att vi frukta eljest ingenting, nej, alldeles intet, utan endast Gud, och förtrösta eljest på alldeles ingenting, utan endast på honom. Nu frågas, huru vi ock skola älska den store, gode Guden, som så har älskat oss, att han för oss skapat allt vad på jorden är, för oss tillrett himmelens boningar och för oss utgivit sin ende Son till ett försoningsoffer, genom vars bittra pina och död han frälst oss från helvetet - den trofaste Guden, som ännu dagligen sköter oss till kropp och själ och med sin Ande söker, klappar och arbetar på våra hjärtan. Ja, huru skola vi älska honom?

Därom kunna vi ju intet vissare säga, än det Herren Gud själv så uttryckligen sagt, och vilket Kristus kallar det »yppersta och främsta budet». Och det lyder så: Du skall älska Herren din Gud av allt ditt hjärta och av all din själ och av all din kraft och av allt ditt förstånd (Matt. 22: 37; Luk. 10: 27).

Detta är det yppersta och främsta budet och den rätta utläggningen av orden: Du skall inga andra gudar hava jämte mig. Och vad kan nu vara billigare, än att vi så älska Gud, som detta första budet kräver? Är det icke sant och rätt, att varje pulsslag, varje tanke, varje kraft, hela vårt sinne och tankeförmåga, kropp, själ och liv, allt skulle tillhöra honom, varje ögonblick vara ägnat åt honom? Ingen stund av vårt liv borde gå förbi, utan att vi med trängande, älskande själ såge på honom, frågade efter hans vilja och välbehag, aktade uppå hans vink. För väsenden, som äro skapade till Guds avbild, anstår sannerligen ingenting mindre. Och sådant ligger i orden: »Älska Herren din Gud av allt ditt hjärta, av all din själ, av all din kraft och av allt ditt förstånd.»

Ty att du skall älska Gud »av allt ditt hjärta», det vill just säga, att du skall uppriktigt och utan skrymtan verkligen älska honom, så att han utgör det förnämsta föremålet för dig, vilket fördunklar alla andra, och till vilket allting sedan hänföres. Ty vi veta, att människan är så danad, att hon aldrig kan på en gång älska tvenne föremål lika, utan alltid är ettdera det förnämsta, såsom Jesus förklarade i Matt. 6: 24. Just detta förnämsta föremål för hjärtat, det du mest tänker på, innerligast trängtar efter och hänger vid, detta, som mest fägnar dig o. s. v., detta hjärteföremål vill Herren Gud vara för dig. Detta betyder ordet: »älska Gud av allt ditt hjärta».

De följande orden »av all din själ och av all din kraft och av allt ditt förstånd», utgöra sedan blott en vidareutveckling av det första, eller av vad som alltid därmed följer; så att, när det tillägges: »av all din själ», vill det säga, att när du älskar Gud av allt ditt hjärta, du ock uppoffrar för honom hela ditt liv, så att din egen välfärd, din ära, din njutning, ja, själva livet aktas ringa för honom; ty ordet »själ» betecknar i skriftens eget språk vanligen det lekamliga livet och allt vad som försiggår i våra yttre sinnen. Således, om antingen kärleken till jordiska ting och till något eget vill draga dig, eller fruktan för lidanden vill driva dig från Herren, du genast låter allt fara och säger: »Nu må vad som helst förloras eller drabba mig. Vem har jag i himmelen förutom dig? Och när jag har dig, så har jag icke behag till något på jorden. Om än min kropp och min själ försmäktas, så är dock Gud mitt hjärtas klippa och min del evinnerligen» (Ps. 73).

Vidare heter det: »av all din kraft»; det vill säga, att alla dina förmögenheter äro varje stund sysselsatta med Gud, med hans tillbedjande och tjänst; så att dina tankar alltid umgås med honom; din, inbillningskraft, dina sinnesrörelser hava alltid Gud till ämne och föremål; att dina ögon se, dina öron lyssna blott efter det, som tillhör Gud: din tunga vill beständigt tala om honom, dina händer göra något till hans tjänst. Sådant innefattas i »all din kraft». - Och slutligen heter det: »älska Gud av allt ditt förstånd». Att »älska av allt sitt förstånd» eller eftertanke tyder på den kärlekens omsorg att för varje tillfälle träffa det bästa sättet att behaga och tjäna den älskade, vilket, med andra ord, är ett aktgivande på den älskades smak och välbehag, så att det som honom behagar, det är för den älskande alltid det rättaste, bästa och behagligaste. Märk nu, vad det innebär att älska Gud av allt sitt förstånd! Det är att icke veta något annat rättesnöre för vad som är gott, rätt eller ljust, än Guds behag; att om blott Gud vill, tillstädjer eller tillskickar något, vore det ock i sig självt än så bittert för mig, så är det mig genast kärt och dyrbart, blott därför att den käre Guden vill det - samt att med sådan kärlek till honom hava endast en omsorg, nämligen att för varje tillfälle träffa hans behag i vårt görande och låtande - och äntligen, att detta skall vara din egen lust; ty att »älska av allt sitt förstånd» är just motsatsen mot att göra något blott på befallning eller av tvång.

Således, om det kostar på, om du känner det svårt, när du skall göra eller lida något för Guds skull, så att du måste strida med någon motvilja, då älskar du icke Gud av allt ditt förstånd. Du skall så älska Gud, att allt, som han någonsin tillstädjer eller tillskickar dig, är för hans behags skull alltid kärt och dyrbart för dig, om det ock vore i sig självt det bittraste, t. ex. att det käraste föremål, du hade på jorden, berövas dig, eller att din hela jordiska lycka förstöres,

eller ditt goda namn och rykte i grund tillintetgöres o. s. v. Se, allt sådant är i sig självt bittert, men skall blott för din Guds välbehag vara dig kärt och behagligt, endast därför att han vill det. Sådant ligger i orden: »älska Gud av allt ditt förstånd». Ty huru kan man älska Gud av allt sitt förstånd och likväl icke älska det, som Gud behagar, utan känna motvilja för ett bud, som han givit, eller för ett lidande, som han tillsänder? sänder? Om du blott älskar Gud »av allt ditt hjärta - av all din själ - av allt ditt förstånd», så skall ju allt, som är hans välbehag, vara dig kärt och vara dig lika, evad det är ljuvt eller bittert, blott han vill det.

Och se, på detta sätt skola vi älska Gud. Vi skola så älska Gud, att vi icke älska något skapat såsom sådant, d. ä. för dess egen skull, utan endast för skaparens och givarens skull; men för hans skull skola vi älska allt vad hane giver och tillsänder oss, ljuvt eller bittert; så att det måtte vara en sanning, att vi älska honom av allt vårt hjärta och av allt vårt förstånd. Och då vi sålunda uti alla hans gåvor älska givaren och endast för hans skull älska dem, då älska vi icke egentligen det skapade tinget, utan honom, som gav eller skickade det.

Men vad är dock detta? torde någon fråga. Skall jag ingenting älska utom Gud? Skall jag icke älska t. ex. min fader, min moder, min maka, vilka med all ömhet älska mig? Skall jag kallt vända mig bort från mitt barn, som med ett älskligt leende sträcker sina små armar emot mig?? Skall jag säga till de sköna blommorna om sommaren: Blomstren och doften fritt, jag får icke fröjda mig av eder? Skall jag förakta en trofast vän, som alltid söker mitt bästa och så mycket bidrager att lätta min vandring genom jämmerdalen? Kan jag, efter Kristi lärdom, bedja om dagligt bröd och likväl vara likgiltig för allt vad därunder innefattas, och vad Herren på denna min bön giver mig?

- Svar: Att så uppfatta vad här blivit sagt, vore visst argt missförstånd. Och med ett sådant missförstånd har många gjort Kristi evangelium misstänkt och försmädat, såsom vore det ägnat att döda all sann, av Gud själv given levnadsglädje, all människokärlek och dylikt. Nej, vi hava uttryckligt sagt, att vi skola älska allt vad Gud givit eller tillsänt oss, ljuvt eller bittert, och detta för Herrens skull. Det är så långt ifrån, att det första budet förbjuder den sanna levnadsglädjen, eller all kärlek till människor och skapade ting, att det tvärtom ålägger oss att älska allting, gott och ont, ljuvt och bittert, och det blott för Herrens skull, blott därför att Herren sänder det.

Världen älskar blott några vissa ting, de som äro i sig själva behagliga, såsom hälsa, välgång, rikedom, ära; men vi böra älska alla ting, även de bittra, såsom sjukdom, motgång, fattigdom, förakt och smälek, blott för Herrens skull, vilken sänder oss allt. Och vilken människa kan hava en mer sann och beständig levnadsglädje, än den, som älskar allt, vad henne vederfares, älskar sorgen lika mycket som glädjen, motgången lika mycket som lyckan, föraktet lika mycket som ära och anseende, döden lika mycket som livet, allt för Herrens skull? Den som alltid kunde så älska, den vore visserligen den lyckligaste människa på jorden. Allt beror därpå, att vi uti allting älska Gud, skåda Gud och hans kärlek, och således icke låta gåvan, utan givaren vara vår Gud, vara huvudföremålet för vårt hjärta, vår kärlek, vår glädje.

Således: älska även allt vad älskligt och ljuvt är, men såsom gåvor av din allra käraste Gud och Fader, så att du ser och älskar honom däri. Detta skall göra, att du ock åtnjuter det goda, han giver, med ett fritt och ledigt hjärta, så att när han giver något, då tackar du din Gud, och när han tager gåvan ifrån dig, så tackar du honom även, blott därför att du hade din egentliga skatt och glädje i honom och hans behag. Se, sådant ligger i orden: »älska Gud av allt hjärta och av allt förstånd». Och detta ligger i orden: »inga andra gudar hava jämte mig».

Således, älska t. ex. din maka och gläd dig av den kärlek, du åtnjuter; men blott såsom ett lån av din Gud, så att du för det första älskar Gud i den gåvan, och för det andra är beredd att lämna den, när Herren vill taga den ifrån dig, då du förlorar din maka eller hennes kärlek, så att du då icke blir därför olycklig, utan älskar din Guds behag. Älska ditt barn eller din trofasta vän eller din sköna konst, och vilka gåvor Gud helst givit dig, men blott, såsom nyss sades, så att du ser och prisar din Guds kärlek i de gåvorna och är för hans behag nöjd, när han tager dem ifrån dig. Det hus, det jordagods, du äger, den ära, det anseende, den framgång, varmed Gud välsignar dig, vem nekar, att allt detta är goda Guds gåvor, som vi få bedja om i fjärde bören och tacka för, när Gud giver dem? Men se blott till, att den store, gode givaren får vara ensam din Gud - att du så älskar honom, att du mer fröjdas åt hans vilja och välbehag, även då han borttager dessa gåvor, än du gläds över gåvorna. Ty sådant ligger ju uppenbart i det budet, att vi skola älska Gud »av allt vårt hjärta, av all vår själ och av allt vårt förstånd».

Vi torde nu någorlunda förstå, vad det första budet kräver. Om nu Herren Gud är nöjd med endast vårt förstånd och vetande, så är härmed allt väl; men det är tvärtom något helt annat, som den helige Guden vill hava av oss, nämligen att vi skola göra därefter - icke blott veta, förstå och tala härom, utan verkligen göra vad han bjuder. Och på det man måtte se, att han icke ville tåla, att detta hans stora bud bleve förgätet och föraktat, utan att han skall allvarligen vaka över dess efterlevnad, har han vid detta bud fogat både en förfärlig hotelse och även ett härligt löfte. Ty det är just vid detta första bud han tillägger: »Jag, Herren, din Gud, är en nitälskande Gud, som hemsöker fädernas missgärning på barn och efterkommande i tredje och fjärde led, när man hatar mig, men som gör nåd intill tusenden, när man älskar mig och håller mina bud.» Ehuru dessa ord kunna lämpas på alla buden (varför vi skola framdeles närmare betrakta dem), må likväl var och en av denna allvarsamma hotelse märka, vilket heligt nit Herren har om detta sitt första bud, att vi må taga det till hjärtat, för att verkligen göra därefter. Vi torde dock icke vilja åtaga oss att bära och uthärda Guds vrede.

Det är således fråga om att göra och icke blott veta sin Herres vilja. Så sade ock Herren Jesus till den lagkloke, då denne hade uppläst detta yppersta bud: »Gör det, så skall du leva.» Det är ju att riktigt gäckas med den store Guden, det är ju det förskräckligaste skrymteri och gyckel inför hans ögon, om du skulle låta det bero vid att endast höra, läsa, förstå och bedöma hans ord, och sedan gå bort och förgäta själva efterlevnaden. Så hör då ännu en gång, huru han talar: »Du - skall inga andra gudar hava jämte mig.» Vem skall göra detta, om icke just du - du, som hör hans röst - du själv, som läser och förstår hans bud? Eller skall du låta blott andra taga det till sig. Varför är du undantagen?

- Och Herren säger icke, att du kan, må eller får göra det, om det behagar dig; utan han säger: »du skall» - du skall - det står icke i din frihet att göra eller underlåta det, utan du skall göra det, eller ock hava hans rättfärdiga vrede och. dom över dig. Han har en gudomlig majestätsrätt att bjuda och befalla över oss. Så säger han ock icke, att du skall övergiva vissa avgudar, men kan behålla en eller annan, utan han säger: »Du skall inga andra gudar hava jämte mig.» Du har kanske icke någon människa till avgud, men har kanske penningen därtill. Du har kanske icke penningen eller mammon, men du har kanske någon egen personlig förtjänst, skicklighet, lärdom eller andra gåvor till avgud. Du har kanske icke heller dessa till avgudar, men du har kanske någon synnerlig nåd i det andliga, en synnerlig upplysning, visdom, starkhet, gudaktighet, som utgör din vederstyggliga avgud. Herren ser det, och Herren skall döma var och en utan anseende till personen. Det är ett evigt och gudomligt allvar i det budet: »Du skall inga andra gudar hava jämte mig.»

- Och tänk åter på ordet älska - »du skall älska Herren din Gud av allt ditt hjärta» etc. »Älska» betyder ock här älska. Är du däremot kallsinnig mot Gud själv, så att du icke med den innerligaste lust vill först och sist umgås med honom, tala med honom och tala om honom - ty »varav hjärtat är fullt, därav talar munnen» - sysselsätta sig dina tankar och ord mer med andra ting, vore det ock med de vackraste gärningar, så är det icke Gud själv, du mest älskar. Om du därjämte finner hans bud svåra, så att du måste tvinga dig till det, som behagar honom, eller du är missnöjd med hans behag, då han fråntager dig dina avgudar, förbjuder dina synder eller tillsänder dig lidande, förakt eller förluster, så älskar du icke honom av allt ditt. förstånd, du älskar dig själv mer, än den store Guden och hans behag, du dyrkar den vederstyggligaste avguden, nämligen dig själv. Och då måste du väl veta, att du efter Herrens heliga lag är fördömd till helvetet och med all rätt tillhör djävulen.

- Om du däremot troget håller detta Guds främsta bud och därigenom även de övriga, då skall du veta, att Gud är dig övermåttan nådelig, att du tackes honom i allt ditt väsende och skall i tid och evighet åtnjuta allt hans goda. Sådant lärer lagen.

Och här måste nu varje människa bliva uppenbar. Om du nämligen kan vid sådana Guds buds betraktande ännu förbliva likgiltig, blott en hörare och betraktare, som lämnat åt andra att taga det till hjärtat, under det du själv` går bort och lever i fåfäng sorglöshet, då är det ju ett visst tecken, att du är en lattsinnig gudsföraktare, som håller Gud och hans heliga lag för ett intet. Eller du är en from och religiös människa, men som har det sinnet, att du blott säger: Detta kan ingen människa fullgöra - och så går du bort och lever utan omsorg om Guds vilja och bud, med din förmenta andliga fattigdom, men en fattigdom, som alls intet bryter dig, bekymrar och tuktar dig, utan med vilken du kan leva säker och självbelåten.

Eller du är av dem, som säga: Detta är riktigt, så böra kristna vara, det och det böra de göra o. s. v., men du tager själv ingen del i den mödan, har därför icke heller märkt, huru helt förtappat det är med all din helighet, utan far hastigt över provet för ditt eget hjärta; då borde du ju märka, att du är en förtjust och förblindad skrymtare - alldeles lik den lagkloke, vilken kunde riktigt uppläsa det största och yppersta budet och dock ville »göra sig själv rättfärdig, (Luk. 10. 29). Där Guds Ande arbetar i människan, där finner man sig i detta bud alldeles fördömd, där blir man ängslig eller helt förskräckt över att se, huru omätligt långt man är

borta från det man allra nödigast borde vara. Och en sådan människa skall här stanna i förtvivlan, om hon icke lärt eller nu får lära den hemliga visheten, den enda frälsningsvägen, nämligen att varda »dödad från lagen» (Rom. 7) och finna all sin rättfärdighet i en annan man, i honom som var »född under lagen, på det att han skulle friköpa dem, som voro under lagen». Och hon skall lära att aldrig mer tro på vår helighet, hon skall få en ny visa i munnen, blott den om Lammet, som är dödat. Se, till sådant vill lagen tjäna oss. Den som icke i det första budet märker, att hela vårt liv är en enda hel, oändlig och sammanhängande synd, att i vår största fromhet är ännu en förskräcklig syndastygelse, emedan ingen av oss rätteligen fruktar Gud, förtröstar på honom eller älskar honom - den som ännu kan tänka på att bestå inför lagen och fortfara att med inbillad fromhet och goda gärningar sätta nya klutar på det gamla klädet, den är visserligen blind och ser intet.

Såsom Luther säger: »På hela jorden finnes icke en enda människa, som gör, vad detta första och yppersta bud kräver, utan vi göra allesamman motsatsen därtill. Därför gör detta bud oss alla till syndare på, fullt allvar, så att icke ens den minsta bokstav av detta bud varder uppfyllt, ja, icke ens av det största helgon i världen. Ty ingen håller sig så alldeles med hela sitt hjärta vid Gud, att han för Guds skull vill förlora allting. Vi äro, tyvärr, så långt därifrån, att vi knappt kunna med riktig mildhet fördraga den minsta försmädelse. Och huru är det möjligt, att vi älska Gud, så länge hans vilja icke behagar oss? Ty älskar jag Gud, så älskar jag ock hans vilja. När nu Gud tillskickar oss sjukdom, fattigdom, skam och smälek, så är detta hans vilja. Då skulle ju vi vara helt förnöjda med dessa bittra ting. Men huru går det? Vi upptaga det med stor otålighet, ja, kunna ock uppenbart knorra och knota.»

Det torde stöta emot någon inbillning om helgonen, vad Luther härs sade, att icke ens de största helgon i världen hålla detta bud. Vi vilja då påpeka några exempel av de största helgonen. Abraham, »alla trognas fader», måste ju höra till dem. Nu kräver detta bud, att vi skulle så förtrösta på Gud allena, att vi aldrig skulle frukta för någon människa. Men på tvenne ställen i hans historia se vi honom svag i detta stycke, då han vill själv rädda sig, därigenom att hans hustru skulle säga sig vara hans syster (1 Mos. 12 o. 20).

- Vilket helgon har blivit mer uppfyllt av den helige Ande, än aposteln Petrus på Pingstdagen? Och likväl undgick han icke att känna naturens motvilja för lidande, när han skulle korsfästas. Kristus förutsade även den svagheten med de orden: »Man skall föra dig, dit du icke vill» (Joh. 21: 18).

- Att »förhäva sig» är en svår synd mot första budet. Man kunde tycka, att en helig apostel icke skulle kunna förhäva sig, allraminst genast efter en så härlig erfarenhet av Guds nåd, som då han blev »uppryckt till tredje himmelen och hörde ord, som ingen människa får utsäga»; och dock bekänner aposteln Paulus, att endast en svår anfäktelse av satans ängel blev medlet att motstå den nämnda synden (2 Kor. 12).

- Men sångaren i Davids 73:dje psalm, han var ju fullkomlig efter första budet, när han sade: »Herre, när jag har dig, frågar jag efter himmel och jord intet» etc. Blott man läser igenom den psalmen, får man se, vad även honom fattades uti att älska Gud av allt sitt hjärta. Han säger: »Så länge. mitt hjärta var bittert och det stack i mina njurar, var jag oförståndig

och förstod intet» m. m. Så kämpar naturen mot den villiga anden; och där är dock en helig man, när anden så segrar, att han säger: Men nu förbliver jag städse vid dig m. m.

Ja, Luther tillägger ännu: »Visa mig en enda människa, som av lust och kärlek till Gud är alltid mild, kysk, av hjärtat ödmjuk eller eljest from. En sådan är icke till på jorden. Vi finna oss fast mer benägna till vrede, avund, vällust, högmod, än till de nämnda dygderna. Och så länge jag nu finner en gnista av sådan ond böjelse hos mig, så är alltsammans falskt och bortskämt (vad den fullkomliga heligheten angår), och lagen är ofullbordad. Nu finner jag hos mig icke blott en gnista härav, utan en au onda böjelser brinnande ugn. Därför ser jag här, såsom uti en spegel, att allt vad i mig är, är fördömligt och förbannat; ty ingen prick av lagen bör överträdas, utan allt fullbordas» (Matt. 5: 18; Gal. 3: 10).

Se, en sådan djup syndaorenlighet i all människonatur kan det första budet uppenbara. Därav skall jag lära att icke låta bedraga mig genom föregivande av stor helighet hos en människa, så att jag skulle för känslan av min synd fly från Kristus till något eget arbete; utan skall alltid säga: Vad grenen icke vinner genom förblivande i vinträdet, det vinner den allra minst genom att lösslitas därifrån (Joh. 15).

”Redan i månader sitter jag jämte min hustru och mina barn med det första budet och kan aldrig rätteligen fatta det och aldrig rätteligen utgrunda, vilket under av gudomlig sanning och vishet som däruti är. Ja, jag ser allena på detta enda bud, och när jag rätt betänker det, vilken gudlös och avskyvärd syndare jag är, och om Gud icke uti sin Son tillgåve mig alla mina synder ensamt emot detta bud, så vore jag förlorad och måste fara till helvetet.”

Luther.

Andra budet

Du skall icke missbruka Herrens, din Guds, namn, o. s. v.

Vad är Guds namn, om icke att nämna Gud själv? Herren Gud bar således ännu ett bud om vårt förhållande till hans eget gudomliga väsende. Vål är det på honom, vi skola se i alla buden, d. ä., för hans skull skola vi vörda och hålla dem; men de två första buden tala direkt om hans persons dyrkan. Brotten mot dessa två första bud äro i egentlig mening majestätsbrotten, varmed Herren Gud blir personligen förnärad. Det är ock värt att bemärka, att det är just till dessa två första buden Herren Gud tillägger sina särskilda hotelser - till det första budet den förskräckliga hotelsen: »Jag är en nitälskande Gud» m. m., och till det andra budet: »Ty Herren skall icke låta den bliva ostraffad, som missbrukar hans namn.»

Den som betänker allt detta, och i allmänhet, att Herren Gud icke skämtar med sina bud och hotelser, samt att Herren Kristus så dyrt bekräftade dem, då han säger, att icke »den minsta bokstav eller en enda prick av dem skall förgås» - den, som kan besinna allt detta, skall icke sömnaktigt antaga, att han redan tillräckligt betraktat Guds heliga bud, allra minst det andra budet, som hela världen plägar hålla för det minst viktiga. Låtom oss då med någon omsorg efterfråga, vad Herren Gud egentligen åsyftar med detta sitt andra bud. Det ligger något dunkelt däri. Jag ville gärna veta, vad Herren själv menar med ordet missbruka, eller »fåfängt föra», såsom grundtextens ord lyder. Vi kunna väl veta åtskilliga upplysta lärares och läroböckers förklaringar däröver, men jag ville gärna, om möjligt, se Gud själv inuti hjärtat, då han gav detta bud, se, vad han själv egentligen menade och åsyftade med orden »missbruka Guds namn». Var det till äventyrs något sådant å bane bland Israels folk, som vi mena med Guds namns missbruk, när Herren gav detta bud? Om jag visste något sådant, då förstode jag genast, vad Herren åsyftade.

Ja, historien omtalar verkligen något sådant. Den förmäler nämligen om en mycket allmänt rådande sed hos egyptierna, bland vilka Israels barn voro födda och uppfostrade, och bland vilka de hade genomlevat all sin tid, ända till sju veckor före lagens utgivande - det var nämligen den seden, att de i vardagligt tal brukade sina gudars namn dels till allehanda bekräftelser av vad de talade, dels ock till trolldom och besvärjelser. Men en allmän sed, varmed människor ifrån sin födelse uppväxt, är vanligen djupt inrotad hos dem. Därför kan man väl förstå, att detta även varit, händelsen med Israels folk, och att Herren därför ville förbjuda dem denna hednased, liksom han i utläggningen av det första budet så uttryckligt nämnde hednaseden att göra sig beläten och tillbedja dem.

Allt detta låter oss nu liksom med ögonen se, vad Herren i detta bud åsyftade. Herren Gud ville nämligen icke tillåta, att hans stora och heliga namn skulle på detta sätt lättsinnigt brukas till vad som helst, eller, såsom hans ord lydde, föras fåfängt eller onyttigt, utan att det skulle hållas så heligt, att ingen människa skulle nämna det utan egentlig mening. Guds namn skulle hållas så heligt, som han själv är. Ty vi skola åter besinna, att vi med Guds namn alltid nämna Gud själv - Guds namn är ju Guds nämnande, att vi så må säga - så att den, som missiktar Guds namn, han missiktar Gud. Nu vill Herren Gud icke tåla, att vi så missakta

honom, att vi kunna nämna honom vid namn utan någon mening - mycket mindre, att vi skola bruka hans namn till något uppsåtligt ont. Men märk, att det är först det föraktet för hans väsende, att vi kunna nämna hans namn utan mening, som han här med hotelse av straff förbjuder. Sedan vill han ock hava något att säga om vårt bruk av tungan. Han vill icke tillåta, att vi bruka vår tunga huru som helst, liksom vi icke heller få bruka vår hand efter behag; därför har han i detta andra bud, liksom till en utveckling av det första, lärt oss, huru vi skulle även i det yttre, med ord och gärning, bevisa och utöva den gudsfruktan, som vi enligt första budet måste hysa i hjärtat.

Men gå vi nu in i den frågan, huru Guds namn missbrukas ibland oss, så komma vi in i en betraktelse, som är full av märkliga förhållanden, ja, så märkliga, att man kan begynna att ropa både av förundran och förskräckelse. Vi vilja börja med att betrakta det allmännaste, blott tanklösa missbruket av Guds namn, eller att man »med lättsinnighet förer Guds namn på tungan». Man menar ingenting ont därmed, man vet knappt, varför man använder de stora, heliga namnen: »Gud, Jesus Kristus», antingen till fullkomligt meningslösa fyllnadsord i sitt språk eller ock till uttryck av allehanda tillfälliga känslor och sinnesrörelser, såsom av glädje, sorg, förundran, vrede o. dyl. Det är knappt någon ibland världens alla synder, som uppenbarar så märkvärdiga förhållanden som denna, nämligen först, när man betraktar, huru alls intet denna synd är aktad såsom synd; och för det andra, vad hon genom sin egen art uppenbarar, dels om en människas sinne, dels ock om satans djuphet och makt och hans regering över världens barn.

Det finnes intet bud inom hela Guds lag, som världens barn hålla så för intet, som det andra budet, ingen synd, vilken är dem så fjäderlätt och oviktig, som Guds namns missbruk; så att om någon talar om den synden såsom om en svår synd, så anses han nästan såsom mindre vetande. Men Herren Gud har visserligen andra tankar, då han icke blott satt detta bud näst efter det första, utan ock fästade vid detta sitt andra bud den förskräckliga hotelsen: »Herren skall icke låta den bliva ostraffad, som missbrukar hans namn.» Ja, redan i det ordet »ostraffad», vilket i grundtexten egentligen heter »oskyldig», har Herren liksom förutsett, att människor icke skulle vilja vidkännas någon syndaskuld för detta buds brytande, så att han genast svarat därpå, att han icke skulle låta dem gälla såsom oskyldiga, utan att han vill ställa dem till ansvar för sitt namns missbruk. Så borde vi ock ännu en gång besinna vad redan är anmärkt, att Herren Gud ser i sitt namns missbruk icke något mindre, än förakt för sitt heliga majestät - vilket är något vida mer, än alla synder av köttets svaghet, till vilka en mycket stark frestelse kan bringa en människa, som eljest på det djupaste vördar Gud och hans bud. Men att av blott lättsinne missbruka hans namn visar, att man rent av föraktar Gud och håller honom för intet. Din skapare och uppehållare, av vilken varje ditt andedrag beror; din frälsare, av vilken du måste begära din själs förskoning och salighet; din domare, som sist skall komma i himmelens sky med stor makt och härlighet - med honom och hans heliga namn vågar du så skämta, att du med lättsinniga utrop därav inblandar det i alla möjliga småsaker.

Det är ohyggligt att blott anföra dessa utrop, det sårar en from känsla, men de må dock utsägas för att om möjligt väcka de tanklösa. Mitt i skämtet och bland de fåfängligaste småsaker utropas: »Herre Gud!» »Jesus!» »Herre Jesus!» »Kors i Jesu namn!» Och detta är dock det namn, för vilket änglar och överänglar skyla sina anleten och ropa ett evigt: Helig, helig, helig, Herre Gud, allsmäktig - det namn, för vilket helvetets krafter bäva - ja, det namn, »som är över alla namn, i vilket alla knän skola böja sig, deras, som äro i himmelen, på jorden och under jorden». Och du håller det för så alls intet, att du kan föra det på tungan, utan att mena det allra minsta därmed, såsom man hör lättsinniga missbrukare av Guds namn, till en förment ursäkt, förklara, att de »mena alls intet därmed, det är blott en vana». Du kan således nämna Gud utan någon mening, endast av vana! Ar icke detta ett bevis, att du »föraktar Herren»? - vilket är den ogudaktiges tecken (Ps. 10: 3).

Tänk allvarligt på den frågan. Att en människa kan hava till sin vana att på detta lättsinniga sätt, utan någon mening, föra Guds namn på tungan, vad uppenbarar sådant om den människans sinne? Det är ju en gruvlig sak, som var och en inser, att det uppenbarar intet mindre än ett ogudaktigt sinne - icke blott ett syndigt väsende, nej, något mycket förskräckligare, rent av förakt för Gud, rent av den härskande ogudaktigheten, som hör till helvetet. De allra gruvligaste syndafall kunna icke bevisa så mycket om ett ogudaktigt sinne, som blott den vanan att med lättsinnighet föra Guds namn på tungan - ja, då det gruvligaste syndafall aldrig ensamt, eller i sig självt betraktat, utgör ett tillräckligt bevis, att sinnet var ogudaktigt, är däremot blott nämnda vana ensam ett bestämt bevis därpå. Den man, som Guds Ande kallar »en man efter Guds hjärta», kunde för en våldförande frestelse falla i de gruvligaste synder; men ingen människa, som läser Davids psalmer, hans djupa förkrosselse och ånger, kan ett ögonblick antaga, att David brukade med lättsinnighet föra Guds namn på tungan. Nej, vi hava alla ett livligt medvetande omett stort svalg emellan Guds namns lättsinniga bruk och ett gudfruktigt sinne. Eller kan en människa, som har för vana att med lättsinnighet föra Jesu dyra namn på tungan, vara både förkrossad och saliggjord i detta namn samt ännu leva i gudsfruktan och Guds åkallande i sin anda? Härav finna vi ock, att ett eljest fromt leverne och de förträffligaste gärningar icke bevisa så mycket, att en människa är gudaktig, som hennes missbruk av Guds namn bevisar motsatsen - be- visar, att de vackra gärningarna flöto ur någon annan källa, icke voro gudsfruktans, trons och Andens frukter, ty då skulle hon också haft vördnad för Gud och hans namn.

Vi säga icke, att den motsatta vanan, nämligen att aldrig missbruka Guds namn, bevisar, att sinnet är gudfruktigt; ty den fromma vanan kan ock bero blott av uppfostran eller någon annan lagisk eller mänsklig bevekelse; men däremot är alltid en fritt övad synd och föraktet för ett Guds bud ett bestämt bevis på ogudaktighet.

Genom det andra budet uppenbaras vidare, huru den naturliga människans fromhet är beskaffad: Gud betyder intet; hans ord och namn är såsom ett lätt väder; därför är det andra budet så oviktigt. Men t. ex. det fjärde budet, det är viktigt, ty vi vilja gärna bliva hedrade av barn och tjänare; det femte budet är viktigt, ty att dräpa eller bliva dräpt är något

förskräckligt; sjätte, sjunde och åttonde buden hava ock sin vikt av likartade orsaker; men Gud, Guds namn, Guds välbehag eller förbud - vad betyder det? Sådan är världens fromhet.

Men den gamle ormen som förför hela världen, han vet, huru viktigt det är för hans rike, att hela världen med lättsinnighet för Guds namn på tungan; ty ett kraftigare medel kunde han icke uppfinna till att förslöa Herrens vapen och försoffa människors sinnen. Blott människorna bliva väl vana vid att missbruka Guds namn och dagligen höra det missbrukas, så skall samma heliga namn och ord sedan icke mycket röra deras sinnen. Utan tvivel är denna djupa plan orsaken, varför hela massan av dem, som annars bekänna Gud och hans ord, är så flitig att missbruka Guds namn; ty annars kan man knappt begripa orsaken därtill.

Ty vi erinra oss, att till andra synder har människan i köttet sina naturliga frestelser, såsom till vrede, till vällust, till stöld och orättfärdighet; men vilka äro väl de naturliga anledningarna till Guds namns missbruk? Vilka köttets lustar tillfredsställas väl därigenom? Vad kan då vara orsaken, att världen är så flitig att däri trotsa Guds bud och hotelse? Tänk på detta förhållande. Jo, detta känner han, som heter »världens furste»; han har sin djupa plan och uträkning därmed. Måtte då alla kristna, som se denna satans djuphet, med synnerligt nit om detta bud varna, förmana och bestraffa, var de kunna, för denna så förhårdande syndaövning! Och måtte alla föräldrar och barnalärare med sträng uppmärksamhet vaka över sina barn i detta avseende och genast så förskräcka dem för Guds namns missbruk som för djävulen och helvetet!

Vi hava nu sett, vilket fruktansvärt ont som ligger redan i det blott lättsinniga och meningslösa bruket av Guds namn. Mer uppenbar är väl synden, då man ock uppsåtligt brukar den helige Gudens namn till opåkallade bekräftelser av sina ord, då det heter: »Så sant Gud lever», »Gud är mitt vittne» o. s. v. Huru Herren Kristus dömer över sådant, kunna vi se uti Matt. 5: 33-37, då han säger: »I haven hört, att det är sagt till de gamla: Du skall icke svärja falskt, utan du skall gälda Herren dina eder; men jag säger eder, att I skolen alls icke svärja, varken vid himmelen, ty han är Guds tron, eller vid jorden, ty hon är hans fotapall, eller vid Jerusalem, ty det är den store konungens stad. Ej heller må du svärja vid ditt huvud, ty du förmår icke göra ett enda hår vitt eller svart; utan edert tal skall vara: Ja, ja; nej, nej; vad därutöver är, det är av ondo.» Märkom dock, vilken sträng vördnad för Guds heliga majestät Herren här inskräper, då han icke ens tål, att någon svärjer vid himmelen, därför, säger han, att den är Guds tron; eller vid jorden, därför att hon är Guds fotapall; eller vid Jerusalem, därför att det är den store konungens stad, nämligen konungarnas Konungs - orden tyckas vara tagna ur Ps. 48: 2, 3, där Jerusalem kallas Guds stad och en stor Konungs stad - och därför tillåter icke Herren, att svaga, syndiga människor djärvt föra det i munnen till sina arma ords bekräftande.

Äntligen förbjuder ock Herren oss att svärja vid vårt huvud, därför att Gud är så alldeles ensam dess skapare, att ingen ens förmår »göra ett hår vitt eller svart». Här se vi, huru Herren på det allvarligaste inskräper den allra högsta vördnad för Gud och allt vad honom tillhör. Må var och en djupt betänka detta. Då skola vi ock alls icke svärja, nämligen i oträngda mål, såsom vi snart skola se att meningen är, utan vårt tal skall vara: »Ja, ja; nej, nej; ty vad

därutöver är, det är av ondo». - Men att vi på överhetens befallning, eller annars, när kärlekslagen för nästans väl kräver det, icke blott hava lov, utan äro skyldiga att svärja, det se vi först av Herrens egen befallning: »Du skall frukta Herren din Gud och svärja vid hans namn» (5 Mos. 6: 13, jmf. Jer. 4: 2), och sedan av de heligas exempel, såsom i Rom. 1: 9; 2 Kor. 1: 23; kap. 11: 31, samt av aposteln's ord i Ebr. 6: 16 och 17. Om sådana eder talas således icke där, utan om detta onödiga svärjande uti vardagligt tal, vilket endast är ett grovt missbruk av Herrens heliga namn. 1

Ännu mer grovt och ohyggligt blir Guds heliga namn och väsende föraktat och trotsat av menedaren, då han rent av fördristar sig att vid Guds namn bekräfta vad falskt är, och utmanar den Allsmäktige till hämnd över sig, ja, avsäger sig all Guds nåd och barmhärtighet. Om det förskräckliga i meneden behöva vi väl icke bruka många ord. Det är visserligen sant, att även menedaren, om han kommer till en av Guds Ande verkad bättring, kan genom Kristi mellankomst lösas ifrån sin galenskaps synd och få nåd (Matt. 26: 74); men det förskräckliga i meneden står ändå kvar, enär den helige Guden, såsom många förskräckliga exempel ofta visa, kan hastigt nedslå sin fräcke föraktare,, förr än någon sådan bättring mellankommit. Gud låter icke gäcka sig. Det är förskräckligt att falla i den levande Gudens händer.

Ett dylikt grovt missbruk av Guds namn är ock det, när det användes till signerier och trolldom; när man vill med Guds namn och heliga föremål fördriva något ont, utrannsaka förborgade ting o. m. dylikt. Dock, detta tillhör blott de mest råa och grova människor.

Men vi komma nu till en betraktelse, som angår mera upplysta människor. Det är ett Guds namns missbruk gängse även ibland dem, som umgås med Guds ord - ja, av allt Guds namns missbruk är väl intet så förskräckligt, för Guds ögon vederstyggligt och upprörande, som detta - det nämligen, när Guds heliga ord och namn användas till slöja och prydnad på ett falskt väsende - när de användas till skrymteri. Vi veta, att med Guds namn förstås icke blott de korta beteckningarna av Gud, som vi vanligen kalla hans namn, utan ock allt, som beskriver Gud för oss; således i vidsträcktare mening: allt Guds ord, som talar om honom och hans egenskaper.

Tänk nu, när en människa icke blott med bristande andakt och vördnad läser, hör och sjunger Guds heliga ord, utan rent av med ett världsligt och obotfärdigt sinne umgås med Guds ord, för att liksom därmed omgiva sig med en helig prydnad, så att hon genom de heliga orden och åtbörderna skall synas from, allvarlig och helig, under det hjärtat är dött och falskt inför Herren. Detta må väl heta att av de heligaste ting göra det oheligaste bruk. Allt skrymteri är redan i sig självt den vederstyggligaste synd; men att därjämte därtill använda den helige Gudens ord och namn, så att Guds ord skola vara en slöja över skrymtaren, det är' dock något, varvid man måste högeligen förskräckas. Till exempel, när en människa, som antingen genom några intryck av Guds förekommande nåd, eller ock blott genom någon mänsklig bevekelse inkommit i de kristnas hop, men aldrig vet, vad den »trånga porten» vill säga, aldrig varit dödad under Guds dom och således icke heller blivit i Kristus saliggjord, likväl börjar så tala och föra sig, som de kristna, umgås med Guds ord och religiösa iakttagelser, men utan omsorg om en hel hjärtats nyfödelse - detta är ju att omgiva ett falskt väsende med ett vackert andligt skimmer.

Sådana människor äro av två slag. Den ena slår sig på en evangelisk sida, har en evangelisk ton, talar om nåd och rättfärdighet i Kristus, om tron och den kristliga friheten, men med den döda inbillningstro, som icke medför den helige Ande, vilken angriper köttet, tuktar och dödar den gamla människan, utan denna själ kan mycket fritt fortfara med en eller annan skötesynd, utan all bättring, utan omsorg, kamp och bön att undkomma synden, ja, hon t. o. m. förgyller sin synd med någon falsk tydning av Guds ord, t. ex. om den kristliga friheten och dylikt. Så skall då Kristi ord och namn tjäna att göra synden helig. O, att det bleve dig givet att vakna! Herren skall icke låta den bliva ostraffad, som missbrukar hans namn. - Orden om tro och rättfärdighet i Kristus äro väl dyra ord, men ditt bruk av dem är ett vederstyggligt missbruk; »du har ingen del eller lott i denna sak, ty ditt hjärta är icke rätt inför Gud» (Apg. 8: 21), emedan din tro icke åtföljes av gudsfruktans ande. Och så länge du icke blir bekymrad däröver, är ditt upplysta tal om Guds ord intet annat än ett vederstyggligt missbruk.

En annan människa slår sig på en mer lagisk sida, talar många ord om gärningar och helgelse, om bön och allvar och kraft, men tager för egen del saken så lätt och ytligt, att hon aldrig blir av lagen dödad, nedslagen och tillintetgjord, utan tycker sig ganska väl lyckas med sin fromhet, emedan den består blott i yttre övningar och några vissa gärningar och religiösa iakttagelser, såsom att morgon och afton läsa sitt kapitel ur bibeln och göra sin bön, verka något för andras olyckliga själar eller kroppar o. s. v.; och därmed menar hon sig vara stadd i helgelse., fastän icke ännu helgelsens första rot finnes i hjärtat, nämligen den under daglig förödmjukelse blott av Kristus levande och närda anden; men hon tiger om denna brist; hon talar renlärt om alla stycken och först och sist om gärningar, så att man skulle tro, att en sådan människa måste själv vara mycket helig - ehuru det kan vara så långt därifrån, att till och med det allmänna världsväsendet ännu kan bo i hjärtat och huset, och världens vänskap ännu icke gått förlorad (Jak. 4: 4). O, att det bleve dig givet att vakna! Herren vet ditt hjärtas innersta! Herren vet, att du själv tager saken så lätt och ytligt, att du är obekant med »det, som är viktigare i lagen, nämligen domen (lagens andliga krav och dom över dig själv), barmhärtigheten (mot andra) och tron» (som först och sist behöver Lammet). När du icke bekymrar dig om dessa punkter och likväl umgås med andliga ting, då är det verkligen att missbruka Guds namn till slöja över ett falskt väsende (Matt. 23: 23-28). Men Herren skall icke låta den bliva ostraffad, som missbrukar hans namn.

Ett gruvligt Guds namns missbruk, besläktat endels med det nyssnämnda och endels med trollkarlens, som för jordisk vinning använder Guds ord och heliga namn, är ock det, när någon blott för brödets skull giver sig i andligt ämbete och sedan utövar det, alltid lika jordisk i sinnet - lever hela veckan i full världslighet, utan tecken av någon gudsfruktan, men på söndagen uppträder inför församlingen med alla uttryck av fromt allvar och nu, i Fadrens, Sonens och den helige Andes namn, antyder ett heligt nit om bättring, tro och helgelse - fastän han aldrig eljest har någon omsorg om dessa heliga ting, varken om sin egen omvändelse och helgelse, eller om åhörarnas. O, ett förskräckligt Guds namns missbruk att blott för brödet använda heliga ting! Men vad Herren i sin himmel tänker därom, - det låter

han oss något märka, då han säger: »Huru kan du tala om mina stadgar och taga mitt förbund i din mun, du som hatar tukten och kastar mina ord bakom dig? - - Sådant gör du, och jag tiger; därför tänker du, att jag är såsom du; men jag vill straffa dig och ställa dig det för ögonen» (Ps. 50). »Ja, Herren skall icke låta den bliva ostraffad, som missbrukar hans namn.»

»Och jag tiger», säger Herren! Låtom oss väl frukta oss för detta Guds tigande. Gud är aldrig mer fruktansvärd, än när han tiger. Då går en tyst dom över människan: Jag skall förstocka hans hjärta (2Mos. 4: 21). Detta skall lära var och en att akta på Herrens ord, när han talar. Och härmed hava vi antytt ännu en lärdom av allt detta. Guds namns missbruk i grovt, till skrymteri och falskhet, är vanligen en följd av ett finare, det nämligen att man hör, läser och sjunger Guds heliga ord utan den vördnad, som Guds ord äskar, således, icke blott en andäktig sinnesstämning, utan ock en lydaktig ande, som i allt vill göra vad Herren bjuder, och vill göra det genast. Blott den vanan att höra Guds ord utan vördnad, utan att söka nåd till att genast göra därefter, eller höra Herrens domar och icke låta dem gälla - det är denna vana, som förhårdar människans sinne. Det var på detta sätt Farao förhårdades, då han icke ville göra vad Herren äskade av honom; och på samma sätt Judas, då han dagligen hörde Kristi ord och likväl i tysthet hyllade sin tjuvnadssynd; och på samma sätt judarna, då de hörde, att de med all sin lag och laglydnad skulle förgås, när de icke voro födda på nytt och iklädda Kristus, men icke aktade det. Du måste antingen hörsamma allt Guds ord, så väl det om den invärtes människan, som det om yttre gärningar, eller ock småningom och hemligen förhårdas därav. Och då kommer den hemska tystnaden, att Gud tiger, att du icke mer oroas av Guds röst, utan får nu sova - »men ditt fördärv sover icke».

»Men vem kan fullgöra allt Guds ord? Vilken är utan synd?» säger du. - Svar: Det är icke den bristande förmågan att fullgöra allt, det är icke denna vanmakt och skröplighet, med vilken en uppriktig själ kämpar, kvidande inför Herren om hans nåd och hjälp - det är icke denna skröplighet, som förhårdar eller fördömer dig, utan endast den falska anden, som icke hörsammar ordet, icke tager det till hjärtat, »för att göra därefter». Är du blott lydaktig, men råkar i vanmaktens nöd, då har du hela den treenige Guden till din hjälp och i honom en trygg borgen för din frälsning. »Herrens namn är en befäst stad; dit flyr den rättfärdige och får skygd» (Ordspr. 18: 10). Och härmed komma vi nu till sista delen av vår betraktelse.

Då Gud bjuder, att vi icke skola missbruka eller »onyttigt föra» hans namn, så har han därmed ock givit tillkänna, att det tvärt om skall brukas till nytta och salighet. Detta sker då, när vi »åkalla det i all nöd, bedja, tacka och lova». Detta är nu den kristliga plikt, som andra budet ålägger oss, och som icke kan strafflöst försummas. Herren har uppenbarat oss sitt namn, sina gudomliga egenskaper, sin makt, sin kärlek, sin trohet och sanning, och i synnerhet det dyra och tröstrika frälsarenamnet, sitt Jesusnamn, »som är över alla namn, och i vilket vi skola bliva frälsta». Han har uppenbarat detta därför, att vi skola tro därpå, hava tröst därav, åkalla det i all nöd, ja, alltid »fly därtill, såsom till en befäst stad». Är du olycklig för synden, så finnes det en, som heter Jesus, »ty han skall frälsa sitt folk ifrån deras synder». Vågar du säga, att han icke gör efter sitt namn? Han heter Trofast och Sannfärdig (Upp. 19:

11). Vågar du dock tänka, att han icke är riktigt trofast? Eller du är i någon annan nöd; och Herren heter en Nödhjälpare (Jer. 14: 8; Dan. 6: 27), och han säger: »Åkalla mig i nöden, så vill jag hjälpa dig, och du skall prisa mig» (Ps. 50: 15).

Vågar du likväl säga, att det är ingen hjälp när Herren? Han heter kärleken och har en sådan omsorg om människobarnen, att han säger: »På eder äro till och med alla huvudhåren räknade»; kan du dock tänka, att han alls intet bryr sig om dig, då du kvider i din nöd inför honom? Att hava bekymmer i sitt hjärta, men likväl icke åkalla Herrens namn och hoppas allt gott av honom, det är intet annat, än att förakta Gud och »göra honom till en lögnare» (1 Joh. 5: 10). De som göra sig väl bekanta med Herrens namn, de hava för all sin tid en hög, himmelsk tröst och trygghet i all jämmerdalens sorg och oro, starkhet i all sin vanmakt och ett himmelskt sällskap, var de än äro. Men den som föraktar Herrens namn, icke betraktar och åkallar det, han har till sin rätta lön att vara beständigt otrygg, arm och eländig. »I haven icke, emedan I icke bedjen», säger aposteln. Det är därför både en stor förlust och en stor synd mot detta bud att icke flitigt och troende åkalla Herrens namn.

Men vi skola icke blott åkalla Herrens namn, utan ock tacka, prisa och lova detsamma tacka för alla hans välgärningar samt prisa och lova hans gudomliga egenskaper. Ja, detta är visserligen vår högsta plikt i livet. Men här hjälpa icke stora och vackra ord, utan här fordras någon djup eftersinning. Tacka och lova måste vara hjärtats sak; men skall det bliva hjärtats sak, då måste du besinna och se de välgärningar, för vilka du har att tacka, besinna och fröjdas över de Guds egenskaper, som du skall lova. Därför fordras här ett andligt öga, som ser Herrens härlighet, hans ousägliga nåd och välgärningar; då blir hjärtat upptänt, så att det icke kan låta bli att tacka och lova honom.

Men vilken människotanke kan här räcka till, vilken tunga kan uttala allt, varför vi borde tacka och lova vår Gud? »Hela jorden är full med hans ära.» Allt vad ögat möter, vittnar om Guds godhet och storhet och om hans kärlek till människan, då allt, vad på jorden är, är skapat för oss; och sedan tro och bekänna vi, att han ock utgivit sin enfödde Son för oss alla, att vi skola såsom en fri gåva emottaga det eviga livet, »det riket, som är oss tillrett från världens grundläggning». Huru skulle icke våra hjärtan för allt detta vara blott ett evigt och oupphörligt lov och pris och tack! Sannerligen, hela vårt liv skulle icke vara något annat, än lov, pris och tack. »Allt det i mig är», själ och sinnen, hjärta och tankar, ord och gärningar, allt skulle lova Herren. Är icke detta billigt? När nu detta icke sker, utan du går tvärt om alldeles kall och otacksam och kanske missnöjd och otålig för de allra minsta obehag, är det icke då sant, att du väl förtjänt, det Gud med evig vrede på ögonblicket kastade dig till helvetet? Ja, sådant se och känna de trogna, så att de av hjärtat betyga, att de blott för denna synd alla dagar förtjäna helvetet.

Men nu, de som icke blott äro kallsinniga och försumliga uti att prisa vår Gud, utan ock rent av äro missnöjda och otåliga med vad han tilldelat dem, de skola väl akta sig, att icke Herren verkligen giver dem efter förtjänst, när de icke äro nöjda och tacksamma för det de hava fått. Otacksamheten är en så vederstygglig synd, både inför Gud och människor, att man sagt, det en otacksam människa måste vara den tyngsta börda, jorden bär. Otacksamhet är det

uttorkande väder, för vilket alla Guds nådekällor till dig utsina. Herren Gud kan ju icke rättvisare och lämpligare löna otacksamheten, än genom att taga ifrån dig det goda, du så ringa aktar. Därför böra vi i tid vakna över denna svåra synd, bedja Gud om förlåtelse och omnåd till bättring. Ty, såsom redan är sagt, så många och stora äro dock Guds välgärningar emot oss, att hela vårt liv borde vara ett evigt och oupphörligt tack och lov.

Men utom det, att tacksamheten är din heligaste plikt mot Gud, så skulle den ock göra dig själv till en lyckligare människa, göra ditt sinne förnöjt, din bön varm och tröstefull. Vi vilja blott tala om detta sista. Vad är orsaken, att mången eljest allvarlig själ är så kall, död och nedslagen i sin bön, har så liten tröst och tillförsikt därvid under bekymrets stunder? Utan tvivel den, att man begynner direkt att bedja, utan att hava först tackat och lovat. »Jag undrade», säger en man, »när jag läste Luthers allvarsamma anmärkning över denna "förvända ordning". att man börjar först bedja och icke först tackar och lovar; men jag har nu livligt erfarit, vilken förträfflig anmärkning det var.» Luther talar över Ps. 18: 4: »Herren, den högtlovade, åkallar jag», och säger: »Man kan icke tro, vad Guds lov är för ett kraftigt medel vid tillstötande fara. Ty så snart du begynner lova Gud, blir det onda genast mildrat, det tröstliga modet växer och därpå följer Guds åkallande med tillförsikt. Fördenskull hava alla rätta Guds tjänare sett sig väl före, att de icke begynt på något annat sätt, eller i någon annan ordning sökt tröst och hjälp emot det onda, än denna vers lär oss: man skall icke först åkalla Herren, utan först lova honom. Det finns människor, som jämra sig inför Herren, men icke bliva hörda; "de ropade, men det fanns ingen, som frälste; till Herren, men han svarade dem icke" (Ps. 18: 42). Varför det? Emedan då de ropade till Herren, de icke lovade honom, utan voro harmsna på honom; de hava icke föreställt sig Herren, huru ljuvlig han är, utan endast tänkt på sin bittra erfarenhet. Men ingen blir befriad från det onda därigenom, att han endast ser på sitt elände och förskräckes för detsamma, utan därigenom, att han sluter sig till Herren och ser på hans godhet.»

Detta tyckes visst vara ett svårföljt råd, att man skall i nödens stund begynna med att lova Gud, men det är ock något, som skall utmärka den renare tron och den äkta bruden, som håller Brudgummen för mer än alla hans gåvor, som vördar och prisar Herren själv, icke blott när han gör vad oss behagar, utan »i all tid», för vad han är i sig själv. »Skökokärleken» kan blott tacka för gåvor, men icke lova för Herrens egen förträfflighet. Dock blir det även för de trogna en svår konst att mitt i nödens och bekymrets mörker höja sig till Guds egen eviga godhet och trohet; men försök endast, när du är i detta mörker, och grip till Guds lov, försänk dig i Guds egenskaper och de stora bevis därpå, som du och alla heliga förut haft, så skall du snart erfara lättnad och omsider besanna Davids ord »Det är gott att lovsjunga vår Gud; ja, det är ljuvligt; lovsång höves oss» (Ps. 147: 1).

Men till att lova och prisa Herrens namn hör ock att söka befrämja hans ära inför människor. Detta sker dels med munnens bekännelse ur ett benådat och troende hjärta (Rom. 10: 10) dels med ett vackert kristligt leverne, »som pryder Guds vår Frälsares lära i alla stycken». Om det första säger aposteln: »Låtom oss alltid till Gud frambära lovoffer, det är frukt av läppar, som prisa hans namn» (Ebr. 13: 15). Därom säger ock Kristus: »Var och en som bekänner mig

inför människorna, honom skall ock jag bekänna inför min Fader» och hans änglar. Har du funnit liv i Guds Sons namn, är du genom honom benådad och med honom förenad, skulle du ändå kunna vara tyst om honom bland dina medmänniskor? Skulle du icke nitälska för att bland dem uppenbara hans nåd och saligheten av dess ägande? Ja, skulle det icke utflyta av din mun, det som är störst för ditt hjärta? Säger icke Herren själv: »Varav hjärtat är fullt, därav talar munnen.» Måtte alla kristna, omgivna av världens otro och gudlöshet, troget framhärda med Jesu namns bekännande! Skämmens ej, I syndare, att vittna om er Frälsare! Hållom det för största ära, om vi för denna bekännelses skull få lida smälek! Vare det vår högsta berömmelse, om vi för Jesu skull hållas för dårar! Vilken som undandrager sig och blyges vid hans namn, vid honom skall ock han blygas inför sin Fader och hans änglar (Luk. 9: 26).

- Men den, som bekänner Jesus med munnen, bör ock prisa honom med sitt leverne. Så säger Herren: »Däri genom är min Fader förhärsligad, att I bären mycken frukt, och I skolen vara mina lärjungar.» Och åter: »Så lyse edert ljus inför människorna, att de må se edra goda gärningar och prisa eder Fader, som är i himmelen.» Att bekänna Jesus med munnen, men förneka honom med gärningarna, är mycket kraftigare att bringa försmädelse över hans sak och ord, än om du vore en uppenbar försmädare. Däremot är ingen vältalighet så kraftig att befrämja Herrens sak och ära bland människor, som när evangeli bekännelse är åtföljd av ett kristligt leverne.

Måtte nu var och en gå till sig själv och eftersinna, huru han, enligt detta bud, i all sin umgängelse söker Guds namns ära. Äro vi vakna, så skola vi visserligen här finna mycket att ångra, ja, så mycket, att vi skola blott ropa: »Gud, fördöm mig icke! Gå icke till doms med din tjänare!» Om Gud hade givit blott detta bud, så vore dock allt kött förtappat, därest han icke hade givit oss sin Son; såsom »lagens ände till rättfärdighet för var och en, som tror». - Men vilja vi för våra åter- stående dagar bättre ära hans namn, så skola vi väl ock flitigt åkalla det. Den, som rätt förstår och aktar det andra budet, skall visserligen flitigt bedja den första bönen: Helgat varde ditt namn!

1.

Då likväl Kristi ord på det anförda stället, Matt. 5: 33-37, lyda så, som skulle allt svärjande av honom vara förbjudet, och många välmenta kristna så fattat orden, vilja vi här meddela tvenne läsvärda förklaringar över detta ställe. Chr. Starcke säger: »Missförståndet av detta ställe, såsom om allt svärjande vore förbjudet, kommer därav, att man satt ett komma (,) efter ordet svärja. Stryk ut detta kommatecken och förbind svärja med de följande orden, så framstår meningen tydlig.» Han erinrar nämligen om vad som dels av detta ställe, dels av Matt. 23: 16 synes, att de skalkaktiga fariséerna hade lärt folket ett slags småeder eller halveder, såsom vid himmelen, vid jorden, vid Jerusalem, vid templet o. s. v., vilka eder icke skulle vara av så stor vikt och med vilka man därför kunde så mycket lättare bedraga varandra. Emot denna fariséernas förfalskning och skalkaktighet uppträder här Kristus, såsom man ock ser, att han i hela detta kap. från v. 19 talat mot fariséernas förfalskning av Guds bud. Det är ock värt att märka, att Kristus icke säger: »Du skall aldrig svärja vid Herren din Guds namn, utan uppräknar blott dessa diktade småeder hos judarna. Detta är det ena, som

här förtjänar att betänkas. Men det andra är, vad Luther så starkt, tydligt och lärorikt skriver över detta bibelställe, att vi icke kunna underlåta att meddela det, ehuru det kan synas mer vidlyftigt talat, än för frågans belysande nu nödigt vore. Sedan han först omtalat, huru man bråkat med denna text och därvid förvillat sig och andra, säger han: »Man kan ju icke neka, att Kristus själv och Paulus ofta hava svurit, varjämte det står i skriften, att man skall svärja vid Guds namn; därför måste man här göra en åtskillnad, att man rätt må förstå texten.»

Vi hava redan hört, att Kristus här alldeles icke talar med avseende på den världsliga styrelsen och ordningen, eller vill göra överheten något intrång, utan predikar blott för enskilda kristna, huru de för sig själva skola leva. Därför skall man anse svärjande på samma sätt förbjudet, som ovanför i samma kap. att dräpa eller att se på en kvinna med begär. Att dräpa är rätt, och likväl även icke rätt, att begära en kvinna är synd och icke synd; men sålunda att man rätteligen åtskiljer båggedera, nämligen så, att till mig och dig är sagt: »om du dräper, så gör du orätt; ser du på en kvinna till att begära, så gör du orätt.» Men till en domare säger han: »om du icke straffar och dräper, skall du bliva straffad»; likaledes till en äkta man eller hustru: »om du icke håller dig till din maka, gör du orätt.» Således är det i skriften befallt, både att man skall dräpa och icke dräpa, vara och icke vara när en kvinna; nämligen att du icke skall dräpa och icke hava begär till en kvinna, där du icke har Guds synnerliga ord och befallning. Men om du dräper, då Gud befäller dig det, eller har en kvinna efter Guds ord, så är båggedera rätt; ty vad Gud säger och befäller dig är helt annat, än vad du själv gör.

»Såsom du nu har förstått detta, bör du ock förstå orden om svärjandet. Att Kristus här så strängt förbjuder det, det gör han emot judarnas falska lärare, vilka lärde, att edgång och svärjande, om det ock skedde onödigtvis och utan Guds ord, icke vore synd; ja, de hade gjort en åtskillnad, huru man kunde utan fara svärja, och vilka eder skulle gälla eller icke, såsom att man väl kunde svärja vid himmelen eller vid Jerusalem eller vid sitt huvud; det vore inga eder, och de bundo icke så strängt, om man blott icke åberopade Guds namn. Sålunda hade de till slut bragt saken därefter, att ett blott ja eller nej gällde intet, och att det ansågs vara av föga betydelse, om de icke höllo något, som de icke hade bekräftat med en ed. Alldeles såsom de hade lärt om dräpandet, att man icke behövde anse ett hemligt agg eller hat för synd; ävensom om man vore ond på sin hustru, men hade lust till en annan och bevisade det med blickar och skämt och andra tecken. Emot sådana falska helgon har Kristus begynt att predika och säger: »Om I icke bliven frommare, skolen I icke komma i himmelriket.» Så säger han nu: »Såsom I förfaren med svärjandet, det duger icke; utan jag säger eder: I skolen alls icke så svärja, varken vid templet, eller vid Jerusalem, eller vid edert huvud även så litet, som vid Gud själv; utan vad I överenskommen med varandra, det skall troget hållas blott på ett ja eller nej.» Ty det är att missbruka Guds namn, om man översuddar det med eder och svärjande, likasom skulle ett blott ja eller nej icke gälla eller binda, om icke Guds namn vore med. Sedermera är ock ännu ett missbruk, att man så lättsinnigt svär, som nu är vanligt, då man nästan vid varje ord nyttjar Guds namn. Allt detta skall rent av förbjudas.

Så är nu det åtskillnaden: av sig skälvt skall ingen svärja, så framt han icke har Guds ord därpå, att han skall göra det. Men om det går i och efter Guds ord, då är det rätt att svärja,

dräpa, hava lust till kvinna m. m. Men det kallas att hava Guds ord därpå, om han befaller mig det, såsom på ämbetets vägnar, eller för sin skull, eller äskar det genom dem, som äro i ämbetet. Såsom t. ex. om en furste fordrar en trohetsed, så bjuder ordet, att du skall lyda överheten. Ty Gud har så förordnat och ställt regeringen, att den ena på detta sätt måste förbindas med den andra, på det alla tvistiga saker genom eden måtte slutas och biläggas, såsom det heter i Ebr. 6: 16:

Så har du nu ett skäl, då det är rätt att svärja, nämligen nödvändigheten, då man måste göra en ed av lydnad för överheten, för att bekräfta sanningen eller avgöra saker till befrämjande av frid och enighet.

Men det andra skälet är kärleken, fastän det icke fordras av överheten, utan sker nästan till godo; likasom kärleken även vredgas och straffar, när han ser sin nästa synda eller fela, såsom Kristus lär i Matt. 18: 15. Fördenskull, om jag ser någon i andlig nöd och fara, svag i tron, med förtviv- lande samvete eller förvirrat förstånd o. dyl., då skall jag icke blott trösta, utan även därjämte svärja och säga: »Så sant Gud lever och Kristus har dött, så visst är detta sanningen och Guds ord.» Där är eden så nödvändig, att man icke kan umbära den. Ty genom den blir den rätta läran bekräftad, det förvillade och svaga samvetet undervisat och tröstat, samt förlossat från djävulen. Därför må du här svärja så högt och dyrt, som du någonsin kan. Så hava Kristus och Paulus svurit och tagit Guds namn till vittne. Så hör en ed till varje hotelse eller löfte, som en kristlig predikant uttalar, till att skrämman de hårda och till att trösta de klenmodiga.

»Summa, där du har Guds ord, give dig Gud nåd, att du utan omsvep må svärja, bestraffa, vredgas, eller vad Gud befallt dig. Men vad som är utom Guds ord, icke sker på Guds befallning eller för nästans nöd och nytta, det skall du alldeles icke göra. - Så har du nu ett riktigt och klart begrepp om denna punkt, att man icke förgäves må pina sig med denna text och göra sig en skärseld, där ingen är.»

Tredje budet

Tänk på sabbatsdagen, så att du helgar den

Vilodagen - vila - på hebreiska sabbat --- varifrån härleder sig denna förordnings från detta tredje budet från Sinai Nej, sabbaten fanns till långt förut. Vad är det egentliga ursprunget till vilodagen? Huru högtidlig, helig och dyr blir icke den dagen för dem, som rätt behärta den frågan! Sabbaten är vida äldre än de tio buden från Sinai. Vilodagens stiftelse är ända ifrån dagarnas skapelse. Hör, huru skriften i dess andra kap. omtalar den »Så blevo nu himmelen och jorden fullbordade med hela sin härskara. Och Gud fullbordade på sjunde dagen sitt verk, som han hade gjort; och han vilade på sjunde dagen från allt sitt verk, som han hade gjort.»

Och Gud välsignade den sjunde dagen och helgade den, därför att han på den dagen vilade från allt sitt verk, det som Gud hade gjort, när han skapade.

Till denna dess första grund och stiftelse hänvisar Herren Gud, då han sedan vid Sinai gör sabbatsbudet till sitt tredje bud och säger: »Tänk på sabbatsdagen, så att du helgar den. Sex dagar skall du arbeta och göra alla dina sysslor. Men den sjunde dagen är Herrens, din Guds, sabbat. Då skall du ingen syssla göra, ej heller din son eller din dotter, ej heller din tjänare eller din tjänarinna eller din dragare, ej heller främlingen, som är hos dig inom dina portar.»

»Ty på sex dagar gjorde Herren himmelen och jorden och havet och allt vad i dem är, men han vilade på sjunde dagen. Därför har Herren välsignat sabbatsdagen och helgat den» (2 Mos. 20: 8- 11).

Förgäves och fåfäng är då den tanken, att sabbatsbudet vore en blott åt judarna given förordning, endast av samma värde, som deras förebildande och med Kristus ändade ceremoniallag. Ty vi märka ju, att sabbatsdagen var instiftad långt förr, än något Israels folk ännu fanns på jorden, instiftad i paradiset för Adam och Eva, alla människors första föräldrar, ja att, såsom Jesus säger: »Sabbaten är gjord för människan» (Mark. 2: 27). Luther säger över 1 Mos. 2: 1-3: »Av denna text följer nu, att om ock Adam hade blivit stående i sin oskuld, så hade han likväl hållit den sjunde dagen helig, d. ä. han hade på den dagen undervisat sina efterkommande om Guds vilja och Guds tjänst, tackat, lovat och tillbett Gud m. m. De andra dagarna hade han brukat jorden, sett om boskapen o. s. v. Ja, han har även efter fallet hållit den sjunde dagen helig, d. ä. han bar på den dagen talat med sina barn om Gud, undervisat dem om hans dyrkan, såsom hans söners, Kains och Abels, offer vittna. Därför är sabbaten från världens begynnelse förordnad till Guds tjänst.»

- Ty då detta var Guds första stiftelse för människan redan i paradiset, då se vi ju, att sabbatsbudet i sig självt icke är något tillfälligt bud för judarna, utan att själva sabbaten har en oföränderlig vikt för allt vad människa heter, så länge världen står. Men vad som var föränderligt och övergående, det var detta yttre i judarnas sabbat eller formen och sättet för dess firande, detta för gamla testamentet utmärkande, nämligen att binda folket vid vissa rum, tider, sätt och personer, då det däremot är för nya testamentet utmärkande att fästa

människan vid budets anda, »att vi skola tjäna i Andens nya väsende och icke i bokstavens gamla väsende» (Rom. 7: 6; Matt. 5: 21, 22; Joh. 4: 21, 23). Det var detta, som Kristus lärde oss, då han både med ord och gärningar på sabbaten visade, huru den dagen borde betraktas och hållas. Han upphävde den icke, han sade aldrig: I skolen numera ingen viss sabbatsdag fira; utan han visade, att sabbaten bör användas till vår sanna tjänst och nytta, icke till en ändamålslös och onyttig sysslolöshet. Ja, att i avseende på gudstjänstliga former en ny tid var ingången, sade Herren uttryckligen till samaritiska kvinnan: »den tid kommer, då I varken på detta berg eller i Jerusalem skolen tillbedja Fadern» - sanna tillbedjare skola tillbedja i anda och sanning» (Joh. 4: 21, 23). Därför kunde ock apostlarna utvälja en annan dag till sabbat i nya testamentet, nämligen den dag, på vilken den förtappade mänsklighetens nya skapelse i Kristus fullbordades, genom Kristi uppståndelse ifrån de döda - söndagen, vilken de kallade Herrens dag (Uppb. 1: 10).

Då man nu betänker, huru strängt sabbatsbudet var för judarna enligt Mose lag - de fingo på sabbaten icke koka mat, icke upptaga manna från marken - (2 Mos. 16: 23), icke ens tända upp eld i sitt hus (kap. 35: 3), ja, en man blev stenad för det, att han hämtade ved på sabbaten (4 Mos. 15: 32- 36) - och Kristus däremot på sabbaten tillstodde lärjungarna att plocka ax, befallde en man att bära sin säng till sitt hus och botade själv många sjuka på sabbaten; då se vi med ögonen den förändring i sabbatsbudet, som med nya testamentet ingått, och vad som menas med den »utvärtes betydelsen» därav, i vilken Luther säger, att det tillhörde blott judarna. Den, som läser Luthers yttrande härom i hans större katekes, bör giva akt på de orden: till dess »utvärtes betydelse» »utvärtes vila» o. s. v., annars kan han komma på den tanken, att Luther ansett själva sabbaten icke tillhöra nya testamentet, ehuru detta dock vederlägges av hans båda katekeser och allt vad han skrivit om sabbatens hållande. De här åsyftade orden i Luthers större katekes äro följande: »I avseende på denna utvärtes vila är detta bud givet åt judarna allena, att de skulle vara stilla och vila från grova sysslor, på det både människor och fänad skulle vederkvickas och icke av ständigt arbete utmattas» o. s. v. »Och i denna utvärtes betydelse», tillägger han vidare, »angår det icke oss kristna; ty sådana utvärtes ting tillhöra det gamla testamentet, där man var bunden till vissa sätt, personer, tider och rum, från vilka stadgar vi nu genom Kristus blivit befriade.»

Och sedan Luther vidare visat, huru sabbaten rätteligen helgas, nämligen icke med sysslolöshet, utan därmed att man hör och betraktar Guds ord samt prisar Gud, sjunger och beder, så säger han ock i avseende på dagen därför i nya testamentet: »Men detta är icke så bundet vid en viss tid, såsom hos judarna, att det måste vara just den eller den dagen; ty ingen dag är i sig själv bättre än den andra, utan det borde väl dagligen ske, men emedan det icke låter sig göra för menigheten, måste man ju utvälja åtminstone en dag i veckan därtill. Och emedan från långliga tider tillbaka söndagen blivit därtill utsedd, bör man ock låta därvid bero, på det en endräktig ordning må iakttagas, och ingen genom en onödig ändring förorsaka oordning.»

Sådana under för söndagens firande såsom sabbat äro för ett köttsligt sinne mycket svaga och oviktiga, men för en kristens andliga sinne äro de av en alldeles avgörande stor betydelse.

Det är just det utmärkande hos ett kristligt hjärta, att man endast behöver veta, vad som är gott och nyttigt, så gäller det lika mycket som den strängaste befallning. Ty man vet då genast sin Guds vilja, emedan alla Guds bud gå endast ut på det, som kärleken bjuder, det som är gott och nyttigt (Rom. 13: 8-10). Därför är det ock nya testamentets art att icke, såsom i gamla testamentet, giva regler om rum, tider, personer och sätt, utan inskriva kärlekens lag i människornas hjärtan, att de genom denna »villiga anden» skola för varje särskilt tillfälle eftersinna, vad gott, nyttigt och hälsosamt är.

Nu, att en sabbatsdag skall firas, det är Guds egen befallning, av Kristus icke upphävd, men besegrad; men att vi nu fira »Herrens dag», söndagen, därpå finnes ingen bestämd befallning av Gudi dock är det övermåttan nyttigt och hälsosamt, att en »endräktig ordning» därvid iakttages, att alla hålla samma dag helig, emedan det skulle medföra en mycket anstötlig oordning och därigenom stort själafördärv, om någon gjorde ändring häruti. Dessutom, när man har goda skäl för det gamla antagandet, att det var redan apostlarna, som utvalde söndagen till sabbat; och för det andra, när Gud själv med så stora tecken utmärkte den dagen, att först hela försoningsverket då genom Kristi uppståndelse fulländades och beseglades; och sedan dit stora helgelseverket på jorden liksom invigdes på samma dag, genom den helige Andes underbara utgjutelse på pingstdagen, varigenom söndagen blev liksom smord och invigd till en helig dag, så kan man väl lägg, att Gud själv utmärkt denna dag såsom den rätta sabbatsdagen i det nya förbundet.

Men detta är nu talat om dagen för sabbatens firande. Tiden och formen äro fria ting i nya testamentet, blott själva saken, sabbatens helgd, med uppriktighet söks. Men att en dag i veckan skall hållas helig, det åter är Guds bestämda befallning, som intill dagarnas ända skall äga sin oföränderliga kraft. Och gå vi nu att betrakta, vad den store Herren Gud haft för avsikt med denna sin första stiftelse för människorna, så skola vi åter blicka in uti omätliga djup av Guds kärlek och trohet mot människors barn - blicka in i hans höga evighetsråd med sin avbild och axvinge människan. Människan var skapad för ett evigt liv i himmelen, men skulle här på jorden uppfostras för det livet. Därför har den nådefulle Fadern för denna hennes evighetsuppfostran velat avskilja ett visst mått av hennes tid, nämligen var sjunde dag. »Gud välsignade den sjunde dagen och helgade den», på det hans folk intill dagarnas ända skall alltid av den dagen kallas och väckas till Guds dyrkan, till beredelse för sitt evighetsliv. Livet i Gud och med Gud är människoandens enda sanna liv, är det eviga livet; vilket i himmelen skall forträttas och fullkomnas. Detta liv, som är människans mål, kan icke ernås och underhållas, om människans sinne nedsjunker i det jordiska; hon har då icke förmåga att leva himmelslivet; därför har Guds trofasta omsorg om detta hennes högsta goda även avskilt vilodagen, för att sålunda skaffa henne en alltid återkommande anledning till det himmelska livets väckande och närande. Sabbatsdagarna äro därför Guds barns evighetsdagar på jorden. Och de, som inga evighetsdagar hava, de, som aldrig i tiden förberedas för himmelen, kunna ock aldrig i evigheten leva himmelslivet. Sabbaten är både en förberedelse, en försmak och en förebild till det eviga livet, såsom Heb. 4 kap. visar, där aposteln talar om den »sabbatsro, som står åter för Guds folk» (v. 9).

Ja, då Gud i själva skapelsen avskilde en av veckans dagar till människosjälens närande med himmelska ting, så har han därmed ock givit oss ett visst tecken och förebud till vårt eviga liv i himmelen. Därom säger åter lärofadern Luther: »Betänk, att allt, det Gud velat, att man på sabbaten skulle göra, är vissa och klara tecken och förebud till det eviga livet. Ty vad vore det nödigt, att Gud genom sitt ord talade med oss, så framt vi icke tillhörde ett tillkommande och evigt liv? Just emedan det gudomliga majestätet talar till människan allena - det är, hon är den enda bland alla skapade varelser på jorden, som fattar Gud, kan höra hans ord och tala med honom - så följer nödvändigt, att människan är ämnad för ett annat liv än detta, ett liv, för vars vinnande vi måste hava Guds ord och kunskap. Ty detta närvarande timliga livet är ett naturligt liv, vilket även alla oförnuftiga djur hava, som icke känna Gud. Men sabbaten eller Guds vila, i vilken Gud talar till oss genom sitt ord, och vi åter tala till honom genom bönen och tron, är för oss, såsom jag sagt, ett härligt tecken och förebud till ett evigt och odödligt liv efter detta, förutom de många särskilda försäkringar, Gud därom givit oss.»

Men utom det nämnda stora huvudändamålet med sabbaten, vår beredelse för det eviga livet, så hava vi ännu att tacka Herren för några särskilda välgärningar i den stiftelsen. Då Gud icke blott i allmänna ord anbefallde oss denna angelägnaste omsorg, utan ock bestämde ett visst mått av tid, som skulle användas för vårt eviga väl, så har han icke blott i allmänhet kommit oss till hjälp mot vår fallna, jordiskt sinnade natur; utan särskilt tänkt på dem ibland oss, vilka stå under andras välde, såsom barn, tjänare och underlydande, och bevakat deras rätt till själens närande med Guds ord, i det Herren Gud i tredje budet förbjuder varje hufvader eller husmoder att med veckans vanliga arbeten på vilodagen förhindra sina tjänare f Guds ord. Herren säger: »Sex dagar skall du arbeta och göra alla dina sysslor; men den sjunde dagen är Herrens, din Guds, sabbat. Då skall du ingen syssla göra, ej heller din son eller din dotter, ej heller din tjänare» o. s. v. Och vilken välgärning är icke redan detta! Ty om icke Herren Gud hade uppsatt denna gräns för det jordiska sinnet, hade väl hela mänskligheten, och i synnerhet tjänare och underlydande, varit alldeles både till kropp och själ undertryckta under slaveriet i mammons tjänst.

- Lovad vare den himmelske Faderns huldhet, som gjort allt så väl! - Ja, även åt den motsatta sidan skulle säkert en förvillad och självförgudande munkandlighet gått lika överdrivet från rätta vägen, genom att helt övergiva sin jordiska kallelse, för att uteslutande och beständigt leva i andliga övningar. För att förekomma både den ena och den andra avvägen, har Herren genom det tredje budet anvisat oss gränser, inom vilka både den himmelska och jordiska kallelsens omsorger böra röra sig: »Sex dagar skall du arbeta och göra alla dina sysslor; men den sjunde dagen är Herrens, din Guds, sabbat.» Icke så att förstå, som skulle man icke oftare än var sjunde dag umgåas med Herren och hans ord - vi skola snart bevisa motsatsen - utan så, att man på den dagen skulle uteslutande ägna sig däråt, då man däremot de övriga sex dagarna bör sköta den timliga kallelsens verk.

Men att Herren icke ville under dessa sex dagar förbjuda allt andligt umgänge med sig och ordet, har han visat härmed, att han ock förordnade de dagliga offren i Jerusalems tempel samt några särskilda högtider under året. När vi veta, att denna ceremoniallag utgjorde en

skuggteckning till Kristi andliga rike (se Heb. 8: 5; 9: 9; 10: 1), så har Herren med förordningen om de dagliga offren velat säga oss, att vi skola dagligen nalkas - honom i ordet och bönen, ehuru den dagliga sabbatsstunden måste för olika yttre omständigheter bli mycket olika. Kristus har med sin ankomst i köttet och med sitt eget egespel helgat alla dagar i nya testamentet till helig umgängelse; och en levande kristen måste ju alla dagar umgås med sin Gud och även nära sin själ med hans ord. Men emedan Herren ville dels befria människorna från det svåra bestämmandet av den tid, som skulle uteslutande ägnas åt vår evighetssak, och dels infria en bestämd tid därför för deras räkning, som stå under andras välde, så har han uttryckligen sagt till tjänare och fria, att var sjunde dag- är sabbat, »en Herrens heliga sabbat». Prisad vare Guds trohet för denna nådefulla stiftelse!

Men vi vilja nu komma till frågan om själva helgandet av Herrens dag. När Herren säger, att vi skola helga vilodagen, så betyder ordet »helga» att avskilja till heligt bruk likasom när ting, kärl, personer eller djur avskildes för gudstjänsten, så hette det, att de »helgades åt Herren». - Nu, att Herren Gud lägger någon synnerlig vikt på vilodagens helgande, giver han tydligt tillkänna därmed, att han icke helt enkelt bjuder: du skall helga vilodagen, utan befaller oss på förhand tänka därpå; han säger: »tänk på sabbatsdagen, så att du helgar den». En mindre viktig sak kan man genast företaga, utan att förut tänka därpå; en sak, som man måste förut tänka på, måste vara av någon synnerlig vikt och angelägenhet. Detta är det första vi se i ordet »tänk på». Men det andra, man i detta ord plägar se, är det, att vi ock skola på förhand ställa våra timliga angelägenheter så, att det må bli oss möjligt att hava sabbaten ostörd för dess rätta helgande. Många gå miste om sabbatens välsignelse, om själens vila i Gud och hans ord, blott därigenom att de icke förut tänka på sabbaten för att befria den från sådana göromål eller sådana besök, vilka förhindra dem och deras hus från sabbatens helgd. Mången lider av hinder, vilka han själv kunnat undanröja, om han hade åttlytt detta Herrens ord: »Tänk på sabbatsdagen, så att du helgar den.»

Men frågas nu Vad skola vi göra, för att helga vilodagen? Huru blir sabbaten helgad, och huru blir_ den ohelgad? Med andra ord: vad befaller Gud i det tredje budet och vad förbjuder han i detsamma? Vår lärofader Luther uttrycker det i en kort, men innehållsrik sammanfattning sålunda: »Vi skola frukta och älska Gud, så att vi icke förakta predikan och Guds ord, utan hålla det heligt, gärna höra och lära det.» Detta är i nya testamentets anda vad sabbatsbudet kräver. Vi skola blott hava ett sådant sinne, som älskar Guds ord, så skola vi ock säkert i verk och gärning helga vilodagen. Först är det en ganska svår sak att så föreskriva den yttre gärningen, att det passar för varje inträffande fall och omständighet; och för det andra är sabbaten icke helgad med de förträffligaste sabbatsövningar och de skönaste gärningar, om dessa icke härflyta av gudsfruktan och av kärleken till Gud och hans ord; ty utan denna kärlek och gudsfruktan äro de intet annat för Gud än skrymteri. Gudsfruktans och kärlekens Ande måste bo i ditt hjärta, och så skall den även för varje särskilt fall säga dig, vad du bör göra eller låta i avseende på den yttre gärningen. Huvudsaken är, att vi så frukta och älska Gud, att vi icke förakta hans ord, utan hålla det heligt, gärna höra och lära det.

Vad tredje budet förbjuder är således att hava ett fåfängliga och ogudaktigt sinne, som föraktar Guds heliga ord och därför även kan på hans dag göra vad det lyster. Och kasta vi nu en blick utöver världen och skåda, huru det i allmänhet tillgår i detta avseende, så går det oss även här såsom vid betraktandet av andra budet - vi stöta på några så förskräckliga och märkvärdiga förhållanden, att man åter kan begynna att ropa av grämelse och fasa. Vi vilja blott påpeka tvenne förhållanden. De första ord, vi finna i skriften om sabbatens instiftelse, äro dessa: »och Gud välsignade den sjunde dagen och helgade den.» Den sjunde dagen är alltså en av Gud »välsignad» dag. Vi måste ock med fullt hjärta bekänna, att det blev även en välsignad dag framför alla dagar i tiden, den dag, då Gud vill särskilt möta människan och utgjuta över henne en välsignelse, som endast evigheternas oändliga lov av de saliga skarorna inför Guds tron skall kunna rätteligen beprisa - en välsignelse, av hög himmelsk och evig art, så att den skall sluta i den oändliga saligheten!

Vidare heter det, att Gud helgade den dagen; den skulle vara en helig dag framför alla dagar, avskild blott för heliga och himmelska ting. Men vilken syn! Vilken besynnerlig och förskräcklig syn, då vi betänka, vad denna dag är för världen, den otrogna hopen, nämligen i båda dessa nämnda hänseenden den ytterligaste motsats: den största förbannelse och den oheligaste dag bland alla våra dagar! Arbetsdagarna kunde kallas heliga, jämförda med vilodagen, efter världens bruk av densamma, De flesta av världens barn göra under arbetsdagarna helt vackert blott sin lovlige kallelsets verk; men på sabbaten skall man ut och sköta sina nöjen, och därtill måste man hava vad hjärtat begär, nämligen synden, köttets lustars tillfredsställelse: den ena i grövre lustar, såsom frosseri och dryckenskap, spel och dans och nattliga utsvävningar; den andra på finare sätt, i blott lättja och tidsfördriv, fåfängligt tal, skämt och lättsinniga sällskaper, skådespel och lekar - varjämte även det, som på andra dagar vore oskyldigt, såsom jordiskt arbete, världsliga studier m. m., blir på den av Herren helgade vilodagen uppenbar synd. Korteligen, när man betraktar, huru det i allmänhet tillgår, måste man ju besanna det ordet, att »söndagen är synddagen»

Men såsom Herrens dag är världens synddag, så är den ock därför världens förbannelsedag. Var det icke oftast en missbrukad söndag, som störtade så många yngling i synder och laster, vilka han på arbetsdagarna icke kände Söndagen var kanske den enda dag, då han kunde höra Guds ord och lära att söka sin själs frälsning. Men denna enda dag aktade han icke, han tänkte blott på att söka nöjen; och se, han kom in i förförande sällskapen, han drogs till s. k. »oskyldiga nöjen», men måste gå steg för steg allt längre i synden, och nu, nedsjunken i sina lustars dy, är han förstörd och förslöad för allt högre, på branten av det eviga fördärvets avgrund. Det var en söndag, han började denna bana, och på söndagar, han fortsatte den. Var det icke en ohelgad vilodag, som insmög i en älskad dotters hjärta fåfängans och den världsliga lustans ormfrö, en söndag, vilken, i stället för att bringa henne närmare sin Frälsare, allt mäktigare insnärjde henne i satans nät.

Ta det icke på söndagen, som den man, vilken hade hela veckan arbetat det nyttigt var för sig och de sina, nu skulle ut att söka sin vederkvickelse i det lättsinniga sällskapet och återkom till de sina med förvildade sinnen, en tyrann för sin maka och sina barn? Och, skapad till

Guds avbild, är han nu sjunken djupt under djuren. Och det var på en söndag han började och på söndagar han fortsatte denna väg. Så är sabbaten sina föraktares förbannelse. »Så skola de få äta sin vägs frukt och varda mätta av sina anslag» (Ordspr. 1: 31). Om de hade följt Herrens bud och hållit hans sabbat helig, i templet eller i hemmet sysselsatt sig med Guds ord, så hade de haft både lekamlig och andlig välsignelse av den dagen; men nu tvärt om blott förbannelse. Detta är en Guds dom över hans föraktare. »Han hade icke lust till välsignelse, och den blev långt borta från honom.»

Men att sabbaten blir till en förbannelse, det sker även på ett finare, ett andligt och förborgat sätt, nämligen hos dem, som väl utvärtes hålla sabbaten, med ordentlig kyrkogång och utvärtes bruk av ordet, men utan hörsamhet och helig fruktan för den Herren, som däruti talar till dem, utan bot- färdighet och lydaktighet. De hava ock en sådan förbannelse av sitt hörande, att det hade varit dem bättre, om de utövat blott jordiskt arbete på den dagen - de hava nämligen blott en förökad förhärdelse och förblindelse till frukt av sitt hörande; ty ju mer ett sinne övas att fåfängt höra Guds ord, desto mer förslöas och förhärdas det. Den som icke med uppriktighet inför Herren vill genast lyda och följa hans ord, den blir endast förhärdad av dess hörande. u, på detta sätt blir den dag, som Herren Gud välsignade, för det obotfärdiga och falska sinnet en förbannelse. »Herre, mot den rene visar du dig ren och mot den vrånge bevisar du dig avog» (Ps. 18:27). »Gud låter icke gäcka sig.» - Detta var det förra av de tvenne märkliga förhållanden, som må betänkas vid tredje budet, nämligen att den dagen, som Herren Gud »helgade» och »välsignade», är den blinda världens största synddag och förbannelsedag.

Men det andra märkliga förhållandet är, huru människors innersta själstillstånd bliva genom det tredje budet uppenbarade. Då den ena människan, om hon nödgas utvärtes helga sabbaten, finner denna dag såsom den långsammaste, ja, odrägligaste, har den andra, genom en ny födelse, fått ett sådant sinne, att hon icke vet någon kärare dag än sabbaten, så att hon ock är böjd att göra sig en sabbatsstund var dag. Då man under arbetsdagarna föga ser skillnaden mellan en pånyttfödd människa och en hyggligare naturmänniska - ty de göra kanske samma arbete i huset eller på åkern, med ungefär samma åtbörder - så bliva de så starkt åtskilda på Herrens dag, att man kan med ögonen se, huru den ene hör till himmelen, och den andra skulle icke kunna leva där. Vi mena alldeles icke, att var och en, som har sinne och håg för sabbatens övningar, är därför bestämt en himmelens arvinge, ty mången fromsint naturmänniska, som aldrig vet av nya födelsens trånga port, har dock religionen och sabbaten kär, den ena till salighetshopp, den andra blott för den kroppsliga vilan, eller för den timliga välsignelse, han funnit vara förenad med. denna Guds ordning av en vilodag - således, vi säga icke, att var och en; som älskar sabbaten, är därför en levande kristen; men i avseende på motsatsen, nämligen att en människa icke älskar sabbatens heliga ro i Gud och, hans ord, utan antingen under dess utvärtes hållande finner sabbatsdagen den ledsammaste av alla dagar, eller ock rent av bryter de odrägliga banden och lever fri efter sina lustar, därom säga vi, att ett sådant sinne omöjligen kan förbliva i himmelen, den eviga sabbaten, där man skall oupphörligt hava sin lust och salighet i himmelska ting.

Måtte var och en här stilla sina tankar och giva akt på en fråga: kan ock den människan hoppas på himmelen, sorti bär hos sig ett sådant sinne, att den lilla, svaga avbilden av himmelens glädje, nämligen sabbaten, är henne motbjudande, ja, odräglig?

Och märk, då alla människors natur är sådan, att den icke älskar det himmelska, och du likväl ser, att människor finnas, som blivit så förvandlade till själva hjärtats håg, lust och smak, att det samma, som förut varit dem en börda, en plåga, nu blivit deras högsta lust, så att de blott av inre lust och begär äro benägna att göra sig sabbatsstunder mitt i veckan - kan du icke då förstå, att en så beskaffad förändring av själva hjärtat är ett gudomligt verk, som kallas ny födelse? Då en förvandling av själva hjärtat, hågen och smaken visar sig ske inom alla åldrar och olika levnadsförhållanden, och en så beskaffad förändring, varigenom det förut så jordiska och världsliga hjärtat nu fått en andlig och himmelsk smak, anar du icke, att detta är,; vad skriften kallar en ny födelse?

Och för det andra, att då måste denna nyfödelse och denna nya, himmelska natur vara alldeles nödvändig för var och en, som vill ingå i himmelriket? Men du, som ännu icke undergått denna besynnerliga förvandling, som ännu icke har denna himmelska natur, skall ock du komma till himmelen, om du dör i detta tillstånd? Och skulle du kunna hava salighet i himmelen? Däremot, när det, som är himmelens salighet, nämligen just det, som är betecknat med den evigt nya sången i himmelen, »Lammet, som är dödat», när icke blott religionsövningar i allmänhet utan just det stora huvudändamålet för himmelen, - försoningen i Lammets död, är ditt hjärtas egentliga livsbehov och oumbärligaste ämne på jorden - visst är det ett märkligt tecken och förebud, att du också skall i evigheten vara med i denna sång inför Lammets tron. Märk här, huru sabbatsbudet uppenbarar vårt innersta själstillstånd.

Men härmed hava vi nu såsom med ögonen sett, vad det är att förakta, eller tvärt om att älska predikan och Guds ord. Vi hava ock sett, vad som är det närmaste målet för sabbatens helgande, nämligen att den fallna, köttsliga, jordiska människosjälén skall bliva född av Gud genom den heliga, oförgängliga säden, det är genom Guds levande ord (1 Petr. 1), skall bliva himmelskt sinnad, så att den kan hava salighet i himmelen. Till detta saliga mål kan ju omöjligt den människa komma, som fortfar att förakta predikan och Guds ord. Omöjligt kan den åtnjuta himmelens salighet i evighet, som här finner blott en dags andliga umgängelse otrevlig. Och omöjligt kan den, som är så sinnad mot Gud och hans ord, ändå tackas honom - »de som äro i köttet, kunna icke tackas Gud» (Rom. 8: 8).

Och omöjligt kan den bliva av ordets gudomliga kraft förvandlad, som aldrig hör eller läser detsamma. Härav se vi, att detta bud icke låter förakta sig. Du måste nödvändigt börja älska Guds ord i tiden, eller ock, nödvändigt varda i evighet fördömd. Det tredje budet hör till de bud, vilka hava en slät och ringa lydelse, men en alldeles förskräcklig och på livet gående betydelse. Ja, så är det med den förra tavlans bud. Många räknas för goda människor, fastän de förakta Guds ord, då däremot en tjuv eller en mördare av var man betraktas med avsky och fasa; men då mördaren och tjuven göra bättring och gå in i livet, så kan däremot den, som blott fortfar att förakta Guds ord, omöjligt varda salig, vore han ock eljest den bästa människa. Så skarp och avgörande är det tredje budets dom.

Men Guds ord föraktas icke blott av dem, som rent av sky för det och hava en leda för sabbatens heliga vila; nej, mången kan väl hava en viss kärlek tillsabbaten, flitigt och regelbundet besöka templet, men kan likväl i sanning vara en föraktare av Gud och hans ord, då han nämligen blott utvärtes är närvarande därvid, men invärtes är frånvarande, med hjärtat och tankarna vistas hemma, i hushållet eller på åker och äng, i ladugården eller saluboden m. m., varav sinnet är upptaget. En sådan gudstjänst måste ju för Guds ögon vara ett vederstyggligt skrymteri och frukten av en, sådan gudstjänst, såsom förut är sagt, en fördubblad förhärdelse. Men även om man icke bortsover gudstjänststimmen i templet, eller under densamma vankar av och an i sina timliga affärer, utan sitter och uppmärksamt giver akt på det, som i Herrens namn förkunnas, så att man ock skulle kunna ur sitt minne sedan återgiva det, kan man dock hemligen i sitt hjärta vara en ordets föraktare. Vi mena den, som hör ordet endast för att fylla sitt minne och förstånd, men aldrig stannar för det Guds tilltal, som ligger i ordet, aldrig börjar taga det till sig för att göra därefter, utan är blott ordets hörare. Ja, somliga kunna ock vid dess hörande sysselsätta sig med blott andra människor, antingen med predikantens sätt att utföra sin sak, eller ock med åhörarna, och betrakta, huru var och en av dessa nu skall få sin beskärda del, men förgäter alldeles sig själv. Se, allt detta lättsinniga umgänge med Guds ord, uppenbarar att i hjärtat bor egentligen förakt för detsamma. Må var och en här gripa i sin egen barm och besinna sig, om han tilläventyrs är en blott hörare av Guds ord och sålunda gäckas med Gud.

Men allt, som är hänskande synder hos de falska och obotfärdiga, finnes alltid till sin rot, såsom frestelse och besvärande svaghet, hos de väckta och troende. Så är det ock med föraktet för Guds ord. Det är intet folk, som så mycket känner och beklagar denna synd, som de, vilka efter anden dock så älska Guds ord, att de icke kunna leva det förutan. Om man ock älskar att höra det, är det dock alltid stor brist, när det gäller att akta, hörsamma och efterleva Guds ord; så att det nyss anförda även till en del drabbar de kristna.

Till denna, bristande aktning för Guds ord hör i allmänhet, att man låter sig ledas av sitt hjärtas tycke, känsla och benägenhet till att mer giva akt på vad dessa säga, än på vad Gud säger. T. ex. då en människa icke vill låta av lagen helt döma sig och utdöma all sin egen rättfärdighet, utan alltid ävlas med att ännu vilja hava något, som skall vara gott och riktigt efter Herrens krav; eller då hon tvärt om, den ena gången efter den andra tillintetgjord och nedslagen, icke vill låta evangelium helt trösta och upprätta sig o. s. v. - då är detta, om än på ett fint och fördolt sätt, i grunden intet annat, än ett förakt för Gud och hans ord. Johannes säger: »Den, som icke tror Gud, han har gjort honom till en lögnare» (1 Joh. 5: 10). Och att göra Gud till lögnare, är ju ett svårt förakt för hans ord. Detta och mycket mer böra vi besinna vid de orden, att vi icke skola »förakta predikan och Guds ord».

Men uti denna korta katekesförklaring följer nu vidare, vad Gud i tredje budet befäller, nämligen att, såsom Luther säger, »vi hålla ordet heligt, gärna höra och lära det». Det första är, att vi hålla Guds ord heligt. Ut i det korta ordet ligger något mer, än man vanligen tänker. Här är grunden, varför Guds ord så litet griper våra hjärtan och verkar på oss, nämligen att vi icke hålla det heligt. Men vad vill då det säga torde någon fråga; vem skulle icke hålla Guds

ord heligt? Att »hålla Guds ord heligt», det är visserligen en enkel sak, och dock något, som vi aldrig kunna rätt lära. Att hålla Guds ord heligt är intet annat, än att hålla det för vad det verkligen är, nämligen den store, majestätiske Gudens ord. Aposteln Paulus säger: »Då I undfingen det av oss predikade Guds ord, mottogen I det icke såsom människors ord, utan, såsom det sannerligen är, såsom Guds ord» (1 Tess. 2: 13).

Just detta, att anamma det, icke såsom människors ord, utan såsom Guds ord, och att så vörda det, som den store Gudens ord måste vördas, det är att hålla det heligt. Herren förbarme sig över våra fallna hjärtans mörker och öppne våra sinnen! Även de, som aldrig tvivla, att ordet är Guds ord, kunna dock icke hålla det därför, kunna icke levande tro och besinna, att det verkligen är den store Gudens ord.

O, vilket buller och rumor det skulle göra i världen, om man började hålla Gudsord för vad det är - Guds ord - den store allsmäktige Skaparens ord och domar! O, vilken förskräckelse, vilket löpande och ropande, vilket forskande och frågande efter vägen till frälsning, om man började hålla Guds ord för vad det är - Guds ord! Vilken fröjd och trosvisshet, vilket jublande och lovsjungande, vilken frid och starkhet i Herren, om alla väckta och troende själar kunde riktigt hålla Guds ord för vad det är - Guds ord! Vilken vaksamhet och gudsfruktan, vilken bön och rädsla för varje avvikelse, om vi kunde riktigt hålla Guds ord för vad det är Guds ord! Eller du, som menar, att du redan håller det för Guds ord, huru är det möjligt, att du ändå kan vara så oviss uti de frågor, om vilka Gud själv talat? Huru är det möjligt, att du förmår äta, dricka eller sova, medan du ännu icke gjort förlikning med Gud och fått försäkran om dina synders förlåtelse, försäkran, att du kan varje stund dö saligt, om du verkligen håller det för Guds ord, som står skrivet i den heliga boken om salighetens enda väg, om den yttersta domen, om himmelen och helvetet? Eller du, som går arbetande och betungad under träldomens ok, men hör Guds vittnesbörd om sin Son: och tror, att det är Guds ord, att han har utgivit sin enfödde Son till vår försoning och hör Guds Son så nådefullt bjuda: »Kommen till mig, I alla, som arbeten och ären betungade» etc. - huru är det möjligt, att du ännu kan kvarbliva i samma sjuka, trälaktiga sinne, om du verkligen håller allt detta för Guds ord?

Att de flesta människor icke hålla Guds ord heligt och sant, såsom Guds ord, det märker man väl, först därav att det icke griper, rör och intager deras hjärtan; för det andra därav att de icke umgås därmed under en så djup vörndnad, som skulle bliva följd, om deras hjärtan verkligen trodde och kände, att det är Gud, Gud, himmelens och jordens Herre, som däri talar till dem. När blott en jor- disk konung eller furste talar till oss, i synnerhet om vi stå i mycket beroende av honom och hans ord, med vilken spänd uppmärksamhet och vörndnad höra vi icke till, att icke ett av hans ord må undfalla oss! Om nu hans ord därjämte innehålla en fruktansvärd dom, t. ex. själva dödsdomen över oss, vilken förskräckelse och ångest griper icke då vårt hjärta! Och varför det? Visserligen därför att det var själva konungens avgörande och sista ord. Men om hans ord innehölle några nådefulla löften till oss eller rent av en livsbenådning, en frisägelse från döden, då vi förut varit dömda därtill, vilken utsäglig glädje och tacksamhet genomströmmar icke då vårt hjärta! Och varför det? Allra först därför att det var själva konungen, som talade; jag måste ju då lita därpå; och för det andra, innehöllo ju

hans ord den högsta nåd och gåva för mig. Ja, när en konung talar med oss, om han ock icke tillsäger oss någon synnerligt stor nåd, icke heller någon bekymrande dom, så pläga vi likväl så vörda och gömma hans ord, att vi behålla dem i livligt minne kanske i hela vår levnad, blott därför att det var en stor furstes eller konungs ord. Se nu här, vad det skulle medföra, om vi hölle Guds ord för vad det är - Guds ord. Vad är väl en jordisk konung, jämförd med själva Herren och skaparen, alla konungars Konung?

Kan en jordisk konungs ord uppfylla oss med så mycken fruktan eller glädje, allt eftersom hans tillsägelse är, huru mycket mer skulle icke den allsmäktige Gudens ord gripa våra hjärtan, uppfylla dem med fruktan eller glädje, om vi rätt hölle hans ord för vad det är! Och kunna vi så älska, vörda och gömma en konungs ord, även om dess innehåll var ganska obetydligt; huru mycket mer skulle vi icke älska, vörda och gömma Guds ord i våra hjärtan, om vi verkligen hölle det för Guds ord! Då vi däremot kunna med tanklöshet och sömnaktighet umgås med ordet, och för det andra varken förskräckas eller hugsvalas av dess innehåll, utan gå vår väg fram med all vår säkerhet och otro, då måste felet säkert vara, att vi icke hålla Guds ord för vad det är, för den store Gudens ord. Ja, detta ovissa och tvivlande väsende, detta vacklande och svävande mellan tro och otro; mellan fruktan och hopp, eller detta kalla och ljumma och vårdslösa levernet, är icke allt detta ett bevis, att du; icke håller Guds ord för: vad det är - Guds ord? Måtte alla kristna väl giva akt på denna punkt! Ty här är grunden till all andlig slapphet och halvhet i tron, i kärleken och i levernet, nämligen att vi icke hålla Guds ord heligt, icke tro eller besinna, att det är Guds ord.

Men där man håller Guds ord heligt, där följer ock säkert vad Luther vidare säger, att man gärna hör och lärers detsamma. Vi skulle ju med innerligaste begär, glädje och kärlek alla stunder samla i vårt hjärta de dyra orden av Guds mun, betrakta och idissla dem, när vi besinna, att den store Guden själv talg med oss, och talar dessa nådefulla, hälsosamma och osvikliga ord, som dels äro så vällsignelserika frökorn till allt andligt och heligt i våra själar, till all tröst, glädje och styrka, dels ock de osvikligaste försäkringar om det eviga livet. Nu är det visserligen sant, vad förut är nämnt, att vårt hjärta i den nya födelsen undergår den förvandlingen, att då vi förut varit alldeles likgiltiga för Guds ord, ja, fientliga däremot, så blir det oss nu så kärt och dyrbart, att vi ville alla dagar umgås därmed, ja, att ingenting ar oss ljuvligare på jorden - att vi säga med David: »En dag i dina gårdar är bättre än eljest tusen; ditt ord är sötare än honung, ja, än renaste honung och dyrbarare än guld, ja, än fint guld i mängd»; »jag tänker på Herrens lag både dag och natt» - en sådan kärlek till ordet få vi visserligen; men vi äro ännu icke blott ande, utan ock kött; den gamla trögheten och kallsinnigheten vill därför ofta igen åter intaga våra Hjärtan; då blir det nödigt att vaka och rädas för sådant och genast söka hjälp däremot. Satans anslag äro oss icke obekanta. Kan han blott borttaga all kärlek till Guds ord, ingiva oss en övermättnad och leda vid detsamma, så att det himmelska mannat smakar oss så, som det, vilket gavs Israels barn i öknen, smakade dessa, då de sade: »Vår själ vämjens vid den usla föda, vi få» (4 Mos. 21: 5), då har djävulen vunnit, då skall det tomma, glädjefattiga hjärtat snart begynna hungra och törsta efter någon annan uppfyllelse, antingen av jordisk och sinnlig art, eller ock efter några andliga nyheter. Denna bedrövliga händelse har man i alla tider fått se inom de kristnas hop. Den fallna

naturen är sådan, att allt vad Gud giver oss mer rikligt, det börja vi snart ledsna vid. Och då falla vi sedan från den ena galenskapen till den andra; då sänder oss Gud »kraftig villfarelse», till rättvist straff för otacksamheten, nyhetsbegäret och ledsnaden.

Då Israels barn vid »lystnadsgravarna» klagade på den usla maten och begärde kött, purjolök, rödlök och vitlök m. fl. retande kryddor, då sände Gud dem kött så, att de åto sig väl mätta, men, »medan de ännu hade köttet mellan tänderna», dogo de under hans vrede (4, Mos. 11 kap.). Luther säger: »Straffbara äro de kräsliga andar, vilka, när de hava hört en predikan eller två, ledas och vämjäs därvid, likasom de nu själva väl visste allt och ingen mästare mer behövde. Ty detta är just den synd, som man hittills har räknat ibland dödssynderna och kallat akedi,¹ det är tröghet eller ledsnad, en stygg, fördärvlig plåga, med vilken djävulen tjusar och bedrager mångas hjärtan för att övervinna oss och åter hemligen frånrýcka oss Guds ord. Ty var övertygad därom, att änskönt du ock visste allt på det bästa och vore mästare i allt, är du dock ännu dagligen i djävulens rike, vilken varken dag eller natt underlåter att lura på dig, för att i ditt hjärta upptända otro och onda tankar, som strida mot de föregående och mot alla buden. Därför måste du beständigt hava Guds ord i hjärtat, på tungan och för öronen. Men därest hjärtat är sysslolöst och tomt och ordet icke höres, så går han därpå löst och har skadat, innan man blir det varse. Däremot har ordet den kraft, om man betraktar, hör och tillämpar det med allvar, att det aldrig avlöper utan frukt, utan alltid uppväcker nytt förstånd, ny lust och andakt, som gör hjärtat och tankarna rena.»

Det finnes inga ord, som motsvara denna sakens vikt, att gärna höra och lära Guds ord. Inga stunder i din levnad skola bära dig så välsignade frukter, skola bereda dig så varaktig lycka och glädje, som de stunder, då du med allvar och nåd betraktar Guds ord. »Med allvar och nåd» - det vill säga, att det icke är blott en vacker form och sedvänja, utan att du verkligen söker få något för ditt hjärta av Guds ord, att du söker Herren, och att du besinnar, vem han är, som i ordet talar till dig, så att du tänker: »Nu talar den store, nådefulle Guden till mig, Gud, vars ord äro evig sanning, Gud, till vilken jag ropar i bönen, Gud, som en gång skall döma mig efter detta sitt ord.»

En sådan besinning skall ock väcka dig till att känna, vad som fattas dig, så att du skall med en hungrande ande bedja om hans nåd till betraktelsen och säga: »Ack, Gud, förbarma dig! Mitt hjärta är ännu så hårt, dött, otroget, kallt och olydigt; mitt hela väsen ännu så syndfullt. Gud, förbarma dig! Låt ditt ord nu verka vad dig tackes, borttaga vad dig misshagar och göra mig sådan, som du vill hava mig!» Sannerligen, de, som så nalkas Guds ord, skola aldrig bliva utan frukt. Ty Gud själv söker ju oss; med varje ord vill han ju tala till vårt hjärta, upplysa, omvända, trösta, helga och välsigna oss; varje ord är ämnat till frökorn för evig frukt i vårt hjärta. Ännu en gång: inga stunder i ditt liv skola bära dig så dyra och varaktiga frukter, som dessa stunder; de skola vara dina evighetsstunder, för vilka du ock skall i all evighet prisa Herren.

Men vi vilja nu sluta med några anmärkningar i avseende på sabbatens yttre helgd. - Vi torde nu hava märkt, att det tredje budet fordrar ett andligt sinne; ty sådan omsorg om egna och andras själar, som budet äskar, kan ju aldrig tänkas hos den blinda och döda världen. Det är

därför andligt sinnade människors plikt att också sörja för sabbatens yttre helgd inom landet, så väl som inom deras eget hushåll. Här blir det nu mycket olika, vad vi kunna göra, endels beroende av vår yttre ställning i samhället; men måtte var och en se på sin Herres sak och ära, så skall han ock finna, vad han kan göra! Emellertid: välsignat och lyckligt det folk, ja, både lekamligen och andligen välsignat, som väl helgar vilodagen! »Ty det folk och det rike, som ej vill tjäna dig, det skall förgås, och hedningarna skola i grund utrotas» (Jes. 60: 12). - Men på det du själv, dina barn och dina tjänare måtte kunna åtnjuta sabbatens heliga vila i Gud och ordet, blir ock nödigt, att du med trohet undanröjer allt, som stör eller förhindrar denna.

Sålunda får ock den yttre sabbatens helgd sin vikt, att du icke blott själv undviker, utan ock söker förebygga allt, som på sabbaten stör själens vila i Gud - icke blott det i sig självt syndiga, såsom frosseri, dryckenskap, lättsinniga sällskapen och tidsfördriv, vilka saker på sabbaten bliva dubbel synd, utan ock det, som i sig självt är oskyldigt, men icke hör till Herrens dag, såsom din kallelse verk, jordiskt arbete, handel, räkenskapers uppgörande, världslig läsning, onödiga resor m. m. - Må dock var och en märka på den förklaring, Kristus häröver gav mot fariséernas falska och förvrängda stränghet, vilka icke ens ville tillstädja, att man gjorde gott på sabbaten..

Summan av alla de ställen hos evangelisterna, där Kristus talar om sabbaten, är, att allt vad antingen nödfall eller ock den sanna kärleken kräver, det är icke synd, utan kristlig plikt att göra på sabbaten, såsom att hjälpa människor ur nöd och lidande, att besöka fader- och moderlösa barn eller änkor i deras bedrövelse o. s. v. Här förstår man då lätt, att det är en rätt gudstjänst, om du t. ex. samlar omkring dig de små barnen till en söndagsskola, eller besöker sjuka, eller bedrövade, eller fångar, som ligga i ensamhet eller saknad av sabbatens vederkvickelse, för att meddela dem något av det goda, varmed du själv först vederkvickt din egen själ. Men även ett rent världsligt arbete, när det är av den beskaffenhet, att det icke kan uppskjutas till morgondagen, bör du med gott samvete förrätta, såsom att sköta barn eller kreatur, tillreda nödig mat o. dyl. Och av de exempel, Kristus framställde, kunna vi t. o. m. se, huru stora eller små saker han räknar för nödfallsverk. Det var icke blott ett livs räddande eller en vådelds släckande, utan ett kreaturs eller en människas hunger eller törst har för Kristus varit nog såsom nödfall (Matt. 12; Luk. 13: 11-16).²

Korteligen: sabbaten skall icke vara till förtryck, utan till tjänst; »sabbaten är gjord för människan, och icke människan för sabbaten» (Mark. 2: 27). Må blott vas och en se till att han icke låter friheten giva köttet tillfälle, så att han själv skapar nödfallen - såsom man sagt, »själv på lördagen störtar oxen i brunnen, för att på söndagen nödgas draga honom upp». Låtom oss icke glömma vad som anmärktes över orden: »tänk på sabbatsdagen». - Vi upprepa åter, att det fordras egentligen och förnämligast ett kristligt sinne, en helig och villig ande, för att rätt helga Herrens dag, för att vid varje enskilt fall bedöma, vad man bör göra eller icke, göra, vad som tjänar dig eller andra till förbättring, eller tvärtom till skada - vad som tilläventyrs kunde giva andra förgälselse, anstöt, eller ock ett förledande exempel - det fordras ett andligt sinne, för att i brydsamma fall väga på tvenne olika gärningar och bedöma,

vilkendera som gör ett större eller ett mindre ont. Allt sådant är i nya testamentet anbefallt åt det andliga och villiga sinnet och kan icke med regler på förhand avgöras. Gud förläne oss sin helige Ande! Gud förläne oss, att vi i tiden så älska och använda den av Guds stora huldhet oss skänkta sabbatsvilan, att vi med bärgade själar lyckligen framkomma till den eviga sabbaten i himmelen! Amen.

**1 . Namnet är grekiskt. Om ock akedien icke var alldeles detsamma, som den kallsinnighet och ledsnad vid ordet, som vi här åsyftat, nämligen den mer l ä t t s i n n i g a 1 e d s n a d e n, så måste vi dock upplysa om betydelsen av akedien, denna besynnerliga sjukdom, som sannerligen icke är främmande för vårt ämne, akedien är en med nedslagenhet och missnöje förenad sinneströghet, eller, när den hunnit till en högre grad, en med ängslan och ledsnad förenad sinnesförslappning, en oförmåga att genom andliga medel upplivas, varvid tillika nervsystemet är angripet. H e s y h i u s och S u i d a s finna i detta ord begreppen: blandad blygsel och övermod, misslynthet, liknöjdhet, förslappning, nedslagenhet. De gamla moralisterna, som räknade denna sjukdom bland dödssynderna, föreställde . sig därunder i synnerhet sinneströghet, olust, vämjelse vid andligt arbete, samt ängslan. Den kallas en moralisk tärande sjukdom, som innefattar följande laster: ljumhet, veklighet, sömnaktighet, lättja, senfärdighet, försumlighet, vankelmod eller ostadighet, liknöjdhet, modlöshet, högmod, ledsnad vid livet, förtvivlan. Akedien var i synnerhet vanlig inom klostren. H i e r o n y m u s härledde den från fuktigheten i cellerna, från det överdrivna fastandet och studerandet och från ensligheten, varigenom människorna förföllo i denna mjältsjuka, för vilken även läkemedel måste brukas.*

Jämte det stora allmänna medlet för allt andligt ont, G u d s o r d, hört och läst i trots av obenägenheten, ville vi mot nämnda besynnerliga sjukdom även föreslå ett särskilt medel: Gå flitigt ut till nödens och armodets boningar, deltagande och verksam att meddela lekamlig och andlig hjälp och tröst. Genom detta medel har mången befriats från sin tungsinnighet, slapphet och olust för ordet, blivit en glad och lycklig människa. Må dock ingen glömma, att alla medel äro fruktlösa, om icke hjärtats förtröstan och rop ställes ensamt till honom, som heter Nödhjälparen.

**2. Spener yttrade i sina »Theol. Bet.»: »Till sådant nödfall räknar jag även husbönders och överhetens befallning, så att den gör de lydnadsskyldiga fria från synd. Varför vi ock aldrig se i den första kyrkan, att den hedniska överheten någonsin klagade, att deras talrika kristna undersåtar eller tjänare någonsin vägrat sin tjänst, utom då man ville tvinga dem till den hedniska gudstjänsten. Hade de kristna tjänarna för sabbatens skull vägrat sin tjänst, så hade detta blivit en huvudanklagelse emot kristendomen, så som den där vore hinderlig för styrelsen och näringarna. Men jag har icke sett en enda bokstav av en sådan anklagelse; varav måste följa, att de kristna tjänarna, ehuru de, då tillfälle gavs, icke försummade sina andliga sammankomster, likväl den övriga tiden, även på söndagen, förrättat sin vanliga tjänst och*

därunder åtnöjt sig blott med den invärtes gudstjänsten. Om du således förstår, att en befallning av din husherre gör för dig ett nödfall, och att det då icke är din synd, att du fullgör den, så gör du gärningen med gott samvete, ehuru du må beklaga den ogudaktige husherren, så att han må veta, att han gör synd.» - Sådana äro härom Speners tankar. Och då tillägger han följande intressanta underrättelse: »Uti några gamla grekiska exemplar av nya testamentet står, näst efter Luk. 6: 5, något, som saknas i de vanliga exemplaren och lyder på svenska så: »På den samma dagen såg Jesus en, som arbetade på sabbatsdagen, och sade till honom: Människa, om du förstår det du gör, så är du salig; men om du icke förstår det, så är du förbannad och en lagens överträdare.» Huru väl överensstämmer icke detta med Rom. 14: 14, 20, 23! Den som förstår grunderna för sin frihet från budets bokstav, grunderna för sin gärning, så att han gör den såsom plikt, icke såsom synd, hans gärning är en god gärning; men den, som icke förstår detta och ändå gör det, således menar sig göra en synd, han gör ock verkligt synd och kränker sitt samvete (Rom. 14: 14, 20, 23).

Fjärde budet

- C-O Rosenius -

Med detta bud försättas vi på ett nytt område i avseende på Guds uppenbarade vilja och fordringar, i det Herren nu övergår från buden om sitt eget väsendes dyrkan till att i de följande vända våra ögon på vår nästa. Att »älska Gud över allting och vår nästa såsom oss själva», därpå hänger ju, efter Frälsarens egna ord, »hela lagen och profeterna». Men framför alla buden om kärleken till nästan ställes det i spetsen, som handlar om våra plikter mot föräldrarna, emedan dessa stå till oss i ett något annat och högre förhållande än andra människor. De äro nämligen, enligt Guds egen vilja och anordning, hans målsmän och ställföreträdare på jorden, genom vilka han vill tala till oss, härska över oss och låta sina välgärningar tillflöda oss. Därför bjuder han oss också att icke blott älska föräldrarna, såsom alla andra människor, utan att t. o. m. hedra dem - vilket jämte kärleken innefattar i sig även åtskilligt ännu högre, såsom vördnad, ödmjukhet och lydnad. Sådant tillkommer icke föräldrarna för några deras tillfälliga förtjänsters och utmärkta egenskapers skull, icke heller för de stora välgärningars skull, vilka vi njutit och njuta av dem i rikare mått än av andra människor. Nej, den heder, Gud befallt oss ägna föräldrarna, tillkommer dem endast för den egenskapen att de äro föräldrar, att Herren Gud satt dem över oss, att företräda hans plats och ställe härnere, och bjudit oss hedra dem.

Det är därför hans kärleksfulla och visa vilja, som ligger till grund för föräldrahederns rättmätighet och nödvändighet. Därför förklarar Gud ock sitt stora välbehag till lydnaden mot föräldrarna, att den »är honom välbehaglig» (Kol. 3: 20), och fogar vid fjärde budets efterlevnad ett särskilt löfte om välgång och långt liv på jorden. Vi hava följaktligen icke att ingå uti någon prövning av föräldrarnas beskaffenhet och egenskaper, för att undersöka, om de förtjäna vår heder eller icke, utan vi hava blott att efterfråga, om de äro föräldrar, om de stå till oss i föräldraförhållande, om Gud satt dem över oss; ty då äro vi genast skyldiga bevisa dem heder, hurudana de ock för sina personer eller i sitt beteende mot oss må vara. Ett barn kan därför icke vara vissare om, att det gör Guds vilja, än då det hedrar, älskar, vördar och lyder fader och moder; ty sådant har Herren Gud själv befallt och har därtill förklarat sitt synnerliga välbehag.

Tänk, vilken stor nådevälgärning även detta bud innesluter i sig, att ett barn, som annars icke kan företaga några stora och lysande gärningar i denna värld, kan på så nära håll och på ett så lätt sätt göra de gärningar, över vilka Gud tydligare än över några andra har tillkännagivit sitt behag, nämligen blott genom att vara mot sina föräldrar underdånigt, lydigt och vörtnadsfullt! Besinna vi därtill, huru ett barn genom villig efterlevnad av detta bud, enligt Guds särskilda löfte, kan grundlägga åt sig den säkraste väg till lycka och sällhet för detta liv, så skulle var och en, som ser Guds nådiga vilja i detta stycke, omhan icke hade fader och moder i detta livet, enligt Luther, med skäl önska: »Ack, att Gud ville föreställa mig stockar och stenar, som jag kunde kalla fader och moder!» När vi tvärtom se, huru detta bud trampas under fötterna, huru nästan var och en förgäter Guds bud och det därvid fästade

löftet, och på samma gång förglömmer alla de välgärningar, som vi genom föräldrarna åtnjutit, så kan man förskräckas över den förstörelse av människosjälens alla krafter, som syndafallet medförde, då icke ens ett sådant bud som detta kan äga värde för människor.

Här böra vi nu erinra oss, att med föräldrar förstås, såsom vår barnalära undervisar oss, icke blott de naturliga föräldrarna, utan även »svärföräldrar, fosterföräldrar, överhet, lärare, husbönder, samt alla andra, som faderliges vårda sig om oss», och att vi äro dem lika väl heder skyldiga som våra naturliga föräldrar, vilket av otaliga skriftställen kan ådagaläggas. Därför, om vi ock skulle hava förlorat våra egentliga föräldrar, så äro vi dock icke alldeles, utan föräldrar och utan andel i det fjärde budets förbindelser och välsignelser, så har ingalunda det fjärde budet ännu förlorat sin vikt och betydelse för oss; ty vi äro alla på ett eller annat sätt i det förhållande till några människor eller myndigheter, att fjärde budets plikter åligga oss. Äro vi icke barn eller tjänare, så kunna vi vara undersåtar; vore vi också icke detta, utan vore själva överhetspersoner, så böra vi dock vara Guds ord och dess ämbete underdåniga.

Det heter således uti det fjärde budet, icke allenast till barn i egentlig mening, utan till oss alla och en var: »Du, du skall hedra din fader och din moder.» Minns det, eho du är, att det är just dig, Herren tilltalar i detta, såväl som i de övriga buden, och att du genom ditt förhållande till detta bud skall draga över dig antingen mycken timlig välsignelse, eller ock timlig och evig förbannelse; ty skall det gå dem väl, vilka hedra fader och moder, så måste det åter gå dem illa, som göra motsatsen; såsom skriften ock säger: »Faderns välsignelse bygger barnen hus, men moderns banna river dem ned»; samt: »Den som sin fader övergiver, han skall varda skämd, och den sin moder bedrövar, han är förbannad av Herren.» Då vi besinna, huru vitt detta bud griper omkring sig, innefattande under faders- och modersnamnet alla dem, som Herren på något sätt satt över oss, såsom överhet, lärare, husbönder m. m., så förstå vi ock, varför Herren förklarat sitt särskilda välbehag till detta buds efterlevnad och därvid fäst ett särskilt löfte om välsignelse. Ty på detta buds efterlevnad vilar jordisk frid och välgång. Må vi akta därpå och icke genom motvillig olydnad draga över oss Guds rättmätiga förbannelse för tiden och svåra vrede för evigheten.

Men innan vi närmare betrakta det sköna löfte, Herren fäst vid detta bud, må vi se till vari den heder består, som vi äro föräldrarna skyldiga, och huru vi skola bevisa dem denna. Luther nämner i sin förklaring över detta bud åtskilliga stycken, som innefattas i föräldrahedern; men först nämner han, vad vi icke skola göra, och sedan vad vi skola göra. »Vi skola frukta och älska Gud, så att vi icke förakta eller förtörna våra föräldrar och herrar.» Märk härtill och giv noga akt på den gamla barnaläran, så skall den säkert ännu i äldre åren hava något att säga dig, åtminstone vad utövningen beträffar. - Själva grunden till detta buds efterlevnad, så väl som de övriga budens, är en rätt gudsfruktan och kärlek till Gud. Ja, sannerligen! Finnes blott en barnslig gudsfruktan och sann kärlek till Gud i ditt hjärta, så skall du ock hedra dina föräldrar - du skall åtminstone då fara därefter och vörda Herrens bud därom, så att, om du ock råkar i frestelse till otålighet och sidvördnad mot dina föräldrar, du kommer att straffa dig själv och icke giva rum i ditt hjärta för ett egentligt förakt för dem, eller

börja med berått mod förtörna dem. Men väl kan det hända, att om du ock har denna rätta grund i ditt hjärta, denna villiga ande, det dock skall kosta dig mången hård kamp att alltid leva efter detta bud - att du skall väl få starkt och ihärdigt ropa i den kampen om Guds barmhärtiga hjälp därvid - i synnerhet då föräldrarna och de, som under föräldrars namn förstås, äro i sig själva och genom sitt beteende ovärdiga, retsamma eller föraktliga personer.

Tänkom oss blott en fader, en överhetsperson, en lärare, en husbonde m. m., som icke allenast saknar alla nödiga egenskaper, för att fullgöra sitt kall såsom sådan, utan ock är hård, nyckfull, oefterrättlig och alltigenom gudlös - huru nära ligger det icke då till hands att i hjärtat förakta dem och med sitt beteende förtörna dem, i synnerhet om man (med eller utan skäl) anser sig själv visare och frommare! Men här blir det då nödigt, att du icke börjar se på personen eller granska hans bättre eller sämre egenskaper, hans rättvisa eller orättvisa beteende; utan du har endast ett att eftersinna, nämligen om Gud i sin styrelse satt honom över dig såsom din fader, din överhet, din husbonde o. s. v.; ty då måste du fördraga hans nyckfullhet och orättvisa, där icke den borgerliga lagen lämnar dig skydd och upprättelse, och hysa aktning för honom, såsom din Guds målsman och företrädare, om ock i sig ovärdig, samt lyda hans vilja i allting, som icke strider mot Guds bud och samvetet. Gör han dig i något orätt, så skall han därför svara inför sin Gud, men det berättigar icke dig att med ny orättvisa betala hans eller att därför förakta honom. Så bör du ock taga dig till vara, att du icke med åtbörder, ord eller gärningar förolämpar och förtörnas honom, medelst ett olustigt och trotsigt bemötande.

När Gud vill, är han mäktig att sätta honom av sätet; men så länge Gud fördrager honom, bör ock du göra det; ty huru mycket han gör dig emot, gör han dock Gud tiotusen gånger mer emot. Visserligen är det ingen lätt sak att icke blott fördraga, utan ock akta sådana föräldrar och dem, som äro i föräldrars ställe, då de göra allt för att hos sina barn och underhavande undergräva denna aktning, som bör tillkomma dem; därför är här Andens kraft och ett gudomligt tålamod av nöden, såsom Syrak säger: »Ära fader och moder med gärningar, med ord och med tålamod.»

Tålamod är en dygd, som man har av nöden med avseende på umgänget med människor i allmänhet, emedan man överallt försättes i prövningar medelst andras fel och skröpligheter, som måste för- dragas och bäras med tålamod, eller ock kärleken förkolna. Men isynnerhet är tålamod och fördragsamhet av nöden, när det gäller föräldrarna; ty utom det, att fjärde budet tillerkänner föräldrarna sådana anspråk på oss, som ingen annan människa har; så har ock ingen människa bevisat mot oss ett sådant tålamod, som föräldrarna, varför ock ingen så förtjänt vårt tålamod som de.

Tålamodet är av nöden, emedan, då barnen väga till och med var dag alltmer väga in uti världens närvarande skick och manér, så väga föräldrarna från sin tid, eller tiden löper med sitt nya skick och vanor före och bort ifrån dem, varigenom barn och föräldrar i tusende småstycken med tiden bliva endels främlingar för varandra. När nu föräldrarna därtill bliva - slappa, genom ålderdom förlora själskrafter, minne och förstånd; ja, »bliva barn på nytt»,

samt under allt detta visa knarrighet och dåligt lynne, för vilket ingenting, av vad barnet gör, är rätt till lags, och de likväl oinskränkt vilja över barnen öva sitt föräldravälde, då gäller det att förneka sin egen vishet, ja, i allt förneka sig själv, om man skall kunna »ära fader och moder med tålmod».

Är icke nu Guds Ande boende i barnets hjärta, så att det drives av denna heliga fruktans och kärlekens Ande, så går det, såsom man ofta ser, barnet tröttnar vid föräldrarnas knarriga och besvärliga sätt och börjar icke blott i hjärtat förakta dem, utan ock låta detta förakt uppenbara sig i åtbörder, ord och gärningar, föräldrarna till djupt sårande förtörnelse. Ja, till och med där Guds Ande bor i hjärtat, men man antingen icke aktar på dess hulda maningar, eller man genom förutgående felaktig uppfostran blivit illa van, kan man på det förskräckligaste sätt synda i detta hänseende. Detta är i synnerhet fallet bland allmogen, som i detta hänseende vanligen är mindre finkänslig, så att det på många ställen är nästan en sed, att föräldrarna vid barnens mognare ålder skola skuffas undan och deras ord icke mer något gälla. I all synnerhet gäller detta, då föräldrarna - såsom ock oftast bland allmogen är vanligt - lämna från sig åt barnen, medan de ännu själva leva, all sin förmögenhet, för att sätta sig på undantag och leva av ett knappt nådebröd, som de förbehållit sig. Ingenting synes vara mer ägnat att alstra förakt hos barnen för föräldrarna än just detta bruk. »Guds gör stor till mods», säger ordspråket; och hava bara föräldrarna samlat mycket gott åt barnen och väl överlämnat detta i deras händer, så hava de lagt en säker grund för barnens förakt för dem, om icke Guds helige Ande får lära dem annorlunda.

Ty i och med detsamma som föräldrarna lämna barnet väldet över den jordiska egendomen, över gods och gård, anse barnen sig också lätt nog vara i besittning av väldet, även över föräldrarna själva. Det är just med avseende på dessa arma undantagshjon, som man får se det fjärde budet så hemskt förgätet och trampat under fötterna. Sedan barnen, ofta med försnillning och förknappning, gäldat åt föräldrarna det överenskomna undantaget eller underhållet, anse de sig oftast vara lösta även från alla andra barnaplikter.

Föräldrarna föraktas till den grad, att man stundom knappt värdigas bjuda dem, jämte andra gäster, att spisa vid sonens eller dotterns bord; utan, medan gästbud hålles i barnens hus, sitta föräldrarna glömda och undangömda i en vrå av sin undantagsstuga, likasom hade barnen skäl och rättighet att blygas vid deras ålderdom och deras grå hår. Och våga föräldrarna med ett ord blanda sig uti barnens angelägenheter eller med sina förmaningar vända sig till barnen, så är ingenting vanligare, än att de bliva avvisade med hårda snäsor eller kanske med ett ännu mer sårande hånlöje. Ja, det är ofta icke nog med, att barnen själva tillåta sig sådant, utan de tillåta även sina barn, kanske innan de ännu kunna tala rent att med snäsor fara ut mot sina gamla far- eller morföräldrar. Mer än en moder och fader har i ensamhetens fällt bittra tårar över ett sådant barnens och barnbarnens förakt. Ja, det är alldeles gräsligt att blott tänka på alla de synder, som genom föräldraförakt övas mot fjärde budet. Och, vilket är allra värst, det är icke endast bland rent ogudaktiga, som sådant förekommer, utan stundom till en sorglig grad även bland dem, som äro eller åtminstone vilja anses vara fromma.

Om här hjälpte att bedja och förmana, ville vi visserligen på det allvarligaste, ja, vid vår Herres Jesu Kristi namn bedja och förmana alla dem, som stå i den ställningen, att de kunna frestas till ovannämnda synder: Besinnen dock, vad I gören mot edra gamla föräldrar! I kunnen icke genom någon ålder, visdom eller skicklighet väga från edra barnplikter, och ingen föräldrarnas brist, fattigdom, skröplighet eller lastbarhet kan lösa eder ifrån dessa plikter. Vid allt, vad eder kärt är, förakten dem aldrig! Ty I förgripen eder därmed på några så heliga förhållanden och dragen över eder en så stor nitälskares vrede och så bittra minnen och samvetskval, att om ock allt för övrigt blir väl med eder och alla synder äro eder förlåtna, dessa likväl skola följa eder, såsom alltid öppna och blödande hjärtesår, genom hela eder levnad - utom det att Herren, såsom förut är nämnt, också fäst all timlig välsignelse eller förbannelse förnämligast vid detta bud, såsom han kort, men meningsrike lät förstå med orden: på det på det att du må länge leva etc. Men därom vilja vi efteråt tala mera.

Vi håva icke utan skäl brukat så många ord över denna punkt, ty det är oss bekant, huru mycket i detta stycke syndas, och det icke blott bland världens barn, utan tyvärr går det icke heller i de kristnas hus, såsom det borde, i detta stycke. Även om du icke med uppsåt föraktat dina föräldrar eller velat visa detta förakt i åthävor, ord och gärningar, för att förtörna och såra dem, så skall du dock säkert finna, om du noga söker i ditt hjärta och skärskådar dina beteenden, att du dock i många stycken felat och syndat mot din fader och moder, att du icke alltid med den vänlighet, ödmjukhet och tålmod, som sig bort, bemött dem och fördragit deras möjliga skröpligheter. Besinnar du därjämte, huru många gånger du utan att både vilja och veta det, genom ovarsamhet i uttryck, sårat faders- och modershjärtat, så skall du nog finna anledning att med publikanen i templet slå dig för ditt bröst och säga: Gud, misskunda dig över mig syndare. Ja, endast genom hans blod, vilken ännu på korset visade en rätt barnaömhhet och heder mot sin moder och därmed har försonat dina synder också mot fjärde budet, skall du kunna finna rening från dina synder mot detta bud och frid för ditt samvete. Fly därför till detta blod, som talar bättre; än Abels blod.

Vi vilja nu blott erinra, att vad här är sagt om barnsförakt och vanvördnad mot de egentliga föräldrarna gäller också om förakt och vanvördnad mot dem, som förstås under faders och moders namn, såsom överhet, lärare, husbönder och alla andra, som faderliges vårda sig om oss, i synnerhet äldre personer, vilka redan genom sin ålder kunna göra anspråk på att hedras, i stället för att föraktas. Om tjänare och ynglingar kunde besinna, vad Gud av dem fordrar i detta hänseende, så skulle de böja sig djupt i stoftet för dem, vilka de nu tanklöst och lättsinnigt förakta och förtörna. Särskilt måste föraktet för ordets budbärare föra med sig en svår hämnd, emedan Herren genom dessa mer omedelbart vänder sig till oss, varför han ock om dem säger: »Den som föraktar eder, han föraktar mig.» Och med avseende på överheten heter det: »Den som sätter sig upp mot överheten, han står emot Guds förordnande; men de, som motstå detta, skola få dom över sig.» Se, huru Gud i sitt ord icke glömt att giva förmaningar och föreskrifter med avseende på alla möjliga föräldra- och barnaförhållanden, vilka i det fjärde budet äro blott i största korthet nämnda. Därför må var och en se till, att han icke - med Guds ord emot sig föraktar någon, utan giver »heder åt den, vilken heder tillkommer» (Rom. 13).

Men här fråga vi nu, vari den heder består, som vi böra bevisa fader och moder, eller huru vi skola hedra dem. Luther svarar kort, men rikhaltigt, att vi skola »hålla dem i vördnad, tjäna dem, lyda dem, älska och hava dem för ögonen». Till denna korta och bestämda utläggning kunde man i en viss mening lägga Frälsarens ord: »Gör det, så får du leva»; nämligen ett långt och lyckligt liv på jorden. Vi skola hålla föräldrarna och herrarna i vördnad. Detta motsvarar närmast budordet »hedra» och är motsatsen till förakt. Vi hava förut nämnt grunden, varför vi skola icke blott älska våra föräldrar och herrar, utan ock bevisa dem vördnad, nämligen därför att Gud satt dem så högt, att de företräda honom själv här på jorden, och han vill genom dem utöva sitt välde över oss. Därför, vem som vanvördar eller föraktar fader eller moder, överhet eller lärare, husbonde eller matmoder, han vanvördar och föraktar i dem Gud själv. Luther säger, att Gud har i fader och moder »förborgat sitt majestät». Att bryta mot dem är därför ett slags majestätsbrott mot den helige och evige Guden. Ack, att vi kunde besinna sådant! Ack, att ögonen öppnades oss något litet, så att vi kunde ana och varsebliva detta fördolda majestät! Vi skulle då bliva villigare att hålla våra föräldrar och herrar vördnad. Vi skulle då icke så mycket stöta oss på faderns eller moderns, överhetspersonens och lärarens skräppligheter och vanarter, eller på deras personer överhuvud; det skulle vara oss nog, att Gud fördrager dem i deras ämbete, för att hålla dem i vördnad.

Det var en icke blott ogudaktigt utan hednisk överhet, vilken Paulus och Petrus bjödo de kristna att vörda och lyda. Orsaken är den, att »ingen överhet finnes utan av Gud; och den överhet, som finnes, är förordnad av Gud» Skola vi nu vörda en ogudaktig, ja, hednisk överhet, så är det klart, att vi ock böra vörda våra naturliga föräldrar, även om de vore icke blott felaktiga, utan ock allt igenom ogudaktiga. De äro dock dina föräldrar, vilka både genom köttsligt band och genom Guds bud äro satta över dig, och vilka du såsom sådana är skyldig att vörda, om där ock finnes hos dem mycket, som du nödgas förakta. Ännu mindre berättigad är du att undandraga dem din vördnad därför, att du möjligen är rikare, förståndigare och högre uppsatt än de. De äro dock dina föräldrar, och du deras barn. Och ju rikare, förståndigare och mäktigare du är, desto större glädje skulle det vara dig att hålla dem i vördnad; ty de hava dock alltid på något sätt en god del uti frambringandet av dina företräden, om också på intet annat sätt, dock därigenom, att du har det lekamliga livet av Gud genom dem. Att hålla dem i vördnad, är dessutom din egen heder, och att förakta dem, är för dig den största skam, såsom i Syr. 3: 3 står. När du kan, och på vad sätt du kan, sök därför att hålla dina föräldrar i vördnad; ty »den sin fader ärar, han skall ock få glädje av sina barn; och då han beder, varder han bönhörd. Den sin fader ärar, han får dess längre leva».

Det andra, som Luther nämner, är, att vi skola tjäna våra föräldrar. Härom säger Syrak: »Den, som fruktar Herren, han ärar ock fadern och tjänar sina föräldrar», och: »Kära barn, sköt din, fader i hans ålderdom och bedröva honom icke, så länge han lever.» En kristen bör alltid anse det för en glädje och sällhet att kunna tjäna behövande människor, ty »saligare är att giva, än taga». Men i synnerhet bör det vara honom det ljuvaste av allt att kunna tjäna sina föräldrar, synnerligen i deras ålderdom, då de mest behöva hans tjänst. Denna omständighet

har icke blott sin grund i fjärde budet, utan den vilar också på en helt naturlig grundval. Den bevisar man ju helst gott, av vilken man åtnjuter de största välgärningar.

Men vem har kunnat bevisa oss sådana tjänster, som våra föräldrar? Detta gäller närmast om de naturliga föräldrarna; men sedermera också om överhet, lärare och andra, som stå i föräldraförhållande till oss. Vem kan beräkna allt det goda i timlig och andlig måtto, som tillfaller undersåtar och åhörare genom överhet och lärare, i synnerhet om de äro trogna? Sannerligen, dem förutan skulle världen bliva helt och hållet en rövarkula. Men så mycket onaturligare är den synden att undandraga sig föräldrarnas tjänst, när de behöva den. Huru många son och dotter är likväl icke gudlös nog att anse det för en börda, att behöva visa fader eller moder någon verklig tjänst! För sina barn kan man möjligen göra allt, men för sina föräldrar vill man göra intet. Man önskar dem måhända hellre döden och gläder sig, då de äro borta. Eller om man tjänar dem, så gör man det med olust och förbittrar därigenom föräldrarnas brödbitar, kanhända bereder dem en förtidig grav. Käre, vill du, att dina barn i din ålderdom och på behovets dag skola göra dig detsamma? Vill du det icke, så tjäna med villighet, och glädje din fader och moder; ty dig skall då med samma mått mätet varda. överhet och lärare kunna vi i synnerhet tjäna med förböner, vartill ordet ock förmanar.

Vidare heter det i Luthers förklaring, att barnen skola lyda föräldrarna. Denna punkt är en av de viktigaste, som innefattas uti hedrandet av fader och moder. Aposteln Paulus lägger därför en sådan vikt härpå, att han i tvenne särskilda brev förmanar till denna lydnad, sägande på ena stället: »Ty det är rättvist», och på det andra: »Ty detta är välbehagligt i Herren.» Och denna lydnad sträcker sig så långt, att den icke tål mer än ett enda undantag, om nämligen föräldralydnaden skulle komma i strid med lydnaden för Gud; ty då heter det: »Man måste mer lyda Gud än människor», och: »Vilken som älskar fader eller moder mer än mig, han är mig icke värd.» Med detta enda undantag heter det för övrigt: »1 barn, varen edra föräldrar lydiga i allt; ty detta är välbehagligt i Herren.» Sammalunda förmanas tjänarna att »vara lydiga sina lekamliga herrar i allting; icke med ögontjänst, såsom viljande behaga människor, utan med hjärtats enfald, i Herrens fruktan - - - såsom för Herren och icke för människor».

Med avseende på överheten heter det likaledes: »Var och en vare underdånig den maktägande överheten.» »Varen all mänsklig ordning undergivna för Herrens skull: evad det är konungen, såsom den överste, eller hövdingarna, såsom av honom sända.» Slutligen med avseende på lärare har också Guds ord sina förmaningar och föreskrifter: »Varen edra ledare hörsamma och lyden dem.» Vi erinra oss åter, att lydnaden har sin gräns, vilken den icke får överstiga, så att lydnaden mot föräldrar, överhet och lärare icke må bliva en olydnad mot Gud, hans ord och samvetet. Ty skulle våra överordnade vara ovärdiga nog att begära en lydnad i sådana stycken, vilka det uppenbarade ordet och det vakna samvetet motsäga, då måste vi ödmjukt, men bestämt neka vår lydnad, man må kalla det olydnad eller uppror, eller vad man vill. Men förutsatt denna gräns, vilken bestämmer, huru långt föräldrarätten och makten sträcka sig över oss, äro vi skyldiga till en oinskränkt lydnad. Och det finnes intet enda stycke, varom det gives så många allvarliga och hjärtliga förmaningar, som just om denna lydnad.

Visserligen kan denna lydnad understundom vara rätt påkostande, då de, som hava rätt att befalla över oss, missbruka denna rätt till att giva hårda och orättvisa befallningar, eller förråda bristande urskillning, så att de lydande anse sig mycket bättre förstå den sak, i vilken de nu skola endast lyda och handla. Men så länge befallningen icke strider emot Guds ord och samvetet, är villig lydnad en skyldighet, »icke allenast mot de goda och saktmodiga, utan ock mot de vrängsinta». Det enda, vartill den lydande är berättigad, är, att i ödmjukhet och saktmodighet göra sina föreställningar; men uträtta dessa intet, då måste man lyda, om man ock därvid lider orätt eller inser, att man kunde utföra samma sak med vida större vishet och förstånd; ty Herren har icke befallt oss att i detta avseende underkasta faders och moders befallningar en granskande prövning, utan att - lyda, i allting lyda.

Det skenbart hårda uti denna Guds anordning blir förvandlat till idel ljuvlighet och det bittra till idel sötma, om vi blott kunna besinna, att vi på detta sätt göra Herrens vilja, tjäna honom och icke människor, och att vår lydnad för nyckfulla ned har han förklarat sitt största välbehag. Därför, såsom Luther säger, »om du ock gjorde något så ringa, som att sopa golvet eller upptaga ett halmstrå, när du gör det av lydnad för dina föräldrar eller husbönder och eljest handlar i tron och kärleken, så äro dessa till utseendet ringa gärningar bättre och större inför Gud, än om du utan Guds befallning kunde genom underverk omvända hela världen.» Så alldeles böra våra gärningar bedömas efter Guds uppenbarade ord, vari han tillkännagivit sin vilja, för att vi måtte veta, om de äro honom behagliga eller icke.

Kunde vi nu sålunda efter ordet betrakta vår lydnad mot föräldrar och dem, som förstås under faders och moders namn, så skulle denna lydnad, om ock för kött och blod mången gång påkostande, dock för anden, den villiga anden, och för samvetet bliva lätt och ljuvlig, ja, en skön gudstjänst. Ty vad kan väl göra mitt sinne gladare och mitt verk ljuvligare, än att jag, om vad jag gör, kan säga: »Detta har Gud själv befallt, detta behagar honom väl, det vet jag förvisso?»

Slutligen säger Luther, att till en rätt föräldraheder också hör att »älska dem och hava dem för ögonen». Kärleken gör allting lätt, men där kärlek fattas, där tillgår allt olustigt och trögt. Så också med avseende på hedrandet av föräldrarna. Den tvungna vördnaden, den tvungna tjänstbevisningen och den tvungna lydnaden äro blott skendygder, döda gärningar, uti vilka saknas liv och ande. Först när den fria kärleken ligger till grund för dessa gärningar, äro de fulla av ande och liv och behagliga både för Gud och människor. Därför kan det fjärde budet, såväl som de övriga, icke efterlevas utan kärlek, kärlek först till Gud och sedan till föräldrarna. Det är sant, att dessa kunna i mycket vara mindre älskvärda, och hos dem kan finnas mycket, som förtjänar hatas, i stället för älskas, men de själva böra dock av oss älskas, älskas, särskilt därför att de enligt Guds skickelse och ordning äro våra föräldrar.

Med denna kärlek, bevisad icke blott i ord, utan i gärning, har Herren ett så stort allvar, att han till och med synes i vissa fall sätta den framom kärleken till honom själv, då han fordrar, att vi med vårt goda skola göra våra föräldrar gott, innan vi därav vilja offra honom några

gåvor, klandrande ett motsatt förhållande. Han säger nämligen: »Moses har sagt: Hedra din fader och din moder och: Den som bannar fader eller moder, han skall döden dö.» Men I sägen: Om en människa säger till sin fader eller moder: en korban, det är, en offergåva är det, varmed du av mig kunde hjälpas - och I låten honom så icke mer göra något för sin fader och moder och gören Guds ord om intet med edra stadgar.»

Här ser du, huru Herren vill, att du i verk och gärning bevisar dina föräldrar i främsta rummet din kärlek. Din kärlek till dem skall dock blott helt litet motsvara deras faders- och moderskärlek till dig, vilken naturliges är den innerligaste av all jordisk kärlek, så att Herren själv liknar sin kärlek till oss vid en faders och moders kärlek, såsom det heter i ps. 103: 13: »Såsom en fader förbarmar sig över barnen, så förbarmar sig Herren över dem, som frukta honom», och i Jes. 66: 13: »Liksom en moder tröstar sitt barn, så skall jag trösta eder.» Härmed prisar och upphöjer Herren föräldrakärleken på det härligaste sätt; vad är billigare, än att vi med vår genkärlek i någon mån motsvara densamma? Men den man vördar och älskar, den har man alltid för ögonen, antingen han är närvarande eller frånvarande. När man har den älskade närvarande, så äro ögonen jämt riktade på honom, på det man liksom med sina blickar må utspana, vad han åstundar och vad honom täckes, att man må kunna taga sådant i akt och icke med något ord eller gärning misshaga och bedröva honom. Men även om han är frånvarande, så tänker man på den älskades vilja och behag, när det gäller göra något, som antingen skulle glädja eller tvärt om misshaga honom. I sådant förhållande skulle vi stå till våra föräldrar; det vore att »hava dem för ögonen».

Men här torde någon invända: »Om jag då har ogudaktige föräldrar, som i sin närvaro icke blott tillåta, utan förleda mig till sådant, som är emot Guds ord, vad vill det då säga, att hava dessa för ögonen» Om du skulle vara olycklig nog att hava sådana föräldrar, så är du visst att beklaga; men så gudlösa skola de väl aldrig vara, att de icke uppmana dig till något gott; ty även onda föräldrar vilja dock giva sina barn goda gåvor - och då har du, i dessa enskilda stycken åtminstone, »att hava dem för ögonen». »På Mose stol sitta de skriftlärd och fariséerna; därför allt vad de säga eder, det hållen och gören, men efter deras gärningar gören icke; ty de säga, men göra icke.»

Men också om de icke ens hade något att säga dig, som du kunde hava för ögonen, men du vore upplyst om deras skyldigheter mot dig, så bör du hava dessa för dig kända föräldraplikter för ögonen och rätta dig efter dem, antingen de av dina föräldrar varda dig sagda eller icke. Om du så gör, i stället för att löpa ur hus i hus med klagomål mot dina föräldrar, så har du dem för ögonen. Därjämte bör du bedja för dem, att de må bliva fromma och komma till kännedom om sina plikter såsom föräldrar, så gör du väl och lever efter fjärde budet. Om t. ex. fromma åhörare, vilka se vad som fattas deras lärare, mer rättade sig efter det, de dock ur Guds ord hava att säga, och mindre såge på deras gärningar samt lika mycket och ivrigt både Gud för deras omvändelse, som de klaga över och klandra deras oomvända tillstånd, så skulle det säkert ofta stå bättre till med både lärare och åhörare.

Men låtom oss nu även betrakta det löfte, som detta bud har med sig. Det lydde egentligen sålunda: »På det att du må länge leva i det land, som Herren din Gud vill giva dig» (2 Mos. 20: 12). Men dess andemening är i nya testamentet av aposteln förklarad så: »På det att dig må väl gå, och du må länge leva i landet» (Ef. 6: 3). Ja, så lyder Guds löfte vid det fjärde budet. O, att alla barn verkligen trodde vår Herre Gud uti detta hans löfte! Det är alldeles säkert, såsom vi ock se av åtskilliga andra ställen i skriften, att Herren Gud har vid det fjärde budets efterlevnad eller överträdelse fästat människors timliga väl eller ve. Den timliga välsignelsen är visst också utlovad vid de övriga budens efterlevnad (5 Mos. 6: 1-3), men alldeles särskilt vid det fjärde budets.

Ty det fjärde budet, som är det första i den senare tavlan, vilken handlar om våra gärningar mot människor, är såsom en källa för alla de senare budens efterlevnad: emedan den människa, som väl hedrar, aktar, lyder och hörsammar dem, som förstås under faders och moders namn, först föräldrarna, sedan lärare, överhet, husbönder och andra hulda och erfarna människor, den kommer att alltid föra det bästa leverne inför människor; men vid ett gott leverne inför människor har Herren fästat timlig lön, välsignelse och lycka på jorden. Härav se vi, varför denna jordiska välsignelse är särskilt fästad vid det fjärde budet.

Men giv väl akt på, huru löftet lyder. Det säger icke, att du genom det fjärde budets efterlevnad skall bliva salig i himmelen; nej, så mycket förvärvar du icke genom att hedra fader och moder. Detta löftesord säger endast och uttryckligt: »i landet - uti det land, som jag vill giva dig» - uti den del av det jordiska, som Gud beskär dig, där skall dig väl gå, om du hedrar, älskar och lyder fader och moder. Att dig skall väl gå här på jorden, betecknar icke heller, att du just skall få stora rikedomar; ty de rika äro icke ens i timligt avseende så lyckliga, som de, vilka hava måttligt - en gammal och tusenfaldigt bekräftad erfarenhet, vilken redan den mannen förstod, som bad: »Fattigdom och rikedom giv mig icke. Förläna mig det bröd, som jag behöver» (Ordspr. 30: 8) utan löftet innehåller, att, med mer eller mindre jordiska skatter, du alltid skall vara en lycklig människa på jorden, hava väl- signelse och trevnad.

Men »länge leva» säger löftet vidare. Då torde någon fråga, om också icke goda barn kunna tidigt dö. Svar: Om även goda barn tidigt hädankallas, då sker detta för några så stora och viktiga orsaker, några antingen för barnet eller föräldrarna så viktiga och nådefulla ändamål, att dessa äro ännu större nådesbevis än en långvarig sällhet på jorden (Visp. 4: 7-11; Jes. 57: 1). Det säkra är, att Herren icke sviker sitt löfte, nämligen, att en särskild jordisk välsignelse och sällhet skall följa på ett gott leverne mot fader och moder och dem, som inbegripas under detta namn - ja, även om du icke tror på Kristus och frälsar själen. Uti Syr. 3 kap. säges uttryckligt, att om du väl hedrar fader och moder, »skall dig gott ske, om du än en syndare är», d. ä. om du ock eljest inför Gud är en otrogen människa och därmed ådrager dig evig fördömelse; du skall likväl i detta livet hava välgång, om du varit ett gott barn och ännu alltid hedrar dina föräldrar och alla dem, som under faders och moders namn förstås. Och däremot, om du varit ett elakt barn och icke vill hedra dina föräldrar och herrar, så har du alltid att vänta några synnerliga motgångar i detta livet, om du ock genom en sann hjärtats

omvändelse frälsar din själ för evigheten. Sådant ligger i Guds visa och rättfärdiga regering här på jorden, såsom dels det nyss anförda och flera bibelord säga oss, dels ock många märkvärdiga exempel visa för ögonen.

Nu, att den timliga välgången är förenad med det fjärde budets efterlevnad, kan väl till en del anses vara en naturlig följd av naturliga orsaker, lika visst som timlig olycka, oro och kval, ja, ofta en förtidig död äro naturliga följder av olydnad mot detta bud. Där ingen vill lyda eller vara underdånig, utan var och en vill härska och genomdriva sin vilja, där måste alltid uppstå trätor, strid, inbördes fiendskap och allt därmed följande ont. Tänkom oss ett hus, där barn och tjänare resa sig upp emot föräldrar och husbondefolk och icke mer vilja lyda, vilket elände skall icke där uppstå, strider och slagsmål, ja, hela husets ofrid och förstörelse! Likaså, när uti ett helt land upprorsandan reser sig emot överheten. Följden måste ju bliva, att den ena far efter att röja den andra ur vägen. Där man tvärt om ödmjukt underordnar sig Herrens skickelse genom föräldrar och överhet, och var och en blott tänker på, huru han må göra sin plikt på den plats och uti den ställning, vari Gud satt honom, där måste ock all välsignelse, trevnad och frid blomstra. Vi kunna således även se några naturliga grunder för detta förhållande, att den jordiska sällheten beror av det fjärde budets efterlevnad.

Men mörkare än en hedning måste den människa vara, som icke häri ser något mer, än blott naturliga förhållanden. Här lever dock en Gud ibland oss, som så noga känner och leder sina skapade varelsers väg, att icke en fågel faller till jorden hans vilja förutan. Där denne Gud givit ett bud, varvid han fäst ett bestämt löfte, som alltid innebär sin motsvarande hotelse, där är det icke mer blott naturliga följder. Nej, här är ett Guds beslut och en Guds dom, nämligen att den jordiska välsignelsen skall givas dem, som väl hedra fader och moder, och däremot en särskild förbannelse följa överträdaren av detta bud. Och den, som blott är något bevandrad i denna världen, har sett märkvärdiga exempel och bevis härpå, att det är något icke naturligt, något besynnerligt, någon hemlighetsfull regering uti människornas öden.

Om någons timliga välgång står i förhållande till hans medfödda anlag, eller andra naturliga källor därtill, då ser man intet besynnerligt däruti, ehuru även däruti är endast Guds styrelse; men då t. ex. ett mindre begåvat människobarn, som ingen naturlig förmåga ägde att bereda sig jordisk sällhet, blev endast genom någon besynnerlig välsignelse eller gudomlig skickelse särskilt lycklig här i livet, och däremot kraftfulla och begåvade naturer, med största förmögenheter att förvärva, antingen förföljas av beständiga olyckor och motgångar, eller ock, utan att man kan se några sådana, allt deras goda bortsmälter, så att man icke vet huru, och man måste ihågkomma profetens ord om dem, som »skola lägga sin lön i en söndrig pung»; då börjar var man se något besynnerligt däri och tala om Guds välsignelse eller förbannelse.

Och huru ofta är det icke redan för människors ögon uppenbart, att grunden till både den förra och den senare händelsen var lagd i vardera personens förhållande till sina föräldrar, att det är en uppfyllelse av det fjärde budets löfte, av Guds dom, som fästat vårt jordiska goda vid vårt förhållande mot föräldrarna!

Denna Guds dom uttrycker med föräldrarnas välsignelse, varom skriften säger: »Faderns välsignelse bygger barnen hus, men moderns banna river dem ned.» En upplyst lärare har yttrat: »Stilla och utan buller, men mäktigt och underbart framgår genom människornas öden ett obegripligt något. Ofta synes det försvinna; men plötsligt lyser det åter upp. Det är icke mänskligt, det är något övernaturligt - det är föräldrarnas välsignelse.» Ja, huru ofta bar man icke sett rent av en bokstavlig uppfyllelse av dessa skriftens ord: »Det öga som hånar sin fader och försmår att lyda sin moder, det uthacke bäckens korpar, och det uppäte örnens ungar!» nämligen då en uppstudsig och elak son antingen kommit under krigslagarnas tukt såsom soldat och slutat sitt liv på ett slagfält, eller ock för sin fortsatta och utvecklade ondska slutar det på avrättsplatsen! Ty det går ofta, såsom Luther säger: »Det barn, som icke vill höra den hulda rösten av föräldrar och lärare, det skall höra bödeln, vilken talar så skarpt, att huvudet skiljer sig ifrån kroppen.» Den som icke vill taga vid förstånd, utan i fräckt lättsinne föraktar hulda föräldrars, lärares eller andra av livet erfarna människors råd, honom skall en allsmäktig Gud väl förmå att styra, ehuru då på ett något svårare sätt. Gud vill hava övermakten över människorna.

Men nu har han satt föräldrar, husbönder, överhet och lärare såsom sina målsmän över oss. Vilja vi då icke höra honom genom dessa, så skall den hårda nöden lära oss det. Det må behaga dig eller icke, men han skall väl uppfylla sitt ord; bevisar du hörsamhet och vörndnad mot dem, som han har satt över dig, så skall han rikligen belöna dig med allt gott; men vill du icke häruti höra honom, så skall han alltid någonstades finna dig och skicka över dig olyckor, död och förbannelse. »Emedan man så alldeles föraktar Guds ord och bud, som hade en gäck talat det», säger Luther, »så låt ock se, om du är den man, som kan umbära Guds huldhet. Det vore dig dock bättre att hava en nådig Gud med frid och välsignelse, än hava hans onåd och förbannelse.»

Men ack! Vi leva i en tid, som icke vill förstå det fjärde budet. Det är ett olyckligt tecken på vår närvarande tid, att den gamla fromma vörndnaden för all myndighet, föräldrars, husbönders och överhetens, är nästan en okänd sak, ja, föraktad, såsom för oss icke passande; att var och en vill vara sin egen herre, icke akta någon annan, utan göra allt vad honom själv lyster, och så följa ett olyckligt frihetsbegär, som genomtränger alla förhållanden. Visserligen är detta en frukt av dessa överhavandes ovärdighet, och denna åter en frukt av den allt genomträngande ogudaktigheten, som gör, att var och en i sitt stånd icke vördar Herrens ord, utan handlar självsvåldigt; ty så uppkommer då den nämnda frihetsandan, om vilken aposteln profeterar, att människorna skola »förakta herradömet och, såsom egenkära trotsare, icke frukta att smäda härligheterna» (2 Petr. 2). Och denna allmänna tidsanda drager nästan alla människor med sig i sin virvel, till en del även de väckta och troende, varav de sedan få lida.

Den, som är viss, vakte sig. Utan tvivel är Guds ordning den bästa; och den människa är tryggast, som rättar sig efter Gud. Den nämnda fräcka andan är icke av Gud. Herren Gud bjuder vörndnad mot föräldrar, överhet, lärare, husbönder, åldriga, »icke allenast de goda och saktmodiga», upplysta och ostrafliga, »utan ock de vrängsinta». Se ett märkligt exempel i

Apg. 23 kap. Då aposteln Paulus stod för rätta inför det prästerliga rådet i Jerusalem, och en honom obekant man befälde att slå honom på munnen, svarade han: »Gud skall slå dig, du vitmenade vägg! Sitter du för att döma mig efter lagen och befäller mot lagen, att man slår mig» Men då någon upplyste, att det var en överstepräst, han så tilltalade, märk, huru aposteln då svarade: »Jag visste icke, mina bröder, att han är överstepräst; ty det är skrivet: En styresman för ditt folk skall du icke lasta.» En sådan uppmärksamhet hade en apostel mot en så ovärdig överstepräst, endast för Herrens ord och ordning. Och då samma apostel skriver till en lärare, Timoteus, huru han skulle »straffa de oskickliga», så säger han: »En gammal man skall du icke hårt bestraffa, utan förmana honom såsom en fader» (1 Tim. 5: 1). Så bjuder ock aposteln Petrus vördnad för ålderdomen, sägande: »I yngre, varen de äldre undergivna.» Av allt detta se vi, huru den nämnda fräcka andan är alldeles stridande mot Herrens ord; den, som vill rätta sig efter Guds ord, må giva akt därpå.

Ja, lyckliga de, som i alla stycken vilja rätta sig efter Herrens ord! Lyckliga de barn, som väl behärta det fjärde budet! De skola ock aldrig finna en säkrare väg till lycka och sällhet i sina livsdagar, än i blott detta, som ligger dem så nära, nämligen att hedra, älska och lyda sina föräldrar och husbönder. Och är icke redan det en stor sällhet och en härlig berömmelse att veta och säga: Om du blott i kärlek och enfald gör vad det fjärde budet kräver, med villig håg och för Herrens skull gör dina föräldrar eller ditt husbondefolk till viljes inom huset, med de ringaste vardagssysslor, så är detta ett för Gud behagligare och heligare leverne, än om du dag och natt pinade dig till döds med de svåraste, självvalda helighetsövningar?

Ty i fjärde budet har du de gärningar, som Gud själv befällt; och vi borde dock vara nog förståndiga att begripa, att inga gärningar kunna vara bättre än dem, som Gud befällt oss. »Huru kan du vara saligare eller leva heligare, vad gärningarna beträffar? Och därjämte har du den försäkran av Gud, att det skall lända dig till allt gott, och att dig skall väl gå. Sålunda har du allt gott, skydd och beskärm under din Herre, ett glatt samvete och en nådig Gud, vilken skall vedergälla dig hundrafalt; och du är till och med härigenom en förnäm person, emedan du går i Guds ärende och tjänar Gud själv.» (Luther.)

Men tyvärr, är fiendens makt så stor i alla riktningar, att han icke tillåter människobarnen att besinna detta, förr än det är för sent, då redan ångerhunden skäller över ungdomssynder, som vi icke mer kunna göra ogjorda. Det går oftast så med detta bud, att man icke besinnar dess vikt förr, än då man själv blivit fader eller moder och börjat skörda några bittra frukter av sina egna barnasynder. Jo, det är sant, även en annan tidpunkt plägar väcka oss att bittert känna, vad vi brutit emot fader och moder, nämligen en liten stund efter det de utandats sin sista suck i jämmerdalen, en liten stund efter sedan det för oss huldaste hjärta på jorden stannat, då vår enda jordiska fader eller moder icke mer finnes, icke mer kan höra vår bön om förlåtelse, icke mer kan svara på vår ömmaste fråga, då man gärna ville mitt i natten gräva upp dem utur jorden för att blott en enda stund ännu få tala med dem.

Förut var det kanske icke så angeläget att i barnslig kärlek underhålla sig med en gammal fader och moder, då den unga glättigheten behagade oss mera; men nu, nu skulle barnet

gärna tala med sin fader eller moder och göra dem någon glädje, ja nu, nu är det för sent; nu får du icke mer en enda stund göra det. O, att vi vore visa! O, att vi i tid besinnade oss! Guds ord tala sakta och milt, men de låta icke gäcka sig. Man skall rätta sig efter dem i tid eller ock bittert ångra sig.

Men sedan vi nu betraktat barnens plikter mot sina föräldrar, borde vi ock säga något om föräldrarnas plikter inför Gud i avseende på barnen. Ehuru föräldraplikterna icke äro uttryckligt nämnda i fjärde budet, ligga de dock såsom förutsatta och inbegripna i orden fader och moder, och äro dessutom på andra ställen i skriften med stort allvar framställda. Men här komma vi åter till ett ämne, för vars framställande vi finna inga, ord nog kraftiga. Var, var ligger den närmaste skulden till allt det onda, som med skäl överklagas hos barn, tjänare, undersåtar, åhörare? - Var, om icke förnämligast hos dem, som äro satta till deras vårdare och uppfostrare? Vad barnen angår, hava de nästan alla sina oarter av föräldrarna, icke blott i arv genom födelsen, utan ock sedan av föräldrarnas försummande av de medel, Gud givit dem, till detta fördärvs hämmande.

Det är förskräckligt, vilken synd det man begår, som förolämpar eller bedrövar sin fader eller sin broder; men huru oräkneliga äro icke de fall, i vilka de arma förolämpade föräldrarna hava blott att slå sig för sitt bröst och bekänna: Vi lida, det våra gärningar värda äro; vi hava icke bättre uppfostrat vårt barn; vi skörda nu frukten därav, att vi icke tidigt inplantade god säd i den en gång böjligen jordmånen, att vi icke, efter Herrens bud, »uppfött våra barn i Herrens tukt och förmaning»; att vi icke i brinnande böner dag och natt burit dem fram till »den allena mäktige hjälparen»! - Så har man ock mycket att klaga på tjänstefolkets oarter, försumlighet, ohövlighet, oenighet, bristande samvetsgrannhet o. m. d.; men om husbondefolket dagligen förde dem fram till familjealtaret, dagligen med Guds ord och bönen helgade husets anda och själva i all sin umgängelse bevisade gudaktighetens kraft, så skulle de säkert få mindre att överklaga hos tjänarna. Försumma husandakten; men lid ock sedan tåligt, att djävulen regerar i huset! Ännu har ingen uppfunnit ett kraftigare medel att bringa folket till en god anda, än Guds ord och bönen.

Såsom Luther skriver till dem, som voro vana vid papisternas religiösa medel, rökelse, vigvattnet, korstecknet m, m.: »Du skall aldrig finna något rökverk starkare mot djävulen, än om du sysselsätter dig med Guds ord, talar och sjunger det och beder däröver. Det är visserligen det rätta vigvattnet och tecknet, för vilket han flyr och varmed han låter sig fördrivas.» Sådant borde husfäder och husmödrar tänka på. - För själasörjare är det ock bittert, att se så många oarter hos åhörarna, det heliga ämbetet blir svårligen missaktat på denna tid, och folket är ogudaktigt m. m. Men borde icke de flesta bland dessa lärare med förkrossat hjärta slå ned ögonen och inför Gud och människor bekänna: »Vi, vi hava syndat och varit ogudaktige; vi hava icke med lära och leverne hållit vårt ämbete i helgd; vi hava icke, efter aposteln bud, i tid och otid hållit på att lära, truga, förmana, med all saktmodighet och lärdom, icke velat vara herdar, utan herrar över församlingen» o. s. v.? Se, sålunda skulle var och en gå till sig själv och begynna det helas förbättring med sin egen.

Men vi måste inskränka oss till att blott tala med föräldrar och barnavårdare. Är du fader, moder, fosterfader, barnalärare, o, betänk, vilket dyrbart och viktigt kall du har dig anförtrött, och vilket dyrbart lån Gud har hos dig nedlagt - ett människobarn, med en vek och öppen själ, i vilken nu kan inplantas antingen ett Guds rike, ett frö till timlig och evig sällhet, eller ock skola fördärvets törnen och tistlar där frodas, och en djup grund läggas till både timlig och evig ofärd. Glöm aldrig vikten av ditt dyra lån: ett människobarn, en odödlig varelse, som skall fortleva genom hela evigheten, antingen i ett härligt och saligt liv i himmelen, eller i ett osaligt liv med gråt och tandagnisslan, så sant Herren Kristus icke kan ljuga, och så sant han har utgjutit sitt blod för alla människobarn, icke till något timligt, utan till ett evigt gott. Det är själens odödlighet och Kristi dyra försoningsblod, som ger ett omätligt värde åt det ringaste människobarn, och som ger sin häpnadsväckande vikt åt barnavårdarens kall. »Sen till, att I icke förakten någon enda av dessa små», sade Herren Kristus. Skriften talar besynnerliga ord om de små barnen. Hon säger, att dem hörer himmelriket till; att Gud »av barns och spenabarns mun har upprättat sig en makt, fullkomnat sitt lov».

Och då Kristus sade, att vi icke skulle förakta de små, så tillade han: »Ty jag säger eder, att deras änglar se alltid min Faders ansikte, som är i himmelen.» Och grunden, varför dessa små äro honom så stora och dyra, förklarar han med det tillägget: »Ty Människosonen har kommit för att frälsa det förtappade.» Våra små äro icke blott skapade till Guds pris, utan ock dyrt köpta med Guds Sons blod; de äro hans blods och mödas lön; därför är icke hans vilja, att några av dem skola förtappas. Därför brinner han så av nitälskan för dem, att när han antager, att någon kunde fördärva ett litet barn, talar han om en kvarnsten, som borde bindas vid den människans hals, för att sänka henne ned i havets djup. Måtte alla föräldrar och barnavårdare i tid besinna detta!

Ett barn, som är icke blott Guds skapelse, utan ock dyrt köpt och i dopet iklätt Kristus, ett av den himmelske Fadern älskat och välsignat barn, på vilket hela hans faderliga välbehag vilar, för vilket hans hjärta sörjer, varöver hans öga vakar, varom han giver sina änglar befallning - ett sådant dyrt gods har han överlämnat åt dig och sagt: »Bevara åt mig denna skatt; sköt och förkovra detta dyra gods!» Att förglömma denna höga kallelse att vara Guds vårdare av hans dyraste skatter, av odödliga själar, och vara hans målsmän på jorden inför desamma - att förglömma en så hög kallelse, är ju dock något betänkligt, ja, förskräckligt.

Vi vilja nu påpeka några viktigare iakttagelser vid barnuppfostran. Huvudsaken uti en kristlig barnuppfostran är, att de uppfostras för himmelen; sedan ock, att de bildas för ett nyttigt och lyckligt liv på jorden. Men måtte vi aldrig glömma, att såsom för den enskilda människan, så gäller det ock beträffande vår omsorg om barnen: Söken först efter Guds rikets planterande i deras själar, så tillfaller dem ock det övriga! Men till att uppfostra barnen för himmelen fordras i första rummet att tidigt göra dem bekanta med Frälsaren och han ord. Aposteln säger: »I fäder, uppfödan edra barn i Herren tukt och förmaning.» Därom gav ock Herren tidigt ett bud till sitt egendomsfolk: »Du skall inskräpa mina ord hos din; barn och tala om dem, när du sitter i ditt hus och när du gå på vägen, när du lägger dig och när du står upp.»

Nu, dessa Herrens ord äro oss väl bekanta; men därmed är det icke väl vi skulle ock göra därefter. Där man försummar detta stycke där försummas det allra viktigaste. Gören då sedan av edra barn vad I viljen, gören dem förståndiga, lärda, skickliga kloka, rika, de äro dock olyckliga och bliva evigt förtappade om de icke själva sedan börja att söka vad I haven försummat Guds ord. Säg icke, att vi icke hava tid att inplanta Gud ord hos dem. Herren Gud säger, att vi därtill skola används alla möjliga tillfälliga stunder, »när du sitter i ditt hus och när du går på vägen, när du lägger dig och när du står upp» Och vore tiden oss verkligen så knapp, att något måste försummas, antingen denna angelägenhet, eller något annat, så låt då hellre något annat försummas; eller vilket arbete mon huset är väl av så stor vikt, att det icke må stå tillbaka förs de dyra barnens timliga och eviga väl?

Och näst det gudomliga ordets inplantande i deras hjärtan kommer det kristliga föredömet att bliva viktigt, om icke ännu viktigare än det förra. Den bästa undervisning och det varmaste tal om det, som tillhör Guds rike, skola bliva fruktlösa om de icke understödjas av ett kristligt föredöme. Huru många dyra ord och förmaningar göras icke fruktlösa genom ett vårdslöst och okristligt leverne! I synnerhet är det barnen natur att mer efterfölja vad de se, än vad de höra. Och föräldrar, som föra ett kristligt tal till sina barn, må bereda sig på, att dessa skola snart med fin och späd uppmärksamhet giva akt uppå, huru föräldrarna då själva leva därefter.

Där för, varen på eder vakt, alla I, som haven barn omkring eder; på det I icke med edert leverne mån nedriva, vad Guds Ande kanske genom eder egen mun börjat uppbygga i barnens hjärtan! O, måtte jag hellre vara död och undangömd i graven; än att jag skulle förarga dessa små! Om vi icke hade någon annan bevekelsegrund för ett fromt och varsamt leverne, för ett noggrant aktgivande på våra åtbörder, ord och gärningar, så borde omsorgen om barnens själar tillräckligt hålla oss vakande. Hit hör det även, att vi så mycket som möjligt undanhålla dem från dåliga sällskaper; ty onda exempel förföra och fördärva för en det goda (Vish. 4).

Om allt detta äro kristliga föräldrar i allmänhet ense; men däremot äro ofta meningarna delade om agans användande för de små. Tryggast är dock den, som i allting rättar sig efter Guds ord. Och Guds ord. säger uttryckligt: »Aga din son, medan ännu hopp är; den, som spar sitt ris, hatar sitt barn.» Aposteln säger: »Vilken är den son, som hans fader icke agar?» Guds ord är det säkraste rättesnöret. Och sanna förhållandet är, att man kan knappt begripa, huru mångfaldig nytta ett barn har för sin framtid därav, att det tidigt blev övat i punktlig och ovillkorlig lydnad. Det skall icke blott i oräkneliga prövningar under detta livet hava gagn därav, att det naturliga egensinnet blev tidigt brutet och böjt, utan denna övning skall också betydligt underlätta viljans böjande under Andens lydnad, om det en gång blir lyckligt att stå under hans ledning.

Men vid böjandet av barnens vilja till en ovillkorlig och punktlig lydnad bör man tillvägagå både med mycket allvar och med mycken försiktighet. »För mycket och för litet fördärvar

allt.» Man kan så överhölja barnet med tillrättavisningar, bestraffningar, ris och snäsor vid varje minsta förseelse, utan all kärlek och urskillning, att barnets sinne blir rent av fördärvat, å ena sidan »klenmodigt» (Kol. 3: 21), och å den andra förstockat och »retat till vrede» (Ef. 6: 4), så att snart nog ingen aga det ringaste hjälper. Men man kan ock så klemigt behandla barnen, att de aldrig komma att märka, att de måste bestämt lyda.*1

Men nu må ingen tänka, att han med en förståndig och kristlig barnuppfostran också har försäkrat sig om goda frukter av densamma. Nej, många bittra bekymmer kunna ännu med allt detta förestå oss. Ja, när upplysta föräldrar, med tanken på sina barns odödliga själar och eviga väl och ve, ofta tycka sig se alla sina bemödanden fruktlösa, äro de ofta färdiga att förgås av ångest och bekymmer.

Men med kristligt förstånd böra vi då besinna, för det första, att fastän vi icke ännu se frukten av vårt arbete, eller av det inpräglade ordet, i ett egentligt nådens verk hos våra barn, vi icke därför böra anse den nedlagda goda säden helt förlorad, eller att vi arbetat fåfängt; ty det vanligaste är väl, att barnet skall först löpa ut i världen och någon tid smaka på svinadraven och komma i en stor nöd i det främmande landet, innan det med ånger återvänder. Men där den goda säden är nedlagd, där man livligt målat för de små Frälsarens krubba, hans kors och död, så väl som ock det berget, som brann med eld, eller Guds stränga allvar med sina bud, och denna goda säd är intryckt genom föräldrarnas kristliga föredöme och vattnad med deras tårar i bönen för sina barn, där har man ännu alltid skäl att vänta på frukt.

För det andra, böra bekymrade föräldrar betänka, att ett människobarns väg, och i synnerhet dess själs frälsning, till slut icke är i någon människas makt; att varje människa måste hava sin frihet att emotstå Guds Ande. Icke ens Herren Kristus kunde rädda det »borttappade barnet», Judas, eller dessa Jerusalems barn, över vilka han slutligen grät. Detta skall lära oss att, då vi gjort allt, vad vi fått nåd till, slutligen befalla våra barn åt Gud. Och då vi icke mer kunna uträtta något med att tala till dem om Gud, kunna vi ännu uträtta mycket genom att tala till Gud om dem. Och härmed hava vi slutligen nämnt det medel för våra barns väl, som bör vara både det första och det sista, som vi använda.

Måtte vi icke glömma de många stora och underbara exempel av Herrens bönhörelse och hans trofasta löften därom, som i hela skriften stå för våra ögon. Då allt synes förlorat, låtom oss ännu med tröst fly till den trofaste och mäktige hjälparen. Det ligger mycken sanning i biskop Ambrosii ord till Monica, då hon med bittra tårar omtalade sina bekymmer över sin hedniske son, Augustinus. Biskopens ord voro: »Skulle en så många tårars son kunna gå förlorad?» Det gick ock så, och Augustinus blev icke blott en kristen, utan en stor kyrkofader. Och de anförda orden överensstämde med Kristi dyra ord: Skall icke Gud skaffa rätt åt sina utkorade, som ropa till honom dag och natt? Och visar han icke långmodighet mot dem?

**1. Huvudsaken i denna fråga är, att barnen behandlas med p l a n och b e s t ä m d h e t, med förstånd, kärlek och måtta. Föräldrarna böra nämligen aldrig öppna sin mun till att förbjuda eller befalla något, utan att de förut äro vissa om, att de alltid kunna genomdriva sin*

vilja, och sedan med fasthet fordra, att deras ord ovillkorligen och utan prut eller motsägelse efterkommas. Men just därför måste de tillåta barnen en viss frihet och vakta sig för att giva dem sådana bud, som de icke förmå upprätthålla. Ja, det blir ock ofta nödigt att blunda för en del smärre fel, för att kunna med desto mer allvar beivra de större, och för att aldrig uppträda med den olyckliga följden, att de icke kunna genomdriva sin vilja, utan nödgas täta barnens egensinnighet till slut behålla segern. Ingenting är mer fördärligt för barnen än detta. När föräldrarna säga n e j, så bör det vara n e j, och när de yrka något, så bör det ovillkorligen ske. När blott barnen blivit vana härvid, så skall lydnaden snart bliva en lätt vana, och riset bliva överflödigt. - Även är det viktigt, att agan tilldelas med lugn och blott av kärlekens nit. Om fadern, när han nödgas taga riset, för barnet förklarar, huru han är tvungen därtill av Herrens bud och av sitt nit om dess välfärd, samt huru han önskar, att detta medel, genom barnets lydnad, framdeles måtte bliva obehövt, så skall en sådan av kärlek genomträngd aga utan tvivel bliva till välsignelse. Även är det en sak av vikt, att barnen vänjas att bedja om förlåtelse, och att föräldrarna formligen förlåta dem. Därigenom underhålles hos barnet ett gott förhållande till föräldrarna.

Femte budet

Denna gång hava vi att höra Herren Kristus själv. Det femte budet var det första bud, Kristus förklarade (Matt. 5 kap.); ty i synnerhet inför detta bud trodde sig fariséerna vara rättfärdiga. Det är ock endast Herren Kristi förklaring, som skall giva oss det ljus över detta bud, att det kan gripa oss allesammans, då eljest nästan alla människor anse sig hava ingenting att göra med femte budet. Huru ofta har dock detta bud, genom Kristi förklaring däröver gjort annars fromma människor till alldeles jämmerliga syndare, gjort, att även sådana, som velat vara något helt annat än världen, nämligen andliga och gudliga människor, hava icke blott blivit gruvliga syndare, utan till och med fördömda, d. ä. upptäckt, att de varit på en ond väg stadda och under Guds vrede, såsom förhållandet är med den, som kan hysa hat till en människa!

Men låtom oss nu se, huru Herren Kristus talar. Han hade först betygat: Jag säger eder, att om eder rättfärdighet icke övergår de skriftlärdas och fariséernas, skolen I icke inkomma i himmelriket. Då ger han genast exempel på, hurudan fariséernas rättfärdighet var, och vad däremot Herren Gud fordrar i sin lag. Han säger: »I haven hört, att det är sagt till de gamla: Du skall icke dräpa; men vilken som dräper, han skall vara skyldig under domen. Men jag säger eder: var och en som förtörnas på sin broder, han skall vara skyldig under domen; och vilken som säger raka* till sin broder, han skall vara skyldig under stora rådet; och vilken som säger dåre, han skall vara skyldig till eldens helvete.» Hör här, huru Herren Kristus förklarar det femte budet. Fariséerna hade väl budets ordalydelse riktig, men deras skrymtaktiga sinne och utläggningar däröver ville under ordet dräpa icke förstå något mer, än själva den blodiga gärningen; de bekymrade sig icke om hjärtat, att de där hyste vrede och hat, eller att de med hårda och skymfande ord sårade sina medmänniskor.

Detta höllo de för ett intet. Sådan var den fariseiska fromheten, och sådan är den ännu i dag. Det var nu om en sådan rättfärdighet Kristus uttryckligt förklarade, att om vi icke hava en bättre rättfärdighet, skola vi icke inkomma i himmelriket - och måtte var och en här stanna inför Herren och betänka detta! Ty det är en djup villfarelse i allas vår natur, att vi se blott på gärningen och låtsa icke förstå, att Gud ser redan på hjärtat. Hörom nu Herren Kristi ord: »Men jag säger eder» - här talar nu han, som var kommen från Faderns sköte, den utlovade »profeten», som skulle hava Faderns ord i sin mun (5 Mos. 18: 18) - jag säger eder, att det femte budet har denna betydelse, att »var och en som förtörnas på sin broder, han skall vara skyldig under domen», d. ä. under samma dom, som en mördare. Så ser Guds ögon efter hjärtat, så dömer Gud. »Och vilken som säger raka till sin broder», d. ä. låter vreden utbryta i skymford och bittra, föraktliga åtbörder, han är inför Gud lika brottslig, som den missdådare, vilken hos eder endast kan dömas i det stora rådet i Jerusalem, och då till den nesligaste död och bortkastelse.

Herren Kristus nämner här olika grader av synden och även olika grader av straff för densamma, och begagnar därvid till form och ledning för sin framställning judarnas vanliga lagskipningsform. Såsom den rätte mästaren att tala, ville han med denna form väcka de

förblindade judarna till uppmärksamhet, desto kraftigare slå ned över deras falska väsende och säga dem: »I menen eder med stor nitälskan och fullständighet hålla det femte budet i helgd, då I inför lägre och högre domstolar beivren varje mordgärning och efter olika omständigheter och grader av brottslighet axstraffen dem; men jag säger eder, att Herren Gud skall lika strängt beivra och straffa en hel rad av brott, som I hållen för intet, som I själva dagligen begån, så att I alla skolen dömas och straffas såsom illgärningsmän. Var och en som förtörnas på sin broder, han skall vara skyldig under domen; men vilken som säger 'raka' till sin broder, han skall vara skyldig under stora rådet; men vilken som säger 'dåre', han skall vara skyldig till eldens helvete.»** Men jämte det, att Kristus ville säga judarna detta, så har han ock, med uppräknandet av olika grader av synden och av straffet, utan tvivel velat giva oss tillkänna, att straffet skall bliva allt större och svårare, ju mer ondska och synd som utövas.

Ty såsom han sade till Pilatus: »Den har större synd, som har antvaradat mig åt dig», och såsom han för olika städers större och mindre brottslighet utropade ett drägligare eller svårare ve, så skall alltid straffet tillmätas efter syndens beskaffenhet, samt efter det mått av ljus, syndaren ägt. Detta ligger nödvändigt i Guds oändliga fullkomligheter. Må man allenast märka, att redan den första graden av synden, blotta vreden i hjärtat, är för den helige Gudens dom en orsak till döden; såsom Kristus här visar, då han säger: »Var och en som förtörnas på sin broder, han skall vara skyldig under domen», vilket var uttrycket för dödsdomen i vanligare fall. Vi veta ock den heliga lagens domsord: »Förbannad vare var och en, som icke förbliver vid allt det, som är skrivet i lagens bok, så att han håller det;» och en apostels ord i nya testamentet: »Om någon håller hela lagen, men felar i ett, han är saker till allt.» Därför slutar ock Kristus sin förklaring av lagen så: »Varen fullkomliga, såsom eder himmelske fader är fullkomlig.»

Måtte vi nu i Herren Jesu namn, eller för hans heliga och sannfärdiga ord besinna, vad Herren Gud i detta sitt bud kräver. Antingen skall du vörda Herren Kristi förklaring, eller ock må du på stunden kasta allt Guds ord bakom dig, bortkasta all tro och kristendom; ty du hör ju här den Herren, som är hela skriftens kärna och besegling - den Herren, som sist skall komma i himmelens sky och döma all jordens krets. Och om vi nu rätt giva akt på denna Herrens förklaring, så skola vi finna, att Guds blick och tankar äro något djupare än våra, att Gud ser på den invärtes människan, att den store skaparens och andarnas Fader har vår ande, vårt hjärta, våra innersta tankar för sina ögon.

Han menar med ordet »icke dräpa» mycket mer, än att du icke skall beröva en människa livet. Han ser icke blott på din hand, utan på dig, ditt hela väsende, ditt hjärta, dina sinnesrörelser, din tunga, din blick, din hemligaste mening, ja, på din kärlek eller kärlekslöshet. Ty han säger: Du skall icke dräpa - och vad betyder ordet du? Sannerligen icke din hand, din tunga eller någon viss lem, utan visserligen hela människan, och i första rummet själen. Ty om jag säger: du skall icke göra det eller det, så. talar jag ju icke till handen, utan till hela personen. Ja, om jag ock sade så: din hand skall icke göra det, så talade jag ändå icke egentligen till handen, utan till dig själv, till din själ, ditt förstånd och

hjärta, vilka befalla över handen; ty handen är blott en tjänare under själen, förståndet. och viljan. Så kunna vi då förstå, att Gud ser på den invärtes människan.

Därför betyder det ordet: du skall icke dräpa, detsamma, som om han sade: »allt, vad i dig är, skall icke dräpa, och så mångahanda sätt att dräpa som man kan uppfinna, det må vara med handen, tungan, hjärtat, eller med tecken och åtbörder, med vreda ögonkast, eller med öron, som icke vilja höra talas om någon, det kallas allt att dräpa; ty där är hjärtat och allt i dig så sinnat, att du för Guds ögon är en mördare.

För att då samla och sammanfatta vad som förbjudes i det femte budet, så förstå vi allra först själva gärningen, dråp, att ingen människa, såsom sådan, har rättighet att förkorta någon människas livstid - ingen människa, såsom sådan - det vill säga: om överheten till livet straffar missdådare, så är detta icke någon människas, utan Guds gärning, vilken har i sin lag givit uttryckliga befallningar om människors avlivande och därtill förordnat överheten, att den icke skall bära svärdet förgäves; ty den är »Guds tjänare, en hämnare, till straff för den, som gör det onda» (Rom. 13: 4).

Om soldaten i krig eller bödeln på avrättsplatsen på överhetens befallning dödar, så är det icke soldaten eller bödeln, som gör det, utan överheten, vilken är »Guds tjänare»; det är således Gud, som genom dessa dödar. Vad Gud gör, är gott och heligt, även då han dödar, evad han gör det genom ett åskslag, genom en sjukdom eller genom sin tjänare överheten. Likasom Gud, den allsmåttige skaparen, gör levande, så kan han ock döda vem han vill. Men honom allena tillhör det. Om en människa på eget bevåg förstör ett människoliv, sitt eget eller en annans, så ingriper hon uti Guds majestätsrätt, som skapat och äger alla människors liv; ja, hon förgriper sig på Guds dyraste verk och egendom på jorden, Guds avbild. Detta är nu själva den förskräckliga gärningen, som Gud i femte budet förbjuder.

Sedan förbjuder Herren Gud också varje den ringaste början till dråp, även om gärningen icke helt utföres. Därtill hörer först allt vad Herren Kristus anfört i den förklaring, vi nu betraktat; ty redan hjärtats vrede, som vanligen icke kan döljas, utan yttrar sig åtminstone genom ett mörkt ansikte eller med bittra ord och åtbörder, ja, t. o. m. blott med suckande, såsom aposteln säger: »Sucken icke emot varandra» (Jak. 5: 9), blott denna vrede är icke allenast syndig inför Guds ögon, utan är också ett i gärning börjat dråp, emedan blotta vreden och hatet är för den, som vet sig vara föremål därför, något, som plågar och fräter på hans liv; såsom Syrak säger: »Nit och vrede förkorta livet (både hos den vreda människan själv och hos den, som är föremål för vreden), och sorg gör mannen gammal, förr än tid är.»

Korteligen: allt vad någonsin av ett bittert, hatfullt, avundsjukt, hämndgirigt och kärlekslöst sinne mot nästan blir tänkt, talat och gjort, det är en synd mot det femte budet, det är dråp för Guds ögon. Här t. ex. straffar en fader i otyglad vrede sitt barn. Han är visserligen den rätta personen, att straffa det, men vi tala om den, som icke gör det av kärlek, icke av nit och omsorg om barnets väl, utan av vrede, av ett retat sinne och i otyglad raseri. I straffets ögonblick tänker han icke på, vilken skada hans barn kan taga till kropp och själ; han söker blott tillfredsställa sin lidelse. Står icke den fadern där som sitt barns mördare? Där utgjuter

en vredsint moder, bittida och sent, sitt hjärtas lidelse på sitt barn, med idkeligt och planlöst bannande och straffande för stort och smått - och besinnar icke, vilka frätande glöd hon därmed lägger på barnets både andliga och lekamliga livskrafter. Vad är, en sådan moder inför Gud? Vi tala om en, som regeras blott av sin otyglade vrede. Hon är intet bättre än sitt barns mörderska.

- Här rasar en man i vild, ohejdad vrede mot sin maka, mot vilken han skulle öva all ömhet och förståndighet, fördragsamhet och overseende; där plågar en ondsint hustru dag och natt sin man med bittra, stickande ord, med ett kallt, kärlekslöst väsende; här driver en girig och obarmhärtig husbonde sina tjänare långt utöver deras kroppskrafter o. s. v. Vad är nu allt sådant inför Guds ögon? Det är icke blott inför Guds ögon, utan ock i verk och gärning intet annat än påbörjade mord. Och all denna vrede, denna skoningslösa bitterhet mot medmänniskor, huru skall den behaga den milde, barmhärtige Herren? - han, som hade ett så ömt och hult hjärta, att han icke ens kunde tåla, det hans lärjungar onödigtvis blott brydde och bekymrade en människa (för det hon hade »förspillt» den kostliga smörjelsen på hans huvud). Låten henne vara, sade han, varför gören I henne bekymmer? (Mark.14: 6).

Märk! blott att »göra henne bekymmer» kunde han icke tåla. Se här vår Herre Kristi hjärtliga ömhet, att han icke blott ser på stora, väsentliga skador, utan ock aktgiver på ett svagt hjärtas känslor. Man kunde säga: Kvinnan dog ju icke, därför att hon fick en förebråelse. Alldeles rätt. Men så ömt och grannlaga är Herrens hjärtelag, att han till och med aktar på våra svaga hjärtans känslor. Blott att tvenne systrar hade sorg över sin broders död, gjorde, att han grät med dem. Blott att folket i öknen kunde hungra, väckte hans deltagande. Blott att hans lärjungar hade sorg i sina hjärtan över hans bortgång, gjorde, att han höll ett långt tröstetal till dem och talade med dem såsom en öm moder med sina små barn: »Emedan jag har sagt eder detta, har bedrövelsen uppfyllt edert hjärta; men varen icke bedrövade, jag skall åter se eder, och edert hjärta skall glädjas; I skolen hava frid i mig, I världen haven I betryck» o. s. v.

Av allt detta se vi, vilken hjärtlig ömhet Herren Kristus hyser för människorna, även för deras känsla; och då kunna vi lätt räkna ut, huru det skall behaga honom, då vi med vrede i hjärtat, med bittra ord eller ovänligt ansikte såra varandra; räkna ut, huru han tvärtom vill, att vi skola hava akt på varandras känsla och icke onödigt såra och bedröva en människa. Det är ur denna gudomliga kärlek och ömhet om människorna det femte budet härflutit, med dess djupa och grannlaga betydelse, att vi icke skola »förtörnas» på vår broder, icke säga »raka» eller »dåre», d. ä. icke på något sätt, med ord eller tecken, såra och bedröva vår nästa.

Men till dessa gärningar, varmed vi rent av börja ett dråp, hör ock att fråntaga sin nästa hans bärgning, eller att icke hjälpa den för sitt liv nödställde. Då skriften säger, att »den som fråntager någon hans bärgning, han dräper honom» (Syr. 34: 26), så ligger ock däri, att om du ser din nästa vara nödställd, men tillsluter ditt hjärta för honom, icke giver honom det han för sitt liv behöver, då gör du så mycket, som på dig ankommer, för att dräpa honom; ty om alla gjorde på samma sätt som du, så bleve den nödställda människan verkligen dräpt, och du har då varit med i det dråpet, du är då även i gärning delaktig i ett mord, lika visst som den,

vilken ser sin nästa uti eld- och vattunöd och icke söker rädda honom. Men om dessa gärningar, hjälpa, låna, giva, därom få vi framdeles höra mer av Kristi förklaring däröver.

Äntligen hava vi sett och redan till en del betraktat, att även om vi icke med ord eller gärning inför nästan förråda vårt hjärtas vrede eller ondska, är denna ondska dock inför Guds ögon ett mord; såsom Kristus sade: »Var och en, som förtörnas på sin broder» etc.; och åter säger aposteln: »Var och en som hatar sin broder, han är en mandråpare» (1 Joh. 3: 15). Den helige och kärleksrike Guden fordrar bestämt och ovillkorligt, att hjärtat skall vara fritt från all vrede, hat eller avund. Även med den doldaste vrede i ditt hjärta står du för den helige Gudens ögon såsom en mördare.

Redan en hastig överilning är en synd, som fördömer dig, om den icke avtvås med Kristi blod; men om vreden får förbliva i hjärtat och rota sig till hat och oförsonlighet, då är du därigenom rent av utestängd från nådastolen, så länge du icke vill låta vreden fara. Och alla dina religionsövningar och allt vad gott du nu vill göra, är ett vederstyggligt skrymteri för Guds ögon, så länge du icke vill höra hans ord och förlika dig med din nästa.

Detta har Herren ofta och uttryckligt förklarat. Och därom följer nu i vår text (Matt. 5: 23, 24): Därför, om du offerar din gåva på altaret och där kommer ihåg, att din broder har något emot dig, så lägg där din gåva ned framför altaret och gå först bort och förlik dig med din broder och kom sedan och offra din gåva.

Här se vi något mycket tänkvärt, nämligen att Herren icke talar till något grovt och gudlöst folk, som icke övar någon religion, utan talar till så fromma och gudliga människor, som »offra honom gåvor på altaret». O, du gudomliga öga, du ser allt vad som sker! Det var fordom såsom nu. Fariséerna voro ett mycket religiöst folk, som med stort nit yrkade på lagens bud och gjorde många lagens gärningar, höllo långa böner, fastade, gåvo tionde av allt det de ägde, gåvo allmosor åt de fattiga och offer åt Herren Gud; men mitt under alla dessa religionsövningar kunde de i all tysthet hysa uti hjärtat hat och avoghet mot medmänniskor, ja, mot Kristus och hans lärjungar.

Här har nu Herren riktat udden rakt mot själva hjärtat i detta fromma skrymteri. Han skådade, huru de hade det inuti hjärtat. Så ser han ock nu ibland Guds barn sådana, som vilja vara ett heligt folk, frambära många offer åt honom, nämligen av böner, andaktsövningar, andlig verksamhet, allmosor till de fattiga m. m., men som tåga med, att de på samma gång i sitt hjärta hysa hat, avund och hemligt agg mot en eller annan medmänniska: då möter han dem i deras hemliga falskhet och säger: »Gå bort med alla dina offer, böner, andaktsövningar, nattvardsgångar, så länge du spelar falskt inför mig; jag har velat, att du skulle i hjärtat vara god, ödmjuk, mild, icke hata eller avundas din nästa; så länge du icke häruti hör mig, vill jag ingenting hava av dig; lydnad är bättre än offer; gå bort och förlik dig först med din broder, kom sedan och offra din gåva».

Korteligen: Herren Kristus ser dig i hjärtat och säger så: Besvara dig icke med någon religion, så länge du icke vill göra min vilja; och den är: var först mild och ren i hjärtat från

den vederstyggliga vreden, hatet, avunden, agget. Så länge du icke vill låta ondskan fara, så var borta från Gud, från bönen och från nattvardsbordet.

Men huru kan det tillgå, att de, som vilja öva gudaktighet och frälsa själen, kunna på samma gång i sitt hjärta hysa något så fördömt och vederstyggligt, som hatet är! Detta sker först därigenom, att hjärtat är tjusat, förblindat och försoffat; för det andra därigenom, att de överkläda sitt hat med namn och anseende av ett rättvist och heligt nit. Därom säger Luther: »Denna last är den allra fagreste bland alla; det är ingen, som så artigt kan putsa och smycka sig med sken av helighet, varunder många människor bedraga sig och andra och se icke, huru de av hjärtat hata nästan eller hysa ett hemligt agg mot honom; de vilja likväl vara fromma, tjäna Gud och, såsom han här säger, gå till altaret och offra, menande, att det med dem står rätt väl till.

Det kommer därav, att de hava till hands den prydnaden och vackra täckmanteln, som kallas *zelus justitiae*, eller en dygd, som älskar det rätta och vredgas mot det onda och falska. Här kommer den fromme skälmen, hänger nämnda mantel om sig och säger, att han gör allt av kärlek till sanning och rättfärdighet och har rätt och billig orsak för sin vrede, den är blott ett heligt nit; såsom nu många äro fulla av giftigt hat, avund och bitterhet mot de våra och göra sig intet samvete däröver, ty allt är idel fromhet och helighet; ty de säga, att de hata kätteriet och sålunda måste deras hat bliva stor dygd, ett heligt nit och månhet om sanningen; och är dock i grunden intet annat, än ett giftigt hat och agg, som icke kan annorlunda bevisa sig och utbryta.

Således finnas många, även artiga, anständiga, lärda och för övrigt rättskaffens människor, som gå i hemlig vrede, avund och hat och däri förbittras, att de aldrig bliva det varse, och förbliva alla i det självgjorda medvetandet, att de göra det för sanningens och rättfärdighetens skull. Ty täckmanteln är för vacker och bländar för mycket, så att ingen dristar kalla dem annat än rättskaffens fromma människor. Därav bliva då till slut förstockade hjärtan, vilka stärka och förhärda sig i den giftiga lasten. Och detta är dock dubbel ondskan: först, att hjärtats grund är full av vrede, hat och avund; för det andra, att detta allt icke vill vara synd eller ont, utan skall kallas en dygd.

»Se, därför varnar Kristus så allvarligen, att var och en här skall se sig väl före, att han icke bedrager sig med sådant skrymteri och falskt sken. Ty ingen tror, huru enfaldig denna lära är, och likväl träffar så stort och förträffligt folk. Ty med dessa ord: Om du offrar din gåva på altaret, visar han ju klarligen, att han talar om dem, som tjäna Gud och vilja vara Guds rätta barn och hava det beröm, att de äro blomman för alla. Vad fattas dem då? Intet, utom det att likväl under tiden deras hjärta är fullt av hat och avund. Käre, vad betyder det, att du utan återvändo beder, övar Guds ord, giver alla dina ägodelar för Guds skull, späker din kropp och gör en gång till så många goda gärningar, men lämnar emellertid Guds bud därhän, vilket han vill hava hållet, gör dig intet samvete däröver, att du skymfar och smädar folk, och vill likväl vara synnerligen helig och göra åt Gud stora offer? Det är alldeles så, som om någon hade stulit eller rövat en stor summa penningar, men sedan giver därav en allmosa för

Guds skull. Sålunda bedraga de Gud (nej, sig själva) med det vackra skenet, såsom skulle han nu anse dem för idel levande helgon.»

Men här torde någon fråga: »Finnes det då ingen helig vrede, intet rent nit om sanning och rättfärdighet? Skall varje yttring av sådan ton nödvändigt vara av syndig vrede, av hat och avund? - Svar: Det finnes visserligen en helig vrede, en ren nitälskan om sanning och rättfärdighet, som Luther kallar »en till vrede upptänd kärlek», när det är blott på nästans väl och Guds ära du har dina ögon riktade, och ditt nit vänder sig blott mot det syndiga, falska och farliga, icke mot person. På sådan helig vrede hava vi exempel hos Herren Kristus själv och alla hans förnämsta tjänare; och vem skulle annars kunna sköta sitt ämbete såsom lärare, domare, fader, moder etc., om det icke finnes något heligt nit, som ikläder sig gestalten av vrede? Ja, varje enskild kristen kan ock upptändas av heligt nit för människors väl och Guds ära. Allenast förgät icke, att Gud har ögon att genomskåda hela ditt hjärta och varje dess rörelse. Han ser det, han ser, om det verkligen är detta kärlekens nit för nästans väl, som driver dig, och då ett nit endast mot det syndiga och skadliga, som du ser, icke mot själva personen. Vill du veta, om det är rent och heligt nit, som driver dig, så lägg handen på ditt hjärta, eller sträck henne upp mot det allseende heliga Vittnet i himmelen och fråga dig inför hans allvetenhets blick, om det är något enskilt förhållande, som gjort, att du fått ett avogt öga på den och den personen, så att allt, vad han sedan talar eller gör, kan icke rätt behaga dig, ja, att du rent av söker att finna fel hos honom.

Tänk, om du då finner eller vet med dig, att den första eller egentliga grunden till din känsla av ovilja och agg mot honom var den, att han den och den gången förnärmade dig, att han t. ex. icke visade dig tillbörlig aktning, utan tvärtom tycktes förakta dig; eller att han kanske har talat illa om dig på din rygg och sökt vanställa dig inför människor; eller kanske han sagt dig dina fel, gjort dig någon anmärkning, som var så sann och träffande, att den just därför blev bitande; eller - låt oss se! - kanske du icke kan tåla honom blott därför, att han är mera ärad, prisad och avhållen än du, eller kanske mera lycklig här på jorden. Så argt är människohjärtat, att det, tvärt emot att älska sin nästa såsom sig själv, kan rent av lida av att nästan är mera lycklig, ärad och älskad och för sådan orsak hysa hat till honom. Om nu någon av de uppräknade orsakerna - eller kanske någon större, verkligt liden oförrätt - varit första grunden till ditt nit mot en människa eller en viss hop människor, då måste du väl förstå, att ditt nit är icke heligt, utan intet annat än den vederstyggliga och giftiga vreden och ondskan i hjärtat. Gud hjälpe dig då! Du hör här av Kristi mun, att, utan avseende på huru stort eller litet skäl du har till missnöjet med din nästa, om du blott hyser det och icke vill förlika dig med honom, icke allvarligen ropar till Gud om förlossning från din ondskan - om du således icke uppskattar din egen stora skuld inför Gud samt Guds förlåtelse så högt, att du fördens skull vill förlåta alla människors ondskan - nej, du hatar och fortfar att hata din nästa, så är du därigenom skild från nådastolen, och Gud skall så länge icke heller förlåta dig (Matt. 6: 14, 15; kap. 18: 35).

Och detta så sant Herren Kristus icke kan ljuga. Om du då vill fly till bönen och nattvarden, vill tjäna Gud och göra många goda gärningar, men hyser hat och agg mot din nästa, talar illa

om honom på finaste sätt, för att vanställa honom inför människor, så säger Kristus här, att han avskyr allt det heliga, du på samma tid gör, vill ingen tjänst, intet offer hava av dig, ingen gudaktighetsövning, så länge du icke lyder hans ord och först blir i hjärtat vänlig mot din nästa. All din tro och gudstjänst är falsk, alla dina strävanden fåfänga, så länge du icke hör din Herres röst. Han har både skapat och dyrt återlöst dig, så att han har all rätt att fordra av dig, att du för hans skull förlåter allt, även de oerhördaste förolämpningar och lidanden av människor, vilka lidanden dock endast kunna gälla denna korta tid; och Kristus har med sin död frälsat dig för evigheten. Därför fordrar han här ovillkorligt, att du skall - av hjärtat förlåta allt, vara försonlig och god även mot den svåraste människa. Herren Kristus, på vilken du tror, till vilken du beder, och vilken du vill i din, dödsstund anropa, han har sagt detta.

Nödvändigheten av detta bud ligger egentligen uti människornas stora ondska och de oändliga frestelser till vrede och otålighet, som därav härflyta. Om blott din granne ser, att du har mera lycka och välsignelse, bättre hus och gård, mera anseende bland människor, strax förtryter det honom, han avundas dig och talar sedan intet gott om dig. När du nu erfar detta, då vill genast ditt hjärta uppretas till vrede och hat mot honom, så att du ock säger intet gott om honom. En annan måste dagligen lida av en trätosam tunga, en genom beständig ondska så plågsam medlem av huset, att det fordras mer än mänskliga krafter, för att icke bliva övervunnen av det onda och falla i vrede, kiv, nit, tråtor och hat. En tredje ser sin hela framtids lycka förstörd, såsom han menar, genom en viss människa, måste i många årtal släpa sig fram genom fattigdomens mödor och äta dess knappa bröd, förbittrat genom tanken på den, som varit en orsak därtill, varjämte djävulen dag och natt blåser på glöden och eldar under hjärtats ondska, grämelse och hat. Vilka förskräckliga mäktiga frestelser äro icke här! - ja, så svåra, att man icke kan begripa, huru ett människohjärta kan undgå att stanna i själva det fördömda hatet. Men ett sådant underligt Guds verk medför den sanna nåden i hjärtat; och det är denna nåd, vi nödvändigt måste hava. Därom handlade vi utförligare, då vi av Matt. 5: 24 sågo, huru Herren icke vill emottaga något offer av dig, om du icke förlikat dig med din broder.

Och därom tillägger han nu ytterligare i v. 25, 26: »Var mot din vederdeloman benägen till vänskap snart, medan du ännu är med honom på vägen, att icke din vederdeloman må antvarda dig åt domaren och domaren antvarda dig åt tjänaren, och så skall du kastas i fängelse. Sannerligen säger jag dig: du skall icke utkomma därifrån, förrän du har betalt den yttersta skärven.» Märk! »medan du ännu är med honom på vägen». Detta liknelsespråk antyder: »I ären bägge vandringsmän till ett och samma stora, betänkliga mål, evigheten. Om I icke bliven förlikta, medan I ännu ären på vägen, utan ingån i evigheten med oförsonliga hjärtan, så följer där en dom utan barmhärtighet, efter I icke, medan nådetiden varade, haven rätteligen sökt och därför icke heller övat barmhärtighet.» Domaren låter kasta dig i ett fängelse, varom Herren häpnadsväckande bedyrar: »Sannerligen säger jag dig, du skall icke utkomma därifrån, förrän du har betalt den yttersta skärven.»

Ack, att dock varje människa ville i tiden besinna sådana ord av denne Herrens mun! Du skall nödvändigt här hava ett sinne, som är benäget till vänskap - om vederdelomannen är obenägen därtill, det hindrar icke din salighet, utan endast hans; men du måste vara benägen

till vänskap och gärna förlåta allt, vad en människa förmår tillfoga dig, blott du måtte få hava förlåtelse hos din Gud - du skall nödvändigt hava ett sådant sinne i tiden, eller ock vara evinnerligen bortdriven från Gud.

Men Herren Kristus har icke hastigt lämnat detta bud. Det finns icke något bud, som han med så många ord inskräpt och förklarat, väl vetande, huru många och svåra frestelserna mot detta bud äro. Sedan han i v. 27-37 talat över tvenne andra bud, återtager han det femte igen, v. 38, och säger: »I haven hört, att det är sagt: öga för öga och tand för tand. Men jag säger eder, att I icke skolen motstå den, som är ond; utan om någon slår dig på det högra kindbenet, så vänd honom ock det andra till; och om någon vill gå till rätta med dig och taga din livklädnad från dig, så låt honom ock få manteln med.» Här visar Kristus, att hans efterföljare skola alldeles avsäga sig alla anspråk på rätt och rättvisa i världen och hellre anse sig såsom givna till pris för all världens ondska och orättvisa. »I skolen icke själva stå emot den, som är ond, utan om någon slår dig på det högra kindbenet, så vänd honom ock det andra till.»

Detta Kristi bud har varit en svår stötesten. Det har förekommit många alldeles för strängt. Somliga hava rent av tyckt sig här finna en dårskap hos Herren Kristus och drivit begabberi därmed; andra åter hava i välment överdrift lämpat det på förhållanden, som Kristus aldrig åsyftat. De förra borde dock betänka sig, innan de begabba denne Herrens lärdom och blott av detta sitt sinne sluta, huru långt de måste vara fjärran från hans sinne. Nej, här är sannerligen den högsta visdomen. Saliga äro de saktmodiga! Dem skall Herren själv taga i sitt försvar; då de åter, som själva vilja försvara sig, också själva få sörja för utgången.

Men för att nu fatta rätta meningen med detta ställe, är nödigt märka vad som genom hela detta kapitel måste ihågkommas, att Kristus här är sysselsatt med att rätta fariséernas förvändning av lagen. Så hade de ock förvänt det budet, som i 2 Mos. 21:sta och 3 Mos. 24:de kap. var givet åt överhet och domare, nämligen att de skulle i ett domsutslag kräva öga för öga, tand för tand o. s. v., och hade lärt folket, att även varje enskild människa kunde handla så med sin nästa, giva slag för slag och löna ont med ont.¹ Det är emot en sådan förvändning av lagen, Kristus här uppträder och förbjuder allt enskilt självförsvar och all självhämd. Det är överheten, som skall hava svärdet, och överheten skall även bruka det (Rom. 13: 4). Emot denna Guds ordning har Kristus icke talat. Vilken dårskap om man så tillämpade Kristi ord, att man sade till domare, lärare, föräldrar: I skolen icke motstå, den som är ond! Nej, här talar Kristus endast med sina kristna såsom enskilda människor, utom ämbetet och regeringen, huru var och en för sin person skall leva, nämligen så, att han ingen hämnd åstundar, utan är så sinnad, att om någon slår honom på det ena kindbenet, han då, om så behöves, även vänder det andra till, och icke blott avhåller handen ifrån hämnd, utan ock hjärtat, tankarna, tungan och alla krafter. Ett sådant gott, mildt och tåligt hjärta fordrar den heliga lagen. 3

Därom säger Kristus ytterligare i samma kap. v. 43: »I haven hört, att det är sagt: Du skall älska din nästa och hata din ovän. Men jag säger eder: Älsken edra ovänner; välsignen dem,

som förbanna eder; gören väl mot dem, som hata eder; bedjen för dem, som försmäda och förfölja eder; - på det att I skolen vara eder Faders barn, som är i himmelen; ty han låter sin sol gå upp över onda och goda och låter regna över rättfärdiga och orättfärdiga.» Märkom åter av dessa ord, huru Herren Kristi sinne är, och huru hans kristna skola vara sinnade! »Älsken edra ovänner; välsignen dem, som förbanna eder; gören väl emot dem, som hata eder» o. s. v. Vi säga åter: må varje kristen besinna, huru högt Herren här sätter målet, att vi dock åtminstone måtte veta, vad som är helighet, och icke genomvandra vårt liv i den onda naturens mörker. Herren Kristus straffar icke blott dem, som hata sina ovänner, tala illa om dem eller göra dem något ont, utan han vill icke heller hålla dem för fromma, vilka underlåta att älska dem och göra dem gott. Ty när han här säger: »Älsken edra ovänner», så betyder »älska» verkligen att älska, att hava ett av barmhärtighet brinnande hjärta och innerligen önska dem allt gott. För det andra vill han, att denna kärlek också skall bevisa sig med hulda ord och med förböner, då han säger: »Välsignen dem, som förbanna eder».

Då hatet och fiendskapen icke kan utövas på annat sätt, så sker det vanligen genom ord, att man söker på allt möjligt sätt förklina sin ovän, vanställa hans rykte och säga allt ont om honom. Men här säger din Herre Kristus, att du skall tvärt om tala väl och önska intet ont, utan välsigna dem, som förbanna. Ja, hörom, huru aposteln Paulus uttrycker detsamma, som Kristus här sagt oss: »Välsignen dem, som förfölja eder; välsignen och förbannen icke»³ (Rom. 12: 14). O, min Gud, hur långt äro vi icke från ditt sinne och dina rätter! »Välsignen dem, som förbanna eder!» O, Herre Gud, fördöm oss icke! Och aposteln upprepar två gånger det ordet »välsignen», antydande därmed, huru alldeles nödvändigt den förmaningen behöver behjärtas och efterlevas. Men när vi skola så älska, välsigna och tala väl om våra ovänner, om »dem, som förfölja oss», vilka äro då de, som vi skola hata och förbanna? Det vill här synas, som skullo sådant icke alls tillhöra ett sant heligt sinne, en Jesu efterföljare; han skall icke hata, förtala eller förbanna någon människa.

Men här torde någon säga: Läsa vi icke i skriften, att även heliga män, ja, Kristus själv och hans apostlar, hava hårdeligen tilltalat fienderna? Kallas det att älska och välsigna dem? Svar: Vad de heliga hava hårt och straffande talat i Herrens namn, är icke någon människas, utan den helige Gudens straffande och förbannande. Det som göres på ämbetets vägnar såsom när en domare avkunnar en dödsdom, eller bödeln dräper, eller en lärare med Guds ord och i Kristi sinne straffar, allt sådant är Guds straffande. Och vad Gud gör är allt rätt och heligt. Men här talar Kristus om vad vi, blott såsom människor, skola göra mot dem, som äro mot oss fientliga - icke om vad ett ämbete gör, utan om vad människan gör. Och då heter det blott: älska, välsigna, tala väl, göra gott.

Till sådan kärleks bevisande hörer ock det Herren säger i v. 42: »Giv den, som beder dig, och vänd dig icke bort ifrån den, som vill låna av dig.» Även om det är din ovän, som är i nöd, skynda att hjälpa honom - »gören väl mot dem, som hata eder». Och Herren anför här tvenne bevekande skäl, varför vi skola sålunda älska våra ovänner och göra dem gott; först, att vi på detta sätt, såsom goda barn, må likna vår himmelske Fader. Han säger: »På det att I

skolen vara eder Faders barn, som är i himmelen; ty han låter sin sol gå upp över onda och goda och låter regna över rättfärdiga och orättfärdiga.»

Då Herren här nämner solen och regnet, vilka äro de tvenne huvudmedlen, genom vilka all jordens frukt och välsignelse gives oss, så har han däruti innefattat hela den oändliga rikedommen av alla Guds gåvor och välsignelser på jorden; och dessa giver han oupphörligt åt sina fiender, lika väl som åt sina barn och vänner. Sådant är Guds hjärtelag, så skola ock vi vara sinnade. - Den andra bevekelsegrunden, Herren här anför, är den, att vi i motsatt fall likna icke honom, utan de ogudaktigaste människor. Han säger: »Ty om I älsken dem, som älska eder, vad fån I för lön? Göra icke även publikanerna detsamma? Och om I visen vänlighet endast mot edra bröder, vad synnerligt gören I? Göra icke även publikanerna sammalunda?» Då de, som eljest vilja gälla för goda och fromma människor, äro så falska i sin kärlek, att de blott älska och tjäna sina vänner, borde de visst vakna vid dessa Kristi ord. Det finnes knappt så onda människor, tjuvar eller rövare, att de icke hålla vänskap inom sitt eget band. Kristus säger, att även de onda andarna hava denna samhällighet, annars bleve deras rike förstört (Luk. 11: 18). Se nu, huru from du är, då du blott är vänlig och huld mot dina vänner. Du är så from som tjuvar och rövare, ja, som de onda andarna.

- Kristus slutar sålunda: »Varen fördenskull I fullkomlige, såsom eder himmelske Fader är fullkomlig.» Detta språk skall man först förstå på följande sätt: Här talas om kärleken; och kärleken kallas fullkomlig, då både dess grund och dess föremål äro de rätta, till skillnad från fariséernas falska kärlek, vilken först saknade den rätta grunden, Guds kärlek till oss och det himmelska livet i hjärtat, och för det andra, omfattade blott deras vänner; då Kristus däremot här lär, att vi skola älska alla människor. Detta är visst den första betydelsen av detta ställe.

Men vem vet icke, att Guds heliga lag fordrar allt slags fullkomlighet? Eller kan Gud upphöra att äska det goda och straffa det onda kan han upphöra med sådant äskande och straffande, förrän vi blivit helt lika honom själv? Kan Gud vara nöjd med någon kvarleva av synd? Tillägget: såsom eder himmelske Fader är fullkomlig, det är just grunden och måttet för all Guds lag., Det är inför denna senare och högsta bemärkelse på fullkomlighet som »intet kött av lagens gärningar kan varda rättfärdigat». Och dock är denna högsta fullkomlighet det, som Gud alltid måste fordra; därför är den ock alltid målet, efter vilket alla lydaktiga hjärtan sträva, men för vilket de ock beständigt bliva syndare, så länge de äro på jorden.

Vi hava nu till någon del sett, vad det femte budet kräver. Nu återstår intet mer, än att var och en går till sitt hjärta och i Herrens namn besinnar, att detta allt skall nu icke blott vetas, utan göras - och det av var och en, även av dig, som läser detta. Eller skola somliga människor blott höra, läsa, veta och tala om helighet, men lämna åt andra att göra det? Vill du fåfängliga människa veta, att Guds rike består icke i ord, utan i kraft? Du, som läser eller hör detta, huru gör du, vad vi här betraktat? Herren Kristus skådar allas väsende.

Han talade till den lagkloke om en präst och en levit; religiösa voro de, sina böner läste de m. m., men åt den sargade mannen gjorde de intet - de sågo på honom, men gingo förbi. Vi märka här, huru Herrens ögon följa skrymtaren. Och det är just genom detta skrymtaktiga

umgående med Herrens ord, människor kunna förbliva så starka och helbrägda, att Herren Kristi allra strängaste förklaring över buden icke det minsta bekommer dem. Blott detta tecken är nog att bevisa ett förstockat hjärta, en falsk och sovande ande.

De åter, för vilka Herren blivit en levande och närvarande Gud, så att de vilja allt, vad han bjuder, så att hans ögon också följa deras hjärtas synder, de bliva alldeles tillintetgjorda genom detta bud. De äro förstummade och förskräckta - men dessa hava hela lagens fullbordan blott genom tron på Kristus, vilken blev gjord till synd för oss och smakade just den död, som var mördarens straff -han var då en mördare för alla mördare (2 Kor. 5: 21; Gal. 3: 13). Hos dem, som levande tro sådant, födes kärleken i hjärtat, så att de i sin glädje nu verkligen älska sin nästa, då de försmälta av den kärlek, varmed Gud har älskat oss. Gud förläne oss sådan tro och kärlek! ty kärleken är lagens och detta buds fullbordan. Amen.

** Ordet r a k a härleder sig antingen från ett hebreiskt ord, som betyder tom, innehållslös, oduglig, eller ock från ett ord, som betyder s p o t t a. I vilket fall som helst se vi skäl för den förklaringen, att ordet »raka» betecknar allehanda ord och åtbörder, varmed man skymfar någon, t. ex. så: »tvi dig, du oduglige», och dylikt. Ordet d å r e har en betydelse, som angriper nästans förhållande till Gud och hans rike, innebär således ett dömande och fördömande, som härleder sig blott av' arghet och kärlekslöshet. Ty om man med rent kärleksnit och på sin rätta plats brukar ordet: du dåre eller något dylikt. såsom när Kristus och Paulus brukade dylika ord (Matt. 23: 17, 19; Luk. 24: 25; Gal. 3: 1), så är det icke synd, utan rätt och gott, likasom att straffa och döda, då det sker på ämbetets vägnar.*

2 D o m e n var en underrätt i judalandets förnämsta städer, motsvarande en härads- eller rådhusrätt hos oss, vid vilken vanligare mål av dömdes; s t o r a r å d e t, synedrium, var den stora av 72 medlemmar bestående överdomstolen i Jerusalem, i vilken översteprästen förde ordet, och där de svåraste brottmål skulle prövas och avdömas (det var inför det »rådet» Kristus först dömdes); e l d e n s h e l v e t e, eller »eldens gehenna», var egentligen den Hinnoms dal, där först en tid den ohyggliga offerdyrkan åt Molok övades, och där sedan allt orent, samt de grövsta brottslingars lik förbrändes, och vilken dal, med sin beständigt brinnande eld och uppstigande rök, var en märklig bild av helvetet, »där deras mask icke dör och elden icke utsläckes». Det tillhörde Kristi egna vältalighet att uti sin framställning åskådliggöra andliga och eviga förhållanden med bilder av dessa yttre och synliga föremål.

*** Men här uppstår en fråga, varöver samvetsömma kristna ofta varit i bekymmer, nämligen om en kristen någonsin må söka sin rätt genom domstol. Då Paulus i 1 Kor. 6 bestraffar sina korintier, att de gingo med varandra till rätta, och det inför de otrogna, och säger: »Varför låten I icke hellre göra eder skada?» så talar han egentligen därom, att de kristna sinsemellan, således bröder i Kristus, kunde så tvista med varandra. Detta var ju ock en ohygglig företeelse. Bröder i Kristus skulle ju genom överenskommelse i kärleken bilägga alla frågor sinsemellan. - Men en kristen kan ju bliva invecklad med världen i sådana frågor, att endast en domstol kan slita tvisten. Då frågas: Skall han då alltid hellre lämna sin rätt? Får han aldrig anmäla sin sak för överheten, aldrig vädja till en domstol? - Svar: Av Kristi och Pauli exempel*

se vi tydligt att detta icke är i alla händelser förbjudet. Ty då Kristus stod inför domstol, då yrkade han på laglig behandling; ty när en dräng där gav honom en kindpust, då vände han icke det andra kindbenet till utan talade om rätt, sägande: »Har jag talat orätt, så visa, att det är orätt; men har jag talat rätt, varför slår du mig?» Märk! »visa, att det är orätt»; vi stå ju nu inför en domstol, där skall man ju handla efter lag. Men se, när han sedan överlämnades åt skaran av drängar och krigsknektar att begabbas, och de slog honom många slag, då säger han icke ett ord däremot, utan är nu såsom ett far, som föres till slaktning, och såsom ett lamm, som tiger för den, som klipper det och icke upplåter sin mun. - Så ock Paulus, då en medlem av rådet bjuder slå honom på munnen, svarar han: »Sitter du för att döma mig efter lagen och befäller mot lagen, att man slår mig?» Och då han sedan står inför Festi domstol, så »vädjar han till kejsaren», ja, fordrar att bliva dömd inför kejsarens rätt (Apg. 25).

Av dessa exempel se vi, att icke allt vädjande till domstol är förbjudet. Och vartill skulle överheten annars vara, om icke till att skydda rättvisan? Men då det å andra sidan vore alldeles stridande mot ett kristligt sinne att för allehanda mål processa och ligga vid domstolar, så blir slutsatsen, att den, som har nog tro och undergivenhet för att hellre lida och låta göra sig orätt, den gör visserligen bäst. Dock, om någon med fridsamt hjärta, endast tvingad av några tillfälliga omständigheter; anmäler en sak inför domstol, så är detta visst icke det självförsvar och den självhämd, som Kristus här förbjuder. Saken är tvärt om överlämnad åt överheten, ja, åt Gud själv, vilken nu genom överheten antingen skaffar dig rätt, eller ock låter dig lida orätt. Då fordras blott, att du med en kristlig under givenhet under Guds behag tager utgången, såsom den gives, vetande, att ingenting sker dig utan Herrens befallning (Jer. Klagov. 3: 33-38; Ef. 45: 6, 7; 2 Sam. 16: 10, 11). En kristen, som, när han lider orätt, kunde väl behjärta dessa bibelställen, skulle sannerligen icke mycket gräma sig över människors ondska, utan med stor tröst skåda blott sin trofaste Gud i allting.

Fortsättning av våra betraktelser över tio Guds bud

Först en kort inledning

Vi skola åter höra själva Herren Gud förkunna oss sin vilja och sina domar. Vi skola även höra Herren Kristus, Guds enfödde, förklara oss sin Faders bud och mening. Vilken salig trygghet om sanningen, då vi höra Herren Gud själv! Då en arm människa, uttröttad av de många meningarna, in- och utifrån, och bävande för sitt eget hjärtas bedräglighet och den gamle ormens djupa list och grymhet, ropar till Herren i sitt bekymmer: »Gud barmhärtig, giv mig din Ande, som leder mig i all sanning», vilken salig trygghet och vila uti den vissheten, att Gud själv, människornas Skapare och den eviga trofastheten, omöjligen kan bedraga oss - att åtminstone det är visst och fast, som han själv talat; och för det andra, att han även skall giva oss sin helige Ande, i den mån vi bliva rädda för vår egen ande!

Men om en människa är mycket upplyst och benådad, skall även hon behöva räddas för sin egen ande? Skall icke hon vara fri från all fara? Svar: Då Skriften säger, att »om möjligt, skola ock de utvalda bliva vilseledda»; säger, att »den rättfärdige med nöd blir frälst»; att ormen med sin illfundighet besvek människan i själva oskyldighetens tillstånd, då hon ännu hade Guds beläte i hjärtats helighet och förståndets ljus; huru kan då nu någon kristen, som har hela syndafallet och ormens säd i sitt hjärta, någonsin vara säker för att icke besvikas av hans djuphet? Blott det, att du icke fruktar, utan känner det såsom alldeles avgjort, att du är på rätta vägen - blott en sådan säkerhet är ju ett förskräckligt tecken på ditt tillstånd. Nu, vad annat än en sådan säkerhet kan vara orsaken, att många själar, som varje dag både morgon och afton läsa Guds ord, likväl äro i mörker även uti de väsentligaste stycken, även i den del av ordet, som ligger i alla människor av naturen (Rom. 2: 14, 15), nämligen Guds lag? Blev där en verklig fruktan för sin egen ande och för djävulens grymma list, så skulle väl därur uppstå ett sådant rop ont Guds Ande och ett sådant aktgivande på allt Guds ord, att människan bleve förd på rätta vägen, bleve en utfattig och eländig syndare, som endast i Guds barmhärtighet hade sin tröst och berömmelse.

Eller är det icke nog uppenbart och starkt uttalat i Herrens ord., att om lagen blir rätt fattad, den medför en fattig och nedslagen ande, så att du blir rent av fördömd och förtvivlar på allt eget arbete och på lagens förmåga att göra dig from? Är det icke nog tydligt, då aposteln säger: »Men lagen kom också in, på det att överträdelsen skulle överflöda» etc., och åter: »När budordet kom, levde synden upp och verkade i mig all begärelse; och jag vart död» etc., och åter: »Allt vad lagen säger det talar han dem, som hava lagen, på det att var mun ska tillstoppas och all världen varda brottslig för Gud»; ja, »att synden skulle bliva övermåttan syndig genom budordet» (Rom. 3: 1.9; kap. 5: 20; kap. 7: 5-13)? Är icke detta den rätta och av Gud åsyftade verkan av lagen? När du nu vet med dig, att du icke plägar bliva eländig och jämmerlig genom lagens betraktande, utan du tvärt om alltid är trygg för din del och kan endast se andra människor såsom svåra syndare, kan du icke då förstå, att lagen icke på dig haft den verkan, som aposteln omtalar, utan tvärt om den olyckliga verkan, som hela skriften omtalar, att den hade på dem, vilka »gjorde bågaren och fatet rena utantill»

och icke aktade, att de »innantill voro fulla av rov och omåttlighet», och vilka därför kunde tacka Gud, att de icke voro såsom andra människor? Vilken nåd, vilken salig stund, om du kunde stanna för en sådan skriftens teckning och börja misstänka ditt tillstånd!

En mera barnslig villfarelse, och vilken plägar uppstå även hos dem, som hava erfarit, att lagen icke gör oss levande och heliga (Gal. 3: 2, 5, 21; Rom. 7 : 8-11), är den meningen, att lagen därför icke nu behöves. Du säger rätt, »den gör dig icke levande», men det behövs ock ett ord, som dödar; »den gör dig icke helig och god», uren det behövs ock, att du beständigt göres brottslig; du »blir icke glad, du mår icke väl av det ämbete, som predikar fördömelse», men det behöves ock det ordet, som bedrövar dig, som saltar, hugger, sticker och pinar den gamla människan. Ja, även det ordet behövs. Och salig du, som känner denna verkan därav! Måtte du blott behålla ditt salighetsfäste och den hemliga vissheten, att du så dömd likväl icke skall bliva fördömd; att du så brottslig och straffvärd likväl är ostrafflig - det ena i dig, det andra i Kristus. Se, så går det: de som borde frukta dig, de frukta icke; och de åter som äro fruktande och fattiga, de bliva alltid straffade och fruktande och brottsliga. -

»Men», säger du, »jag är verkligt brottslig.» Ja, sannerligen, du är visst verkligt brottslig! Ingen rättfärdig finnes, icke en, nej, »icke en» Den ene är mera grovt brottslig, den andre mera fint; men alla äro brottsliga - skillnaden är blott den, att somliga icke känna det.

Men utom det att lagen är nödvändig till vår beständiga förödmjukelse, till den gamla människans tukande, korsfästade och dödande, så kunna vi ock aldrig nog tacka Gud för det heliga och säkra: rättesnöret, som ligger i Guds egna bud, vilka så tydligt säga oss, vad som är sann helighet och rätta för Gud behagliga gärningar. Vi äro dock ofta på väg att förlora det rätta ljuset därom och sätta helighet uti något, som Gud aldrig befallt, och däremot hålla för ett intet sådana gärningar, som äro av ringa anseende, men likväl äro av Gud påbjudna; vidare, att göra till synd något, som Gud aldrig talat om; eller tvärt om, att icke hålla för synd. något, som likväl Gud i sin lag förbjudit - korteligen, att döma om synd och helighet blott efter vårt tycke och någon viss känsla. Måtte vi aldrig glömma, att blott det är synd eller helighet, som Herren Gud har talat om i sin lag! Och sålunda skola vi finna, att lagen är mycket god, då man rätteligen brukar honom (1 Tim. 1: 8). Måtte även det bud, som vi nu gå att betrakta, först göra oss brottsliga, och sedan, när det tuktat oss till Kristus, och vi genom nåden fått en villig ande, måtte det ock bliva oss ett heligt rättesnöre och tuktan till rättfärdighet!

Sjätte budet

Även detta bud har Herren Kristus förklarat (Matt. 5: 27-32); och vilken nåd var icke detta! Ty honom måste vi dock höra, om vi vilja bliva saliga. - Judarna hade handlat med sjätte budet på samma sätt som med det femte: de sågo blott på den grova gärningen, som här var äktenskapsbrott - ty det sjätte budet lyder egentligen så: »Du skall icke bryta äktenskapet» - och så aktade de för ett intet, att de uti hjärtat voro fulla av olovliga lustar och begärelser, om de blott kunde avhålla sig från deras fulla utövande i verk och gärning. Då kom Herren Kristus med denna höga förklaring: »Jag säger eder: var och en som ser på en kvinna, till att begära henne (d. ä. med begär och uppsåt till synden), han har redan gjort hor med henne i sitt hjärta.»

Detta är den stora förklaringen, i vars ljus vi skola skåda detta bud. Men låtom oss först undersöka, vad det innebär, att då detta bud har en så djup andlig betydelse, att det är brutet blott med en oren begärelse och omfattar alla den orena lustans rörelser och yttringar, så inom som utom äktenskapet (vilket många skriftställen visa), det dock egentligen lyder så: »Du skall icke bryta äktenskapet.» Det ligger nämligen i den omständigheten en djup lärdom över detta bud. Ja, härmed återförs vi till den egentliga grunden för detta bud, nämligen Guds första, i människans skapelse uttryckta tanke och förordning i avseende på hennes mänskliga tillvaro och fortplantning på jorden, nämligen då han skapade en man och en kvinna och genast, ja, redan förr än kvinnan var skapad, beslöt äktenskapets heliga ordning.

Människans skapelse och hennes släktes förökelse voro tvenne hos Gud förenade tankar; så att vi finna äktenskapets stiftelse, grunden till sjätte budet, i bibelns första kapitel, i skapelsehistorien, v. 27, 28: »Man och kvinna skapade han dem och sade: varen fruktsamma och föröken eder» - och därför tillägges det i andra kapitlet: »Fördenskull skall en man övergiva sin fader och sin moder och hålla sig till sin hustru, och de skola varda ett kött.» (Se här även grunden till denna budens ordning, att strax efter det bud, som tager vårt liv i beskydd, följer det bud, som hägnar den heliga ordningen för släktets förökelse.) Och det är blott genom en tillbörlig vörndnad för denna Guds första stiftelse, vi skola känna vikten av sjätte budet.

Äktenskapet, betänkom nu detta, äktenskapet är den store Gudens egen stiftelse; Guds löfte, Guds välbehag, Guds välsignelse vilar däröver. Det är en gudomlig ordning. Och Herren Gud har fäst någon så hög och helig betydelse därvid, att han velat själv stå i en sådan förening med människan, som han betecknar med ett äktenskap, såsom vi läsa i hela gamla testamentet. Intet förhållande på jorden aktas ock i nya testamentet värdigt det, vartill äktenskapet anses värdigt. Äktenskapsbandet mellan man och kvinna ställes nämligen i likhet med föreningen mellan Kristus och församlingen, då aposteln säger: »En man är sin hustrus huvud, såsom ock Kristus är församlingens huvud; och han är själv sin kropps frälsare» m. m. Och då aposteln länge talat om mannens och hustruns förhållande till varandra, säger han: »Denna hemlighet är stor; men jag säger det om Kristus och om församlingen. Dock, älsken även I var och en sin hustru såsom sig själv; men hustrun må se till, att hon vördar sin man»

(Ef. 5: 23-33); och i Uppb. 19 talas uttryckligen om »Lammets hustru» och »Lammets bröllop». Det är på grund av detta höga, hemlighetsfulla förhållande, som i skriftens talas om ett andligt »horeri» och »äktenskapsbrott», som består uti. avfall från Gud och otrohet emot honom (Jes. 1: 21; Jer. 3: 1, 2; Hes. 16: 15, 32-34, m. fl.).

Då vi betänka, att äktenskapet är en så helig stiftelse av Herren Gud vid själva skapelsen, då kunna vi förstå, vilken vikt det sjätte budet äger, vilken fruktansvärd förgripelse emot Guds majestätsrätt det är att på något sätt bryta äktenskapet. Den som bryter äktenskapet, han rubbar och förstör det heligaste och det viktigaste förhållande på jorden, han sönderriver de heligaste, av Gud själv knutna band, han orenar och skändar det renaste, ömmaste och dyrbaraste förhållande människor emellan, han griper som en niding brottsligt in i Guds rätt och ordning - varjämte han ock av lycka gör olycka, av välsignelse gör förbannelse; emedan mänsklighetens välfärd, ofta för både tid och evighet, vilar på äktenskapet. Men gör väl endast den sådant, vilken i ordets vanliga bemärkelse bryter sitt eget eller en annans äktenskap? Är det sjätte budet talat blott till dem, som redan äro stadda i äktenskap? Nej, detta bud omfattar, enligt Guds ords utläggning, alla människor, utan undantag. Ty när Herren Gud skapade människan till man och kvinna och stiftade äktenskapets ordning, så uppdrog han ock en helig gränslinje emellan bägge könen. Denna gränslinje är Guds inrättning och därför lika så helig och orygglig som själva äktenskapet. Vilken helst som då genombryter denna av Gud satta gräns, evad det sker i tankar, ord eller gärningar, han bryter emot det sjätte budet.

Och i denna mening säger den helige Guden även till alla ogifta, män och kvinnor, till alla ynglingar och jungfrur: du skall icke bryta äktenskapet. - Och när vi slutligen även betänka, vad redan är visat, att Herren Gud själv vill med människorna stå i samma nära, innerliga och heliga förhållande, som mannens och kvinnans i äktenskapet - när vi betänka, att vi genom dopet och vår egen bekännelse äro med vår Herre Jesus Kristus vigda till samma kärlek och trohet, som hustruns till mannen, ja, till en ännu större, till en trohet och kärlek, som skall fortgå utöver döden och graven och bestå i all evighet -- när vi betänka den sanna och väsentliga förening, som äger rum mellan Gud och människan genom Guds Sons mandomsanammelse, uti vilken Gud och människan blevo ett kött; och sedan den väsentliga förening mellan Gud och människan, som uppkommer genom den helige Andes inneboende i de trogna, vilka därför kallas och sannfärdeligen äro »den helige Andes tempel» och »Kristi lemmar»; såsom aposteln, just till sjätte budets inskrifande, talar i 1 Kor. 6:e kap.; så kunna vi inse både den häpnadsväckande heliga vikt, detta bud har, och huru vitt det griper omkring sig, först i avseende på stånd och åldrar, ända till barnens, så snart de börja något förstå - ty även de äro i dopet helgade åt Herren - och sedan i avseende på alla kroppens och själens krafter och rörelser, ända till hjärtats tankar och begär.

Ty allt är helgat och invigt åt Herren Gud, Skaparen, Frälsaren och Heliggöraren; hela vår ande, själ och kropp är Guds verk och tillhörighet och är med Kristi heliga blod dyrt köpt och ämnat till evigt samliv med honom i denna värld och den tillkommande. Och där den helige Ande bor, vill han helga och innehava hela människan, med alla hennes krafter, hennes

hjärta, tankar, känslor och begär; och sedan hennes kropp med alla dess lemmar och rörelser, ord, åthävor och gärningar.

Att detta bud har en så vitt omfattande betydelse, kan var och en se av Kristi utläggning därav, då han säger, att var och en, som blott ser på en kvinna med olovligt begär, har allaredan gjort hor med henne i sitt hjärta. Du håller dig kanske rättfärdig inför detta bud, då du av rädsla för Guds domar, eller kanske rädsla blott för skam och vanära och andra mänskliga följder, avhållit dig från utövningen av din begärelse; men Herren Kristus säger här, att du då redan står såsom en äktenskapsbrytare inför Guds ögon; han säger, att du då redan gjort hor.

Tag här ett exempel: om någon hade det sinnet emot dig, att han önskade kunna mörda dig, men avhåller sig ifrån gärningen för de fruktansvärda följderna, skulle du då hålla honom något bättre än en mördare, som verkligen utfört den blodiga gärningen? Nej, du skulle ju med rätta säga: skillnaden är blott den, att min ovän är rädd om sitt eget huvud, då däremot den fulländade mördaren varit mera dristig och oförvägen; men i själ och hjärta äro de alldeles lika goda. Så ock här: den skamliga äktenskapsbrytaren har icke varit så rädd, som du, för skam och andra straff; detta är skillnaden mellan dig och honom, då du endast av fruktan avhållit dig från att fullborda din begärelse; därför har du, icke blott inför Gud, utan ock i verkligheten, i ditt hjärta, lika ofta begått hor, som du haft begärelse därtill. Så har Herren Kristus här förklarat det.

Men då redan hjärtats olovliga begär och tankar utgöra brott emot detta bud, huru mycket mer uppenbar är icke synden, när den ock utbryter i ord, åthävor och gärningar; i ord, så att man talar ohöviskt skämt och tvetydiga kvickheter, sjunger oanständiga visor, läser lättsinniga visor och berättelser (Ef. 4: 29, 30; kap. 5: 3-5); i åthävor, medelst otuktiga miner, lättfärdig klädsel, dans, lek och sådant mer (Syr. 9: 3-12; kap. 26: 12-14); och slutligen i gärning, då man av Kristi lemmar gör skökolemmar (1 Kor. 6: 15-20)! O, i vilken ohyggligt stinkande dy av syndaorenlighet är icke hela världen försänkt i avseende på detta bud! Gud vare alla människobarn nådelig!

Men märk här en viktig åtskillnad: syndare mot detta bud äro av tvenne slag (liksom emot alla buden): först de lättsinniga föraktarna, som hålla Gud och hans bud för ett intet och synda fritt och uppsåtligt- för det andra, de under herrens fruktan mot synden kämpande, som dock genom mäktiga frestelser mer eller mindre försynda sig, åtminstone med hjärtats orena begärelser. - Vad de förra angår, har det kommit så långt med gudlösheten, att de knappt anse hor och otukt för någon synd, utan fritt skämta med henne i alla hennes grader och yttringar och »frukta som nogast ett ögonblick för helvetet». Betänken dock, I lättsinniga föraktare, att Gud icke låter gäcka sig; »horkarlar och äktenskapsbrytare skall Gud döma». Och han, den Helige, ser dig; för hans ögon är allting blott och uppenbart; för honom är natten icke mörk, utan ljus såsom klara dagen. Det vore ju besynnerligt, om det skulle lyckas dig väl att förakta och trotsa den Allsmäktige. Nej, så säger aposteln: »Faren icke vilse! Varken horkarlar eller äktenskapsbrytare eller veklingar eller drängaskändare skola ärva Guds rike» (1 Kor. 6: 9).

Och då aposteln i brevet till galaterna (5: 19) uppräknar köttets uppenbara gärningar, så nämner han i första rummet skörlevnad, orenhet, liderlighet, och slutar så: »Varom jag förut säger eder, såsom jag ock förut har sagt, att de, som göra sådant, skola icke ärva Guds rike.» Ja, denna fördömliga last, som Gud så allvarligt förbjudit, räknas till köttets skändligaste gärningar (Jer. 7: 9; Hes. 33: 26; Ords. 4: 1, 2); varjämte den ock är en förbannad moder till många andra vederstyggliga foster, såsom lögn och förställning, mened, mord och en besynnerlig samvetets förstörelse. Därför var ock äktenskapsbrott hos judarna belagt med dödsstraff, de brottsliga skulle »utrotas av Israel» och »stenas» (5 Mos. 22: 22-25); och nu skulle den helige Guden ingenting göra eder, som fritt och uppsåtligt leven i synden! Är det möjligt? Nej. Därför att Gud länge dröjer med straffet, menen I, att han skall aldrig straffa eder; men. faren icke vilse! »Vad en människa sår, det skall hon ock skörda.»

Men, såsom nyss sades, är det ock ett annat slags syndare emot detta bad, nämligen några både väckta och benådade själar, som hava den svåraste och mest marterande kamp med den vederstyggliga okyskhetsdjävulen, ja, en så ömklig kamp, att stenarna kunna röras därvid. Vi tala nu om de sant gudfruktiga. De ville så innerligt gärna vara alldeles fria och rena från synden, men kunna icke; de ropa och kvida inför Herren dag och natt om förlossning från den nämnda djävulen och »pålen för köttet»; eller ock om en hel förlossning ifrån denna dödens kropp (Rom. 7: 24), men kunna stundom ingen hjälp förnimma, utan tycka sig ofta, oaktat all bön, vara lika långt ifrån segern.

Somliga människor förstå icke alls, vad vi nu tala om, hava ingen erfarenhet därav, nämligen de, som hava fått den. gåvan, som Paulus omtalar i 1 Kor. 7: 7, och vilkas synder ligga åt ett annat håll; men de arma martyrer, som hava erfarenhet härav, de veta, vilken plåga och jämmer det är att nödgas känna lustarnas påträngande makt, även i de heligaste stunder, så att de orena begären synas icke ens vilja giva vika för de kraftigaste nådemedel, för ordets eller bönsens övning, utan ofta återkomma med fördubblad styrka kort efter de härligaste stunder.

Vad nu dessa kämpande själar angår, så är det väl uppenbart av Guds ord, att anförda domar icke angå dem, utan så länge de ännu förbliva vid nådastolen, hava de en beständig förlåtelse och rening i Jesu blod; men de äro dock icke utan fara - de äro i fara för intet mindre än andlig död och för att sålunda »lykta i köttet» - vilket i synnerhet sker därigenom, att de tröttna upp i kampen; varav följden kan bli tvåfaldig; antingen, att de av misströstan om segern giva sig fångna och fatta någon falsk föreställning om själva synden, såsom icke synd och icke farlig, och börja så att söva samvetet; eller ock, att de likasom drunkna i misströstan på Guds nåd och stanna under en hemlig förtvivlan, varigenom all kraft förloras och livet i Kristus småningom utdör. Ty när tron och barnaförtrostan förloras, så att lagen blir härskande i samvetet, då har denna alltid sin verkan, nämligen att föröka syndens makt, varigenom förtvivlan nu blir alldeles avgjord, och den skeppsbrutna börjar vräka för lustarnas vind och vågor.

Den, som nu vill undgå detta olyckliga slut på striden, vakte sig väl för att tänka huru som helst om sättet att här vinna seger, utan må du för din själs eviga välfärd låta lära dig det. Har du insett, att »lyktandet i köttet» tillgår på det sätt, som nyss är nämnt, så har du ock insett, att segern ytterst beror av förblivandet i tron - först i tron på allt Guds ord, även det ordet, som innehåller Guds domar över den lösgivna synden, och Guds löften om den slutliga bönhörelsen och segern; men i synnerhet tron på Guds eviga nåd över all synd, där man ännu förbliver vid nådastolen; ty så länge jag ännu kan tro, att med all min gruvliga synd »nåden dock överflödar mycket mer», och att jag ännu skall se Gud i de levandes land, så kan jag aldrig helt övergiva striden och vapnens bruk; men utdör tron, vartill tjäna då alla vapen? De bliva genom misströstan lagda åt sidan. Vad hjälpa de bästa vapen, då stridsmannens arm sjunker av modlöshet eller brist på livskrafter? Nej, så säger skriften om striden med djävulen: »Stån honom emot, stadiga i tron» (1 Petr. 5: 9); så säger skriften: »Segern, som övervinner världen, är vår tro» (1 Joh. 5: 4); och åter: »Strid. den goda striden och behåll tron och ett gott samvete, vilket somliga hava stött ifrån sig och lidit skeppsbrott i tron» (1 Tim. 19). Och åter: »Med Guds makt bevarens I, genom tron, till frälsning» (1 Petr. 1: 5). Märk! genom tron.

Och sådant ligger i Pauli ord: »Om I döden köttets gärningar med Anden, skolen I leva» (Rom. 8: 13). Ty vad menar han här med Anden? Se hans tillägg i v. 15: »Ty I haven icke fått träldomens ande åter till räddhåga, utan barnskapets Ande, i vilken vi ropa: Abba, Fader.» Därför säger ock samme apostel: »Detta vill jag allenast veta av eder: haven I undfått Anden av lagens gärningar eller av trons predikan?» (Gal. 3: 2, 5.)

Men du säger: »Huru kan jag förbliva i tron och förtröstan på Guds nåd, då jag är så förskräckligt syndig, och då jag ju ingen kraft har att emotstå synden? Jag är ju alldeles en slav under henne?» - Svar: är det så, att din tro skall bero av din syndighet eller helighet, tag då avsked från all tanke på saligheten! Den som här skall frälsas, han skall hava en mera besynnerlig tro än så - han skall hava en alldeles orimlig tro, en tro, som ingenting mera vet, än endast nåd i Kristi dyra blod - ja, endast nåd över en alldeles fördömd syndare, som förtjänar blott helvetet, blott Guds vrede och förbannelse. Och se här, huru nödvändigt det är att göra sig väl bekant med evangelii besynnerliga lära därom. Nog lär skriften så, att »om dina synder än vore blodröda, skola de dock varda vita såsom snö», allenast »genom Kristi, Guds Sons blod, som renar oss av alla synder». Det gäller då här att tro och icke följa känslan och tycket. Bed Gud om denna underbara tro; ty hon måste helt och hållet bliva given av Gud. Men sedan, använd ock alla de medel, Gud givit oss till trons tändande och uppehållande; såsom ett djupt och livligt studerande av evangelium, enskild bekännelse för en beprövad broder, ja, bröders förböner, sakramentets bruk o. m. d.

Men du nämnde ock: »Då jag ingen kraft har, utan är alldeles en slav under synden»; du menar: är icke det ett tecken, att min tro är falsk? - Ja, vore det sant, att du även då, när du har tröst och förtrolig vänskap med din Gud, ingen kraft får, intet förnyat gott uppsåt, ingen bön och strid, då är visserligen din tro falsk; men här är ett mycket hemlighetsfullt förhållande, som du icke torde förstå dig på. Många trogna själar föra under svårare

frestelsetider just din klagan, då de tala efter känslan och tycket; rasen det är icke så, som de säga. Ty blott det, att du kämpar och beder emot synden, bevisar annat än syndaslavens tillstånd. När du av evangelium får en så beskaffad. tröst, att därmed följer ett nytt gott uppsåt, bön och strid emot synden, då är visserligen din tro sann och levande; men den torde vara mycket svag - och under de svagaste tiderna blir ock den helgande kraften svag, och lagen uppväcker synden. Dit hör Rom. 7: 13-25.

Korteligen: en kristen, som har en viss synd till sin svåraste plågoande, men dock är rättsinnig i anden, har alltid det tecknet, att han ligger flitigast vid nådastolen på de tider, då synden är svårast, och beder då nästan endast två böner: först om nåd, förlåtelse för Kristi blod; och för det andra, om hjälp, kraft och förlossning från själva synden. Och sannerligen! om du kan lyfta dina händer mot himmelen och taga den allvetande Guden till vittne, att du om ingenting i världen så mycket bedit, som just om dessa två ting, då må du ock vara viss därpå, att, så illa det än ser ut, du dock är under Guds nåd och allvisa ledning, samt att synden icke är ditt görande, utan ditt lidande.

Men för att icke, av misströstan om segern, giva synden lös, blir ock den tron nödig, att Herren ännu kan och vill. giva dig en härlig förlossning, huru länge han än må dröja; d. ä. du skall tro, att han skall höra bägge dina böner, både om förlåtelse och om förlossning; du bör tro, att han skall bliva sann-färdig även i det ordet: »Åkalla mig i nöden, så vill jag hjälpa dig, och du skall prisa mig» - och det ordet: »Skall då ock icke Gud skaffa rätt åt sina utkorade, som ropa till honom dag och natt, och visar han icke långmodighet mot dem?» Tänk likväl på sådana ord av den trofaste Herren. Men märk ock av detta språk, ja, av hela den liknelsen, Luk. 18: 1-8, och av det ändamål därmed, som Kristus närande, nämligen att vi skulle »alltid bedja och icke förtröttas - märk av allt detta, att Herren lär med något besynnerligt, långvarigt dröjande vilja pröva sina barn. Därom vittna ock många tänkvärda exempel på hans förande med helgonen fordom, och även med kristna i våra dagar, som många år fått kämpa och vänta efter Herren och ändå icke kommit på skam i sin väntan, utan äntligen upplevat den härligaste bönhörelse och seger.

Denna tvåfaldiga tro är nu det viktigaste medlet mot denna och all synd; och om denna tvåfaldiga tro talar aposteln i Ebr. 11:e kap., då han mer än tjugo gånger utropar: genom tron. Måtte vi därför aldrig glömma dessa huvudmedlen: tron och trons bön.

Men sedan har Herren Kristus också befallt andra medel, vilka även måste med allt allvar användas, om du skall undgå att falla. Dessa äro de, som innefattas under orden vaka och fasta (Matt. 26: 41; kap. 17: 21). Till vakandet hör först att väl vakta sig för det första steget - det olyckliga första steget till syndens väg. O, vilka förskräckliga strider och bittra kval kommit därav, att en eljest redlig själ ifrån frestelsens början ansåg den med lättsinne och trodde det icke vara så farligt att följa med blott ett litet stycke! O, om man kunde ropa med en. stämma, som komme bergen att darra, i synnerhet till unga, oerfarna personer: den, som vill undgå syndens djupaste avgrund, skall väl vakta sig för att komma dess hala bräddar nära, skall vakta sig för första steget därtill! Detta skall du höra och efterkomma, eller ock:

bered dig på ömkliga ting! O, huru bittert mången begråter, att han icke några år förut förstod eller iakttog detta råd! Den största vällust är att aldrig försöka ens första graden av en oren vällust.

Och första graden är att blott ett ögonblick underhålla en oren fantasi, att icke genast rysa tillbaka och ropa till Gud och fly det rum, där den väcktes. Mången yngling, som ryst tillbaka för synden i dess grövre gestalt, har dock genom att göra frestelsen eftergifter icke undgått att genom syndiga fantasier omsider föras till en enskild syndautövning, varom hans utmärklade ansikte och sjunkna mod icke sällan giva ett beklagansvärt vittnesbörd.*1

Vi hava här nämnt de första lustarnas dödande och flyendet från det rum, det sällskap och den bok, varav de väckas; det är utan tvivel sådana förhållanden, Kristus åsyftade, då han strax efter sjätte budets förklarande (Matt. 5: 28) tillade v. 29, 30: »Om ditt högra öga är dig till förförelse, så riv det ut och kasta det från dig; ty det är dig bättre, att en av dina lemmar förloras, än att hela din kropp kastas till helvetet. Och om din högra hand är dig till förförelse, så hugg henne av och kasta henne från dig; ty det är dig bättre, att en av dina lemmar förloras, än att hela din kropp kastas till helvetet.»

Det är på tvenne sätt, man förstått detta språk, nämligen först så: om ditt öga, din hand, d. ä. lemmar i din gamla människa, som äro »lustas och begärelser» (Kol. 3: 5), äro dig till förförelse, d. ä. börja röra sig och vilja fördärva dig, så riv ut, hugg av, d. ä. döda själva begärelsen; det är dig bättre att här i tiden lida korsfästelsens plågor, än att i evighet lida den eviga eldens. Den andra förklaringen är denna: om någon person vore dig så kär som ditt högra öga, eller så nyttig i det lekamliga som din högra hand, men samma person är dig till frestelse, så skilj honom ifrån dig, fly hans sällskap; det är dig bättre att lida den försakelsen, om den ock vore dig så bitter som ditt ögas utrivande, än att du genom fortsatt frestelse skulle dränkas i synden eller i förtvivlan och sist kastas till helvetet.

Märk av dessa Herren Kristi ord, vad frågan gäller - »kastas till helvetet!» Herren bevare alla dem, som vilja vara kristna! Och märk ock av den starka bild, Herren använder, ditt ögas utrivande, din hands avhuggande, vilka kraftiga medel här behövas, vilken allvarsam kamp, vilket bittert lidande, om vi skola räddas. Men Herren har ansett härlighetens krona förtjäna den mödan.

Det andra utvärtes mediet, Herren anvisat, var fasta. Det finnes ingen synd, om vilken de orden äro så träffande, som okyskhetsdjävulen, nämligen de orden av Kristus om en viss sorts orena andar: »Detta slag utgår icke utan genom bön och fasta» (Matt. 17: 21). Jämte huvudmedlet, trons bön, använd även en förståndig fasta, d. ä. en efter behovet avpassad återhållsamhet i mat och dryck, samt måttlighet i vila och sömn; genom överflödigt mat och dryck, särdeles emot aftonen, näras och gödas köttets lustar; då de däremot genom fasta och måttlighet försvagas och förlora i sinnlig styrka. Hit hör ock att med mera tråget arbete spåka sin kropp; ty sysslolöshet och överflödigt sömn gynna på det kraftigaste okyskhetsdjävulen; mången har just i sitt trägna arbete ett prisvärt medel emot lustarnas makt; varom katekesen

rätteligen säger, »att arbetsamhet hindrar många tillfällen till synd och hjälper oss att emotstå onda begärelser».

- Slutligen hör ock hit att icke förbliva ensam med sin frestelse. Ju mer frestaren får hava mig ensam, desto mer efterhängsen är han. Om jag däremot söker fromma och förtrogna människors umgänge, och i synnerhet om jag har en beprövad och trogen vän att meddela mitt hjärtas strider, så förlorar ofta frestelsen därigenom sin styrka. Till och med umgänget med allvarliga och kyska själar av andra könet är mer än en gång beprövat såsom ett kraftigt medel mot köttslig lusta - så farligt det umgänget däremot är, då man icke har allvarligt kyska vänner.

Men skulle nu, oaktat alla dessa medels bruk, köttet ändå icke låta tygla sig, då är det gott för den, som så kan, att under bön och Herrens fruktan begiva sig i äktenskapet; såsom ock aposteln lärar i 1 Kor. 7: 2: »För att undvika skörlevnaden, have var man sin hustru och var kvinna sin egen man.» Och huru mycket han än önskade, att under dåvarande förföljelsetider var och en måtte kunna leva ogift, såsom han, så tillägger han dock: »Men kunna de icke vara återhållsamma, så gifte de sig; det är bättre att gifta sig än brinna» (v. 9). Här se vi, att aposteln även anser utvärtes medel böra användas emot denna frestelse: varmed han ock vederlägger vad de oerfarna mena: »Blott man rätt vill, så kan man alltid råda över frestelsen; blott allvar och bön hjälpa alltid» o. s. v. Så menade icke aposteln, enär han skrev: »Kunna de icke vara återhållsamma, så gifte de sig.» Och detta skrev han icke till några otrogna, utan till de »heliga» i Korint (1: 2).

Och åter säger han till makar, som efter överenskommelse någon tid varit åtskilda: »Kommen sedan åter tillsammans, på det att satan icke må fresta eder för eder okyskhets skull» (kap. 7: 5). Varför sade han icke: Om satan vill fresta eder, så bed, strid, det behövs intet mer; I kunnen alltid blott därmed besegra honom? Nej, han menar så: då Gud har givit eder det medlet, äktenskapet, så skolen I ock använda det. Må likväl ingen tänka, att om lian icke kan gifta sig, så måste han falla för frestelsen; o nej! Gud kan då i samma mån skänka honom en synnerlig nåd och hjälp. Icke heller må någon tänka, att om han blott vore stadd i äktenskapet, han sedan vore fri all fara för okyskhets. Nej, en mångfaldig erfarenhet, ända från David, visar oss motsatsen. Lärdomen bliver denna: använd alla hjälpmedel, som Gud givit oss, men vakta dig för att göra något av dom till föremål för din förtröstan, utan vet, att all hjälp är i Herrens hand, att allt beror av Guds barmhärthet. Gud, föröka oss denna tro! Allt beror av din barmhärthet, du allena mäktige och trofaste hjälpare! Och sedan, följ oss, led oss med dina ögon och hjälp oss lyckligt igenom striderna! Amen.

*1. Och huru ofta grundlades icke detta förskräckliga onda redan tidigt, då barnet kom ibland lättsinniga kamrater eller läste skrifter, lyssnade till sånger och musik, som voro ägnade att väcka de sinnliga lustarna! Hur mången fader och moder har icke för sent fått begråta sin ovaksamhet över sina älskade barn, då de bittra frukterna börjat visa sig! O, om dock mången moder betänkte, till vilket skådespel hon låtit sin dotter gå eller kanske själv ledsagat henne! Om dock mången fader besinnade, vilka böcker han låtit sin son läsa, eller huru ofta han

åtminstone icke bekymrade sig därom! Du har kanske tidigt tänkt på huru ditt barn skulle utbildas i mänsklig skicklighet och i vetenskaper samt lära känna världen och de sköna konsternas alster; men huru dess själ kunde bliva smittad och förgiftad genom sinnliga inflytelser och orena begär, fåfänga, behagsjuka, och omsider förledd till dessa skamlösa tankar och fantasibilder: därpå har du icke tänkt, därom icke bekymrat dig.

Något om äktenskapet

Tillägg till artikeln om sjätte budet

Vi hava i föregående artikel sett själva grunden och ursprunget till äktenskapet, nämligen att det var den store Gudens egen stiftelse och förordning vid. människans skapelse; vi vilja nu se, huru även. Herren Kristus i nya testamentet förklarat och stadfäst sin Faders förordning, och vi skola därunder varsebliva de stora huvudvillkoren för ett kristligt och lyckligt äktenskap. Med äktenskapet är icke att leka eller att sväva hit och dit med sina tankar därom, efter som det faller oss själva in, eller efter som någon annan människa behagar tänka och tala därom; ty frukterna av dessa lösa och obestämda tankar om äktenskapet äro alltför bittra. Om de icke alltid visa sig i en hel äktenskapsskillnad eller äktenskapsbrott, så visa de sig i den förstörda äktasällheten, i de tysta, frätande kvalen, i ett, som man plägar säga, »husligt helvete» för hela livstiden, där i stället trevnad och frid borde råda.

- De, som ingen erfarenhet äga härav, som antingen icke ännu varit i äktenskapet, eller ock ännu äga lyckan av en ostörd äktasällhet, veta intet om behovet av ett fast skådande på Herrens ord. därom, men andra finnas, som väl känna behovet därav. Och när man rätt undersöker och skådar in i alla miss-förhållanden i avseende på äktenskapet, så finner man, att det egentligen är en och samma grundorsak till dem alla, nämligen den, att man förgäter Gud och hans ord, eller icke ser på Herren Gud uti äktenskapet.

Vi tala icke blott om de ogudaktiga; nej, i mer och mindre mån sker det även ibland dem, som i frågan om själens salighet icke glömma Gud och hans ord; blott när det gäller deras äktenskap, förgäta de att se på honom. Och när det så tillgår, är det icke underligt, att ofria, missnöje, kval och förbannelse intaga äktasällhetens rum. »Då Herren Kristus i Matt. 5 kap. talar över sjätte budet, så tillägger han: »Det är sagt: Vilken som skiljer sin hustru ifrån sig, han giver henne skiljebrev. Men jag säger eder: Vilken som skiljer sin hustru ifrån sig, utom för hors skull, han kommer henne till att göra hor; och vilken som tager en frånskild till hustru, han gör hor.» Här äro orden tydliga och bestämda. Vi anmärka nämligen endast det förhållandet, att Herren Kristus uttryckligen förklarar, att det finnes ingen omständighet, för vilken ett äktenskap må upplösas, enligt Guds förordnande, mer än en enda, nämligen hor.

Uti Matt. 19 kap. talar Kristus också härom, och då var det rent av den egentliga frågan, huruvida äktenskapet kunde för någon annan omständighet upplösas. »Fariséerna gingo fram till Jesus, frestande honom, och sade: Är det lovligt för en man att skilja sin hustru från sig för vilken orsak som helst? Men han svarade och sade till dem: Haven I icke läst, att den, som skapade människorna från begynnelsen, skapade dem man och kvinna och sade: Fördens skull skall en man övergiva sin fader och sin moder och hålla sig till sin hustru; och de tu skola varda ett kött. Så äro de icke mer tu, utan ett kött. Vad således Gud har sammanfogat, må människan icke åtskilja. Då sade de till honom: Varför bjöd då Moses, att man skulle giva skiljebrev och skilja henne från sig? Han sade till dem: För edert hjärtas hårdhets skull tillstodde Moses eder att skilja edra hustrur från eder; men från begynnelsen var det icke så.

Men jag säger eder: Vilken som skiljer sin hustru från sig, utom för hors skull, och gifter sig med en annan, han gör hor; och den som tager en frånskild till hustru, han gör hor.»

Av detta ställe se vi, att Herren Kristus om den av Moses tillåtna äktenskapsskillnaden talar blott såsom om ett av tvenne onda ting, men icke såsom om något i sig självt riktigt; han säger: »För edert hjärtas hårdhets skull» tillstodde Moses äktenskapsskillnad, d. v. s. när eder ondska var så stor, att intet äktaliv var möjligt; men från begynnelsen var det icke så, d. ä. icke är det enligt med Faderns vilja. Och på frågan, om äktenskapsskillnad rätteligen kunde ske »för vilken orsak som helst», svarar Kristus bestämt nej och upprepar ideligt den enda giltiga orsaken, nämligen - för hors skull.

När vi betänka, att Kristus talar detta mitt ibland ett ogudaktigt folk, som säkert icke vid äktenskapets ingående var mycket nogräknat, om allt därvid gick rätt till, såsom om kärleken var den rätta, om makarna voro av samma sinne o. dyl., så märka vi väl, att han icke grundat äktenskapets giltighet på sådana tillfälliga omständigheter, utan dömer om varje äktenskap, att det för Gud gäller såsom oupplösligt, så länge icke hor skett. Må därför var och en vakta sig för dessa lösa och falska meningar, att äktenskapets verklighet och gällande kraft skall bero av sådana omständigheter, som t. ex. huru äktenskapet var börjat, eller om makarna äro av samma sinne o. dyl. Vi skola väl skilja emellan äkta förbundet och äktasällheten - på samma sätt som man måste skilja mellan ett sakrament och dess värdiga åtnjutande.

Likasom själva dopet var riktigt, även då trollkarlen döptes, ehuru hans »hjärta icke var rätt inför Gud», och han därför icke åtnjöt dess välsignelse (Apg. 8: 13, 23), och likasom nattvarden är riktig, fastän ovärdiga gäster anamma den, sig till förbannelse; så är ock äkta förbundet riktigt och gällande, fastän ovärdiga personer inträtt däruti och nu leva illa, sig till förbannelse. Endast »för hors skull» kan det rätteligen upplösas. Således, evad det tillgått bättre eller sämre med ditt äktenskaps ingående, och evad du fått din maka mera till hjälp och tröst, eller mera till tuktan, är det likväl en Guds gärning, att du blev förenad med henne.

Tänkom dock åter på förhållandet, när Kristus talade detta. Hela judafolket låg nedsänkt i allt slags synd och köttslighet, penningkärlek och alla lustar - av huru många orene bevekelsegrunder måste icke äktenskapen där hava ingåtts! Och likväl säger Kristus om alla deras äktaförbund, att Gud hade sammanfogat dem - »vad Gud har sammanfogat», sade han, »må människan icke åtskilja». Och då fariséerna frågade honom, om äktenskapet kunde för vilken orsak som helst upplösas, svarade han icke så: Låt mig först höra, huru det tillgått vid äktenskapets ingående - eller huru det är med makarnas andliga sinne och förstånd, på sådana omständigheter beror det - nej, icke ett ord av sådan betydelse; utan endast »för hors skull», sade Herren.

Om nu icke denna enda giltiga orsak för äktenskapets upplösning förefinnes, då säger Herren, att ditt äktenskap så gäller inför Gud, att, om du övergiver din maka, du därmed gör hor och kommer henne att göra hor -- att huru helst det eljest må vara mellan dig och din maka, Herren Gud dock ser eder såsom makar och vill, att I skolen såsom sådana älska

varandra, ja, att Gud själv har sammanfogat eder, såsom Kristus sade, och att I ären icke tu, utan ett kött.

Ändamålet, varför vi talat härom, är icke egentligen att undervisa om äktenskapsskillnad*1, utan snarare för en annan viktig lärdom, som härav följer. Även där aldrig den minsta tanke om äktenskapsskillnad uppstått, går mången i saknad av det allra viktigaste stödet för det tålmod och den kärlek, som i äktenskapet äro nödiga, nämligen den dyrbara vissheten, att Herren Gud har gjort det, att »Gud har sammanfogat» mig med denna maka och velat, att jag skulle hava det sålunda. Om jag blott är djupt övertygad, att Herren Gud ser på mitt äktenskap såsom av honom själv gjort, så kan ingenting vara ett kraftigare medel emot djävulens frestelse till missnöje och andra avvikelser ifrån den kärlek, man är skyldig sin maka. Om jag blott kan beständigt se och fasthålla, att min maka är mig av Gud given, att Herren Gud »sammanfogat» oss och vill, att jag skall älska och hålla mig till denna, så finnes ingen kraftigare tröst vid alla frestelser inom äktenskapet. Det är detta, som heter att se på Gud i sitt äktenskap. Och detta skall omsider bliva väl behöfligt - så många och svåra kunna frestelserna bliva, huru otroligt det än förefaller dem, som ännu stå i den första varma äktakärleken.

Äro de levande kristna, så att deras kärlek har sin rot i den eviga livskällan, då kunna väl alla de sår, den erhåller, ännu alltid botas; ty den Allsmäktige är när dem, och han rår över alla onda makter. Och dessutom, där makarna hava det andliga livets oemotståndliga behov att dagligen nalkas sin Gud, där måste alltid inför hans ansikte allting rättas och botas; ty det blir för samvetet en tvingande nödvändighet, emedan ett missförhållande med maken alltid utestänger mig ifrån böneumgänget med min Gud; ty om jag blott vill bedja ett »Fader vår! förlåt oss våra skulder», så möter jag ju de orden: »såsom ock vi förlåta» - och då måste jag först förlika mig med min maka; ty annars svarar mig Herren: »Gå först bort och förlik dig med din maka; du skall icke låta solen gå ned över din vrede» o. s. v. Således måste det visserligen alltid bliva väl, där makarna äro levande kristna; men icke utan en hård kamp, när de rätta frestelserna komma.

Ty vi skola icke förgäta, vilken förskräcklig förföljelse av fienden de måste lida, som hava utgått ifrån hans rike och vandra till himmelen.. Då de otrogna äro de hus, som den starke »bevarar med frid», använder han däremot all sin makt på de trognas anfäktande. Och uti äktenskapet har han dubbelt flera punkter att anfälla, än hos en ensam människa. Därför är de kristnas äktenskap ofta utsatt för så svåra frestelser, att de med alla kristendomens hjälpmedel stundom äro nära att se allt förstört och endast önska sig döden. Vi vilja blott erinra om några mera vanliga frestelser. Under den första äktakärlekens lyckliga tid får man vanligen och helt oförmärkt den föreställningen, att maken skall vara alldeles förträfflig och utan något fel - och att detta är äktasällhetens villkor.

Men efter någon tid framträder hos den ena maken någon viss medfödd och aldrig helt utplånlig oart, som är mycket vidrig och retande för den andra maken, vilken senare kanske på samma gång har ett mycket grannlaga, otåligt och retligt lynne. Nu kommer Guds ord

emellan och fordrar, att du icke blott skall fördraga din makes vidriga fel, utan ock med kärlek och mild ande, med hjärtlig lust och trevnad älska och umgås med honom, och detta icke en månad eller ett år, utan genom hela livet. När nu det retande felet, genom dess beständiga återkommande, likasom nöter på samma punkt i den andra makens tålmod - o, vilka bittra inre strider, vilken oändlig hjärtekamp nu härav kan uppkomma!

- Men detta är ännu en mänsklig frestelse. Mycket svårare frestelser kunna ännu inträffa. Såsom t. ex. då också djävulen samtidigt framställer för den ena maken en annan person, som skall vara oändligt mycket älskvärdare, och inskjuter en så beskaffad kärlek till denna, att den är ägnad att utsläcka kärleken till maken. Jämte naturens gamla art att alltid ledsna vid vad man har och åtrå något annat, är nu själva djävulen verksam att gjuta idel olja på den främmande elden, under det han beständigt kastar isvatten över kärleken till maken och målar där allting svart. Detta är en rätt djävulsanfäktning.

Hos en annan inskjuter han blott oändliga misstankar mot makens kärlek, vilket sker antingen med någon given anledning eller ock alldeles utan någon sådan; ty för djävulen är det senare lika lätt, och under frestelsetiderna förvändes synen så, att man kan svärja på sanningen av sin syn. Tänk, när nu sådant inträffar mellan makar av ett ömt, kristligt sinne, hos vilket även det minsta ord bestraffas av ordet och Anden, och djävulen härtill lägger sina glödande skott - vilka helvetiska anfäktelser, vilken obeskrivlig hjärtenöd här uppkommer! - Sådant visste den gamle läraren, som säger, att »en kristen, som har mycket av starkhet och mod och icke vet, vad hjärtenöd, anfäktning och svaghet vill säga, begive sig blott i äktenskap, så skall han väl lära det».

Om många oerfarna människor visste sådant, skulle de sannerligen icke så lättsinnigt och egenvilligt önska sig något visst i denna fråga, utan med mera sanning och allvar, än vanligt är, ropa inför sitt livs Gud: »Fader, jag vill intet, jag vill intet, var mig du blott nådig och giv mig just vad du behagar!» Men många, som i denna fråga bruka de orden, skrymta och ljuga så på sitt hjärta, då de nämligen likväl fortfara att hysa egna önskningsar, att Gud också därför måste straffa dem. De många olyckliga äktenskapen, det oerhörda lidande, man i synnerhet inom äktenskapet får se - och detta ett lidande för livstid, då likväl ingen människa tänkte sådant vid inträdet däri - allt detta borde dock lära dig besinna, att vi här måste vörda Herren; att denna viktiga livstidsfråga måste få vara i Guds hand; att om Gud har ämnat dig till äktenskapet, så kommer du ock därtill, även om du aldrig tänkt därpå; att om Gud icke ämnat dig för äktenskapet, utan givit dig någon annan obemärkt kallelse, så är ingenting för dig bättre; och vidare, att om Herren Gud givit dig en make, då är det lyckligt, huru helst det synes dig, men om icke han, utan du skall välja, det alltid måste vara olyckligt eller åtminstone till tuktan. Här fordras att verkligen tro på Guds närvaro och försorg.

Tror du verkligen, att det finnes en Gud, som regerar även här nere på jorden och kan göra allt vad han vill? Därpå beror din frid och din levnadsvishet. Lyft upp dina ögon och se omkring dig! Vem har skapat stjärnorna? Vem har skapat dig och alla människor? Vem har skapat dessa träden och djuren? Vem sköter alla fåglarna och giver dem deras mat? Tror du icke vad Kristus

därom sade i Matt. 6: 26-34, så tro icke heller ett enda ord av hans mun. Så sant Kristus är Gud och den eviga sanningen, så sant är ock det, att Herren Gud så nära och noga sörjer för varje varelse på jorden, att icke ens en fågel faller till jorden hans vilja förutan, att han »räknat alla våra huvudhår» och »uppskrivit alla våra dagar i sin bok, förr än någon av dem hade kommit». Men om han så sörjer för våra minsta angelägenheter, skulle Han icke då hava sörjt för något så viktigt, som hela din väg genom livet? Särskilt härom lärer skriften, icke blott att Gud själv för Adam skapade och framställde hans Eva, utan även att »hus och gods fås i arv av fäderna, men en Herrens gåva är en förståndig hustru». Du säger: Visst tror jag på Guds försorg, men så och så illa går det mig. Detta heter icke att tro på Guds försorg. Trodde du rätt därpå, så skulle du ingen klagan hysa och »ingen omsorg hava», utan med full mening säga: »min hulde och mäktige Fader sörjer för allt, som rör mig» - och så skulle du såsom ett menlöst barn blott för var dag göra din kallelsets verk och veta, att du nödvändigt skall få vad Gud ämnat dig, så sant Kristus icke ljuger, som har sagt: På eder äro till och gned alla huvudhåren räknade.

En äldre kristen har yttrat: »Om förnuftet och den fria viljan hjälpa i rent världsliga göromål, såsom till att bygga hus, plantera, plöja, så vet jag däremot två viktiga verk på jorden, däri de intet förstå, nämligen till den nya födelsen och till ett lyckligt äktenskap.» Ja, sannerligen, vid dessa verk komma förnuftet och den fria viljan på skam. Ty här kastas den arma människan av väldiga stormar såsom en spån i på vattnet. Här blir ögat och förnuftet blint - icke blott så, som man säger om kärleken, att den är »blind och faller lika lätt på grodan som på purpurmanteln», utan även däri, att om jag ock har den sundaste besinning vid valet av maka, så ser jag ju icke, vad som i morgon kan ske med denna --- en ängel kan förvandlas till en djävul, en Jesu lärjunge till en Judas, hälsan kan förvandlas till beständig sjukdom, det klara förståndet till vansinne. Och här är en punkt, som likväl borde vara mäktig att hejda många oroliga och självverksamma sinnen och kasta dem i stilla bön ned för den mäktige Faderns fötter, nämligen att om du icke undergivet vill se honom i händerna efter allt, synnerligen efter en livstidsgåva, så gå, gör, vad dig lyster, men vet, att Gud kan på tusende sätt finna dig och göra ditt tillämnade paradiset till ett helvete.

Då häremot, om du häruti är uppriktig, så att du blott bidar efter din himmelske Faders vilja, så skall lian på det huldaste sätt sörja för dig och skicka dig blott vad bäst är. Men då kan det väl hända att han skall så pröva din tro och undergivenhet, att din gamla människa skall undra, om han icke alldeles förgätit dig, då han t. ex. låter det oupphörligt gå emot ditt naturliga hjärtas önskningar. Men en gång skall han efter någon mörk ångestnatt uppenbara dig sin vishets och trohets tankar och säga dig: »Med denna dina prövningars väg har jag blott velat bespara dig en mycket svårare väg genom livet. Och lider du med min nåd, då har du en rik skörd därav (Ebr. 12: 11; 2 Kor. 4: 17); jag räknar dina tårar och samlar dem i min lägel och tänker på det goda, jag vill göra dig.» Ja, sannerligen, till slut skall du se, att det bittraste, du haft att kvida över, varit någon så särskild Guds nåd och trohet emot dig, att du i tid och evighet icke nog kan beprisa densamma.

Se, detta var nu det första och viktigaste för ett Lyckligt äktenskap, nämligen att man blott ser på sin himmelske Fader och utbeder sig hans nådiga ledning. Men redan detta förutsätter ett kristligt sinne och ett uppriktigt aktgivande på allt Guds ord. Och detta är i sanning det väsentligaste, för att kunna lyckligt genomgå alla de prövningar och frestelser, som tillhöra äkta ståndet. Såsom redan är antytt, så har detta stånd särskilda frestelser med sig; men en levande kristen har ock tillgång till oändliga krafter, nämligen själva »Guds starkhets makt». Vad som annars för blotta naturen är omöjligt att övervinna, därtill har en kristen först Gud själv och sedan alla nådens krafter och medel att anlita. Märk här: äktenskapet mellan tvenne levande kristna har hela Guds nåderike till hjälp för sitt vidmakthållande, med alla detta rikets kraftmedel: Ordet, bönen, sakramentet, den Helige Andes hugsvalelse och den Allsmäktiges kraft. Ut i äktenskapet skall man få märka, att »gudaktigheten är nyttig till allt och har löfte om detta livet och om det tillkommande.» Och därmed hava vi nu nämnt det stora huvudvillkoret för en fortfarande äktasällhet, nämligen en sann och levande gudaktighet, ett gudomligt liv i hjärtat, som icke kan leva utan Kristus och den dagliga näringen vid nådastolen. Då botas allting, då helgas hela livet, då måste allting rättas efter Guds ord, och själva det onda och bedrägliga måste tjäna till vårt bästa.

Till denna sanna gudaktighet måste förnämligast höra, att Gud, Guds ord, Guds vilja och välbehag står för själen såsom det högsta, käraste och avgörande rättesnöret. Men vilket väsentligt medel mot alla djävulens och köttets frestelser i äktenskapet är icke detta, att jag ser på Herren Gud, skådar min maka i ljuset av Guds ord och vilja och säger: denna maka har Herren Gud givit mig; av alla människor på jorden har Herren Gud avskilt denna åt mig, och vad Gud själv givit mig, är just därigenom det allra dyraste! Om kraften av detta medel mot frestelsen har Luther talat på följande sätt: »Den förnämsta orsaken till otrohet i äktenskapet är den, att man icke ser på Guds ord i anseende till sin maka, icke betänker, att Gud givit en densamma, utan emellertid uppspärar ögonen, när man ser en annan; så följer då snart hjärtat med ögonen, så att därtill kommer även den lusta och begärelse, som man skulle hava blott till sin maka. Dessutom är kött och blod alltid fullt av förvett, så att det snart ledsnar vid och icke tycker om vad det har, utan gapar beständigt efter något annat; då blåser djävulen under, så att man hos sin maka icke ser annat, än vad som är skröpligt, och lämnar ur sikte vad som är gott och berömligt. Därav kommer det då, att varje kvinna är vackrare och bättre i ens ögon, än ens egen; ja mången, som har en rätt skön, from kvinna, låter så förblinda sig, att han blir missnöjd med henne och fäster sig vid ett ohyggligt, skändligt troll.»

Därför vore det den rätta konsten och det starkaste motvärdet däremot, att var och en rätt lärde sig att se på sin maka efter Guds ord (vilket är den dyraste skatt och vackraste prydnad, som man kan finna hos en man eller en kvinna) och däri speglade sig, så skulle han väl älska och akta sin maka såsom en kostlig klenod, och när han såge en annan kvinna (om hon än vore vackrare än hans egen), tänka sålunda: Om hon än vore den allra vackraste på jorden, så har jag dock hemma en mycket vackrare prydnad i min maka, vilken Gud har givit mig och med sitt ord beprytt framför alla andra, om hon ock till kroppen vore mindre skön eller annars skröplig. Ty om jag ser på alla kvinnor i världen, så finner jag ingen, om vilken jag kan säga, såsom jag om min egen med glatt sannvete kan göra: denna har Gud själv skänkt mig,

och jag vet, att det hjärtligen väl behagar honom och alla änglar, om jag med kärlek och trohet håller mig till henne. Varför skulle jag då förakta denna dyrbara, gudomliga skänk och fästa mig vid en annan, där jag icke finner denna skatt och prydnad?»

O, vilken dyrbar konst vore icke detta, att sålunda skåda sin maka i glansen av det gudomliga majestätets vilja och välbehag, skåda henne såsom en skänk och gåva av den himmelske Fadern! För ett gudälskande hjärta kan intet kraftigare medel givas att uppväcka och underhålla den rätta kärleken och aktningen för sin maka. Och på denna kärlek, inbördes aktning och förtroende beror äktasällheten; bibehålles blott kärleken, då är allting ljuvt och lätt, då är där inbördes bistånd och tröst, huslig trevnad, trohet och välsignelse; ty kärleken skyler då all överträdelse och brist; förloras åter kärleken, då är genast allt ont i äktenskapet, kval, ofrid, kiv, otrevnad, helvete och förbannelse.*2

Därför måste vi hava en särskild omsorg om kärlekens bevarande. Utom de nämnda huvudmedlen, nämligen ett andligt liv, som måste beständigt näras i nådens källa, varav allt gott flyter, sedan att skåda sin maka såsom en. Guds skänk och gåva, så äro ock några särskilda iakttagelser av ganska betydande vikt. Till dessa hör i synnerhet, att var och en giver akt på sina plikter emot maken, men däremot överser med bristerna hos honom. Det är omöjligt att behålla kärlek och sällhet, om icke makarna »maka åt sig», som man säger, d. ä. söka rätta sig efter varandra och så mycket som möjligt söka att vara varandra till behag.

Det är visserligen sant, att Gud ifrån begynnelsen stadfäst den ordningen, att »kvinnans vilja skall vara hennes man undergiven, och han skall vara hennes herre» (1 Mos. 3: 16, gamla översättningen); men så är det ock mannen lika allvarligt ålagt att med förstånd och hovsamhet bruka sitt herravälde: »I män mån förståndigt sammanleva med det kvinnliga kärilet, såsom det svagare, och visa dem heder» -- »älsken edra hustrur och varen icke bittra emot dem» (1 Petr. 3: 7; Kol. 3: 19). Ingenting är olyckligare i äktenskapet, än att var och en ser blott på sina rättigheter och icke på sina plikter. När hustrun, av medvetet eller omedvetet förakt för mannens herravälde och Guds fastställda ordning, icke frågar efter mannens behag och tycke, utan endast efter sitt eget och anser sig äga rättighet att tala eller handla, såsom hon behagar, vilken olycklig källa till kiv, trätor, oreda och allt ont!

Visserligen blir det ofta mycket svårt för naturen att, efter Herrens ord, »vara sin man undergiven i allt» (Ef. 5: 24), i synnerhet om mannen icke med kärlek, förnuft och mildhet använder sin makt, utan är hård och ogudaktig; men denna omständighet lösgör dock icke hustrun från undergivenhetens plikt, såsom Petrus tydligt giver tillkänna, då han säger: »Hustrurna vare sina män undergivna, på det att, även om några icke tro ordet, de genom hustrurnas umgängelse må vinnas utan ord» o. s. v. Dessa män, som »icke trodde ordet», voro egentligen hedningar. Skulle nu den kristna hustrun så vara den hedniske mannen undergiven. - vilken hustru skulle väl nu kunna hava en sådan man, att hon icke vore skyldig honom undergivenhet? Må hon allenast se till, att hennes lydnad emot mannen icke blir en olydnad emot Gud; såsom kyrkofadern Gregorius säger: »Hustrun skall så vara sin man till behag, att hon icke blir sin Skapare till misshag.» Men när detta fall undantages, så gäller

alltid för övrigt, att »mannen är hustruns huvud», att hon skall vara honom undergiven »uti allt». Och i denna enda plikt kunna alla hennes plikter emot mannen innefattas; ty när hon blott är undergiven och villig att i allt göra sin man till behag, så får hon sedan av honom veta, vad han mest värderar.

Vi säga åter: detta är förkrossande för många mera självständiga naturer; men det är dock Herrens förordning, som aposteln förklarar därmed, att »kvinnan skapades för mannens skull, och icke mannen för kvinnans skull.» (1 Kor. 11: 9); såsom Gud sade: »Jag vill göra åt honom en hjälp, en sådan som honom höves (1 Mos. 2: 18). --- Men när detta är hustruns kallelse, vilka förbindelser åligga icke då mannen, och huru ovärdig borde icke var man känna sig att i den heliga skrift kallas »hustruns huvud, såsom Kristus är församlingens huvud»! Om var och en djupare betänkte sina plikter, så skulle han snart komma till den hälsosamma sinnesstämningen att vara sträng blott emot sig själv och milt overseende med sin medmänniska. Och huru väl skulle det icke då tillgå i månet hus, om båda makarna blott sökte att var i sin stad tävla uti två ting: först uti att göra allt, som kunde behaga maken och föröka kärleken; och för det andra uti att fördraga allt hos maken, som kunde vara ägnat att såra och störa kärleken!

Med dessa två punkter skola vi sluta. Då det är svagt med kärleken, så gör allt, som kan tjäna till att liva och föröka densamma hos dig själv och din maka. Glöm då aldrig, att kärleken är en Guds gåva; därför, bed hjärtligt Gud om densamma, och till den ändan bed ock om en högre grad av ödmjukhet; så kan det komma därhän, att du anser dig alldeles ovärdig till en sådan maka som, den, Gud givit dig. Beflita dig sedan, att så ofta du kan, göra din maka någon glädje och däremot undvika sådant, som kan såra kärleken och förtroendet; undvik t. ex. alla bittra ord, men i synnerhet sådana, som röra makens hela värde; ty sådana ord äro det mest dödande gift för kärleken. Vi sade: sök ofta göra, din maka någon glädje. Ack, om mången man och hustru visste, vilken misräkning det är för deras jordiska sällhet, då de väl flitigt sköta yrket eller huset och fägna husdjuren, men sällan ägna sin make någon uppmärksamhet! Därför, om du vet något, som plägar behaga och glädja din make, och som icke är något ont och syndigt, gör honom ofta den glädjen och trevnaden.

Mången hustru, som nu ser sin man vantrivas i hemmet, skulle oftare njuta hans glada umgänge, om hon något mer sökte bereda honom trevnad inom huset. Därtill kan ofta blott ett glatt ansikte och vänliga ord tjäna; då däremot den bästa anrättning är bortskämd, om den blott saknar den enda kryd-dan: ett glatt och vänligt ansikte. Sätt dig in i makens känslor och bekymmer och sök, så mycket du kan, att lindra, trösta och hjälpa honom. Blott sådana små iakttagelser äro ofta såsom oljedroppar på den svaga elden. Och den, som intet sådant vill iakttaga, må skylla sig själv, att han har en kall, död, sorgbunden maka och ett dystert, glädjelöst hus.

Men slutligen, då nu likväl alla möjliga större och mindre hjälpmedel icke kunna någonsin tillintetgöra allt ont, alla frestelser och svårigheter, då återstår ännu ett, som för detta livet alltid blir det sista och nödigaste: detta heter fördragsamhet och tålamod. Många förstöra sin

äktasällhet därigenom, att de vilja se allting vara fullkomligt väl och riktigt, eller ock anse allt förstört och olyckligt. Detta är en fördärvlig dårskap. Det är omöjligt att på denna jord få någonting fullkomligt, allra minst i äktenskapet, däri tvenne fallna och fördärvade väsen äro förenade, och där djävulen således har dubbelt rum för sina frestelser. Därför är det en stor och dyrbar visdom att låta sig nöjas, om det ock blott går någorlunda väl och djävulen icke alldeles kan fördärva oss. Även härom säger Luther: »Det är icke möjligt på denna jord, att det skulle avgå utan mångahanda brist, stötar och ledsamheter, som i varje hus måste förefalla; och det är icke något stånd på jorden, i vilket man icke måste lida mycket, som gör en ont, både av de närmaste, såsom hustru, barn, tjänstefolk, och utifrån av grannar och allehanda tillfälliga vidrigheter och olyckor. De som j då icke vilja fördraga något med tålmod, utan vilja hava allting fullkomligt och utsökt samt upphäva den artikeln, som heter beständigt förlåta, de hava till lön ett oroligt och otåligt hjärta, och hava just i detta sitt eget otåliga sinne idel skärseldar och helveteskval, så att de ingen djävul behöva.» Det förnämsta medlet är därför, att var och en lär att med tålmod fördraga, även om det vore ett mycket förargligt fel hos maken; håll honom det till godo och förlik dig med den tanken, att du skall beständigt bära den bördan; ty vi kristna äro ju dock kallade därtill, att vi skola »bära varandras bördor», »två varandras fötter», och två, icke de rena fötterna, utan just dem, som hava något orent på sig. Aposteln säger, att »männen skola älska sina hustrur såsom sina egna kroppar»; och hustrun är given mannen just »till en hjälp», således, att hon skall bära och lindra hans bördor. Om han ingen börd, brist och skröplighet har, då har du ingen hjälp att göra honom; ty din kallelse var just att vara honom »till en hjälp».

Märk nu: vi skola älska våra makar såsom våra egna kroppar. Och med våra egna kroppar går det så till, att de ofta lida av brister och sjukdomar, bölder, utslag och värk; men då äro vi ganska fördragsamma och hulda om dem, så att vi blott desto mer sköta den sjuka delen, med tvagning, smörjning, ombindning och bärning; skulle du ock icke göra på samma sätt med din make, som även är din kropp och dig av Gud given, att du skall så älska och tjäna honom, som din egen kropp? Därför är vår rätta huvudartikel intet annat än idel syndaförlåtelse - förlåtelse för oss själva av Gud, och förlåtelse inbördes mot varandra. Detta är den enda vägen till frid och salighet för detta och det tillkommande livet. Ja, »detta är summan av allt», säger åter Luther, »att såsom Kristus utan återvändo hos oss bär och förlåter alla brister, så skola ock vi inbördes bära och förlåta i alla stånd och saker. Och den som icke vill veta av detta, honom beskäre Gud, att han aldrig må hava någon ro på denna jord, utan av ett enkelt ont (medmänniskans brister) göra sig ett dubbelt, ja ett tiodubbelt.» Detta är således en punkt, som icke låter förakta sig; du skall nödvändigt göra härefter och öva det beständiga förlåtandet, eller ock, gå, hav lycka och frid, om du kan! Nej, du skall då ingen ro hava på jorden. Gud, allsmäktig och trofast, vare alla människor nådelig! Amen.

*1 Helst den frågan bör, såsom Luther anmärker, hänskjutas till överheten, som ännu, liksom Moses, har att avgöra, när, för människors ondska, det måste tillåtas, som eljest i sig självt icke är gott, liksom även kriget, i sig självt ett ont, stundom blir en nödvändighet. »Och vore

det väl ännu rådligt», tillägger Luther, »för några ohjälpligt onda och oroliga huvudens skull, vilka icke alls duga för det äktenskapliga livet, att överheten låte dem skiljas.» Men annars är det avgjort, att de, som vilja vara kristna, icke skola skiljas, utan lida, fördraga o. s. v.; ty en större frihet i detta fall vore grundförstörande.

*2 O, att alla de, som ämna ingå i äktenskapet, besinnade detta, att dess sällhet beror av kärleken, så skulle de icke handla med den frågan så affärsmässigt och se på många yttre ting, rikedom, stånd, yttre skönhet m. fl. försvinnande saker, utan i stället se på den rätta kärleken och dess varaktigare grunder! Om dess andliga grund hava vi nu talat; men här några ord om den rätta äktakärleken. Denna måste nödvändigt hava sin grund i människans inre väsende, för att äga bestånd. Den rätta äktakärleken består uti något, som vi ville kalla ett inre äktenskapstycke, det är ett visst något, som ofrivilligt drager den ena människan till den andra och ingiver, ofta vid första sammanträffandet, ett synnerligt förtroende, som snart övergår till en inbördes förtrolighet, för vilken tydligen ligger en av Skaparens hand nedlagd grund uti bägges hjärtan. Det blir en så bestämd kärlek till själva personen, med vars hela väsende, åtminstone dess inre, dess förstånd, hjärta och tänkesätt, man innerligt sammansmälter, att man icke känner så för någon annan människa. Även härom har Luther talat och säger: »Den sanna äktakärleken är en brinnande eld och söker intet annat än själva personen, sägande: jag vill icke hava dill, utan dig; jag frågar varken efter silver eller guld, utan jag vill hava dig själv, dig hel och hållen eller ock alldeles intet.» Sådan kärlek menar ock Herren, då han kallar en äkta hustru »dina ögons fågnad» (Hes. 24: 16). Denna sanna äktakärlek, såsom ett blott naturens verk, kan ock, såsom dr. Spener anmärker, äga rum mellan makar, som blott äro naturmänniskor, men tala vi om levande kristna, då förstå vi icke annat, än att till den nämnda sammansmältningen till det inre, i sinne och tänkesätt, måste ock höra den likheten, att samme Ande bor i dem; ty »huru förlikar sig Kristus med Belial? Eller hur kan Guds tempel stå tillsamman med avgudar?» (2 Kor. 6). Vi förstå därför icke, huru det tillgår, att man med olika ande i hjärtat kan erfara den inre sammansmältning, som är ett så väsentligt villkor för ett sant kristligt äktenskap. Dock härom hava vi talat mera i 9:de årg. vid förkl. av »Hustavlan», 1:sta noten. - Men i denna fråga sker mycket, som vi icke kunna mitt förstå. Och det se vi likväl med ögonen, att även då icke allt rätteligen tillgår, Gud ändå icke tager all sin nåd från sina barn, utan kan efter väldiga stormar leda även det onda till en god utgång. För dem, som älska Gud och ropa till honom i sin nöd, måste allt, samverka till det bästa. Även i Babel var Gud med sitt folk och gjorde dem gott; ty »han vredgas icke evinnerligen». Även då de. emot hans vilja. begärde och fingo konungar, tog han icke sin hand ifrån dem. Se också Ps. 107: 10-20. Men vaken och bedjen, att I icke kommen i frestelse. Men kärleken måste ock vara ömsesidig. Det ligger i sakens natur och är det sista avgörande tecknet på den kärlek, som var av Gud ingiven, d. ä. om du ock har en än så riktig kärlek till en person i ditt hjärta, men den älskade icke har en motsvarande till dig, så har du däri beviset, att din kärlek icke var av någon högre betydelse, utan endast någon prövning för ditt hjärta. Sådana händelser äro ju oräkneliga.

Sjunde budet

- C-O Rosenius -

Se nu åter här den store Gudens kärlek och huldhet om människan. Då han med de två föregående buden velat skydda och betrygga åt mig mitt liv och min make, tager han nu också mitt jordiska gods i beskydd, vilket i värde plägar komma näst efter de nyssnämnda gåvorna. Herren Gud säger här till varje människa: Du skall icke stjäla, d. ä. du skall icke på något sätt, hemligen eller uppenbarligen, fråntaga din nästa vad honom tillhör. Här anmärka vi allra först, att Herren Gud har med detta bud uttryckt och stadfäst rättmätigheten av att äga och råda över något här på jorden - ehuru han vill, att vi till hjärtat och till användningen av vårt goda skola vara, icke såsom ägare, utan blott såsom förvaltare, vilka emottagit tagit en viss del av Husherrens gods, för att åt honom vårda och på bästa sätt förränta det, att vi skola vara vår Herres förvaltare (Luk. 16; 1 Kor. 7:31). Ja, så bör det vara med vårt hjärta och vår egen frivilliga förvaltning. Men när vi icke tala om hjärtat och förvaltningen, utan om rättigheten till det anförtrödda godsets användande, då har Herren velat, att jag skall gälla såsom ägare av min jordiska del, så att ingen har rättighet att till ett öre förminska densamma. Sådant finna vi därav, att Herren Gud gav ett särskilt bud för att betrygga äganderätten och säger till alla människor: Du skall icke stjäla, du skall icke taga ifrån din nästa vad honom tillhör.*

Men låtom oss nu se, vad detta Guds sjunde bud innebär, eller vad som menas med stöld eller tjuveri. Därmed menas, såsom sagt, varje sätt att frånhända vår nästa hans egendom, evad det sker hemligen eller uppenbarligen, med våld eller med list, under brottets grova skepnad, eller under sken av lag och rätt. Att stjäla, att vara en tjuv, det är något så grovt och vederstyggligt, att från den synden mena sig dock de flesta människor vara fria. Kan man ock lyckas att övertyga våra annars ärbara världsmänniskor om brottslighet mot de övriga buden, så lyfta de dock sitt huvud upp, när man kommer till det sjunde budet; inför detsamma är man äntligen rättfärdig, menar man; man har dock icke stulit, icke utsträckt sin hand efter andras egendom. O, vilket förskräckligt hårt tal, om vi ock ville göra de hederliga människorna till tjuvar!

Ja, sannerligen, vore endast det stöld, att man brutit andras lås och på detta grova sätt borttagit penningar och ägodelar, då vore visserligen de flesta människor rättfärdiga inför detta bud; men huru helt annorlunda ser det ut, när vi betrakta det i ljuset av Kristi förklaringar över buden! Vilken förkrossande upptäckt, om du genom en sådan förklaring finner, att du också är en tjuv! - När man kommer att se och inför Guds ögon besinna, att varje sätt att göra sig en vinning till nästans skada är stöld, evad det sker i en handel, som man anser för sig lycklig, genom vad man betecknande kallar »rövarpris», eller genom att säljaren begär och får alltför mycket för sin vara, eller genom ett försumligt arbete av dagsverkaren o. s. v. då skall man finna sanningen av Luthers ord, att »ingen näringsgren i världen är så allmän som tjuvnad», att denna är en så vitt utbredd och allmän last, men ock

så föga aktad och bemärkt, att »om man skulle hänga alla, som äro tjuvar, och likväl icke vilja heta det, skulle världen bliva öde och både bödlar och galgar fattas.»

Vi tala nu icke om hjärtat, eller huru Guds ögon se dig såsom en tjuv, medan du ännu icke till ett öre förminskat din nästas egendom, när du ändå har lust därtill och endast av rädsla och försiktighet avhållas därifrån, utan vi tala ännu om tjuveri i verk och gärning.

Och då upprepa vi åter och bedja var och en allvarligt betänka, vad därunder ligger, att varje sätt att förminska nästans egendom är en tjuvnad i själva gärningen; att man stjäla, icke allenast när man plundrar kistor och fickor, utan även när man på torget eller i handelsbodas för en vara begär för mycket eller giver för litet, när man i verkstaden gör dåligt eller bedrägligt arbete, men tager full betalning; eller när en dräng eller piga i huset icke tjänar troget, eller låter något bortskämmas, med ett ord, icke är mån om husbondefolkets bästa; eller när mani i dyr tid, för den behövandes trångmål, tager en obilligt hög ränta på sina penningar o. s. v. På sådant sätt kan du snart avhända din nästa tio, tjugo, femtio eller hundra riksdaler --- och du går likväl lös, under det många varit i fängelse eller vid pålen för mycket mindre, blott därför att de brukat ett annat sätt att stjäla. Det skulle vara ett fåfängt försök att vilja uppräknat alla hemliga sätt och vägar för tjuveri, vilka i världen ofta gå och gälla för idel rättrådig vandel; ty detta tjuveri genomgår alla stånd och förhållanden. Överhetspersoner öva orätt och förtryck emot undersåtar och undersåtar emot överheten; lärare emot sina åhörare och åhörare emot sina lärare; föräldrar emot barnen och barn emot föräldrarna; husbönder emot sina tjänare och tjänare emot sina husbönder; den säljande och den köpande emot varandra o. s. v., så att hela världen i sanning är en stor och fasansvärd rövarkula. När överheten vid utdelandet av ämbeten och andra fördelar gör mindre avseende på den verkliga förtjänsten, än på andra omständigheter, så är detta inför Gud och samhället stöld och orättfärdighet; ty överheten är tillsatt att med oväld och rättvisa förvalta samhällets goda.

När undersåtar, genom underslev, lurendrejeri och allehanda sätt att kringgå lagarna, undandraga sig sina skyldigheter mot staten, vad är detta annat än stöld och tjuveri? När lärarna icke giva åhörarna det goda, för vilket de åtnjuta lön, nämligen en verklig själavård, ett rent och rikligt förkunnat Guds ord, en sann ledning och herdeomsorg, utan försumma åhörarnas själar, giva dem falsk och blandad näring o. s. v., men riktigt uttaga sin lön för arbetet, så äro de ju rätta stortjuvar, emot vilka den bedrägliga hantverkaren eller försumliga dagakarlen knappt må nämnas. Och då åhörarna å sin sida på allt sätt söka att undandraga sig sina skyldigheter emot lärarna, icke besinnande, att »de, som förkunna evangelium, skola ock leva av evangelium» (1 Kor. 9: 14), vad är detta annat än stöld och tjuveri?

Så stjäla ock föräldrar ifrån sina barn, när de i lättja och överflöd förslösa barnens arv, eller ock icke använda de medel, som förefinnas, till att giva barnen den uppfostran, varigenom de sedan kunna förtjäna: sitt bröd. Och när barnen genom olydnad och lättja bliva föräldrarna kostsamme, än- de annars behövde vara. eller en son i sitt överdåd gör skulder och tager lån, som fadern måste betala, vad är detta annat än stöld och tjuveri.? Och huru mycken

stöld och orättfärdighet husbönder och tjänare utöva mot varandra är gräsligt att blott tänka på. För att icke tala om det andliga goda, som husbönder ofta beröva eller undanhålla sina tjänare, erinra vi blott om den likgiltighet för deras lekamliga väl, som i allmänhet är rådande, då man är mycket mer mån om dragdjuret i stallet, än om den tjänare, som vårdar det. Att en tjänare i husbondens tjänst förstör hälsa och liv, går honom mindre till hjärtat, än om hans ök far illa. Och huru ofta söker man icke att förminska tjänarens lön, eller på ett sådant sätt utbetala den, att den, för husbonden skall bliva så litet kännbar som möjligt, om den ock blir i samma grad onyttig för tjänaren!**

Men kunna husbönderna på detta sätt öva stöld och orättfärdighet mot sina tjänare, så kunna ock tjänarna icke mindre lätt bestjäla sina husbönder; och vanligen är tjänarnas tjuveri ännu allmännare. Du är måhända fri från en grov handgriplig stöld av din husbonde; men det gives så många sätt, på vilka en tjänare kan göra sig till tjuv. Eller huru menar du Herren skall anse det, att du ofta låter din husbondes ägodelar förfaras och försämrats, till många riksdalers värde, vilket bort förekommas genom din flit och omsorg? Eller att du begagnar varje tillfälle att, långt över ditt behov och överenskommelse, gripa åt dig av husbondens mat och dryck, är icke detta tjuveri? Din försummelse och lättja i ditt arbete, när husbondens öga icke följer dig, beröva honom mången riksdaler. På dessa och dylika sätt har du kanske under årets lopp stulit vida mer ifrån din husbonde, än vad din lön utgör. Om det nu hade skett på ett annat sätt, nämligen genom att på en gång taga det ur hans kista, så kunde du blivit av människor straffad såsom tjuv; men nu skall den store Guden straffa dig. Samma anmärkningar gälla även om dagkarlen och hantverkaren. Dagkarlen vill hava sin dagspenning så stor som möjligt, men gör sig icke samvete över sin lättja och den försummade tid, för vilken han låter betala sig. Och det fel och bedrägeri, som hantverkaren vet med sitt arbete, söker han blott att på bästa sätt fördölja, men låter väl betala sig - är icke allt detta stöld och tjuveri? Och att Herren ser det och skall »vedergälla var och en efter hans gärning», därom bekymrar sig ingen.

Gå vi nu till de köpande och säljande, så möter oss i allmänhet samma tjuvaktiga och orättfärdiga sinne. För att likväl icke tala om den grövsta formen därav, då säljaren med många eder bedyrar äktheten av sin falska vara och att det uppgivna priset är det lägsta; och köparen på samma sätt bestämmer det högsta, han kan bjuda, varefter de båda snart tillintetgöra sina bekräftelser, i det säljaren gör avslag på det uppgivna »lägsta» priset, och köparen gör tillägg till sitt »högsta» bud - för att icke tala om denna grova gudlöshet, huru mycken orättfärdighet insmyger sig icke mellan säljaren och köparen även under ett vackrare yttre, då de mötas för att tävla i skickligheten uti att bedraga varandra! »Det är något ganska vanligt», anmärker härom en lärare, »att säljaren begär för mycket och att köparen prutar; sådant fäster icke ens mer vår uppmärksamhet. Men vad betecknar och förutsätter detta? Visserligen ingenting annat, än att köparen stillatigande håller säljaren, och denne åter håller köparen - för en bedragare, för en sådan, till vilken man icke kan säga rena sanningen. O, en sorglig överenskommelse, som vi sålunda i tysthet inbördes hava träffat! Vi giva därmed intet annat till känna, än att tjuvnad och bedrägeri är vår gemensamma sak.» Sådan är vår allmänna rättfärdighet.

Detta allt må utgöra ett exempel på den mest allmänna tjuvnaden och oredligheten; men såsom förtryck emot nästan, är detta ännu en barnlek emot det, som ofta utövas under sken av lag och rätt, t. ex. emot änkor och faderlösa barn, genom orättmätig rättegång, mutor och dylikt. Sådant kan ofta icke i tiden rättas, gottgöras och straffas; men över sådant vakar den allsmäktige hämnaren. Se dig väl före, du falske förtryckare, vad du samlar över ditt huvud, över dina barn och avkomlingar, för att icke tala om din arma själ och evigheten - se dig väl före, när den förtryckte suckar över dig! Då han av människor icke kan få rätt, går han väl bort och tiger, men hans bedrövade hjärta, hans tysta suckar stiga upp till himmelen. Sådana suckar och rop äro intet skämt. Så sant Gud icke ljuger, skola de draga över dig en förbannelse, som du nu icke kan tänka dig, och som en gång skall bliva dig alltför tung. Ty de framtränga till honom, som är de fattigas och förtrycktas fader och försvarare, och vilken icke skall lämna ditt missdåd ohämnat. Nej, lyckas det dig att undkomma, så må du kalla Gud inför hela världen en lögnare.

Men detta må ock tagas till betänkande av var och en, som fortfar att trotsa Herrens bud, blott därför att han undgår mänskligt straff - fortfar att hemligt hylla och öva sin synd, evad det är snatteri och tjuvnad, eller ockrande och obillighet emot de fattiga, eller falskhet och svek i handel, eller på vad sätt han övar sin tjuvnad - Herren ser det, och Herren är en stark hämnare. Han tiger nu och dröjer med straffet; då menar du, att han håller din synd för ett intet; ditt sannvete sover, och satan tjuvar dig med sin ingivelse: »Ingalunda skolen I dö!» - men om den hyllade synden skall bliva ostraffad, så måste det vara en ny Gud i himmelen och icke den gamle evige. Judas övade ock länge sitt dolda tjuveri - »han var en tjuv och bar pungen» - hörde emellertid mycket Guds ord och var utvärtes lik de andra lärjungarna; men se, huru det gick med honom! Då han ingen varning aktade, utan fortfor med sitt tjuveri, så fick han ock tid efter annan mer och mer förhärdas, till dess han omsider var kommen till en så vansinnig förblindelse, att han icke ens fruktade att för penningar förråda sin Herre. Men djävulen ingav honom beständigt: »Det skall icke bliva farligt, ingenting är farligt. Kristus skall icke varda dömd (Matt. 27: 3) och de trettio silverpenningarna kan du icke försaka. Tänk, huru mycket gott du kan köpa för de penningarna!» Och huru gick det med honom? Han fick icke allenast intet gott njuta av de penningarna, utan samma penningar gjorde honom alldeles olycklig för både tid och evighet och ingåvo redan i tiden en sådan grämlse och ångest, att han icke förmådde bära dem, utan måste i sin förtvivlan kasta dem ifrån sig - och nu var honom hela världen för trång, han kunde icke leva för utsägliga kval, så dundrade och förskräckte honom hans samvete, till dess han med hela tyngden av Guds vrede och hotelser gick bort och hängde sig själv - »och gick till sitt rum». Så skall det ju alltid gå med trotsande syndare - när synden är fullbordad, så föder hon döden.

O, att var och en kunde i tid besinna sådant, så skulle han väl så räddas för synden, som för själva helvetets avgrund! Ilen när samvetet sover, och djävulen fyller hjärtat med sin tjuvning och lögn, och ingenting ännu synes av straffet, då är det lätt gjort, att man blir bedragen. Och att någon djävuls-tjuvning är på färde. det skall du märka därav, att samma synder som på andra tider varit dig så förskräckliga,, att du vid blotta tanken därpå uppfyllts med rysning,

samma synder förekomma dig nu så ringa och obetydliga, att du knappt vet, om det är någon synd, att du nu icke kan det minsta rädas för dem. Sådant är ett visst tecken, att du just nu är i någon tjusning av djävulen. Eller huru kan du annars förklara vad nyss sades --- tänk ännu en gång därpå - att samma synd, som alltid förr väckt din rysning, nu synes dig såsom ett intet? Tänk blott på detta och fly såsom för själva djävulen och helvetet --- fly och kasta dig ned för den allsmäktige och trofaste Guden, vilken ännu vill och kan frälsa dig från djävulens snara. Ligg inför honom med din bön så länge, till dess han fördrivit tjusaren och du återfått den rätta synen och förskräckelsen för synden.

Men må du ock av samma Judas lära att, även om du redan vore fallen, icke heller följa förtvivlans ande, som nu vill avskära dig allt hopp om räddning. Nej, det bör du veta, att så gruvliga synder kan du dock aldrig hava begått, att icke den allsmäktige och trogne Guden kan hjälpa saken. Är det så med dig, att du ännu vill förbliva i synden och därför skyr för ljuset, på det att det icke må straffa din synd, du håller dig undan för Gud, vill icke bekänna din synd inför honom och söka hans nåd och hjälp; då får du ock förbliva under hennes våld, samt i kval och förebråelser; men flyr du till herren med bekännelse och bön, då kan allting hjälpas; såsom skriften uttryckligt talar härom: »Den som döljer sina fel, honom skall icke väl gå, men den som erkänner och övergiver dem, han skall få barmhärtighet» (Ord.spr. 28: 13). Så säger ock aposteln Johannes: »Om vi säga, att vi icke hava synd, så bedraga vi oss själva, och sanningen är icke i oss. Om vi bekänna våra synder, så är han trofast och rättfärdig, så att han förlåter oss synderna och renar oss från all orättfärdighet.» Ack ja, God är »trofast» - han vill ingen syndares död; varje människobarn är ett föremål för hans hjärta; det varder glädje för honom och hans änglar, när en syndare omvänder och bättrar sig. Och vi kunna dock omöjligt hava syndat så, att icke »Jesus Kristi, Guds Sons, blod renar oss från all synd».

Det är blott den falska anden, vilken håller sig undan för Gud, som gör oss olyckliga; såsom ock David säger: »Så länge jag teg, försmäktade mina ben vid min ständiga klagan; ty dag och natt var din hand tung över mig o. s. v.; Enen jag sade: Jag vill bekänna för Herren mina överträdelser; då förlät du ;nig min synds missgärning.» Och då mädde David så väl, då var hans hjärta så lätt och glatt, att han sjöng: »Säll är den, vilkens överträdelse är förlåten, vilkens synd är överskyld. Säll är den människa, vilken Herren icke tillräknar missgärning, och i vilkens ande icke är något svek» (Ps. 32). O, huru väl du skall må, ditt hjärta skall bliva lättat, du skall andas en ny, renare luft, när du fått alla dina synder avtvagna och fått komma i frid och vänskap med Gud! Då skall han ock själv sedan hjälpa dig i frestelsen, att du icke mer behöver vara en olycklig slav under synden, om du ock icke på en gång blir fullkomligt fri från hennes anfall.***

Men i varje bud är icke allenast något förbjudet, utan ock något befallt. Så är det ock med det sjunde budet. Det innebär icke blott, att vi icke skola stjäla, utan ock, såsom det i Luthers lilla katekes uttryckes, att vi även »skola förhjälpa därtill, att vår nästas gods och näring må förkovras och be-skyddas». Detta ligger ock i det apostoliska ordet: Den som har stulit, stjäle icke ner, utan arbete hellre, görande med sina händer det, som är gott, att han må hava att dela med sig åt den behövande (Ef. 4: 28). När vi betänka, att Herren Gud, med lika allvar

som han förbjuder det onda, även fordrar det goda av oss, då skall denna del av betraktelsen bliva oss ännu mer närgående och göra även dem till syndare, som icke blivit det i den förra. Men härtill fordras då att icke se på gärningens eget anseende, utan att Gud själv betyder något för oss. Världen och förnuftet säga så: »När jag icke tager något från en annan, så må jag handla fritt och efter behag med det, som tillhör mig»; men i Kristi rike är en annan lag; den säger så: »Du skall icke allenast intet ont tillfoga din nästa, utan ock tvärt om göra honom allt gott med de gåvor och tillgångar, som Gud just därtill förlänat dig; du skall älska din nästa såsom dig själv.» Den som intet ont gör, han gör dock mycken synd, när han icke gör det goda, som han kan och bör göra (Jak. 4: 1.7). Och även vårt timliga goda har Herren Gud givit oss, icke för att blott tjäna oss själva, utan ock till att göra vår nästa gott därmed, såsom vår Herres förvaltare, vilka icke hava rättighet att göra med hans förlänade gåvor, vad dem lyster, utan vad hans heliga kärleksavsikter kräva. Detta är grunden till en hel kedja av plikter, som hela världen icke vet av.

Låt oss därför på den stora kärlekslagens guldvikter ännu bättre väga vårt förhållande till det sjunde budet. Vi skola då med häpnad finna, huru nästan alla våra gärningar, vårt ätande och drickande, vårt arbete och vår vila, vår återhållsamhet och frikostighet, allt, allt är besmittat och genomträngt av synd mot detta bud. När en fåfänglig människa blott för sina förlustelser och sitt flärdsinne kostar på sig det ena nya klädesplagget efter det andra, och detta flera gånger om året, så tänker hon säkert aldrig eller sällan på, att hon därmed begår synd emot sin fattiga nästa.

Men aktade hon den konungsliga lagen: Du skall älska din nästa såsom dig själv, och besinnade, huru mången fattig och nödlidande kunde hjälpas och vederkvickas med de summor, hon kastar ut för sin fåfänga - ja, bleve Herren Gud och hans heliga bud viktiga för hennes själ - O, vilken svart och skuld-belastad syndare hon skulle känna sig vara blott för sådant, som nu nästan ingen människa ens tänker på. Det är dock en sanning inför Gud, att vad man av sitt överflöd kastar ut blott för att tillfredsställa sina lustar och hugskott, det stjälar man ifrån sin fattiga nästa, vilken man var skyldig att tjäna med det oss anförtrodda goda. Tjuven, som under sin fattigdom kanske med stor ångest tillgriper något av sin nästas gods, är säkert inför Gud mindre brottslig än den, som med fritt uppsåt jämt och beständigt föraktar denna Guds heliga fordran och kan, med kännedom om sin grannes nöd och fattigdom, likväl med god smak vid ett kräsligt bord eller med överflödiga prydnader förspilla Guds gåvor, utan att med det ringaste vederkvicka den fattiga grannen. Visserligen unnar Gud gärna sina barn att även njuta något utöver vad själva livets uppehållande fordrar, såsom vi se därav, att Herren Gud, utom det nödvändiga brödet, även skapade många vederkvickande ting åt människan; men att söka njutningen i och för sig, utan att kroppens eller själens krafter fordra densamma, och detta under förgätande av nästans nöd; att giva njutningsbegäret och högmodet fritt lopp och efterfölja världens sed --- detta är att förgäta sin höga kallelse och förakta den stora kärlekslagen.

Ännu mera uppenbart är det, att högmodet och njutningsbegäret tillfredsställas på andras bekostnad, när man därför sätter sig i skulder, som man aldrig kan betala. Många hava på

detta sätt blivit bedragare, vilka på en föregående tid väl aldrig tänkte något sådant; men det har skett endast därige-nom, att de icke vakade emot en sakta insmygande världsanda och icke gåvo akt på, vilket levnadssätt Herren föreskrev dem genom det mått av detta timliga, som han tilldelade dem. Både i mat och dryck, i kläder och husgeråd, gives det mycket, som man kanske blott genom vanan lärt sig anse såsom outhärligt, men vilket dock lätteligen kan undvaras och måste försakas, när omständigheterna så fordra. Den, som icke i tid giver akt härpå och rättar sig härefter, utan vill följa världens sätt, måste snart bliva en bedragare och tjuv under namn av låntagare. Men såsom förut är sagt, böra vi även blott för att kunna hjälpa de fattiga med betänksamhet använda vårt timliga goda. En kristen borde aldrig tillåta sig någon utgift, utan att först fråga sig: »Kan jag göra den med gott samvete? Är den förenlig med kärleken till Gud och nästan?» Ty vi skola aldrig förgäta, att även vårt timliga goda är oss anförtrott till ansvarig redogörelse; att vi äro blott vår Herres förvaltare - och att detta är summan av den senare tavlans bud: Du skall älska din nästa såsom dig själv.

O, huru långt människan är bortkommen ifrån den sanna rättfärdigheten! I stället för att älska sin nästa som sig själv, hjälpa, beskydda och förkovra hans gods och näring, är det väl ofta blott med möda vi fördraga att se desamma genom Guds välsignelse förkovrade. Eller huru snart är icke vårt hjärta intaget av avund, när vi se vår nästas goda bliva befordrat framför vårt eget: När grannens skörd ser mera lovande ut, eller en tillfällig lycka eller vinst tillfaller honom, när han har mera, framgång i sin näring eller i sitt ämbetes utövning, så känner snart ditt hjärta ett visst lidande, en halv bitterhet. Så förskräckligt är naturen uppfylld med djävulens säd. Så långt ifrån är det, att vi älska vår nästa såsom oss själva. Även där, varest nådens helige Ande fått skapa ett nytt sinne, som »fröjdar sig, när en annan lem äras» (1 Kor. 12: 26), finnes dock, jämte det nya heliga sinnet, även det gamla adamtiska, som aldrig förlorar sin onda natur, så att kärleken till nästan har alltjämt att kämpa med den falska egenkärleken; där är alltid en strid mellan Anden och köttet; dessa äro så emot varandra, att även de pånyttfödda icke göra vad de vilja. Därför finnes ock ingen rättfärdig, icke en. Även det sjunde budet gör oss beständigt till syndare. Därför fordras det väl för de kristna att hårt fasthålla den stora huvudartikeln om honom, som blev räknad ibland missgärningsmän; som »måste gälda, vad han icke hade rövat» (Ps. 69: 5), då han gav sitt liv till en återlösen mitt emellan tvenne rövare, för att förvärva oss en beständig nåd för vår beständiga syndfullhet. Därför skola vi om vi leva av hans rättfärdighet, visst icke fördömas för vår orättfärdighet; men den nåden bör ock verka, att vi giva akt på hans heliga vilja, som är: att vi icke mer skola leva för oss själva; icke se blott på vårt eget bästa, utan var och en även på den andres. Detta är summan av detta bud. Detta förläne oss Herren nådeligen! Amen.

* Några fromma, enfaldiga själar hava stundom fallit på de tankarna, att Gud icke såge med välbehag, att de ägde något här på jorden. Först för dessa kan ovanstående vara att betänka. För det andra har det funnits och finns ännu människor, som av bättre eller sämre bevekelsegrunder yrkat egendomsgemensamhet, därvid den ena icke skulle besitta mer än

den andra. De hava för ett sådant påstående åberopat Apg. 2:44-45; och kap. 4:32, eller förhållandet inom den första församlingen i Jerusalem. Men de hava icke betänkt, att detta sköna och härliga syskonförhållande, för det första, icke var genom någon lag stadgat och förordnat, utan var en fri kärlekens överenskommelse mellan nådesyskonen och gjorde intet ingrepp i äganderätten; varför ock Petrus sade till Ananias om hans åker: »Var han icke din, då du hade honom kvar, och var han icke, då han blivit såld, i ditt våld? » (Apg. 5: 4); och, för det andra, att denna egendomsgemenskap kunde endast så länge äga bestånd, som det »i hela hopen, som trodde, var ett hjärta och en själ» och som hopen var så liten, att de »voro tillsammans»; blott så länge var detta familjeförhållande utförbart och välsignat. Därför finna vi ock icke detta förhållande infört i flera av de apostoliska församlingarna, än i Jerusalem, och även där förblev det icke länge; ty av Apg. och de apostoliska breven se vi aposteln snart sysselsatt med att skaffa gåvor för de fattigare kristna i Jerusalem. Sådant visar ju, att de nu icke mer hade alla lika. Och vilken ömklig oreda, vilken plantskola för lättjan och lasten, skulle det icke bliva, om man ville inom vår blandade församling införa ett sådant skick! Även under det närvarande förhållandet, då Gud begagnar nöden att driva människor till verksamhet och ordning, går det därmed ganska skröpligt; huru skulle det då gå, om denna Guds tuktan borttoges?

** Under den olyckliga »husbehovsbränningens» tid, huru många husbonde såg icke då med välbehag, att hans tjänare under årets lopp uttog sin lön i stop och kannor brännvin, så att, när tjänstetiden var slut, tjänaren snarare var i skuld hos husbonden, än han hade något i behåll för allt sitt arbete! Jo, det han på den tjänsten hade i behåll, var - det för hela hans framtid förstörande, väl inövade och ammade dryckenskapsbegäret. Och en sådan husbonde sattes dock icke i fängelset eller vid pålen, såsom de smärre tjuvarna ofta för ett ögonblicks stöld.

*** Då vi här talat om en människa, som återkommer till Gud och bekänner sin synd, böra vi ock svara dem, som fråga, vad de sedan böra göra med det stulna godset samt om de böra bekänna synden även inför människor. Vad det förra angår, så är det alldeles tydligt, att så sant din bättring är uppriktig, så vill du ock återställa det stulna godset. Ty att ångra en stöld, men vilja behålla det stulna, det vore ju blott gäckeri. Men det är i tvenne fall frågan blir brydsam: det förra är, när den bestulne eller hans arvingar icke mer finnas till. Ut i den händelsen må du giva det orättfångna godset åt de fattiga, vilka äro »Guds universalarvingar», såsom Fresenius kallar dem. Men det andra brydsamma fallet är, när du kanske icke mer är i omständigheter att kunna återställa det stulna. Ut i den händelsen lär intet annat återstå, än att hos den bestulna nästan bekänna synden och bedja om förlåtelse. - Men då komma vi till den andra frågan: måste man alltid, även då man återställer det stulna, angiva sitt namn och sin synd inför den förfördelade nästan? - Att detta icke alltid är nödvändigt eller rätt, utan måste med förstånd och urskillning för varje fall bedömas efter tillfälliga omständigheter, skola vi snart finna. Först bör man betänka, att ut i en stöld ingå alltid tvenne förhållanden: det materiella, eller att något gods blivit taget från en människa; och det moraliska onda, eller att jag föraktat och brutit Herrens bud. Det är blott det materiella, som tillhör nästan; med det moraliska står jag endast inför Gud. När nästan har

återfått sitt gods, så har han icke att göra med min synd. Detta är den allmänna grundsatsen för denna frågas bedömande.

Men nu är det åtskilliga omständigheter, som göra, att man stundom måste vika från denna regel: först den redan nämnda, eller att jag icke mer har medel till att återställa det stulna; då blir det för ett botfärdigt sinne ett behov att åtminstone få bekänna synden och bedja om förlåtelse. Det andra fallet är: när människor redan hava någon kunskap eller åtminstone aning om mitt begångna tjuveri. Då blir det nödigt, att jag ådagalägger verkligheten av min bättring genom en uppriktig bekännelse. Den tredje omständigheten är, att någon annan blivit misstänkt och kanske straffad för mitt brott; då är jag skyldig att genom min bekännelse skaffa honom upprättelse. Och för övrigt, om jag har att göra med sanna kristna, vilka alltid skola av min bekännelse blott väckas till Guds lov och pris för det Guds verk i min själ, som framlyser genom min förkrossade bekännelse, och vilka dessutom med huldhet behålla det hos sig allena, då må jag gärna bekänna, även utan att ovannämnda omständigheter göra det nödigt.

Men är den förfördelade en mot Guds verk fientlig eller annars opålitlig människa, som kan antagas skola missbruka min bekännelse till att försmäda och till att utsprida min skam, varigenom även över många oskyldiga, såsom barn, anhöriga, släktingar, samlas bittert lidande genom den ärekränkande skymfen på mitt namn, då vore det en stor dårskap och synd att, jämte godsets återställande, också angiva sig. Ty den allmänna kärlekslagen bjuder, att jag icke får tillfoga människor oförskyllt lidande; därför kan en obefogad och oförståndig bekännelse bliva en svår synd emot detta kärlekens bud.

- Vad sist beträffar den händelsen, att mitt samvete icke kan få ro med all bekännelse inför Gud och med alla nådemedels bruk, så må jag i den händelse gå till en allvarlig själasörjare, eller eljest till en erfaren kristen, och bekänna min synd för att få tröst och lättnad för mitt hjärta; såsom aposteln lär i Jak. 5: 16. Men för själva saken, eller för Herrens skull, behöves det icke; ty därom säger David: »Mot dig allena har jag syndat» o. s. v. (Ps. 51), och åter: »Jag sade: Jag vill bekänna för Herren min överträdelse, då förlät du mig min sunds missgärning» (Ps. 32).

Åttonde budet

Vi komma nu till det bud, som nästan ingen människa aktar, och för vilket man därför alltid är i förlägenhet om sättet att kunna få tala, att människor måtte förnimma dess vikt. Femte, sjätte och sjunde buden hava den fördelen, att brotten emot dem beivras av den världsliga överheten och av nästan alla människor i världen; men att blott röra den lilla lemmen tungan, om ock till sin nästas förklenande, huru mycket betyder det? Det är ju blott att i förtroende tala några ord med en vän. Den som bryter andras lås och borttager penningar och sedan straffas med fängelse, eller den som utgjuter människoblod och sedan halshugges på en avrättsplats, den kan man hålla för en stor brottsling; men den, som blott talar, blott rör sin tunga i ett förtroligt samtal, om han ock därunder bortsjäl ifrån sin nästa vad som var honom mycket dyrbarare än penningar, ja, ofta dyrbarare än livet, nämligen hans goda namn och rykte, icke räknas han för någon stor brottsling, icke straffas han med fängelse eller på avrättsplatsen. »O, det var ju endast några ord - endast ett lätt väder, som gick över tungan.» Så heter det. Men i den heliga skrift heter det annorlunda, då tjuven och belackaren jämföras; där heter det så: »Var icke en örontasslare och förtala icke med din tunga; ty en tjuv är en skändelig ting, men en belackare är mycket slemmare» (Syr. 5:17); och åter kap. 20:27: »En tjuv är icke så ond, som en, den sig till lögn vänjer; men på sistone komma de båda på fördärv.»

Tungans synder äro så fina och oansenliga, att också annars redliga kristna ofta blivit besvikna av fienden och den allmänna syndavanan att utan ringaste betänkande begå sådana synder med sin tunga, som de ofta måste sedan bittert ångra. Men för sådana själar skulle dock tvenne betraktelser vara av stor nytta, i fråga om detta bud, nämligen först om de kunde djupt betänka, vilka stora ting den lilla lemmen tungan åstadkommer; och för det andra väl behjärta det stora kärleksbudet, som utgör huvudsumman av hela den senare tavlan, nämligen: »Du skall älska din nästa såsom dig själv. Allt det I viljen, att människorna skola göra eder, det gören I ock dem. Och vad I icke viljen, att människorna skola göra eder, det gören icke heller I dem.»

Vad det förra angår, nämligen huru de allra minsta och oansenligaste medel, såsom tungan, kunna medföra de största och förskräckligaste verkningar, därom talar aposteln Jakob i sitt 3:e kap. på följande sätt: »Se, vi lägga betslen i hästarnas mun, att de skola lyda oss, och styra därmed även hela deras kropp. Se, även skeppen, som äro så stora och framdrivas av starka vindar, styras av ett litet roder, varthän rodermannens åstundan vill. Så är ock tungan en liten lem och gör stort väsen av sig. Se, en liten eld, huru stor skog den antänder! Tungan är ock en eld, en värld av orättfärdighet. Tungan ställer sig bland våra lemmar, såsom den där besmittar hela kroppen och antänder livshjulet, själv antänd av helvetet.» Huru erfara vi icke detta dagligen!

Det är en obegriplig försoffning över människan, då hon icke kan besinna, vad hon ser med ögonen, att det icke finns något medel i hela världen, som frambringar så mäktiga verkningar

som tungan, som ordet, evad det är ont eller gott. Allt Guds rike på jorden är uppkommet genom ord, och allt djävulens raseri på jorden sker ock genom ord.

Det var icke något krig så blodigt, att icke dessa osynliga medlen, hjärtat, några tankar och några ord, förorsakade det. Det är ingen ofrid så bitter i ett hjärta, inom ett hushåll eller ett grannskap, att det icke var en tunga, »antänd av helvetet», som tände ofriden. All förtjusning, all villfarelse, alla kval på jorden hava åstadkommits genom ord. Se ett stort skepp, säger aposteln, det styres blott genom det lilla rodret! Huru mången människas levnadsskepp, ja, hela folks och länders, har icke blivit omvänt och styrt genom det lilla rodret tungan! »Se, en liten eld, huru stor skog han antänder!» Ja, en stor stad, full med dyrbarheter, har ofta blivit till aska genom en eld, som började blott med en gnista. Det lyckligaste hushåll, det trevligaste grannskap, där kärlek, förtroende och frid förlojvade tidens vedermödor, blev det icke blott ofta genom en giftig tunga satt i en sådan brand av fiendskap och onda misstankar, att all den glädjen var för hela tiden förstörd? Så mycket kunna några ord åstadkomma. Detta är det första, som borde väcka var och en till en allvarlig vaksamhet över sin tunga.

Men för det andra, betänk ock, huru fint du ock giver akt på varje ord och omdöme, som fälles om dig, att du knappt tål en blick av missaktning, att du kan för ett enda ord av oblikt omdöme förlora all din glädje för många dagar, hava sömnlösa nätter och heta svettbad av bitter grämselse - såsom sades, blott därför att någon talat illa om dig.

Lägg då härtill den konungsliga lagen av Herrens mun: »Allt det I icke viljen, att människorna skola göra eder, det gören icke heller I dem.» Om du icke aktar detta ord, varför skulle du bry dig om något enda Guds ord? Vad hjälper dig, att du bemödar dig om någon fromhet, om du icke aktar det, som är själva summan av lagen? Din fromhet vore ju då av alldeles samma art som den, att någon icke dräper, men att göra hor, det håller han för ett intet; eller han gör ock icke detta, men att stjäla, det är hans yrke. Du stäl icke, men du föraktar det yppersta bland buden om förhållandet emot nästan, nämligen: »älska din nästa så som dig själv».

Eller vad hjälper dig, att du håller de tre föregående buden, när du fritt och hejdlöst bryter det åttonde, beljuger, förråder, baktalar och illa beryktar din nästa? »Om någon håller hela lagen, men felar i ett, är han saker till allt» (Jak. 2: 8-10). Du skall således veta, att all din fromhet är intet annat än ett vederstyggligt skrymteri inför Gud, när du icke aktar Gud själv och icke aktar själva andan och summan av lagen, som var kärleken. Ja, det är endast genom att få Gud själv för ögonen och den stora kärlekslagen i hjärtat, som det åttonde budet kan bliva oss viktigt.

Med det nu sagda i minnet vilja vi gå till själva budets betraktande och se, vad Herren Gud ville och åsyftade, då han bjöd: »Du skall icke bära falskt vittnesbörd emot din nästa.» Först se vi här åter den gudomliga huldheten om människan. Då han i det första av senare tavlans bud hade lagt en allmän grund för all hälsosam ordning människor emellan här på jorden, var det i synnerhet fyra dyrbara skatter, som den hulda Fadern ville särskilt omgärda och värna åt människan, nämligen först det lekamliga livet, därefter äktenskapets helgd, sedan

våra jordiska ägodelar och nu slutligen vårt goda namn och rykte, som vanligen är oss dyrare, än något jordiskt gods, ja, dyrare än själva livet. Men så dyr du själv håller denna skatt, ditt goda namn och rykte, i det du icke tål den ringaste kränkning därav, lika dyr kan ock en annan hålla sin ära och aktning; därför är detta bud lika så allvarligt talat till dig, som till någon annan; så att här, liksom vid de andra buden, är var och en inbegripen och ingen människa undantagen från budets förbindande kraft.

Vem du än är, så måste du taga detta bud till dig: »Du skall icke bära falskt vittnesbörd emot din nästa.» Ty vår Herre Gud vill allvarligen, att vår nästas rykte, godhet och rättskaffenhet skall lika litet som hans gods och penningar av oss förspillas eller förminskas, på det var och en må för maka, barn, husfolk och grannar behålla sin ära. Detta må var och en besinna.

Vad innehåller således detta bud? Det innehåller först, att du icke blott inför en domstol, utan ock i allt ditt umgänge skall vara på det allvarligaste noggrann i dina ord och antydningar om din nästa, att du icke onödigtvis giver anledning till ofördelaktiga tankar om honom; men sedan och i allmänhet, att du flyr allt falskt och lögnaktigt väsende och i ditt umgänge på det strängaste beflitar dig om den rena sanningen. Mot detta bud brytes således först inför domstol, när någon falskeligen anklagar sin nästa, eller när den anklagade med lögnaktiga undflykter söker bortdölja sanningen, eller när ett vittne säger något falskt, något för mycket eller för litet i saken, eller när en sakförare med vett och vilja driver ett falskt påstående, eller domaren vetande avkunnar en orätt dom.

Men för det andra utom domstolen, i det allmänna livet, när man av obetänksamhet, eller av ondska, falskeligen beryktar sin nästa, antingen igenom att själv dikta eller ock eftersäga och utsprida falska berättelser om honom; eller när man blott med ett stillatigande eller en betänkelig min och axelryckning om honom antyder något ont, som man antingen icke med visshet vet, eller ock icke enligt kärlekslagen var skyldig att antyda. Sådant kan stundom ske övermåttan fint och omärkligt, blott genom att giva åt hans ord eller handlingar en viss vändning, varigenom uppfattningen blir falsk - ja, så fint och omärkligt kan detta ske, att endast den allseende Guden kan märka det. Sådant heter att »falskeligen beljuga och illa berykta sin nästa».

Men när vi härjämte betänka, huru Herren Kristus förklarat oss lagen, nämligen att den egentligen fordrar, att vi skola så älska vår nästa som oss själva, och göra emot andra endast det, som vi ville, att de skulle göra emot oss, så finna vi sanningen av Luthers förklaring av detta bud, nämligen att vi skola så frukta och älska Gud, att vi icke blott icke falskeligen beljuga och illa berykta vår nästa, utan att vi ock icke förråda och baktala honom - ja, att vi skola tvärt om »urskulda honom, tänka och tala väl om honom och tyda allt till det bästa». För att nu icke vidare tala om de synder mot detta bud, som vanligen mera uppskattas och rättvisligen bedömas, nämligen de, som utövas inför domstol, vilja vi endast söka väcka allas uppmärksamhet på de synder, som i det alldagliga livet så allmänligen övas mot detta bud, såsom sades, dels av obetänksamhet, dels av någon hemlig ondska, avund eller fiendskap. Det är ju ett förskräckligt tecken av vårt djupa fördärv, att man, ofta utan att veta en egentlig

orsak, hellre hör och talar om det, som är ont hos nästan, än om hans berömliga egenskaper; och fastän vi själva äro så ömma om vårt eget namn, att vi icke lätteligen kunna fördraga, att någon talar det minsta illa om oss, utan var och en gärna ville, att hela världen hade allt gott att säga om honom, kunna vi likväl icke höra, att man om andra yttrar sig till det bästa.

Från denna den gamle ormens säd i människan har ett sådant syndaväsende utflutit och blivit allmänt, att knappt två eller tre kunna komma tillsammans, utan att snart någon människa blir föremål för ett kärlekslöst och mindre grannliga samtal. Ja, finnes det icke s.k. vänner och bekanta, till och med släktingar, som rent av besöka varandra blott för att hämta ämnen till onda tankar och berättelser om varandra? Finner man då något verkligt ont att säga, så blir detta på ett mycket utförligt, grundligt och omständligt sätt nagelfaret, begrundat, utlagt och utmålat, vilket heter att »förråda och baktala sin nästa. Detta är redan en uppenbar synd mot den heliga kärlekslagen: Vad I icke viljen, att människorna skola göra eder, det gören icke heller I dem.

Men det är vanligen icke därmed nog, att man omtalar, utlägger och utsprider det verkliga onda, utan därmed plägar ock följa, att man gör sina små tillägg och vidare uträkningar, även över inre bevekelsegrunder och avsikter, som skulle göra det onda ännu svårare; och när nu var och en vid ett förnyat berättande har samma det onda hjärtats art att tillägga och förstora nästans fel, så sker därigenom, att ju längre berättelsen löper, desto större växer och utbildas den, så att man slutligen knappt kan igenkänna den lilla smula av sanning, som utgjorde första frökorntet eller upprinnelsen till den nu oformligt utbildade berättelsen. Sådant är ju, vad vi nästan alla dagar erfara. Må var och en, som ännu har någon fruktan för Gud och för synden, väl vakta sig för att deltaga i sådana tillskapelser. Man kan annars ganska lätt komma att eftersäga något, som ursprungligen var intet mindre än en av hämnd och ovilja uppdiktad lögn. Månne Gud skall hålla dig det till godo, att du antingen i godmodig tanklöshet, eller ock av någon hemlig illvilja, genast tror och eftersäger allt, vad människor berätta? På det sättet blir mången, utan att han egentligen hade velat det, en avskyvärd belackare.

»Men skall jag då icke få fritt omtala vad som är verkligt sant om min nästa?» torde någon fråga. Svar: Se allenast till, att du handlar efter den stora kärlekslagen: älska din nästa såsom dig själv. Således: har du först gjort alla de försök att förbättra en felaktig broder, som Kristus föreskriver i Matt. 18: 15-17, och allt har blivit fruktlöst, han fortfar ännu lika obotfärdigt i det onda, för vilket han blivit bestraffad, och detta onda är av beskaffenhet att förföra och fördärva dem, som icke känna honom; då blir det en kärlekens plikt emot dina medmänniskor, att du till deras varnande uppenbarar hans fördärvliga ondska; såsom man måste för en tjuv varna dem, som skola emottaga honom i sitt grannskap, eller såsom man måste skynda att upptäcka några banditers försåt mot ens liv, eller upprorsstiftares planer emot överheten.

Korteligen: så snart kärlekslagen kräver det, då måste du omtala vad ont du vet om människor. Men är icke detta förhållandet, utan du antingen icke iakttagit, vad Kristus på nämnda ställe föreskrivit, eller du ock, efter dess iakttagande, icke kan bevisa, att din nästa

fortfar med sin farliga och förförande syndaövning, då har du icke rättighet att omtala hans synd, utan du begår därmed ett uppenbart brott emot den stora kärlekslagen och Herrens förordnande på nämnda ställe.

Ty låtom oss betrakta, huru Herren Kristus där talar. Han föreskriver icke mindre än trenne särskilda åtgärder, som måste iakttagas med en felande broder, innan man genom utspridande av hans synd får lämna honom till pris åt en allmän dom och försakelse. Om den första åtgärden lyder det så: Gå och tillrättavisa honom mellan dig och honom, allena (Matt. 18: 15). Märk Herrens Kristi sinne, då han säger: »mellan dig och honom allena». Märk den gudomliga kärleken, som endast söker syndarens förbättring och frälsning. Han säger: »tillrättavisa honom mellan dig och honom allena. Om han hör dig, så har du vunnit din broder». Men då han säger: Mellan dig och honom allena, har han således icke lämnat åt ditt behag att handla med en dyrköpt människa huru som helst, så att du ock kunde omtala din broders synd för en tredje; nej, Herren har sannerligen icke förgäves sagt: »mellan dig och honom allena». Herren Kristus nitälskar om själens frälsning, eller såsom han här säger, att du måtte »vinna din broder». Detta sker icke, om du med ett otidigt utspridande av hans synd bevisar dig nedrig och ingiver honom avsky för ditt nit; då du tvärt om borde bevisa honom en trofasthet, som han icke kan finna hos världen – att han måtte märka, att du är driven av ett heligt kärlekens nit. Men nu, om han alls icke bättrar sig på din förmaning, utan försvarar sin synd och fortfar med densamma, då har du väl frihet att hålla honom såsom en hedning och publikan och nu fritt omtala hans synd för alla människor?

Så vilja många, i synnerhet om deras förmaning har för dem en synnerlig betydenhet och nu blivit föraktad. Men Herren Kristus, den store Överherden, vilken alla fåren tillhöra, han säger, att du ännu icke har lov att så behandla den felande. Han har ännu något medel att använda för sitt »förvillade» får. Han bjuder, att du skall göra ännu ett kärlekens försök. Han säger så: Om han icke hör dig, så tag med dig ännu en eller två; på det att var sak må bestämmas efter två eller tre vittnens utsago (v. 16). Detta var nu den andra åtgärden, som måste försökas, nämligen att två eller tre tillsammans förmana den felaktige brodern. Men om även denna åtgärd blivit fruktlös, så att han icke ännu visar någon ånger och förbättring, då måste han väl vara hemfallen under allmän dom och förkastelse? Ja, så skulle jag och du velat döma. Men Herren Kristus säger ännu nej därtill. Han säger, att du ännu skall göra ett försök att vinna honom.

Det lyder så: »Hör han dem icke, så säg det till församlingen» - anmäl det bedrövliga förhållandet i de trognas församling.* De trognas församling skall nu samfällt använda sina nådemedel, förmaning och förbön, till den brottslige broderns förbättrande. Men om även detta kraftigaste medel blir fruktlöst - han vill icke lata säga sig, vill icke ångra och avlägga sin synd, utan försvara och fortsätta med densamma - då inträder det förhållandet, att han måste hållas för en avfälling. Så säger Kristus: »Hör han icke heller församlingen, så vare han för dig såsom hedningen och publikanen» (v. 17). Och nu har han själv gjort sig uppenbar såsom en trotsande och obotfärdig syndare. Sådan var Herren Kristi föreskrift i avseende på sådana synder, som icke övas uppenbart inför allas ögon. Men vad dem åter angår, nämligen

de som synda uppenbart och oförsynt, så att alla människor se det, såsom en drinkare, en svärjare m. fl., så kan med dem intet förtigande av synden komma i fråga, utan om sådana säger aposteln: »Dem, som synda, bestraffe du inför alla, på det att även de övriga må känna fruktan» (1 Tim. 5: 20).

Se nu, vilken skön och hälsosam lärdom Kristus här givit oss uti den föreskrift, vi nu betraktat! Och den, som vill vara en kristen, rätte sig efter Herren Kristus! Således, vad som icke på ovannämnda sätt antingen är uppenbart, därigenom att det uppenbarligen övas, eller ock därigenom, att det vid den tredje varningsgraden blivit känt inom församlingen - märk, vad som icke antingen sålunda är uppenbart, eller ock är av den beskaffenhet, att det till andras varnande måste uppenbaras, utan ännu kan skadelöst och till mera nytta förtigas - det har ingen människa lov att uppenbara. Såsom ock Luther i sin större katekes säger: »Vad som är hemligt, skall man låta bliva hemligt, eller i hemlighet bestraffa, på det sätt Herren Kristus lär.»

Och på ett annat ställe säger han: »Om du i ett hus påträffar några människor i någon oanständighet, så skrik icke genast ut det, utan slå dörren till, att ingen mer får se det; tag dem sedan för dig och giv dem deras tillbörliga läxa; men låt det sedan dö med dig. Varför skall du så handla? Därför, att så ville du, att ock andra skulle göra med dig» - och därför att detta sätt allena tjänar till förbättring, då däremot det otidiga och opåkallade utspridandet av synden tjänar endast till förbittring. Ja, kärlekens och vishetens lag lär oss ock att även i avseende på en allmänt känd synd icke hava vår lust uti att ideligen tala därom.

Jag får icke heller baktala min nästa; men vad är det annat, än att baktala honom, då jag i hans frånvaro ideligen talar om hans fel och icke om hans bättre egenskaper? Och huru står det till med mitt hjärta, huru är det med den sanna kärleken och vandrandet i Anden inför Guds ögon, då jag finner nöje uti att tala om min nästas fel - således att göra emot min nästa, vad jag icke ville, att han gjorde emot mig? Ja, huru står det då till med kärleken, när jag har lättare för att måla hans skuggsidor, än de ljusa? Herre, gå icke till doms med oss! Det finnes sannerligen ingen lem i vår kropp, med vilken vi begå så många synder, som med tungan; och sannerligen ingen kristen, i synnerhet om han är mera talför, som icke här har ett ämne för mycken ånger och förebråelse. »Ty i många stycken fela vi alla; om någon icke felar i ord, är han en fullkommen man, som även förmår tygla hela sin kropp.» Således, visserligen har var och en här mycket att ångra och förbättra; dock är det ett ganska märkvärdigt förhållande, huru benägenheten att tala illa om människor och finna sin lust uti att tala om andras synder vittnar om hjärtats tillstånd inför Gud.

Där Guds Ande bor och verkar en daglig och tilltagande syndakännedom, ånger, tro och ödmjukhet, där känner man ingen större syndare på jorden än sig själv, och då tiger man lätt med andras fel. Det är så sant, vad en lärare anmärkt, att »det är ett mycket utmärkande tecken på en sann nåd i hjärtat, att människan har en benägenhet att anse sin egen synd för mest svår och otillbörlig, och att däremot finna andras synder mer ursäktliga och ringa». Därför, när det är tvärt om, så att man icke är mycket besvärad, betungad och eländig över

egna synder, utan kanske ser sig själv nästan alldeles syndfri, men har en synnerlig benägenhet att se och omtala andras synder, då är där ju dock ett ganska betänkligt tecken, att man hör till det folket, som i Kristi tid sökte att till och med straffa honom och hans lärjungar för synd. De talade med ett sådant nit för Herrens lag, att Kristus blev för dem en sabbatsbrytare, en »frossare och vindrinkare, publikaners och syndares vän».

Tänk, vad dock detta är för en anda! »Det som var viktigare i lagen, nämligen domen, barmhärtigheten och tron, läto de fara»; men att Kristi lärjungar icke fastade såsom de, eller att deras helige mästare styrkte sina utmattade krafter med det, som var kommet av vinträd, det utmålade de till det värsta. Och tänk, vad det är för en anda, när man ideligen söker fel och synder även hos dem, som likväl ingenting högre önskade sig än syndfrihet, när man med begärlighet uppsnappar, till det värsta uttyder, utmålar och vanställer deras verkliga eller förmenta fel och söker i möjligaste måtto nedsvärta sin nästa, för att därunder naturligtvis själv anses bättre och felfriare.

Herren Kristus fällde en nådigare dom över de största syndare och synderskor, än över sådana. Och denna vederstyggliga synd blir icke ringare därigenom, att man kan förgylla sitt förtal med vemodiga åtbörder, djupa suckar och hjärtgripande klagoutrop över den arma nästan. Herren Kristus har ögon såsom eldslågor och genomsådar väl den fromma skalken. Vore där verkligen ett så ömt bekymmer om nästans själ, hyste man verkligen så innerligt deltagande för honom, som man vill låta påskina, så skulle man väl tala med Gud och med honom själv om hans fel och hans tillstånd, i stället för att ideligen tala därom endast för andra - och så skulle man väl följa Herren Kristi föreskrift om sättet att »förvärva sin broder».

Just det, att man icke följer Kristi föreskrift och den stora kärlekslagen, vittnar tillräckligt om halten av dessa fromma suckar och utgjutelser och visar, att de utgöra intet annat, än ett förgyllt baktal, utflutet ur ett argt och skalkaktigt hjärta - och att detta nit är alldeles likt deras, vilka med sin hycklande sedestränghet framförde kvinnan, som var beslagen med hor. Så falla ock dessa ännu i dag med sina tungor över en syndare eller synderska och kunna icke nog idissla och åter idissla deras orenlighet, betrakta och åter betrakta deras synder och dåligheter. Men Herren som känner alla människors hjärtan och vägar, han säger till sådana: »I skrymtare; den av eder som är utan synd, han kaste första stenen på henne!» Och för det andra: regerens I av kärlek, så söken hennes förbättring och frälsning, icke hennes belackande och fördömande. Voren I sant fromma, så dömden I eder själva hårdast, och då skullen I även med någon gudsfruktan och kärlek behandla eder medmänniska.

Men nu, allt som är härskande hos världen och skrymtare, det blir frestelse för Guds barn - så ock denna benägenhet att tänka och tala illa om vissa människor. Ty även där den goda, villiga anden och kärleken bor, har man dock även kvar det fördärvade köttet, det gamla hjärtats ondska. Därav kommer vad de gudfruktiga så ofta med smärta känna och erkänna, men vilket de ovaksamma förbise, att deras tycke, omdöme eller blick på en människa ofta beror endast på hennes förhållande mot dem själva - att om en människa blott är mig benägen, tänker och talar väl om mig, så kan jag så lätt tyda allt hos den människan till det

bästa, även fastän hon eljest icke är den bästa människa; då däremot, om en eljest vida fullkomligare människa blott råkat att förnärma mig, t. ex. gjort mig någon obehaglig anmärkning, eller visat mig någon missaktning eller genom något företrädde fördunklat min ära o. s. v., strax har mitt arga hjärta en viss hemlig benägenhet att söka fel hos henne och om möjligt förstora och utsprida dem.

Vilket vederstyggligt odjur är icke det fallna människohjärtat! Blott därför, att t. ex. ditt högmod blivit sårat genom en anmärkning, så skall du söka att upptänka och säga allt ont om din nästa! Kan hon icke ändå vara en hederlig människa, fastän hon givit dig en rättelse? Eller om Gud behagat välsigna henne med någon viss gåva eller utmärkelse framför dig, kan hon icke ändå vara en hederlig människa? Varför skall du söka sak med din granne blott därför, att hans åker eller handel synes mera välsignad än din? Huru många har icke för en sådan enskild och hemlig orsak inom det arga hjärtat börjat tänka och tala allt ont om samma människa, som han förut i flera år älskat, och hos vilken han på den tiden såg allt gott!

Det är mycket nyttigt för en kristen att i tid giva akt på denna det arga hjärtats falskhets och illfundighet. Vi se ju oupphörliga exempel därpå, att onda eller goda omdömen bero av ens vilja och uttydning. Samma sak, som för en illvillig människa kan bliva alldeles svart, är för en annan, som har god vilja för personen, en obetydlighet, eller kanske något alldeles oskyldigt, ja, berömligt. Så kan omdömet bero av uttydningen. Låtom oss väl betänka detta och vakta oss för vårt hjärta, vakta oss för att följa de tankar och känslor, som uppkomma hos oss mot dem, vilka på något sätt förnärmat oss. Ja, sannerligen rör sig avund och hat emot din nästa i din själ, känner du i ditt hjärta en åtrå att falla över honom, och bränner dig den och den historien om honom på själen - o, vakta dig då! då är en mörkrets makt för handen.

En annan anledning till en inre benägenhet att tänka och tala illa om vissa människor ligger ofta blott i en mängd naturliga olikheter, såsom olika levnadsvanor, olika andlig ståndpunkt, olika andliga skolor o. dyl. Blott därför, att man icke rätt igenkänner och förstår allt hos en annan, är hjärtat ofta böjt att tyda detta, som man icke riktigt förstår och igenkänner till det värsta. Detta händer ofta även mellan dem, som dock äro samme Faders barn, och under det Herren Gud älskar, känner och uppfostrar både den ena och den andra av dem. Så uppkom mellan de trogna i Korint söndring och »tråtor» (1 Kor. 1: 11, 12) blott därför, att den ena var mera Pauli lärjunge, den andra Petri o. s. v., då likväl Herren ville hava både Paulus och Petrus, både de »paulinska» och de »kefiska» inom sitt rike.

Därför kallar aposteln det en barnens köttslighet (kap. 3: 1), att de för sådana omständigheter söndrade sig. Om en kristen icke betänker sådant och vaktar sig för sin egen anda, utan dömer och tyder allt till det värsta, som han icke rätt tycker om, så kan han begå svåra synder emot dem, vilka Herren älskar lika mycket som honom och med vilka han en gång i himmelen skall stå i en evig, salig gemenskap.

Men då vi av det åttonde budet icke blott skola lära att känna vårt djupa fördärv, utan ock tänka på själva efterlevnaden, så att vi verkligen skola »tänka och tala väl om vår nästa,

överskyla hans fel och svagheter», då fråga vi: Kan detta angå alla människor? eller så: Skola alla människor kunna göra detta? Skola vi ock kunna med framgång förmana ormens säd att icke med lögnens och förtalets ettergadd stinga kvinnans säd i hälen? – förmana den, som är född efter köttet, att icke förfölja den, som är född efter Anden, icke beljuga och baktala honom? Nej, det är ett alldeles särskilt förhållande, det Herren omtalar i Matt. 5: 11, 12: »Saliga ären I, när människorna försmäda och förfölja eder och, ljugande, säga allt ont emot eder, för min skull.»

Det förråder alltid en slapp halv andlighet, att man vill vara en kristen och likväl icke förstå, att allt ont skall sägas om dem, som tillhöra Kristus - det förråder en sådan själ, som ännu söker förlika Kristus och Bella], som vill vara både Guds och världens vän, när man förundrar sig över och är färdig att tro det myckna onda, som säges om Kristi efterföljare.

Man har säkert aldrig själv ännu burit detta de »saligas» tecken, som Kristus här nämnde: »De skola, ljugande, säga allt ont emot eder, för min skull» sammalunda hava de förföljt profeterna, som voro före eder»; »saliga ären I, då människorna hata eder och när de förskjuta eder och försmäda och bortkasta edert namn, såsom vore det ont, för Människosonens skull»; »Ve eder, då alla människor tala väl om eder; ty sammalunda gjorde deras fäder med de falska profeterna.»

»Kommen ihåg det ord, som jag har sagt eder: En tjänare är icke förmer än hans herre; hava de förföljt mig, så skola de ock förfölja eder; hava de kallat husbonden Beelsebul, huru mycket mer skola de icke då så kalla hans husfolk!» o. s. v. Ja, om ock en enskild kristen, som lever i någon stilla obemärkthet, kan undgå världens försmädelse, så är det åtminstone icke möjligt, att en lärare, som alltid måste vara uppenbar, framstå och vittna med Kristus, skulle kunna hava världens vänskap och allmänna lovord, om han är sin Herres sanna efterföljare och vittne; nej, då måste han nödvändigt få samma tecken, som hans Herre: »De buro falskt vittnesbörd emot honom; de sade allt ont om honom, ljugande.»

Och detta vederfors honom icke egentligen av folket, utan i synnerhet av de skriftlärdade och fariséerna, som därför måste rådslå, huru de måtte gripa honom utan buller, att det icke skulle bliva ett upplopp ibland folket, som åtminstone vissa tider höll av honom. De som nu icke fått själva detta försmädelsens tecken, men likväl vilja vara något annat än världen, de måste då tänka, att det är de kristnas egen skull, att man säger så mycket ont om dem.

Äro de nu redan befastade uti sin falska ande, så låta de icke alla de anförda orden av Kristus gälla, utan tro ännu det bästa om sig, fastän alla människor lova dem. Men äro de blott svaga och oerfarna barn, som ännu icke hunnit bliva uppenbara och erhålla det nämnda tecknet, men de tillväxa i nåd och kraft, så få de snart sin del av »Kristi försmädelse», och då - då bliva de snart förståndiga i frågan.

Något härmed beslätat är ock det förhållandet, att även många kristna icke förr fästa tillbörlig vikt vid det åttonde budet, än de själva bliva föremål för onda tungors lögn och

försmädelse. De äro ofta förut mycket tåliga vid förtälet och hålla det för en ringa ting, huru man brukar sin tunga, så länge förtälet blott angripit andra; men när det angriper dem själva, när de få höra, huru bittert den och den deras oskyldiga gärning eller utlåtelse blivit uttydd, vanställd och kringburen, då bliva de så förståndiga och allvarliga uti nitet om tungans rätta bruk.

Må därför den, som ännu med lättsinnighet betraktar detta ämne, så snart som möjligt få erfara lögnens och förtälets ormstyng! Dock vore det bättre att för Herrens skull bliva vaksam över sig, än för sin egen bittra erfarenhets skull.

Men vi hava sett, att detta bud fordrar, icke blott att vi icke själva falskeligen beljuga, förråda, baktala eller illa berykta vår nästa, utan att vi ock skola »urskulda honom» eller taga hans goda namn i försvar emot belackare, såsom vi ville, att andra skulle göra med oss. »Fördens skull», säger Luther, »då du träffar en skvallrare, som utskriker och förtalar en annan, så säg honom sanningen fritt i ansiktet, att han må blygas.»

Och åter! »Det är en mycket vacker och ädel dygd, om man kan till det bästa uttyda vad man hör sägas om nästan (så framt det icke är ett uppenbart ont o. s. v.) emot de giftiga tungor, vilka beflita sig, huru de kunna utgrunda eller uppsnappa något att tadla hos nästan och förvända till det värsta, såsom nu i synnerhet vederfares Guds ord och dess förkunnare.

Ty vi böra alla inbördes överskyla vad hos vår nästa är skröpligt och vanhederligt, och med all makt befrämja och befordra hans ära och avvända allt, som kan lända honom till vanära.» Ja, det är sannerligen »en vacker och ädel dygd», grundad i den stora kärlekslagen: älska din nästa såsom dig själv. Och det finnes kanske icke något kraftigare medel att hämma och motverka det allmänna lättsinne, varmed vi bruka våra tungor till nästans förklenande, än att fromma kristna på ögonblicket bestraffa det, när det sticker fram. Men de äro få, som öva denna trohet och varsamhet, detta heliga nit mot en så ringa aktad syndare, som tungans. Vi vilja ofta hellre stå väl med de närvarande, än med allvar försvara den frånvarande, i synnerhet som ett sådant försvar ofta kunde medföra något obehag för oss själva, och var och en älskar efter naturen mest sig själv.

Kunde Petrus blott för att icke få dela sin Herres öde, draga sig tillbaka och förneka honom, så göra ock vi ofta något dylikt. Var och en prøve sig. Vi älska icke vår nästa såsom oss själva. Men genom nåden böra dock de kristna komma därefter, att de fara därefter; och i den ställning, vi här omtala, få vi nästan stundligen tillfälle att bevisa denna kärlek. Vi behöva dock sannerligen aldrig kalla det onda gott. Du kan alltid begynna med att blott fråga: Vet du med visshet, att det är sanning, det du omtalar? »Det ljuges gärna på folk» (Syr. 19: 15). Och för det andra, om det ock är sanning, så kan du säga: Är det nödvändigt, är det enligt med kärleken och Kristi sinne att tala därom? Och når detta icke är händelsen, så kan du alltid med skäl näpsa benägenheten därtill. Därjämte kan du ock, till det ondas mildrande, påpeka de omständigheter, under vilka det framträtt, den ställning, de svåra frestelser, vari den

felande befunnit sig, även påpeka de berömliga egenskaper, som finnas hos honom, allt då det sätt, som kärleken plägar lära oss.

Äntligen må man ock påpeka den stora sanningen, att vi, arma människor, egentligen aldrig hava skäl att tadla en annan, så länge vi icke hava skäl att berömma oss själva; ty till slut äro våra förtjänster ganska lika. Har du något företräde, »vad har du, som du icke har undfått? Men om du också har undfått något, varför berömmar du dig» (1 Kor. 4:7)? Och har din nästa något fel, från vilket du är fri, så har du åter något annat fel, som torde vara lika stort som hans. Varför talar du icke lika gärna om ditt eget fulaste fel? Det säkra är, att ingen större dårskap finnes, än att den ena syndaren talar illa om den andra syndaren; och lika säkert är, att en benägenhet därtill tyder på det allra största felet, nämligen att man icke har kärleken. Då kärleken är hela lagens summa och »störst» ibland dygder, så måste ju därav följa, att kärlekslösheten är den största odygd, som kan nämnas.

Ja, vi hava nu väl märkt, att detta bud fordrar kärleken. Men kärleken är hjärtats sak. Här är hemligheten av vårt ämne. Det är många människor, som icke kunna begripa, varav det kommer sig, att det aldrig blir av, vad de föresätta sig i avseende på kärlekens bevisning, det är ingen kraft hos dem till de goda föresatsernas verkställande; och å andra sidan, att de tvärt om alltid ånyo falla i samma synd, som de bestraffa hos sig. De kunna verkligen bekymra sig däröver och bemöda sig att avlägga denna synd, men falla dock oupphörligt i densamma. Varav kommer sig detta? Svar: De giva icke akt på själva källan, utan arbeta blott med bäckarna. De kunna giva akt på hundrade andra saker, även röra sig i många vackra och heliga ting, men icke giva akt på sitt eget hjärta, dess ondska, avund, falskhet m. m.

Och vad är det då, som fattas dem? Det är ju den helige Ande, som alltid angriper hjärtat och genom tron även verkar sådana krafter, som icke finnas hos naturen. De arbeta på att utöva ett gott, som ännu icke finnes hos dem; och de vilja vaka emot syndiga ord och gärningar, men giva icke akt på den beständigt påträngande springkällan, varifrån orden utflyta; såsom Herren Kristus säger: Varav hjärtat är fullt, därav talar munnen. När nu ondskan får förbliva härskande i hjärtat, då blir det dels mycket svårt att vaka emot dess utbrytande i onda ord och gärningar; dels uträttas ock därmed intet mer, än att man blir en skrymtare, att ondskan fördöljes för människor, men kvarstår lika vederstygglig för Guds ögon. Om Guds räddhåga lärde dem att känna och akta den fördömda syndastyggheten i hjärtat, och de sökte en verklig försoning och rening i Kristi blod, så bleve ock hjärtat renat, så skulle ock en ny, innerlig kärlek och ödmjukhet intaga det rum, där blott egenkärlek, högmod, ondska och avund bodde; och då skulle ock över tungan flyta den nya hjärtliga kärlekens och ödmjukhetens uttryck.

Såsom förut är sagt: där Guds Ande bor och verkar en ständigt tilltagande syndakännedom, ånger, tro och ödmjukhet, där blir det lätt att tänka och tala väl om sin nästa, och när man därjämte fått Guds ljuva försäkran om syndernas förlåtelse för alla sina egna svåraste synder, då blir man därav icke blott innerligt böjd att gärna överse med andras fel, utan av denna nåd i hjärtat flyta nu många heliga frukter, och bland dessa i synnerhet kärleken. Och »kärleken.

gör sin nästa intet ont». »Kärleken är långmodig och mild: kärleken avundas icke; kärleken skalkas icke»,** d. ä. handlar icke falskt emot sin nästa. Vidare: »Kärleken uppblåses icke; han skickar sig icke ohöviskt; han söker icke sitt; han förtörnas icke; han tillräknar icke det onda; han gläder sig icke över orättfärdigheten; men han gläder sig med sanningen». Korteligen: kärleken är lagens fullbordan. Gud föröke oss tron och kärleken! Gud inskrive alltmer i vårt sinne kärlekens konungsliga lag: »Vad I viljen att människorna skola göra eder, det gören I ock dem!»

* Detta kan mycket lätt verkställas och har redan på många ställen i vårt land ofta blivit verkställt, oaktat dessa små församlingar icke varit så fullständigt organiserade; ty organiseringen är något tillfälligt, men en församling existerar alltid där, varest några trogna hålla sig tillhopa. De hava ock då vanligen någon eller några mer eller mindre medvetet valda föreståndare, som föra ordet vid ett dylikt tillfälle, som Kristus här åsyftat.

** Nya översättningen har: förhäver sig icke.

Nionde och tionde buden

Med dessa tvenne sista och närbesläktade bud har Herren Gud till slut angripit och förbjudit själva begärelserna, de onda lustarna i hjärtat, och dessas allra doldaste smygvägar. Här heter det nu: »Du skall icke hava lust», »du skall icke begära!» Helig, helig är Herren, och helig vill han hava människan. Måtte hans Ande få öppna våra sinnen!

Vad nu betydelsen av dessa tvenne bud angår, så kan man i synnerhet av grundtexten i 5 Mos. 5:21 märka den åtskillnaden emellan dem, att i det nionde budet förbjödes det till vilja och uppsåt utvecklade begäret, eller att människan bifaller sitt hjärtas begärelser och söker verkställa dem; då däremot det ord, som på nämnda ställe förekommer i tionde budet, tyckes vara riktat mot själva begärens tillvaro i hjärtat, således emot själva arvsynden, ty det betyder så mycket som: Du skall se till, att du icke har begär till det, som tillhör din nästa. Herren Gud, som skådar alla människors vägar, som är en »domare över hjärtats tankar och uppsåt, och inför vilken intet skapat är osynligt», denne våra vägars åskådare såg, att även där man icke i egentlig mening vill bryta emot sjunde budet, kan man dock, genom det hysta begäret efter nästans egendom, på ett inför alla människors ögon och lagar rättmätigt salt tillägna sig densamma; jag kan, genom att passa på tillfället, med all laglig rätt göra sådant, som likväl strider emot kärleken, sådant, som jag icke ville att en annan skulle göra emot mig, fastän jag ock icke kunde säga, att han gjorde egentligt orätt.

Se här några exempel: då min nästa genom fattigdom eller tillfälligt nödtvång måste på en viss tid sälja sin egendom, evad han på den tiden kan få vad egendomen är värd eller icke, och jag begagnar tillfället att köpa den för det pris, varför den efter omständigheterna måste lämnas, även fastän jag inser, att den är värd mer; då måste alla människor säga, att jag icke gjort något orätt, ty jag har givit för egendomen mer än någon annan på samma tid, jag har således gjort ett barmärtighetsverk. Men Herren ser mig i ansiktet och säger: Du fromma skalk! Jag förstår den handeln. Älskade du din nästa såsom dig själv, så skulle du betala, vad egendomen är värd, även om ingen annan bjöde hälften. Nu har du på hederligt sätt tillägnat dig en stor del av din nästas egendom, men såsom en tjuv för mig.

Samma synd begår den, som utan sant nödtvång återkräver sina utlånade penningar på en sådan tid, att deras återbärande tvingar låntagaren till ett sådant försäljande, som nu är omtalat. Men vilken människa kan säga, att jag gjort något orätt, då jag endast uppsagt ett lån, endast återfordrat, vad jag ägde? Sådant heter ju inför alla människor ärligt och rättfärdigt handlat. Man vill icke förstå, att genom denna min ärliga handling min nästa likväl berövas en större eller mindre del av sin egendom, då likväl ingen av oss ville, att sådant vederfores honom själv, varav ju tydligen synes, att min rättvisa handling var ett brott emot Guds heliga lag, som säger: Älska din nästa såsom dig själv.

Korteligen, min handling må synas, huru skön den kan, så snart jag ändå förminskar därmed min nästas goda, så står jag för Guds ögon såsom en tjuv och rövare. Jag har blott använt ett hemligare och försåtligare bovstreck, varigenom jag vill ännu på köpet också hava den äran,

att jag anses from och ärlig. Men om ock den mänskliga domaren och varje människa måste förklara mig rättfärdig, så skall Herren Gud icke göra det; ty han ser mycket väl det falska hjärtat och det fina skalkstrecket. »Du, Herre, förstår mina tankar fjärran ifrån; du utrannsakar mig och känner mig; du ser alla mina vägar. Om jag ock sade: mörker må betäcka mig, så skulle själva mörkret icke vara mörkt för dig, natten skulle lysa som dagen.» O, måtte likväl var och en besinna sådant, att Herren Gud ser även det allra hemligaste i våra vägar, ser våra doldaste tankar och avsikter!

Emedan Herren Gud hade i sjunde budet förbjudit all egentlig oärlighet, och han här förbjuder att hava lust till nästans hus, så förstå vi, att han här har avseende på dessa finare och hemligare begärets vägar; att han i nionde budet förbjuder viljan och uppsåtet, att, när det kan ske på ett s.k. »hederligt sätt», tillägna sig något av nästans goda, och han således här mer direkt påbjuder, vad annars hela den senare tavlan kräver: »Du skall älska din nästa såsom dig själv.»

Men härmed har Herren ock angripit och förbjudit den last, som alltid är källan till dessa begär och vilken hela världen håller för ett intet, nämligen girigheten, eller att en människa »vill bli rik». Ty blott om den böjelsen säger aposteln: »De, som vilja bli rika, falla i frestelse och i snara och i många dåraktiga och skadliga begärelser, vilka sänka människorna i fördärv och förtappelse. Ty girigheten är en rot till allt ont, till vilken somliga hava lust och därigenom farit vilse från tron och tillfogat sig många kval» (1 Tim, 6:9,10).

Så säger ock Syrak: »Den penningar älskar, han bliver icke utan synd» (kap. 31:5). Men då således redan girigheten, eller begäret att bli rik, i Guds ord förbjudes och bestraffas, huru mycket mer uppenbar synd måste då det vara, att en människa hyser avund till sin nästa, samt onda lustar och stämplingar efter hans egendom! O, huru förskräckligt långt den människa måste vara kommen ifrån den rätta kärleken, som icke allenast icke söker sin nästas bästa, utan rent av avundas honom hans goda och kan hysa lust att komma åt det! Det är denna grova och vederstyggliga synd, Herren här förbjuder.

Men då förstå vi ock, vad han däremot befäller oss i detta bud, nämligen att vi icke blott skola vara nöjda med vår lott och gärna unna vår nästa hans goda, utan att vi skola ock befrämja vår nästas bästa, och det lika troget och uppriktigt som vårt eget. Därom säger ock aposteln icke allenast så: »Vandeln vare utan girighet, och låten eder nöja med det I haven». »gudaktighet med förnöjsamhet är en stor vinning» (Heb.13:5; 1 Tim. 6:6), utan även sålunda: »Sen icke var och en på sitt eget bästa, utan var och en även på andras» (Fil. 2:4). Se, detta heter att älska sin nästa såsom sig själv: »Sen var och en på andras bästa; älska din nästa såsom dig själv.»

Men skall det väl endast vara ett skönt ord? Skall då, ingen verkligen göra därefter? Och vem skall göra det, om icke jag och du, som ock äro människor? Ty Gud har ju här talat till varje människa. Eller har Herren Gud givit sina bud utan någon mening, utan allvarlig vilja, att vi skola göra därefter? Eller skola vi så gäcka honom, att vi endast prisa hans bud såsom sköna,

rätta och heliga, men sedan vända oss därifrån och aldrig börja att göra därefter? »Den tjänare, som har vetat sin herres vilja och icke berett sig, icke heller gjort efter hans vilja, han skall straffas med många slag» (Luk. 12:17).

Men nu, om vi ock, tvärt emot vår onda natur, uti allting tjäna vår nästa och icke förfördela honom på ett öre, så är visst detta en ganska skön rättfärdighet - dock ännu endast inför människor. För Guds ögon stå alla ditt hjärtas onda begärelser, fastän du så tyglar dem, att du icke utövar dem i verk och handling. Du är utvärtes from, men invärtes ogudaktig; from i gärningar, men full av brott i hjärtat, vilket dock skulle vara själva templet och helgedomen för den helige Guden. När du i själva hjärtat har onda tankar, lustar och begärelser, så är detta en styggelse för Guds ögon, vilken han aldrig kan tåla,

Därför har han omsider även förbjudit detta, då han i det tionde budet säger: »Du skall icke hava lust till din nästas hustru, ej heller till hans tjänare eller hans tjänarinna, ej heller till hans oxe eller hans åsna, ej heller till något annat, som tillhör din nästa.» Här har nu det gudomliga majestätet slutligen uttalat, vad han egentligen vill och menar i alla sina bud, nämligen att vi skola vara helt rena och heliga, såsom han är helig (3 Mos. 11:45).

Här har det gudomliga majestätet förbjudit den första rörelsen, ja blotta tillvaron av ett syndigt begär i hjärtat. Märk likväl »syndigt» begär. Det kan icke nekas, att det ock finnes oskyldiga begär, nämligen först de rent naturliga, såsom mat, dryck, sömn m. fl., när dessa blott hållas inom måttlighetens gränser (5 Mos. 12:15); för det andra de andliga, såsom längtan och begär efter Gud och allt gott; varom David så ofta talar: »Min själ längtar och trängtar efter Herrens gårdar och efter den levande Guden, såsom hjorten trängtar till vattenbäckar» etc.

Men syndiga äro alla de begär, som på något sätt strida emot Guds bud och förordnande, såsom t. ex. dessa begär, vilka Herren här nämner: begär till sin nästas hustru (eller den orena vällustens begär), eller efter hans tjänare (som kan vara egennyttans begär), eller efter hans oxe eller hans åsna (girighetens begär), eller efter »något annat, som tillhör din nästa», d. ä. allt vad Gud icke givit åt dig, utan åt din nästa, evad det är jordiska ägodelar eller ära och utmärkelse eller något annat företräde — till sådant skall du, endast av vördnad för Guds delning och välbehag, icke hava begär. Korteligen, begäret är syndigt, så snart du icke är underdånig Gud och hans välbehag - begäret är då syndigt, om ock föremålet för detsamma är oskyldigt; vi se, då Israels barn i öknen hade »begärelse till det onda» (1 Kor. 10: 6), så var föremålet i sig självt alldeles oskyldigt, nämligen kött, fisk och kryddor (4 Mos. 11: 4, 5); men att de icke böjde sig för Guds vilja och förordning för deras ökenliv, utan nu ville hava detsamma, som i Egypten, och icke läto säga sig, när Guds vilja förhölls dem, däri låg det onda, varöver Guds vrede så drabbade dem, att det rummet heter »lystnadsgravarna» än i dag, därför att man där begrov det lystna folket (v. 34).

Vi finna härav, att summan och hemligheten av detta bud är denna: vi skola såsom goda barn ingenting begära mer än Gud och hans välbehag. Om Gud vill giva oss mat, dryck, kläder,

vänner, ära och anseende, så må vi njuta därav till vårt bästa och tacka Herren, så länge han förunnar oss det; men om Gud behagar taga dessa ting ifrån oss, då skola vi vara lika förnöjda, som då han skänkte oss dem, emedan vi ändå få hava honom och hans välbehag, som skall vara vårt enda nödvändiga; såsom Asaf sjunger: »Herre, när jag har dig, så har jag icke behag till något på jorden; om än min kropp och min själ försmäkta, så är dock Gud mitt hjärtas klippa och min del evinnerligen» (Ps. 73).

Och härav finna vi, vad ock upplysta lärare anmärkt, att det sista budet sammanlöper med det första alldeles såsom i en ring, så att det egentligen blott fordrar, att Herren Gud får vara hjärtats ende Gud, enda föremålet för vårt begär, vår kärlek, var tröst och trängtan; och detta var ju det gudomliga majestätets mening, då han skapade människan till sitt beläte, nämligen att hon i allting skulle blott se på honom, leva i honom och av honom, såsom sitt ursprung och element. Till Guds avbild och det sanna livet hörde förnämligast det, att människan hade ett hjärta, i vilket Gud bodde, ett hjärta, som icke kunde leva utan honom, som törstade efter och närde sig med honom, liksom barnet närar sig med sin moders mjölk.

Ja, denna törst efter Gud inplantade han så djupt i människan uti skapelsen, att vårt hjärta skulle vara utan lugn, ro och frid, så länge det icke omfattade honom, den levande Guden, och i honom allena hade sin lust och fulla förnöjelse. Ingen jordisk lust eller fröjd, intet silver eller guld, ingen konst eller vetenskap, ingen ära, intet herravälde, ingen värld och ingen himmel med alla sina härar skulle tillfredsställa människohjärtats innersta åstundan eller längtan. Människohjärtat skulle mitt i besittningen av alla dessa ting vara fattigt och eländigt utan honom, den levande Guden, det högsta goda. Allt annat, vad namn det ock måtte hava, skulle människan akta ovärdigt sitt begär. Hela världen, med allt vad hon är och har, skulle icke giva oss så mycket som en droppe av tillfredsställelse för vårt törstande hjärta. Efter det allra största, det allra högsta, efter det oändliga och eviga, efter honom allena, vår Herre och Gud, skulle vi törsta. Han allena ville vara vår vederkvickelse, vår ro och vår uppfyllelse. Detta var Guds vilja, när Han skapade människan till sin avbild. Därför danade han vårt hjärta så, att det är fullt av oändlig trängtan, begär och åstundan. Men hans mening var, att hon själv skulle vara föremålet.

Nu frågas: Har icke den store Guden ännu i dag samma vilja och mening? Sannerligen, det är ännu i dag hans allvarliga vilja. Hans första och sista bud gå i dag ut på detsamma: »Du skall älska Herren din Gud av allt ditt hjärta och av all din själ och av all din kraft och av allt ditt förstånd.»

Och detta är ju ett övermåttan nådefullt, billigt och saligt bud. Vad kan vara härligare, ärofullare och saligare att leva uti, än Gud själv? Uti honom skall vårt hjärta leva, röra sig och fröjdas, och det icke blott en stund, en dag, en vecka, utan alla stunder, alla dagar, alla veckor, månader och år genom hela livet. Detta är den sanna helighetens liv. Blir du åter blott vissa ögonblick upprymd av någon kärlek till Gud, men andra stunder igen, ja, kanske hela timmar och dagar, har andra föremål för ditt hjärta:, din kärlek, din glädje, din längtan, då är du sannerligen icke rätt helig, då är ditt hjärta avgudiskt, då är du trolös mot ditt livs Gud;

likasom den brud eller make icke rätt älskar, vilken väl någon stund håller sig till sin egen make, men sedan hela dagen håller sig till en annan.

Om ock dina andra föremål äro i sig själva goda, ja, heliga, såsom himmelen, så är det dock en falskhet och avvikelse från den rätta kärleken till Gud, när icke han får alla stunder vara huvudföremålet, så att du kan med sanning säga: »Vem har jag i himmelen förutom dig? Och när jag har dig, så har jag icke behag till något på jorden.» Själva heligheten skulle vi älska egentligen för Herrens skull; ty vi skulle älska honom av alla våra krafter, av allt vårt hjärta, av all vår själ och av allt vårt förstånd.

Ack, med detta stora bud är ju likväl icke något skämt, någon lek med ord, utan Herrens eviga allvar. Och vem skall göra därefter, om icke var och en, som frågar efter Gud och religionen? Vartill skall det tjäna att tänka och tala uti andliga ting, om man icke aktar Guds eget allra största bud? Således, ännu en gång: Vem skall göra därefter, om icke även du, som läser och hör detsamma? Eller, såsom vi förut sagt, skola vi så gäckas med Gud, att vi prisa hans ord, men förgäta dens efterlevnad, eller utvälja vissa ord och bud, men glömma det, som är störst i lagen? Gud uppväcke oss från en sådan försoffning och falskhet!

Om du nu gör tvärt emot detta Guds stora bud, så att, då ditt hjärta borde vara uppfyllt med Gud och hans kärlek, du sitter hela timmar, ja dagar med fåfängliga tankar och begärelser till det, som är ont, kanske med begärelser till din nästas hustru, kanske orena lustar och fantasier, kanske begärelse till din nästas ägodelar, eller begär efter egen ära och berömmelse - o, huru förskräckligt ser det icke då ut i ditt hjärta! Det är ju då ett avgudahus och en rövarkula. Och så kommer du vissa stunder till Gud och hans ord och vill anses from och helig.

Tänk ännu en gång på detta förhållande: när du icke allenast icke älskar din nästa som dig själv och söker hans bästa så troget som ditt eget, utan tvärt om ser med avund på något företräde, som Gud givit honom, antingen i ära eller i egendom, är då ditt hjärta gott och Gud behagligt? Eller när du har begär till din nästas hustru, när du överlämnar dig åt orena föreställningar, begår du icke då äktenskapsbrott i ditt hjärta? När du tänker med hat och oförsonlighet på någon ovän, så att ett ont rykte om honom bränner dig i själen, om du icke får uttala det, är då ditt hjärta gott och Gud behagligt? Ställ dig med hela ditt inre inför den allsmäktige Gudens ögon och känn, att du är en fördömd syndare. Hans eviga allvar och fordran är, att du skall vara helig, såsom han är helig; fullkomlig, såsom han är fullkomlig; ja, att hela ditt väsende, ditt hjärta, dina tankar och begär skola vara uppfyllda av honom, hans kärlek och hans helighet. Detta är summan av Guds första och sista bud och av alla buden tillsammans.

Vi hava nu till någon del sett, vad Herren Gud i sina heliga tio bud av oss äskar — måtte hans Ande själv förklara dem ännu bättre för vars och ens hjärta! — Men en viktig angelägenhet återstår ännu alltid, den nämligen, att vi ock måtte vakna över den store Gudens allvar i sina fordringar och besinna, att de vilja alldeles icke bliva blott förstådda och betraktade, utan i

synnerhet ovillkorligt åttlydda och uppfyllda; besinna, att Herren Gud alldeles icke givit oss sina bud såsom goda råd, dem vi kunna hava gott av att följa, utan såsom bestämda föreskrifter och oeftergivliga fordringar, dem vi ovillkorligen måtte till minsta prick fullgöra, om vi vilja vara honom till behag.

Han är en allsmäktig Herre över sina skapade varelser; han har full rätt att fordra av oss allt vad honom tackes. Gud fordrar med rätta av oss, icke blott att vi lyda samvetets röst, använda nådemedlen, vaka över våra hjärtan m. m., utan han har visserligen rätt att fordra allt vad han har fordrat, således även en fullkomlig hjärtats helighet och renhet (3 Mos. 19:2; Matt. 5:48). Och han icke allenast fordrar detta, utan han har även förkunnat oss sin gudomliga vrede och förbannelse över var och en, som icke förbliver vid allt det, som är skrivet i lagens bok, så att han håller det (5 Mos. 27:20; Gal. 3:10). Därtill hör ock den förskräckliga hotelse och det löfte, som Herren bifogade sitt första bud — men som tillhör alla buden, enligt hans eget ord: »dem som älska mig och hålla mina bud» — och vilken slutförklaring vi ännu, ehuru kort, vilja betrakta.

Betänkom de majestätiska orden: Jag, Herren, din Gud, är en nitälskande Gud, som hemsöker fädernas missgärning på barn och efterkommande i tredje och fjärde led, när man hatar mig; men gör nåd intill tusenden, när man älskar mig och håller mina bud. Märk orden: Jag, Herren, din Gud! Vem skola vi höra, om icke honom? Vem skola vi frukta, på vem skola vi lita, om icke på honom? »Jag, Herren, din Gud» — honom skall du en dag möta; inför honom skall du en dag göra räkenskap för, huru du hållit hans bud.

Och vad säger han? Han säger: »Jag, Herren, din Gud, är en nitälskande Gud», såsom om en brud, för vilkens hjärta, trohet och renhet han brinner såsom en eld. »Som hemsöker fädernas missgärning på barnen i tredje och fjärde led», nämligen då barnen följa sina fäder i synden (Hes. 18: 20). Och märk, huru Herren betraktar synden: »När man hatar mig», vilket förklaras genom dess motsats: »När man älskar mig och håller mina bud».

Den, som icke älskar Gud och håller hans bud, står för honom såsom en föraktare, en hatare, även om han icke gör någon ond gärning, såsom ock Kristus sade: »Den som icke är med mig, han är mot mig; och den som icke församlar med mig, han förskingrar». Vi se åter, huru Gud fordrar hela hjärtat och talar icke om några enstaka gärningar, utan så heter det: »Älsken mig — älsken och hållen — älsken och hållen mina bud.» Alldeles så, som Herren Kristus sade: »Om någon älskar mig, skall han hålla mitt ord.» — »Den som icke älskar mig, han håller icke mina ord.» Herren Gud kallar icke detta att hålla hans bud, när någon blott gör gärningen efter lagens bokstav, utan han vill allra först hava hjärtat, hjärtats innerliga kärlek och lust; ty utan denna kärlek äro alla gärningar för Gud intet annat skrymteri.

Och nu, om du icke av sådan verklig kärlek till honom håller alla hans bud, så hotar han dig här med sin eviga och majestätiska vrede; såsom han ock ännu mer uttryckligt förklarar detta i 5 Mos. 27: 26: »Förbannad vare den, som icke håller denna lags ord, så att han gör efter dem.» Måtte var och en i tid besinna detta! Det är många, som likväl vilja vara kristna, vilka i

detta stycke hava en falsk bild av Gud och därigenom en löshet och falskhet i hela sin kristendom. Antingen av vanlig säkerhetssömn eller av missförstånd om evangelium hålla de Guds vrede och nit emot synden för ett intet, hålla de Gud nästan såsom liknöjd om sina heliga bud; varför de ock handla därmed efter sitt godtycke, utvälja vissa gärningar och förgäta andra, göra sig själva ett mål för sin fromhet och gudaktighet; och detta mål sätta de så måttligt högt, att de kunna någorlunda fullgöra det, och äro sedan nöjda med sig.

Detta må väl heta att driva gäckeri med Gud; ja, detta heter att icke hava Gud för ögonen, att icke akta Gud, utan hålla honom för ett intet; ty annars skulle man vörda alla hans ord, även dem, som handla om hjärtat, dess tankar, begär och hemligaste avsikter. Sådant utmärker de sant gudfruktiga och är orsaken, varför aldrig de kunna bliva nöjda med sin fromhet, utan äro beständigt straffade, svaga och bekymrade. Märk därför, att Gud är ännu i dag densamme som den dagen, då han med dunder och blixtnad utgav sin lag, att allt vad han då förbjöd i dessa tio bud, det förbjuder han ännu; det han då hatade, det hatar han ännu; det han då fordrade, det fordrar han i ännu. Allt vad fordom bragte hans vredes domar över syndare, det bringar ännu i dag hans vrede över oss.

Men hör, du behöver icke frukta för hans vrede, om du blott älskar honom och håller hans bud, såsom han här har sagt. Hör, huru nådefullt han talar: »Men jag gör nåd intill tusenden, när man älskar mig och håller mina bud». Blott du beständigt älskar honom och håller hans bud, så skall du icke frukta något ont, utan veta, att den hulde Fadern skall då med evig kärlek, nåd och välsignelse omfatta dig, ja, han skall så älska dig, att denna, nåd och välsignelse skall också övergå på dina barn från släkte till släkte, intill många tusende, nämligen först så att förstå, att om de följa dina spår uti att älska och frukta Gud, så skola de hava all hans kärlek; och för det andra, om de ock icke göra detta, utan bliva ogudaktiga och evigt osaliga, så skall han likväl i detta livet bevisa dem en synnerlig nåd, såsom vi se av många ställen i Skriften, t. ex. 3 Mos. 26:42; 1 Kon. 15:4; 5 Mos. 2:9,14; Ps. 105:8.

»Vad är nu allt detta?» torde någon fråga. »Skall Guds nåd grundas på vår egen rättfärdighet? Vem kan då vardas salig? Vem kan hålla alla Guds bud? Vem är den, som alltid törstar endast efter levande Gud? Vem är den, som icke känner någon syndig tanke eller begärelse? Skall då Gud icke förlåta något, fastän man icke kan fullgöra allt?» — Svar: Vi våga icke att upplösa Guds bud och domar. Herren Kristus har förklarat, att den, som upplöser ett av dessa minsta bud och lär människorna så, han skall kallas minst i himmelriket. Den, som vill våga det, må då göra någon avprutning från Guds bud! Nej, vi måste utsäga sanningen: Gud efterskänker icke en enda prick eller bokstav av sin lag. Den, som icke har hela lagens fullbordan, kan icke tackas honom. »Ack, hör, hör alla ni, det finns ej nåd vid Sinai.» »Alla de, som hålla sig till lagens gärningar, äro under förbannelse; ty det är skrivet: »Förbannad vare var och en, som icke förbliver vid allt det, som är skrivet i lagens bok, så att han håller det» (Gal. 3:10).

Det är ett helt annat förhållande med dem, som hava »dött bort från lagen» (Gal. 2:19) och leva i ett helt annat rike - som »äro icke under lagen, utan under nåden» - de hava hela lagens fullbordan, genom sin lagfullgörare och borgesman - det är ett särskilt förhållande

med det folket, som Gud icke tillräknar synd. Men vi tala nu om vad som fordras för dig, som är under lagens villkor och söker själv att bestå inför dess bud; dig förlåtes icke det minsta; Gud efterskänker icke en bokstav eller prick av sina bud. »Honom, som håller sig vid gärningar, tillräknas lönen icke efter nåd, utan efter skyldighet», d. ä. han får endast vad han förtjänt; såsom ock Kristus säger i Matt. 20:9-14.

Annat är det med den, som är död ifrån lagen och »tillhör honom, som är uppstånden ifrån de döda», »tror på honom, som gör den ogudaktige rättfärdig; honom tillräknas hans tro till rättfärdighet» (Rom. 4:4,5). Bela förvillelsen kommer därav, att man icke vet, att det är två vägar till rättfärdighet, två andliga riken på jorden, eller att man icke skiljer mellan de två testamenten (Rom. 10:5,6,8; Heb.12:18—24; Gal. 4:22—31; Heb.10:20).

Undra icke, att de uppfyllas av fröjd och kärlek till Gud och till lagen, som blivit dödade från lagen och nu leva under en evig nåd, ingångna genom en »ny och levande väg, genom förlåten, d. ä. genom hans kött», hans, som är »lagens ände, till rättfärdighet för var och en som tror». Där är anden villig, fastän köttet är svagt. Där älskar man budens rättesnöre, vareast man är fri från budens domar. Gud, förhärliga oss din Son, på det att ock din Son må förhärliga dig! Amen.

De trognas frihet ifrån lagen

Såsom ett förord till den betraktelse, vi nu företaga, måste vi erinra, att då vi i flera månader här betraktat, vad Gud i sin heliga lag kräver av människan, så fordrar det »rätta delandet av sanningens ord», att vi ock betrakta, vad Herren Gud vill göra med dem, som äro av lagen nedslagna och frukta för hans ord. Avvikelserna från Herrens rätta väg ske icke blott till högra sidan, utan ock till den vänstra.

Så sant som de gå till förtappelse, vilka med sin evangeliska bekännelse icke hava någon Herrens fruktans Ande, utan kunna alltid med lätthet tro Guds nåd och sedan leva fritt efter köttets och världens behag; eller de, som med lagisk ton umgås så falskt och ytligt med lagen, att de aldrig bliva förtappade och misströstande på den, utan äro ganska nöjda med sin fromhet och helgelse; så sant som dessa äro på en olycklig väg, lika visst bliva ock de förlorade, som låta sig »fångas under träldomsok», förlora den verkliga barnaförtrostan och omsider den sista trosgnistan, lösryckas från stammen och »förtorkas» (Joh. 15:6).

Vi hava, såsom sades, till väckelse för de säkra och lättsinniga och till ledning uti rättfärdighet en lång tid betraktat Guds heliga lag. Vi hava av Guds egen mun hört, vad honom täckt och behagligt är, och vad som däremot misshagar och förtörnar honom. Och vi kunna aldrig i tiden nog prisa Gud för det ljuset, att vi kunna med full visshet veta, vad Gud vill, vad honom behagligt är.

Vi hava ock sett det majestätiska allvaret i Herrens lag, det brinnande eldsnit, varmed Herren Gud beivrar sina heliga buds överträdande, då han med sin eviga vrede och hämnd, hotar alla dem, som förakta honom, och däremot utlovar oändlig nåd åt dem, som älska honom och hålla hans bud. Ja, då verkhelgonen endast se efter ett fromt leverne, hava vi uti Kristi förklaring av lagen skådat, huru Herrens ögon se efter hjärtats tankar, begär och hemliga rörelser.

Måtte vi i alla våra livsdagar besinna sådant! Ty Guds bud och hotelser äro icke något skämt, utan ett majestätiskt och oföränderligt allvar. Vad Gud någonsin hatat, det hatar han ännu alltid; vad Gud någonsin älskat, det älskar han ännu i dag, så sant Gud icke kan förändras. Sådant borde dock väcka varje människa till besinning. Men ack! Herren förbarme sig! Själva Kristi egen allra fullkomligaste utläggning av lagen kunde icke göra fariséerna till förkrossade syndare, icke heller väcka hans lärjunge Judas ur djävulens tjusning.

Den, som vill, kan alltid tillsluta sitt hjärta och gömma sig undan för sanningens ljus. Sådana skola ock få bliva förhärdade, så att Herren säger: »De skola aldrig kunna förstå sanningen med hjärtat och omvända sig, att jag måtte hela dem» (Matt. 13:15).

Men på samma gång somliga taga alls intet till sig av Guds förskräckligaste hotelser, bliva andra genom hans bud alldeles förlorade i syndanöd, vanmakt och misströstan och förtäras i sitt inre blott därför, att de känna synden, hjärtats ogudaktighet, falskhet, hårdhet och icke

förstå, att allt detta aldrig skall tillräknas dem, som äro i Kristus Jesus (Rom. 8:1, 3). Det går alltid efter det ordet, att »de som borde frukta sig, de frukta icke; och de som icke borde frukta sig, de frukta».

Vi måste därför också tänka på den faran, som vanligen är mest fin och hemlighetsfull, att en själ börjar se blott på sig själv, förlorar hela nådeförbundet ur ögonsikte, nedsjunker i trældomsanda och stannar i otro. Vi vilja därför nu med Guds nåd företaga det mycket viktiga, tänkvärda och trösterika, men ock mycket okända, misskända och förtegade ämnet:

De trognas frihet ifrån lagen

Herren Gud öppne oss ögonen! Herren förläne oss sin Andes ljus och ledning! Aposteln Johannes säger i sin första epistel, 5 kap. 13 v.: »Detta har jag skrivit till eder, som tron på Guds Sons namn, på det att I mån veta, att I haven evigt liv.» Härav se vi, att man kan vara kommen till tron på Jesus och likväl icke veta, vad man har i honom, icke förstå meningen och innehållet av den nåd, han berett sina trogna. En upplyst och trogen lärare har yttrat: »Jag hade redan i årtal hängt vid min Frälsare, innan jag ännu hade den minsta aning om det härliga förhållandet, att jag rent av är fri från lagen, att jag aldrig mer betraktas och dömes efter lagen, utan endast efter min Herre Kristi mig förvärvade rättfärdighet. Och jag kan säga, att med detta ljus uppgick i min själ en ny nådelig Herrens dag, att min invärtes människa med det ljuset inträdde uti ett nytt lyckligare tidskifte av liv och frid, av helig lust och kraft, ehuru den ock beständigt på nytt förmörkas och försvagas, till dess Herren åter på nytt gör mig levande.» Uti denna bekännelse instämma alla, som hava upplevat den nämnda erfarenheten.

Och likväl, huru besynnerligt okänd, missförstådd och förtegad är icke denna härliga läropunkt! Det förekommer ännu många annars fromma själar nästan såsom en nyhet, ja kanske en farlig nyhet och ett kätteri, om vi säga: »Det finnes människor, som icke alls stå under lagens domsrätt, människor, som Gud aldrig skall döma efter sin heliga lag, vilka Gud aldrig tillräknar deras synder; då däremot andra bliva fördömda, om de blott fela i ett enda stycke.»

Många skola häpna vid sådana ord, såsom för de besynnerligaste nyheter. Så kunna människor mitt i kristenheten vara alldeles okunniga om en av kristendomens viktigaste sanningar och blott genom det blinda förnuftet och tycket vara rent av fientliga mot själva det saliggörande ljuset och likväl mena sig själva hava det klaraste ljus.

Men för att förebygga missförstånd och genast uttala betydelsen av de trognas frihet ifrån lagen, vilja vi i korthet uttrycka densamma på följande sätt:

De, som blivit av lagen fördömda och dödade, så att de blott i Kristi försoning sökt och funnit sin frälsning, äro alldeles fria från lagens salighetsvillkor, eller förbindelsen att genom lagens efterlevnad söka sin rättfärdighet och salighet; men därmed äro de ock fria från alla lagens

domar, fria från lagens förbannelse (Gal. 3: 13); och för det andra äro de ock, i mån av sin tro, fria från lagens regering i samvetet, eller vad aposteln kallar trälldoms andå till räddhåga (Rom. 8:15) och trälldomsök (Gal. 5:1), samt från de därmed förenade kval och lidanden, då de i sin Herre och borgesman hava sin hela lagfullbordan, evig förlåtelse, liv och salighet.

Att de trogna äro fria från den judiska ceremonial- och polislagen, blir av alla medgivet, helst den lagen redan i gamla förbundet icke vara bindande för andra folk än judarna: men här är fråga om den moraliska lagen, eller de tio buden; och även från denna lag äro de trogna fria nämligen så, att de icke mer stå under dessa salighetsvillkor, icke mer skola dömas efter som de själva äro inför lagen, utan efter den fullkomliga rättfärdighet, de hava i Kristus.

De leva därför under en beständig nåd, i ett nåderike, som alla stunder är väldigt över dem, så länge de med tron hänga vid Kristus. »Ett så mycket bättre förbund har Jesus stiftat» (Ebr. 7: 22). Lova Herren, min själ och allt det uti mig är!

Detta skola vi nu se av den heliga skrifts egna ord. Sedan aposteln i Rom. 7 kap. först framställt exemplet av den fullkomliga frihet från mannens lag, vari en hustru försättes, då hennes man dör, så att hon nu utan synd kan taga en annan man (v. 2, 3), tillägger han i v. 4: »Så haven ock I, mina bröder, blivit dödade från lagen genom Kristi kropp för att tillhöra en annan, nämligen honom, som är uppstånden från de döda» etc., och åter, v. 6: »Men nu äro vi lösgjorda från lagen, dödade från den, i vilken vi höllos fångna, så att vi skola tjäna i Ändens nya väsende och icke uti bokstavens gamla väsende.»

Men om då någon frågar, om vilken lag aposteln här talar, så får han genast upplysning därom i följande vers (v. 7), där aposteln uttryckligt anför det allra innersta, ja själva mörgen ur de tio budens lag, nämligen: »Du skall icke begära», vilket ju är slutet av den moraliska lagen, det sista av de tio buden. Där ser jag då, om vilken lag aposteln talar.

Det är ock endast den moraliska lagen eller de tio buden, varav vi lära »känna synden» (v. 7), »bliva dödade» (v. 10) och »övermåttan syndiga» (v. 13) m.m. såsom aposteln i detta kap. säger om lagen; ty av ceremoniallagen fingo judarna tvärt om sin tröst och berömmelse, emedan denna kunde fullgöras. Alltså är det om denna moraliska lag, aposteln säger, att de trogna voro »lösgjorda från lagen». Men på det sättet allena, som han själv förklarar, nämligen att vi äro fria från dess förbannelse (Gal. 3:13) och från dess trälldomsök (kap. 5:1).

Därför uttrycker han ock motsatsen till att vara »under lagen» med att vara »under nåden», då han i Rom. 6:14 säger: »ty I ären icke under lagen, utan under nåden».

Då de två förhållandena, att vara under lagen och vara under nåden, stå såsom motsatser till varandra, då ser jag, vad som menas med friheten ifrån lagen. – Endast såsom ett rättesnöre och ljus, i fråga om vad som är synd eller helighet, behålla den moraliska lagens bud sin eviga vikt och kraft även för de trogna, till en kär ledning för deras villiga ande och till tuktan

för deras onda kött; ty såsom förut är sagt, vad Gud någonsin älskat, det älskar han alltid, och vad Gud någonsin hatat, det hatar han alltid, så sant hans heliga väsende icke kan förändras. Därför se vi, att samme apostel Paulus, som mest talar om vår frihet ifrån lagen, likväl, då han förmanar de kristna, förhåller dem lagens bud såsom rättesnöre, t. ex. då han säger: »Låten allenast icke friheten giva köttet tillfälle, utan genom kärleken tjäna den ena den andra; ty» – märk detta tillägg – »ty hela lagen är fullbordad i ett ord, i detta: Du skall älska din nästa såsom dig själv» (Gal. 5:14).

Där se vi, att han framställer lagens bud såsom rättesnöre. Och Johannes säger: »Detta är kärleken till Gud, att vi hålla hans bud.» Men om de trogna likväl av köttets svaghet förgå sig, och samvetet då fördömer och förskräcker dem med lagens hot och förbannelser, då säger aposteln: Icke så! nej, »Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse, då han vart en förbannelse för oss. Till frihet har Kristus frigjort oss; stå därför fast och låten eder icke på nytt fångas under trälomsök» (Gal. 3:13; 5:1).

Således leva de trogna under ett sådant förhållande, att de väl hava i lagens bud ett oföränderligt rättesnöre, men att de aldrig skola fördömas för de större eller mindre bristerna i detta rättesnöres följande; de skola väl för sina synder tuktas, rättas, rensas och förkrossas, först av lagen, sedan genom »ris och plågor», »om så måste vara»; men aldrig dömas efter lagen; ty skulle de dömas efter lagen, så skulle de fördömas, emedan lagens dom är förbannelse över den minsta synd – domen lyder så: »Förbannad vare var och en, som icke förbliver vid allt det, som är skrivet i lagens bok, så att han håller det!»

Därför se vi ock, huru Kristus väl bestraffade och rättade sina trogna lärjungar för deras synder, men aldrig uteslöt dem ifrån nåden, utan mitt i sin bestraffning talade om deras äreplatser i himmelen (Luk. 22:24-30). Så säger ock Johannes i 1 episteln, kap. 2: »Mina barn, detta skriver jag till eder, på det att I icke mån synda. Och om någon syndar, så hava vi en försvarare hos Fadern, Jesus Kristus, som är rättfärdig.»

Se, detta kan förklara oss den fullkomliga friheten ifrån lagen. Och om någon ännu har svårt att tro och begripa själva sanningen därav, så erinra vi blott, att den som icke tror denna stora sanning, han har icke ännu det rätta begreppet om syndernas förlåtelse; ty det är blott ett besynnerligt mörker i vår själ, att vi icke besinna, att syndernas förlåtelse innebär frihet ifrån lagen. Ty huru kan synden förlåtas, om vi skola dömas efter lagen?

Ett nådastånd, en beständig förlåtelse måste ju innebära, att vi icke stå under lagens domar; ty såsom förut någon gång blivit sagt, om jag på morgonen finge alla mina synder förlåtna och hela Kristi förtjänst mig tillräknad, men jag skulle sedan dömas efter lagen, så vore all min glädje slut innan aftonen, all den nåd, som var mig skänkt, vore till intet nyttig, nej, icke ens en timme; ty jag är ju icke någon stund så fri från synden, att icke lagen straffar och fördömer mig, om jag skall dömas efter den. Vartill tjänte då min benådning? Huru ginge det då med den eviga sången till Lammets ära? »Nej», säger aposteln, »jag förkastar icke Guds nåd, ty om rättfärdighet kommer genom lagen, så har ock Kristus fåfängt dött.» »Den som har Sonen,

han har livet», han »kommer icke i domen», han skall icke dömas efter lagen. Detta är vår fullkomliga frihet ifrån lagen.

Men till friheten ifrån lagen hör ock, att mitt samvete genom tron är frigjort ifrån lagens träldomsok, att jag fått »icke träldomens ande åter till räddhåga, utan utkorade barns ande, som ropar: Abba, Fader.» Men denna samvetes frihet är en ofullkomlig frihet; ty denna är beroende av min tro, och min tro är aldrig fullkomlig. Uti Guds hjärta är en evig tillfredsställelse med Sonens förtjänst allena, en evig nåd, ett evigt välbehag i vad ende Sonen gjort; men i mitt hjärta är en beständig växling och strid mellan tro och otro, en beständig ljus och mörkers omskiftning.

Uti himmelen är en evig lovsång över Lammets seger, men här nere på jorden blott korta stunder av mer ljus, fröjd och lovsång. Uti Guds stora bok är min räkning för evigt utstruken och kvitterad; men i min lilla motbok, i samvetet, där är det sällan riktigt rent och klart; ty vi hava en fiende, som beständigt på nytt inskriver våra skulder, för att därmed oroa och förskräcka oss. Men lovad vare Gud, att nådeförbundet är i hans hjärta fullkomligt, fast och orubbligt, att icke han tillräknar oss synderna, att icke han dömer oss efter lagen, fastän vi själva göra det.

Vi hava nu i korthet antytt beskaffenheten av de trognas frihet ifrån lagen; vi hava ock därunder anfört några bibelställen, som bekräfta själva saken, och vilja snart anföra flera. Men innan vi vidare utveckla själva ämnet, friheten ifrån lagen, vilja vi först något närmare betrakta personerna, som åtnjuta denna dyra förmån. Den tillhör icke vem som helst. Skriften talar uttryckligt om sådana, vilka »lönen tillräknas icke efter nåd, utan efter skyldighet» (Rom. 4:4), vilka få endast vad de förtjänt (Matt. 20:14), vilka »äro under lagen» (Rom. 3:19) och därför även »äro under förbannelsen» (Gal. 3:10). Måtte ingen bedraga sig själv och tillägna sig vad som icke tillhör honom! Måtte var och en allvarligt giva akt på, huru skriften talar!

Aposteln säger uttryckligt i Gal. 2:19: »Jag har genom lagen dött bort från lagen.» Sådana ord innehålla hemligheten av vår fråga. Så sade han ock i Rom. 7:4: »Så haven ock I, mina bröder, blivit dödade från lagen»; och åter, v. 6: »döda från den, i vilken vi höllos fångna». Märk orden »dödade» och »döda». Och i samma kap. visar aposteln, huru det tillgår och vad det vill säga att genom lagen dödas ifrån lagen. Han säger: »Synden kände jag icke utan genom lagen; ty jag hade icke vetat av begärelsen, om icke lagen hade sagt: du skall icke begära.

Men synden tog anledning och verkade genom budordet i mig all begärelse; ty utan lag är synden död. Och jag levde en gång utan lag; men när budordet kom, levde synden upp, och jag vart död. – Ty synden tog anledning och förförde mig genom budordet och dödade mig genom det.» Vad betyda sådana ord: »Jag vart död genom lagen?» Synden »dödade mig genom det»?

Om du går till botten med den frågan, skall du finna ett dyrbart ljus. Vilken »död» menar aposteln här, då han i detta sammanhang säger: »Och jag vart död» – »död genom lagen?» Katekesen omtalar treggehandad död: lekamlig, andlig och evig; men här omtalas ännu en fjärde död; ty andligen död var ju aposteln redan förut, innan budordet kom. Vad menar han då här med ordet »död»? De erfarna veta det; och andra tro det icke. Jo, så går det, om lagen rätt träffar människan, om Guds heliga ögon börja att förfölja hennes tankar och hjärtats anslag – då blir hon dödad. Och ju allvarligare hon blir angripen, desto förr blir hon dödad.

Det var den gamle fariséen, Saulus, som blev dödad, innan där kunde bli en Paulus. Jakobs höftsena måste förslitas i nattlig brottning med den okände, innan han kunde säga: »Jag har sett Gud ansikte mot ansikte, och dock har mitt liv blivit räddat»; och då fick han ett nytt namn. Sedan dess gick han aldrig mer rak. Korteligen: tag apostelns ord, såsom de lyda, så märker du, vem som blev död. Han säger: »jag vart död», Det var hans jag, hans självverksamma, självrättfärdiga, självheliga jag, som stupade i striden med synden under lagen.

Lagen eggade striden med idkeligt pådrivande, med fordringar och anmärkningar, och den djupa inbillningen om vår egen kraft, som utgör själen i den gamla människan, underhöll ett segt hopp om framgång i striden; men alltsammans bidrog att dess mer mätta och döda honom. Allt detta uttrycker han så: synden »förförde mig och dödade mig genom budordet». Nu är den bruten, den gamla inbillningen om egen kraft och om lagens förmåga att göra människan from och helig; och då ligger människan där, förlorad, hjälplös, vanmäktig, ja, »död».

Men när »Kristi lekamen», som var utgiven till syndernas förlåtelse, blir genom evangelium framställd för den förtvivlande – då Guds eviga försoningsråd, då Kristus med sin görande och lidande förtjänst blir förklarad för den utmattade själen, som nu förtvivlar på allt eget arbete, både på sin vilja och förmåga, på sin bön, sin ånger, på allt vad i henne är – »då drages hon till honom fram, sådan hon är, så lam, ofärdig och så till all Guds nåd ovärdig, att hon vill sjunka ned för skam».

Då sjunker hon i brudgummens famn, den andre mannens – »att hon skall tillhöra en annan, nämligen honom, som är uppstånden från de döda» (Rom. 7:4). Och se, då får hon på en gång hela lagens fullbordan i honom, som var »lagens ände, till rättfärdighet för var och en, som tror». Och nu lever bruden blott av hans rättfärdighet och av hans försorg i allting och säger: »I hans skugga älskar jag att sitta – och hans banér över mig är kärlek» (Höga V. 2:3).

Se, en sådan själ är nu friad ifrån lagen; såsom aposteln så uttryckligt förklarar: »Sålunda har lagen blivit vår tuktomästare till Kristus, på det att vi skulle varda rättfärdiggjorda av tro. Men sedan tron har kommit, äro vi icke mera under tuktomästaren» (Gal. 3:24-25). Väl uppväxer den gamla inbillningen om egen kraft ännu tusende gånger, vanligen under den finare formen, att jag genom bön och Guds kraft kan och bör så och så mycket vara och göra – och förräder sig såsom adamistisk inbillning därigenom, att jag, jag, jag, icke Kristus, blir

medelpunkten för alla mina tankar – men då blir jag ock åter på nytt utmattad och dödad, till dess jag åter måste sjunka ned till min Frälsares fötter och låta honom bliva mitt allt. Och så länge det förhållandet fortfar, att jag beständigt på nytt blir återförd till Kristus, är jag ock icke under lagen, utan under nåden.

Härav kan du ock förstå, vilka som icke äro under nåden, utan under lagen, nämligen de, som icke äro dödade av lagen, såsom vi nu sett, utan ännu hava kvar sitt hopp, sin förtröstan till lagen, till sitt arbete, sin bön, och icke blivit så förtappads och misströstande på det arbetet, att de nödgats giva sig – giva sig såsom förtappade på blott nåd – utan ännu med uppsåt och mening sträva efter segern genom det nämnda arbetet. Äro de härunder mer nedslagna över sig, så kunna de vara »icke långt från Guds rike»; det fordras blott, att de misströsta på sina försök och så få ett ögonblick se Jesus vit och röd, d. ä., att han blir i en salig stund förklarad för dem.

Men om med detta arbete ännu mycken tröst och självbelåtenhet följer och deras tro och bekännelse om Kristus är blott en del av deras egen rättfärdighet – deras tro är icke en nödställd och förtappad syndares verkliga tillflykt, utan en ny, skönare klut på det gamla klädet – då äro de mer fjärran från den sanna nåden. Sådana kunna föra en ganska riktig bekännelse, men sakna blott verkligheten, vilket endast bevisar sig genom åtskilliga tecken av det inre tillståndet, som de dock borde taga i allvarligt betraktande, om de ännu stå till att väcka.

Dessa tecken äro i synnerhet följande: först, att de icke igenkänna vad aposteln säger om lagens rätta verkan, att han vart »övermåttan syndig genom budordet», att han »vart död»; ty de tycka sig tvärt om blivit ganska goda och fromma; därför är ock deras visa, icke Lammet, som är slaktat, utan vår fromhet, vår helighet, eller huru vi böra vara, vi böra leva – korteligen, något om oss. Detta vittnar, att de icke kommit till skam därpå och fått sin enda berömmelse uti Kristus.

– Det andra tecknet är, att de icke kunna begripa, att vi måste vara lösgjorda från lagen, för att vara saliga och heliga; åtminstone är det ett obegripligt ord för dem, när aposteln säger: »Jag är genom lagen död ifrån lagen, på det att jag skall leva för Gud»; och åter: »Så ären ock I, mina bröder, dödade från lagen, på det att I skolen bära frukt åt Gud.»

Märk detta: att man icke skall kunna »leva för Gud» och »bära frukt åt Gud», utan att vara död ifrån lagen, detta är för dem något så galet och besynnerligt, att om det icke varit en apostels ord, hade de utropat det som det värsta kätter i världen. Det måste ju vara tvärt om, mena de, att om man skall bära frukt åt Gud, måste samvetet vara väl bundet av lagen; att människors samveten lösgöras ifrån lagen, det måste vara att öppna de vidaste portar för all ogudaktighet. Detta är det tecken, som förråder även dem, vilka annars på det högsta likna de kristna. Vi fråga: är icke det den allmännaste erfarenhet, som i hela människosläktet gör sig gällande, att varje människa är alltid böjd att bedöma allting efter sin egen erfarenhet?

När nu en människa har det sinnet, att hon anser en fri evangelisk predikan, t. ex. om de kristnas frihet ifrån lagen, för skadlig, bevisar icke detta, att hon själv har den erfarenheten, att det är endast lagen och dess hotelser, som avhålla henne från synden? Men detta åter bevisar ju, att hon själv ännu regeras blott av lagen, att hon icke är »dödad ifrån lagen», att hon icke ännu upplevat den saliga erfarenheten, att ju mer fri nåd som livar hjärtat, desto mer lust får man till det, som är heligt och gott.

Ty om hon själv hade den erfarenheten, så skulle hon ju hava en böjelse att tänka, det samma evangelium, som så mäktigt livar henne till det goda, skall ock hava samma verkan på andra. Ty varje människa är ju böjd att bedöma alla saker efter sin egen erfarenhet.

– Ett tredje tecken är, att de aldrig veta någon skillnad mellan en from och en kristen. Om blott någon älskar Guds ord, är »from och gudfruktig» (Apg. 10:2) och förer ett vackert leverne, så hålla de honom genast för en kristen. De fråga icke efter, om han är from av naturlig och lagisk bevekelse, eller om han också är dödad ifrån lagen och lever av Kristus. Hit hör, att de väl förstå sig på den faran, att själar äro lättsinniga och förvända vår Guds nåd till lösaktighet; men att någon blott genom lagisk predikan, genom varningar och förmaningar hålles from och således saknar det för en kristen utmärkande, att han tvingas av Kristi kärlek och, såsom Paulus säger, »lever för Gud», just därför, att han är »lösgjord ifrån lagen» – märk! att en själ saknar detta för en kristen väsentliga och lever fromt blott av lagisk bevekelse – för den faran bekymras de aldrig.

Då all erfarenhet bevittnar, vad ock aposteln uttryckligt säger, att alla människor, till och med hedningarna, hava lagen skriven i hjärtat, och således dess fordringar icke kunna utgöra någon stor hemlighet, då däremot en fromhet av lagisk bevekelse är ett så fint bedrägeri, att, om »möjligt, skola även de utvalda varda vilseledda»; att Kristus betygade, huru han på domens dag skall kasta till mörkret utanför medlemmar av hans rikes bröllop, vilka hava i hans namn profeterat, utdrivit onda andar och gjort många kraftiga gärningar (Matt. 22:11; kap. 7:22): då är det visserligen skäl att lika mycket räddas för detta mest hemlighetsfulla onda, som för det, vilket alla människor kunna förstå, nämligen synder emot lagen.

Men då en människa icke har förmåga att besinna detta, utan alltid endast ser efter lag och gärningar, visst bevisar det, att hon icke själv erfarit och därför icke vet skillnaden mellan en from man och en kristen. Men den skillnaden lär man väl förstå, då man genom lagen blir dödad ifrån lagen. Sålunda bevisar även detta tecken, att en människa icke är frigjord ifrån lagen.

Sedan vi nu sett det väsentligaste, som skiljer dem, som äro under lagen, och dem, som äro under nåden, skola vi ock undersöka, varför det är så nödvändigt att vara lösgjord ifrån lagen. Friheten ifrån lagen är alldeles nödvändig; ty annars kan intet kött varda rättfärdigt för Gud eller förbliva i hans nåd, och ingen vaken själ behålla trons tillförsikt. Orsaken är, att hela vår natur är genom syndafallet så i grund fördärvad, så uppfylld med synd och ormens säd, att

intet helgon funnits eller finnes på jorden, som icke stundligen varit brottslig mot Guds heliga lag.

För dem, som sova och drömma i sin fromhet, är detta ett hårt och galet tal; men trogna och vakande själar känna detta så djupt och bittert, att de med allt Guds evangelium ofta äro färdiga att alldeles förtvivla eller tröttna och uppgivas i vägen. Antingen skola vi så helt och hållet frälsas av idel nåd, att Gud aldrig räknar med oss, aldrig tänker på sina fordringar; eller ock äro vi evigt förlorade. Så beständigt uppfyllt av synd är hela vårt liv.

I samma mån som anden är villig, helig och vaken, i samma mån känna vi fördärvet starkt och påträngande. Syndens kännedom beror blott därav, huru mycket Gud betyder för människan. Har hon en verklig, sannfärdig och helig Gud inpå sig, då kan hon förtäras, såsom alla heligas exempel visa.

Eller finnes det en enda så helig och allvarlig kristen, som blott en enda timme fullgör vad det största och yppersta budet fordrar? Vi fråga dem, som äro mest allvarliga och hava mest av Guds Ande och kraft. Men vad är all fromhet, om du icke håller det största och yppersta budet? Det budet fordrar, att »du skall älska Herren din Gud av allt ditt hjärta och av all din själ och av all din kraft och av allt ditt förstånd»; därjämte, att du skall så helt och hållet förtrösta på honom allena och honom allena frukta, som hans gudomliga trofasthet och makt förtjäna.

Är det icke sant, att om du så älskar Gud av allt ditt hjärta och förtröstar på honom allena, så att Gud allena är det enda föremålet för din kärlek, din förtröstan och fruktan, så måste din själ vara uti ett evigt lugn, i det orubbliga åtnjutandet av detta enda goda, som du begär, den oförgänglige Guden? Då måste du tro, att icke ett hår faller av ditt huvud den himmelske Faderns vilja förutan; att icke det minsta kan hända dig, icke ett ord, icke en blick såra dig, utan din Faders vilja. När du då ingenting annat älskar än honom och hans välbehag, måste ju följa, att du är alla stunder lika lugn och lycklig, vad helst som kan vederfaras dig, blott därför att du vet, att allt kommer ifrån din Gud, och du älskar ingenting annat än hans välbehag. Var är den heliga människa, som håller detta bud?

Vi vilja nu tala med en sådan. Är du lika lugn och lycklig, om någon berövar dig det käraste, du har på jorden? – lika lugn och lycklig, om någon tager ifrån dig all din egendom och du försättes i fattigdom och brist? – lika lugn och lycklig, om någon berövar dig ditt goda namn och rykte, om du blir ärelös, föraktad och avskydd av alla människor för hela din återstående levnad? – lika lugn och lycklig, om en svår sjukdom, ja, en mördare förkortar ditt liv?

Om det är sant, att du älskar Gud av allt ditt hjärta, av all din håg, av alla de krafter, som äro i dig, och därjämte tror på honom allena, att ingenting händer dig utan hans vilja, då måste du nödvändigt vara lika lugn och lycklig vid alla dessa händelser. Men kanske det är så långt därifrån, att du tvärt om blir oroad för en ganska ringa förlust; att om du blott spørjer, huru man talat illa om dig eller blottat någon din svaghet, detta stör ditt lugn för hela timmar och

dagar. Ja, kanske blott en föraktlig blick oroar dig. Huru älskar du då ensamt Gud och hans välbehag? Ja, känner du, att du riktigt varmt älskar din Gud, så att dina tankar beständigt äro hos honom? Kanske du tvärt om mycket livligare älskar och tänker på någon människa.

– Men vidare: är det icke sant, att vi, som äro igenlösta med Guds Sons blod från alla våra synder, från döden och djävulens våld, skulle icke hava något högre mål för vårt liv, än att förhärliga honom, som har för oss dött och uppstått? Är nu verkligen detta i alla stunder din strävan? – Är det icke sant, att om du älskar Gud av allt ditt hjärta, skulle du aldrig med någonting så trivas, som med din Gud, i böner och förtroliga samtal? Har du det verkligen så, att du beständigt vill umgås med honom i bönen? Kanske är det så långt därifrån, att du hellre förrättar åtskilliga hussysslor, än umgås med Gud i bönen. Ack huru är det då med ditt förhållande till det första och yppersta budet?

Sedan skulle du ock älska din nästa såsom dig själv. Tänk alltid allvarligt på de första buden av Herren din Gud. Vad är all fromhet, om vi icke först hålla de viktigaste buden? Är det verkligt sanning, att du har lika mycken omsorg om din nästas bästa, som om ditt eget? Betänk, att med din nästa menas icke blott en och annan vän, utan alla människor, vänner och ovänner. Är du lika mån om varje människas vinning, som om din egen? – lika ömtålig för ett förklenande ord om din nästa, som när du hör, att man talar illa om dig?

Vidare: du tror, att var och en, som dör oomvänd, blir evigt fördömd. Om du älskar din nästa såsom dig själv, så måste du med samma flit och iver nitälska för varje människas omvändelse, som om det gällde din egen salighet eller fördömmelse. Du bemödar dig för några få, men kanske du dagligen ser många oomvända, för vilkas väckande du icke gör dig den minsta möda.

Huru är det då med din kärlek till nästan? Och huru ser det ut med alla de övriga budens efterlevnad? Är det icke sant, att för en ganska liten anledning röra sig i ditt hjärta många oheliga saker, som Herren Gud hatar och fördömer, antingen vrede, avund, hat eller högfärd och egenkärlek, eller orena lustar, eller begär till andras egendom m. m. Och vi tala likväl ännu om de kristtrogna, som äro vakande och känna sin synd Det finnes intet folk, som så mycket jämrar sig för synden, som de heliga. Huru ginge det då, om Gud skulle döma oss efter sin lag? Måste icke de heliga bedja: »Gå icke till doms med oss! För dig är ingen levande rättfärdig»?

Så vittnar skriften: Se, ibland hans heliga är ingen ostrafflig. »Vad är en människa, att hon skulle vara ren; och att den, som är född av kvinna, skulle vara rättfärdig? Himlarna äro icke rena i hans ögon. Huru mycket mindre mannen, som är stygg och fördärvad och som dricker orättfärdighet såsom vatten» (Job. 15). Och åter säger skriften: »Ingen rättfärdig finnes, icke en. Alla hava avvikit; allesamman hava blivit onyttiga; ingen finnes, som gör gott, det finnes icke en enda» (Rom. 3). Varje helig behöver dagligen syndernas förlåtelse. Huru skulle det då gå med oss, om vi ännu skulle dömas efter lagen?

Det är ganska viktigt att av ordet väl känna och tro det djupa syndafallet och fördärvet i all människonatur, även i dess kvarlevor hos helgonen, icke blott på det vi måtte väl värdera, behjärta och beprisa denna utesägliga nåd, att vi äro frigjorda från lagens domar, utan ock på det samvetet måtte kunna förbliva i denna frihet.

Ty om vi icke av ordet äro väl underrättade om detta fördärv, skola vi med all kunskap om Kristi förtjänst dock alldeles nedgrävas i eländet och förtvivla, så snart vi få rätt erfara det hos oss själva. Ty om jag, som tror på Kristus, finner hos mig ett syndaelände, som jag anser endast finnes hos de otrogna och aldrig hos Guds barn, så hjälper mig icke all Kristi förtjänst; ty då lyder det så: »Du har ingen del eller lott i denna sak, ty ditt hjärta är icke rätt inför Gud» (Apg. 8:21). Därför må vi ännu något nogare överväga denna punkt.

Vi sågo skriftens vittnesbörd, att även »ibland Guds heliga är ingen ostraflig», »att ingen rättfärdig finnes (i sin egen person), icke en»; men då tänker ofta en enfaldig troende själ, som vanligen skall anfäktas med alla motsägelser av hjärtat och satan: »Ja, ingen är ostraflig, ingen rättfärdig inför Guds ögon, inför vilken icke ens himlarna äro rena, inför Guds ögon, vilka se det, som intet är: men icke kunna de sant heliga hava och känna verklig synd i sina hjärtan, t. ex. syndiga lustar och begärelser, kallsinnighet och misstro emot Gud, högmodstankar och dylikt, ty helgelse, den helige Andes verk, ja namnet heliga måste ock betyda något.

När nu jag känner hos mig det, som är verklig synd, ja det utbryter i ord och gärningar, så kan jag ju omöjligt hava någon del och lott i Kristus och hans förtjänst.» Och på detta sätt sker – blott genom missförstånd om helgonens helighet och genom okunnighet om det allmänna fördärvet – att de som verkligt känna sin synd, de gå, med allt det evangelium de höra, likväl i en hemlig självfördömelse och sakna den tro och tillförsikt, som skulle giva dem kärlek, liv, lust och kraft till det goda; och endast de trösta sig, vilka äro nog lovande för att ingen synd märka hos sig. Se, det är för denna tankeförvirring det blir så nödigt att också betrakta sådana ställen i skriften, som visa oss i levande exempel, vad som menas därmed, att »ibland de heliga ingen är ostraflig».

Nu, sant säger du, att helgelse och den helige Andes verk också betyda något. De, som hava en sådan tro, som ingen helgelse verkar, äro icke rätta kristna. Om någon icke har Kristi Ande, så hör han icke honom till (Rom. 8:9). Men ditt missförstånd kommer därav, att du icke besinnar, att hos de heliga äro tvenne naturer, den gamla och den nya människan, köttet och anden. »Det som är fött av Anden uti oss, det är ande; men det som är fött av köttet, det är kött» och har sin adamitiska art, så länge en bit därav är kvar, det är, så länge vi leva här på jorden. Anden och det nya sinnet som är fött av Gud, det är i sanning heligt hos alla Guds barn.

Lyssna på deras utesägliga suckar vid känslan av något syndigt; hör dem i deras enskilda, tysta böner; se deras tårar inför sin Gud över sina synder emot honom, så skall du sannerligen förstå, att icke kött och blod verkar sådant, utan att den helige Ande bor uti dem.

Se deras häpnad blott vid en egenkär tanke, var vittne till deras jämmer och kvidande, då en stark frestelse ansätter och envist förföljer dem, märk, huru de svettas, vrida sig, ängslas, ja, utropa: »Jag klagar för mitt hjärtas jämmers skull»; och du skall förstå, att det visserligen är en helig ande, som så lider av det oheliga.

Skåda deras glädje, då de blivit förlöslade från en svår och ihärdig frestelse; se deras glädje, då de fått nåd att vara mer andliga och heliga i hjärta, tankar och umgänge. Skåda ock den allt övervinnande kraft, som är mäktig i all deras svaghet, t. ex. då ett till Gud omvänt barn kan hellre gå med blödande hjärta ut från föräldrahuset, än förneka sin Frälsare; då den för världens omdömen mest känsliga person kan övergiva hela världen och bliva för all sin tid en däre för Kristi skull; då en kristlig hustru kan för Guds välbehag genom hela livet tåligt och ödmjukt fördraga en gudlös mans tyranni o. s. v. Men vi säga: giv akt på sinnet – anden; ty allt yttre kan bedraga. Giv akt på Davids psalmer, där du får se honom uti hjärtat, får se hans ande – och se, om han icke är helig. Se på Petri tårar, om han var den, som ville förneka sin Mästare.

Och Paulus: han hade väl fem gånger blivit slagen, tre gånger gisslad, en gång stenad o. s. v. (2 Kor. 11), och vid alla dessa erfarenheter hördes han aldrig av otålighet önska sig förlösning; men en gång utbryter ur hans hjärta detta klagorop: »Jag arma människa, vem skall frälsa mig ifrån denna dödens kropp?» och detta var då, när han talade om den »syndens lag i lemmarna, som kämpade mot den lag, som var i hans ande» (Rom. 7). Se, sådant vittnar, att den Helige Ande bor hos de heliga.

Men voro de därför fria från synder, hade de därför icke det gamla adamitiska fördärvet kvar i sitt kött? Vad säger den helige aposteln? »De, som Kristus tillhöra, korsfästa sitt kött samt med lustar och begärelser» (Gal. 5: 24, gamla övers.), märk: han säger, att »de, som tillhöra Kristus», hava ännu kvar sådana »lustar och begärelser», som måste korsfästas. Han talar ju där om de rätta heliga, icke om dem, som äro under lagen, utan om dem, som »tillhöra Kristus», och likväl säger han, att de hava onda »lustar och begärelser»; men de korsfästa*1 dem – det gör den helige Ande, som bor i dem. Och om du någonsin känt, vad onda »lustar och begärelser» vilja säga, då fråga vi: Äro icke redan dessa synd? Äro icke just dessa lustar och begärelser de mest förhatliga synder, då du måste säga till dig: »Ve mig, usling! Jag har synden i själva hjärtat, jag älskar synden?»

Ty så förnimmas hastar och begärelser, nämligen såsom en kärlek till synden. Efter den nya, heliga anden hatar och fördömer jag dessa lustar, denna köttets kärlek till synden, men måste dock känna den hos mig. Men tänk dig nu en sant helig, som »tillhör Kristus»! Kan du om en sådan tänka, att han har onda lustar och begärelser? Nej, det är orimligt, tycker du. Men här ser du, att aposteln säger så.

Det är detta förhållande, som förklarar, att samme man, som har det sköna vittnesbördet, att han var »en man efter Guds hjärta» (1 Sam. 13:14), kunde så förskräckligt falla för onda lustar och begärelser, att om icke Guds nåd hade uppsökt och räddat honom, hade han varit

evigt förlorad (2 Sam. 12). En annan man hade Guds eget vittnesbörd, att »hans like fanns icke på jorden, var from och rättsinnig, fruktade Gud och flydde det onda» (Job. 1:8); men när frestelsen blev alltför stark, föll han i så svår otålighet, att han med några gruvliga ord förbannade den dag, då Gud lät honom födas, och den huldhet, varmed han uppammades (Job. 3).

Nu, den, som Gud själv kallar »from, rättsinnig och gudfruktig», måste säkert vara det i sanning, men icke var han därför fri från köttets svaghet. Abraham, som kallas alla trognas fader, och med. vilken Gud talade såsom en vän med en vän, visst var han ett större helgon, än någon av oss; men så fullkomligt kunde han icke älska endast Gud och förtrösta blott på honom, att han icke även var mån om sitt eget liv och sökte själv rädda detsamma, då han sade om sin hustru, att hon var hans syster (1 Mos. 12 och 20 kap.).

Vad skola vi nu lära av sådana exempel? Alldeles icke, att var och en är en kristen, som har synden gemensam med helgonen. Blott den är en kristen, som också i bättring och tro är lik de heliga; och till grund för vår tro och benådning fordras något helt annat, än helgonens skröpligheter; till tröst emot syndens skuld och dom förslår intet mindre än Kristi dyra förtjänst. Ännu mycket mindre skola vi härav taga den meningen, att synden icke är farlig, efter den ock finnes kvar hos de heliga; nej, en sådan tröst skola visst de falska andar taga, vilka missbruka allt Guds ord till sin egen förtappelse (2 Petr. 3:16); och dock måste allt Guds ord betraktas.

Men de trogna hava en ande, vilken även med helgonens syndafall varnar dem dessmer för ovaksamhet, säkerhet och övermod, varifrån varje fall härleder sig. Och den lärdomen har Herrens Ande velat giva oss, då han låtit anteckna helgonens synder och sagt, att »all skrift, av Gud ingiven, är ock nyttig» – den lärdomen nämligen, att vi aldrig skola tro, det någon människa, som ännu går på jorden, är fri från ormasäden, från synd och brister. Därav skola vi lära ödmjukhet och gudsfruktan och att hava all vår tröst i Guds blotta nåd; men också lära att icke låta beröva oss vår tröst i Kristus för våra vidlådande skröpligheter, så länge vi veta med oss, att vi alltid för deras skull vistas vid nådastolen.

– Det är icke utan skäl vi använda så många ord för att visa, att ibland Guds heliga ingen är ostraftlig. Vi hava också att kämpa med en fruktansvärd tjusning. Djävulen vet väl, huru han skall fånga själar. Liksom han förde Kristus från öknens torftighet, där han »varit med vilddjuren» (Mark. 1:13), upp till templets tinnar i den heliga staden; så vill han ock alltid föra själarna andligen. Då vi icke längre kunna med världen hållas sovande i syndens orenlighet, då vänder han bladet om och vill föra oss till sådana helighetsinbillningar, som äro ännu mer fjärran ifrån Guds rike, än den största syndaorenlighet (Matt. 21:31).

Det har hänt många kristen, att, förr än han hunnit tänka det, har han varit förd så långt i denna tjusning, att han ansett sig alldeles syndfri. Om man då erinrar honom, att icke ens de omnämnda helgonen i skriften voro syndfria, så svarar han: »Ja, i gamla testamentet var ännu icke Anden given; men se på apostlarna efter Pingstdagen!» – och då menar han sig vara eller

skola bliva som dessa. Huru skulle en sådan behöva daglig förlåtelse, värdera Kristi eviga prästadöme och försvar, värdera vår frihet ifrån lagen? — Om Gud tacktes välsigna ett ord till en sådan själ, ville vi ännu tala något härom.

Då Johannes säger, att »Anden ännu icke var given» (Joh. 7:39), så åsyftar han därmed endast dessa underbara andekrafter, som efter Kristi uppståndelse och den stora Pingstdagen utgötes över apostlarna; men att helgonen i gamla testamentet hade Guds Ande, så väl som i det nya, därom vittnar ju skriften överallt. Det är ock just om gamla testamentets heliga, som aposteln Petrus säger: »Heliga Guds män hava talat, drivna av den helige Ande! (2 Petr. 1:21). Och du säger: »Se på apostlarna efter Pingstdagen», och menar: vi skola vara såsom de.

Ja, om Gud ville göra ett sådant underverk med oss, vore det visst för honom en lätt sak, och för oss en himmelsk fröjd; men på detta sätt allena måste det ske, nämligen att Gud gör det underverket med oss; ty apostlarna kunde icke taga sig den allra minsta kraft, utan fingo alla sina härliga krafter genom ett underverk ifrån himmelen. Och så måste det alltid tillgå. Men aposteln ger oss en hälsosam varning, som lyder så: »Genom den nåd, som har blivit mig given, tillsäger jag var och en, som är bland eder, att icke tänka högre om sig, än han bör tänka, utan tänka hovsam, allt eftersom Gud har tilldelat var och en trons mått» (Rom. 12:3).

Förstår du det ordet: »allt eftersom Gud har tilldelat var och en trons mått?» Där det blott finnes den svagaste ande, född av Anden, så hungrar, suckar, begär och tigger denne alltid efter mer, än han får av tro, kärlek och alla nådens krafter – ty här på jorden bliva vi aldrig fullt mättade därpå – ock så länge en sådan hungrande, tiggande ande finnes i mitt hjärta, lär det sedan bero av Guds tilldelande, huru stort mått av tro och nådekrafter jag har.

Men är det icke en fruktansvärd inbillning, att du tror dig kunna själv tillkämpa dig samma helighetsmått som apostlarna? Påminn dig beskrivningen i vad Gud gjorde med dessa. Då den helige Andes eldstungor, under det stora dånet och susandet från himmelen, hade sänkt sig ned på var och en av dem, voro de så uppfyllda av den helige Ande, att de genast kunde blott därigenom tala främmande tungomål (Apg. 2:4), att Petrus nu kunde uppväcka döda (kap. 9: 39-41) och blott med ett ord i Jesu namn bota sjuka (kap. 3:6; 9:34), ja, att när endast hans skugga föll på dem, så blevo de helbrädda (kap. 5:15).

Vad hade nu skett med lärjungarna? De hade emottagit apostlarustningen; de hade förut varit blott såsom andra Jesu vänner och lärjungar, med många ofullkomligheter och brister både i förstånd och kraft; men nu voro de helt andra män; nu voro de utrustade med ett sådant Andens mått, att allt, vad de talade och skrevo, måste »mottagas icke såsom människors ord, utan, såsom det sannerligen är, såsom Guds ord» (1 Tess. 2:13), så att ingen människas tal eller skrift efter apostlarnas tid får jämföras med deras. Detta vet var och en. Men varför kan ingen annan helig mans ord jämföras med apostlarnas? Endast därför att ingen har fått samma andeutgjutelse över sig som de; ty vilken kan väl nu endast genom Anden tala främmande tungomål? Vilken har nu en skugga, som botar sjuka? Vem uppväcker nu de döda?

– Men hade apostlarna ett sådant Ändens mått, att ingens tal eller skrift kan jämföras med deras, så kan ock ingen helighet i hjärta, tankar ochandel jämföras med deras; ty samma mått av ande, som ledde deras tunga och penna, måste väl först leda deras tanke och hjärta, och därefter följer ju alltid andeln. Därför är det visst en blind inbilskhet att vilja göra sig lik med de heliga apostlarna.

Men tänk så besynnerligt och lärorikt, att fastän apostlarna hade fått ett så oförlikneligt mått av Ändens kraft och voro heligare än någon annan, voro de ändock icke helt befriade från naturfördärvet. Vi vilja icke avgöra, huru mycket syndigt som låg i den »förbittring» emellan Paulus och Barnabas, som omtalas i Apg. 15:38, eller i det »skrymteri», för vilket Paulus straffade Petrus, enligt Gal. 2: 11-14; men en händelse är mycket märkvärdig – den, som Paulus omtalar i 2 Kor. 12 kap. Först berättar han om sin härliga erfarenhet, som han kallar, att han »vart uppryckt ända till tredje himmelen», varom han tvenne gånger anmärker, att »om han var i kroppen eller utom kroppen, det visste han icke; Gud vet det», säger han. Och åter tillägger han: »Han vart uppryckt till paradiset och hörde utsägliga ord, vilka ingen människa får utsäga.»

Är det icke besynnerligt, att det nu skall följa (v. 7) en sådan bekännelse som denna: »Och på det att jag icke skall förhäva mig över de utomordentliga uppenbarelserna, gavs mig en påle för köttet, en satans ängel, som skulle kindpusta mig, på det att jag icke skulle förhäva mig.» O, detta ställe visar mig, huru det är med helgonen.

Jag tänkte dock, att efter en så härlig erfarenhet, som han kallar att »varda uppryckt till tredje himmelen och till paradiset», skulle den helige aposteln icke känna något så vederstyggligt hos sig, som böjelsen att förhäva sig! När han just kom ifrån en så helig värld, en så ren lust, om man så må säga, och dessutom icke själv hade gjort något förträffligt, utan blott erfarit en stor nåd av Gud, så skulle en så helig man icke ens hava någon frestelse att förhäva sig däröver. Men så står det i texten, så bekänner han själv. Ja, så står det till med helgonen.

Måtte då ingen inbilla sig att vara heligare än apostlarna! Lär härav att aldrig tro dem, som inbilla sig en sådan helighet på jorden, att synden, den svarta oheliga synden, icke mer bor hos dem. Att tro något sådant om en människa på jorden, säger Luther, »är en så mot sakens natur stridande, främmande och galen tanke, som det skulle vara ursinnigt tänkt och talat, om någon sade, att vår Herre Gud fallit i synd». Nej, »om vi säga, att vi icke hava synd, så bedraga vi oss själva, och sanningen är icke i oss». »Ibland hans heliga är ingen ostrafflig.»

Före syndafallet var människan helt ren och syndfri, då hade hon en fri vilja, då kunde hon hålla Guds lag fullkomlig och därigenom täckas Gud i sin egen person; ty den första människans hela natur var en levande lag, som till alla delar överensstämde med Guds heliga väsende – hon var skapad till hans avbild – och i ett sådant tillstånd kunde hon fullgöra alla hans fordringar. Men efter syndafallet är hela denna natur och förmåga förlorad. Guds avbild förstördes, och i dess ställe inplantade ormen sin avbild, sitt gift, sin onda natur i människan.

Därav kommer det förhållandet, som hela skriften och all erfarenhet bekräftar, att ju mer Andens ljus och kraft bor i en människa, desto mer känner hon den hårda striden emellan Anden och köttet. Men redan denna strid är fördömlig inför Guds lag, som fordrar renhet och helighet i hela vårt väsende; redan detta invärtes onda, dessa syndiga tankar, känslor och begärelser, är för Guds ögon ett syndaväsende, som i hela hans lag förbjudes och fördömes.

Därav kommer, att ingen helig kan hava hans nåd en enda dag, om han skall dömas efter lagen. Och härmed hava vi då visat den första orsaken, varför det är alldeles nödvändigt, att vi måste vara lösgjorda ifrån lagen, om vi skola bli saliga. Ty de rättsinnigaste kristna, i vilka Guds kärlek och fruktan bo som kraftigast, äro dock till sitt kött beständigt orena och få vissa tider känna detta fördärv så mäktigt, att de äro nära att alldeles förtvivla; de känna en kallsinnighet för Gud, en otro, säkerhet och hårdhet, som äro alldeles förskräckliga; intet liv i bönen, ingen smak och kraft av ordet, ingen helig nitälskan om Guds ära, icke heller någon allmän kärlek till nästan, utan blott död och vanmakt i allting.

Sedan röra sig ock i deras hjärtan många ovärdiga saker, såsom otålighet, vrede, avund, orena lustar och begärelser, egennytta, högmod o. s. v.; huru skulle de med allt detta syndaelände kunna vara Guds älskeliga barn och arvingar, om de skulle betraktas och dömas efter lagen? Och huru skulle de kunna hava en riktig hjärtats frid med sin Gud. och visshet om hans välbehag och vänskap, om de hade den meningen, att han skall döma dem efter sin lag? Se då, huru alldeles nödvändigt det är, att vi äro frigjorda ifrån lagen, om vi skola varda saliga — och om vi skola hava frid med Gud i våra hjärtan!

Men samvetets frihet ifrån lagen är ock nödig för den sanna helgelsen, och att vi måtte kunna göra sant goda och Gud behagliga gärningar. O, att Gud öppnade mångas hjärtan för denna sanning, som för det blinda förnuftet är en sådan galenskap! – Aposteln säger uttryckligt: »Så haven ock I, mina bröder, blivit dödade ifrån lagen - - på det att vi må bära frukt åt Gud» (Rom. 7: 4). Och åter: »Men nu äro vi lösgjorda från lagen, döda ifrån den, i vilken vi höllos fångna; så att vi skola tjäna i Andens nya väsende och icke i bokstavens gamla väsende» (v. 6). Och på samma sätt talar aposteln i Gal. 2: 19: »Jag har genom lagen dött bort från lagen för att leva för Gud.» Märk dock, att aposteln härmed uttryckligt förklarar, att man icke kan leva för Gud, icke kan bära frukt åt Gud, med mindre man först blivit dödad från lagen.

Betrakta här blott tvenne förhållanden. Först det, som erfarenheten lär: så länge en själ icke är frigjord ifrån trældomsandan, utan arbetar på sin fromhet, med ögat på sig själv och på lagen, och ser Gud, såsom den där fordrar något av henne, så är allt dött, kallt, tungt och olustigt i hjärtat, och med alla föresatser blir det ingen kraft, ingen verkställighet, blott tankar och ord och några utvärtes iakttagelser, som icke äro för svåra för naturen. "Vidare, om lagen även angriper hjärtat och det inre fördärvet, då blir detta upprört och uppretat till dubbel kraft, såsom aposteln säger: »Då budordet kom, levde synden upp och verkade i mig all begärelse» m. m. (Rom. 7: 7-11).

O, huru många ängsliga trälar, som sucka under denna erfarenhet och icke kunna begripa, vari felet ligger! De höra och läsa Guds ord, de ropa och bedja, de gå till skrift – och allt är fåfängt, allt är idel död och vanmakt, blott synden är levande och mäktig. O, att de ville höra! O, att de ville böja sina öron till Guds visdom, »så skulle deras frid bliva såsom en ström och deras sällhet såsom havets vågor», så skulle de få känna en ny himmelsk lust och kraft i sina hjärtan! – Felet är, att du aldrig blivit rätt frigjord ifrån träldomsoket, aldrig rätt smakat, vad den sanna tron ville säga, aldrig blivit rätt salig i blott oförskyllad nåd.

Om du finge det ljuset, som icke en broder kan giva den andra, utan är en Guds uppenbarelse i själen, en himmelsk gåva, vilken så förklarade Jesus, att du såge denna outsägliga nåd, varigenom den himmelske Fadern, för vilkens bud du trälar, har så förbarmat sig över oss, att han givit ut sin Son till att för oss fullgöra allt vad lagen någonsin kräver av oss, att han också för dig redan fullgjort allt vad du nu arbetar på, och att Gud intet annat vill med sin lag, än utmatta och döda din självrättfärdighet, emedan han aldrig tänkt, att du förmår någonting annat än synda (Rom. 3: 12, 19), och att han är blidkad över all din orättfärdighet, sådan du är, älskar dig, just som du är, och själv borttagit alla dina synder och tecknat dig i himmelen, just som du är, blott för Kristi, din broders och medlares skull – om du i Andens ljus såge allt detta och såge, huru den himmelske Fadern aldrig räknar på dig, utan har allt nog i sin älskelige Son, för vilkens skull han aldrig, aldrig ser på dina synder; ja, om du såge, huru du mitt under din djupaste nedslagenhet över synden är för Guds ögon täck och älsklig genom Kristus, sådan du är – om du i Andens ljus såge detta, sannerligen, du skulle gråta av kärlek och springa av glädje och allt skulle bliva dig så lätt och ljuvligt vad hittills varit dig alldeles för svårt och omöjligt.

Vad var det, som gjorde, att martyrerna gingo med fröjd till bålet, att Vincentius, då han stektes, kallade glödkolen rosor, att svaga kvinnor sade sig aldrig med sådan glädje gått till sina dansar, som nu till bålet? Ingenting annat, än att de voro druckna av den outsägligt stora nåden, att Guds Son var deras broder och att de, genom honom, voro Guds vänner och hans ögons lust. Se, detta är vad skriften så uttryckligt säger: »Fröjd i Herren är eder starkhet.» Och åter: »Jag vill löpa dina buds väg, ty du tröstar mitt hjärta.»

Detta är det första förhållandet, varigenom vi förstå, att vi måste vara friade från lagen, för att kunna bära frukt åt Gud. Det andra är, att om du ock kunde göra mycket mer gott än alla troende, så är icke en enda av dina gärningar Gud behaglig, så länge de icke härflyta av denna evangeliska tro och kärlek. Så länge lagen regerar i samvetet, så skämmer den bort allt vad du gör. Du gör kanske alldeles samma, gärningar som den troende och frigjorda själen; men på dina gärningar är en ful svart fläck, som gör dem rent av vidriga för Guds ögon.

Detta svarta tecken består blott däruti, att du gör det goda för lagens skull och icke av hjärtats egen fria lust och kärlek – att du gör det goda för bud, för hot och för löftens skull och icke gör det av dig själv, av fri håg och lust – liksom det sätter en ful svart fläck på barnets vänlighet emot sin moder, om det blivit tvingat därtill genom faderns ris, eller lockat därtill genom ett löfte, då det ju bort bevisa denna vänlighet av sitt eget hjärtas känsla för sin moder.

Och av allt Guds ord är det uppenbart, att Herren Gud icke vill hava någon tvungen tjänst, han vill egentligen hava hjärtat, dess kärlek och lust. Likasom en äkta man, som riktigt älskar sin hustru, icke är nöjd med att blott erhålla tjänster av henne, utan vill allra först äga hennes kärlek; och om han upptäcker, att hon blott för hans ägodelar ställer sig så, som om hon älskade honom, men icke i sanning gör det, måste ju all hennes vänlighet bliva honom en styggelse, vilken endast uppväcker hans vrede – just så är ock Gud sinnad.

För hans ögon är all den fromhet och gudaktighet vidrig och förkastad, som övas, blott därför att man skall, man bör, man måste så, d. ä. övas blott av lagisk bevekelse och icke utflyter av en frigjord, salig och tacksam ande, av brudens kärlek, vilken säger så: Nu gör jag icke så mycket som att upptaga ett strå, för att förtjäna saligheten och Guds vänskap eller försona min skuld, ty allt detta har min blodbrudgum gjort, då han i trettio år trälade för mig under lagen och sedan led korsets blodiga död; utan allt det lilla jag gör, det gör jag därför, att jag ingenting behöver göra för min benådning, just därför att han gjort allt för mig och är dagligen och stundligen min enda rättfärdighet inför Gud; endast därför att jag nu är i ett sådant nåderike, att alla mina synder aldrig tillräknas mig, att jag aldrig skall dömas efter lagen. Just denna frihet beveker mig så innerligt att gärna göra och lida vad min Gud vill, efter han tagit mina frätande hjärtebekymmer över synden och lagen ifrån mig.

Ja, då han tagit den stora, tunga bördan, min salighetssak, på sig, så vill jag så gärna bära litet på dessa lättare bördorna, att försaka världen och synden, att kuva mitt kött och tjäna min nästa i kärleken, med gärningar, med ord och med tålmod; giva den hungriga bröd, den husvilla härbärg, besöka någon sjuk och någon fånge, förlåta någon ovän och hava tålmod med någon svår medmänniska eller någon svår kallelse i livet. Efter min Herre också varit så nådig att vilja låta sådana småting behaga sig, så är jag såsom till hälften i paradiset däröver, att jag redan får göra den trofaste, dyre Herren någon behaglig tjänst. Allt detta är mig så hjärtligen kärt, därför att han var så övermåttan god och inrättade detta nåderike, att ingen synd tillräknas mig, att jag aldrig skall dömas efter lagen.

Sådan är den rätta bevekelsegrunden till det goda. Sådant betecknar det ordet av aposteln: »Kristi kärlek tvingar oss, som hålla så före, att en har dött för alla, och därför hava alla dött» (2 Kor. 5: 14); och sådant menade aposteln, då han sade: »Så haven ock I blivit dödade från lagen, på det att vi må bära frukt åt Gud» o. s. v. Du får visserligen din lön här på jorden även för det goda, du gör av lagisk bevekelse; det är visst även nyttigt för dina grannar och ditt husfolk; men icke utgör det den sanna helgelsen eller sant goda och Gud behagliga gärningar, som han vill omtala på den yttersta dagen.

Utan är det blott fråga om saligheten, då kan du gärna bespara dig mödan med detta goda och giva dig att leva fri i synden – du förlorar ingenting därpå; ty du blir likväl icke salig med en sådan helighet, som härflyter av lagisk bevekelse; »ty alla de, som hålla sig till lagens gärningar, äro under förbannelse» (Gal. 3: 10). Blott så mycket gott, som du gör därför, att du är så oförskyllt benådad och fri ifrån lagen, blott så mycken sann helgelse och goda gärningar

har du. Märk och minns detta väl och skriv det outplånligt i ditt sinne: blott så mycket, som flyter av nåden, av tro och kärlek, av din frihet ifrån lagen, blott så mycket sann helgelse har du.

Men här torde någon fråga: »Skall då lagen till ingenting tjäna för en kristen uti hans helgelse? Och är då en kristen alltid så livad av trons glädje och kärlek, att han aldrig av någon lagisk bevekelse gör det goda?» – Svar: Först är lagen alltid till en outhärlig tjänst och välsignelse i helgelsen genom det rättesnöret och det ljus, vi hava i dess bud; och för det andra blir oss detta rättesnöre alltid till tuktan, till en hälsosam och nödig tuktan och förkrosselse för vårt illfundiga hjärta, som eljest snart kunde falla i högmod, säkerhet och lättsinne m. fl. dylika styggelser.

Men själva bevekelsen och hjärtegrunden i en kristens helgelse måste vara den stora nåden. Detta skall du förstå på följande sätt: det är alldeles sant, att nådesljuset i tron icke alltid brinner lika skönt och livande; tron, glädjen och kärleken försvagas ofta under vandringen, och huru allvarligt jag än arbetar därmed, så kan jag icke när som helst taga mig en sådan brinnande tro, som jag ville. Men därav beror icke saken.

Om jag blott har den tillförsikt till min Gud genom Kristus, att jag likväl kan tala med honom såsom hans barn, kan tro själva nådeståndet, fastän med en mer torr tro, vilken dock håller sig fast vid Herrens tillsägelser, så verkar denna tro en villig ande, att jag gärna vill tvinga mitt kött efter hans budord. Jag känner det då icke så lätt som i de gladare tider, då han fröjdar mitt hjärta; nej, det blir ofta efter känslan en lagisk tyngd i min vandring, så att jag känner mycket mer lagen i mitt inre, än evangelii nåd och ljuvlighet.

Men skillnaden från dem, som »hålla sig till lagens gärningar», består däruti, att då dessa göra det med uppsåt och mening – märk! de hava rent av den meningen, att vårt nådestånd och vår helgelse skola bero av vårt arbete i gudaktighet, och äro således ense med sig själva i detta strävande, så att vårt varande och görande är rent av deras visa, deras första och sista – så är däremot en troende, även under sina lagiska tider, likväl fiende till sin egen självbetydhet, så snart han märker den; han straffar och ogillar den och giver Gud rätt i hans ord, att i oss är idel synd och vanmakt och endast i Kristus både vår rättfärdighet och vår starkhet. Han far efter att kunna fatta och känna Kristus och hans uppståndelses kraft och vet, att allt bleve då botat och väl, men lider endast av svaghet.

Hans sinne och uppsåt är således evangeliskt, det är blott känslan och naturen, som äro lagiska. Och fastän han då måste likasom tvinga sig till mycket gott, under känslan av köttets motstånd, så är det dock den stora nåden, på vilken han tror, som beveker honom att vilja sålunda tvinga sitt motsträviga kött. Han älskar Herrens bud, t. o. m. hans hotelser, ja, hans ris och tuktan, blott därför att de bidraga till det onda köttets dödande; men just denna kärlek till lagen och hotelserna har han därav, att han tror den stora oförskyllda nåden – och sålunda äro ju då hans hjärtegrund och hans bevekelse evangeliska.

Helt annorlunda är det, om man blir »fångad under trældomsok», då tankarna först och sist stå på oss själva och vad vi skola vara och göra, varigenom barnatillförsikten förkväves och lagen blir rent av den regerande makten i samvetet. Då inträder åter det syndaväsande och den vanmakt, som lagen alltid verkar. Och härav se vi då, huru samvetets frihet ifrån lagen är nödvändig även för den rätta helgelsen.

O, att varje kristen därför i alla sina livsdagar väl behjärtade apostelns förmaning: »Till frihet har Kristus frigjort oss; stå därför fast och låten eder icke på nytt fångas under trældomsok» (Gal. 5:1). Så säger ock Herren Kristus själv om denna sak: »Förbliven i min kärlek! förbliven i mig! Såsom grenen icke kan bära frukt av sig själv, med mindre han förbliver i vinträdet, så icke heller I, med mindre I förbliven i mig.»

»Ja», säger du, »jag har väl sett härliga ord och bevis för den stora, trösterika sanningen, att vi, som äro förtappade inför lagen och hålla oss till Kristus, icke skola dömas efter lagen, utan vara så fria från dess domar, som kvinnan är fri från mannens lag, då denne blivit död och begravnen; jag har ock sett, huru alldeles nödvändig denna frihet är, icke blott för att kunna förbliva i Guds nåd, utan ock för den sanna helgelsen; men det är mig dock alldeles omöjligt att kunna riktigt tro och fasthålla denna frihet för min egen del.

Ty dels är det alldeles för mycket härligt och nådefullt, att jag, arme syndare, skall leva i en så beständig och otrygglig nåd hos Gud, som om ingen lag eller synd vore till; dels ock känner jag icke det minsta av en sådan nåd och frihet, utan känner tvärt om motsatsen, nämligen att jag ännu idkeligen anklagas och dömes av lagen.

Huru kan jag då tro, att jag är alldeles fri från alla lagens domar, att Herren Gud älskar mig och anser mig, såsom om jag aldrig syndade, som om ingen lag och därför ingen synd vore till, utan idel renhet, rättfärdighet och välbehag för hans ögon – och allt detta blott för Kristi skull? Nej, det är för stort, för härligt, och jag känner ju synden och lagens domar över mig.»

– Detta är ett djupt argument, icke till sin tanke, men till sitt rotfäste, emedan det sitter i själva vår natur; ty lagen och lagbegreppen äro visserligen genom fallet fördunklade, men ligga dock så djupt inmängda i all människonatur, att också hedningarna, som aldrig hört ett ord från Sinai, likväl plåga sig till döds för lagrösten i deras inre (Rom. 2:14-15); och för det andra, så blev det vid syndafallet vår bestämda natur att icke tro och akta Gud, hans verk och ord, utan blott tro oss själva, våra känslor och tycken. Detta gör, att de mest evangeliska kristna, så vida de äro vakna, äro i känslan och samvetet mycket mer lagiska än evangeliska — ehuru de visserligen också hava mycken frid och fröjd i tron, då de lärt fatta denna, sin frihet och få nåd att tro den.

Men vad råd skall man få emot naturens överliggande benägenhet att blott se och känna lagen, ja, emot alla dessa mäktiga. motsägelser av känslan, samvetet, förnuftet, otron och djävulen? Mot all denna väldiga otrosmakt gives intet kraftigare medel, än att idkeligen betrakta grunden för denna härliga frihet, varom vi nu handla – betrakta, varifrån detta

omätliga goda härleder sig och varpå det stöder sig – nämligen, att det är den allsmäktige Gudens eget behag och egen gärning; det är hans egen älsklige Sons prisvärda verk, genom allt hans görande och lidande i vårt ställe. Såsom aposteln säger: »Vi hava blivit förut bestämda till denna arvslott efter dens beslut, som verkar allt efter sin viljas råd, på det att vi skulle vara hans härlighet till pris» (Ef. 1:5-12).

Vad kan jag då göra åt saken? Vad förmår jag göra emot den Allsmäktiges välbehag? Vad kan jag säga därom, då den store Guden själv behagar göra något efter sin egen viljas råd? Må han icke göra i sina ting, vad han vill? Då det behagat honom att göra denna stora outsägliga nåd med människan, inrätta detta nåderike på jorden och sända sin egen älsklige Son under lagen, till att för oss fullgöra, alla dess krav och för oss lida dess förbannelse – vad kan jag göra däråt?

Det är visserligen allt för stort och härligt; men vad Gud gör är ju allt stort och obegripligt. Vad jag, arma varelse, är eller gör, känner eller tycker, är däremot blott såsom flygande strån emot ett stort berg.

Nu säger Herren Kristus uttryckligt: »Så älskade Gud världen, att han utgav sin enfödde Son», då allt kött var genom syndafallet så fördärvat, att ingen människa kunde fullgöra Guds lag, utan alla människor syndade, om de ville eller icke, och varje själ därför låg under en evig förbannelse. Nu säger skriften uttryckligt: »Då tiden var fullbordad, sände Gud sin Son, född av kvinna, född under lagen; på det (märk!), på det att han skulle friköpa dem, som voro under lagen,» Och åter: »Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse, då han vart en förbannelse för oss; ty det är skrivet: förbannad är var och en, som hänger på trä.»

Ja, skriften säger uttryckligt: »Kristus är lagens ände – Kristus är lagens ände, till rättfärdighet för var och en, som tror» (Rom. 10). Och aposteln förklarar vad som härvid varit Guds nådefulla tanke och råd, nämligen att »såsom genom den ena människans olydnad de många hava blivit gjorda till syndare, så skola ock genom den enes lydnad de många göras rättfärdiga.» Märk orden väl! Detta är Guds evighetsråd om människan och hans viljas välbehag.

Såsom vi blivit syndens och dödens trälar genom ens olydnad, så skulle vi ock få rättfärdighet och liv genom ens lydnad. Det är således en, som skall fullgöra lagen för alla; det är genom ens lydnad alla skola varda rättfärdiga. Huru skola vi i tid och evighet kunna nog prisa denna Faderns outsägliga kärlek?

Vi vilja nu stanna vid ett par av de anförda språken, de tvenne, som tala mest direkt om grunden för vår frihet ifrån lagen, och under en stilla, enfaldig betraktelse, såsom om vi aldrig förr sett sådana ord, förbida Guds Andes nåd och närvaro, om han så tacktes välsigna några trötta själar med den trons vederkvickelse och vila, som Jesus lovar sådana. De rika och mätta åter vill han låta bli tomma. Må ingen tänka, att vem som helst skall kunna förnimma det härliga i Guds nåd och få trons salighet. Nej, Herren »förbarmar sig över vilken han vill,

och vilken han vill förhärda han» (Matt. 13:11-12; kap. 11:25; Rom. 9:18). Nog måste vi böja oss för honom med bön om hans Andes nåd, annars skola vi få endast stenar för bröd.

– Det första av de språk, vi skulle betrakta, läses i Gal. 4: 4, 5, och lyder sålunda: Då tiden var fullbordad, sände Gud, sin Son, född av kvinna, född under lagen; på det att han skulle friköpa dem, som voro under lagen. Märk här den höga, eviga grunden för vår frihet ifrån lagen! »Gud sände sin Son under lagen! – Gud sände sin Son under lagen» – och såsom här uttryckligt står: »för att friköpa dem, som voro under lagen.» Märk det står ju så: »På det att han skulle friköpa dem, som voro under lagen.» I fattiga själar, prisen och upphöjen honom evinnerligen. Detta trösterika huvudinnehåll av språket är så framstående, att var och en måste se det.

Men den helige aposteln har med mycken eftertanke och djup ande författat sina ord, så att de fordra en noggrann eftersinning. Först säger han: »Då tiden var fullbordad» nämligen »den tid, som av Fadern förelagd var», då gamla testamentets förmyndareregering (v. 2) skulle hava sin ände och alla profetians löften och förebilder gå i fullbordan.

Dessa ord, »då tiden var fullbordad», föra således våra ögon på hela gamla testamentets långa gyllene kedja av gudomliga löften, förebilder och målningar, allt ifrån det första löftet, som gavs på syndafallets dag om »kinnans säd, som skulle söndertrampa ormens huvud» – alla dessa gudomliga förutsägelser och förebilder uti den vidlyftiga levitiska gudstjänsten, där så många tusende offerdjur, jämte offerprästerna, alla förebildade den store Översteprästen och det stora försoningsoffret. Sannerligen, ett oändligt starkt, ett tusenfaldigt vittnesbörd av Gud, mot vilket alla våra tankar, tycken, känslor och motsägelser måste förblekna och bliva till intet. Vad förstå vi emot en hel lång världsålders tusenfaldiga förebilder och löften av Gud själv?

Och vad säga nu alla dessa löften och alla dessa blodiga offerdjur i den förebildande gudstjänsten? Ut i Ebr. 10: 1-7 läsa vi: »Lagen har en skugga av det tillkommande goda, men icke tingens verkliga gestalt. Ärligen måste man ständigt frambära samma, offer, som aldrig kunna fullkomna dem, som framträda med dem – ty det är omöjligt, att oxars och bockars blod kan borttaga synder. Därför säger han (Kristus) vid sitt inträde i världen (till Fadern): Offer och gåva har du icke velat, men en kropp har du berett åt mig.

– Se, jag kommer; i boken är skrivet om mig, för att göra din vilja, o Gud.» Så talar Guds Son, då han kommer i världen! »I boken är skrivet om mig»; hela gamla testamentets heliga bok handlar om mig, »att jag skall göra din vilja, o Gud.» Det var icke offerdjuren, du ville hava, o Fader; nej, kroppen har du berett åt mig – det var min kropp, som de allesammans förebildade; det är min kropp, som skall bliva offret, som du velat hava., o Gud. Gud öppne våra sinnen för en sådan utsägligt härlig text!

Här se vi grunden för vår frihet ifrån lagen. Här se vi förklaringen av orden: »Kristus är lagens ände» och »Guds Lamm». Gud öppne våra sinnen och hjärtan! – Vi sago, huru den helige

aposteln återgivit det här anförda profetiska stället, Ps. 40: 7, 8, med ögat på offrens motbild, nämligen Kristi kropp, som skulle utgivas till ett försoningsoffer för våra synder. Men i den hebreiska texten står i det anförda stället något, som är märkvärdigt för vårt närvarande ämne. Där står nämligen: »Men mina öron har du öppnat.»

Och ordet »öppnat» betyder »genomborrat». Uttrycket åsyftar tydligen ett ställe i den levitiska lagen, som handlar om sådana tjänare, vilka ville förbliva i sin herres tjänst för hela sin livstid, och vilka då skulle emottaga det märket, att deras öron genomborrades. Detta lagrum läses i 2 Mos. 21 kap. och lyder så: »Om trälen säger: Jag har min herre så kär, att jag icke vill givas fri, då skall hans herre föra honom fram för Gud och ställa honom vid dörren eller dörrposten, och hans herre skall genomborra hans öra med en syl; därefter vare han hans träl evärdligen.»

Och sådant har nu Herren Kristus i profetian lämpat på sig och sagt till sin Fader: »Mina öron har du genomborrat; jag vill icke varda fri; jag vill vara din tjänare. Jag skall göra din vilja, o Gud; min kropp skall vara det offer, som du med alla dessa offer åsyftat; i boken är skrivet om mig, att jag skall göra din vilja, o Gud.» Och då tillägger aposteln: »I denna vilja hava vi blivit helgade genom Jesu Kristi kropps offer en gång för alla.»

I våra textord står, att Guds Son ända ifrån födelsen var ställd under lagen – »Gud sände sin Son, född av kvinna, född under lagen, på det att han skulle friköpa dem, som voro under lagen». Han skulle således under hela sitt liv vara under lagen, och det sannerligen icke för sin egen räkning, utan »på det att han skulle friköpa dem, som voro under lagen». Allt ifrån den åttonde dagen, då han enligt lagen tog omskärelsen, var hela hans liv blott en lagfullbordan för oss.

– Lagen kräver så billigt och så idkeligt, att vi skola älska Gud av allt vårt hjärta, av all vår själ, av all vår kraft och av allt vårt förstånd, och vår nästa såsom oss själva, men ingen av oss fullgör detta; då kom Kristus och gjorde det för oss: Han älskade Gud av allt sitt hjärta och av all sin själ; det var hans mat att göra Faderns vilja; och han älskade sin nästa såsom sig själv, han gav sitt liv för bröderna, ja, för sina ovänner. Och aposteln säger uttryckligt, att allt detta skedde för oss, skedde för att friköpa dem, som voro under lagen. Betänk allt detta väl, så skall du till stor, salig förundran finna, att vi aldrig behöva hålla lagen, för att därigenom äga Guds nåd och salighet, utan att den saken är av Guds stora barmhärtighet alldeles lagd på en annan, på vår medlare och lagfullgörare. »Så älskade Gud världen, att han utgav sin enfödde Son.»

Syndafallet var så grundförstörande för alla våra krafter, att i oss fanns icke det minsta, som icke var förgiftat, uppfyllt av synd och ondska, så att icke en enda varelse av hela släktet kunde fullgöra Herrens lag, utan allt vad i oss är strider emot densamma i alla dess bud, vilket ock de djupt och bittert känna, som blivit av Guds helighet berörda, så att de kämpa och arbeta med att fullgöra lagen. Och då nu Gud för sin eviga sanning och rättfärdighet icke kunde efterskänka en bokstav eller prick av lagen, varför allt kött låg under en evig

förbannelse, såsom vi ock dagligen känna, så fattade Gud, driven av sin oföränderliga barmhärtighet och kärlek till människan, det nådefulla rådet att sända sin egen Son, till att för oss fullgöra lagen. Sådant ligger i det dyra språket: »Då tiden var fullbordad, sände Gud sin Son, född av kvinna, född under lagen; på det att han skulle friköpa dem, som voro under lagen.» Och detta är grunden, varför Gud icke ser på oss och dömer oss efter lagen, varför »ingen fördömelse är för dem, som äro i Kristus, Jesus», utan de äro i honom så »benådade» för Gud, som om de aldrig gjort en enda synd.

Men det var icke nog därmed, att Guds Sons hela liv på jorden i över trettio år var en beständig lagfullgöring för oss; han måste ock till slut utstå vårt redan förtjänta straff, nämligen all lagens förbannelse, för att därmed friköpa oss därifrån. Därom handlar det andra språket, som vi skulle betrakta, och vilket lyder sålunda: »Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse, då han vart en förbannelse för oss; ty det är skrivet: förbannad är var och en, som hänger på trä» (Gal. 3:13).

Se nu här den slutliga huvudgrunden för vår frihet ifrån lagen! Här få vi se både förskräckliga och härliga ting. – Vilja vi av detta språk uttaga och i kortare ord uttrycka grunden för de trognas frihet ifrån lagen, så lyder den så: Kristus en förbannelse. Förskräckliga sats! – Kristus en förbannelse! Höga hemlighet! Själva Guds välsignade en förbannelse! Underliga läkemedel! Av förbannelse blir välsignelse; av gift en hälsodryck; av vrede nåd; av död liv.

Apostelns ord äro mycket djupa och fordra åter här en grundlig eftertanke. Först använder han det namnet Kristus (den smorde). Därav föranledas vi att tänka på denna persons hela ämbete och den heliga smörjelse, varigenom han blivit invigd till det höga ämbetet att vara människornas försonare och beskyddare, överstepräst och konung; ty till dessa ämbeten skulle man invigas genom smörjelse med välluktande olja. Tvenne trösterika antydningar? Guds Sons hela ärende till jorden, hans ämbete, till vilket han blivit smord och invigd av Fadern, var just att vara människornas försonare och beskyddare. Vi borde då vänta oss något sådant av honom.

– Och för det andra, antyder den välluktande oljan, att då alla människor efter syndafallet lågo under förbannelsen, voro de för den helige Guden såsom en stinkande förruttnelse; och att därför Kristus nu måste såsom en smord träda emellan, för att med vällukten av sin smörjelse fördriva våra synders stank och göra oss välbehagliga för Fadern. Märk: alltid skall en annan göra det – icke vi, syndare – alltid en annan. Sådant antyder skriften över allt.

Men nu säger aposteln, att denne Herrens välsignade, Faderns välbehag och »älskade», har blivit en förbannelse. Detta är ett förskräckligt ord. Först innefattar redan själva ordet »förbannelse» något mycket förskräckligt, nämligen allt det onda, varmed Herren Gud i lagen hotar syndare. Liksom det ordet »välsignelse» innefattar all Guds nåd och allt det goda, som Gud i sin kärlek kan utgjuta i tid och evighet över sina vänner; så betecknar dess motsats, förbannelsen, först hans gudomliga vrede och avsky, sedan allt det onda, som Gud i denna sin heliga vrede i tid och evighet förmår bringa över sina fiender. Nu hade det redan varit

förskräckligt nog, om här stått, att Kristus blev förbannad, eller överhöljd av förbannelse; men den helige aposteln brukar här det ännu förskräckligare talesättet, att Kristus vart en förbannelse, vart själva förbannelsen – på samma sätt som han i 2 Kor. 5:21 säger, att »den, som icke visste av synd, har Gud för oss gjort till synd», icke blott belastat honom med all världens synd, utan gjort honom till synd. Med sådana besynnerliga talesätt har den helige Ande betecknat, att Herren Kristus var av all världens synd och all lagens förbannelse så översvämmad, att han kunde anses förvandlad till bara synd och förbannelse, kunde kallas själva synden, själva förbannelsen.

Men det som härvid har den största betydelse är, att vi se av det profetiska stället, som aposteln här anför, nämligen 5 Mos. 21:23, att det var icke blott inför människor, utan för Gud själv, Kristus var en förbannelse; ty där står: »En Guds förbannelse är den, som blivit upphängd.» Och detta berodde icke av dödssättet, hängning på trä, utan av orsaken därtill, nämligen synden, som förtjänt det straffet; ty när Petrus för sin tro och bekännelse hängde på korset, var han icke därför förbannad för Gud. Men då aposteln här lämpar det ordet på Kristus, så har han därtill det stora skälet, att Kristus verkligen var för Gud en syndare, en stor syndare, nämligen syndare för alla syndare på jorden.

Och härmed komma vi till det mest tänkvärda förhållandet, som förklarar de förskräckliga orden, att Kristus var en syndare för Guds ögon och blev en förbannelse, nämligen att det alltsammans skedde för oss – såsom ock aposteln ord uttryckligen lyda; han säger icke, att Kristus har blivit en förbannelse för sin egen person, utan för oss – för oss.

Här ligger ock all makt på de orden: för oss. Ty Kristus, vad hans person angår, är visserligen oskyldig, helig och välsignad, kunde således icke för sin person varda »en förbannelse för Gud»; men emedan, enligt lagen, alla stora syndare, t. ex. mördare, skulle varda hängda och för Gud förbannade, så måste ock Kristus efter samma lag bliva hängd på trä till en förbannelse. Ty han har tagit på sig en stor syndares och mördares person, ja, icke allenast ens, utan alla syndares och mördares tillhoppa. Ty vi äro allesammans för Gud stora syndare och mördare och fördenskull skyldiga till evig död och fördömelse.

Då nu Kristus hade påtagit sig våra personer, vår sak inför Gud, våra synder och deras förtjänta straff, så måste han inför Gud stå och gälla för det, som vi äro, nämligen syndare, mördare och ogärningsmän, och såsom sådan avstraffas. Sådant hava alla profeter i anden klarligen sett förut, att Kristus skulle vara den allra största syndaren på jorden. Såsom profeten Esaias säger: »Herren kastade allas våra synder uppå honom; ibland ogärningsmän vart han räknad» (kap. 53); och i Ps. 40 höra vi samme person, som sade: »Mina öron har du öppnat, se, jag kommer, i boken är skrivet om mig» o. s. v. strax nedanför klaga: »Lidanden omvärva mig, flera än jag kan räkna; mina missgärningar hava tagit mig fatt, så att jag icke kan se; de äro flera än håren på mitt huvud.»

Så främmande detta än lyder för vårt hjärtas stora otrosmörker, skola vi dock besinna, att så sant icke hela skriften ljuger i den stora huvudläran, att Gud »kastade allas våra synder uppå

sin Son», att han är »Guds Lamm, som borttager världens synd», så måste ock alla synder vara så alldeles hans synder, som om han själv hade begått dem. Varom ock vår lärofader säger: »I det Kristus är alla syndares medlare och Guds Lamm, som bär världens synder, så är han nu icke för Gud oskyldig och utan synd, såsom Guds Son i härligheten, utan en syndare är han, en liten tid av Gud övergiven (Ps. 8:6), som bär och har på sin rygg liggande Pauli synder, vilken var en Guds försmädare och förföljare, Petri synder, vilken förnekade sin Herre, Davids synder, vilken gjorde hor och mord o. s. v.

Korteligen: han är den person, som nu inför Gud står för alla syndare och har på sig kastade alla de människors synder i hela världen, som någonsin varit, som nu äro eller som skola varda. Ty då den barmhärtige himmelske Fadern såg, att vi genom syndens makt och lagens förbannelse blevo så jäm-merligen undertryckta och voro så hårt fängslade, att det var oss i evighet omöjligt att genom några egna krafter därifrån lösgöra oss, så gav han oss sin ende älskade Son till en medlare och frälsare; lade alla människors alla synder på honom och sade: Du skall vara den syndare, som tog den förbjudna frukten i paradiset; du skall vara David, som bedrivit hor och mord; du skall vara den Saulus, som förföljt och dräpt mina heliga; korteligen: du skall vara det alla människor äro, som hade du allena gjort alla människors synder; därför tänk nu på, huru du betalar och gör tillfyllest för dem.»

Här var skäl och orsaker nog, varför Kristus måste bliva en förbannelse. Och även tyckes här bliva skäl att vänta några betydande frukter av ett så stort verk som detta, att Herren lägger all världens synder på sin älskade Son, kastar honom under lagens förbannelse och låter honom hänga på trä. O Gud! förbarma dig över våra arma förblindade hjärtan, skingra det tjocka mörkret och fördriv den onda makt, som så behärskar våra sinnen, att vi icke äro bekväma att se din härlighet!

Vi vilja nu se, vad aposteln säger att Kristus uträttade därmed, att han blev en förbannelse för oss. Aposteln säger, att Kristus därmed friköpte oss ifrån lagens förbannelse. Och han brukar ett ord, som antyder och egentligen brukades om slavars friköpande. Vid en sådan marknad var alltid en domstol inrättad. När nu någon erlade för en slav den begärda summan, för att försätta honom i frihet, så måste detta köp vid domstolen prövas, bevittnas och fastställas.

Dessa omständigheter vid slavars friköpning giva oss lärrika antydningar om arten av återlösningen i Kristus, nämligen: först att det var en köpehandling, vartill alltid fordras ett värde, en lösepenning, som motsvarar det, som köpes; och här var den kostliga summan icke silver eller guld, utan Kristi dyra blod, eller hans både görande och lidande lydnad. För det andra, att denna vår friköpelse genom Kristus skedde efter lag och rätt, att den blev i den himmelske Faderns dom prövad, gillad och stadfästad, så att den ock evinnerligen gäller — såsom skriften säger: »Efter att hava framburit ett enda offer för synder; sitter han för beständigt på Guds högra sida», han har »vunnit en evig förlossning».

Ja, så säger skriften, att Kristus verkligen har friköpt oss ifrån lagens förbannelse, då han vart en förbannelse för oss. Så lärde vi ock tidigt i vår barnalära att tro och bekänna, nämligen

»att Jesus Kristus är min Herre, vilken förlossat, förvärvat och vunnit mig förtappade och fördömda människa ifrån alla synder, ifrån döden och djävulens våld, icke med guld eller silver, utan med sitt heliga och dyra blod» etc. Men huru tro vi detta?

– Vi hava ock sett, huru oändligen mycket det kostade den dyre Herren att förlossa oss, nämligen att han icke blott måste lämna sina lovsjungande änglakörer och i mer än trettio år gå omkring i en tjänares skepelse, på en genom synden förbannad jord, villigt bärande lagens ok, för att åt oss frambringa en fullkomlig lagfullgörelse; utan ock, att han slutligen måste vara en förbannelse för oss och låta alla Belials bäckar, all den av oss kränkta rättfärdighetens vrede, dödens och helvetets kval på sig sammanstörta.

O, ve det förblindade hjärtats mörker, att vi icke kunna se vad allt detta väger och i ett evigt lov och pris, i en salig trygghet och förnöjdhet giva den dyre och helige Herren hans förtjänta ära, att han med allt detta gjort allting väl för oss, gjort nog och tillräckligt för vår fullkomliga frihet, trygghet och salighet. Må djävulen och synden än så vilt rasa i mitt kött, må mina synder vara tusende gånger flera och svårare, än de äro, har Guds Son varit gjord till synd för oss och till en förbannelse hängd på trä, så är dock detta tusende gånger mer än alla mina synder.

Och vidare: har Gud sänt sin egen Son under lagen, ja, under synden, döden och allt djävulens raseri, endast till vår frälsning, då förstår jag, att Gud icke tror på någon vår förmåga att övervinna dessa makter; då börjar jag ana, att det är, såsom Paulus säger, att Gud givit oss lagen, på det att var och en mun skall tillstoppas och all världen varda brottslig för honom, och icke på det att vi skola inför lagen varda rättfärdiga; men då förstår jag ock, att Herren icke vill tillräkna dem synderna, vilka tro på hans Son; att han aldrig skall döma dem efter lagen.

– O, måtte Gud mer och mer öppna våra sinnen, att vi kunna se dessa härliga ting! Och de som känna behovet av denna nåd och tröst, men likväl, med allt Guds vittnesbörd om sin Son, icke kunna få det in i hjärtat, måtte sådana ofta gömma sig undan i en stilla bönevrå och så länge bedja om Andens nåd till tro och öppnade sinnen, till dess Herren giver dem den dyra gåvan. Ty till slut beror alltsammans av Guds barmhärtighet. Och om vi blott hade trons öga att se det, så vore vi alldeles i paradiset, huru ovärdiga vi än måtte vara – så härliga ting har Gud verkligen givit oss i sin Son. Gud föröke oss tron!

Vilja vi nu till slut göra en kort sammanfattning av de förnämsta stycken, som höra till denna saliga frihet – summan av allt det Kristus förvärvade oss, då han blev vår broder och lagfullgörare, »född av kvinna, född under lagen», och sist blev en »förbannelse för oss», då han hängde på trä – så har Herren Gud själv redan gjort denna sammanfattning på ett ställe i den heliga skrift, där han förkunnar sitt nådefulla råd om stiftandet av ett nytt förbund med människorna, en ny och bättre salighetsväg, än lagförbundets var. Gud öppne oss våra sinnen, då vi nu gå att betrakta detta! — Det dyra bibelstället härom är Jer. 31:31-34 och lyder sålunda:

Se, de dagar skola komma, säger Herren, då jag skall göra ett förbund med Israels hus och med Judas hus, ett nytt förbund, icke sådant som det förbundet var, som jag gjorde med deras fäder på den dagen, då jag fattade deras hand, för att föra dem ut ur Egyptens land; vilket mitt förbund de icke höllo, ehuru jag var deras äkta man,*2 säger Herren.

Utan detta skall varda det förbundet, som jag skall göra med Israels hus efter dessa dagarna, säger Herren: Jag skall giva min lag uti deras innersta och skriva den uti deras hjärta; och jag skall varda deras Gud, och de skola varda mitt folk.

Och de skola icke mer lära varandra och säga den ene till den andre: Känner Herren; ty; de skola alla känna mig, både små och stora, säger Herren; ty jag vill förlåta deras missgärningar och icke mer komma ihåg deras synder.

Sant är nu det, icke var detta det första löftet om det nya förbundet, icke heller det sista – vi kunna med sanning säga, att hela gamla testamentet är ett enda stort löfte, en enda stor förkunnelse och förebådning om Kristus och det nya förbundet i honom, allt ifrån det att Gud på syndafallets dag talade om en »kvinnans säd», som skulle »söndertrampa ormens huvud», och ända till den siste profetens sista kapitel, där vi läsa om »rättfärdighetens sol, som skulle uppgå med salighet under sina vingar».

Vi hava förut här betraktat, huru hela lagen och all den vidlyftiga offertjänsten endast talade om Kristus och hans kropps offer. Men det nu anförda löftet om det nya förbundet har sitt värde däruti, att det sammanfattar på ett ställe allt, som förnämligast utmärker det nya förbundet – och detta därjämte med så tydliga och bestämda ord av Gud själv. Men att likväl nästan icke någon människa ser, vad där står, och börjar fröjdas, tacka och älska Gud därför, utan nästan varje människa går ännu med hela sin själ i det gamla lagförbundet, det är blott ett underbart bevis på den makt, djävulen har över människornas sinnen, och ett bevis på sanningen av vad herren Gud just här sade, att »ingen broder kan lära den andre att känna Herren». Den som Gud är nådelig, »han får det, de andra äro förhårdade» (Rom. 11:7-8). Och han har »fördolt det för de visa och kloka och uppenbarat det för enfaldiga».

Först borde redan blott det väcka allas uppmärksamhet, att Herren Gud säger: »Jag skall göra ett nytt förbund» – »jag skall göra ett nytt förbund» – och uttryckligt säger: »icke sådant som det förbundet var, som jag gjorde med deras fäder på den dagen, då jag förde dem ut ur Egyptens land» och kom med dem till det berget Sinai. Märk dock, att Herren säger, att han skulle göra ett »förbund», som »icke skulle vara sådant, som lagförbundet – icke sådant – icke sådant», säger han. O, så besynnerligt, att likväl ingen människa tror detta, nästan ingen vet av något annat än lagförbundet, nämligen på ett levande sätt!

Men Herren Gud säger ock uttryckligt, varuti skillnaden mellan de två förbunden skulle bestå. Det var i synnerhet i trenne punkter: först, att då i det förra förbundet lagen var skriven på sten och människornas hjärtan voro ovilliga, så att Herren »måste tvinga dem», så skulle

nu lagen skrivas i själva hjärtat och sinnet, d. ä. att han skall giva oss den helige Andes innerliga lust och kärlek till det goda, som blir i oss en inre, levande lag; för det andra, att då det förra förbundets lagar och rätter kunde genom en människa meddelas den andra, emedan den moraliska lagen, ehuru fördunklad, ligger i själva naturen, även hos hedningarna (Rom. 2:14), så skulle det nya förbundet vara sådant, att ingen kunde inkomma i detsamma genom all den undervisning, en broder kan giva den andra, utan, såsom Jesus utlägger detta, de måste »alla varda lärda av Gud» (Joh. 6:45). Detta är vad Jesus ofta sade: »Ingen kommer till mig utan att Fadern drager honom»; »ingen känner Fadern utom Sonen och den, för vilken Sonen vill uppenbara det». Och aposteln: »Ingen kan säga: Jesus är Herre, utan genom den helige Ande.»

– Men den tredje skiljepunkten var, att då synderna skulle efter det förra förbundet alltid utkrävas, alltid avstraffas på syndaren, så skulle de däremot efter det nya förbundet förlåtas, efterskänkas, icke tillräknas, »icke mer ihågkommas». Men denna punkt inleddes med ett betydelsefullt »ty» – »ty jag vill förlåta» etc. – som visar, att denna förlåtelse är grunden och orsaken till de två föregående punkterna. Ja, så är det ock; så vittnar hela skriften och så all erfarenhet, att först då lärer människan känna Gud, och först då blir lagen skriven i hjärtat, genom en innerlig lust till Herrens budords väg, när han förlåter henne alla synder och tröstar hennes hjärta (Ps. 119:32).

Detta är vad aposteln så starkt betygar emot dem, som även på hans tid menade, att evangeliets tröstefulla lära, »trons predikan», skulle göra lagen om intet, och att däremot lagen skulle verka helgelse; han säger till dem: »I oförståndiga galater! detta vill jag allenast veta av eder: haven 1 undfått Anden av lagens gärningar, eller av trons predikan? - Den som giver eder Anden och verkar krafter bland eder, gör han det genom lagens gärningar eller genom trons predikan?» (Gal. 3: 3—5). Och så säger han ock till romarna: »Göra vi nu lagen om intet genom tron? Bort det; utan vi befästa lagen» (Rom. 3:31). Och så säger Herren Gud nu här: Lagen skall inskrivas i deras hjärta och sinne; »ty jag vill förlåta deras missgärningar och icke mer komma ihåg deras synder.» Och så säger händelsen i Apg. 10:43-44, att just då Petrus uttalade det ordet: »Honom bära alla profeterna vittnesbörd, att var och en, som tror på honom, skall få syndernas förlåtelse genom hans namn» – just »medan Petrus ännu talade dessa ord, föll den helige Ande på alla dem, som hörde hans tal». Vi skola därför lära att i grund förkasta den meningen, att, jämte trons predikan, det ännu är en annan predikan, som skall giva den helige Ande och helgelsen.

Nej, det är just denna trons predikan allena, som giver den helige Ande, och ingen annan predikan gör det. Ingen människa blir troende och rättfärdiggjord i Kristus utan den helige Ande; och där den helige Ande bor, där verkar han helgelse. Såsom ock den gamla psalmversen säger: »Med tron Guds Ande kommer god att oss ånyo föda och verka i oss annat mod och köttets välde döda.»

Och all den fromhet, som icke födes av nåden och tron, utgör blott naturens »döda gärningar», eller framtvingna »lagens gärningar», vilket allt är under förbannelsen (Gal.

3:10). Därför säger aposteln uttryckligt, vad vi förut här betraktade: »Jag har genom lag dött bort från lagen, för att leva för Gud», och åter: »Nu äro vi lösgjorda från lagen, döda ifrån den, i vilken vi höllos fångna; så att vi skola tjäna i Andens nya väsende och icke i bokstavens gamla väsende.» Sådant menar Herren Gud, då han här säger: »Jag skall giva min lag i deras innersta och skriva den i deras hjärta; ty jag vill förlåta deras missgärningar och icke mer komma ihåg deras synder.»

Och denna Guds helgelselära utesluter aldrig den hulda och allvarliga förmaningens bruk eller den trogne vingårdsmannens rensande av grenarna, men den uppenbarar blott det fåvitska uti att rensa de döda grenarna, vilka ju i alla fall skola brännas, även om de äro än så väl rensade. Men detta inre liv, denna kärlek och lust till det goda kommer endast genom den på en tillintetgjord syndare överflödande nåden, som smälter hjärtat och giver den helige Ande. Så förstå vi då de orden av Herren Gud: »Jag skall giva min lag i deras innersta — ty, ty jag vill förlåta deras synder, och icke mer komma ihåg dem.»

Om detta Guds nådefulla råd talar vår lärofader Luther med sådana ord som dessa: »Då vår Herre Gud med alla sina bud, domar, hotelser, straff och plågor icke kunde få människorna goda och fromma, utan såg, huru de blott utvärtes gjorde några tvungna gärningar och invärtes blevo dess mer avoga emot honom, ju mer han tvang och hotade dem, då sade han vid sig själv: Jag vill företaga mig ett annat sätt med människorna — jag vill företaga mig att göra dem så mycket gott, att de icke skola kunna låta bli att älska mig — jag vill förlåta dem deras missgärningar och aldrig mer komma i håg deras synder; då skola de älska mig.

Jag vill göra ett nytt förbund med dem: Jag vill giva dem min Son; han skall få taga på sig hela lagens fullgörande för deras räkning; och sist skall han utstå deras förtjänta fördömmelse på förbannelseträdet, så att de bliva fullt skuldfria inför lagen; och så skall jag försäkra dem om min eviga kärlek och om deras eviga salighet hos mig i himmelen — när de tro sådant, skola de älska mig och vara både saliga och heliga. Detta är det förbund, jag vill göra med dem, säger Herren.»

Om samma Guds nådefulla råd och eviga förbund att för sin Sons skull aldrig tillräkna dem synderna, vilka leva i tron på honom, att aldrig döma dem efter lagen, därom skriver även den evangeliskt upplyste doktor Anton på följande sätt: »Lagen är Guds oföränderliga vilja och ord; därför har sträng-heten uti hans lag, såsom hans eget ord, på intet annat sätt kunnat bliva eftergiven, förlikt eller mildrad, än genom en lagenlig fullgörelse. Lagutgivaren kunde omöjligt någonsin vänta av den fallna människan hennes eget gottgörande; därför lät han, den underlige och trogne Guden, driven av sin eviga barmhärtighet och kärlek till det fallna barnet, sin fordran på fullkomlig rättfärdighet hos människan falla; men icke annorlunda, än att han i sin gudomliga vishet uttänkte ett annat medel att ändå behålla sin lag i full ära, nämligen att han gav oss sin Son till dess fullgörande. Därigenom har lagen ingenting förlorat, utan fastmer vunnit, både i uppfyllelse och i ära.

Emedan Kristi betalning är av Gud befunnen fullgod, så är icke mer någon tillfyllestgörelse nödig för vår salighet. Och lagen lider ingen vanära, varken av Kristus eller av dem, som anamma honom, hans bröder och systrar, vilka leva av hans nåd; ja, lagen behåller även hos alla andra människor på jorden sin fulla ära hädanefter som hittills, när de höra, vilken dyr fullgörelse Gud krävde och erhöll. Och de trogna äro i Kristus gömda och förborgade och "i honom fullkomna"*3 (Kol. 2:10), varför lagen ock ingenting kan söka hos dem, utan är fulleligen tillfredsställd.»

Men när nu sålunda synden är försonad och lagen tillfredsställd, då har den troende icke mer skäl att frukta Guds vrede, då är tvärt om hela den gudomliga kärleken och fadershuldheten över honom; då kan intet människoförstånd fatta eller tro den kärlek, varmed Gud omfattar och sköter ett sådant barn; ty Gud är egentligen i sitt väsende en oändlig kärlek – »Gud är kärlek» (1 Joh. 4:8).

Och denna kärlek är nu icke mer förhindrad genom synden och lagen. »Gud bevisar sin kärlek till oss däruti, att Kristus har dött för oss, medan vi ännu voro syndare (utan försonare); mycket mer skola vi då, sedan vi nu blivit rättfärdiggjorda i hans blod, genom honom varda frälsta ifrån vreden; ty om vi, medan vi voro fiender, blevo försonade med Gud genom hans Sons död, skola vi mycket mer, sedan vi blivit försonade, varda frälsta genom hans liv.»

Med andra ord: då Gud så älskade människan, då ingen försonare manade gott för henne och vi voro blott »syndare» och »ovänner», att han utgav sin ende Son för oss; huru mycket mer skall han icke nu älska människan, då hennes synd är borttagen och hans egen Sons blod talar för henne, och hon nu genom tron håller sig till honom! Skriften säger, att vi äro då »en kropp och en ande med honom»; men »ingen har någonsin hatat sitt kött, utan han närar och omhuldar det, såsom ock herren församlingen». Märk hemligheten: den frälsta och troende människan är Guds eget verk; själv har han skapat henne, själv har han återlöst henne, själv har han omvänt och helgat henne; och var och en plägar älska sitt eget verk.

Det är vår stora dårskap, att vi se på oss själva och vår egen förtjänst; såge Gud därpå, så bleve intet kött frälst. Så sant icke Gud kan ljuga, så ser han aldrig på människans egen förtjänst, när hon hyllar Sonen och tror på honom; Gud ser henne blott i honom – och då är hon övermåttan tack och dyr för hans ögon. Så vittnar skriften: »Han har benådat oss i den älskade» (Ef. 1:6). Så säger Gud själv: »Emedan du är dyrbar i mina ögon och högt värderad, och emedan jag har älskat dig» m. m. Till vem talar Herren så? Till någon så from och helig, som förtjänade hans kärlek?

Herren tillägger: »Men icke har du åkallat mig, o Jakob, så att du har bemödat dig om mig, o Israel! Ej frambar du åt mig dina brännoffers lamm och ej hedrade du mig med dina slaktoffer; men du tröttade mig med dina synder, plågade mig med dina missgärningar. Jag, jag vill utplåna dina överträdelser för min egen skull och vill icke komma i håg dina synder» (Jes. 43:4,22-25).

Och när vi sålunda äro befriade från all synd, lagens domar och Guds vrede och äro under Guds oändliga kärlek, äro vi då icke redan frälsta och saliga? Så vittnar skriften: »Han frälste oss» (Tit. 3:5), »vi äro nu Guds barn» (1 Joh. 3:2), vi äro redan Guds vänner och himmelens arvingar (Joh. 15:15; kap. 17:24); heter icke allt detta att vara frälst och salig?

Pretorius säger: »Hör, vad jag vill fråga dig: är jag ännu icke salig, utan skall med de otrogna vänta min salighet först i min sista stund, vad är då Kristus? Vad äro då alla Guds försäkringar? Vad är då mitt dop och min pånyttfödelse? Vad äro då min tro på Kristus? Varför har han givit mig sin helige Ande? Varför giver han mig sin lekamen och sitt blod? Varför tackar jag honom? Varför är jag glad? Varför kallar jag Gud min Fader? Alla dessa stycken säga, att jag är redan salig, ehuru ännu icke hemma, icke i åtnjutandet. Men det är dock lika visst, som om jag redan vore i himmelen.»

Och den som sålunda redan är Guds barn och vän och redan i tiden frisagd från alla lagens domar, han skall också i den yttersta domen vara fri från alla sina synder. Då Herren säger, att han »kastat våra synder i havets djup», att han skall »aldrig mer ihågkomma dem», då kunna vi vara trygga därpå, att de icke skola framdragas på den sista dagen. Såsom ock Herren Kristus giver tillkänna i sin beskrivning på den yttersta domen, Matt. 25:31-46, där vi höra Konungen uppräknat en hel mängd goda gärningar, som de välsignade högrahandsbarnen gjort, men icke en enda av deras synder. Huru kommer det till? Hava dessa aldrig haft någon synd? Märk då här en gång, att Herren Gud har allvar och mening med sina ord om syndernas förlåtelse – att det är något allvar och sanning i hans ord: »Deras synder vill jag icke mer ihågkomma.» Kristus bedyrar! »Sannerligen, sannerligen säger jag eder: Den som hör mitt tal och tror honom, som har sänt mig, han har evigt liv och kommer icke i dom, utan har övergått från döden till livet.»

Och glöm nu icke, att allt vad vi här betraktat icke är något löst ord, utan den evige, oföränderlige Gudens heliga förbund. Det är icke nog därmed, att Gud givit oss ett ord om nåd – vilket dock borde gälla mer än himmel och jord, efter det ju är »omöjligt, att Gud skulle ljuga» – utan han har ändå, till yttermera visshet, gjort det till ett förbund och testamente – och detta är stadfäst och beseglat med hans majestätiska ed. »Därför», säger aposteln, »då Gud ville fullständigare visa löftets arvingar oföränderligheten av sitt beslut, trädde han med en ed emellan, på det att vi, som hava flytt undan, skulle genom två oföränderliga ting, i vilka det är omöjligt att Gud skulle hava ljagit, hava en stark uppmuntran att hålla oss vid det förelagda hoppet» (Ebr. 6:17-18).

Och Herren Gud talar ofta om detta sitt förbund, kallar det ett »fridsförbund» (Hes. 34:25; 37:26), och säger uttryckligt, att det skulle vara ett »evigt förbund» (kap. 37:26; Jes. 55:3), och tillägger ändå ytterligare därom, att det skulle vara så orubbligt som det förbund, han gjorde med Noah, att en syndaflod icke mer skulle gå över jorden; »så svär jag ock, att jag icke mer skall vredgas på dig» Jes. 54:9).

Att Gud håller det förra förbundet, att icke åter en gång dränka jorden med vatten, det tro vi ganska visst; men att han aldrig skall tillräkna oss troende våra synder, det tro vi icke lika visst och fast. Men Herren Gud försäkrar åter och säger: »Bergen skola vika och högarna falla; men min nåd skall icke vika ifrån dig, och min frids förbund skall icke förfalla» (v. 10).

O, vi borde likväl låta sådana gudomliga försäkringar gå oss till hjärtat, låta den store, gode Guden vara en sannfärdig Gud och med hjärtlig trygghet vila på hans förbund. Vi hava stora skäl därtill, ja, så stora skäl till frid och trygghet för Guds vrede, som någonsin de saliga änglarna i himmelen, och »i himmelen har ingen ängel någon bävan för Gud», har en gammal lärare yttrat. »Ja», säger du, »änglarna äro syndfria.»

Visserligen; men Guds eviga förbund med sin Son måste vara lika fast grund för trygghet, som en ängels renhet. Kristus är mer än alla änglar. Så sant Gud icke ljuger i allt sitt evangelium om sin Sons utgivande för oss och den eviga nåden på hans förtjänst, så skall Gud icke tillräkna den troende någon enda synd till fördömelse. Eller skulle Gud tillintetgöra vad han i årtusenden så mångfaldigt förkunnat och heligt försäkrat? Skulle Gud förkasta sin egen lösepenning, sin älsklige Son? Då ville ock jag bliva förkastad. Skulle Gud bryta sin egen ed? Gud bevare oss för hädelse!

Tänk, när den helige Ande gör sådana förhållanden levande i själen, vilken salig trygghet, vilken himmelsk sabbatsro och vila för ett uttröttat syndarehjärta! Det är därom profeten säger: »Rättfärdighetens frukt varder frid, och rättfärdighetens lön varder evig frid och trygghet. Och mitt folk får bo på fridens mark, i trygga boningar och i lugna hyddor» (Jes. 32:17-18). Det är därom aposteln säger: »I haven icke fått träldomens ande åter till räddhåga, utan barnskapets Ande, i vilken vi ropa: Abba, Fader.» Och detta är den samvetets frihet ifrån lagen, som väl icke är så fullkomlig, som den vi i verkligheten och i Guds hjärta äga – ty vår tro är ofullkomlig; men vår frihet från syndens tillräknande i Guds hjärta är alldeles fullkomlig – dock är även vårt samvetes frihet en viktig sak, som bör med all omsorg vårdas; ty det är denna frihet eller barnaförtröstan, som är själva livet och hjärtat i den nya människan, samt livet och kraften i all helgelse, såsom vi förut visat.

Och dessutom är denna trons frid det högsta lov, vi kunna hembära Gud, för all hans nåd, den högsta och behagligaste ära, vi kunna bevisa honom. Måtte därför alla kristna väl lägga på hjärtat den slutförmaning, aposteln giver galaterna, då han hade förklarat för dem vår frihet ifrån lagen – och med vilken förmaning även vi nu vilja sluta detta. Den lyder sålunda:

»Till frihet har Kristus frigjort oss; stå därför fast och låten eder icke på nytt fångas under träldomsok» (Gal. 5:1).

Många även uppriktiga kristna äro ännu så okunniga om det andliga livets egentliga väsende, att de anse denna förmaning icke äga mycken vikt, förstå icke, att den är för liv och salighet angelägen, utan mena, att den gode aposteln härmed blott uppenbarar en synnerlig ömhet om galaternas frid och välbefinnande. Ty så bedömes ofta en evangeliis förkunnare ännu i

dag. De förstå icke, att det är någon fara för deras andliga liv, om samvetet blir neddraget och fångat under lagens trälomsok. Måtte Gud få väcka alla sådana ur deras villfarelse!

Aposteln har ett annat förstånd om saken. Han gör denna förmaning så övermåttan viktig, att han säger, att om du blott förlorar samvetets frihet och blir fångad under lagen, så att du börjar i egna gärningar söka din rättfärdighet, eller vänta liv och helgelse av lagen (Gal. 3:2,5), så har du »förkastat Guds nåd» (2:21), så »lyktar du i köttet» (Gal. 3:3), så är du »under förbannelsen» (v. 10), så är du, en tjänstekvinnans son», som efter all din tjänst skall »utdrivas» (4:30); så är du »skild från Kristus och är fallen ifrån nåden» (5:4).

Och han säger att denna punkt är så grannlaga och ömtålig, att om du med uppsåt och mening blott inblandar något litet av egna gärningars nödvändighet till salighet och icke låter Kristus vara ensam därtill nog, så är tron skämd, »degen syrad»; ty det är därom han brukar det ordet: Litet surdeg syrar hela degen (v. 9).

När nu hela vår natur så starkt lutar åt självrättfärdighet, självbetydenhet i andliga ting, genom den självförgudning, varmed ormen i syndafallet uppfyllde människan, så att ingenting är så galet för förnuftet och dödande för hjärtat, som det att vi skola vara alldeles till intet gott dugliga, utan såsom helt förtappade hava allt av nåd och gåva, genom Kristus; så borde var och en förstå, att faran för att bliva fångad under lagen icke är så ringa, som de okunniga mena. Härtill kommer, för det andra, att vår fiende djävulen väl vet, att, med allt vad han eljest kan göra oss, han dock intet väsentligt vunnit, så länge vi ännu förbliva i tron, i fristaden Kristus; att först då blir det döden, när han lyckats föra oss ifrån Kristi kärlek till eget arbete, under lagträldom och otro, så att livet i Guds Son upphör. Ja, då blir det döden, om vi ock behölle det skönaste leverne.

Därför kan man med sanning säga, att allt vad djävulen åsyftar med alla sina anfall och frestelser, med allt sitt avgrundsnit, sin list och makt, går ytterst därpå ut, att han må föra oss ifrån det goda barnaförhållandet med Gud, ifrån »den frihet, till vilken Kristus har frigjort oss», och bringa oss under träldom och otro. Icke utan skäl brukar aposteln det ordet »fångas» – det är en jägare, som vill »fånga» oss! – och bliva vi blott fångade under lagens trälomsok, då äro vi ock genast trälar under det inre syndaväsendet, ja under djävulen och döden.

Till denna träldom kan djävulen bringa mindre övade kristna på ett mycket enkelt sätt, nämligen blott med att påpeka, att de ännu äro syndare och att Gud hatar och fördömer synden. Här har han tvenne sanningar, med vilka han förvänder oss ifrån den rätta sanningen. Fastän vi ock äro sannfärdigt födda på nytt och hava en helig och villig ande, varigenom vi bliva nya människor, är dock köttet, det gamla hjärtat, uppfyllt med allt det syndafördärv, som Adams fall medförde och vilket rör sig i oändliga riktningar, i tankar, känslor, begär, ord och gärningar, i tröghet till det goda, kallsinnighet mot Gud och nästan, olust till ordet och bönen, syndiga sinnesrörelser och mer dylikt. Då står Guds ord och

fördömer allt detta, och jag kan likväl icke göra mig fri därifrån; huru skall jag då kunna tro, att jag är i en beständig nåd och vänskap hos Gud?

– Särdeles svår blir frestelsen till misströstan och otro, när djävulen förehåller mig Guds egna ord, som tyckas fördöma mig. Först innehåller hela bibeln en stor mängd förskräckliga hotelser över säkra, ogudaktiga skrymtare. Då världen är full med sådana, måste ju Guds ord innehålla mycket för dem. Men en andligen fattig själ, som tuktas av Anden, känner ju allt ont hos sig och säger: »Ja, jag är just säker, jag är ogudaktig, skrymtaktig o. s. v. – ty allt sådant ligger ju i det gamla hjärtat. Detta använder då djävulen att därmed mörda och nedgöra min arma tro.

Vidare, då varje kristen måste vörda lagens bud, såsom oföränderliga rättesnören, och han ändå ideligen blir straffad av samma bud, huru skall han då likväl kunna tro, att han står i en beständig nåd och vänskap hos Gud? Vi skulle ju icke blott veta, utan fullgöra Guds vilja; men med allt vad nåden verkat i mig, kan jag dock icke finna, att jag fullgör Guds bud; då kommer genast lagens dom över samvetet. O, vilken nåd och visdom här då fordras, nej, vilket Guds under, vilken Guds mäktiga hjälp, om man här skall kunna bliva fast i tron på Guds nåd!

Här skall det då bliva väl nödigt att djupt och grundligt betrakta, vad Guds nådeförbund innebär, nämligen att alla dessa domar och hotelser endast skola drabba dem, som äro utan Kristus – eller ock endast drabba på själva synden och den utvärtes människan, – men alls icke röra nådeståndet, så länge jag är under Kristus; att Gud väl vill med sin lag straffa och rätta vad orätt är i mitt leverne, ja, även med yttre straff och plågor förfölja och döda mina synder, men att jag på samma gång är uti en evig nåd; att han endast vredgas på min fiende, synden, vilken jag även efter anden hatar, men att han icke vredgas på mig, som är i Kristus fullkomligt fri all vrede, alla lagens domar och hotelser, har en beständig förlåtelse och är redan inskriven i himmelen, såsom hans barn och arvinge.

Såsom Kristus så tydligt visade, då han bestraffade sina lärjungars träta, om vilken av dem som vore störst – en så vederstygglig synd – men i samma stund, såsom om ingenting hade hänt, talar om deras äreplatser i himmelen (Luk. 22:24-30). Så säger ock Johannes: »Mina barn, detta skriver jag till eder, på det att I icke mån synda; och om någon syndar, så hava vi en försvarare hos Fadern» etc.

Det var blott det, han ville, att de icke skulle synda; men om så illa skedde, skulle de ock veta, att de hade en försvarare i himmelen – denna tröst skulle de icke låta beröva sig. Huru nödigt är det icke att djupt och grundligt betänka denna åtskillnad; låta lagens bud och hotelser drabba blott på synden, men icke på barnaförtröstan, utan behålla sin visshet om den eviga nåden genom Kristus! Detta är den rätta friheten ifrån lagen.

Härom har den fromme Spener med mycken eftertanke och varsamhet talat sålunda: »De trogna äro på detta sätt fria ifrån lagen, att de hava en fullkomlig och beständig förlåtelse för

sina synder. Och om denna förlåtelse är i sanning att märka, att hon består i tvegehanda: först, att de synder, som människan före sin omvändelse, då hon icke stod i nåden, hade begått, eller de synder, varigenom hon till äventyrs en gång förlorat sitt nådestånd, bliva henne, om hon åter blir omvänd och kommer till Kristus, så fullkomligt förlåtna, huru stora de än måtte vara, att på dem skall aldrig mer tänkt varda.

För det andra består förlåtelsen däruti, att så länge människan står i tron och alltså icke självviljande tjänar synden, allt hennes inneboende fördärv och hennes svaghetssynder, som ännu vidlåda henne, och med vilka hon förgår sig, det vare nu genom underlåtenhet och ofullkomlig utövning av det goda, eller genom syndiga begär, tankar, ord och gärningar (vilka, om hon icke vore i Kristus, skulle vara fördömliga) – att alla dessa synder genom den gudomliga nåden icke bliva av Gud henne tillräknade, utan för Kristi skull så översedda, som hade hon alls icke begått dem.

Detta är grundtanken i Pauli ord: »Så är nu ingen fördömelse för dem, som äro i Kristus Jesus, de som icke vandra efter köttet, utan efter Anden.» Alltså hava de ännu köttet kvar, vilket i och för sig är underkastat lagens förbannelse; köttet retar dem även ännu till att vandra efter dess drift, uppväcker därför hos dem onda lustar och begär, vinner även stundom någon fördel över dem, så att ock verksynder därav kunna uppstå, vilka i sig själva förtjänte förbannelse; men emedan de ännu äro i Kristus Jesus, varifrån intet annat än fritt övade synder och otro kan skilja dem, så äro sådana synder för Kristi skull dem icke till fördömelse. Ty de själva äro icke under lagen.

– Det finnes här en makalös salighet, utan vilken vår övriga tröst skulle vara alltför svag. Ty om vi än för övrigt visste, att våra synder, även sådana stora synder, som nu mera äro förbi, voro oss förlåtna, då vi i sann bättring erkänt dem och sökt förlåtelse; så skulle vi likväl icke ett ögonblick göra annat än bedja om förlåtelse, emedan ingen stund förgår, varunder vi icke märka eller ock måste frukta, att vi i ett eller annat syndat eller åtminstone underlåtit något gott; varför alltid närvarande synder vore för handen.

Detta skulle då bibehålla oss i ständig ångest och modlöshet och aldrig tillåta oss att med någon fröjd vända vårt ansikte till Gud; vilket även skulle förhindra kraften till det goda. Men detta är vår härliga tröst, att vi så länge vi stå i tron (och alltså icke heller giva synden den frihet, hon söker), äro så alldeles fria från lagen, att densamma icke får fördöma oss för våra ännu vidlådande synder, utan Gud låter dem för Kristi skull vara så förgättna, som om de icke vore till.

Såsom förut är sagt, äro synderna alltid i sig själva fördömliga, men hos dem, som äro i Kristus, bliva de icke tillräknade. Detta upphäver icke, utan tvärt om förökar deras ödmjukhet och gudsfruktan och giver dem en härlig trosfrimodighet, som är grunden för all andlig kraft.

Här gäller nu endast att icke blott förstå och veta sådant, utan ock börja att allvarligen använda denna vår visdom, när de rätta drabbningarna pågå. Och här måste vi anmärka ett

mycket fördärligt fel, som i synnerhet vidlåder vissa yngre och ostadiga kristna, nämligen att de icke allvarligt använda sin kunskap om Guds nådeförbund, när fienden genom lagen och samvetet bestormar dem, utan gå öppna för varje ingivelse och således äro beroende av tillfälliga intryck. Sådant heter icke att »gömma Herrens ord» och »göra hjärtat fast genom nåden».

Vi kunna därför icke nog beprisa den visdom, som talar i den predikan, där Luther lär, huru vi skola svara lagen och djävulen, när vi på orätt sätt angripas i samvetet (på 3 sönd. eft. Tref.). Han lär med många och kraftiga ord, huru nödigt det är att skilja mellan tvenne ting, nämligen samvetet och levernet, tron och vandeln.

När det gäller tron och samvetet, då skola vi ingen lag inrymma, så framt vi vilja bliva stående i friheten, utan låta det vara alldeles avgjort, att i oss är beständig synd, att det är förbi med vår rättfärdighet inför lagen; men att vi hava en helt annan rättfärdighet, med vilken vi skola bestå inför Gud, nämligen att Guds Son har varit under lagen »för oss», och även för oss blivit en förbannelse. Däremot när det gäller levernet, skola vi med all undergivenhet emottaga alla lagens bestraffningar och rättelser och kunna då aldrig nog akta på dess bud. Ut i tron och samvetet skola vi leva så fria, »som om aldrig någon lag varit given på jorden, varken ett eller tio bud»; men när det gäller levernet, skola vi vara såsom trälar, dock icke för lagens hots eller löftens skull, utan av innerlig lust och kärlek, av glad, hjärtlig tacksamhet för vår kostliga frihet från lagens domar.

»På detta sätt», säger Luther, »måste en kristen lära att regera sitt samvete inför Gud, så att han icke låter fånga det med någon lag, utan om man därmed vill anfäktas hans tro, han då värjer sig däremot och gör, såsom Kristus här gör; han gör sig i sin sak så orubblig, sällsam och underlig, att ingen Moses eller lagdrivare kan komma fort med honom, fastän han eljest är den allra ödmjukaste, mildaste och vänligaste man. Så böra ock vi göra. Men detta är en hög och svår konst, den ingen annan fullkomligt kan, än denne mästare. Ty djävulen har sitt spel uti vårt kött och blod, när han tager människan på samvetet och tilltalar henne för vad hon har gjort eller icke gjort.»

Och i synnerhet om han först lyckats att föra henne i någon svårare synd och sedan kan ingiva henne, att hon därigenom är rent av fallen ifrån nåden och måste nu erfara något synnerligt i sitt hjärta, såsom tecken till ny benådning, men detta synnerliga icke låter känna sig, utan lagen nu, såsom vanligt, då samvetet blir bundet i otro, verkar blott en besynnerlig torrhet och dödhet i känslan; eller om en eljest uppenbart benådad kristen drages med en i något visst avseende mycket svår natur, som han aldrig helt undkommer, utan med allt sitt gråtande, bedjande och bruk av nådemedlen överrumplas han ännu av synden, som alltid »låder vid honom»; och djävulen ingiver honom, att detta är detsamma som syndens herravälde, eller som att »göra synd» – o, i dessa båda händelser kan den helvetesfienden på ett förfärligt sätt martera en människa, uppfylla hela själen dag och natt med ett brusande sorl av hotelser och Guds vrede och förbannelse, så att hon tror sig vara den ohyggligaste syndare på jorden.

Huru skall jag nu i sådana svåra omständigheter undgå att bliva fångad under lagen? Ja, nu gäller det att vara rustad med de rätta vapnen och kunna »stå djävulen emot, stadig i tron», och svara: »Om ock min synd vore ännu en gång svårare, så skall likväl icke min Herre Kristus kunna göras till syndare. Jag vill dock giva hans blod och hans sanning ära». Jag minns ännu den evige Faderns ord: »Om edra synder än vore blodröda, så skola de dock vardas vita såsom snö; och om än de vore röda som purpur, skola de vardas såsom ull» (Jes. 1). Om jag ock ännu länge icke får känna något synnerligt i mitt hjärta, vill jag ändå låta hans ord vara gudomlig sanning. Vik ifrån mig, du satan! Synden skall icke fördöma mig, så länge Kristus lever. Och vore synden, såsom du säger mig, mitt eget görande, så skulle jag icke länge gråta över henne (Rom. 7:20).

Och huru vill du, falske ande, på ett så förvänt sätt göra mig till helgon, att du talar därom, att jag syndat? Jag har ju aldrig menat, att jag vore syndfri. Det är ju längesedan förbi med min egen rättfärdighet inför lagen; så att i den frågan om min benådning gäller det ingenting, vad jag är eller gör eller gjort, utan här gäller endast, vad min Herre Kristus gjort åt mig samt ännu är och gör såsom min försvarare hos Fadern. Vi äro nu inne i brudkammaren, där endast brudgummen bör vara med bruden.

Lagen bultar ändå alltid på dörren och säger: Men du bör även själv vara from och helig och hålla Guds bud, om du vill bliva salig. Svar: Det är sant, att jag bör vara helig och hålla Guds bud; men blott för det tillägget: »om du vill bliva salig», så vill jag nu icke alls höra dig; blott därför, att mitt samvete är angripet av ett lagens villkor för saligheten, vill jag nu vara dig alldeles kvitt; ty i den frågan, om min salighet, gäller mitt leverne alls intet, emedan det ju redan är avgjort, att jag är förlorad inför lagen; men ock, att jag har en fullkomlig rättfärdighet i min dyre brudgums rika förtjänst. Han har för mig fullgjort allt vad du någonsin kan fordra. Jag varken får eller vill komma inför Gud med någon annan rättfärdighet.

Kom allenast i rätt stund med dina påminnelser, nämligen när det gäller mitt leverne — påminn mig t. ex. att vara barmhärtig, tålig, ödmjuk, kysk, förlåtande m. m., när min nästa behöver sådant av mig; men här, när det gäller mitt förhållande till Gud, då vill jag icke höra dig; ty då har jag en helt annan, en fullkomlig, ja gudomlig rättfärdighet, prisat vare min Herre Jesu namn!

På detta sätt kunde en kristen värja sig och bestå emot djävulens ingivelser och lagens hotelser, vare sig forna eller närvarande synder, så nämligen, att när lagen vill angripa samvetet och förneka mitt nådestånd, jag då dristigt slår bort honom och säger: jag vill gärna göra goda gärningar, när vi komma bland människor, som behöva det; men här, när mitt samvete skall stå inför Gud, vill jag icke veta därav; ty här gäller icke mitt leverne, utan endast min Herre Kristus.

– »Men om det är just däruti det fattas, att jag icke gör dessa goda gärningar ibland människor så, som jag bör?» Svar: Det är sannerligen illa och vore väl värt, att häruti skedde

någon förbättring – genom ett vaksammare leverne finge ock ditt samvete mindre svåra anfall – men skall du frälsas, så är det ändå nödigt, att du med makt genomtränger det tjocka molnet av motsägelser och ännu låter Kristus gälla mer, än hela din arma varelse. Annars måste du evinnerligen förgås. Genom tron kan allting hjälpas; genom otron blir det blott död och fördömelse.

Mycket mer hade ännu bort sägas i detta dyrbara ämne,*4 men vi måste nu lämna det. Vi vilja endast tillägga, att denna höga nåd, friheten från lagen, alls icke är förkunnad för de hårda, förmätna och obrutna själar, vilka alltför väl kunna den konsten att tro och vara säkra, eller för dem, som med vacker evangelisk bekännelse vilja även hava all frihet för köttet och leva, som dem lyster. Nej, så säger aposteln: »Varen såsom fria, men icke såsom haden I friheten till en täckmantel för ondskan; utan såsom Guds tjänare» (1 Petr. 2: 16).

Hos rätta kristna är väl köttet svagt, så att de ock kunna jämmerligen falla och förgå sig, men där är dock en gudfruktig ande, som gärna låter förmana sig och söker förbättring. De åter, som med talet om evangelisk frihet vilja försvara ett köttsligt och världslikställigt väsende, hava icke Herrens Ande.

Men aposteln Paulus förmanar även de trogna att icke låta det falska hjärtat förleda sig till att missbruka denna dyrbara frihet. Han säger: I ären kallade till frihet, mina bröder; låten allenast icke friheten giva köttet tillfälle, utan genom kärleken tjänen den ena den andra. O, måtte alla Guds barn i tid taga även denna förmaning till hjärtat! Det är en allmän sjukdom eller förvändhet i våra sinnen, att vi äro bundna, där vi skulle vara fria, nämligen i samvetet; och alltför fria, där vi skulle vara bundna, nämligen till köttet. Låtom oss vaka!

Då vi hava en evig frihet från lagens domar, älskom då innerligen lagens bud, så att vi med glad håg tjäna vår nästa i kärleken, med ord, gärningar och tålamod! Vaktom oss att bedröva Guds Ande med synden emot hans heliga bud! Vaka och bed och fly, när du ser frestelsen nalkas. Fly gärna och villigt, då Gud är dig evigt nådig och öppnar sin famn för dig. Men har du varit olycklig att falla, så vet, att du har en »försvarare hos Fadern». och du skall icke förgås, om du flyr till honom och söker upprättelse, nåd och tröst och nytt uppsåt att sedan allvarligare vaka. Se, sådan blir hela vår väg. Herren vare med oss på den vägen och bevare oss både på högra sidan och den vänstra!

*1 nya översättningen står: »hava korsfäst».

*2 Gamla översättningen: »och jag måste tvinga dem».

*3 Normalupplagan: »uppfylla».

*4 Bogatzky har över detta ämne skrivit en stor bok, som även utgivits på svenska och innehåller 734 sidor.

Det gjorde Gud,

då han sände sin Son i syndigt köttets liknelse"

Julbetraktelser för alla tider på året

Huru härligt är det icke att höra ängeln utropa: »Se, jag bådard eder stor glädje: I dag är eder född Frälsaren» — och sedan den sköna lyckönskningssången av den himmelska härskaran: Ära vare Gud i höjden och frid på jorden, till människorna ett gott behag! Det är härligt att höra detta; och likväl är det mången from själ, som i sin livligaste julandakt ännu aldrig sett vad som egentligen utgör den »stora glädje», ängeln bebådard, ja, som all sin livstid ännu aldrig haft någon tjänst och nytta av detta barn. Och detta är i synnerhet ömmande och beklagansvärt, när detta är fromma, välmenande själar, vilka med allt allvar söka att värdigt fira sin Frälsares födelse, ja, rent av martera sina sinnen med ansträngningar för det ändamålet, under det de höra, huru man skall glädjas över detta barn, och de likväl gå år ifrån år med sådana bemödanden, utan att någonsin märka, vad tjänst han egentligen gjort dem, för vilken de skulle så glädjas — nej, det är slut med deras julglädje, så snart högtidskänslorna avsvannat och julljusen blivit släckta.

Visste du, vad Kristus gjort oss, så skulle du hela året igenom och hela din livstid fira jul, såsom vi ock skola i all evighet prisa Gud för detta, nådesunder, att han sände sin enfödde Son. Måtte vi då söka att fatta, vad som var egentliga ärendet med Guds Sons ankomst i världen, vad tjänst och nytta jag nu dagligen skall hava av honom; och vi böra däröver med allvar anropa Gud om hans Ande. Vill han vara oss nådig och gynna vår betraktelse, så kunna vi få mycket gott därav; i annat fall skola vi gå lika tomma därifrån. Ju längre man lever i denna skola, desto djupare övertygas man om den sanningen, att det egentligen beror av Herrens Ande, om vi skola få något saliggörande ljus om Kristus, det hjälper icke, att det är tydligt talat därom; såsom han själv sade: »Ingen känner Sonen utom Fadern, icke heller känner någon Fadern utom Sonen och den, för vilken Sonen vill uppenbara det» (Matt. 11:27, jämf. v 25).

Vad är då egentliga ändamålet, varför Gud sände oss sin Son? Vad är den utsände Sonens huvudärende till jorden, vad vill han här uträtta? Bland de många skriftens ord, som svara på denna fråga, är det, som vi läsa i Rom. 8:3, ett bland de märkvärdigaste, så lydande: Ty det, som lagen icke kunde åstadkomma, i det han var försvagad av köttet, det gjorde Gud, då han sände sin Son i syndigt köttets liknelse och för syndens skull och fördömde synden i köttet.

Visst hava vi hört samma sak redan av Jesajas märkliga julglädje, då han säger om barnet, som är oss fött, om Sonen, som är oss given: »Inför ditt ansikte skola de glädjas, såsom man gläder sig i andtiden etc., ty deras bördas ok och deras skuldras gissel och deras plågares stav skall han sönderbryta likasom i Midjans tid.» Vad är »bördans ok» annat än lagen, som binder syndens börda på våra skuldror? Vad är »skuldrans gissel» och »plågares stav» annat än samma trugande, hotande, straffande och fördömande lag, som beständigt plågar våra samveten? Därför har även Paulus uttryckligen kallat honom »träldomens ok» (Gal. 5:1). Och

uttrycken om »ok», »skuldrans gissel» och »plågarens stav» äro alla lånade från egentlig slavtjänst, där de arma trälarna av en påkörare, »plågare», drivas med gissel och stav att gå under ett ok och draga sten eller att bära tunga bördor.

Som sagt är: densamme Herrens Ande har visserligen genom profeten sagt oss detsamma, som här genom aposteln; men dels utgöra dock profetens ord ett bildspråk, så att det icke är så uttryckligt sagt, som här av aposteln — och när vår falska tröst är nedslagen och den gamle fienden icke mer vill gynna vår frid, utan anfäktar den, blir vårt sinne så misstänksamt mot alla Guds löften, att han måste tala riktigt uttryckligt, innan vi skola vara trygga på, att det är meningen, som tyckes oss vara alltför tröstligt — dels ligger ock i de ord av aposteln, som vi nu betrakta, ett uttryck av så gripande tröstligt innehåll, att det knappt i nya testamentet finnes ett dylikt. Vi skola se. Kristna som hava någon erfarenhet, skola besanna, att det ligger i våra tankar följande besynnerliga förvirring: vi medgiva väl, att Kristus har allt fullkomnat, att han var »född under lagen, för att friköpa dem, som voro under lagen», och att han »friköpte oss ifrån lagens förbannelse, då han vart en förbannelse för oss» m. m., men då vi betraktat allt detta med from andakt, så blir på ett ögonblick hela denna tröst till intet blott genom följande anmärkning: »Detta är allt sant och stort, men vad hjälper det mig, när jag likväl vet med mig, att jag i det och det stycket icke är eller gör, vad Gud av mig kräver? Det är någonting, som Gud uttryckligen kräver, men vilket jag ännu aldrig rätteligen fullgjort; det är något, som Guds ord uttryckligen straffar och förbjuder, men vilket jag ännu aldrig blivit kvitt. Huru kan jag då tillägna mig trösten av Kristi försoning?» — Se, det är emot denna tankeförvirring vårt språk är så högst märkvärdigt.

Se, vad aposteln här säger. Han säger, att det är just detta, som lagen icke kunde åstadkomma, det är detta Gud gjorde, då han sände sin Son i syndigt köttets liknelse. Vi skola komma i håg, att allt det Guds ord, som kräver något av oss, som driver och straffar oss, det hör till lagen. Nu känner du, att detta, som Gud kräver av dig, får han icke, detta, som lagen yrkar, kan han icke åstadkomma; därför blir du beständigt straffad, skyldig och nedslagen. Men — prisa Guds eviga nåd! — du skall icke förgås, säger här aposteln.

Ty »det, som lagen icke kunde åstadkomma, i det han var försvagad av köttet, det gjorde Gud, då han sände sin Son i syndigt köttets liknelse». Just det, som du i går eller i dag med ängslan tänkt uppå, såsom något, det lagen icke kan hos dig åstadkomma, just det har Guds Son redan fullgjort. Han skulle ju uti allting vara vår laguppfyllare och syndabärare — »född av kvinna, född under lagen». Då märker du, att Kristus blir dig till en verklig och stor tjänst, då kan du förstå, varför han skulle vara oss till en »stor glädje». Undra icke, att de själar, som hava en sådan reell tjänst och nytta av Frälsaren, icke kunna låta bli att fröjdas och prisa honom. — Eller kan man något saligare önska sig?

Om en själ, som känner sin syndauselhet, satte sig ned att önska, kunde hon intet lyckligare upptänka än detta: Ack, om Gud hade givit oss en viss man, som för oss fullgjort lagen och åtagit sig straffet! Ack, om Gud givit oss en viss man, som med sin lydnad förvärvat oss en fullkomlig rättfärdighet, så att Gud genom honom vore riktigt tillfredsställd och nöjd med oss

och kunde nu alldeles fritt älska oss, såsom han i begynnelsen älskade allt, det han hade gjort, i synnerhet sin avbild, människan! Tänk om Gud hade fattat ett så nådefullt råd för vår frälsning! — Det är väl icke möjligt, att det redan är så?

Ja, nog tycktes Paulus hava så menat, då han skrev: »Det som lagen icke kunde åstadkomma, i det han var försvagad av köttet, det gjorde Gud, då han sände sin Son i syndigt köttets liknelse.» Nog tyckes sådant ligga i Kristi ord, då han säger: »Så älskade Gud världen, att han utgav sin enfödde Son» etc. Nog tyckes sådant ligga i Pauli ord, då han säger: »Såsom genom den ena människans olydnad de många hava blivit gjorda till syndare, så skola ock genom den enes lydnad de många göras rättfärdiga.» Och åter i Kristi ord, då han säger: »Jag helgar mig själv för dem» etc. »Människosonen har icke kommit för att låta tjäna sig, utan för att tjäna och giva sitt liv till lösen för många.» O, du eviga Guds kärlek! Vem kan rätteligen prisa dig? O, du tröttsamma otrosmörker, som icke tillåter oss att se Guds härlighet!

Det är ju hela det stora huvudinnehållet av allt Guds evangelium, att Gud sände sin Son i världen, för att fullgöra vad lagen icke kunde åstadkomma hos oss. Därom bära alla profeterna vittnesbörd och därom alla förebildande personer och inrättningar i gamla testamentet; och därför säger åter Paulus på ett annat ställe: Men då tiden var fullbordad, sände Gud sin Son, född av kvinna, född under lagen, på det att han skulle friköpa dem, som voro under lagen. Och åter: »Kristus är lagens ände» — märk: Kristus är lagens ände – »till rättfärdighet för var och en, som tror».

Men vad betyder det, att aposteln säger, att lagen var försvagad av köttet? Är då köttet så starkt? Är icke köttet svagt? — Svar: Köttet är starkt i ondska och svagt för alla frestelser; därför bliva den heliga lagens krav på oss fruktlösa. Talesättet, att lagen »försvagas av köttet», blir i synnerhet genom följande liknelse tydligt: Om jag ville hava ett vackert bohag gjort, och det av en skicklig mästare, vilkens verktyg också äro mycket skarpa, men jag ger honom till ämne ett helt förmultnat trästycke fullt med maskhål i alla riktningar, så skall all hans konst och hans goda verktyg här komma på skam; ty ämnet var sådant, att det icke kunde arbetas, det faller sönder mellan händerna. Hans skicklighet varder försvagad genom ämnets oduglighet. Så är det ock här.

Lagen är väl helig och god, dess bud stränga och dess hotelser fruktansvärda, så att för Guds vilja rör sig hela skapelsen, alla himlakroppar och alla änglaskaror; men människan — detta fördärvade ämne, människan — hon kan icke av den heliga lagen formas efter hans vilja; det är i hela vår natur en löslighet, en oeffterättlighet, man vet icke, vart våra bästa uppsåt taga vägen, »ämnet faller sönder mellan händerna». Gud säger om människans hjärta, att det är illfundigare än allt annat och fördärvat — eller såsom det i grundspråket även lyder: trotsigt och försagt. En människa kan förskräckas, gråta, kämpa, svettas och bedja, för att hålla lagen, och likväl, när det gäller, bryter hon den lika grovt, som om hon aldrig hört dess hot. Ja, hon kan förtvivla och likväl synda; det är ingen hållning, såsom mången ömklig lagträl bevisar; hon kan, som sades, förtvivla av bävan för lagens dom och ändå genast helt lättsinnigt synda — åter förskräckas och åter synda.

Tänk, då lagen icke ens förmår på längden avhålla lättsinnet och verka en varaktig syndaånger, såsom gamla utarbetade lagtrålar bevisa, att de icke kunna rätt bittert ångra synden — de kunna förtvivla, och likväl åter vara lättsinniga — då måste man väl säga att själva ämnet är odugligt, att det sönderfaller; vad lagen kräver finnes icke hos människan, och det är svårt att giva man icke har.

»Ja men», säger du, »hava vi icke en fri vilja? Vad skall det ordet annars betyda, om vi icke hava förmåga att göra vad Gud kräver?» Svar: Fri vilja är ett minnesord från paradiset saliga dagar före fallet. Då hade människan en fri vilja; men sedan Adam och Eva togo av den förbjudna frukten, har den aldrig funnits i hela deras släkte. Paulus säger så: Jag är köttslig, såld under synden. Märk, såld! Den, som är såld till slav, har icke mer sin fria vilja. Ja, aposteln säger ännu mycket mer. Det är icke nog därmed, att lagen icke förmår göra oss heliga, aposteln säger, att den tvärt om förökar synden, emedan den dels genom förbud uppväcker mer begärelse (Rom. 7:7-8), dels ock gör människan bitter emot Gud, när hon känner, att hon icke kan vara lagen underdånig (Rom. 8:7). Tänk nu, när lagen på en gång förökar synden och tillika fördömer den, förökar och förbjuder — förökar och fördömer. O, vilken nöd! Så går det till, att lagen »kommer vrede åstad».

När nu människan icke tror detta, att hon är så alldeles grundfördärvad och oduglig, utan menar, att hon väl ännu har förmåga, blott hon genom lagen bleve rätt uppskrämd att riktigt taga ut sina krafter — vilken inbillning sitter så djupt i all människonatur genom det giftiga frö, som ormen där inlade med de orden: »I skolen bliva såsom Gud» — när en människa i följd härav icke tror, att hon är så helt förtappad och lagen på henne så fruktlös, då uppkommer denna ömkliga, oändliga strid, varigenom så många väckta själar äro nära att alldeles förgås, under en beständig retelse att löpa efter fantomet (inbillnings-synen); de se den älskade bilden av vad de borde vara beständigt framför sig, men när de vilja gripa den, flyr den undan och förorsakar ny smärta. De kunna aldrig låta säga sig, att det är en fantasibild av vad vi en gång voro och vad Gud i sin helighet är, men vilket sedan aldrig funnits hos mer än en, den människan Jesus Kristus.

Men att lagen måste beständigt ställa bilden för oss, på det att vi på detta sätt skola begråta vad vi förlorat, och söka honom, som har vad vi sakna, det är Guds egen visa förordning och mening; men den självrättfärdiga människan vänder det sig till skada, tror, att hon ännu har förmåga att fullgöra Guds krav, kämpar och kväljer sig därmed, till dess hon äntligen helt uttröttad och tillintetgjord måste giva sig — ja, giva sig, för att såsom helt förtappad taga nåd som nåd. Detta är den trånga porten. Och först sedan, när samvetet blivit »dödat från lagen», blivit frigjort och saligt i Kristus, först då börjar hon förnimma några nyfödda livskrafter att älska och följa Guds bud — dock alltid blott i den mån hon förbliver i detta frigjorda och troende sinne.

Men nu, mot denna djupa, oändliga självrättfärdighet och det utmarterande otroskval, som därav kommer, då du likväl intet annat finner hos dig, än idel fördärv och ondska, vore det

dock ett välsignat medel, om det en gång bleve dig givet att stanna och se, vad Gud för allt detta vårt elände gjort och förordnat — om det vorde dig givet att se, vad det korta ordet innebär: då han sände sin Son i syndigt köttets liknelse. Hör ännu, såsom om det vore första gången — hör en märkvärdig bebådelse: Gud sände sin Son. — Tror du det? Har du någonsin rätt betänkt och verkligen trott, att Gud sänt oss sin Son? — »Trott, att Gud sänt sin Son! Vem skulle tvivla därpå?» — Nej, hör, huru vi frågade: Har du någonsin verkligen trott det? Du har kanske aldrig tvivlat, men ock aldrig verkligen trott det.

Skulle vi verkligen tro, att Gud utgivit sin Son för oss och att denne är vår broder och laguppfyllare, så skulle vi väl knappt kunna leva för fröjd och förundran. Att den store Herren Gud, som i begynnelsen skapade himmel och jord med allt vad däruti är, allt till tjänst för människan, hans avbild och arvinge — att denne käre Guden har sänt oss sin Son, för att fullgöra allt, det lagen icke kunde åstadkomma, tror du det? Det är mycket gammalt och bekant, de små barnen veta det, men har du någonsin verkligen trott det? Den som kan med lätthet tro detta, den har aldrig märkt, vad det innebär. Tänk, att Guds Son, som var hos Fadern av evighet — såsom Johannes säger: Ordet, som i begynnelsen var hos Gud och var Gud — och som skapade allting — det »Ordet vart kött», Gud blev människa.

Det är icke så, som några påstått, att Gud varit människa av evighet, vilket man velat bevisa därmed, att människan utgjorde Guds avbild; nej, Johannes säger uttryckligt: att »Ordet vart kött». Detsamma uttalar Herrens Ande i de märkliga orden hos profeten Mika, kap. 5:2, där han på förhand uppenbarar, i vilken stad Kristus skulle födas: »Och du, Betlehem Efrata, för ringa» etc. — av dig skall åt mig utgå den, som i Israel skall vara en Herre, och vilkens utgång är ifrån fordom, ifrån evighetens dagar.» Se och märk! Denne, »vilkens utgång är från fordom, från evighetens dagar», han skall nu »utgå av Betlehem», där skall han födas och bliva människa. Och detta, att Gud i tiden blivit människa, det lovar något stort för människan, det bevisar något om hans stora nådetankar och avsikter med människan.

Tänk, då Gud för vår skull blivit människa! Kan du tro detta, och att det skedde just därför, att han skulle fullgöra det, som lagen icke kunde åstadkomma, och likväl ett ögonblick tänka på dig själv och din rättfärdighet — likväl ett ögonblick för dina uselheter stå tillbaka i träldomsanda? Kan du verkligen tro, att Gud sände sin Son att vara vår tjänare, att fullgöra lagen för oss och utgiva sitt antagna människoblod för all människoskuld — och likväl ett ögonblick vara ängslig? Skall du verkligen gälla mer, än Guds evige Son? Skulle icke för denna stora uppenbarelse alla dina sorger på en gång försvinna såsom ett intet och förvandlas i ett oändligt lov?

O, bed Gud om öppnade sinnen, bed Gud blott fördriva otrons tunga dimmor, så skall du bliva full av frid och saligt tillbedjande och säga: »Nu vill jag icke mer! Gud har givit oss sin Son — då vill jag icke någonting mer. Visst är min mångartade ovärdighet mycket stor; men om den ock vore tusende gånger större, så blir den likväl här till intet, då Gud sänt oss sin Son. Blott honom vill jag prisa.»

Se vidare på apostelns beskrivning häröver. »Gud sände sin Son i syndigt köttets liknelse» — d. ä. i skepnad av det syndiga köttet, människan. Likasom Mose till räddningstecken i öknen gjorde en orm av yttre likhet med det giftiga släktet, men vilken dock intet gift hade, så skulle ock Kristus vara lik vårt syndiga släkte, på det vi även därav skulle se, vad han åsyftade, eller för vilkas skull han var kommen. Han skulle vara »lik bröderna, dock utan synd». — »Och fördömde synden i köttet genom synd»;(gamla översättningen) d. ä. genom sin synd, den han hade påtagit sig och offrade i sin lekamen på trä, fördömde han synden så, att den icke mer skall gälla till vår fördömelse.

Eller ännu tydligare: Då Kristus för oss utstod syndens fördömelse, framtog han synden hennes fördömande makt. Det ligger en märklig hemlighet i detta eljest dunkla uttryck, men vilket på det noggrannaste återger det egentliga förhållandet. Kristus har icke borttagit synden från världen, men genom sin påtagna synd bragt all synd under den dom, varigenom hon icke skall gälla till vår fördömelse. Liksom en redan till döden dömd mördare icke mer gäller något såsom medlem i samhället, utan, även medan han ännu lever till kroppen och i fängelset avbidar sin dödsdag, är för samhället såsom redan död — kroppsligt liv har han ännu, så att om någon kommer honom för nära, kan han väl ännu en gång mörda; men han har ingen talanderätt i det allmänna, han gäller för samhället icke mer än en död — så är det ock med synden.

Hon är igenom Kristi synd, den han för oss bar och offrade i sin lekamen, fördömd såsom ogiltig till fördömelse, hon har ingen talan till att fördöma dem, som hava detta offer för sig; hon har väl ännu kroppsligt liv i vårt onda kött, det få vi dagligen bittert känna, och hon kan också ännu mörda själar, men märk, endast genom att bringa oss bort från Gud, icke genom sin fördömande makt, utan genom sin inverkan på själen; ty de som »äro i Kristus» (v. 1), dem kan hon aldrig fördöma — »det är ingen fördömelse för dem, som äro i Kristus Jesus»; den synd, som ännu bor hos dem, har genom Kristi försoningsdöd förlorat sin fördömande makt.

Detta är meningen, varför ock Paulus just här brukar detta talesätt, då han ville förklara, vad han i v. 1 har sagt, nämligen det nyss anförda: »Det är ingen fördömelse för dem, som äro i Kristus Jesus». Detta var ju ett underligt och högst tröstligt ord. Och huru förklarar han det? Jo, säger han i v. 2, ty jag är frigjord från lagen.*

Men huru kunde jag frigöras från lagen? Jo, v. 3. »Ty det, som lagen icke kunde åstadkomma, i det han var försvagad av köttet, det gjorde Gud, då han sände sin Son, och fördömde synden i köttet genom synd.» Där återfår man talet om »fördöma» till förklaring, varför det är ingen »fördömelse» för dem, som äro i Kristus Jesus; ty Kristus fördömde synden genom synd, genom den synd, som fördömde honom.

Såsom han nu här säger om synden, icke att den är borttagen från världen eller från vårt onda kött, utan endast att hennes fördömande makt är henne berövad, då Kristus utstod syndens fördömelse för oss, så talar han ock om lagen, sägande: »Kristus friköpte oss från lagens

förbannelse, då han vart en förbannelse för oss (Gal. 3). Själva lagen är icke upphävd, den tilltalar oss ännu, förklarar oss Guds vilja och yrkar dess efterlevnad; men dess förbannelse, från den äro vi förlossade; lagen kan aldrig döma över dem, som äro i Kristus Jesus.

Genom trons svaghet behålla vi icke alltid detta förstånd, utan låta väl ännu oroa och förskräcka oss av lagens domar; men i verkligheten blir ingen troende dömd efter lagen; ty skulle vi ännu dömas efter lagen, då vore all Kristi förtjänst genast till intet gagn. På samma sätt talar skriften om döden. »Du död, var är din udd?» Själva döden finnes väl ännu kvar, men dess gruvliga udd, dess betydelse såsom syndens lön — denna udd är avbruten. Själva synden, lagen och döden finnas kvar, de hava ännu kroppsligt liv, såsom den dödsdömde mördaren; men deras egentliga anseende, deras talanderätt hava de förlorat så att synden hos de troende gäller för Gud såsom ingen synd — »det är ingen fördömelse för dem, som äro i Kristus Jesus» — lagens dom är, såsom den icke vore; den kan bekymra samvetet, skrämma och hota oss, men får icke döma oss; döden kan lägga kroppen i jorden, men får icke behålla oss, utan skall endast som en välgörande tjänare hjälpa oss till vila.

Det fordras blott, att vi äro väl undervisade och troende, så att vi icke låta förbrylla oss, när vi se, att synden ännu lever, höra, att lagen ännu hotar, känna, att döden ännu angriper oss; då gäller det att komma ihåg, vad Kristus har gjort, då han med sin påtaga synd fördömde synden, med förbannelsens bärande förlossade oss från lagens förbannelse och vid sin död gjorde döden oskadlig. — Alltsammans skedde uti Kristi stora seger över synd, död, djävul och helvete, varför aposteln så trotsar dessa våra förtryckare, att han säger: »Du död, var är din udd? Du dödsrike, var är din seger? Dödens udd är synden; syndens kraft är lagen; men Gud vare tack, som giver oss segern genom vår Herre Jesus Kristus».

Luther säger, att såsom judarna trotsade Kristus, då han var fästad vid korset: »Är du Guds Son, så stig ned»; så skola ock vi nu, till Kristi ära, trotsa allt, som vill förskräcka oss, men vilket han för oss övervann uti segern, och säga: Du leda synd, du lever väl ännu i mitt kött, men du skall icke fördöma mig; den makten är dig fråntagen, då min Herre fördömde synden genom synd. Du heliga, fruktansvärda lag, du har visserligen mycket rätt straffat mig, jag är en syndare; men din fördömsedom skall icke drabba mig, det skall han förbjuda, som friköpte oss ifrån lagens förbannelse, då han vart en förbannelse för oss. Du död, som så skrämmer mitt oförståndiga hjärta, du skall väl lägga min kropp i stoftet, men du skall icke skada mig, utan tvärt om göra mig en stor tjänst. Om ock det »dumma köttet» icke älskar dig, gör det dock gott, att du bringar mig till vila; ty jag känner honom, som sade: »Jag är uppståndelsen och livet; den som tror på mig, han skall leva, om han än dör» etc. Den Herren kan icke ljuga — och har sannerligen icke utgjutit sitt blod för att förvärva oss blott något timligt gott. Du grav och du dödsrike, var är din seger? Gud vare tack, som giver oss segern genom vår Herre Jesus Kristus.

Se nu här en skymt av det stora, utesägliga goda, som vi skola hava av den Frälsare, om vars födelse ängeln utropade: Se, jag bådär eder stor glädje! O, om vi ock kunde dagligen betjäna oss av detta i alla de anfäktningar, som komma därav, att lagen icke kan åstadkomma, vad

den kräver, att synden ännu lever och rasar i köttet, och samvetet därför fördömer oss. Vi skola vänja oss, att så snart något sådant vill rubba vår tro, genast stilla vårt hjärta för Gud och säga: Jag vet väl, att synden ännu lever, den är icke borttagen från världen, men den är fördömd, den gäller såsom redan död, såsom om den icke vore till, den kan icke hos Gud fördöma mig; och om jag icke kan alltid besinna detta, så gäller det likväl så hos Gud; ty han vet att värdera, vad hans enfödde Son har gjort. Just det som lagen icke kunde åstadkomma, det gjorde Gud, då han sände sin Son. Om jag nu i dag t. ex. är så kall, trött eller förströdd, att jag icke kan tänka på ordet, icke kan hava någon glädje eller smak på detsamma, utan känner mig alldeles som ett torrt träd, är det därför icke sant och gällande allt vad Kristus gjort? — »Men vad gagn har väl jag därav», säger du, »då jag är så förtorkad och icke förnimmer något trons liv?» — Du »förnimmer»! Vad betyder det? Vad förnimma vi under mörkret? Skall vår skiftande förnimmelse rubba vårt dyrköpta nådestånd? Skall vår bristande förnimmelse göra Kristus till intet? Och det är just genom dessa sidobetraktelser du förhindrar trons liv i ditt hjärta. Om du i dess ställe hörde och betraktade dessa stora och tröstliga förhållanden, så skulle du därigenom komma till förnyat liv. Det står ännu fast, att »det lagen icke kan åstadkomma hos dig, det gjorde Gud, då han sände sin Son».

— Jag är t. ex. nu alldeles obekvämt att bedja, så att jag rent av måste lämna det till en annan stund; men är det därför icke lika gällande, vad Kristus gjort? Är jag icke ändå i samma nåd hos Gud? Eller är Herren Kristus en halv och ofullkomlig Frälsare, så att min benådning skall till en del bero av mitt åtgörande? Gud bevara oss för att med sådan inbillad samverkan beröva Frälsaren hans ära! Har Kristus »under sitt köttis dagar med starkt rop och tårar framburit böner och åkallan», då vill jag icke ens med min bön söka fullkomna min försoning. Nej, hellre må jag aldrig bedja! Blott Lammet som är dödat, det är värdigt att hava ära och lov. Och genom att så hava allt i Kristus, kan mitt hjärta bliva så glatt, att också jag nu begynner bedja — och bedja i tron. På detta sätt vill jag vid alla möjliga uselheter hos mig hava den trösten och glädjen, att Kristus gjort just det, som jag icke kan göra eller lagen kan åstadkomma.

Jag kan icke rätt älska Gud, jag känner mig kallsinnig och hård; detta är vad lagen synnerligen straffar; men just detta som lagen icke kan åstadkomma, det gjorde Gud, då han sände sin Son. Jag kan icke rätt vaka och kämpa emot synden, det straffar lagen; men detta som lagen icke kan åstadkomma, det gjorde Gud, då han sände sin Son. Jag kan icke rätt ångra synden; även det gjorde Kristus, då han svettades blod i Örtagården. Skall icke Kristus vara min enda tröst? Eller skall ock min kärlek, min renhet, min ånger och min bön medverka till min benådning? Om jag i dag känner saknad av allt detta, känner mycken synd och mycken brist i min ånger och bön, skall därför min dyrköpta benådning hos Gud vara rubbad? Vad vore då tron och trons rättfärdighet? Nej, Kristus vill jag prisa. Och när detta blir en riktigt fast tro i mitt hjärta, då kan jag icke annat än älska honom, som gjort mig en så ousägligt nyttig tjänst, varigenom jag har en evig och varaktig nåd hos Gud; då börjar jag älska hans heliga vilja, samt ångra, hata och förbanna all synd, emedan denna misshagar honom; och då börjar det gå efter änglaskarans sång på Jesu födelses morgon, att Gud får all ära, jorden får frid och människorna en god vilja. Amen.

* Aposteln kallar lagen här en »syndens och dödens lag», emedan den »uppväcker synden» och »verkar döden», kap. 7:5—13; då han däremot kallar evangelium för »Andens lag, som tillhör livet i Kristus Jesus», såsom han ock talar i 2 Kor. 3:6-8. Om någon i följd av olika tolkares meningar vore oviss om, huru aposteln här menar, må han giva akt uppå följande huvudregel för all bibeltolkning: tyd aldrig ett enskilt och dunklare ställe så, att det kommer i strid med de många tydliga, eller med evangeliets lära i dess helhet; såsom ock Paulus yrkar: »Har någon profetian, så vare hon i överensstämmelse med tron.» Nu har aldrig skriften lärt, att helgonen varit fria från striden mellan köttet och Anden, utan tvärt om säger samme Paulus uttryckligt, att »de, som tillhöra Kristus», hava »lustar och begärelser», efter de »korsfäst» sådana (Gal. 5: 24), och i samma kap., vilket börjas med orden: »Till frihet har Kristus frigjort oss; låten eder icke på nytt fångas under trældomsok», nämligen lagen, se v. 4, — i samma kap. där han således tilltalar »dem, som nu stodo i trons frihet», tillägger han: »Låten allenast icke friheten giva köttet tillfälle», v. 13. Hurudant är då köttet hos sådana troende? Jo, se v. 17: »Ty köttet har begärelse mot Anden, och Anden mot köttet: och dessa äro mot varandra, på det att I icke mån göra vad I viljen. Det lär ingen neka, att aposteln här talar om de troende. Således: Paulus lär icke, att tron gör oss fria från syndens inneboende, denna »syndens lag i lemmarna», ehuru han lär om den härliga friheten från syndens herravälde (Rom. 6: 14). Men en frihet, som Paulus ofta omtalar, är friheten från lagen; och det är just med denna frihets förklarande han här är sysselsatt; ty i det närmast föregående 7:de kap. säger han uttryckligt: »Så haven ock I, mina bröder, blivit dödade ifrån lagen, genom Kristi kropp» — »lösgjorda från den, i vilken vi höllos fångna» och vilken lag han då menar, giver han tydligt tillkänna, de han i v. 7 anför ur 9:de och 10:e buden: »Du skall icke begära.» — Då nu härtill kommer, att aposteln i detta kap. säger om denna lag, att den »uppväcker synden» och »verkar döden» (v. 5—13), vem undrar, att han strax kallar honom »syndens och dödens lag» och däremot kallar evangelium »Andens lag, som tillhör livet i Kristus Jesus». Såsom redan är anmärkt, finna vi likartade talesätt i 2 Kor. 3, där han talar om »bokstavens ämbete, som dödar», och ställer däremot »Andens ämbete». Är ännu någon i detta mål enträten, så fråga vi blott: Är det sant, att något Guds helgon i tiden varit av Anden frigjort från det onda köttets strid mot densamma, från denna »lag i lemmarna, som kämpar mot den lag, som är i vår ande»? Vi skola aldrig så tolka, att resultatet blir en falsk lära.

Skall du verkligen bli frälst och salig, verkligen komma in i himmelen?

Nionde årgången, 1850.

Vad är väl det yttersta ändamålet med allt vårt andliga strävande, vårt forskande, läsande, skrivande m.m., om icke att vi skola bli frälsta och saliga, att vi skola i tiden stå väl med Gud och i döden gå hem till Gud och vara hos Herren alltid? Skulle vi då icke böra stanna och besinna oss något, stanna och undersöka, om vårt andliga strävande är av den beskaffenhet, att det verkligen leder till detta saliga mål, på det vi icke må »löpa såsom till något ovisst eller kämpa, såsom den där hugger i vädret?» För många blir det då nödigt att först undersöka, om till äventyrs allt andligt strävande leder till målet, om var och en, som på något sätt söker Guds rike, verkligen skall komma därin, om varje religiös verkligen skall varda salig, eller om tvärt om vägen till livet är blott en; och sedan undersöka, om vi ock befinna oss på denna enda saliga väg, så att vi kunna med fröjd se åren ila till slut; eller om vi ännu måste komma till något annat liv, innan vi kunna saligen dö. Olyckligt, hemskt, om man icke får nåd till en sådan besinning!

Olyckligt hemskt, om man kan med den köttsliga säkerhetens lättsinne genast själv avgöra saken, utan prövning inför Herren! Men den, som får nåd till besinning och vill vara uppriktig mot sin själ, vakte sig väl att icke söka svaret på sina frågor ur luften, icke sätta sig ned att blott tänka och eftertänka eller vänta omedelbart svar i hjärtat; icke heller bör du i så viktiga frågor åtnöjas med någon människas mening, utan här rådfråga du endast den Herrens egna ord, som skall döma på den yttersta dagen.

Till sådant ändamål anföra vi här en tänkvärd förklaring av Kristi egen mun. Gud give oss nåd att märka, vad han talar!

I Luk. 13: 23—30 står: Och någon sade till honom: Herre, äro de få, som varda frälsta? Och han sade till dem: Kämpen för att komma in genom den trånga porten; ty många, säger jag eder, skola söka att inkomma och skola dock icke kunna det. Sedan husbonden har stått upp och stängt dörren, och I haven begynt att stå utanför och klappa på dörren, sägande: Herre, Herre, låt upp för oss, så skall han svara och säga till eder: Jag känner eder icke, vari från I ären; Då skolen I begynna säga: Vi hava ätit och druckit inför dig, och du har lärt på våra gator. Och han skall säga: Jag säger eder, jag känner eder icke, varifrån I ären: gå bort ifrån mig, alla I ogärningsmän. Där skall gråten och tandagnisslan vara, när I få se Abraham, Isak och Jakob och alla profeterna i Guds rike, men eder utkastas. Och de skola komma från öster och väster och från norr och söder och sitta till bords i Guds rike. Och se, det finnes sista, som skola vara de första; och det finnes första, som skola vara de sista.

Se, detta har den milde Frälsaren själv talat! Och så säger han här uttryckligt den förvånande sanningen, att många skola söka att ingå genom den trånga porten, och skola dock icke

kunna det! Och strax nedanför, att de skola i tiden vara sådana, som få umgås med honom och hans ord, att de skola kunna betyga: »Vi hava ätit och druckit inför dig, och du har lärt på våra gator.» Allt detta betecknar således människor, som varit medlemmar av det »bröllopet», där man äter och dricker med Kristus, det vill säga »himmelriket», nådens rike här på jorden.

Ty vi märka lätt, att Kristus åter här framhåller samma betänkliga förhållanden som i Matt. 22 med den mannen, som var i bröllopet, men utan bröllopskläder, och därför blev kastad i mörkret utanför. Och om den mannen är det mycket viktigt att märka, att han ingalunda betecknar blott den utvärtes församlingens vanliga världsliga medlemmar; ty detta bröllop betecknar icke mängden av alla döpta, utan en hop av sådana, som på Andens kallelser gått ut från världen, ty märk: Herren säger, att den hopen samlades genom en bjudning, vilken de flesta icke hade tid att hörsamma för sin köpenskap, jordagods och giftermål m.m.

Vem har icke tid att vara bland den utvärtes församlingens vanliga världsliga medlemmar? Men ingen av världens slavar kom till detta bröllop, säger Herren. Således var denne man en sådan, som hade för kallelsen till detta bröllop lämnat sin köpenskap och sitt jordagods, d. ä. genomträngt alla hinder och kommit på kallelsen till bröllopet. Sådant står likväl nu här: »De skola söka efter att inkomma genom den trånga porten och skola dock icke kunna det!» Detta är ju förskräckligt! Men vart vill man? Det är ju den milde Frälsarens egna ord. Vem ville icke tala ljuvligt? Men vi kunna ju icke för våra vänner fördölja så betänkliga saker.

Här blir nu den viktigaste frågan: Vad betyder detta? Huru sker det, att även sådana, som söka att ingå genom den trånga porten, likväl icke skola kunna det? Lyckligtvis har Herren även förklarat detta. Och skriftens förklaringar härav äro tvenne. Gud give oss nåd, att akta därpå! – Den förra lyder så: Många söka Guds rike, men icke med nog allvar för att kunna gå igenom den trånga porten. De äro något väckta, men icke helt uppväckta; de vilja hava Gud och hans nåd, men också världen och dess vänskap; de vilja tjäna två herrar; de vilja övergiva vissa synder och världsligheter men vilja undantaga andra, vilka de aldrig kunna (vilja) förstå såsom synder, utan försvara dem. Kristus sade: Vilken som kommer till mig och icke hatar sitt liv, icke kan för min skull låta fara allt, fader, moder, bröder, ja, sitt liv, han kan icke vara min lärjunge; han liknar en man, som begynte bygga ett hus, men hade icke medel nog att fullborda det; han har då visserligen nedlagt möda och kostnad därpå, men har intet därav.

Det var en rik yngling, som gärna ville följa Jesus; men det lät icke nu göra sig med bibehållande av rikedom, och när han hörde, att han måste lämna denna, då gick han bedrövad bort! – Så går det för många. O, en öm omständighet, att de gå bedrövade bort! De voro så nära himmelens port; de sågo Herren och älskade honom på visst sätt, men de voro tvungna att gå ifrån honom, gingo bedrövade bort, ty de kunde icke lämna allt för hans skull. Dessa sökte då att ingå, Men kunde icke. Men andra gå ovetande bort från Herren i falsk tröst, menande, att de äro hans, fastän nya födelsens och den nya skapelsens kännetecken felas dem.

Ännu andra äro de, som väl icke för något i världen vilja övergiva sökandet, icke heller mena, att allt redan är väl, men som alltid dröja med själva ingåendet genom porten, de tänka på bättring och tro, men att företaga själva saken, att företaga den bättring, de tänka på, eller att nu söka nåd och förlikning med Gud, nu söka trons gåva, trons liv och frid, det blir icke av, utan de dröja och vänta, till dess det är för sent.

Därom säger Herren här (v.25): »Sedan husbonden har stått upp och stängt dörren och I haven begynt att stå utanför och klappa på dörren, sägande: Herre, Herre, låt upp för oss!» m.m. Här visas, att de ärnat gå in, men hunno icke! De dröjde och dröjde det ena året efter det andra och menade, att Herren alltid skulle vänta på dem, icke skulle kunna stänga dörren, förr än de ingått, och blevo så bedragna, så att de till slut icke kunde ingå. – Detta vare nog om den första orsaken, varför många som söka att ingå genom den trånga porten icke kunna det. Detta var ock lätt att förstå och gilla.

Men den andra orsaken är mycket svårare att fatta, det är själva »stöttestenen och förargelseklippan». Denna kan uttryckas sålunda: Många skola så allvarligt söka att ingå genom den trånga porten, att de därför kunna övergiva fader, moder, bröder, ja, sitt liv, men de skola likväl icke kunna ingå, blott därför att de icke veta vilken den trånga porten är, blott därför att de icke vilja försaka något, som de ännu mer hänga vid än sitt liv, nämligen sitt eget tycke och sin egen bättrings och försakelses anseende.

Med andra ord: De söka att ingå genom den trånga porten, men låta icke säga sig – låta icke säga sig, vare sig den trånga porten är, utan gå på och stöta huvudet mot väggen, där ingen port är. Detta är det folk Kristus egentligen menar och beskriver med den mannen på bröllopet som icke hade bröllopskläder, och de jungfrur som väl hade lampor, väl gingo ut mot brudgummen, men icke hade olja i sina lampor.

Ty Kristus säger här: »De skola söka», han säger icke: De skola icke söka allvarligt; utan det är just hans förehavande och avsikt på detta ställe att framställa sökandet, ätandet och umgänget med honom (v.26), men att felet var: Jag kände eder icke, vi voro icke rätt förenade; jag var icke för eder vad jag skulle vara.

Och vad är bröllopskläderna annat, än Kristus och hans förtjänst, hans rättfärdighets vita kläder, eller tvagningen i hans blod? Se Upp 7:14. Vad är oljan annat än den tro som brinner av nådens överflödande, där synden överflödade? Den vilken mycket förlåtes, han älskar mycket. Se synderskan vid Jesu fötter (Luk 7:37-50).

De som således söka att ingå genom den trånga porten men icke kunna det, äro därför sådana, som hava allt annat, utom honom, som är dörren och vägen. De hava väl Kristus och tron i läran, i förståndet och i munnen; men i hjärtat – i hjärtat är något annat deras väg, något annat för dem viktigare och angelägnare, nämligen vad de själva genom Guds hjälp skola vara och göra.

Somliga äro så ytliga, att de kunna hava nog i gärningar, i yttre iakttagelser och bekymra sig aldrig om hjärtat, om en ny födelse; de hava gått ut från världen och sitt förra leverne, börjat umgås med ordet och dess vänner, deltaga i människovänliga anstalter och religiös verksamhet för olyckliga bröder inom eller utom kristenheten m.m. Och på sådan grund äro de säkra, att de ju äro något annat än världen och skola varda saliga. Andra åter gå djupare med saken, så att de ock vinnlägga sig om hjärtats nyfödelse, bättring, ånger, bön och försakelse, m.fl. goda saker; men de hava ock häruti sitt hjärtas allt i alla, hava väl icke alltid mycken tröst, men likväl sitt hopp, sitt ögonmål däri.

Detta kan även märkas på det sätt, som Kristus säger: »Varav hjärtat är fullt, därav talar munnen», nämligen att de först och sist och mest tala om vad vi skola göra och vara. Då de, liksom för en skyldig gärd åt läran och åt Kristus, talat några korta, regelrätta ord om Kristus och tron, så följer strax ett tungt, viktigt »men» och en hel hop nitiska ord om vad vi skola vara och göra.

– Vad skola vi nu säga härom? Jo: »det ena skall du göra, och det andra icke låta»; men blott en är dörren! Vårt görande, vakande, bedjande, stridande m.m., allt detta är ju goda saker, som ock hava sitt rum och sin vikt; men Kristus, Kristus och vad han gjort, skall ju likväl innehava det förnämsta rummet i hjärtat! Allt, vad vi skulle göra, skall komma på skam, och Kristus varda hjärtats allt i alla, hjärtats enda hjälp och tröst och skatt; märk, i hjärtat, icke blott i beaktelsen och förståndet. Här gäller att icke skrymta och ljuga på sin själ! Att du förstår och bekänner, att Kristus skall vara hjärtats allt i alla, det gäller icke.

Du måste verkligen och i sanning hava det så i hjärtat; då lär det även sticka fram i talet. Dessa uppenbaras således på »schibboletet», på den sången, som ingen kunde lära, utom de tecknade; ty deras hjärta sjunger en annan visa, om vad vi skola vara och göra.

Och orsaken är, att de ännu icke kommit så djupt i bättringen, att de blivit till skam på densamma; de hava ännu icke erfarit den verkan av lagen, som omtalas i Rom. 7:7-13, att synden får liv och varder övermåttan syndig genom budordet, i kap. 5:20, att »synden överflödar», och kap. 3:19, att sålunda »munnen tillstoppas», och man »varder brottslig för Gud».

– Nej, de kunna icke förstå sig på denna underliga lära, vilja icke höra detta stycke, utan upptaga av Guds ord blott vad dem behagar, och förakta detta stycke, som just fattas dem – begå alltså en falskhet mot sig själva och mot ordet. Att de icke erfarit nyss nämnda verkan av lagen, det bekymrar dem icke; ty deras fromhetsnit, mena de, måste ju bevisa, att Kristus och tron lever i deras hjärtan, ehuru de borde veta med sig, att deras egna botövningar gälla mer för dem, än Kristus och all hans förtjänst, och ehuru tusende utan tro hava nit för Gud och fara efter rättfärdigheten, men aldrig komma därtill (Rom. 9:31-32; kap. 10:2-3).

Ack, att de dock för sin eviga falskhet läte den milde Herren Kristi ord vara sanning, som säger, att de väl kunna vara i bröllopet, men likväl kastas i mörkret utanför, när de äro där i egna kläder; att de väl kunna söka att ingå genom den trånga porten, kunna hava ätit och druckit med Kristus, ja profeterat i hans namn och gjort många kraftiga gärningar i hans namn (Matt. 7:22), och likväl få det svaret: »Gån bort ifrån mig, jag kände eder aldrig!» – och då skall den gräsliga evighetsgråten begynna! (v.28). Herren har sagt detta.

Men de eländiga som äro missnöjda med sin bättring, ånger, bön, allvarlighet, men älska evangelium och blott hungra efter försoningsnåden, de äro säkrast förvarade för all fara. Herren är de eländas Frälsare, »syndares vän», på det han må varda ärad i allt, varda allt i alla.

Vad skall jag göra, att jag må bliva frälst och salig?

Apg. 16: 30
Fjärde årgången, 1815.

Huru skall jag komma i åtnjutande av den nåd, som är oss given i Kristus? Jag har sett och förnummit, att »Gud har utvalt oss i Kristus före världens grundläggning»; jag har fått kunskap om Guds eviga förbund med sia Son och testamente till människorna, att Gud så älskade världen, att han utgav sin enfödde Son, till att bliva vår andre Adam, till att stå i vårt ställe inför Gud, »rättfärdig, för orättfärdiga», till att i vårt ställe göra det vi bort göra, och lida det vi bort lida; jag har fått kunskap därom, att »det som lagen icke kunde åstadkomma, i det den var försvagad av köttet, det gjorde Gud, då han sände sin Son i syndigt köttets liknelse»; att »den, som icke visste av synd, har han för oss gjort till synd, på det att vi skulle varda Guds rättfärdighet i honom».

Detta är, märker jag, den djupa, eviga, oföränderliga grundvalen för alla Adams barns frälsning, ty en annan grund kan ingen lägga, än den, som är lagd, vilken är Jesus Kristus (1 Kor. 3:11); »ty Herren har svurit och skall icke ångra sig: Du är en präst till evig tid efter Melkisedekt sätt» (Ps. 110: 4); och åter: »Bergen skola vika och högarna falla; men – min frids förbund skall icke förfalla» (Jes. 54: 10). Således är väl grunden fast, således har jag väl stora skatter mig förvärvade och skänkta och uti det eviga testamentet mig tillförsäkrade; men nu är frågan denna: Vad skall då jag göra, för att komma i åtnjutande av dessa nådeskatte?

Vilket är nu rätta vägen och sättet att emottaga dem? Ty var och en kan lätt förstå, att icke alla människor varda frälsta och saliga, icke alla komma i åtnjutande av det stora arvet, utan endast de, som på något visst föreskrivet sätt söka och emottaga det; var och en kan lätt inse, att den, som antingen alls icke söker denna skatt, eller ock söker den på en orätt väg, icke har mera därav, än om den aldrig hade varit oss förvärvad. Och huru otaliga och olika äro icke de sätt och vägar, på vilka människor sökt ingå i livet, men icke kunnat det (Luk. 13:24)! Därför ännu en gång: Huru skall jag nu med visshet veta, vad som är den rätta vägen, det rätta sättet att komma i åtnjutande av Kristi förtjänst? Huru skall jag bliva viss därom? Svar: Att vara viss därom hade aldrig i tiden blivit möjligt, utan vi skulle hava förblivit i evig ovisshet, om icke Gud även angående denna sak hade i sitt eviga råd i himmelen fattat och fastställt något visst beslut samt sedan uti sitt ord uppenbarat oss detsamma. Men nu, högtlovat vare Herrens namn! Han har beslutit, han har uppenbarat, han har uti det eviga himlarådet fastställt ett visst och bestämt sätt, varigenom vi skulle komma i delaktighet av den oss förvärvade nåden; och detta fastställda sätt, har han även i så tydliga och bestämda ord uppenbarat för oss, att han i följd därav sade: »Nu hava de ingen ursäkt.»

Ingen behöver vara oviss. Den, som allenast vill giva akt på Guds fastställda råd och beslut om vår frälsning och salighet, sådant det i ordet är uppenbarat, kan bliva så viss om

frälsningens väg, som han någonsin är om sin egen tillvaro. Den, som icke är viss om sättet att bli frälst, har visserligen icke givit akt på Guds eviga, i ordet uppenbarade beslut därom, utan har i dess ställe försökt att genom egen eftertanke – således genom rådfrågande av det blinda förnuftet – uppfinna, ja, uppgöra sin frälsningsväg. När då en sådan i skriften läser det lilla enfaldiga ordet, som uttrycker hela hemligheten och konsten att intaga Guds rike, så undrar han, att det står så, ja, han stöter sig därpå, hellre än att ödmjukt och lydaktigt anamma det. På det sättet måste han mer och mer förbryllas, förblindas, »snärjas och fångas» (Jes. 8:14-15) och måste förbli uti en evig ovisshet. Eller månne icke tusenden hava undrat, varför det lilla enfaldiga ordet tro, av tron, genom tron o. s. v. så beständigt skall förekomma i skriften, och varför hela saligheten skall vara sammanbunden just vid tron? Tusenden hava förargats och stött sig därpå. Men vad hjälper? Hon står här dock, denna förargelseklippa, orubb-ligt fast grundad i Guds eviga fridsråd.

Gud har nämligen av evighet beslutit och i sitt ord uppenbarat, att såsom ende Sonen, vår medlare, av idel nåd uti egen person skulle förvärva oss hela, frälsningsskatten och giva oss den såsom en fri skänk; så skulle vi icke behöva göra det ringaste till att förtjäna den eller bli den värdiga, utan vi skulle endast emottaga den såsom en fri skänk och gåva.

Men som denna gåva utdelas genom ord, löften och tillsägelser, så kunde den icke genom något annat emottagas, än genom tron. Huru denna tro uppkommer, och vad den verkar, skall framdeles visas; men här bör genast väl märkas, att den saliggörande tron verkligen icke är något annat, än tro, än att emottaga gåvan på ett sådant sätt, som motsvarar det, varigenom hon gives. Hon gives till skänks, hon skall emottagas såsom en skänk; hon gives med ord, hon skall emottagas med tro. Oss tillkommer således blott att taga emot. – »Därför», säger aposteln, »därför är det av tron, för att det skall vara av nåd, på det att löftet må stå fast för hela hans säd» (Rom. 4:16); ty grundlagen var: »Av nåden ären I frälsta genom tron, och det icke av eder, Guds gåva är det» (Ef. 2:8); gåva är det, märk! gåva är det. Härav kom det sig, att på samma gång Kristus förkunnade Faderns eviga försoningsråd: »Så älskade Gud världen, att han utgav sin enfödde Son», så tillade han genast det fastställda sättet och medlet, varigenom vi skola komma i åtnjutande av gåvan, sägande: »På det att var och en, som tror på honom (Sonen), icke må förgås, utan hava evigt liv.» På samma gång han gav sina lärjungar det stora apostlauppdraget: »Gån ut i hela världen och prediken evangelium för hela skapelsen», så förklarade han genast, vilka som skulle vara delaktiga därav: »Den som tror och blir döpt, han skall varda frälst» (Mark. 16: 15, 16). Ja, härav kom det sig, att Kristus, under det han vandrade omkring, gjorde väl och botade alla, så beständigt hade det ordet i munnen, sägande: »Din tro har frälst dig», »ske dig, som du tror», »om du trodde» etc.

Så hava, ock alla fäderna i gamla testamentet genom tron blivit rättfärdiga och »fått vittnesbörd, att de täcktes Gud» (Heb. 11:1-39). Redan Adams och Evas andre son, den rättfärdige Abel (Matt. 23:35), var genom tron rättfärdig, och hans offer var därför för Gud täckt, emedan han genom tron fick »vittnesbörd, att han var rättfärdig» (Ebr. 11:4). Genom tron ärade Noa Gud - och vart »arvinge till den rättfärdighet, som är av tron» (v.7). Och Abraham »trodde på Herren (uti löftet om den välsignade säden, Kristus), och han räknade

honom det till rättfärdighet» (1 Mos. 15: 6). Och den fromme Tobias sade: »Vi vänta efter ett liv, som Gud skall giva dem, som i tron starka och fasta bliva för honom» (Tob. 2:18).

Men allra tydligast äro apostlarnas och i synnerhet det »utkorade redskapet» Pauli vittnesbörd om tron. I Rom. 3 kap. säger Paulus, att »Gud har framställt Kristus till ett försoningsoffer medelst tron, genom hans blod» (v. 25); »att rättfärdigheten kommer genom tro på Jesus Kristus för alla och över alla, som tro (v. 22); att människan rättfärdiggöres genom tro utan lagens gärningar» (v. 28).

I 4:e kap. v.5 säger han: »Men den som icke håller sig till gärningar, utan tror på den, som gör den ogudaktige rättfärdig, honom tillräknas hans tro till rättfärdighet», v.14: »Om de, som äro av lagen, äro arvingar, så har tron blivit fåfäng, och löftet gjort om intet.»

I Gal. 2:16 säger han: »Då vi veta, att människan icke rättfärdiggöres av lagens gärningar, utan genom tron på Jesus Kristus, hava också vi trott på Kristus Jesus, på det att vi skulle rättfärdiggöras av tron på Kristus och icke av lagens gärningar, därför att intet kött skall av lagens gärningar varda rättfärdigat.» V. 20: »Det jag nu lever i köttet, det lever jag i tron på Guds Son, som har älskat mig och utgivit sig själv för mig.» Kap. 3, v.7: »Veten därför, att de som äro av tron, de äro Abrahams barn.» V. 9: »Således bliva de, som äro av tron, välsignade med den troende Abraham.» Ty »Abraham trodde Gud, och det vart honom räknat till rättfärdighet - - att han skulle vara en fader för alla oomskurna, som tro, för att rättfärdighet skulle tillräknas även dem» (Rom. 4:3, 11). Gal. 3: 26: »Ty alla ären I Guds barn genom tron i Kristus Jesus.»

Av alla dessa samt otaliga andra solklara och oryggliga skriftens ord se vi, att Guds eviga råd och beslut var, att vi endast genom tron på Kristus och hans försoningsblod skulle bliva delaktiga därav, bliva rättfärdiga, välsignade och upptagna till Guds barn. Dessa nådens skatter äro en fri skänk och gåva, såsom redan är sagt, och borde därför endast med tron emottagas. Men när nåden är så fri, himmelens dörr så vitt öppnad, då måtte väl alla syndare med glädje anamma en sådan nåd, då måtte väl ingen syndare bliva tillbaka? Kom och se, huru därmed går! Kom och se, vad som menas med den saliggörande tro, som i de anförda bibelorden omtalas; se, huru den uppkommer och huru den förnimmes!

Ett stort, rikt, fritt och frikostigt gästabud eller bröllop (Matt. 22: 2) är tillrett – ett gästabud med feta rätter, med gammalt vin (Jes. 25); ett gästabud av idel nåd och salighet, av läkedom för de kränka, av förlossning, frihet och frid för de bundna. Allt är redo och budskapet är utsänt att bjuda gästerna komma; och budskapet ropar tröstligt och med öppen mun till alla, till dem, som äro när och fjärran: Nu väl, I arma syndare! stån upp och fröjdens! I slippen att förgås; synden är nu betäckt, skulden försonad, och den eviga rättfärdigheten framhavd (Dan. 9); kommen, smaken och sen, huru ljuvlig Herren är! Alla I, som ären eländiga, alla I, som ären av synden och satan fångna och bundna, alla I förkrossade och sörjande hjärtan, hören, han är kommen, han är kommen, som just är »sänd till att båda glädje åt de arma, att

förbinda förkrossade hjärtan, att predika frihet för de fångna och förlossning för de fångslade, till att trösta alla sörjande» (Jes. 61:1).

Ja, »alla I, som törstiga ären, kommen efter vatten, och I, som icke haven penningar, kommen, köpen säd och äten, kommen, köpen säd utan penningar och för intet, både vin och mjölk» (kap. 55:1). – Så ljuder bjudningen till nådebröllopet. Men huru går det då, när folket får höra en så ljuvlig bjudning – en så fri och allmän bjudning? Ser du icke en stor allmän rörelse, huru de alla lämna allt vad de förehava, huru helst det står eller ligger, och skynda och löpa till bröllopet?

– Nej, jag ser tvärt om allting ganska stilla och oförändrat, där budskapet framgår; jag ser mången, som icke får tid att höra budskapet till slut, utan skyndar bort till sin köpenskap; jag ser en annan gå till sitt jordagods; en tredje blir hemma för sin hustrus skull, för anhörigas och vänners skull. Men änt-ligen ser jag här och där en krympling, här och där en sjuklig tiggare, en halt, en blind, en fånge; dessa göra affär av budskapet; dessa stanna och fråga, vad det är; dessa, ser jag, draga sig till bröllophuset, ehuru det går något trögt med själva instigandet, förmodligen emedan de anse sig icke nog väl klädda — men de draga sig likväl efter hand in.

Men säg mig nu orsaken, varför den förra, den stora, hederliga hopen icke kom till bröllopet? Fingo de icke komma, voro de icke bjudna? – Nog fingo de, men de ville icke komma (Matt. 22:3). – Ville icke komma! Varför ville de icke komma? – Svar: De helbrägda söka icke läkare, utan de kranka (Matt. 9:12); de fria söka icke förlossning, utan de bundna; de rika och mätta anlita icke människovännens barmhärtighet, utan de fattiga och hungriga.

– Finnes då någon människa, som är andligen helbrägda, fri och rik, förr än hon kommit till nådens bröllop? Nej, »ingen rättfärdig finnes, icke en. Alla hava avvikit; allesammans hava blivit onyttiga; ingen finnes, som gör gott, det finnes icke en enda. Här är ingen åtskillnad – inför Gud. Alla hava syndat och äro utan berömmelse inför Gud» (Rom. 3: 10,12,22,23). Men sådant känna de icke allesammans, utan säga i sitt hjärta: Jag är rik och har överflöd och behöver intet (Uppb. 3:17). De ligga på en farlig ort, men sova och se därför ingen fara och säga, därför, när budskapet därom tilltalar dem: »Ja, ja, — men — ännu litet sova!»

Här ser du då orsaken, varför Herren måste först döda, sedan göra levande; först sänka ned i dödsriket, sedan föra upp därutur (1 Sam. 2:6); först slå och sedan hela. Han vill nämligen hava bröllopsborden fullsatta; och därför måste vi först göras kranka, fattiga, bundna, därför måste vi först krossas, förödmjukas, sönderbrytas, därför måste vår synd, nöd och död uppenbaras för oss. Detta gör Herren genom lagen, dess krav och domar, genom bättringens predikan, som är den rätta förelöparen till att bereda Herren väg. Och härav kan du nu även förstå, vad som är den rätta bättringen, när du ser, vad som är dess ändamål.

Många människor mena, att bättringen skall vara en förbättring, varigenom man skall bli för Gud täckeligare eller åtminstone något drägligare för Gud att emottaga; men detta är en

grundvillfarelse. Den rätta bättringen är tvärt om, såsom Luther säger, endast »den uppväckta och stinkande synden», som alls icke gör oss något behagligare för Gud. En annan Andens man säger: »Den rätta bättringen är endast den brustna isen, varigenom den, som förut sprang lustigt och fritt på dess glatta yta, nu ligger nere i det kalla vattnet och ropar efter hjälp.» Detta djupa, kalla vatten, denna dödsnöd, som driver människan att söka nödhjälparen (Jer. 14: 8), det är den rätta bättringen.

Men vad säger Herren själv? Så säger Herren: »I sin nöd skola de uppsöka mig och säga: Kommen, låtom oss vända om till Herren; ty han har sargat oss, men han skall ock läka oss. Han slog oss, men han skall ock förbinda oss. – - Därför tuktrade jag dem med profeterna och dräpte dem med min muns ord, och min dom gick ut såsom ljuset. Ty till kärlek har jag lust, men icke till offer, och till Guds kunskap mer än till brännoffer» (Hos. 6: 1, 5, 6).

Och Paulus: »Sålunda har lagen blivit vår tuktomästare till Kristus, på det att vi skulle varda rättfärdiggjorda av tro» (Gal. 3: 24). Och åter: »Men lagen kom också in, på det att överträdelsen skulle överflöda; men varest synden överflödade, där överflödade nåden ännu mer» (Rom. 5: 20).

Men på det ingen må tänka, att Gud för sin del behöver denna vår bättring, att bättringen skall vara till att bereda oss väg till Guds hjärta, utan tvärt om till att »bereda Herren väg» till våra hjärtan, så brukar skriften, när hon vill säga, varigenom vi varda rättfärdiga och saliga, beständigt tala om tron; ty nåden, livet och saligheten ligger så alldeles blott i Kristus, att om det hade varit möjligt, att någon förutan denna bättringsnöd kunnat med levande tro omfatta Kristus, så bleve han visserligen salig; ty den som har Sonen, han har livet (1 Joh. 5: 12). Men detta var aldrig möjligt; man har aldrig i skriften ett enda exempel eller ord, som bevisar, att någon förutan känd syndanöd på ett sant och levande sätt omfattat Kristus; därför måste bättring predikas och syndanöden uppenbaras, som bereder Herren väg.

Denna syndanöd, detta »överträdelsens överflödande», uppkommer icke genom att förakta lagen, utan tvärt om genom att allvarligen vinnlägga sig om lagen. Det tillgår på följande sätt: En människa blir av Guds Ande genom något Guds ord uppväckt ur den andliga dödssömnen; hon får se, att det står illa till med själen, att hon sovit över en bottenlös avgrund, sovit under den Allsmäktiges rättfärdiga dom, att hon hel och hållen är i ett osaligt tillstånd. Här är nu icke tid att längre vila, här är nu en skyndsam räddning av nöden. Men vad skall hon nu göra? Guds ord må giva henne vilket svar som helst – hon förnimmer blott ett: bättren eder! Hon har tydligt förnummit, att det är genom synden, hon råkat under Guds dom; hon menar därför, att det är genom bättringen, genom syndens avläggande och lagens efterlevnad, hon skall räddas härifrån.

Hon företager sig därför nu den saken, vill bli från, skiljer sig från världsligt sällskap, läser Guds ord, beder, strider mot sina synder; och allt detta går ganska bra, så länge hon endast håller sig på ytan, med yttre synders avläggande, yttre goda gärningars övande, och icke bekymrar sig över det inre onda, vilket plägar stiga och tilltaga, i samma mån som det yttre

hämmas; och kan hon nu bliva tröstad och nöjd med sin förmenta förbättring och förbise det inre fördärvet (i det hon ursäktar sig därmed, att det även hos kristna finnes stor svaghet, eller något dylikt), så blev av denna väckta människa, icke en kristen, utan en farisé; antingen var hon aldrig rätt väckt, eller ock har hon åter somnat på sin gamla grund, utan att lagen blivit henne en tuktomästare till Kristus, utan att överträdelsen överflödat. Hon har avlagt en, två, tre eller flera yttre synder, dem världen övar, och börjat utöva en, två, tre eller flera vackra gärningar, dem världen icke utövar; hon läser Guds ord, älskar och förstår detsamma, är verksam för andras bästa m.m., vilket världen icke gör—hon är ju således nu något annat än världen, är ju således nu en ny människa; och då, skulle hon icke då tro det bästa, skulle hon icke då trösta sig, helst även Kristus är död för oss syndare? Skulle hon icke nu börja med tron, hoppet och kärleken och hålla sig för en kristen?

– Se, dessa äro de, som kastat sig in över muren in på gudlighetens väg, och hava icke gått genom dörren, genom den trånga porten. – Men skall bättringen vara sann, skall man gå genom den trånga porten, så måste det gå en helt annan väg, då måste icke själva bättringen tillfredsställa själen. Nej, då måste budordet komma ned till själva roten och källan av det onda, angripa själva grundfördärvet; och då, när Guds heliga lag börjar mästra och fördöma de innersta böjelserna, börjar kräva en fullkomlig helighet, en beständig kärlek till Gud och det goda, ett beständigt och allvarligt hat till alla synder, en beständig och noggrann vaksamhet och strid emot allt ont; och människan nu börjar giva akt på sina djupaste oarter, sina hemligaste syndastyggheter; giva akt på sin egenkärlek och egenvilja, sitt högmod, sitt avgudereri, sin kallsinnighet emot Gud, sin tröghet till bönen, sin böjelse till vållust, högfärd och girighet m.m., och hon nu börjar strida emot allt detta; då sannas apostelns ord: »När budordet kom, levde synden upp.

– Ty synden tog anledning och förförde mig genom budordet och dödade mig genom det - på, det att synden skulle bliva övermåttan syndig genom budordet» (Rom. 7: 9, 11, 13). Den arma människan tycker nämligen att hon blir värre, än hon någonsin varit; synder, vartill hon knappt trodde sig hava ringaste frö, bliva nu så våldsamma och ihärdiga, att hon helt förskräckes; aldrig har hon varit så gruvligt syndig och olycklig, som nu, tycker hon; ehuru rätta förhållandet är, att allt detta förskräckliga. onda förut legat stilla och sovande på hjärtats djup, men nu genom lagen blivit uppväckt till liv och verksamhet. Detta heter då med rätta, att överträdelsen överflödar; att synden blir övermåttan syndig genom budordet.

Se, på detta sätt blir då människan helt olycklig och fördömd, vad helst hon företager. Vill hon göra det bästa hon vet och allvarligt vinnlägga sig om lagens efterlevnad, då blir hon förskräckligt syndig och fördömd; vill hon åter förgäta detta, förakta lagen och sova i synden, då är hon ju självskriven till fördömsen. Vad skall hon då göra, att hon må varda frälst? Ja, vad skall hon göra? Hon måste ju rent av förtvivla på allt görande.

Av allt hennes görande blev följden endast en förskräcklig syndfullhet, en bedrövlig rådlöshet, en ömklig vanmakt, ett sjukt, suckande hjärta, ett fördömt och förtvivlat tillstånd, vilket hon omöjligen kan hjälpa, utan hon måste väl hellre tusende gånger fara till helvetet,

än hon kan hjälpa sig ur denna syndanöd. Hon ser synden, men kan icke emotstå den; hon vet av synden, men kan icke ens rätt känna och ångra den; hon lider av synden, men hon älskar den förskräckligt – hon hatar den, men såsom trälen hatar oket, icke med barnets villiga ande, som kommer endast med tron.

– Här hava vi då äntligen den kränka, den sjuka krymplingen, som gärna anammar läkaren; här den bundna fången, som gärna emottager förlossning; här den fattiga, som gärna emottager bjudning till bröllopet; här den förtappade och fördömda syndaren, som gärna hör budskap om frid och nåd. Här blir det ett ljuvligt och glatt budskap, när det kungöres om återlösningen i Kristus Jesus; här smakar det att få höra om den rättfärdighet, som utan lagens tillhjälp blivit uppenbarad; att höra om honom, som gör den ogudaktige rättfärdig; här smakar det att höra den rösten: »Kommen till mig, I alla, som arbeten och ären betungade, och jag skall vederkvicka eder»; samt det ordet: »Av nåden ären I frälsta genom tron, och det icke av eder, Guds gåva är det», m.fl.

När nu detta ljuvliga budskap kommer till sådana olyckliga fattiga, sjuka, och bundna själar, d. ä. när dessa över sina synder, ja, sin företagna bättring misströstande själar börja förnimma, vad evangelium egentligen innehåller och tillsäger dem, nämligen att allt, vad de så ängsligt och fruktlöst sökt hos sig själva, sökt vinna genom bättring, ånger, böner, strider, är redan av en annan man åt dem förvärvat och vunnet, och utan någon deras förskyllan eller värdighet dem skänkt och tillbjudet, ja, i ett evigt testamente dem tillförsäkrat – när de börja förnimma det budskapet, att just det som lagen icke kunde åstadkomma, i det den var försvagad av köttet, det gjorde Gud, då han sände sin Son i syndigt köttets liknelse; att en evig rättfärdighet, utan deras, ja, utan lagens tillhjälp, är åt dem färdig och förvärvat och har länge väntat på dem, endast de ville komma och emottaga den – se, när de börja förnimma något sådant, då, blir det icke utan frukt; då utövar det ett ovillkorligt, innerligt dragande på deras hjärtan; då upptänder det hos dem den sanna, levande och saliggörande tron. Här blir ett undrande och ett frågande; här glädje och hopp; här förökad sorg och ånger; här visshet och fröjd – allt av samma livtändande evangelium, allt av samma uppgående tro.

Den ene börjar undra och fråga: skall det så förstås? Kan ock jag få komma? Och ett sträckande efter Kristus, en hunger och törst efter hans rättfärdighet uppfyller hjärtat. En annan blir liksom ännu mer bedrövad än förr – det under lagen upptorkade och tillhårdnade hjärtat börjar smälta upp vid Guds stora kärlek, så att det blir en ny sorg, men förenad med hopp och innerlig längtan att nu bliva delaktig av denna kärlek och nåd. En tredje blir liksom på en gång ryckt från djupaste nöd upp till högsta fröjd och visshet.

Häruti äro den helige Andes vägar olika med olika själar och under olika omständigheter. Men hos alla, som i sin nöd förnummit så mycket av evangelium, att deras arma, nedtyngda hjärtan, deras nedåt på sig själva och på den egna rättfärdigheten vända ögon nu dragits åt ett annat mål, nu blivit vända uppåt på den korsfäste, nu blivit vända ifrån deras egen rättfärdighet till hans rättfärdighet, ifrån deras lydnad till hans lydnad, ifrån deras ånger till hans ångest, ifrån deras egna böner till hans böner m.m., så att allt deras hopp om frälsning,

all deras längtan och trängtan nu är ställd på honom — se, hos alla dessa är redan en saliggörande tro upptänd, nämligen den tro, som Kristus så ofta beprisade hos dem, vilka kommo i honom för att hos honom söka nåd och hjälp; t. ex. den sjuka kvinnan i Matt. 9, vilken trängde sig intill Jesus och tog på hans klädefäll, för att få bot för sin sjukdom, och blev hel-brägd i samma stunden; och Jesus sade: »Var vid gott mod, min dotter, din tro har hulpit dig» (v. 22); och likaså synderska"), som i Simons hus badade Jesu fötter med sina tårar och fick den tillsägelsen: »Synderna äro dig förlåtna – din tro har frälst dig; gå i frid» (Luk. 7: 37-50).

Om vilka exempel Luther säger: »De hade hört det goda ryktet (evangelium), att Jesus vore en man, som hjälpte och tröstade alla, och detta rykte hade de trott, och därför kommo de till honom, drivna av nöden. Hade de icke trott, så hade de icke kommit» o. s. v.; men, märk! denna deras tro hade endast yttrat sig uti ett sökande, kommande och åkallande av Herrens namn; och Jesus sade likväl, att den var en verklig tro, en frälsande tro, sade just om denna: »din tro har frälst dig». Därför, när aposteln i Rom. 10:e kap. talar om tron och anför profeten Joels ord: »Var och en, som åkallar Herrens namn, skall varda frälst»; så tillägger han genast: »Men huru skola de åkalla den, på vilken de icke tro?» (v. 14), därmed tydligen visande, att varest detta åkallande finnes, där måste det nödvändigt finnas tro. Samma trons art ligger även i den hunger och törst, varom Jesus säger: »Saliga äro de, som hungra och törsta efter rättfärdigheten»; och i det kommande till honom, varom han säger: »Den, som kommer till mig, skall jag sannerligen icke kasta ut»; samt i det anammande av honom, varom Johannes säger: »Åt alla dem, som mottogo honom, gav han makt att bliva Guds barn.»

Sådan kommande, hungrande och törstande, kämpande och sökande tro yttrade sig även hos den besatte drängens fader, då han gråtande ropade: »Herre, jag tror, hjälp min otro»; hos bruden i Höga Visan, då hon under natten gick omkring i staden och sökte sin själs vän och sporde väktarna: »Haven I sett honom, som min själ älskar?» (kap. 3: 3); och hos patriarken Jakob, då han utropade: »Jag släpper dig icke, med mindre du välsignar mig.»

Se, på denna sökande, åkallande, hungrande och törstande tro, vilken är den egentligen saliggörande tron, enär den nu är ställd på Jesus och, förtvivlande på alla egna försök, söker blott i honom sin fräls-ning – på denna tro följer, förr eller senare, även en annan grad av tro, ett finnande, en förvisning, ett svar, så att bruden nu säger: Jag har funnit honom, som min själ älskar – han är min, och jag är hans; så att täckelset faller från ögonen, mina sinnen nu öppnas, och jag på en gång nu ser, vad jag icke förr kunde se, huru allt, som jag ännu gick och väntade på, var fullkomnat i Kristus; huru alla mina synder och orenheter, all min kallsinnighet och tröghet och hårdhet voro i honom dyrt nog försonade, betalta, avplanade, ja, i havets djup nedsänkta, och att jag endast för otrons skull gått så olycksalig; ja, så att jag nu säger: »En har dött för alla, och därför hava alla dött» (2 Kor. 5); jag är död och uppstånden i Kristus; »En har för alla dött allen', och alla hava dött i en»; och »jag är en av alla dem, som dogo vid Jerusalem.» Kristus dog sannerligen icke för dig själv, utan för oss; är icke det sant, så är ingenting sant, är icke det klart i skriften, så är ingenting klart och visst, är icke det nog till min försoning och salighet, så är ingenting nog, så är det evinnerligen förbi

med allt; jag kan icke röra ett finger till min frälsning; »jag är en usel syndaträl, men här månd' frihet vanka! ty Gud beslöt min arma själ i fridens råd och tanka; har jag i arv min faders fel, så fick jag åter här min del, som botar alla kränka».

Se, detta är trons fulla visshet. Därmed följer alltid frid, en salig frid, en Guds frid, nämligen frid i samvetet ifrån de gnagande synderna – ty de äro nu alla borttagna, förlåtna – samt en förtrolig vänskap med Gud; om vilken frid aposteln säger: »Då vi nu hava blivit rättfärdiggjorda av tron, hava vi frid med Gud genom vår Herre Jesus Kristus» (Rom. 5:1). Därvid följer ock ofta strax en alldeles ny, en övernaturlig glädje och fröjd, ett kännbart gensvar från Guds kärlek, varigenom själen får smaka och se, huru ljuvlig Herren är.

Men icke utgör denna kännbara fröjd trons väsende, icke heller följer den alltid strax på tron, icke heller har skriften vid denna fröjd fäst saligheten, utan endast vid tron på Kristus. Detta bör nog märkas, på det vi må rätt uppskatta densamma. Till den nämnda friden och vänskapen med Gud hör ett nytt saligt barnaförtroende till honom, en barnslig, lovsägende eller bedjande ande, som aposteln kallar »utkorade barns ande, vilken ropar: Abba, käre Fader» (Rom. 8:15). »Anden själv vittnar med vår ande, att vi äro Guds barn» (v.16).

Därom vittnar även den nya skapelsen eller hela det nya väsende, som uppkommit genom tron, det nya sinnet, den nya andliga smak, håg och lust till Guds lag, till det heliga och himmelska, den nya leda och avsky för det världsliga, köttliga, syndiga, det nya förstånd, den nya andliga syn och hörsel, det nya tungomål eller bekännelse, den kärlek till bröderna, ja, den nya kärlek och omsorg för alla människor – korteligen, allt detta nya, som uppkommit genom tron, vittnar, att en ny födelse är skedd, att jag nu är i Kristus, såsom Paulus åter säger: »Om någon är i Kristus, så är han en ny skapelse; det gamla är förgånget, se, allt har blivit nytt» (2 Kor. 5:17). Detta om den anammade nådens frukter och vittnesbörd.

När däremot är fråga om själva anammandet av nåden, eller huru och varigenom vi komma i åtnjutande därav, så svaras i ordet, såsom vi sett: endast genom tron, endast genom att emottaga gåvan; ty grunden får aldrig förgätas, nämligen att Gud har utvalt oss i Kristus före världens grundläggning; att allt är fullkomnat i Kristi död; att allt är redo; att »vi äro av nåden frälsta genom tron, Guds gåva är det»; och »därför måste det vara av tron, för att det skall vara av nåd, på det att löftet må stå fast».

– Härav följer nu den stora evangeliska sanningen, att var och en, som vill hava del i Kristus, som endast kommer till honom, endast anammar honom, genast får all den salighet, som är oss i Kristus given, och behöver icke ett ögonblick sakna den; såsom bibeln uttryckligen säger på sin sista sida: »Den som törstar, han komme; och den som vill, han tage livets vatten för intet» (Uppb. 22:17).

Andliga väckelser

Det är en ganska underlig händelse, när Gud uppväcker en människa ur syndasömn. Att en människa, som förut i all sin tid, kanske en tidrymd av 20, 30, 40, 50 år, levat blott ett slags djurliv, ätit, druckit, arbetat, sovit, sett, hört, tänkt och talat, men i det andliga — om också dygdig, om också kunnig i Guds ord, om också ordentlig i kyrko- och nattvardsgång — likväl varit utan någon förnimmelselförmåga, varit död och sovande för sin egen själs förhållande till Gud; att en sådan människa på ett visst ögonblick, en viss dag, blir väckt till andligt självmedvetande (om också oredigt och blott till en början), från en viss dag ser, vad hon förr aldrig sett; får bekymmer av sådant slag, som hon hela den förra tiden aldrig haft; att nu en helt ny värld öppnar sig för hennes ögon och blir henne så stor och viktig, att hennes förra värld försvinner eller kommer i skugga; ja, att man icke mer igenkänner samma människa för vad hon var i förra dagar — se, detta är en ganska underlig händelse, förutan vilken ingen kan varda salig.

På sådana händelser har man många exempel i skriften. Tretusen av dem, som på pingstdagen (Apg. 2) gingo såsom vanliga världsmänniskor till Petri predikan, hade, när de gingo därifrån, en hel ny värld för sig, med nya bekymmer och nya utsikter; ty de hade vid ett visst ord (v. 36) fått ett sting i sina hjärtan.

Då Saulus kom fram till Damaskus, var han en helt annan man, än då han begav sig på resan dit (Apg. 9). Fångvaktaren i Filippi var på morgonen en helt ny människa mot vad han var aftonen förut (Apg. 16: 24—34).

Se här likartade händelser av senare tid: I ett välmående bondhus i S. församling i Västerbotten uppväxte bland en munter syskonkrets en älsklig yngling, husets äldste son, vid namn Nils. Han var glad, frisk och stark, samt bland byns övriga ynglingar en den förnämste. Många sorgfria år förflöto för honom i ett visst enkelt naturliv.

Han var dygdig och ordentlig, arbetade sex dagar och gick den sjunde i kyrkan, men på eftermiddagen roade han sig med vissa så kallade »oskyldiga nöjen». Hans största nöje var på våren och sommaren att fiska i den sköna skärgård, som låg utanför byn. Vem skulle här hava tänkt på någon förestående sorg och någon stor förändrings nödvändighet?

Men då Nils var 29 år gammal – huru förvandlat blev icke allt detta! Detta var år 1830. På heliga trefaldighetssöndagen satt Nils på sitt bestämda rum i kyrkbänken och, med ögonen på prästen, avhörde en predikan över de orden: Utan att en varder född på nytt, kan han icke se Guds rike. Prästen tog till ämne: Nya födelsens trånga port. Under dess förklarande talade han något om Matt. 7: 13, 14 och anmärkte bland annat: »Kristus säger, att de äro få, som gå på den smala vägen, som drager till livet; det kommer sig därav, att porten till den vägen är trång.

– Däremot säger han, att till den breda vägen är en vid port, d. ä. till den vägen kommer man med lätthet, det fordras ingen kamp och strid för att bliva ett världsbarn eller komma på den breda vägen, som drager till fördömelse; därför äro de många, som gå på honom.» – Vid dessa lugna och enkla ord blev Nils besynnerligt orolig, såg hastigt på några kamrater och vänner, som sutto bredvid honom, och tänkte: »Detta är ju alldeles sant även om oss!»

Han insåg nu på en gång, att han aldrig hade haft någon kamp för att komma på sin väg, att många gingo den vägen, att den trånga porten och den smala vägen var något, som han icke kände; han hade ock hört omtalas ett folk, som var i sådan ängslig omsorg om saligheten, att det genast föll honom in, att dessa, som ock voro blott få, gingo genom den trånga porten och på den smala vägen. »Trånga porten och smala vägen» sysselsatte hans tankar hela dagen. När han kom ut ur kyrkan, kunde han icke fördölja det.

En syster ville trösta honom; men då blev det värre, då började han gråta och sade: »Det är ju Kristi ord; och när gingo vi igenom den trånga porten?» - Så tilltog hans bekymmer. Han uppsökte snart några väckta i en annan by och blev nu en allvarlig, nitisk och verksam kristen – sammalunda ock tvenne hans systrar, och snart även flera i byn. Huru blev icke nu allt förvandlat!

Nils omtalade sedan bland annat, huru han ett helt år glömde sin kära skärgård; sedan fortsatte han väl fisket, men med ett helt annat sinne. Ofta grät han, när han nu besökte de ställen, som varit honom kärast, och betänkte, huru många år han levat där såsom en »from hedning» — han grät och böjde nu ofta sina knän på dessa vackra holmar för sin käre, försonade himmelske Fader och kunde aldrig nog tacka för den nåd, som vederfarits honom.

Något om den sanna bättringen och tron

eller svar på den frågan:

Huru varda vi ock av Kristi förtjänst delaktiga?

Vi har här förut av Guds ord skådat, huru vi alla i Adam föllo i synd, huru genom ens olydnad döden och fördömsen kommo över alla människor, huru vi blevo uppfyllda med ormens säd och både till förstånd och vilja sålda under synden, så att ingen människa numera har en fri vilja, utan alla måste klaga: Vad jag vill, det gör jag icke, utan vad jag hatar, det gör jag – jag är köttslig, såld under synden (Rom. 7); varför vi ock alla äro av naturen vredens barn (Ef. 2).

Men vi hava ock skådat, huru Gud förbarmade sig över denna vår nöd och så älskade världen, att han utgav sin enfödde Son, huru Guds och jungfruns Son, sann Gud och sann människa, kvinnans säd, Immanuel, blev vår andre Adam och uti sin person innefattade alla människor, för att, såsom en människa, i människornas ställe bota syndafallet – en för alla, rättfärdig för orättfärdiga, född under lagen; och lagen blev fullbordad, tillfredsställd, synden borttagen, missgärningen försonad, döden uppslukad i seger, ormens huvud krossat, och livet och rättfärdigheten framhavda. Gud vare tack! Vi hava med ett ord skådat, huru Gud i Kristus försonade världen med sig, icke tillräknande dem deras överträdelser, och nedlade hos oss försoningens ord, oss, vilka såsom sändebud i Kristi ställe bedja: Låt försona eder med Gud!

En stor evangelisters skara har fått befallningen: »Trösten, trösten mitt folk, säger eder Gud; talen ljuvliga till Jerusalem och förkunnen för det, att dess strid är fullbordad, att dess skuld är försonad och att det får dubbelt igen av Herrens hand för alla sina syndastraff!»

Så står nu vår sak hos Gud. »Såsom alla dö i Adam, så skola ock alla i Kristus göras levande.» – »Detta landets skuld är utplånad på en enda dag» (Sak. 3: 9). Gud är försonad mot alla människor, även de otrogna, uti den enda människan Jesus Kristus. »Gud försonade världen med sig, icke tillräknande dem deras överträdelser»; märk världen – icke de trogna blott! »Se Guds Lamm, som borttager världens synd» o. s. v. De ogudaktiga och otrogna äro nu för Guds försonade hjärta, såsom den förlorade sonen var för den ömma, sörjande fadern, såsom de borttappade fåren för den hulde, sökande, ropande herden. Så beskriver Kristus själv Guds hjärtelag mot syndare. All skuld är borttagen, försonad; han ser endast barnet, olyckligt och bortlöpande, eller ock återkommet och lyckligt, men alltid ett ömt föremål för hans stora, hulda fadershjärta.

»Vi komma eller ej, likväl
Hans hjärta brister för var själ.»

Han kan förkunna en orubblig dödsdom över ett obotfärdigt Jerusalem; men – han gråter själv därvid! Vill syndaren återvända, då löper den förbarmande Fadern med brinnande hjärta och utsträckta armar mot honom. Vill syndaren hylla Sonen, så är alla hans ännu vidlådande

synder och skröpligheter ett intet för Guds ögon; vi äro då »rena», »benådade i den älskade». Gud ser oss alla stunder lika rena och behagliga, som han såg Adam och Eva före fallet, då »han förlustade sig med människors barn». Ja, han ser på oss med en ännu ömmare kärlek, en för oss obegriplig kärlek, efter vi är icke blott av honom skapade, utan ock med hans egen Sons blod återlösta.

Sådan är vår ställning, sådant Guds hjärtelag. Då frågas: Varför bliva då icke alla människor frälsta? Eller: Vad är det, som nu återstår, för att bliva delaktig av all den nåd, som Kristus förvärvat oss och Guds hjärta hyser för oss?

Även härom må vi handla med stor noggrannhet och icke låta något annat än Guds eget ord leda oss. Många rådfråga sitt eget förnuft och vilja själva upptänka en frälsningsväg för sig; andra rådfråga andras förnuft, låta leda sig av människoord, utan att efterse, om Gud själv av himmelen talat så, som dessa människor lära dem. Skulle vi våga vår eviga salighet på en lös grund? Nej, vi vilja här se, vad Gud själv, vad Kristus och hans apostlar sagt om saken.

Nu finna vi denna fråga allra först besvarad med det i hela skriften idkeligen återkommande ordet on »tron». Hela skriften säger: »Genom tron – av tron – den som tror – din tro har frälst dig – med hjärtat tror man till rättfärdighet» o. s. v. Det är således först avgjort, att människan icke rättfärdiggöres av lagens gärningar, utan genom tron på Jesus Kristus (Gal. 2: 16). »Vi hålla således före, att människan rättfärdiggöres genom tro utan lagens gärningar. Och därför är det av tron, för att det skall vara av nåd, på det att löftet må stå fast för hela Abrahams säd»; ty grundlagen var: »Av nåden ären I frälsta genom tron, och det icke av eder, Guds gåva är det» (Rom. 3: 28; kap. 4: 16; Ef. 2: 8). Vidare är denna tro förklarad med orden: mottaga Kristus, komma till Kristus, hungra och törsta o. s. v.

Johannes säger: »Åt alla dem, som mottogo honom, gav han makt att bliva Guds barn, dem som tro på hans namn.» Kristus säger: »Den, som kommer till mig – den, som törstar o. s. v. honom kastar jag icke ut, han har evigt liv.» Äntligen se vi ock i hela Kristi umgängelse med syndare, vad tron och kommandet, vad nådens ordning var. Alla, som kommo till honom, drivna av sina synder, och hos honom sökte försoning – alla, som trodde det goda ryktet on hans nåd, eller Johannes Döparens vittnesbörd, eller Kristi egna ord om tron och frälsningen i honom och därför kommo till honom, för att få förlåtelse och bliva hans lärjungar – alla sådana försäkrade han: »Din tro har frälst dig, var vid gott mod!»

Härav ser jag nu med egna ögon, huru man blir frälst och salig. Ingenting kan vara säkrare, än Kristi egna ord och exempel. Då jag ser, huru han själv handlar med syndare och hör honom själv säga, varigenom de blevo benådade – när jag vidare ser hans apostlars ord fullkomligt överensstämma därmed – skulle jag icke då vara trygg på saken? Vem i himmelen eller på jorden skulle jag eljest tro? Vill någon lära mig något annat, så måste jag svara: jag känner Kristus, Paulus ock, jag vet vad de lära - varifrån ären I? Och vad finner jag hos Kristus och apostlarna?

Jag finner, att allting är så redo, alla synder så försonade, all Guds vrede och lagens förbannelse så borttagna, och i deras ställe en sådan nåd och rättfärdighet åt alla förvärvade, att när de ogudaktigaste syndaslavar endast återkomma, – endast återkomma och emottaga densamma, få de genast den »yppersta klädningen», och det varder glädje i himmelen för Gud och hans änglar; jag finner, att rövaren på korset genast får tillsägelsen: »I dag skall du vara med mig i paradiset»; att fångvaktaren i Filippi, på samma natt han blev väckt, även trodde och fröjdades (Apg. 16); att tre tusen på en dag kommo till hopen och blevo beständiga i apostlarnas lära och trodde och fröjdades (Apg. 2).

Jag finner alltså, att frälsningen är en fri skänk, att »Gud har givit oss evigt liv, och detta liv är i hans Son. Den som har Sonen, han har livet». – Men jag finner ock, att denna saliggörande tro intager och omskapar hela människan, fäster henne vid Frälsaren och gör, att han blir den människans hela liv, fröjd, starkhet och visdom, samt hennes nya visa i munnen – att samma enfaldiga tro, som rättfärdiggör, även är den sanna helgelsens källa och livskraft; att »om någon är i Kristus, så är han en ny skapelse», med en alldeles ny kärlek och lust till Guds lag, till det heliga och himmelska.

Detta är i allt Guds ord grundteckningen av frälsningens väg och är för uppriktiga och förkrossade själar en tillräcklig vägledning. Men emedan hjärtat är ett argt och illfundigt ting, och många falska och obotfärdiga förvända denna nåd till lösaktighet och bedraga sig själva med en tro, som icke alls förändrar dem, icke fäster dem vid Frälsaren, icke pånyttföder och helgar dem, utan de kunna fortfara i sina orättfärdigheter under åberopande av nåden, Kristus, tron; därför har skriften också ett annat svar på den frågan: »Vad skall jag göra, att jag må bli frälst?»

Skriften talar nämligen om en »omvändelse, bättring, sinnesändring, nyfödelse»; om »en förkrossad och bedrövad ande»; om »en sorg efter Guds sinne, som åstadkommer bättring till frälsning»; om »själprövning, om lagens inkommande, på det överträdelsen skall överflöda»; om en »trång port» o. s. v. Dessa ord betyda också något – och visa oss, att den saliggörande tron är icke blott kunskap och bifall till orden om Kristus och försoningen, eller en förståndets spekulation över dessa höga ämnen, vilken även kan hava sitt nöje med sig och därför utbrister i någon beaktelse; utan att här är fråga om ett gudomligt verk i själen, vilket angriper och omskapar hela människan.

Luther säger i förspråket till Romarbrevet: »Tron är ett Guds verk uti oss, det där förvandlar och pånyttföder oss av Gud (Joh. 1: 13) och dödar den gamle Adam och gör oss till helt andra människor i hjärta, håg, sinne och alla krafter och har den helige Ande med sig. O, det är ett arbetsamt, verkande och kraftigt ting, själva tron, så att det är omöjligt, att hon icke alltid skulle göra det, som är gott. Hon frågar ock icke, om goda gärningar skola göras, utan förr än man frågar, har hon gjort dem och är alltjämt i övning. Men den, som icke gör sådana gärningar, är utan tro, vet varken, vad tro eller goda gärningar äro; talar dock och språkar många ord om tron och goda gärningar.» Så långt Luther.

– Var och en vare uppriktig mot sig själv. Säkerhet, skrymteri, självbedrägeri är varje människas natur, allt sedan ormen besvek Eva; den arge djävulen vill ock ännu förkläda sig till en ljusets ängel. Dessutom har även bland evangeliska kristna icke sällan uppkommit den villfarelsen, att, efter Kristus fullkomnat allt för alla människor, skall det icke vara så angeläget med en sann bättring, omvändelse och nyfödelse. Märk då, att hela skriften, att Frälsaren själv ävensom alla hans apostlar oupphörligt talat om en sann bättring och nyfödelse.

Men härom äro vi dock vanligen ense. Den fråga däremot, varom mycket tvistas, då ofta var och en sliter den åt sitt håll, är egentligen den: Vad är en rätt omvändelse och bättring? Somliga anse allt väl därmed, att människor bliva religiösa, att en vanlig fri och ogudaktig världsmänniska blir en from och religiös människa, börjar deltaga i andliga övningar och någon välgörande verksamhet, och därjämte hör och bifaller evangelium. Så tillskapas vackra beläten av kristna – gäster vid bröllopet, så länge tiden varar, men vilka, när brudgummen går att bese gästerna, skola kastas i mörkret utanför, emedan de icke hade bröllopskläder; jungfrur vid bröllopet, men fåvitska, som icke hade olja i lampan. –

Andra åter gå åt motsatta sidan och komma likväl till samma mål: de göra stor affär av en redlig bättring, men göra därav blott ett konstigt, mödosamt och planmässigt människoverk, där själen själv, visserligen under bön om Guds hjälp, skall efter regel göra det ena stycket färdigt före, det andra efter – och så, när hon är nog blind att anse allt riktigt, tillmäta sig tröst av Kristi förtjänst eller åtminstone »hoppas» något – hoppas, att Gud skall vara eller bliva nådig. Allt bedrägliga vägar! – för att dock icke tala om dem, som »taga pris av varandra» och uppmuntra sig inbördes att tro, det allt är väl, blott därför att de äro ense om någon viss idé, utan att var för sig stå i sann förening med Herren, uti »bättringen till Gud» och »tron på vår Herre Jesus Kristus» (Apg. 20: 21). O, den, som vill verkligt stå väl med Gud och frälsa sin själ, den, som vill vara uppriktig inför sig själv och inför Herren, give väl akt på, huru Herren själv talat.

Till den ändan vilja vi nu samla oss omkring en text av Herren Kristus själv – en text, varmed han just särskilt ville i en kort sammanfattning uttrycka allt vad Anden skulle uträtta på jorden. Vi veta, att såsom Fadern skapat oss och Sonen återlöst oss, så är det den helige Andes verk att helga oss – då ordet »helga» i dess vidsträcktaste mening betecknar allt, som i oss skall verkas till vår frälsning. Därför talade Kristus på det sista så mycket om den helige Andes sändande; därför kom efter påskhögtiden också pingst. Har Herren också sagt, vad den helige Ande skall uträtta, så är sannerligen ingenting tryggare, ingenting mer avgörande om den rätta bättringen m.m., än sådana Kristi egna ord. Och han har, Gudi lov, talat därom. När han i det rörande avskedstalet till sina lärjungar, den betydelsefulla aftonen, då han gick till sitt försoningslidande, talade om Andens sändande, som läses i Joh. 16 kap., förklarar han till slut Andens ämbete och göromål med de orden:

Och när han kommer, skall han överbevisa världen om synd och om rättfärdighet och om dom: Om synd; ty de tro icke på mig; Om rättfärdighet; ty jag går till min Fader, och härefter sen I mig icke; Och ont dom; ty denna världens furste är dömd.

Här har vår käre Frälsare och medlare själv sagt oss, vad den helige Ande hade att göra till vår frälsning. Redan det, som eljest är mer ovanligt i Kristi talesätt, nämligen att han gör bestämda indelningar i sitt tal – först nämner synd, rättfärdighet och dom, och sedan återtager vardera ordet till förklaring – redan detta visar, att han uttryckte sig med en synnerlig noggrannhet och djupsinnighet och ville göra oss särskilt uppmärksamma på dessa ord. Vi hava därför här mycket att söka. Måtte den helige Ande själv förklara för oss dessa ord!

Först säger han: Anden skall »överbevisa». Vidare står det: »han skall överbevisa världen», d. ä. hela människosläktet, utan undantag. Alla människor skola behöva denna överbevisning. Och vad var det, som Anden skulle överbevisa världen om? Detta är det viktigaste i texten. Kristus säger: »om synd; ty de tro icke på mig»!

Märk dessa ord: »Om synd; ty de tro icke på mig.» Här ser jag något märkvärdigt! Vad kan det betyda, att, när Herren här vill förklara all världens synd, om vilken Anden skall överbevisa henne, han nämner endast detta: »De tro icke på mig?» Männe icke Kristus här uppenbarar, att »ottron är den enda fördömande synden»; att all synd emot de tio buden är borttagen, försonad, kan ingen fördöma, om man icke själv fördömer sig genom ottron? »Om synd; ty de tro icke på mig!» Se vi icke även detta i allt hans beteende mot syndare? Då till honom kommo allehanda publikaner och syndare, själva dräggen av allt ogudaktigt folk i landet, utgjorde någonsin deras synder något hinder för deras benådning?

Var icke allt genast väl, så snart de flydde till honom? Var var då lagen med dess bud och domar? Var var deras långa, svarta skuldregister? De hade i alla sina livsdagar syndat mot Guds bud, och jag ser dock, att, såsom Paulus säger, han »icke tillräknade dem deras synder», där var idel nåd, tröst, sötma och vänlighet, liksom om de i alla sina livsdagar aldrig gjort en enda synd; så att de lagkloka förbittrades däröver och sade: Han är »publikaners och syndares vän». Och vad säger han själv därom? Han nekar icke, utan bekräftar det och säger, att dessa syndare voro hans förlorade får, penningar och söner, att han var den hulde fadern, som löper med utsträckta armar mot den förlorade sonen m.m. (Luk. 15).

O, käre Frälsare! Vet du icke av hans många och fula synder? Nej, han har inga synder – alls inga synder! »Mitt blod varder utgjutet till syndernas förlåtelse» (Matt. 26: 28). »Överträdelsen är borttagen och synden betäckt och den eviga rättfärdigheten framhavd» (Dan. 9). »Gud försonade i Kristus världen med sig, icke tillräknande dem deras överträdelser» (2 Kor. 5).

Det finnes blott en synd, som fördömer världen: »ty de tro icke på mig!» Se vi icke ock, att Kristus fördömde de strängaste laghelgon? Han nekade icke, att det var gott, att de icke voro orättfärdiga, rövare, horkarlar, att de gåvo de fattiga allmosor m.m., och icke dess mindre voro de fördömda. Se vi icke även Paulus betyga om många av sina bröder, att de »hade nit för Gud, att de foro efter rättfärdigheten?» »Men», säger han, »de kommo dock icke till

rättfärdighetens lag, emedan de icke sökte den av tron, utan av lagens gärningar» (Rom. 9:e och 10:e kap.). O, en förunderlig dom!

De, som varit bättre, bliva fördömda, och de, som varit sämre, bliva frälsta; den, som förslöst sitt arv med skökor, får den gödda kalven, och den, som alltid tjänat Fadern och »aldrig överträtt hans bud», får icke ett kid. Skall jag då icke se, att häri ligger någon stor hemlighet? Skall jag då aldrig vakna över, vad försoningen ville säga? Skall jag då aldrig förstå, vad som skedde i Kristi död?

Detta är det första, vi lära av Kristi ord: »Om synd; ty de tro icke på mig», nämligen att all synd är så försonad i Kristi död, att den icke mer har lagens förbannelse med sig, utan att fördömsen kommer endast av otron; att ingen människa blir fördömd för synden, utan endast för otron. Detta är den tröstliga lärdomen av dessa ord.

Det andra, som vi lära av dessa ord, är, att den frommaste, allvarligaste och gudligaste människa kan bliva fördömd, nämligen om hon med all sin fromhet icke tror på Kristus – att sedan hon länge levat i det allvarligaste bättringsarbete, den djupaste ånger, de andäktigaste böner, den frommaste vandel, den strängaste självförsakelse, den mest oförtrutna välgörenhet m.m., så måste hon med allt detta fara till helvetet, om hon icke lärt räkna allt detta för skada mot det överträffande i vår Herre Jesu Kristi kunskap och nu varder funnen i honom, blott i honom havande sin rättfärdighet och tröst. Allt vad i människan är gäller intet för Guds ögon, sedan hans älsklige son gav sitt blod till syndernas förlåtelse.

Därav kommer, att de frommaste bliva fördömda, när de icke »hylla Sonen». Härom skall den helige Ande övertyga världen: »Om synd; ty de tro icke på mig!» – han angriper härmed det ypperligaste folk på jorden, kastar de frommaste, allvarligaste och heligaste människor under fördömsen, blott därför att de icke giva Lammet ära, utan vilja vara sina egna frälsare.

Det ligger i all människonatur, att vi se på våra egna gärningar, vår fromhet eller våra synder och därefter döma om Guds nåd mot oss; men Anden kommer och säger: Nej, här finnes en man, som heter Jesus Kristus, »kvinnans säd», vilken den evige Fadern satte under lagen i edert ställe, att fullgöra allt, samt smaka »döden för alla». Hans dyra blod har borttagit både från edra synder och edra dygder all för Guds dom gällande kraft och betydenhet.

Uti honom, och ingen annan, är frälsningen; »ty det är icke något annat namn under himmelen, bland människorna givet, i vilket vi skola bliva frälsta», utom Jesu Kristi Nasaréns namn. Detta är egentliga orsaken, varför otron är den enda fördömande synden. Redan hennes storhet är förskräcklig; och likväl är det icke egentligen hennes storhet, utan hennes art och väsende, som gör, att hon fördömer.

Vi böra väl besinna, vad otron är. Hon är först ett föraktande av Guds allra största barmhärtighet, ett bespottande av hans största ömhet, ett trampande av den gudomliga barmhärtighetens största gåva, ende Sonen; och för det andra, ett bortkastande av det enda

oss givna frälsningsmedlet, av det enda offret för våra synder. – Gud har av sin innerliga barmhärtighet förbarmat sig över vårt elände och givit oss till frälsning sin ende älsklige Son: han kom och blev vår broder, blev ett människobarn och utgav allt vad han hade, sin rättfärdighet, sitt liv och sitt blod till vår frälsning.

Du vet allt detta, och är dock alltid lika kall och liknöjd för honom; du firar hans födelse om julen, läser, hör och sjunger om barnet i krubban; du firar hans lidandes- och dödsfest, läser och hör om hans blodsvettning i örtagården, hans hudflängning, hans törnekröning, hans händers och fötters genomborrande; du ser honom upphängd i luften mellan rövare, du hör hans tröstlösa ångestrop m.m., och du vet, bekänner och sjunger, att allt detta skett för dig och dina synders skull; du går till natt-varden och firar hans döds åminnelse – och med allt detta förblir du lika död och kall i ditt hjärta, älskar och omfamnar honom icke, gläds och prisar icke, utan går med själ och tankar fulla av fåfänglighet, synd och olydnad mot denne nådige Frälsare.

Undrar du då, att du måste bli fördoemd? Undrar du då, att Guds vrede brinner såsom från nedersta helvetet över en så förskräcklig otacksamhet för hans älsklige Sons brinnande kärlek och bittra marter – ett så kallt föraktande och förtrampande av Guds allra största kärlek?

Luther säger i en betraktelse över Kristi lidande: »Ett människohjärta, som icke härigenom bliver bevekt eller rört, måste ju vara hårdare än sten, än järn och stål. Likväl går den kära fina världen sin väg fram och lägger detta alldeles icke på hjärtat, är trög, kall, otacksam och föraktar denna stora skatt. Därför sker det ock, att vår Herre Gud däremot lämnar henne därhän, att hon kommer beständigt mer och mer långt därifrån; och vår Herre Gud gör just rätt, att han säger till den otacksamma världen: Vill du icke bry dig om min stora kärlek, att jag så faderligen och hjärtligen har besökt dig och för dig givit min älskade Son i så stora marter, välan, så vill jag icke heller bry mig om dig; frågar du icke efter vad jag har gjort, så frågar jag ock icke efter dig; vill du icke hava min Son Jesus Kristus, så tag i stället Barabbas, ja djävulen själv!»

När du är så kall, hård och otacksam och har alldeles ingen glädje i Kristus, utan för all hans nåd och kärlek visar honom blott förakt, undra då icke, att Gud låter dig gå din egen väg till fördärvet. Aposteln säger: »Den som brutit Moses lag, han måste utan barmhärtighet dö. Huru mycket värre straff, menen I, skall då icke den anses förtjäna, som har förtrampat Guds Son och för orent aktat förbundets blod!» (Ebr. 10: 28). Se här, vad otron redan i sig själv är! Därför är hon också moder till alla andra synder.

Den, som icke tror på Kristus, är bortvänd och avsöndrad ifrån Gud, har ingen sann kärlek, förtröstan och lust till honom och hans vilja, om han ock, såsom trälen, av fruktan eller inbillning om förtjänst ställer sig efter hans ord, såsom skrymtare och verkhelgon göra, »och således följer», såsom Luther säger, »med otron djävulens drakestjart och hela helvetet».

Men allt detta är likväl icke den egentliga orsaken, varför otron medför fördömsen, utan orsaken är, att hon »förkastar Guds nåd», att honom, som icke tror på Kristus, »står intet offer åter för synder», utan han är naken i sina synder under Guds dom; såsom Paulus säger: »Den som håller sig till gärningar, honom tillräknas lönen, icke efter nåd, utan efter skyldighet» (Rom. 4).

Men här kan någon fråga: Skall Anden endast uppenbara otrons synd, och kunna inga synder mot lagen fördöma oss; varför talar då allt Guds ord, även nya testamentet, så mycket om synd emot Guds bud? Svar: Som redan förut är anmärkt, talas här om Andens egna och utmärkande verk. Synder mot lagen kan samvetet och förnuftet straffa, men att uppenbara otrons synd, det är Andens utmärkande verk. – Och vartill lagen i allmänhet skall tjäna, har aposteln Paulus sagt i Gal. 3: 19, nämligen: »Lagen är tillagad för överträdelsernas skull», d. ä. först, att styra och avhålla de otrogna från grövre syndiga gärningar; och för det andra, att för alla människor vara ett rättesnöre, varav vi alltid skola veta, vad som behagar eller tvärt om misshagar Gud.

Men vad lagen skall uträtta vid omvändelsens verk, samt även sedan i den dagliga bättringen, det säger aposteln i Rom. 5:e kap. Sedan han först framställt den stora huvudartikeln, att »såsom genom den ena människans olydnad, synden och döden kommit över oss, så kommer ock genom den enas lydnad livet och rättfärdigheten» – då tillägger han, v. 20:

Men lagen kom också in, på det att överträdelsen skulle överflöda; men varest synden överflödade, där överflödade nåden ännu mer. Det hjälper icke annat! Människan kan aldrig förmås att rätt hylla syndaborttagaren, med mindre hon jagas och tvingas av synd och lag. Gud är försonad – »blidkad över våra orättfärdigheter» – hans förbarmande hjärta brinner av kärlek till alla sina dyrköpta; men de kunna icke frälsas, de kunna icke förmås att fly till fristäderna, med mindre de jagas och drivas av blodhämnamen.

Därför måste han alltid plåga, förskräcka och utmatta oss med lagens bud och domar. Likasom Josef brann av kärlek, när hans bröder kommo till Egypten, och genast beslöt att göra dem gott, men likväl genom sin tolk »tilltalade dem hårt» (1 Mos. 42), lät binda och fängsla, förskräcka och bedröva dem, för att göra deras hårda hjärtan mjuka; så måste ock Herren genom sin tjänare och tolk, Moses, förskräcka, fängsla, tvinga och bedröva oss; men »han bedrövar icke människorna utav hjärtat» (Klagov. 3); allt det lagen säger, det säger den, på det att »var mun må tillstoppas, och all världen varda brottslig för Gud» (Rom. 3) – att »synden skall överflöda».

Huru syndens överflödande verkas av lagen, visar aposteln i Rom. 7:e kap., nämligen att lagen icke blott såsom en spegel visar oss synden, utan ock genom förbudet uppväcker den slumrande synden till verksamhet och strid, på det hon icke skall ligga fördold och syndaren anse sig syndfri. »Jag levde en gång utan lag, och då var synden död; men när budordet kom, levde synden upp och verkade i mig all begärelse» – och nu är syndaren, vilken förut var så självbelåten, säker, stolt och dygderak, strax eländig och jämmerlig – nu är han eländig och

jämmerlig, vanmäktig och rådlös, så att hela världen blir honom för trång; nu blir det förut så kära syndalivet bittert, främmande landet ödsligt, fadershuset ljuvligt, ja till och med drängtjänsten där!

O, huru mycket gott som kommer av det ömkliga »syndens överflödande»! Och sådant verkades icke genom laglöshet, utan genom lagen. Därtill är lagen god, och icke till att göra människan from. Märk och minns det en gång för alla, att skriften säger: »Lagen kom in, på det att synden skall överflöda.» Märk, icke övervinnas, utan »överflöda» – så att, just när du vill bli bättre, blir du värre; då du vill vara hygglig och helig, då blir du ohygglig, synden »överflödar»; du vill älska Gud, då känner du hat, åtminstone en odräglig köld i hjärtat; du vill vara mild, saktmodig, då kokar bitterhet hos dig; du vill vara ren i tankar och hjärta, då »verkas i dig all begärelse»; du vill vara förkrossad och ödmjuk, då är du stenhård, styv och full av högmod. Sådant kallar Paulus, att »budordet, som var givet till liv, blev mig till död» – att »synden blev övermåttan syndig genom budordet». Sådana äro de rätta verkningarna av lagen, när den träffar hjärtat (Rom. 7: 7–13).

Men nu blir det alltför orimligt och halsbrytande att mitt i ett sådant syndaelände mottaga nåd. Därför kröker sig själen åt alla sidor och söker andra utvägar. Har lagen icke träffat rätt djupt, så kan människan finna lättnad och tröst i sina egna gärningar, sin ånger, sina böner, sin förbättring, sin seger över vissa synder, sitt nya religiösa liv. Så danas en farisé. Den ene företager sig yttre gärningar, barmhärtighetsverk, religiös verksamhet m.m., den andre söker sin frälsning i botövningar, tårar, böner, försakelse, ödmjukhet, »avdöende» från världen m.m.; en tredje kan stilla det väckta bekymret, genom att sysselsätta sitt huvud med ett andligt studium, med att samla kunskap, klara och sköna insikter, utan att själv i sanning äga och öva vad kunskapen omfattar o. s. v. Nu är tiden för Andens straffämbete.

Alla dessa helgon skall Anden överbevisa. Om vad? Om synd; ty de tro icke på mig. Anden skall uppenbara, att då de äntligen gjort allt vad någon dödlig gjort; då de ångrat synden, så att de kunnat gråta blod; då de bedit dag och natt på sina bara knän; då de på det strängaste späkt sin lekamen, »till blods kämpande mot synden»; förbjudit sina ögon att se, sina öron att höra och sin tunga att tala något fåfängligt; förbjudit sin mun att smaka och sin hela varelse att njuta något överflödigt; då de givit alla sina ägodelar åt de fattiga och använt alla sina levnadsstunder för nästans väl; då de profeterat i Jesu namn och i Jesu namn gjort många kraftiga gärningar: då skall den Herren med såren i händerna och sidan fördöma dem, sägande: Gån ifrån mig, I ogärningsmän – om synd, ty I trodden icke på mig.

Anden skall uppenbara, att de med all denna sin helighet skola kastas i mörkret utanför, emedan de icke äro klädda i Kristi rättfärdighets bröllopskläder, emedan de icke i den blodige Frälsaren på Golgata haft sin enda tröst – icke med honom gjort det bytet, att, såsom han tagit deras synder på sig, de ock mottagit hans rättfärdighet.

O, märk en gång, du religiösa själ, att om icke hans gärningar äro dina gärningar, om icke hans ånger, hans böner, hans lidande och död äro dina, så är du evigt förlorad. »OM synd, ty de tro icke på mig.»

Och så hava vi även sett, vad den rätta bättringen är, enligt skriften, nämligen att synden genom budordet överflödar; och att, när då människan vill frälsa sig med gärningar, Anden överbevisar henne om ottron och driver henne till Kristus – då det däremot sannerligen är en falsk bättring, där själen aldrig för syndens överflödande blivit rådlös, aldrig förlorat sin gamla tröst och funnit sig stadd under Guds dom till döden, utan med all sin syndakännedom ändå alltid behållit sin gamla säkerhetströst, alltid haft kvar någon bättre sida att fly till och sålunda kvarblivit på gamla grunden. Ut i den rätta bättringen känner man sig helt och hållen förtappad och dömd och kan icke få ro, förrän man får försäkran om en hel benådning.

Sydanöden kan hos olika själar vara mycket olika, nämligen kortare eller långvarigare, hårdare eller lindrigare; men ett är väsentligt, nämligen att den gamla säkerheten är bruten, och att själen icke kan få ro, förrän hon får nåd att tro syndernas förlåtelse och en hel upptagelse i Guds nådeförbund. Har icke sydanöden kommit till denna punkt, och människan icke är rätt väckt, så blir tron aldrig sann och levande, den människan blir ett andligt missfoster, en absalomist, som blir hängande mellan himmel och jord (2 Sam. 18: 9), aldrig rätt förtappad och aldrig rätt salig och får därför aldrig det liv, den kärlek och den kraft till bekännelse och utgående från världen och orättfärdigheten, som allt Guds ord omtalar såsom den sanna trons bevisning.

Blir människan åter rätt väckt, av Anden överbevisad och kastad under domen, så att hon icke får ro förr än uti Kristus, då är bättringen sann med alla dess grader och delar; då hatar hon synden, och – hatar mest den synd, som hon själv mest älskar, då älskar hon rättfärdigheten även i det, som mest strider mot hennes kött. »Kristi kärlek tvingar henne så.» Den människan är en kristen.

Den andra avvägen för väckta själar är, att de förtvivla, emedan under bättringsarbetet synden överflödar, de se sig bliva sämre och sämre och mena, att allt därför är förbi, att de ju omöjligt som sådana få tro Guds nåd. Då skall åter Anden överbevisa dem om den synden: de tro icke på mig. Så eländiga de äro, vilja de likväl bliva sina egna frälsare, vilja icke giva Lammet äran att hava frälst dem såsom helt förtappade – »de tro icke på mig».

Anden skall övertyga dig, att för allt syndens överflödande fördömes du icke; det är allt rikligen försonat och borttaget – det, som fördömer dig, är, att du icke vill giva Lammet ära och såsom helt förtappad kasta dig i Frälsarens famn. Du säger: »Jag är så förskräckligt syndig, att det ju omöjligt går an att nu tro.» Men tvärt om går det omöjligt an, att du nu icke tror på Kristus, då du är så förskräckligt syndig; ty huru skall du då frälsas, när du också därjämte »förkastar Guds nåd» och det enda offret för synderna? Du bör djupt betänka, vad tron är, eller vad du bjudes att tro.

Du behöver icke tro på dig själv, din bättrings eller fromhets fullkomlighet, utan på Kristi försoningsoffer. Den, som skall tro till frälsning, skall tro på det, som skedde för över adertonhundrade år sedan, uti Kristi död, skall ställa sin tro på Golgata och icke på sin egen arma bättring eller fromhet. Därför är du alltid skyldig att tro, huru ovärdig du själv må vara; ty vad Kristus gjort är likväl alltid lika fullkomligt. Du säger: »Jag är icke ännu rätt beredd; icke får jag redan tro.» Svar: Kristus sade icke till en enda syndare: du får icke ännu tro på mig, icke ännu komma till mig; du bör bättre bereda dig o. s. v. Nej, åt »alla dem, som mottogo honom, gav han (genast) makt att bliva Guds barn».

Dessutom skall du veta, att du omöjligt kan bliva bättre, förrän du blivit troende. Om du ock är stadd i svåra synder, kan du omöjligt bliva dem kvitt, förrän du först, sådan du är, flytt till Kristus, blivit troende, frälst och glad. Detta är första begynnelsen av en sann helgelse och kraft. »Lagen kan icke göra någon levande. Fröjd i Herren är eder starkhet.» – Och tänk, att Kristus vill ingen mottaga såsom helig; han är kommen att frälsa, icke de rättfärdiga, utan syndare. Därför är du då bäst beredd, när du efter ditt eget tycke är sämst beredd, när synden överflödar, och du är missnöjd med din bättring. »Varest synden överflödade, där överflödade nåden ännu mer.» Så står det i skriften. Vilja då syndare tala om värdighet, så säger Kristus: de skola överbevisas – »om synd; ty de tro icke på mig».

Tro då genast på Kristus, giv honom den äran, att han ock i dig frälst en helt förtappad själ. Han har utgjutit sitt blod, för att få den glädjen att riktigt oförskyllt göra dig salig. Vem har då ingivit dig, att han någonsin skall se efter dina synder? Han vet icke av mer än en synd: »de tro icke på mig.» Det är hans enda smärta, att han icke får göra dig gott.

Låt det då vara slut med ditt bortoblivande. Han kan icke fördraga att veta, det en själ, som vill hava hans nåd, icke skall äga den, icke skall komma att mottaga den. Han kan icke fördraga, att du går på avstånd och tänker, att han är vred, då han likväl så brunnit av kärleksnit, att han lupit efter dig i en blodig död. Minns och glöm aldrig, att Kristus själv sagt: Om synd, ty de tro icke på mig – de tro icke på mig!

Nu komma vi till den punkt, över vilken man kan begynna att ropa av idel glädje och fröjd, om man blott får den in i hjärtat – man kunde bliva alldeles salig och icke mer vilja göra annat här på jorden, än prisa och lova samt snart fara härifrån, för att få se och åtnjuta vad orden innehålla. Gud öppne oss ögonen!

»Om rättfärdighet; ty jag går till min Fader, och härefter sen I mig icke.» Vad är detta? »Om rättfärdighet; ty jag går till min Fader?» Anden skall överbevisa världen »om rättfärdighet» – och förklaringen är: »ty jag går till min Fader». Allt är här gåtligt och hemlighetsfullt. Häri måste ligga något stort. Därför skola vi desto bättre se till, att vi rätt fatta den käre Herrens mening.

Redan då han sade: »OM synd; ty de tro icke på mig», gav detta oss ovärderliga blickar in i evangeliets hemligheter; men mycket mer hava vi här att söka, då han säger: »och om

rättfärdighet; ty jag går till min Fader». Om jag ock förut sett dessa ord förklarade och tyckes hava så väl förstått dem, att jag skall intet vidare hava att söka i dem, kan där dock ännu ligga ett djup av förborgade hemligheter. Jag vill ännu se Kristi ansikte, då han talar dessa ord, och höra dem ur hans egen mun. »Om rättfärdighet; ty jag går till min Fader.»

Vad är detta? Skall någon överbevisas om rättfärdighet? Och huru mörkt är icke det, som Herren tillägger såsom förklaring: »Ty jag går till min Fader!» Dock ligger just i detta tillägg ljuset över det hela. Ty vad är väl det, att Kristus går till sin Fader? Vad annat än hans försoningsdöd? – som också aposteln så uttrycker: Kristus har »genom sitt eget blod en gång för alla ingått uti helgedomen, sedan han vunnit en evig förlossning» (Ebr. 9: 12, jämf. v. 24). Kristus talade nämligen dessa ord, just då han gick till sitt lidande – just då han tog avsked av sina lärjungar, den sista aftonen före sin försoningsdöd.

Då är det lätt att förstå, vad de orden betyda: »Jag går till min Fader», nämligen: Jag går nu att fullborda det stora ärende, för vilket jag är kommen i världen – jag går nu att utgjuta mitt blod för världens synder; såsom han samma afton sade, då han instiftade nattvarden: »Mitt blod varder utgjutet till syndernas förlåtelse.»

Således: Jag går nu med detta blod, såsom den rätte översteprästen, in uti det allra heligaste, som icke är gjort med händer – in uti själva himmelen – jag går att försona alla människor med Gud, att förvärva en »evig förlossning» från synden och förbannelsen, en »evig rättfärdighet» åt alla människor – ja, att »framställa mig i Guds åsyn, dem till godo» (Ebr. 9: 24). Korteligen: Jag går att fullborda allt vad ifrån världens begynnelse är lovat: att söndertrampa ormens huvud, att bota syndafallet, att återställa den förlorade arvrättfärdigheten och barnarätten hos Fadern; att vara den andre Adam – »jag helgar mig själv för dem» (Joh. 17) o. s. v. Se, nu kunna vi se, att det är sammanhang mellan orden: »För rättfärdighet ty jag går till Fadern.»

Meningen är denna: Anden skall överbevisande giva världen ett nytt förstånd i avseende på rättfärdigheten. När Herren även om rättfärdigheten begagnar det ordet elenchein, med bindande skäl övertyga, så har han därmed tillkännagivit, att denna rättfärdighet skulle vara något, som hela världens förnuft skulle strida emot, något alldeles nytt och oerhört för förnuftet, vilket människan endast med största svårighet skulle kunna tro eller omfatta. Således är meningen: Anden skall lära världen något alldeles nytt om rättfärdigheten; ty jag går till Fadern.

Där blir en alldeles ny betydelse på rättfärdighet, som aldrig förut funnits i det vanliga språkbruket; ty rättfärdighet betyder eljest, att var och en själv gjort sin plikt efter lag, och icke är någon något skyldig. Och inför Gud skulle rättfärdigheten bestå däruti, att jag så hållit lagen, att jag icke syndat på ett, utan i allt givit Gud det, som tillhör Gud. Detta är den rättfärdighet, som lagen yrkar och allt förnuft tänker på. Men nu skall Anden uppenbara, att det skall vara världens rättfärdighet, att Kristus gått till Fadern. Är icke detta något nytt och alldeles oerhört, som väl fordrar det ordet elenchein, överbevisa, övertyga?

Somliga hava velat taga ordet »straffa»* i den vanliga betydelsen och förstå detta så: Anden skall straffa människorna för deras egenrättfärdighet, sedan Kristus med sitt blod gått till Fadern att förvärva dem en gudomlig rättfärdighet. Så straffar Paulus judarna i Rom. 10 kap., då han säger: »Jag bär dem vittnesbörd, att de hava nit för Gud, men icke visligen; ty då de icke förstå Guds rättfärdighet, utan söka att upprätta sin egen rättfärdighet, hava de icke blivit Guds rättfärdighet underdåniga. Ty Kristus är lagens ände till rättfärdighet för var och en, som tror.» Här talar aposteln i straffande ton om deras egen rättfärdighet, då han säger: »de hava icke blivit Guds rättfärdighet underdåniga». Och det är sant; även ett sådant straffande skall Anden utöva. Och även till den uppfattningen av Kristi ord passar tillägget: »Ty jag går till min Fader.»

Men man bör blott märka, att detta straffande av vår självrättfärdighet sker eller begynnes alltid därmed, att Anden uppenbarar och övertygar oss om Kristi rättfärdighet att han genom evangelium ideligen förkunnar och upphöjer Kristi lydnad, Kristi lidande, död och uppståndelse, såsom den enda för Gud gällande rättfärdigheten, ty därigenom blir all vår rättfärdighet gjord till skam; och icke det allenast, utan då vi ock vilja med vår rättfärdighet bestå inför Gud och således vara våra egna frälsare, så äro vi ock därigenom äretjuvar, som vilja beröva Guds Lamm dess så dyrt förvärvade ära att ensamt vara vår rättfärdighet. Därför, huru man än översätter det ordet elenchein, så blir saken endast denna, att Anden skall lära världen den nya oerhörda hemligheten, att, det nu är vår rättfärdighet, att Kristus gick genom döden till sin Fader, »att han gjorde det vi borde och blev vår rättfärdighet».

Detta är ju ock hela skriftens stora huvudlära. Redan i gamla testamentet säger Jesaja uttryckligt: »Herren kastade allas våra synder uppå honom - - och med sin kunskap skall min tjänare, den rättfärdige, rättfärdiggöra många; och han skall bära deras synder» (Jes. 53). Märk orden! Är detta icke just vad Herren själv säger? »Han bär deras synder, han blev sargad för deras överträdelser, därför skall han rättfärdiggöra många.» – Märk ännu en gång: »han bär deras synder!» – Och uti 45 kap. bedyrar Herren, att man skall svärja och säga: »Uti Herren haver jag rättfärdighet och starkhet.»** Därför fröjdar sig profeten i 61 kap., att Herren hade »dragit på honom rättfärdighetens mantel». Och i Dan. 9:e kap. säger ängeln Gabriel uttryckligt, att i och med detsamma »Kristus blir dödad, och synden betäckt och skulden försonad», så skulle den eviga rättfärdigheten varda framhavd. – Men huru mycket klarare strålar icke rättfärdighetens sol över nya testamentet! Där säger Paulus uttryckligt: »Den, som icke visste av synd, har Gud för oss gjort till synd, på det att vi skulle varda Guds rättfärdighet i honom» (2 Kor. 5). Han är »för våra synders skull utgiven, och för vår rättfärdiggörelses skull uppväckt».

Och Johannes: »Linnet är de heligas rättfärdighet»; och – det var »tvaget i Lammets blod!» (Uppb. 19: 8; kap. 7: 14). Vad är nu allt detta annat, än det Kristus här säger: »Om rättfärdighet, ty jag går till min Fader?» Alla dessa många och uttryckliga bibelord hava väl förut sagt oss detsamma, som Herren Kristus med sitt korta och gåtlika ord uttrycker; dock, när vi tydligen se hans mening, är det ännu härligare att höra honom själv med denna höga,

triumferande ton förklara: »Om rättfärdighet; ty jag går till min Fader» – jag, jag – jag går till min Fader – det skall vara all världens rättfärdighet. Att jag utgjuter mitt blod för världen, att jag såsom överstepräst går in till Fadern med mitt eget blod, det skall bliva människornas nya och enda rättfärdighet, som gäller för Gud!

– Men vad vill rättfärdighet säga? Rättfärdighet var ju det, att var och en gjort, vad han var pliktig, icke syndat, utan så hållit lagen, att han »icke felat i ett». Och en sådan rättfärdighet, säger Kristus, skall världen få genom min gång till Fadern, och endast därigenom. O, nådefulle Gud! O, nådefulla frälsningsråd! Här se vi, vad den käre Herren menade, då han samma afton sade: »Jag helgar mig själv för dem» (Joh. 17). Här lär det bliva allvar och sak, att Kristus är den »andre Adam» (Rom. 5), att såsom vi genom den enes olydnad hava blivit syndare, vi ock genom den enes lydnad varda rättfärdiga. Se, detta är den stora huvudsak, som vi aldrig, aldrig böra lämna ur ögonsikte, att Kristus var utgiven att vara i vårt ställe – i hela det fallna, förtappade människosläktets ställe – så alldeles, att varje människa är i honom inbegripen, har i honom bestått provet, liksom vi alla voro uti Adam inneslutna och alla i honom föllo i synd. Alla människor hava uti Kristus hållit lagen, i honom varit lydiga, heliga, rena, i honom lidit, dött, uppstått – efter vi »hålla så före», säger aposteln, »att en har dött för alla, och därför hava alla dött» (2 Kor. 5: 14).

Om en varit »född under lagen» och hållit den för alla, så hava de alla hållit den i honom; om en »är i Guds åsyn oss till godo», så äro vi alla i Guds åsyn uti honom. Korteligen: Kristus är vår, med allt vad han var och gjorde och led på jorden, vår medlare och borgesman, vår andre Adam, som stod i vårt ställe inför lagen och sin Fader – i vårt namn stod provet, i vårt ställe gjorde och led vad vi hade bort göra och lida – ja, så alldeles i vårt ställe, som om vi själva hade gjort det. Se, detta är hela evangeliets kärna och gyllene klenod, vårt höga, heliga salighetsmysterium, som ock framskinner i dessa Herren Kristi dyra ord: »Om rättfärdighet, ty jag går till min Fader» – »jag helgar mig själv för dem» - - »jag helgar mig själv för dem!»

O, när man en stund ser på dessa ord och betänker, att de äro talade av Kristi egen mun, visst kan man begynna fröjdas och prisa samt därjämte bittert beklaga vårt gruvliga otrosmörker, som aldrig tillstädjer oss att behålla denna höga, gudomliga tröst. Så snart vi förgått oss eller blivit förströdda, eller synden börjar röra sig i oss, strax förgäta vi den stora, eviga nåden, att Gud har redan gjort sin ende Son till synd för oss, på det att vi skola vara Guds rättfärdighet i honom, i honom! – att Kristus, vår andre Adam, »helgat sig själv för oss». Att vi oupphörligt förgäta detta stora, härliga fridsråd och försjunka i otro och självrättfärdighetsarbete, det är just vad Anden beständigt måste straffa; och det finnes då intet annat råd, än att åter igen och oupphörligen återkomma till det heliga evangelium, som på nytt påminner oss om samma eviga nåd, straffar och tröstar oss igen och återställer vår försvagade tro.

Men vi återvända till Kristi ord – och vilja nu se, huru vår lärofader Luther utlagt dem. Uti en förklaring över Joh. 17 kap. säger han över dessa ord: »Här säger Kristus: Det är rättfärdighet, att jag går till Fadern. Här måste du söka och finna henne, icke hos dig själv eller på jorden hos människor. Ty de kristna skola icke känna någon annan rättfärdighet, med vilken de bestå

för Gud och förklaras rättfärdiga, vinna syndernas förlåtelse och evigt liv, än denna Kristi gång till Fadern, vilken är intet annat, än att han tagit på sig vår synd och för dess skull låtit sig dödas på korset m.m.

– Nu har han icke gjort denna »gång till Fadern» för sin egen skull eller för sin person, ty därmed vore vi icke hjälpta, och det kunde icke kallas vår rättfärdighet; utan, såsom han för vår skull har kommit från himmelen och antagit vårt kött och blod, så har han ock för vår skull gått till Fadern, fullkomnat segern över synd, död och helvete och inträtt i herradömet, varigenom han förlossar oss från allt detta, giver syndernas förlåtelse, samt kraft och seger emot döden och djävulen m.m.

»Men denna rättfärdighet är alldeles hemlig och fördold, icke blott för världen och förnuftet, utan ock för de heliga. Ty hon är icke en tanke, ett ord eller verk i oss själva (såsom sofisterna hava drömt om nåden, att den är något i vårt hjärta ingjutet), utan alldeles utom och över oss, nämligen Kristi gång till Fadern; ja, hon är ock satt utom våra sinnen och ögon, så att vi icke kunna se och känna henne, utan måste fatta henne blott med tron på det ord, som av Kristus predikas, att han själv är vår rättfärdighet; såsom Paulus säger, att »han har blivit för oss till visdom från Gud och till rättfärdighet och till helgelse och till förlossning», på det att vi icke inför Gud må berömma oss av oss själva, utan blott av denne Herre (1 Kor. 1: 30, 31).

»Det är ju en underlig rättfärdighet, att vi skola kallas rättfärdiga eller hava rättfärdighet på det sättet, att den är intet verk, ingen tanke, korteligen alldeles intet i oss, utan alldeles utom oss i Kristus, och likväl sannfärdeligen blir vår genom hans nåd och skänk och så helt och hållet vår egen, som vore hon genom oss själva vunnen och förvärvad. Detta kunde visserligen intet förnuft förstå, att det skall kallas rättfärdighet, då jag intet gör eller lider, ja, intet tänker eller känner, och i mig är alldeles intet, för vars skull jag varder Gud behaglig och salig, utan att jag, utom mig och alla människors tankar, verk och förmåga, håller mig till Kristus, sittande däruppe på Guds högra hand, ehuru jag icke ser honom.

»Men tron skall fatta detta och bygga därpå och trösta sig därav i anfäktningen, då djävulen och samvetet sålunda disputerar med oss: »Hör du, vad är du för en kristen? Var är din rättfärdighet? Ser och känner du icke, att du är en syndare? Huru vill då du bestå för Gud?» – så att vi däremot bygga på detta språk och säga: Jag vet ganska väl, att jag tyvärr har synd, och hos mig finnes ingen rättfärdighet (som skulle gälla för Gud); jag skall och vill icke heller söka eller finna henne hos mig, ty därmed skulle jag aldrig kunna komma inför Gud.

Men här hör jag, att Kristus säger, att min rättfärdighet är den, att han har gjort en gång till Fadern och uppfarit till himmelen. Dit är hon satt, där djävulen väl måste låta henne förbliva åt mig; ty han skall icke göra Kristus till en syndare eller straffa eller tadla hans rättfärdighet. Är jag en syndare och mitt leverne icke består för Gud och jag ingen rättfärdighet finner i mig, så har jag likväl en annan skatt, som är min rättfärdighet, på vilken jag trotsar. Det är denna Kristi gång till Fadern, vilken han har givit och skänkt mig. Vad fattas densamma, eller vad kan du på den tadla? – »Jo, du ser och känner dock intet därav.» – Svar: Ja, just så

förklarar och beskriver han själv rättfärdigheten, att jag icke skall känna henne hos mig, utan fatta henne med tron på Kristi ord; han säger nämligen: »Och härefter sen I mig icke.» Vad behövde jag annars tron, om jag kunde se detta framför mig eller känna det inom mig själv?» – Så långt Luther.

Märk! min rättfärdighet skall icke synas eller kännas hos mig, den skall icke finnas hos mig, utan skall helt och hållet bestå däri, att Kristus gått till sin Fader, och det skall likaväl vara min rättfärdighet. Här är nu hela bilden av en kristens liv inför Gud. Hans rättfärdighet för Gud består icke uti det, som Anden verkar i honom, utan endast uti det, som Kristus i sin egen person gjort och uträttat för oss; men själv har han alls intet därav hos sig, icke heller skall han se och känna det, utan han skall hos sig hava och oftast känna motsatsen, såsom synd, skröplighet och anfäktning. Känna vi ock stundom Andens verkningar hos oss, kärlek, frid, fröjd m. m. så är det dock icke själva rättfärdigheten, som för Gud gäller; ty denna består icke uti något, som finnes hos oss, utan endast i Kristi gång till Fadern.

Ack saliga frihet! Ack härliga nåderike! Herren vår rättfärdighet! Kristi gärningar mina gärningar! Kristi död min död! Kristi rättfärdighet och välbehag för Fadern min rättfärdighet, min välbehaglighet inför Gud, varigenom (märk!) icke blott mina gamla skulder äro borta, utan ock mina många dagliga brister äro övertäckta, och både min person och mitt leverne äro för Gud täcka och behagliga. Skulle vi icke prisa och lova och nu låta det vara så, som Herren har gjort det?

Se här en liknelse till allt detta: En främling, som hade kommit hit från ett fjärran land, försedd med ett stort lån av en rik herre i fäderneslandet, hade blott på detta stora lån en lång tid fört ett muntert och sorgfritt liv, liksom det icke varit ett lån, som en gång skulle återbäras. Hans hus, boning, hustru, barn, allt var glatt och prätigt, så länge lånet räckte. Men det började taga slut – och i detsamma får han ett anmaningsbrev från fordringsägaren. Nu blev det oro i huset. Likväl svarade han genast, att han skulle betala allt. Och nu följde en lång bekymmersam tid av otaliga fruktlösa försök att skaffa medel. Allt försöktes, men allt slog fel! Så gick månad efter månad – och fordringsägaren gjorde ideliga krav, strängare ju längre det dröjde.

Den arme mannen tänkte och svettades och försökte allt; men allt förgäves. Omsider kom rättens utslag, som innehöll, att allt det han hade skulle säljas för fordringsägarens räkning och han själv insätts i fängelse, till dess allt var betalt. Nu svartnade det för hans ögon! Förlora allt, och vad som var hans hjärtas dödsqual, taga avsked från sina kära och insätts i ett livstidsfängelse! – det var allt, som återstod. Stum och blek gick han nu av och an och såg ut genom fönstren, om icke domens verkställare nalkades. Då öppnades dörren, en man träder in, lämnar ett brev, det är från fäderneslandet, från fordringsägaren, och lyder så: »En din gamla släkting på mödernet har hört om din belägenhet och av stort förbarmande betalt hela din skuld. Jag återsänder därför härmed ditt skuldebrev, till fullt betalt och tillintetgjort – du är mig intet skyldig.

Och icke härmed nog – din store släkting har också gjort ett förordnande, varigenom du skall för hela ditt liv vara betryggad mot all skuld och nöd, med det enda villkor, att du återvänder till ditt fädernesland, och mottager en plats, vars tjänsteok är ljuvligt och vars börda är lätt. Han har för dig insatt en omätlig summa, och såmedelst för hela ditt liv gått i borgen både för din person och din tjänstförvaltning.» – Så brevet. Vi beskriva icke alla de sinnesrörelser, som nu följde: hans förstumning vissa stunder, hans flödande tårar andra stunder, och huru han åter stundom fruktade, att allt vore blott en ljuv dröm eller sinnesförvirring, men omsider vid lugnare stämning såg, att allt hade sin fulla riktighet, då han igenkände icke blott fordringsägarens handstil, utan ock sitt egenhändiga skuldebrev.

Vi höra honom blott till slut, med brevet i handen, utbrista till sin omgivning: »Jag behöver icke gå i fängelset – skulden är betald, jag är skuldfri. – O! – jag är skuldfri!»

Härtill får dock läggas, att genom sin stora själsoro och den gamla vanan att bliva krävd, hade han fått en viss sjuklig svaghet, att när han glömde sig, eller det ljuvliga brevet på några dagar icke kom fram för hans ögon, tyckte han sig ännu bliva krävd för sina skulder. Därjämte var det en fientlig skalk, som ofta oroade och skrämde honom med falska fordringsbrev, medan han var på återvägen till sitt fädernesland.

Se nu här vår ställning avmålad. Du och jag och alla människor äro denne mannen lika, fastän icke alla ännu blivit krävda; den rättfärdige Guden och hans lag äro fordringsägaren; Kristus är den barmhärtige släktingen o. s. v. Se nu här: denne man hade icke själv betalt sin skuld, och dock var den riktigt betald – han var lika så skuldfri, som om han aldrig någonsin haft någon skuld, eller som om han själv betalt allt; domen var på fullkomligt lagliga grunder upphävd; mannen kunde aldrig mer krävas; hans stora släkting hade betalt allt.

Se här, vad det ordet gäller: »Om rättfärdighet; ty jag går till min Fader» – »mitt blod varder utgjutet till syndernas förlåtelse» – den där tror, han har det, han är så fri från all skuld, som om han aldrig i tiden gjort den minsta synd. »Om rättfärdighet – ty jag går till min Fader.» Vidare, mannen hade icke ens sett den kostliga summan, varmed hans skuld betalades, hade icke haft den i sin egen hand, icke avlämnat den, det hade skett på andra sidan om havet – och likväl var han lika trygg, som om han själv betalt. På vilken grund då? På fordringsägarens egen försäkran därom.

Hör och se och märk en gång, vad tron är! Hör och märk! Då Gud själv genom sin heliga skrift talat om en Frälsare och försoningen i hans blod – då Kristus själv uttryckligen sagt: »Jag helgar mig själv för dem»; eller: »Om rättfärdighet; ty jag går till min Fader» – skulle vi icke då vara lika så trygga och glada på denna betalning, som om vi själva i allt varit och vore, som vi borde?

Vi tro och bekänna, att »Jesus Kristus förlossat, förvärvat och vunnit oss, förtappade och fördömda människor, från alla synder - - med sitt heliga och dyra blod»; men så snart vi finna några verkliga synder hos oss, strax ängslas och misströsta vi, likasom de icke alls vore

betalda, icke alls vore lagda på Kristus, likasom allt vore falskt, vad hela skriften vittnar om försoningen i hans blod! Är det icke värt att med bittra tårar beklagas, att vi äro så gruvligt fördärvade, att vi aldrig kunna i hjärtat behålla vad som dock vore värt, att hela världen, alla människor och änglar däröver stannade i en evig betraktelse, i en beständig, salig förvåning? Herren förbarme sig över oss för vår otro!

Men du säger: »Jag tror väl, att mina gamla skulder, från min fåvitskos tid, äro i Kristus försonade och förlåtna; men att jag ännu dagligen syndar, även sedan jag fått ljus i Guds vägar och trott och smakat hans nåd – det är detta, som bringar mig i misströstan!» Svar: Se, huru viktigt det är att väl giva akt på Kristi ord: »Om rättfärdighet; ty jag går till min Fader.» Han säger icke avlösning blott, utan rättfärdighet. Du är genom Kristus icke blott avlöst från dina synder, utan du har ock i samma Kristi gång till Fadern din hela livstids rättfärdighet, ja, skriften säger en »evig rättfärdighet»; ty rättfärdighet betyder, att man alltid, alla dagar och stunder, är vad lagen äskar.

Och det är just detta, som skriften säger att vi hava i Kristus, då hon icke blott säger avlösning, förlåtelse, utan rättfärdighet, och tillägger: »den eviga rättfärdigheten» (Dan. 9), »Guds rättfärdighet» (2 Kor. 5: 21), och säger, att synden icke mer »tillräknas» oss (Rom. 4), att Kristus är vår »andre Adam» (Rom. 5), är »i vårt ställe, är i Guds åsyn oss till godo» (Ebr. 9). Således: att du ännu förgår dig, sedan du fått ljus och nåd, är visst beklagansvärt illa, och det vore visst bättre, att du med trons bön kämpade till blods mot synden; men om så illa sker, att någon syndar, säger Johannes, »skall han dock veta, att vi likväl just då hava en försvarare hos Fadern, Jesus Kristus, som är rättfärdig» (1 Joh. 2: 1); och därför en evig nåd – vilket ord »evig» Luther så förklarar, att det betyder »icke blott, att de gamla synderna aldrig mer uppgrävas, utan att ock de synder, som ännu ligga i vårt kött och blod och framdeles under vandringen tyvärr kunna utbryta, aldrig skola oss tillräknas, så länge vi förbliva vid Kristus».

Och Pretorius säger: »Jag vet icke av andra synder, för vilka jag skulle tro förlåtelse för Kristi förtjänst, än just dem som jag dagligen tyvärr måste dragas med; har du andra, det må du själv veta.» Vi skola därför besinna, att Kristus har åtagit sig hela vårt liv och gått i borgen för en evig nåd över allt vad hos oss brister. Detta är just vad som ligger i de orden, att »Kristus har blivit för oss till rättfärdighet» (1 Kor. 1: 30), på det att »vi skulle varda Guds rättfärdighet i honom»; varigenom vi icke blott äro skuldfria, utan ock för Gud övermåttan härliga och täcka, nämligen i hans egen Sons rättfärdighet; varigenom den förlust, vi ledo i syndafallet, är så fullkomligt ersatt, att vår rättfärdighet i Kristus är mycket härligare, än den som Adam hade före fallet.

Detta är grunden, varför Gud har ett stort behag till dem, som äro i Kristus; detta är grunden, varför vår rättfärdighet och vårt välbehag för Gud icke kan rubbas eller förminsas genom våra synder. Ty skulle Gud se på oss och hålla oss rättfärdiga och täcka de stunder, vi själva äro frommare, och däremot mindre rättfärdiga i våra sämre stunder, då vore allt falskt vad Kristus och hela skriften säger, nämligen att vår rättfärdighet består blott i honom och hans

gång till Fadern; ty då skulle ju rättfärdigheten åtminstone till en del bestå i oss och vår egen fromhet. Men Paulus säger: »Jag förkastar icke Guds nåd; ty om rättfärdighet kommer genom lagen, så har Kristus fåfängt dött» (Gal. 2).

Så hava vi då, lovat vare Herrens namn, icke blott förlåtelse för våra gamla skulder, utan ock en evig rättfärdighet över alla våra dagliga brister; vår barmhärtige släkting, Immanuel, har insatt ett omätligt värde och gått i borgen för hela vårt liv, våra personer och vår förvaltning. Under hans vingars skugga allena är vårt dopp, vår rättfärdighet och vår starkhet – även när förnuftet och känslan säga annat och äro sjukliga genom det gamla trälsinnet – varjämte vår ovän stundligen genomskjuter våra arma hjärtan med sina eldpilar. Saliga de, som dock kunna tro Guds försäkringar! Men därtill måste den helige Ande oupphörligt utöva sitt ämbete: övertyga, överbevisa oss om denna underliga rättfärdighet.

Det är några väckta själar, som dragas med en mycket skröplig bättring; icke äro de så kraftigt väckta, som de önskade, icke så rädda för synden, icke så allvarliga och uppriktiga, icke kunna de rätt vaka, bedja, strida, icke röna de heller den seger över synden, som de borde o. s. v. De ville gärna tro på Kristus, men allt detta elände förbjuder dem det. Vad felas dessa? De äro fulla med fel uti allt, det är sant; men huvudfelet är, att de icke förstå Guds rättfärdighet, utan fara efter att upprätta sin egen rättfärdighet; ty alltsammans skulle botas, om de ville såsom helt förtappade kasta sig i Frälsarens armar.

O, vakna! Hör, vad Kristus här säger: »OM rättfärdighet; ty jag går till min Fader.» - - Det finnes andra, som så när redan äro fördömda, som äro alldeles döda, säkra, skrymtaktiga, förstockade, ja djävulska, i sina egna ögon, ty de hava så länge sökt komma till någon allvarlig gudaktighet; men nej, de äro liksom sålda åt fördärv och förtappelse, överlämnade till ett ovärdigt sinnelag o. s. v. Hela denna förskräckliga nöd kommer endast av den djupa, oändliga benägenheten att dock nödvändigt vilja själv frälsa sig, själv varda rättfärdig eller åtminstone dräglig – att vilja komma inför Gud i sin egen person och bliva frälst i sitt eget namn – icke såsom helt förtappad frälsas allena i Kristi namn. Mot sådana står Herren och ropar med majestätisk röst: »Om rättfärdighet; ty jag – jag går till min Fader!»

Det finnes ock kristna, som eljest äro upplysta och troende, men stöta sig på sitt leverne, i synnerhet på någon viss synd, som alltför mäktigt och envist vidlåder dem, och de äro därför aldrig rätt trygga och glada i Kristus, utan gå med en viss hemlig självfördömdelse, halvt osaliga. Även sådana borde här vakna över att de börjat på nytt taga träldomsoket på sina axlar, på nytt söka rättfärdigheten hos sig själva och vilja vara rättfärdiga och frälsta i eget namn. På sådana ser Jesus med en milt förebrående blick och säger: »Jag helgar mig själv för dig; jag gick med mitt blod till Fadern», får icke detta vara din rättfärdighet? – så skulle det ock bliva din starkhet!

Så skall Anden oupphörligen överbevisa oss: först för synd och otro bringa oss under domen, i nöd och förlägenhet; men när vi då vilja frälsa oss själva och söka rättfärdighet på allehanda egna vägar, då få vi icke heller däri vara ostraffade; då skall Anden överbevisa oss om

rättfärdighet, förklara och beprisa Kristus för oss och lära oss den stora hemligheten, att rättfärdigheten finnes blott uti Kristi gång till Fadern.

Detta är nådens ordning. Och den, som så i allt blir av Fadern straffad och har så all sin rättfärdighet uti Kristus, den är en kristen. Men är jag en kristen, rättfärdig och frälst blott i Kristus genom tron, då sannas ordet: »Jag tror, därför talar jag»; då kan jag icke tåga; jag begynner att bekänna denna tro och vittna med Anden om synd och rättfärdighet.

Och då är elden lös – då får jag hela världen och alla skriftlärd, överstepräster och lagkloka på halsen; då blir ett sorl av dömande och knorrande; och då följer sista punkten av Andens ämbete väl på sitt ställe och lyder så: »Men om dom; ty denna världens furste är nu dömd.»

Anden skall behålla högsta domen och förklara, att världens furste är nu dömd – slutdomen är fallen i den stora striden mellan kvinnans säd och ormen, mellan Mikael och draken, och himmelens skaror sjunga redan segersången: »Våra bröders anklagare är nedkastad. – Nu har frälsningen och kraften och riket blivit vår Guds och makten hans Smordes, emedan våra bröders anklagare är nedkastad, han som anklagade dem inför vår Gud dag och natt.

Och de övervunno honom för Lammets blods skull m.m.» (Uppb. 12). Därför om världen sorlar och dömer, att straffandet av hennes otro och synd är en ny och farlig lära, som gör oro och söndring m.m., så skola alla trogna trösteligen svara: Anden skall överbevisa världen; hennes furste är dömd, och hon med honom; hon har ingen talan, förstår icke det, som tillhör Guds rike – hon måste låta döma och straffa sig eller ock vara evigt fördömd.

Är hon icke härmed nöjd, utan rasar och förföljer de kristna, så skola de icke frukta; ty Lammet har vunnit, världens furste är dömd; nu har frälsningen och kraften och riket blivit vår Guds och makten hans Smordes; den Allsmäktige står med oss; »den som är i eder», säger Johannes, »är större än den, som är i världen». »Och vore världen än så stor och full av mörkrets härar» m.m. – »Världens furste är ju dömd» m.m.

Komma laghelgonen och knorra över, att också rättfärdighet straffas, och ropa över ett hiskligt kätteri och en alltför lätt väg och lös lära, då vi vilja vara rättfärdiga blott i Kristus och hans gång till Fadern, då skola vi endast trösteligen erinra: Lammet har övervunnit, anklagaren är nedkastad, världens furste är dömd; och allt, vad anklagaren hade till stöd, är undanröjt: synden blev borttagen, och lagen fullgjord, då Kristus gick till sin Fader – en »ny och levande väg är åt oss invigd genom förlåten, d. ä. Kristi kött». Därför löper eder visdom mot klippan, I förstå icke Guds rättfärdighet o. s. v.

Detta stycke: »Om dom» m.m. följer här på den föregående punkten (om rättfärdigheten) alldeles så, som i liknelsen om den förlorade sonen, strax efter det han fått den yppersta klädningen, »rättfärdighetens mantel», och fröjdefesten, där följer om den äldre broderns knorrande. Och David säger: »Jag tror, ty därför talar jag; men jag var storligen plågad.» –

Hur jag än talar, så vilja de strid. Och så skola de trogna lida, tuktas och dödas av världen och djävulen, men blott till sin oundgängliga tjänst och nytta, »om så måste vara».

Luther slutar predikan över denna text sålunda: »I detta evangelium förehålles oss således tre stycken, nämligen: synden, rättfärdigheten och korset eller förföljelsen. Ifrån synden bliva vi befriade genom tron; om vi tro, att Kristus gjort tillfyllest för våra synder, och att hans tillfyllestgörelse är vår, så är det vår rättfärdighet. När vi äro avlösta från synden, rättfärdiga och fromma, så vill världen, djävulen och köttet kämpa och strida mot oss; därav kommer då förföljelsen och korset.» Dessa tre stycken skola i alla våra livsdagar sysselsätta oss, om vi äro kristna: synden, rättfärdigheten och korset.

Synden skall ideligen bekymra, bedröva och förödmjuka oss; rättfärdigheten i Kristus oupphörligen upprätta, trösta och fröjda våra hjärtan; korset döda vårt kött, vår världskärlek och egenkärlek och trötta oss vid detta livet, så att vi äro glada att fara hädan och vara »hemma hos Herren». Detta är det slutliga målet. Och därtill förhjulpe oss han, som är vår hulde släkting, vår broder och frälsare, vår rättfärdighet och starkhet!

* I gamla översättningen är elenchein översatt med straffa

** Gamla översättningen

Den nya skapelsen

Aposteln Paulus säger: »Alltså, om någon är i Kristus, så är han en ny skapelse; det gamla är förgånget; se, allt har blivit nytt» (2 Kor. 5: 17). Märk, en ny skapelse! Han säger ock på annat ställe: »Vi äro hans verk, skapade i Kristus Jesus till goda gärningar» (Ef. 2: 10), och åter: »Den nya människan, den efter Gud skapade, i sanningens rättfärdighet och helighet» (Ef. 4: 24). Så säger ock David: »Skapa i mig, Gud, ett rent hjärta» (Ps. 51: 12).

Här är således fråga om en ny skapelse av densamme Allsmäktige, som i begynnelsen skapade allt av intet och skapade människan av jordens stoft. Den första skapelsen blev fördärvad genom syndafallet, och det, som var en lust och förnöjelse för Guds hjärta, då han såg på allt, det han hade gjort, undergick en så sorglig förstörelse, att Herren på människosätt talade om en ånger över att han gjort människorna (1 Mos. 6). Men då gav han oss »kvinnoäden», det eviga »Ordet», »begränsningen till Guds skapelse», att åstadkomma en ny skapelse på jorden — »den nya människan, den efter Gud skapade», liksom i den första skapelsen, i »sanningens rättfärdighet och helighet — skapad i Kristus Jesus till goda gärningar, vilka Gud har förut berett, att vi skulle vandra i dem.»

Om någon är i Kristus, så är han en ny skapelse. »Om någon är i Kristus», säger aposteln. Vad det vill säga och huru det tillgår, hava vi förut här betraktat, nämligen att Anden så straffar allt det som är i oss, synd, otro, egenrättfärdighet, att vi till slut ingenstädes finna ro, utom i Kristus och hans rättfärdighet. Då själen, jagad och driven av Andens beständiga straffande, till slut måste helt insvepa sig i Kristi rättfärdighet och hava blott i honom sitt allt, både sin rättfärdighet och sin starkhet, då heter det: hon är i Kristus, och då, säger aposteln, är hon ock en ny skapelse — det gamla är förgånget, och allt har blivit nytt.

Och detta är den uppenbaraste sanning i erfarenheten. Varje kristen vittnar, att på samma gång han fick liv i Kristus, fick ljus och frid i hans rättfärdighet, så blev i och med detsamma i hans inre ett alldeles nytt väsende, ett nytt hjärta och sinne, så att han nu såg allting annorlunda, han fick ett nytt förstånd i alla andliga ting, ny syn och hörsel, ny lust i hjärtat, nya fröjder och nya sorger, nya utsikter och nya strävanden; korteligen: han har ett nytt liv, en hel ny värld för sig — »allt har blivit nytt». Detta yttrar sig hos honom i ett nytt tungomål, nytt tal och nytt leverne. Och vad det gamla angår, som ännu finnes kvar hos mig, har jag nu kommit i en ny ställning till detsamma: synden, lustarna, som förr voro min förnöjelse, äro nu min plåga och förskräckelse; det andliga och himmelska, som förr var mig tråkigt och främmande, är nu mitt liv och min lust. Mitt sinne är nytt, fastän köttet, eller det gamla adamtiska fördärvet, alltid är sig likt.

Detta nya inre är det starkaste beviset på en ny födelse; ty födelse tyder på själva det inre väsendets förvandling. Och Kristus säger: »Utan att en varder född på nytt, kan han icke se Guds rike.» Och Johannes säger: »Guds barn, vilka äro födda, icke av blod, icke heller av köttets vilja, icke heller av mans vilja, utan av Gud» (Joh. 1: 13). Genom denna nyfödelse av Gud, denna nyskapelse, återställes den i syndafallet förlorade Guds bilden i människan,

nämligen uti de trognas sinne och anda; men emedan vi ännu leva i köttet, vilket är fullt av synd och strider emot Anden, är denna nya avbild ännu icke uppenbar och fullkomlig. Men den nya människan, som är skapad efter Gud i sanningens rättfärdighet och helighet, skall en gång förlossas ifrån denna dödens kropp, då Kristus varder uppenbar, och då »skola vi bliva honom lika».

Här må nu var och en pröva sig själv. Aposteln säger bestämt: »Om någon är i Kristus, så är han en ny skapelse.» Om du menar dig vara omvänd och troende, men icke har fått detta nya sinne och hjärta, icke i ditt inre blivit en ny skapelse, så vet du ännu icke, vad den rätta tron och frälsningen i Kristus vill säga. Hela skriften vittnar ju överallt, att den sanna tron medför ett nytt sinne, nytt hjärta, vänskap och bekantskap med Gud, lust till hans lag och seger över världen. Så omöjligt som att eld skulle vara utan värme, så omöjligt kan tron och nyfödelser av Guds Ande vara utan liv och kraft. »Om någon är i Kristus, så är han en ny skapelse.» Detta är kort och enkelt talat av aposteln, men bestämt och avgörande.

Flyg icke förbi den prövande sanningen, stanna och var uppriktig mot dig själv! Allt Guds ord, måste vördas och med allvar betraktas. Det är bättre att i tid upptäcka sin andes falskhet, än att för sent vara bedragen. Du kan ju veta med dig, om du genom din tro kommit till den här nämnda inre förändringen. Om än dina synder och skräpigheter ännu vore aldrig så många och svåra, men du dock därjämte har detta nya sinne, först att Kristus, Kristus blivit ditt A och O, ditt första och ditt sista, din enda tröst, ditt dagliga behov, så att du helst vill höra något om Kristus och hans förtjänst, och, för det andra, att du i följd därav har fått en ny kärlek och lust till Guds lag och hans vägar, varigenom ock dina synder blivit din värsta plåga — se, om ock dina synder och brister då äro aldrig så svåra, är dock detta nya väsende det säkraste bevis, att du är född av Gud. De fåvitska jungfrurna kunna väl vara religiösa, älska ordet i allmänhet och öva sina vissa heliga gärningar; men att hava sin lust och sitt liv i Kristus och hans nåd, att helst höra och tala om Kristus och syndernas förlåtelse, det finner du icke hos dem.

Härom har Luther med mycken betänksamhet författat sina ord, då han i sin förklaring över Galaterbrevet skriver sålunda: »När vi höra eller läsa ordet om Kristus, och våra hjärtan varda genom sådan predikan upptända och upplysta, så att vi varda andra och nya människor, börja på att i allt tänka annorlunda och på ett nytt sätt, få ett annat sinne, tankar och vilja, än vi förut hava haft; sådan förändring eller nytt förstånd, sinne och vilja, är visserligen icke ett verk av människoförnuft och kraft, utan ett den helige Andes verk uti oss, som kommer genom ordet, vilket renar våra hjärtan genom tron och gör, att vi varda efter Gud andligen sinnade.»

»Ehuru väl man icke (alltid) ser utanpå oss, att vi uti våra hjärtan äro förnyade och hava undfått den helige Ande, så känner och märker man det likväl därav, att vi nu anse alla ting annorlunda, döma annorlunda om dem, även tala och bekänna annat, än vi förut plägat göra. - Sedan öva vi oss ock med all flit däruti, att vi må leva gudligen och vakta oss för synden, så mycket vi någonsin kunna. Men synda vi, så göra vi det ju icke uppsåtligen, utan

av svaghet, och det är oss lett. Det kan väl ske, att vi falla; ty djävulen sätter utan återvändo snaror för de kristna (1 Petr. 5: 8). Så låda ock många övriga synder vid vår natur. Därför, så vida det gäller vårt kött, så äro vi ännu syndare, oaktat vi hava undfått den helige Ande.

Därjämte är det en ganska ringa åtskillnad emellan en kristen och andra världsfromma människor, om man allenast vill se på den utvärtes vandeln. Ty de gärningar, som en kristen gör, hava utvärtes ett ringa anseende, emedan han rätt och slätt gör vad honom efter hans stånd och kallelse tillkommer, t. ex. förvaltar ett ämbete uti samhället, förestår sitt hus, besår sin åker, råder, hjälper och tjänar nästan; på vilka gärningar en köttslig icke sätter stort värde, utan håller det för släta, allmänna och ringa gärningar, dem även en hedning kan göra. Därför kan världen ingenting så svårligen tro, som att vi skola hava den helige Ande. Dock ser man det väl, den som eljest vill se det, när det kommer därtill, att man skall lida, bära korset och bekänna tron — när man antingen skall övergiva hustru, barn, liv och gods, eller förneka Kristus; då, säger jag, ser man det väl, att vi således bekänna tron, Kristus och hans ord icke annorlunda än av den helige Andes kraft och styrka.

»Därför skola vi icke tvivla därpå, utan vara vissa därom, att den helige Ande bor uti oss. Ty den som förnimmer, att han har lust och kärlek till Guds ord, gärna hör, talar, tänker och skriver om Kristus, han vete, att sådant visserligen icke sker av mänsklig vilja eller förnuft, utan att det är den helige Andes verk. Ty det är omöjligt, att sådant kunde ske utan den helige Ande.

Ty att vi äro så sinnade, det är oss icke medfött av naturen; icke heller lära vi det av någon lag, utan den Högstes högra hand åstadkommer hos oss en sådan förändring. Därför, jag säger det åter, när vi gärna höra predikas om Kristus, Guds Son, att han för vår skull blivit människa och född under lagen, för att förlossa oss, som voro under lagen, så sänder visserligen herren Gud därjämte och genom denna trons predikan sin helige Ande i våra hjärtan.

Och det är ganska nyttigt och gott, att fromma, gudälskande hjärtan äro vissa därom, att de hava den helige Ande och äro i nåd hos Gud. Den, som ännu är vankelmodig och vill tvivla, öve sig i tron och bemöde sig att komma till den största visshet därom, så att han kan säga: Nu vet jag i sanning, att jag är tackselig och i nåd hos Gud, icke för någon min värdighet och dygd, utan för Kristi skull, som för vår skull har underkastat sig lagen och burit världens synder; på honom tror jag. Är jag för min person ännu en arm syndare, som kan fela, så är dock han rättfärdig. Dessutom hör jag likväl gärna, läser, sjunger och skriver gärna om Kristus och åstundar ingenting så högt, som att hans evangelium måtte bliva för alla bekant och många därtill omvända.

»Dessa äro vissa kännemärken, att den helige Ande är uti oss; ty sådan kärlek och lust till Kristus och hans ord få vi icke av mänskliga krafter, ingen lär eller skaffar sig dem genom flitigt arbete och övning; men genom Kristus ernå vi dem, vilken genom sin kunskap först gör

oss rättfärdiga, och sedan skapar uti oss ett rent hjärta, som blir annorlunda sinnat.» Så långt Luther.

Man bör väl märka på det här så ofta upprepade uttrycket »om Kristus» — »gärna höra, tänka, tala och skriva om Kristus»; ty detta är med flit och betänksamhet så uttryckt av denne vår lärofader. Hela skriften bekräftar det. O, du är död, en fåvitsk jungfru, om det icke är Kristus och hans försoning, som är ditt hjärtas liv och lust. Såsom förut sades, kan man väl vara religiös, älska det sköna Guds ord och åtskilliga andliga övningar, såsom de skriftlärdar ock gjorde, utan att stå i den bättring inför Gud, som gör försoningsnåden för oss till ett stundligt behov, till vårt liv och vårt allt. Då kan du gärna umgås med allt annat andligt eller kyrkligt, men blott »icke med denna livspunkt om synd och nåd i Kristus, om Lammet, som blev slaktat, vilket likväl var schibboletsången på Sions berg. O, ett hemskt förhållande! Märk därför orden: »Gärna höra, tänka, tala och skriva om Kristus.»

Men för det andra: Har du verkligen för dina egna synder din tröst i Kristus och för denna benådning och vänskap med Gud gärna talar om honom och icke blott av förnöjelse över dina insikter i evangelium, eller andra köttsliga avsikter — då följer ock det andra tecknet, nämligen att du har ett nytt hjärta och sinne, har lust till Guds lag, tänker på hans behag och bud och är i övning att allt mer och mer göra därefter, så bedrövligt svagt du än tycker att det går.

Vet dock, att sådan lust till Kristus och sådan övning att efterfölja honom är intet verk av naturen, utan är en ny skapelse av Gud i ditt hjärta. O gläds! Och »behåll det du har, att ingen må taga din krona!» Bedröva icke Guds Ande, lyd hans maningar, fly synden och gör det, som är rätt — och »vaka och bed, att du icke må komma i frestelse». Men först och sist, underhåll troslivet i hjärtat med evangeliis ord.

Men härom hava vi förr talat mer. Vi vilja nu övergå till ett mer hemlighetsfullt ämne, som i samma grad är härligt och upplivande för tron och kärleken.

Summan av allt, vad Kristus förvärvat oss, och summan av allt, vad människosjälens djupast behöver och vad den trogne känner såsom sitt djupaste behov, är just det, som var själva målet för människans skapelse i tidens begynnelse, nämligen föreningen med Gud — en förtrolig umgängelse med Gud, vänskap och sällskap med Gud — Guds välbehag, nåd och närvaro. Jag vill hava honom själv, tackas honom och hava honom nära.

Men det står alltid för mig, att jag är ovärdig, syndfull och oren, och att han därför icke kan hava sin lust hos mig, utan är fjärran ifrån mig. Jämte mina egna synder, så bidrager ock till denna fruktan Guds eget underliga förande med mig, varmed han fördöljer sin kärlek. Mot allt detta nedslående skola vi besinna, vad ordet säger om Kristi sinnelag och hjärta för människorna, samt om hans verk på jorden. »Herren är Gud, han är icke såsom vi, hans tankar äro icke våra tankar.»

Han ser på sitt eget verk och icke på vårt. Han har här bland människorna sin äras plantering, han har här sitt blodsvärde, här sina återlösta och här sina nya skapelser; därför har han här sin lust och sitt paradiset åter. Sådan är återställelsen i Kristus, att hans lust åter är med människors barn, liksom i paradiset, ehuru han nu icke umgås med oss blott såsom en skapare och fader, utan ock såsom vår broder, som en läkare bland sjuka, en herde bland sina får och en vingårdsman uti sin plantering. Med förbigående av många andra bibelord härom, samla vi denna gång vår uppmärksamhet omkring det märkliga stället i Ordspr. 8: 30, 31, och det i följande betraktelse.

Kristi lust med människors barn, och hans lekande på jordens krets

(Tionde årgången 1851.)

Orden lyda så: Jag var ett skötebarn vid hans sida, och jag var hans dagliga lust, lekande inför hans ansikte beständigt, lekande på hans jordkrets och förlustande mig med människors barn (i gamla övers. »min lust var med» m. m.). Vilken det är, som talar dessa ord och genom hela detta kapitel, står uttryckligt redan i kapitlets överskrift eller första vers. Det är den eviga och väsentliga Visheten eller Guds Son. Liksom han i Joh. 1: 1 och 1 Joh. 5: 7 kallas Ordet, så kallas han här Visheten.

Och detta namn har han på många ställen i skriften, såsom i Matt. 11:19; Luk. 11:49; 1 Kor. 1:30. Och liksom i Joh. 1:2 står, att »Ordet i begynnelsen var hos Gud, och att genom det allt är gjort», så säger ock här Visheten: »Ifrån evighet är mitt konungadöme, ifrån begynnelsen, före jorden. – När Herren befäste himmelen, var jag tillstädes – när han bestämde jordens grundvalar.» Denna eviga, väsentliga vishet, Herren Kristus, säger här några ord, som äro fulla av sötma och ljuvlighet: »Jag förlustade mig med människors barn.»

O, vilken djup, fröjdeväckande mening framblixtrar icke ur dessa ord emot oss! De likna en kostbar ädelsten, av vilken, hur helst man vänder honom, alltid nya ljus och färger framstråla. Herren giver oss här till känna, att även han har en lust, en älsklingsförförjelse. Och varest har han denna sin lust? Ack, skulle man säga, var eljest än där, varest livets träd och fridens palmer susa, där den klara älven med levande vatten flyter, där han bär sin äras krona, och tusen sinom tusende med gyllene harpor omgiva hans stol? Men icke så! Hans sinne och hjärtas åtrå står annorstädes: »Jag förlustar mig med människors barn.»

Och detta talar han icke blott om de första människorna före fallet, hos vilka det väl gick an att hava sin lust, ty de voro då goda, fromma barn, utan det gäller om människors barn i alla tider, så länge jorden står. För att icke tala därom, att även detta ställe i vissa biblar översattes så: »Jag förlustar mig med människors barn», så veta vi det av hela skriften, att Herren i alla tider haft sin lust bland människorna och lekt på jordens yta; såsom han själv säger till sitt gamla fallna folk: »Med gammal kärlek älskar jag dig» (Jer. 31: 3).

Och har Herren någonsin haft sin lust med människors barn, så har det i synnerhet varit, sedan han blev deras Frälsare och Salighetshövding, sedan han genom fallet fick så mycket att göra med dem och – blev deras broder, deras släkting, deras Frälsare och herde. Han, talar ock dessa ord: »Jag förlustar mig med människors barn», på en tid, då redan hela världen var stadd i det onda, då »människornas alla uppsåt och tankar beständigt voro allenast onda», och hela mänskligheten, död i överträdelser och synder, sluten i djävulens kedjor och belagd med Guds vrede och förbannelse, låg i eländets dy upp över huvudet. Billigt förundras vi då, att härlighetens Herre likväl säger: »Jag förlustar mig med människors barn.»

Jag förlustar mig. Vad är nu det? Vad kan vara Guds lust? Sannerligen allra först det, som ifrån evighet var hans lust, förnöjelse och fröjd, då ännu ingenting var skapat, som kunde förnöja hans öga. Vad var då föremålet för hans förnöjelse? Sannerligen, endast han själv – Kristus. Ty han allena är i sig själv skön, älskvärd, Guds hjärtas lust, och allt annat är skönt, blott så vida det är en del av honom eller utflyter från honom. Herren har sin förnöjelse uti sig själv, ty han själv är den enda och eviga skönheten. Blott strålarna av hans egna fullkomligheter förnöja hans öga. Och denna hans ögonlust, den skulle vara hos människors barn? Ja, var skulle den eljest vara? Hos änglarna kanske? De hava sin egen härlighet; men Kristi härlighet är hos syndare.

Ja, huru underbart detta må ljuda, det är dock sanning; och det är ännu något underbarare; han har avklätt sig själv den konungsliga purpurn och skänkt den åt sina fattiga, men återlösta bröder. »Fader», säger han, »jag har givit dem den härlighet, som du har givit mig. – Jag helgar mig själv för dem» (Joh. 17). »I kännen vår Herre Kristi nåd, att han, ehuru rik, vart fattig för eder skull, på det att I genom hans fattigdom skullen varda rika» (2 Kor. 8: 9). Han blev »gjord till synd för oss, på det att vi skulle varda Guds rättfärdighet i honom» (2 Kor. 5: 21).

Han har icke velat behålla sin rättfärdighets vita silke för sig, utan har givit det åt sin brud, till betäckning och prydnad, och den »masken Jakob» prålar i hans glans, i hans juveler, kedjor och kronor (Hes. 16). Ack ja! Huru skulle vi eljest vara vid god tröst, om icke hans rättfärdighet betäckte våra synder? Huru skulle vi någonsin kunna hava frid med Gud, hava ett gott och glatt samvete och med förtrolighet umgåås med »honom, för vilken icke ens himlarna äro rena», om vi icke visste, att vi äro beklädda med den Fullkomliges fullkomlighet och den ende Heliges helighet? Huru skulle vi, krossade rör, kunna så frimodigt trotsa djävulen och alla hans härar, om vi icke visste, att vi hade den Allsmäktiges vänskap?

Huru skulle vi kunna upplyfta våra huvuden och med glädje vänta Herrens stora domedag, om vi icke vore från huvudet till fötterna insvepta i hans glänsande lydnad, och om vi icke kunde inför Gud trotsa på hans rättfärdighet, på hans kärlek, på hans härlighet, såsom på våra egna, såsom på en verkligt oss skänkt egendom? Här kan visserligen någon anmärka: »Att pråla i en annans förtjänst och lysa i en annans glans, det är just ingen konst!» Må så vara, och likväl, vilken gör oss det efter? Försök, huru lätt denna konst är! Emellertid är det nog, att det dock är så, att hans härlighet är oss given. Som nyss anfördes, säger han kort och otvetydigt: »Fader, jag har givit dem den härlighet, som du har givit mig.» Och denna härlighet är hans lust. Han »förlustar sig med människors barn».

Men såsom Herren Jesus har sin största lust uti sina egna fullkomligheter, så är den förnöjelse, som han har i sina egna verk, icke mindre. – »Herren fröjdar sig över sina verk», betygar David. Var och en plägar ju älska det, som han själv gjort; mycket mer Herren, vilkens alla verk äro idel skönhet och fullkomlighet. Tänk väl på denna omständighet; ty den har en väldig tröst med sig. Skulle icke Gud vara nöjd med vad han själv gjort? Han måste ju hava

behag till sina egna verk! Men varest äro nu hans verk? Månne hos djävulen i helvetet? Bevara oss Gud! Till sin närvarande gestalt är satan själv sin verkmästare. – Månne då hos änglarna i himmelen? Ännu icke! De hava själva i verkförbundet förvärvat sin härlighet och tillkämpat sig sina kronor. – Månne hos de självrättfärdiga och i dessas egna förtjänster och dygder? Alldeles icke! Det är deras egna verk, de skola ock själva svara för sig.

Var finna vi då Herrens verk, som utgöra hans lust? Där en publikan slår sig för sitt bröst: »Gud, misskunda dig över mig, syndare!» där en Bartimeus ropar vid vägen: »Jesus, Davids Son, förbarma dig över mig!» där en kananeisk kvinna talar om hundarna och smulorna, och en förkrossad Magda-lena badar Jesu fötter med sina tårar; där en Paulus glad utbrister: »Mig har barmhärtighet vederfarits», och en Asaf: »Herre, vem har jag i himmelen förutom dig? Och när jag har dig, så har jag icke behag till något på jorden»; och där en Simon Petrus börjar sväva på rösten, för att utsäga: »Herre, du vet allting, du vet, att jag har dig kär» – se, varest dylika saker föregå, där stenhjärtan bliva förvandlade till ett mjukt ler i hans hand, och stålhårda ansikten till vax, så att han däri kan intrycka sin bild; där själar, som aldrig frågat efter Herren, nu börja törsta efter levande Gud, såsom hjorten efter friskt vatten; där de självrättfärdiga begynna att på ruinerna av sin rättfärdighet kuttra såsom duvor, och de visa börja skatta sin visdom såsom galenskap; där arma syndare börja gråta vid hans fötter, och fördömda missgärningsmän frimodeligen våga att åkalla honom såsom sin försvarare mot åklagaren: där, där är hans verk, och varest hans verk är, där är hans lust. Så är då hans lust ibland människors barn, och det ibland hans fattiga syndare. Hos dem är hans förnöjelse; hos dem hans ögonfägnad.

Huru njuter icke en naturvän av en skön nejd, och den som planterat en vingård, huru fröjdas han icke att skåda dess blomstring och fruktbarhet! Så har Herren sin lust i den örtagård, han med sitt försoningsblod och sin Ande planterat på jorden. Den nya, skapelsen i en syndare, huru förnöjer icke den hans öga! Han kan icke se sig mätt därpå; ty det är hans verk. Därför säger han ock till sin duva: »Låt mig höra din stämma; ty din stämma är ljuv och ditt anlete är täckt» (Höga V. 2:14). – »Men, säger du, detta är om hans duva, om fromma, älskliga själar, i dem kan han hava sin lust, icke i mig och sådana som jag, ty jag är en vederstygglig syndare!» Vad höra vi? Skall Gud hava behag i din egen fromhet? Skall du tackas Gud för din egen skull? Har du genast bortkastat den tröstliga sanningen, att »Herren fröjdar sig över sina verk»; att vi äro »benådade i den älskade», icke i oss?

Men du säger: »Jag finner idel synd och orenlighet hos mig; icke är detta Herrens verk.» Svar: Just det, att du finner idel synd och orenlighet hos dig, det är Herrens verk. Synden är icke Herrens verk, men att du känner den hos dig, det är icke naturens verk, icke heller djävulens. Ormens ingivelse: I skolen bliva såsom Gud, har uppfyllt hela människonaturen med självförgudning. En förkrossad och bedrövad ande är ett sådant Herrens verk, att Gud och hans änglar glädja sig däråt (Luk. 15); det är ett sådant Herrens verk, som förer förlorade söner och döttrar i Faderns famn, som driver syndaren till nådastolen, att insvepa sig i Kristi rättfärdighet, den »yppersta klädningen» – och se här Guds hjärtas största lust och glädje. Den som är iklädd Kristus, han är för Guds öga helig och härlig, vore han ock den

vederstyggligaste syndare i sig själv och för sina egna ögon. Det är om sådana, som Herren säger: »De heliga här på jorden, de äro de härliga, till vilka jag har allt mitt behag» (Ps. 16: 3).

Kan någon människa vara helig eller härlig i sig själv? »Vad är en människa, att hon skulle vara ren, och att den, som är född av kvinna, skulle vara rättfärdig? Himlarna äro icke rena i Guds ögon» (Job. 15: 14-16). Skulle då Petrus och de övriga lärjungarna vara rena i sig själva den aftonen, då de, strax efter tvenne sakraments mottagande, »tvistade om, vem som var störst, då de icke förmådde vaka med sin bedrövade Herre i örtagården, då de alla togo anstöt av honom, då Petrus förnekade honom m. m.? Men samma afton sade Kristus tvenne särskilda gånger: ». Nu ären I rena – all rena!» Men han sade ock grunden. Han talade om tvagning och om sitt tal, sitt ord, vilket de nu trodde (Joh. 13: 10; kap. 15: 3).

Om ock icke vi besinna det, så menar dock han vad han sagt: »Den som tror och blir döpt, etc.» – eller vad Paulus säger om Kristus och hans brud: »Han har renat henne i vattnets bad, genom ordet.» Det är på sådan grund, som han ser Petrus helt ren, säger om Petrus och hans arma bröder: »Nu ären I rena.» O, tänk och stanna! Det är ju Kristus, domaren på den yttersta dagen, som själv säger detta! Skulle vi icke vakna och se, att det är allvar med Kristi rättfärdighet – allvar med vad ordet säger om reningen i hans blod? Det är förskräckligt med vår otro, vårt mörker!

För oss är Kristi blod ofta ett intet, för vårt öga är Kristi rättfärdighet förborgad i ett tjockt dunkel; men för Guds öga är Kristus och hans blod beständigt och av evigt värde. Gud ser Kristi rättfärdighet – tänk på den saken. Gud är icke stadd i vårt otrosmörker, Gud ser Kristus och hans rättfärdighet, och för Gud gäller det evinnerligen, vad han talat därom. Därav kommer, att på samma stund du ser dig själv vederstygglig och oren, på samma stund du pustar och kvider över din synd och vederstygglighet, så ser Gud sin största lust i din renhet och härlighet. Gud ser och värderar det, som han själv gjort genom sin älsklige Son. Herren fröjdar sig över sina verk. Och därav följer, att »han förlustar sig med människors barn».

Men i denna djupa text tyckes ännu ett litet ord vara utelämnat – helst när vi jämföra den med vad Gud alltid både sagt och bevisat vara hans lust. Detta är det lilla ordet »bo». Hans lust är att bo med människors barn. Så säger han själv: »Jag skall bo hos dem och vara deras Gud. – Jag bor i höjden och i helgedomen och när den, som har en förkrossad och ödmjuk anda.» Och åter: »Herren har utvalt Sion, han har lust till att där hava sin boning. Detta är min vilostad till evig tid; här skall jag bo, ty till detta ställe har jag lust» (Hes. 37: 27; Jes. 57: 15; Ps. 132: 13, 14). Således: bo, bo vill han hos människors barn.

Men, käre Frälsare, huru kan det vara din lust att bo hos dem, som ju måste göra dig den största olust, hos vilka du måste se mycket, som misshagar ditt öga och bedrövar ditt hjärta? Ja, säg det! Likväl blir han därvid: »Min lust är att bo hos människors barn.» Saken är den, att han är en frälsare, att han vill vara en hjälpare för de elända, en läkare bland sjuka. Han säger: »Det är min lust att göra dem gott.» Jag har icke kommit för att låta tjäna mig, utan för

att tjäna och giva mitt liv till lösen för många.» Det är vår stora huvudvillfarelse, det är ondskans djuphet i vår natur, ingjuten av ormen vid syndafallet, att vi icke hålla Gud för en Gud, en hjälpare och frälsare, utan för en hård domare, en herre, som blott fordrar vår tjänst. Herren har ett annat sinne.

Hans enda lust är att göra oss gott. Därför är det hans lust att bo hos människors barn på jorden. Där har han ett stort, oändligt sjukhus, fullt av elände, av jämmer och nöd; där är hans lust – »detta är min vilostad», säger han, »här skall jag bo, ty till detta ställe har jag lust». Då Jesus en dag var hungrig och skickade lärjungarna in i en stad att köpa mat, kom under tiden en arm kvinna ur staden, en syndbelastad hednakvinna. Jesus talar med henne; hennes samvete väckes; hon förstod, vem han var, som sade: »giv mig att dricka». Slagen i samvetet, men glad i hoppet, löper hon att kalla flera hedningar till Jesus. Lärjungarna komma med maten och säga: »Rabbi, ät»; men nu behövde han icke äta, nu var hans hunger stillad; han hade funnit några arma syndare att frälsa, och då säger han: »Jag har mat att äta, som I icke känna» (Joh. 4). Se här Frälsarens hjärta! Se här, vad som är hans lust bland människors barn. Det är hans mat, hans vila, hans lust, att han må göra dem gott. Därför är det hans lust att bo hos människors barn. Och att denna hans lust icke är något tillfälligt och övergående, utan en i hans väsende djupt grundad evig böjelse för människosläktet, det har allt ifrån världens begynnelse det ena århundradet och årtusendet förkunnat för det andra.

Grunden är djup. Gud gjorde människan till sin avbild. Gud skapade henne till att vara hans barn, hans sällskap och hans lust; och när han skapade människan, denna jordens herre, skedde det icke, såsom med de övriga skapade varelserna, i hast, genom ett allsmäktigt: Varde! utan för människans skull blev han en egentlig skapare, bildade och formade med mycken flit och omsorg ur en jordklimp hennes kropp, inblåste sedan däri sitt eget heliga väsendes livsande, »och så blev människan en levande varelse».

Knappt äro nu människorna där, så är den käre Frälsaren ock mitt ibland dem och vandrar med dem under lustgårdens träd. Ja då, tänken I, gick det väl an. Det var icke något synnerligt. Men om man nu sade eder, att det var först genom vårt fall, vår synd och vår nöd, som hans lust att bo ibland oss blev rätt stark och varm, skullen I väl kunna tro det? Och se, så är det verkligen.

Nu började det eviga djupet av hans gudabarmhärtighet emot oss att brusa i honom. Hans »livs son» var fallen i fiendens händer. Det kunde hans hjärta icke fördraga. »Gud är kärlek», han »har lust till liv». Och nu gällde i sin fulla mening vad Sakarja säger: »Allt kött tige stilla för Herrens ansikte, när han uppstiger från sin helgedoms boning.»

Företoge vi oss nu en vandring genom det gamla förbundets dagar, så finge vi med ögonen skåda, huru den käre Frälsaren gått med sina fattiga syndare ut och in och byggt sig hyddor bland stoft och aska. Vi skulle då gå till den öken, där han besöker Hagar, den egyptiska tjänstepigan från Abrahams hus, och talar så vänligt med henne; vi skulle gå till Mamres lund och se det älskliga skådespelet, huru Herren om aftonen sitter till bords med Abraham under

de svalkande träden; vi skulle gå vidare till Betel och därifrån till Penuel och till Horeb, varest Herren visar sig i den brinnande busken; sedan skulle vi ock beskåda den underbara moln- och eldstoden, och även där skåda hans ansikte. Tänk blott, att i fyrtio år kläda sig om dagen i ett moln och om natten i en skinande eld, och det för att vara ett halsstarrigt folk till vägvisare och till betäckning emot solens hetta, och till en sköld och en lykta i mörkret – visst fordras därtill, att han skall hava en stor lust till människors barn.

Vi kunde gå vidare till Ofra, varest Gideon ser den käre Frälsaren sitta under en ek, och sedan till Jerusalem och templet, där han bor över nådastolen. Men vartill en sådan lång resa? Vi hava honom nu närmare. Gud har blivit uppenbar i köttet. Vad se vi om julen i krubban i Betlehem? »Ett barn.» Ja väl, ett barn, och just detsamma, som har sagt: Jag förlustar mig med människors barn. Gud i köttet, Gud i krubban, Gud i linda, Gud vid en moders bröst! här stelna ens tankar, här bäva ens knän, här häpnar hjärtat, undret är för stort för svaga människor. Gott, att våra ögon äro dunkla, gott, att vi skåda det blott från fjärran, förstå knappt tusendedelen därav! Det skulle eljest fråntaga oss livet, det skulle kväva oss, vi kunde icke fördraga det.

Det sätt, varpå han var med Israel och umgicks med dem, var för honom ännu icke ett rätt boende hos människobarnen, det var för honom ännu ett för främmande förhållande, en för kall vänskap. Han Gud, och de fattiga syndare – det svalget var ännu alltför vitt! Lika med lika förenar sig bättre. Då blev han själv ett människobarn, vår blodsförvant, vår broder. Detta kunna vi slå i vädret, såsom vore det ett intet, och seraferna, de sitta nu redan i två årtusenden på sina höjder och skåda ned i denna kärleksavgrund och kunna icke nå dess botten och kunna icke upphöra att i helig förundran häpna och taga ur denna djupa brunn ämnet till alla sina hallelujasånger. »Ordet var hos Gud, och Ordet var Gud. Och Ordet vart kött, och han bodde ibland oss.» O, eviga nådesunder!

Vad har nu drivit honom därtill? Rent av intet annat, än att han hade lust till människan och icke blott till änglarna. »Jag förlustar mig med människors barn.» Men varifrån har han fått denna lust? Varifrån? Ur sitt eget hjärta. Och här äro vi vid änden, längre kunna vi icke skåda. Så älskade Gud världen. Han älskade – därför älskade han. Vi komma icke längre.

Nu gäller det blott att besinna, att fastän han icke mer ligger i krubban, så är han likväl ännu människa och även i dag vår broder, fastän han därjämte sitter åter på tronen, och han har ännu beständigt ett broderligt hjärta och har varit frestad i allting likasom vi, så att han kan väl varkunna sig över vår svaghet. Och ehuru vi nu icke mer kunna taga honom på armarna, såsom Maria fordom och Simeon, så har därför hans lust att bo ibland människors barn för ingen del blivit mindre, och hans boende ibland oss är likaså nära, ja väl mycket närmare och innerligare. Och det är nu ett boende och icke mer ett gästande, icke att hava blott härbärge, icke att komma och fara, utan att bo; därför säger han ock, att »såsom han bor i höjden och i helgedomen» – och där är han ju beständigt – så bor han ock hos de sina

på jorden, således även där beständigt. Kristus säger uttryckligt: »Jag är med eder alla dagar!»
»Vi (jag och Fadern) skola komma till honom (den mig älskar) och taga vår boning hos honom.» Han är vår husförvant – lov, tack och pris! – och vad för en husförvant?

En förnäm herre kanske, då det redan vore nåd och ära nog, att han endast nedlåter sig till oss, och att vi få uppvakta honom, men av vilken vi ingen tjänst vågade begära? Bevare oss Gud! Nej, Kristus vill endast tjäna, och vi skola låta tjäna oss, det säger han själv: Jag har icke kommit för att låta tjäna mig, utan för att tjäna etc. – »O, till sådan nåd är jag alltför ovärdig», säger du, »jag är full av synd inför honom!»

Men nu är just det hans ärende och hans lust att tjäna dig i synnerhet mot detta onda, synden, och låta sitt liv för dig. Just att göra dig en stor, underlig tjänst, det är hans lust. »Lovad vare Herren, att han mig en underlig godhet bevisat haver», säger David. – Du är bedrövad, rådlös – han är icke rådlös, icke bedrövad. Han vill tjäna dig. Därav hans lust med människors barn! – »Så skall han väl då vara en rådgivare, den vi skola rådfråga i viktiga angelägenheter?» Uti »viktiga» angelägenheter – varför då blott i denna grad?

Han vill vara hållen, såsom tillhörde han huset, ja, familjen, han vill vara vår egen, såsom han ju har blivit vår närmaste anförvant, vår broder; han vill själv taga del i allt och gå oss till handa, i stort och smått, i det viktiga och det ringa. Vi skola blott frambära allt för honom. Och tänk icke, att han är alltför andäktig och hög, så att vi endast våga tala med honom om andliga ting. Nej, han vill sörja för mjölet i skäppan och oljan i krukan. Han vill fråga efter brödförrådet i korgen och köttet i grytan. »Barn, haven I något att äta?» frågar han vid sjön Gennesaret, då han redan var i sin förklarade le-kamen, och steker fisk på stranden.

Skulle Gud hålla någon angelägenhet för ringa för sin omsorg? Var vore då gränsen för densamma? Har han icke själv skapat även allt det lilla och obetydliga, som finns på jorden? Han talar själv om små fåglar, av vilka icke en får falla till jorden den himmelske Fadern förutan. Allt, som är nog stort att bekymra dig, är ock nog stort för hans deltagande. O, om vi hade tron, så skulle vi få se Herrens härlighet! Immanuel, vår broder, människornas huvud och salighetshövding, han bor ibland oss, har sin lust bland sina blodsförvanter. O, Israel, Guds Israel! Var är det folk, vilket gudarna så nalkas, som Herren vår Gud nalkas oss, så ofta vi åkalla honom, vilken vakar vid vår bädd, hjälper oss i arbetsrummet, och vilkens omsorg sträcker sig ända till de små fiskarna för vår måltid? Ty han förlustar sig med människors barn.

Då profetians Ande hos Jesaja i det 9:e kap. ville uti korta, djupa ord, i betydelsefulla namn uttrycka de mest utmärkande dragen hos den kommande Messias, Guds Son i människonatur på jorden, så blev det första namnet detta: Han skall heta Underlig (v. 6). Och sannerligen, så har han ock bevisat sig. Underlig – uti allt underlig – underlig i sitt väsende, underlig i sitt hjärtelag, underlig i sina vägar med människors barn. För att nu blott tala om vårt ämne, är det icke övermåttan underligt, att han kan hava sin lust hos människors barn – hos syndare? Och en sådan lust, att han icke åtnöjdes med mindre, än att han själv blev kött och bodde ibland oss, blev vår broder och blodsförvant och ville bo ibland oss alla dagar och icke akta,

att vi äro syndare, utan just därför – just för att göra oss gott, för att hjälpa oss emot synden och djävulen, vara de krankas läkare och de fallnas försvarare – just därför har han sin lust med människors barn.

Så är han underlig till sitt hjärtelag. Det borde vi nu gladeligen tro, och vi borde häruti hava vårt dagliga gästbud och paradiset på jorden, dagligen blott prisa och lova en så ousäglig Guds och vår Herre Kristi kärlek, så länge vi här leva; men däremot lägga sig många svåra hinder; det sker icke så, utan vi gå tvärt om ofta med nedslaget mod och hemlig fruktan i våra hjärtan, att det står mycket illa till med oss, att Gud är långt borta ifrån oss, ja, att vi äro rent av övergivna.

Och märk nu: alla dessa bekymmer komma endast därav, att Gud förer oss så underligt, och att vi icke förstå oss på hans underliga vägar. Ty även synden, som ju är vår egen skuld och är grunden till de bittraste kval, även de skulle icke mer betaga oss vår tröst till Guds nåd och närvaro, om vi blott trodde; och vi skulle gärna tro den eviga sanningens ord, om vi blott icke tyckte oss själva se och erfara motsatsen. T. ex. ordet försäkrar oss om förlåtelse för alla våra synder, men vi känna ännu lagens dom i samvetet; ordet lovar förlossning från syndens herravälde, men vi tycka, att synden ännu alldeles härskar över oss. Sådant nedslår då genast vår tro och tillförsikt till Herren. Men så ofta vi tyckas erfara motsatsen till det, som Gud själv lovat, så är det intet annat, som vi erfara, än ett lekande av den Underlige. Detta skola vi snart finna, då vi nu gå att betrakta Kristi lekande på jordens krets.

Lekande på hans jordkrets, säger han. Nu stöter oss redan detta för huvudet. Det eviga Ordet, visheten – lekande – huru kommer det överens? Men huru det än stöter, så skola vi likväl finna, att orden icke ljuga för oss. Vi skola blott göra oss något närmare bekanta med den gudomliga vishetens lekande. När Gud vill göra Abram till en Abraham, en »fader för mycket folk», då låter han honom gå till hundra års ålder utan arvinge. När han hade givit honom underbarnet, »löftets son», och förklarat: »Genom Isak är det, som säd skall uppkallas efter dig», då befaller han, att samme Isak skall offras. Då han vill göra Josef till en stor herre, för vilken alla hans bröder skulle nedfalla, då låter han samma bröder sälja honom såsom slav. En slav och en stor herre äro stora motsatser. Vad var detta annat än ett lekande av den eviga visheten? Och säger han icke själv: »I vredesmod gömde jag mitt ansikte en liten tid för dig, men med evig nåd vill jag förbarma mig över dig» (Jes. 54: 8). Herren gör med oss såsom en moder, vilken gömmer sig för sitt barn, för att förlusta sig med barnets sökande; eller såsom en fader, som först giver barnet ett äpple, men strax tager det tillbaka, för att pröva dess tålamod.

Såsom Luther säger: »När Gud vill pröva en människas tro, lagar han så, att all tro börjar fattas henne, och ställer sig så underligt, som ville han icke hålla henne tro och loven.» Sådant skola vi här betrakta. Men vi vilja först undersöka, vad själva texten egentligen kan åsyfta. Herren talar här egentligen om skapelsens dagar och säger: »När Herren befäste himmelen – när han befäste jordens grundvalar – var jag ett skötebarn vid hans sida, och jag

var hans dagliga lust, lekande inför hans ansikte beständigt, lekande på hans jordkrets och förlustande mig med människors barn.»

Härav synes, att han i första rummet åsyftar ett lekande uti skapelsen och de verk, som då frambragtes, antydande, att han skapade och prydde jordens krets icke blott med vishet, utan ock med kärlek, icke blott till nytta, utan ock till fröjd och förlustelse för hans människobarn, på vilka han då redan hjärtligt tänkte. Och sannerligen – ett sinne, som är öppet för Guds åskådande i naturen, finner redan däruti överallt ett den gudomliga vishetens och kärlekens lustspel. Då han klädde fälten med blommor och blommorna med så många sköna färger; då han utsträckte den till så mycken vederkvickelse omväxlande skyhimmeln över oss; då han skapade bergen och mellan dessa de stilla, förtroliga dalarna, med sina svalkande bäckar i deras djup; när han gav de små fåglarna deras täcka och omväxlande stämmor – när Herren Gud sysselsatte sina höga tankar med sådana små ting, med prydande och smyckande, med färger och ljud – då lekte han på jordens krets.

Och när han uti skapelsens verk inlade en mängd bilder till de höga, andliga ting, som i synnerhet lågo honom om hjärtat; när han gjorde hela den synliga naturen till en stor sinnrik teckenskrift, på vilken vi ännu i dag stava och däri finna höga andliga lärdomar; såsom när han t. ex. satte solen till en bild av sig själv, för att med hennes verkningar avmåla sin Andes verk i nådens rike; när han bjöd vetekornet, att det i sitt vilande i jorden och sitt uppspirande i ett nytt strå skulle tala till människobarnen om deras kroppars uppståndelse till ett nytt liv o. s. v., då var den eviga visheten verkande och lekte på jordens krets.

Till detta Herrens nådiga lekande med människobarnen hör även, att han uti sitt sätt att tala med dem nedlåtit sig till deras svaga, mänskliga begrepp och föreställningar och därefter lämpat sina ord till dem, såsom en äldre person gärna gör, då han vill inlåta sig med ett litet barn. Se, huru Herren allestädes i sitt ord tillägnat sig vårt arma och barnsliga språk, för att göra sig förstådd, för att komma oss nära och bliva en Gud ibland stoft och aska, en Gud för svaga och stygga syndare.

Märk, huru han säger t. ex. att det och det »ångrade» honom, då han likväl egentligen »icke kan ångra»; vidare, huru han talar om den tillkommande härligheten under bilder av sådant, som här på jorden förlustar våra ögon, såsom bröllop, sköna hus och palatser, ädelstenar, glänsande metaller, gröna träd och söta frukter m. m. – detta nedstigande till våra barnsliga begrepp och tankar, för att leda oss upp till sina egna höga råd, är icke det ett lekande med små barn ifrån den store Gudens sida?

Hit höra ock åtskilliga bilder, som Herren i sitt ord brukar; såsom när han talar om det löfte, han gav Noa, och, för att behålla detta friskt i vårt minne, visar oss på en skönfärgad båge i skyn, som förnöjer våra ögon. Om denna båge säger han oss, att så ofta han såge den, ville han tänka därpå, att han icke mer skulle förgöra jorden med vatten – likasom om Gud behövde minnestecken för sina ögon, för att icke glömma detta. Men han visste, att vi behövde sådana tecken, att det skulle trösta och stärka vår tro; därför lekte han med oss.

Omsider kommer han själv, av sin brinnande lust med människors barn, och tager sin boning ibland dem, träder i släktskap med dem och blir själv ett människobarn. Och huru börjar han icke nu genast att leka på jordens krets! Han, vars namn är Stor och Hög, den Evige och Helige, himmelens och jordens Herre, uppsöker nu den allra lägsta plats, som fanns på jorden – han låter sig födas i en krubba! Den himmelska härskaran bebådar med stor prakt hans födelse, men deras Herre och konung har sitt härbärge i ett stall! Var icke detta genast ett underligt lekande? – och sannerligen, ett högt och tankvärt lekande, varigenom han gjorde allt förnuft till skam, stötte alla »visa och kloka» för huvudet, vilka ville se Sions konung härlig och stor på jorden, på det endast de ödmjuka barnen skulle kunna förbliva hos honom.

Och sedan, vilket högt och underligt lekande övade han icke vid sitt lidande och död med sina fiender och den gamla ormen! Den Allsmäktige, som blott med ett ord kastade den beväpnade skaran till jorden, är strax därpå svag och vanmäktig, låter sig bindas, ledas, dömas, korsfästas. Nu menade fienden sig hava vunnit seger; graven förseglas och bevaras av väktare; men när stunden kommer, uppstår den nederlagde, bryter inseglet och förskräcker vakten; och just dessa fientliga anstalter nödgades tjäna till den viktigaste bekräftelsen på hans uppståndelses verklighet. Visserligen ligger i allt detta ett den gudomliga vishetens lekande på jordens krets.

Vi vilja nu betrakta det Kristi lekande, som är mest svår-begripligt och bekymmersamt, och därför mest nödigt att förstå. Detta är vad man kunde kalla hans hårda lekar med sina barn, nämligen denna underliga regering, som förekommer våra barnsliga hjärtan alltför bitter och bekymmersam, men varunder likväl idel gudomlig kärlek, trohet och vänlighet förborga sig. Vi tala således icke om det gruvliga lekande, som han stundom övar med sina fiender, i synnerhet med falska själar, som skrymta inför honom, som vilja gäckas med den Helige. Med dem leker han på ett förskräckligt sätt. David säger: »Mot de rene bevisar du dig ren och mot de vrånge bevisar du dig avog» (Ps. 18: 27). Då en Faraos icke vill låta säga sig, och domen är fallen: »Jag skall förhärda Faraos hjärta och skall göra många tecken och under i Egyptens land, på det att egyptierna må förnimma, att jag är Herren», då låter han Egyptens trollkarlar göra samma underverk, som Moses och Aron, så länge till dess Faraos hjärta var så förstockat, att han sedan icke kunde väckas av de mest förvånande underverk, de mest plågsamma tuktoris.

Då judarna av Kristi allvarsammaste varningar och klaraste bevisningar icke läto säga sig, utan svarade med bitterhet: »Säga vi icke med rätta, att du är en samarit, och att du har en ond ande?» då började Kristus att blott ännu mer förblinda dem, talade sådant, som de aldrig kunde förstå, och varav de tycktes få fulla skäl för sin dom; ty då han sade: »Om någon håller mitt ord, skall han icke se döden till evig tid»; då svarade de: »Nu förstå vi», d. ä. nu hava vi fått bekräftelse på det vi sade, »att du har en ond ande. Abraham och profeterna dogo, och du säger: om någon håller mitt ord, skall han icke smaka döden till evig tid.» Här tyckes nu deras slutsats vara klar som solen; varför de ock upprepade den igen: »Icke är väl du större än vår fader Abraham, som är död? Även profeterna äro döda; till vem gör du dig själv?» Tänk

nu, när de två gånger framhålla de heligas död till vederläggning av hans ord, och han likväl icke alls förklarar sig, t. ex. så: »Jag menar icke den lekamliga döden, jag talar om den eviga», utan i stället kastar blott en ny stötesten för dem – visst var det ett förskräckligt lekande av den gudomliga rättfärdigheten!

Han säger nu ytterligare till dem: »Abraham fröjdade sig, att han skulle få se min dag; och hans såg den och vart glad.» Då tycktes ju judarna åter hava största skäl för det svaret: »Femtio är du icke ännu, och Abraham har du sett.» Ännu ingen förklaring! utan blott en ny stötesten: »Förr än Abraham var född, är jag» – varpå judarna ansågo sig icke böra svara med ord, det gick nu för långt, utan de gingo nu att stena honom (Joh. 8).

Visst är detta ett gruvligt lekande! Mången kan tycka, att det var alltför hårt; men så handlar Herren med dem, som icke vilja ödmjuka sig under hans mäktiga hand. Allt folk skall se, att han är Herren. Jesaja säger: »De voro ohörsamma och bedrövade hans helige Ande; och han förvandlades till deras fiende; han stridde själv emot dem» (Jes. 63: 10). Och då Gud blir »fiende», då är han gruvlig.

Men vi återvända till vårt ämne. Vi skulle nu betrakta det nådefulla, vänliga lekande, som Kristus övar med sina barn och förtrogna vänner, men vilket vanligen förefaller dem såsom det strängaste allvar. Detta består nämligen uti hans ansiktes bortdöljande i den »lilla tiden», då vi skola lära att icke se och dock tro. Knappt hava nådebarnen fått försäkras om sin benådning och smakat Herrens ljuvlighet, förrän Herren börjar öva deras späda tro, genom att fördölja sitt ansikte. Då undandrager han dem de ljuva känslor, som de i de första saliga bröllopsdagarna hade, de råka i en obehaglig och bekymrande torrhet till själen, då ordet icke mer smakar och livar dem såsom förut, utan är torrt och kraftlöst för deras hjärtan; bönen är dem icke mera så kär och ljuvlig, utan tvärt om tung och besvärlig, och de få icke nu det ljuva gensvar i hjärtat, som de förut känt. Då bekymras och kvida de och frukta, att Guds Ande blivit bedrövad och bortdriven, att de äro övergivna av Gud. O, om du visste, kära själ, vad det är som du nu erfar, skulle du innerligen fröjdas! Det är intet annat, än det förtroligaste lekande av den hulde Frälsaren. Så brukar han.

Huru gjorde han med den kananeiska kvinnan? Hon kommer med allt förtroende till honom, övertygad av det allmänna ryktet, att han var en mild och vänlig hjälpare, som icke bortstötte någon. Hon kommer med en stor nöd på sitt hjärta och begär hans hjälp. Han går blott undan och svarar henne icke ett ord. Hon går efter och ropar – han går undan. Omsider röras lärjungarna till medlidande och bedja för den arma kvinnan; då giver han ett svar, som var blott ännu mycket svårare, än hans tystnad: »Jag är icke utsänd, utan till de förlorade fåren av Israels hus.» O, vilket sting genom den arma kvinnans hjärta! Hon får höra, att all hans nåd icke tillhör henne. Hon är icke bland dem, som skola åtnjuta hans hjälp. O, käre Frälsare, att du kan så hårt pröva dina käraste barn! Men kvinnan låter icke modet falla, utan beder ännu en gång: »Herre, hjälp mig!» Då blir han ännu svårare, kallar henne en »hund» och säger: »Det är orätt att taga barnens bröd och kasta det åt hundarna.» Var detta icke förskräckligt?

Här ser jag, att Frälsaren kan på det djupaste fördölja sin nåd, kan på det bittraste bedröva och såra dem, han på det innerligaste älskar. Eller huru var det uti hans hjärta, under det han talade dessa hårda ord? Det se vi snart, då han uppenbarar sig. Kvinnan tager honom på orden, och när hon hör, att hon likväl fick vara så mycket för honom som en hund, omfattar hon detta och säger: »Även hundarna äta ju av de smulor, som falla från deras herrars bord.» Då kunde han icke längre hålla sig; nu kommer det fram, som han hade haft uti hjärtat. Med kärlek och innerligt välbehag utbrister han: »O, kvinna, din tro är stor; ske dig, såsom du vill.» Se nu här, vad han hade hyst uti sitt hjärta, under det han gjorde henne till en hund. Idel brinnande kärlek och vänlighet. Heter icke detta att djupt fördölja sig? – att hava sin lust med människors barn och likväl ställa sig så hård emot dem? – Men du säger: »Här var det väl ett le-kande, men med mig icke så. Jag har syndat, jag har bedrövat Anden, det är min egen skuld, att han är viken ifrån mig.»

– Vad höra vi! Fanns det väl någonsin en själ, som sökte att stå i nåd hos Frälsaren och sökte att blott för hans förtjänst hava nåd, men likväl var av Gud övergiven? Märk, en själ, som icke söker själv förvärva Guds välbehag, utan söker blott i evangelii ord den nåden att kunna tro – fanns det någonsin en sådan själ, som likväl var av Gud övergiven? Att du syndat och bedrövat Guds Ande, kan väl vara sant; men att han därför skulle vara viken ifrån dig, då du ännu suckar efter nåden i Kristus, det är alldeles omöjligt. Den som är av Gud övergiven i ett vrångt sinne, han suckar aldrig efter nåd och vänskap med Gud. Ingenting är säkrare än detta. Märk denna åtskillnad!

Farao sökte väl att undkomma landsplågorna; men att göra förlikning med Gud, det ville han aldrig. Esau sökte väl under tårar att återfå den jordiska välsignelsen; men vänskap och förening med Gud sökte han icke. Detta är skillnaden, som man väl må märka. Därför, när en själ hungrar och törstar efter Kristus och hans rättfärdighet och suckar i sitt hjärta: Ack, om jag vore i Guds nåd! Ack, om jag visste, att Kristi förtjänst även tillhörde mig, att Gud förlåtit mig allt, och att jag vore ett sant Guds barn! då ville jag ingenting högre önska mig på jorden o. s. v. – se, när en själ har detta sinne, är ingenting säkrare, än att en sådan är uti Guds vänskap, är ett kärt nådebarn vid Frälsarens hjärta. Men när då detta alldeles icke kännes, utan tvärt om motsatsen, mörker och torrhet, synd och kval – vad är detta annat, än ett underligt lekande av den eviga visheten?

Men ännu mycket hårdare tillgår det med dem, som hava en mera övad tro, mera nåd och gåvor och ljus i evangelii hemligheter. Där är det icke nog med känslans undandragande, eller att Gud fördöljer sitt ljuva ansikte. Över en Job, »vars like icke fanns på jorden», som var rättsinnig och fruktade Gud och flydde det onda, över honom måste hela störtfloder av bedrövelser komma; mot honom måste själva satan löslassas. Petrus, som var en pelare ibland apostlarna, och hade ett sådant mod och brinnande hjärta för sin Herre, att han ensam drog svärd mot den beväpnade skaran, han måste så lämnas åt satan att sållas, att han icke blott såsom de andra lärjungarna drager sig undan i mörkret, utan med uttryckliga ord tre särskilda gånger förnekar sin Frälsare och bekräftar med ed, att han icke kände den »mannen». »Se, satan har begärt eder för att sålla eder såsom vete», sade Jesus.

Paulus det utkorade redskapet, som blev »uppryckt till tredje himmelen och hörde outsägliga ord», han måste hava »en påle för köttet, en satans ängel, som skulle kindpusta honom»; och när han tre särskilda gånger så innerligt beder sin Herre om förlossning därifrån, måste han mottaga ett avslående svar: Min nåd är dig nog o. s. v. Detta är ett lekande av den eviga visheten, för vilket alla heliga studsat tillbaka, kvidit och ropat. Gud handlar nämligen, som det tyckes, rakt emot sina egna ord: lovar välsignelse, men tillsänder dem nöd och elände; kräver helighet och lovar hjälp mot syndens makt, men släpper djävulen och mäktiga störtfloder av synd och uselhet över dem.

De kämpa, de bedja, de ropa dag och natt, men allt är förgäves, det onda blir allt värre och värre. Var är då hans stora nåd och trofasthet? Han synes ju handla rakt emot sitt ord; liksom han gjorde med Abraham, då han först lovar honom uti Isak en säd, mångtalig såsom stjärnorna på himmelen och sanden i havet, och sedan befäller honom att offra samme Isak. Är detta icke ett hårt och underligt lekande?

Med förbigående av många andra prövningar, vilja vi till slut betrakta blott den svåraste. Det är även svåra prövningar, att t. ex. alltid hava olycka i världen, fattigdom och skuld, eller att dragas med en långvarig och plågsam sjukdom, eller att vara för livstiden sammanbunden med en person, som utgör ett beständigt kors – allt detta är bittert, men angriper likväl icke så hårt själva livet, min tröst till Guds nåd, som när också min kristendom är behäftad med någon svår sjukdom och skuldbörda. Vid de lekamliga sorgerna har jag likväl ordet mera klart till min tröst, vilket i all bedrövelse säger mig: »Den Gud älskar, den agar han»; och »vår bedrövelse, som är kort och lätt, bereder åt oss på översvinneligt sätt i översvinneligt mått en evig fullvikt av härlighet» o. s. v.

Men när en kristen, som ingenting högre sökt på jorden, än att bliva en rätt allvarlig och helig »Guds människa», som har genom Guds innerliga barmhärtighet blivit förd ifrån mörker till ljus, har fått förlåtelse för alla sina synder och smakat och sett, huru ljuvlig Herren är, har lärt himlavissheten i Guds Andes skola och fått ljus i evangeliets stora hemlighet, när en sådan omsider ser sin kristendom liksom alldeles fördärvad, ser det dyraste målet för sin strävan förfelat, när den hjärtliga fromheten, kärleken och umgängelsen med Gud, som i de första tiderna av hans nådeliv utgjorde hans himmel och paradys, äro borta; hans hjärta är liksom ett ormbö, fullt av syndiga begärelser, av skrymteri och lättsinne, av hårdhet och död; och icke det allenast, utan synden och djävulen tyckas återtaga sin förra makt över hela hans väsende; han icke blott känner den onda begärelsen i hjärtat, utan den bryter ock ut i verkliga syndafall, han kämpar, ängslas, beder, han söker kraft av nådemedlen, ordet, sakramenterna, enskild bekännelse, bröders förböner o. s. v.; han vet, att lagsinnet uppväcker synden och försvagar anden, att endast »fröjd i Herren är vår starkhet», och han söker därför denna evangeliska fröjd, han erhåller den även, men allt försvinner igen, synden överrumplar honom och kastar honom åter i misströstans dy – då är han snart färdig att säga: hos Herren är ingen hjälp att söka; »om jag klagar och ropar, stoppar han öronen till för min bön; han har stängt mina vägar med huggen sten och förvridit mina gångstigar» (Klagov. 3).

Kan en själ i detta mörker annat tänka, än att han är av Gud alldeles övergiven i vrångt sinne, eller ock, att allt Guds ord är falskt, att det finnes intet Guds ord? I denna nöd kvida stundom de frommaste själar så bittert, att bergen kunna röras därvid. Här är den prövningen, för vilken de önska sig döden. Paulus hade mycket lidande, hade blivit fem gånger hudflängd, tre gånger »gisslad» o. s. v., men för allt detta lidande önskade han sig aldrig döden; men en gång utbrister han i bitter klagan: »Jag arma människa, vem skall frälsa mig från denna dödens kropp?»

Detta var, när han talade om »syndens lag uti hans lemmar», när han omtalade, att, oaktat all den lust han hade till Guds lag efter den invärtes människan, han likväl »greps fången i syndens lag uti hans lemmar». Då utbrast han: Jag arma människa etc. En gång grät ock Petrus »bitterligen», det var, när han hade förnekat sin trogne Frälsare, med vilken han velat gå i fängelse och i döden.

Du frågar: »Kan även detta höra till den gudomliga Vishetens lekande? Har väl Gud någon del i mitt syndaelände?» – Vad menar du? Att Gud skulle fresta till synd? Bort det! »Gud frestas icke av ont, och själv frestar han ingen» (Jak. 1: 13). Men den eviga Visheten gör så: när en kristen icke med blotta ordet låter tukta sig till ödmjukhet och gudsfruktan, icke heller värderar nåden och den helige Andes gåva, då drager sig Gud tillbaka, då lämnar han den människan åt sig själv med synden och djävulen, vilken nu så länge omkastar henne i sitt säll, till dess hon med en Petrus icke mer säger: »Om än alla andra äro svaga, skall likväl jag vara stark.»

Det är nu, som vår kristendom blir alldeles förstörd, gamla synder flöda över bräddarna, och våra fromhetsnästen gå upp i rök; och ur ruinerna uppkryper nu en förlägen, svag, förödmjukad ande, som knappt vet, om han vågar se på en kristen, så föraktlig är han själv, så härliga äro nu andra, jämförda med honom. Var hade vi förut skolat taga denna ödmjukhet? Se, sådant gör den himmelska Vishetens lekande med oss!

Säger icke skriften detta uttryckligt? Om Petrus står, att det var just, då han försäkrade, att han skulle vara starkare än de andra, som han fick till svar: »I denna natt skall du förneka mig, satan skall sålla eder.» Paulus säger ock uttryckligt: »På det att jag icke måtte förhäva mig över de stora uppenbarelsen, gavs mig en påle för köttet.» Det står ju uttryckligt, att Satan fick Guds tillåtelse att så hårt ansätta Job, att denne omsider förbannade sin födelsedag. Och dessa män ville visserligen icke synda; de erforo visserligen, vad Paulus säger: »Vad jag vill, det gör jag icke, utan vad jag hatar, det gör jag.» Job visste ingenting kärare på jorden än fromhet och rättfärdighet, Gud själv sade om honom, att han däruti »icke hade sin like på jorden»; och i den första hårda prövningen, då all hans egendom och alla hans barn på en gång fråntogos honom, då hade han ännu sin fromhet kvar och sade med hjärtlig undergivenhet: »Herren gav och Herren tog, välsignat vare Herrens namn!»

Hade nu Gud satt en gräns för satan, så hade Job icke försyndat sig, utan gått härlig och segersäll ur striden; men satan får lov att ännu hårdare angripa honom, och nu faller Job så djupt i otålighet, som nyss nämndes. Här frestas jag nu att tråta med Gud och säga: Varför låter du icke Job vara from? Varför låter du fienden råda, till dess den fromme mannen försyndar sig? – såsom ock Job själv sade: »Om jag tvådde mig i snö och renade mina händer med lut, sänkte du mig dock i pölen» (Job 9: 30, 31).

Likaså angående Petrus. Även han ville vara stark och trogen; han bevisar det ju, då han ensam griper till svärd för sin Herre; han följer ock endast därför till palatset, emedan han så innerligt älskade honom; han grät ock så bittert efter fallet, blott därför, att han så gärna velat vara stark och trogen. Varför skulle satan få omkasta honom så, att han likväl, mot sin vilja, så gruvligen försyndar sig? Gud, älskar du icke helighet och starkhet? Men Herren skall svara mig: »Var var du, när jag grundade jorden?» Jag visste bäst, vad Petrus behövde. Förnekelsen, lögnen och svordomen voro visst gruvliga synder, men förmäthenheten var ännu mer till döds. Se, vad satans sållning uträttade. Förut var Petrus djärv och förmäten, nu blev han ödmjuk och rädd för högfärden, så att han sedan på frågan: »Älskar du mig?» svarar med tårar och räddhåga – och därefter skrev så eftertryckligt: »Hållen eder hårt vid ödmjukheten» etc. (1 Petr. 5: 5).

O, säger du, jag förstår och tror detta, men fruktar likväl, att det är värre med mig; att mina mäktiga synder vittna om andlig död. Jag är icke rätt allvarlig i striden, i bönen och vakandet; mitt hjärta är så falskt och lättsinnigt. – Även i detta bekymmer hava vi ingen annan tröst, än den trofaste och mäktige Frälsaren. Han är den ende, som både känner felet och kan avhjälpa det. David visste intet annat råd, än detta: »Utrannsaka mig, Gud, och känn mitt hjärta; pröva mig och känn mina tankar, och se till, om jag är stadd på en olycksväg, och led mig på den eviga vägen.» Måne det är möjligt, att den hulde Frälsaren skulle kunna höra dig dag och natt sucka den bönen och likväl låta dig förbliva på en ond väg – han, som uppsökte och väckte dig då, när du själv icke ville bliva väckt? Skulle han icke nu vilja väcka dig, då du själv beder honom därom?

Eller är det du, som skall göra det? Är det i din makt, så gör det! Du säger, att du icke är nog allvarlig, icke nog vaksam och sträng mot dig o. dyl. Varför förändrar du dig icke och blir allvarlig och vaksam m. m.? Kan du själv göra detta, så gör det snart och bekymras icke längre. Du svarar: »Jag är så lättsinnig, full av skrymteri och falskhet.» Det är ju förskräckligt! Huru länge skall du vara sådan? Förändra dig! – O, märker du icke din villfarelse?

Du menar, att du själv har förmåga till något. Du tror icke, att vi av oss själva icke äro skickliga till någonting, icke ens till att tänka något såsom av oss själva. Är det icke det, som allt Guds ord vill övertyga oss om, nämligen att vi intet alls förmå, mer än synda? Men då blir det huvudfrågan: Kan den själen varda lämnad och av Gud övergiven i vrångt sinne, vilken ur ett ängsligt hjärtas djup ropar till Herren: »Utrannsaka mig du och led mig du på den eviga vägen?»

Hurudant är Frälsarens hjärtelag mot syndare? Du menar, att blott du icke viker från hans spår, blott du i allt är, såsom du bör vara, så skall han vara din hulde Frälsare. O, vem har ingivit dig en sådan bild av honom? Han själv säger, att han är en sådan herde, som just uppsöker det borttappade fåret, d. ä. en själ, som icke så väl följt hans spår, utan, tyvärr, vikit av från hans vägar.

Och för ett sådant får har han ett så brinnande hjärta, att han lämnar hela den övriga hjorden och går efter detta enda, till dess han finner det. Så har Kristus själv beskrivit sitt hjärtelag. Är han icke sådan, då är allt falskt. Men om Kristi hjärtelag är sådant, månne han ändå kan lämna dig på en ond väg, dig, som nu ropar efter honom? Är detta möjligt?

Så säger Herren: »Han håller sig intill mig, därför skall jag befria honom; jag skall beskydda honom, ty han känner mitt namn; han åkallar mig, därför skall jag höra honom» (Ps. 91). – Och åter: »I vredesmod gömde jag mitt ansikte en liten tid för dig; men med evig nåd vill jag förbarma mig» etc. O ja, det är ju Frälsaren! Han söker ju dem, som intet vilja honom. Han har kommit att bli vår broder och försonat oss med sitt blod, då vi ännu voro hans fiender.

Skulle han nu alls inte bry sig om oss? Har nu all hans förra godhet en ände? Men när han nu likväl ställer sig så, som om han alls icke hörde oss, vad är detta annat, än ett lekande av den eviga Visheten – av honom, som en gång sov så tungt i skeppet, då lärjungarna ropade: »Vi förgås?» Just nu skulle Israels väktare sova. Men han visste väl sin tid. Han sov icke för länge. Lukas säger ock uttryckligt, att han låtsade icke vilja gå in med de tvenne lärjungarna i Emmaus. Och när han bekymrade Andreas och Filippus med frågan om bröd för de femtusen i öknen, så anmärker Johannes: »Detta sade han för att försöka dem; ty själv visste han, vad han ämnade göra.»

O, är icke det en obegriplig mildhet och vänlighet, att Herren Kristus också vill leka med oss? Visst måste han hava en stor »lust med människors barn». – Mitt i dina bedrövligaste erfarenheter av synd och ömklig svaghet, då du tycker dig bestämt se, att du är av Gud övergiven, så erfar du en nåd, för vilken du aldrig i evighet kan nog prisa Guds kärlek, nämligen, att den eviga Visheten leker med dig.

Ty ingenting är säkrare, än det – och behåll den punkten viss och fast – att när en människa kommit därhän, att hon ingen högre sällhet vet på jorden, än att vara kvitt all sin ondska och kunna vara rätt gudfruktig, ren och from, både in- och utvärtes, och ingen svårare plåga har, än sina egna synder, suckar och kvider över dem, men likväl håller i med evangelii betraktande och vill tro och fasthålla sin benådning i Kristus, om då, allt detta oaktat, synden och djävulen synas vissa tider hava henne i sitt våld, och Frälsaren, nåden och kraften synas fjärran, är ingenting säkrare, än att den själen står under den gudomliga Vishetens lekande, och Kristus är ännu hennes tillräckliga rättfärdighet och starkhet, huru underligt, ja orimligt det än må se ut.

Helt annat är det, om du sluter förbund med synden och giver dig till ro i hennes sköte, eller ock i förtvivlan lämnar Frälsaren och icke mer söker något hos honom.

Men varest en ännu kämpande ande suckar efter Kristus och hans rättfärdighet, där har hans kärlek alltid ett ömt föremål; och om han fördöljer sådant uti sitt hjärta, så är det blott ett Vishetens lekande. Ty på detta sätt förlustar han sig med människors barn. Gud give, att vi lärde mer och mer förstå den gudomliga Kärleken och Visheten! Amen.

Om Kristi sanna kännedom

Främling har jag blivit för mina bröder (Messias). Ps 69: 9

Det är ett stort, djupt betydelsefullt språk, som uttalar kristendomens hemlighet, när Kristus i sin översteprästerliga bön till sin Fader säger: "Detta är det eviga livet, att de känna dig, den ende sanne Guden, och den du har sänt, Jesus Kristus" (Joh. 17: 3). Ja, detta är det eviga livet. I Jes. 53: 11 säger och den himmelske Fadern om enfödde Sonen: "Med sin kunskap skall min tjänare, den rättfärdige, rättfärdiggöra många, och han, skall bära deras synder".

Skriften fäster över allt evigt liv och salighet vid, Kristi sanna kännedom - Detsamma, som en levande tro på Kristus - men nämligen icke vid den kännedom, som vem som helst kan skaffa sig, som tager för sig historien - utan den kännedom, varom står skrivet: De skola alla varda lärda av Gud" (Joh 6:45) den kännedom, som endast den själen får, "för vilken Sonen vill uppenbara det" (Matt. 11: 27), nämligen den fattiga själen, som Herren uppfyller med goda ting - den kännedom om Kristus, som gör ett himmelrike i hjärtat, ett evigt liv.

Ty den som rätt känner Kristus, han har ett himmelrike, har fått rättfärdighet, frid och fröjd i den helige Ande, tror på honom, älskar honom, följer honom fastän alla bekänna: "Jag tror på Jesus Kristus, Guds ende Son, vår Herre m m". och hava samma Kristi historia och Kristi lära i bibeln, har det oändligt olika, huru människor känna Kristus, vad de se i honom, vad de hava i honom.

Somliga hava intet av honom, mer än hans namn och hans historia; andra hava även den regelrättaste lära om honom, men dock blott en lära, intet egentligt gagn, Kristus är blott en läroartikel, och vid vissa högtidliga tillfällen en skön, hög bild för inbillningskraften; andra hava i honom mer, nämligen en verklig, levande och närvarande tuktomästare, en ny Moses, med ännu högre och svårare fordringar, än den förre; men Gudi lov, ännu andra finnas, som hava i honom all sin glädje för tid och evighet, sin tröst, sitt liv och sin salighet, sin syndaborttagare och sin frälsare, sin rättfärdighet och starkhet sin konung och sin Gud, sitt allt i alla.

Ingen känner Kristus fullkomligt; nej, de mest upplysta kristna hava blott en liten början till hans kännedom; ännu oändligt mycket mer härlighet, nåd och salighet hava vi att finna i Kristus - själva Paulus bekänner, att han icke fullkomligen fattat honom, utan "far därefter" (Fil. 3) - här är endast fråga om en sann, av Guds Ande verkad, levande kännedom. Men till bevis på Kristi sanna kännedom gäller icke, att man själv påstår sig Ränna honom.

Om någon säger sig känna honom, men hela hans väsende vittnar om motsatsen, så bedrager han sig själv. Kristi sanna kännedom bevisar sig därigenom, att Kristus blivit för oss, vad Skriften säger att han skulle vara för oss, och att han verkar uti oss, vad skriften säger att han skulle verka. Märk, skriften säger bestämt, vad Kristus skulle tjäna till, vad han skulle vara, för oss och verka uti oss; när detta blivit verkligt på oss, då känna vi honom rätt.

Härom finnas många korta och utförliga språk. I 1 Kor. 1:30 har aposteln ett stort, klart och betydelsefullt språk om Kristus, som visar, vad han måste vara för oss och uti oss, om vi rätt känna honom. Det lyder så: "Av vilken (nämligen Gud) I ären uti Kristus Jesus, som har blivit för oss till visdom från Gud och till rättfärdighet och till helgelse och till förlossning", ett stort, klart och betydelsefullt språk! Var och en måste ju medgiva, att vad här står om Kristus måste bliva sant på oss, om vi rätt känna honom, anamma honom, är i honom, korteligen, om vi är rätta kristna.

Måtte vi då en gång uppriktigt betrakta, vad det innebär! - Att Kristus har blivit vår visdom, såsom han blivit oss av Gud därtill gjord, vill då säga, icke blott att vi av hans profetiska ämbete, av hans lära hava hämtat vår tro och vår lära, så att vi om alla stycken, om lagen och dess andliga krav, om den rätta bättringen, om tron, om rättfärdiggörelsen, om himmelen och helvetet m m. tro, tala och bekänna efter Kristi gudomliga lära därom; utan också, att Kristus själv och hans stora verk, till vår

försoning och frälsning, är all vår visdom, vårt hjärtas dyrbaraste kunskap, vårt älsklingsämne, det vi helst tänka på, tala och höra om. Av sammanhanget synes detta hava varit apostelns egentliga mening; ty både före och efter detta stora språk är det hans göromål att upphöja Kristi försonings kännedom såsom hans enda visdom och predikan; sägande kort förut (v. 23): "Vi predika den korsfäste Kristus, Guds kraft och Guds vishet"; och strax därefter: "Ty jag höll icke före, att jag visste något annat ibland eder, än Jesus Kristus och honom korsfäst" (2:2). Paulus var grundligen lärd uti fädernas stadgar m. m., men, säger han, "jag räknar allt såsom förlust mot det överträffande i min Herre Jesu Kristi kunskap" (Fil.3). Just så är ännu i dag denna de rätta kristna sinnade: Kristus är all deras visdom.

De som eljest icke ville vittna något gott om dem, vittna dock detta, att de ingenting annat vilja tala om, än om Kristus, beständigt om Kristus, först och sist om Kristus, så att det blir för andra alltför enformigt, enfaldigt och ensidigt. Ja, käre vän, vad skall man göra? Det är icke så lätt att värdera någon annan visdom, sedan man fått smak på Kristus fått syn på, vad som är i honom. Nej, då blir han vår visdom; även om vi är grundligt lärda i fädernas stadgar och i världslig visdom, så kan man sedan icke anse denna för annat än "förlust och avskräde mot det överträffande i vår Herre Jesu Kristi kunskap". Detta är ett bestämt tecken på dem, som rätt känna Kristus.

Se, när en människa får nåd att verkligt tro och leva av de härliga ting, som i Kristus är uppenbarade för oss: att Guds egen Son har kommit från himmelen och blivit vår broder och släkting; att han blev "gjord under lagen, på det han skulle friköpa dem, som var under lagen"; att han är vår andre Adam, som botat vad den förre skadat; att "han, som icke visste av synd, blev gjord till synd för oss, på det att vi skulle varda Guds rättfärdighet i honom"; att han ensam har dött för alla, så att, för Guds ögon och dom, alla har dött i honom.

Se, när en människa icke blott läser, bifaller, bekänner och talar så, efter förståndets och ordets regel, utan det blivit hennes egen erfarenhet, blivit sant och levande för hennes hjärta, så att, när hon var i största nöd för sina synder, då Guds heliga krav och domar tryckte henne, hon blev benådad och rättfärdigad blott genom Kristus, och genom tron fick vittnesbörd, att hon tacktes Gud, och att Kristus i sin egen person, med sina egna verk, är hennes rättfärdighet, så att hon i honom har en fullkomlig och evig rättfärdighet, varigenom hon är alla stunder Guds täcka och älskliga barn, då inga synder fördöma och inga goda gärningar rättfärdiga oss.

Vidare, när vi erfarit, att Kristus också blev oss till helgelse och förlossning, så, att, då vi hade hundrade gånger arbetat oss trötta, och ängsliga med helgelse, bedit, vakat, stritt, men allt förgäves, utan hjärtat blev allt värre och gruvligt älskade synden, vi erfor, att så snart vi komma till den saliga fridgivande tron på Kristi förtjänst och kärlek, hjärtat försmälte, blev varmt och gudeligt, villigt till allt gott, i det den helige Ande, tog sin boning i oss, och att vi nu beständigt, i samma grad vi tro, även är mer andligt sinnade, samt synden och världen övermäktiga; att vi nu fått i Kristus även en huld herde, en mäktig och trofast herde, vän och broder, som genom sitt ord och sonade i allting sköter oss, leder och styrker oss, väcker och varnar oss, hjälper och tröstar oss m m.

När detta icke mer är blott ord i vackra böcker och på andäktiga läppar, utan; en stor levande verklighet, på det sätt nu är visat, så att vi erfarit det, se, då blir man så sinnad, att man bekänner med: Paulus: "Jag räknar nu allt såsom förlust mot det överträffande i min Herre Jesu Kristi kunskap".

Men dessa lyckliga själar, som så känna Kristus, är desamma, som dock känna en beständig brist i detta stycke och bekänna: jag har knappt en gnista av Kristi kännedom, han har visserligen blivit min enda tröst och glädje på jorden, min enda rättfärdighet, min enda helgelse, och därför min enda visdom; men jag måste beklaga, att jag aldrig kan rätt, hålla honom för vad han är, utan ideligen förlorar hans rätta bild, varför jag ock far efter att mer och mer fatta honom, såsom jag blivit fattad av honom.

Se, längre kommer de - icke med Kristi kunskap på jorden, än att vi alltid dess mer hungra efter honom. Vi hava väl fått lukten, den söta lukten av Sions "gyllene ros" (Mik. 4: 8), men blott såsom en lukt av densamma, som vi alltmer fara efter att draga in - såsom vi sett av Paulus vittnesbörd om sig

(Fil. 3:12, 13). Men, tänk nu: då själva Paulus, den store förkunnaren av Kristi hemlighet, bekänner om sig, att han ännu icke hade nog av Kristi kunskap, och de kristna, som dagligen studera därpå, alltid beklaga brist i detta stycke, huru är det då med dem, som aldrig få studera och dock är så belåtna med sin kännedom om Kristus, så mätta på ordet om korset och anse andra, om ock religiösa, ämnen viktigare. De vilja visst anses för kristna, men huru hänger detta tillsammans.

Tänk vidare: vi bekänna alla, att ingenting i himmelen eller på jorden är så stort, som Guds uppenbarelse i Kristus, att intet större nådesunder av himmelens Gud finnes, ingen större gåva och skatt blivit oss given, än Guds Son, ingen större artikel i hela vår himmelska lära, ingen, som uträttar mera, efter Kristus allena är oss av Gud gjord både till visdom, till rättfärdighet, till helgelse och till förlossning; på samma gång finnes ock ingenting, som är en så förborgad hemlighet för allt förnuft, som Kristus, ingenting, som så sent och så litet fäster sig i våra hjärtan, och likväl ingenting så nödvändig för hela det kristna livet! - sådant bekänner var och en, som vill vara en kristen.

Varav kommer det då, att de, som bekänna sådant, likväl icke mest studera, tänka och tala om samme vår välsignade Herre och Frälsare, utan anse andra saker viktigare? Vad vittnar det om? Ja, om vad annat, än om hjärtats tillstånd. Det vittnar, att deras hjärtas tillstånd, deras sinne och smak icke överensstämma med deras förstånd och bekännelse; att de således leva i ett falskt och oäkta förhållande med sig själva - och således att många är religiösa, som icke är kristna.

Eller skola vi säga: Det finnes också sanna kristna, som dock anse andra ämnen viktigare, än Kristus

- Här talas icke om stunderna av en tillfällig förströelse eller kallsinnighet, utan om vad som i allmänhet gäller mest för själen! - Skola vi säga: det finnes trogna, i Kristus saliggjorda och levande kristna, som anse andra ämnen viktigare, än Kristus eller så: De hava väl i Kristus fått sitt hjärtas allt, sitt viktigaste, men de vilja icke sysselsätta sig med honom, tänka, tala och höra om honom! Sådant strider alldeles mot sakens natur. O, att var och en här blev uppriktig mot sig och prövade sitt inre!

Men de som icke hava i Kristus sin visdom, de hava icke heller sin rättfärdighet, helgelse och förlossning i honom; ty när Kristus blivit oss allt detta, då veta vi intet bättre, än honom. De kunna väl hava klart förstånd om rättfärdiggörelsen och bekänna: vad är vår rättfärdighet, vem skulle väl hava sin tröst i den? Men då Kristus icke är dem ett dagligt behov, så bevisar detta, att de icke känna synden, och således icke i sanning hava i Kristus all sin tröst och rättfärdighet. Det är två olika ting, att vackert försaka sin rättfärdighets pris, och att rent av sakna denna rättfärdighet och i dess ställe hava tryckande skulder. Lagens rätta verk är att icke blott beröva människan berömmelse och anspråk, utan ock att göra henne "brottslig" för Gud (Rom. 3: 19), icke blott att icke förtjänster överflöda, utan att tvärt om synden överflödar" (5: 20).

Då först kan man i sanning hava all sin rättfärdighet i Kristus." Men då är han ock dyr och behövlig för den människan. Vad helgelsen angår, så är den ett stycke, varpå många hjärtans tankar varda uppenbarade, då det nämligen är så långt ifrån, att Kristus blir dem till helgelse, att de icke ens kunna förstå eller tro, vad skriften säger, att Herren "renade deras hjärtan genom tron" (Apg. 15: 9), utan de mena väl snarare, att mycket hörande och predikande om tron, om nåden, om Kristus, skall tvärt om verka menligt för helgelsen.

Därmed bekänna de ju, att de icke själva erfarit, vad det är, att Kristus är oss gjord till helgelse. I dess ställe anse de, att helgelsen skall verkas genom vakor, bön, strid, utan att fästa mycket avseende på, om de förut är benådade och saliga i Kristus genom tron - vilket, enligt skriften och de trognas erfarenhet, måste, gå förut, såsom den enda rätta grunden, livet och kraften i helgelsen, innan vaksamhet, bön och strid kunna bliva sanna och välgörande.

- Se, på sådant sätt kan man finna, om man rätt känner Kristus. Den punkt av Kristi kännedom, på vilken egentligen allt beror, och vilken utgör själva livet i kristendomen och i de kristnas hjärta, är frågan om försoningen, eller vad Kristus egentligen uträttade uti sin död.

Men här bör noga märkas, att icke alla hjärtan är bekväma att rätteligen lära detta. De "helbrädda"

kunna väl förstå att erkänna läkarens och läkemedlets kraft; men de "kranka" som erfara den, de känna den på ett annat sätt. Här fordras fattiga, med synden arbetande och betungade hjärtan. Dessutom har Herren bibehållit för sig själv att meddela den egentligen frälsande kunskapen om Kristus; såsom han själv sade: "Allting har blivit mig överlåtet av min Fader, och ingen känner Sonen utom Fadern, icke heller känner någon Fadern utom Sonen, och den, för vilken Sonen vill uppenbara det" (Matt. 11: 27).

Och för vilken han vill uppenbara det säger han i 25:e versen, nämligen för de i egna ögon "enfaldiga", och för vilka han vill "dölja det", för de i sina ögon "visa och kloka" och lärda, som alltid veta nog. "Gud står emot de högfärdiga, men de ödmjuka giver han nåd." "De rika låter han gå tomma bort, och de hungriga mättar han med goda ting." Lovat vare Herrens namn! För de enfaldiga uppenbarar han det, och de hungriga mättar han med goda ting.

Men ve den själ, för vilken Gud själv vill dölja detta! O, ve den själ, som Gud själv "står emot" - som Gud låter förbli tom! Det är förskräckliga ord, men talade av samma sanningens mun, på vilkens ord vi hoppas all salighet. De är då lika gudomligt sanna, som allt Guds evangelium. Gud give, att vi med ödmjuka, fattiga och hungrande hjärtan anammade hans ord!

Nu - vad var det egentligen, som Kristus med sitt bittra lidande till kropp och själ, sin blodiga död på korsets träd, uträttades. I katekesen hava vi lärt bekänna: "Jag tror, att Jesus Kristus - förlossat, förvärvat och vunnit mig förtappade och fördömda människa ifrån alla synder; ifrån dödens och djävulens våld; icke med guld eller silver, utan med sitt oskyldiga lidande och död." Här bekänna vi med Luthers ord, att Kristus med sitt heliga och dyra blod redan har förlossat, redan har förvärvat och vunnit oss ifrån alla synder; att således hela världens alla synder i Kristi död blev med hans blod försonade, betalade, avplanade; hela världen förlossad från lagens förbannelse, dödens och djävulens våld, och Gud blidkad mot hela Adams släkte. Ja, sannerligen är det så.

Men var och en, som rätt betänker, vad vi här säga, måste tillstå, att han känner en häpnad därvid. De trogna kunna blott med stor möda och dagligt betraktande av Herrens egna ord behålla sig vid en sådan tro. De arma förnuftshelgonen rysa därvid, anse det högst farligt att så tro, men bliva förvirrade och veta icke, huru de skola förklara meningen av Kristi försoning, eller vad han uträttade med sin död. Visserligen har han dött för världens synder, mena de, ty det står så tydligt i bibeln, "att han gav sitt liv till skuldoffer" (Jes. 53), att han var "Guds Lamm, som borttog världens synd" (Joh. 1: 29); men - men - men man får icke taga det så, att alla människors synder är avplanade, utstrukna, att alla redan är förlossade från lagens förbannelse; det kunde leda till säkerhet m m.

Men käre, vad skall man göra, när Gud själv tydligen talat så, och Kristus själv sade: Mitt blod varder utgjutet till syndernas förlåtelse. Huru går det här med tron och förnuftets tillfångatagande under Kristi lydnad (2 Kor. 10: 5)? Och att många förvända vår Guds nåd till lösaktighet, missbruka evangelium, nattvarden och alla Guds välgärningar till säkerhet, det är sant; men skola vi därför förneka eller bortkasta dessa kostliga ting Bibeln har andra medel mot säkerheten, än att dölja och förneka evangeliets sanning.

Här blir därför blott fråga om, vad som är sanning. Vad säger då skriften om den stora och viktiga frågan, om Kristi död? I Jesajas 53:e kap. står: "Herren kastade allas våra synder på honom. Han blev sargad för våra överträdelser och slagen för våra missgärningar. Näpsten lades på honom, för att vi skulle hava frid, och genom hans sår blev vi helade. När han har givit sitt liv till skuldoffer, skall han se en säd och med sin kunskap skall min tjänare, den rättfärdige, rättfärdiggöra många; och han skall bära deras synder." I Dan. 9: 24 står: "Sjuttio veckor är bestämda för ditt i folk och för din heliga stad, till dess överträdelserna varder förtagen, och synden betäckt, och skulden försonad, och den eviga rättfärdigheten framhavd, och profetsyn beseglad, och det Allraheligaste smort."

Märk då, på den bestämda tiden, då skulle överträdelserna bli förtagen, synden betäckt, och skulden försonad! I Sak. 3: 8, 9 står: "Jag skall sända min tjänare (Zemah), Telningen. Ty se, den stenen, vilken jag bar lagt för Josua ansikte, över den enda stenen vaka sju ögon. Se, jag skall inrista en inskrift däruppå, säger Herren Sebaot, och utplåna: detta landets skuld på en enda dag." Märk:

"utplåna"; märk: "på en enda dag"!

I Joh. 1: 29 står: "Se, Guds Lamm, som borttager världens synd." Märk: "borttager"; och märk: "världens".

I Matt. 20: 28 säger Kristus: "Människosonen har icke kommit för att låta tjäna sig, utan för att tjäna och giva sitt liv till lösen för många." ("Många", såsom en motsats till en, som gav sitt liv. Se 1 Tim. 2: 5, 6 och Rom. 5: 15 - 19.)

I Matt. 26: 28 står: "Detta är mitt blod, det nya förbundets, vilket varder utgjutet för många till syndernas förlåtelse." I 1 Joh. 2: 2 står: "Och han är försoningen för våra synder; icke allenast för våra, utan ock för hela världens."

I Rom. 5:e kap. står: "Gud bevisar sin kärlek till oss däruti, att Kristus har dött för oss, medan vi ännu voro syndare."

- Ty om vi, medan vi voro fiender, blev försonade med Gud genom hans Sons död, skola vi mycket mer, sedan vi blivit försonade, varda frälsta genom hans liv. - Såsom nu därför genom en överträdelse fördömdelse kom över alla människor, så har ock genom en rättfärdighet rättfärdiggörelse till liv kommit över alla människor."

I 2 Kor. 5:e kap. står: "En har dött för alla, därför hava alla dött. - Ty den som icke visste av synd, har Gud för oss gjort till synd, på det att vi skulle varda Guds rättfärdighet i honom. - Ty Gud försonade i Kristus världen med sig själv, icke tillräknande dem deras överträdelser, och nedlade hos oss försoningens ord."

I Gal. 3: 13 står: "Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse, då han vart en förbannelse för oss; ty det är skrivet: förbannad är var och en, som hänger på trä"

- Märk: "har förlöstat oss"; men när? Jo, då han vart en förbannelse för oss. I Kol. 2: 14 står: "Och utplånat handskriften i stadgar, som var emot oss och låg oss i vägen, och den har han tagit bort och fastnaglat den vid korset." Märk: "utplånat handskriften"; märk: "fastnaglat den vid korset".

I Ef. 2: 10 står: "Och att han skulle med Gud försona dem båda i en enda kropp genom korset, då han på detta dödade fiendskapen." - Märk: "genom korset"; och märk: "dödade" - "dödade fiendskapen".

Om detta ord: "dödade ovänskapen", skriver kyrkofadern Krysostomus: - Ingenting kan sägas mer eftertryckligt eller mer betydelsefullt; han säger icke upplösa eller borttaga, utan det som är ännu eftertryckligare, döda eller avliva, så att den aldrig mer kan få liv igen."

Se, så lyda nu den heliga skrifts egna ord i både gamla och nya testamentet - ord av både Fadern och Sonen, av både profeter och apostlar - ord, som skola, om än himmel och jord förgås, bliva fasta evinnerligen. - De orden förklara, att försoningen", "återlösningen i Kristus Jesus", verkligen var en försoning, ett syndaskuldens betalande och utplånande, ett dödande av den skuld och dom, som stod i budorden; att vi verkligen "blev försonade med Gud genom hans Sons död, medan vi ännu var fiender", oomvända, från Gud bortkomna; ty Gud i Kristus försonade världen med sig själv, icke tillräknande dem deras synder, ty synden var kastad på Guds Lamm.

Frågar nu någon: Vad fordras då mer? Då är ju alla frälsta? Så följer i samma språk (2 Kor. 5: 19, 20): "Och nedlade hos oss försoningens ord. Vi bedja i Kristi ställe: låten försona eder med Gud." Detta är allt, som fordras; Gud är försonad med världen; synden är borttagen av Guds Lamm, kan därför icke mer fördöma oss ("icke tillräknande dem deras synder"); nu återstår endast, att ock vi komma och "låta försona oss med Gud", emottaga den stora nåden, som Kristus så dyrt förvärvat oss, fatta förtroende till den försonade Fadern och bliva barnsligt sinnade mot honom. Detta kallas omvändelse, bättring och tro.

Men om detta sker eller icke, så är försoningen dock skedd, Guds rättfärdighet dock tillfredsställd, synden betald och avplanad, Gud blidkad; om vi emottaga gåvan, så hava vi den; om vi förskjuta den, så hava vi den icke; men given är hon. Hon står och väntar på var och en; bröllopet är tillrett. Faderns famn utsträckt och den yppersta klädnaden färdig, väntande på sonen; men när de bjudna icke vilja komma, så, få de intet av alltsammans.

Så bliva då själar fördömda, icke för sina synders skull, utan såsom Kristus själv uttryckligt förklarar: emedan "de icke trodde på Guds enfödde Sons namn" (Joh. 3: 18) ; emedan de "icke ville komma till honom, att de måtte hava liv".

O, vilken beklagansvärde nöd och skada, att icke alla skola veta, vad de hava i Kristus, vad som är skett uti hans död! Sant är det, att de flesta är säkra, sovande, lättsinniga nådens föraktare, som vore värda att aldrig få höra sådana stora saker, och "vilkas fördömdelse är all rätt" - de skola en dag "se i vem de hava stungit", vilken de föraktat.

- Men I, som känner eder synd och dom av lagen, gärna vilja återkomma till Gud, men icke kan, inte vågar, för det myckna som fattas eder - hören, hören! Att lagen och samvetet fördöma eder, det är icke underligt, ty synd fattas icke. I kunnen icke vad I borden, icke ens ångra nog, icke bedja, icke älska, icke vaka och strida, utan allt vad lagen fordrar, det fattas eder, och vad lagen förbjuder, det överflödar.

Men hören! Allt detta jämmerliga, oförsvarliga, fördömliga elände har Kristus tagit på sig; Kristus, som icke visste av någon synd., har av Gud blivit gjord till synd "för oss" - "för oss" - "för oss" - gjord till synd! - "på, det att vi skulle varda Guds rättfärdighet i honom" - "i honom"! - "Kristus friköpte oss ifrån lagens förbannelse, då han vart en förbannelse för oss" - "för oss"! Vad skulle han göra mer? Är icke detta nog? Vem fördömer dig nu, o människa?

Icke fördömer Gud dig; ty han är fullkomligt nöjd med vad Kristus gjort, och beder dig komma genast. Icke fördömer Frälsaren dig; ty han har givit sitt blod och liv, för att göra, dig frälst och salig, och säger: "Kom till mig, I alla, som arbeten och är betungade, och jag skall vederkvicka eder." Icke fördömer Anden dig; ty han förklarar blott Kristus för själarna, kallar och bjuder till bröllopet. Vem fördömer dig då?

- Det är otron, som fördömer dig, djävulen och det arga hjärtat, som ingiva dig otro och fördömer dig, sägande, att det icke är nog med vad Jesus gjort. Förskräcks för otron; du är skyldig att tro, att genast tro, du är befalld att tro; den hotas med döden, om du icke tror; bed då Gud om tron och släpp honom icke, förrän han i ditt hjärta intryckt: det är nog, evigt nog, vad Jesus gjort och lidit. Och den, som i sitt elände fått sitt allt och sitt nog i Kristus, den är frälst, den är salig, den har tron, den är en kristen - den känner Kristus och har evigt liv.

"Ja", säger mången, "jag vet allt detta om Kristus, håller det ock för sant; men jag får ingen kraft därav på hjärtat, det verkar icke det liv, den tröst, frid, glädje och kraft, som get skulle" o. s. v. Så klagat mången. Och det är sant: "Tron är icke var mans" (2 Tess. 3: 2). Mången har detta vetande om Kristus, denna historiska tro, men bar aldrig smakat den ljuvlighet och kraft, som den sanna, levande, tillägnande tron har med sig.

Andra åter uttrycka med denna klagan blott sitt törstande efter känslor och ljuva förnimmelser av nåden, av Frälsarens kärlek och närvaro. De hava verklig tro, hava nämligen i Kristus sin enda tröst och skatt, sitt allt i alla; hava ock genom tron fått ett nytt sinne och veta tydligt skilja mellan den tid, de stod under lagen, och denna under nåden; men de minnas ock, vilka ljuva känslor de i början hade, och törsta nu efter dessa åter.

Dessa borde en gång besinna, att, hela skriften talar blott om tro, tro på Jesus Kristus, och aldrig om känslor, om att tro på själva ordet, såsom det lyder, och hålla sig därvid, känslan må vara ljuv eller bitter. De borde besinna, att de dock böra göra den gode Frälsaren till viljes och låta sig nöja, om det behagar honom fördölja sig och pröva deras tro - såsom han gjorde med kananeiskan - och

ihågkomma, huru kärt det var för honom, att hon ändå trodde, så att han just hade en hjärtlig lust däråt och utbrast: "O, kvinna! din tro är stor, ske dig, som du vill" - och då fick hon också smaka och se, huru ljuvlig han var. Låt oss göra Frälsaren denna glädje!

Han har ingen större glädje av oss, än när vi tro på honom. Men att verkligen tro, d. ä. i allt bekymmer över sig själv, i all uselhet, synd och anfäktning, dock verkligen hava i Kristus sin tröst, sitt hållfäste, sin rättfärdighet och frid, det är alldeles nödvändigt. Och för att vi måtte få denna kraft av ordet; för att Gud, som bar trons gåva i sin hand, måtte kunna giva oss en verklig och levande tro, därtill är i synnerhet nödigt, att vi stilla och enfaldigt giva akt på något visst stycke av Guds ord, något visst kärnspråk om Kristus, sakta, djupt och allvarligt betrakta det: "ty tron är av predikan".

Många förspilla Guds nåd blott genom att beständigt vända tankarna hit och dit, om ock på andliga föremål, och icke kunna hålla ögonen på den korsfäste en enda stund stilla. De vilja icke tro vad skriften allestädes vittnar, att allt, allt skulle botas genom tron, att Kristus är oss gjord både till rättfärdighet och till helgelse; därför hava de så mångahanda omsorger, att ordet aldrig hinner sjunka ned i deras hjärtan och verka trons liv och kraft. Ett brusande hav kan icke uppvärmas ens av solens hetaste strålar, då däremot en stilla yta lätteligen mottager dessa ljus och värme. Så är det ock med hjärtat.

Därför, såsom vi redan av en hel mängd kärnspråk om Kristus sett, huru hans försoning bör förstås, vilja vi nu företaga oss blott ett enda av dessa språk och se, vad det innebär. Vi taga det, som läses i Gal. 3: 13, så lydande: "Kristus har, friköpt oss ifrån lagens förbannelse, då han vart en förbannelse för oss; ty det är skrivet: Förbannad är var och en, som hänger på trä."

Se nu, om detta språk finge rum i hjärtat, vad för ett himmelrike av utesäglig tröst, evig och orubblig tröst skulle det icke bliva där, så att vi skulle trotsa all helvetets makt och i all vår ömkligaste svaghet triumfera och berömma oss i Herren!

Ty betänk dock, vilka ord här är, vilken bild vi skåda! Kristus vart en förbannelse - Här är i synnerhet några ord av allra högsta vikt att begrunda och fasthålla:

1) Han vart en förbannelse 2) för oss 3) och han har därmed friköpt oss ifrån lagens förbannelse.

Att Kristus, Guds egen Son, vart en förbannelse är ett underligt och hårt tal, men en övermåttan stark och väldig tröst, om man kan betänka det. Såsom aposteln visar, hava orden sin grund i Guds egen lag.

I 5 Mos. 21 se vi, att Gud hade förordnat ett dödsstraff, varvid all lagens förbannelse var fästad, och en

förbannelse "för Gud", såsom orden där lyda; nämligen det, när någon "hängdes på trä"; ty föreskriften om det straffet lyder så: "ty en Guds förbannelse är den, som blivit upphängd".

Och den förbannelsen var så svår, att om en sådan kropp hängde över jordytan en natt, så var, efter samma lag, hela landet oskärat. En sådan lag hade Herren otvivelaktigt givit med avseende på Kristus, på det att man skulle veta, vad det dödssätt, som han fick, innebar.

Märk då: Kristus har burit all lagens förbannelse. Men denna var så stor, att aposteln säger, att han vart en förbannelse, blev hel och hållen idel förbannelse, blev icke blott belagd med mycken förbannelse, utan så överhopad därmed, att han kunde hel och hållen kallas en förbannelse. Paulus brukar samma talesätt i 2 Kor. 5: 21, då han säger, att Kristus blev gjord till synd.

Märk: icke blott mycket syndbelastad, utan idel synd. Detta har biskop Hersleb starkt utlagt, då han i ett tal över detta språk, pag. 22, säger: "Honom (Jesus) har Gud gjort till synd, alldeles till själva synden, så att Gud ansåg honom för intet annat, än idel synd; ja, han icke blott ansåg honom för synd, utan han gjorde honom, så till sägandes, till en syndamassa på det att allt vårt straff, all Guds vrede, all helvetets grymhet, all satans rättighet till oss skulle för syndens skull sammanstöta uti honom, såsom i en medelpunkt, sedan alla synder blivit församlade uti honom; emedan hela världens

synder skulle likasom hava kvarter, rum och plats hos honom, att de skulle finnas igen hos honom, och att alla skulle se, att de voro lagda på honom.

Och pag. 26: "Jesus kunde på intet vis undskylla sig, icke försvara sig, ja icke en gång inför Gud säga, att han var oskyldig"; ty då Gud tillräknar synder eller rättfärdighet, då är det högsta allvar och verklighet." - Nu, detta låter alltför underligt, att Kristus är gjord till synd och vart en förbannelse; men vad är detta annat, än det Johannes säger: "Se, Guds Lamm, som bär och borttager världens synder" - vilket vi höra sjungas över våra huvuden, var gång vi böja dem till Jesu nattvardsbord att emottaga hans lekamen och blod, om vilka han själv där förklarar: utgiven och utgjutet till syndernas förlåtelse - och detsamma som i Jes. 53 står: "Herren kastade allas våra synder uppå honom; han bar deras synder e t c?"

Det är därför ett ord, som vi aldrig kunna nog begrunda och påtänka, att Kristus vart en förbannelse. Det andra högst tänkvärda ordet är detta: för oss - för oss, för oss!! Det är på detta korta ord: för oss, som språkets hela kraft ligger. För sin egen del behövde Kristus visst icke bliva, en förbannelse; ty han var till sitt eget väsende alldeles oskyldig, helig och rättfärdig, men att han vart en förbannelse, det kom därav, att han tagit på sig våra skulder.

Men efter lag skulle varje mördare hängas på förbannelseträdet, därför har ock Kristus efter lag måst hänga därpå. Ty han hade tagit på sig en syndares och mördares person, ja icke blott ens, utan alla syndares och mördares tillhopp; ty vi är allesamman syndare och mördare inför Gud; därför har han måst inför Gud varda det, som vi är, nämligen en syndare, mördare, missgärningsman; såsom skrivet står: "Den, som icke visste av synd, har Gud för oss gjort till synd."

Men på detta sätt blev Kristus inför Gud den allra största syndare, vars like icke varit på jorden. Ty i det han är ett offer för hela världens synder, så är han nu för Gud icke en sådan person, som är oskyldig och utan synd, såsom Guds Son i härligheten, utan en syndare är han, "en liten tid av Gud övergiven" (Ps. 8: 6), vilken bär och bar på sin rygg Paulus synder, som var en Guds försmädare, förföljare och våldsvärkare; Petri synder, som förnekade sin Herre; Davids, som begick hor och mord, ja, mina och dina och hela världens.

Ty alla de synder som jag, du och vi allesamman gjort och ännu dagligen göra, de är med sådan kraft och gudomligt allvar lagda på Kristus, Guds, Lamm, som skulle han själv hava gjort dem; så verkligt är, de Kristi egna synder. Sannerligen: antingen måste våra synder vara Kristi egna synder, eller måste vi evinnerligen vara, förtappade.

Se, detta - att Kristus så alldeles haft våra synder på sig, som om han själv gjort dem; och däremot, att allt, det han, gjorde och lidit, skedde så alldeles i vårt ställe, som om vi själva gjort och lidit det - detta var vad. Paulus menade, då, han sade: "Den som icke visste av synd, har Gud gjort till, synd för oss, på det att vi skulle varda Guds rättfärdighet i honom."

Och åter i samma kapitel: "Vi hålla före, att en har dött för alla, och därför hava alla dött!" Därav kunna vi se, vad det ordet "för oss" innebär, då han säger: "Kristus vart en förbannelse för oss." Kristus har av ousäglig barmhärtighet och i kraft av Faderns eviga försoningsråd gjort ett högst nådefullt byte med oss: det vi hade, vilket var synden, förbannelsen och döden, det tog han på sig; och det han hade och vi saknade, nämligen rättfärdighet, liv och salighet, det gav han åt oss. Det kostade visst den käre Herren ganska mycket, starkt rop och tårar, svett och blod, då han vart till förbannelse; men det skulle dock ske, och han gick det härligen igenom.

Nu säger aposteln, att Kristus därigenom verkligen "har friköpt oss ifrån lagens förbannelse". Han säger icke: skall friköpa, oss, t. ex. då vi bliva rätt fromma, troende och helgade; nej, utan han "har friköpt oss" på den dagen och de timmarna, då han vart en förbannelse för oss. Här se vi nu, varför skriften lärar, att vi bliva fördömda endast genom otron, bortoblivandet och nådens förakt. Och här är orsaken, varför de största syndare och synderskor, när de kommo till Jesus, för att söka nåd och för hela sitt liv bliva hans egna, genast finge nåd och blev så mottagna, som om ingen lag funnits till, som om de aldrig hade syndat; ty Kristus var "gjord under lagen, för att friköpa dem, som voro under

lagen”.

Här är orsaken, varför vi alla, vid ett sådant kommande till Jesus, genast varda rättfärdiga och saliga, så snart vi blott vilja med tron emottaga vår stora, eviga, skänkta rättfärdighet, som stått och står färdig, väntande på oss. Och fastän även hos de troende synden bor kvar i kött och blod, samt ofta under vandrigen kan bryta ut, så kan dock ingen synd tillräknas dem, lagen aldrig fördöma dem, utan de förbliva ändå för Guds ögon alla stunder lika rena, täcka och heliga - det kommer allt därav, att all synd och lagens förbannelse blivit lagd på Kristus, på det att vi skulle varda Guds rättfärdighet i honom!

Ty Kristus har dock sannerligen icke lidit för inbillade synder, utan för verkliga, otillbörliga, och icke tagit blott några synder på sig, utan alla, icke blott de små, utan ock de stora, icke blott de forna, utan också de närvarande, icke blott de ogudaktigas, utan också de trognas. Huru skulle vi eljest kunna hava frid, vilket han, enligt profetens ord, velat genom sin försoning åstadkomma (Jes. 53: 5); ja, huru vore han eljest en fullkomlig Frälsare? Huru kan en människa, som får nåd att inse och tro detta, annat än bliva helt upptänd av glädje och kärlek?

Den själ, som icke blir tröstad av sådan vår Herre Kristi kärlek, måste nödvändigt ligga försänkt i en hård otro. Och det hjärta, som icke av denna Guds kärlek uppvärms och bevekas till genkärlek och Frälsarens glada och villiga efterföljd, måste nödvändigt vara i otro, samt hårdare än stål, och må väl förskräckas. O, när den gudomliga kärleken gått så långt, att den utgivit sin enfödde Son, och Sonen blivit en förbannelse för oss, för att förlösa oss därifrån, och vi sådant veta, tro, bekänna, samt förnimma Andens klappning på hjärtat, men allt detta oaktat fortfara att följa naturen, lustarna och världen. Icke må man undra, att Gud i helig vrede låter sådana föraktare fara; att de av Anden övergivnas och lämnas åt djävulens förtjusning, förblindelse, förstockelse, till att evigt, evigt bliva borta! Gud låter icke gäcka sig!

- Men detta är lätt att förstå. Vad som däremot är en svår hemlighet, är, att Guds vrede också vilar över en hop allvarligare själar, som hava nit om Gud, men dock aldrig vilja höra, vad Gud säger, och hylla Sonen, utan, i sitt allvarliga nit, med judarna förtrampa hans blod och, förvillade av djävulen, rent av fly för tron, för försoningsnådens fulla anammande.

De se snett på Kristi försoning, nåden och tron och anse läran därom skadlig för deras bättring, allvarlighet, helgelse m m. Att som en syndare omfatta Kristus och i honom vara glad och salig anse de antingen för en förmåtenhet och säkerhet, eller för att förvända nåden till lösaktighet. De mena, att man bör tro så måttligt, att lagen alltid måtte få regera i samvetet, de mena, att dess krävande röst i samvetet måste vara helgelsens rätta drivkraft.

Gud öppne deras ögon! All skrift vittnar, att allt det, som icke går av tron, är synd; att fröjd i Herren skall vara vår starkhet; att alla de som hålla sig till lagens gärningar är under förbannelse; att Kristus är oss gjord till helgelse. Svårt skall det bliva för dem att förstå dessa språk; svårt att undkomma deras dom. Emellertid få de gå i öknen. Sedan det goda landet, trons liv i Kristus, blivit så illa beryktat för dem, att de icke våga intaga det, få de gå sina 40 år i Sinai öken och där dö - för otrons skull - såsom aposteln säger: "Vilka angick det, som han svor, att de icke skulle inkomma i hans vila, om icke dem, som hade varit ohörsamma. Och vi se, att de icke kunde inkomma för otros skull" (Heb. 3: 18, 19).

De åter, som mitt i sitt elände, mitt i sin allvarligaste bättringsuselhet och överflödande synd, bliva rådlösa, handfallna och såsom sådana, tro ordet, som säger, att Kristus kom att frälsa syndare och har blivit en förbannelse för dem, och få däri sin tröst, sitt nog, sitt allt, de bekänna: Nu först fick jag liv, nu först frid med. Gud, nu först visshet om nåden och en glad, villig, helig ande, nu först kraft, nu först sann helgelse! Och sannerligen: nu först börja de "bära frukt åt Gud", "tjäna i Andens nya, väsende och icke i bokstavens gamla väsende" (Rom. 7: 4 - 6).

Ty de göra nu det goda, icke därför att man skall, bör, måste, utan därför att de genom nåden fått en ny natur, nytt hjärta och sinne, så att det goda, heliga, för Gud behagliga blivit deras lust, och allt ont

deras högsta plåga. Och denne Helige Ande uti dem förökas uti samma mån, som de är i samvetet fria från lagen, är glada och saliga i Kristus. De hava erfarit, vad de orden betyda: "Så hava ock vi blivit dödade från lagen genom Kristi kropp, lösgjorda från den, i vilken vi hölls fångna - på det att vi måtte bära frukt åt Gud m m". Detta heter, att Kristus har blivit oss gjord till helgelse.

Få är de, som förstå detta, som erfarit detta. - I, som är så lyckliga, "behållen det I haven, att ingen må taga eder krona!" "Låten eder icke på nytt fångas under trälldomens ok!" Djävulen och falska lärare i fårakläder skola vilja föra oss dit, men allra mest vårt eget av synden anfäktade samvete, förnuftet och känslan. I samma stund vi kommit till tron, måste vi bereda oss på att den skall anfäktas, att köttet skall förbliva ont, rasa och strida emot Anden; men ock, att nåden i Kristus skall förbliva lika oförminskad.

Att vi är i allt grundfördärvade, det är sant; att lagen skall i allt fördöma oss, det är sant; men att Kristus bar friköpt oss ifrån lagens förbannelse, det är ock sant; att han blivit gjord till synd för oss, och vi till Guds rättfärdighet i honom, det ock är sant; att vi därför är i honom alla stunder rättfärdiga, heliga, rena och täcka för Gud, det är, lovat vare Herrens namn, visserligen sant! Gud föröke oss Kristi sanna kännedom!

Vad här är framställt, är blott en skymt därav; det är ett ämne, som de kristna aldrig avsluta. Gud föröke oss ljus däri! Amen.

Just därför att nåden är så stor, är faran desto större

(Sjunde årgången, år 1848)

Huru skola vi kunna undfly, om vi icke hava aktat en sådan frälsning? Hebr. 2: 3. Gud är kärleken; och ingen människo- eller änglatunga kan värdigt beskriva Guds kärlek. Men vilken besinnar, att ju större nåden är, desto större är ock faran - nämligen om den stora nåden försummas, föraktas, missbrukas? Vem besinnar, att jämte den oändliga gudomliga: kärleken är en lika oändlig rättfärdighet och helighet i Guds väsende? Och att just därför att nåden är så stor, desto förskräckligare är Guds nitälskan, Guds rättvisa dom över dem, som icke akta, söka, värdera och anamma den stora nåden? »Hade jag icke kommit», säger Jesus, »så hade de icke synd; men nu hava de ingen ursäkt för sin synd» (Joh. 15: 22).

Och just då aposteln genom hela det första kap. av Hebreerbrevet framställt den stora nåd och härlighet, världen i den sista tiden emottagit, nämligen att ende Sonen av Faderns sköte kommit och talat med oss; då säger han (kap. 2: 3): »Huru skola vi kunna undfly, om vi icke hava aktat en sådan frälsning?» Kristi blod *skall* och *måste* - nödvändigt - bliva oss till liv och frälsning, till visdom, rättfärdighet, helgelse och förlossning, eller också komma över oss till dom och förbannelse, såsom över de otrogna judarna! »Detta skall Herren Sebaots nitälskan göra!» Ty »måste den, som brutit Moses lag, dö utan barmhärtighet», säger aposteln, »huru mycket värre straff, menen I, skall icke då den anses förtjäna, som harr förtrampat Guds Son och för orent aktat förbundets blod!» etc.

Men att förtrampa: Guds Son betyder: *blott så ringa akta* honom, att han får vara, att man icke söker honom, icke hyllar och omfattar honom, icke blir hans egen, hans lärjunge, vän och efterföljare; ty vad man så ringa aktar, att man icke böjer sig ned för att upptaga det från jorden, det trampar man uppå. Icke hade alla de judar, över vilka Guds förskräckliga hämndedom har gått, försmädat eller pinat Kristus, utan en del gräto vid hans lidande och fingo likväl samma dom (Luk. 23: 27-31) blott därför, att de icke så anammade honom, att de blevo hans lärjungar.

Men vad gör då den helige, nitälskande Guden åt den människa, som föraktar hans kärlek, hans Son och hans Andes röst? Han gör henne intet förskräckligare, än att han blott lämnar henne åt sig själv; hon övergives av Herrens Ande, blir icke mer av Anden väckt, oroad, förkrossad, upplyst, utan får gå sin egen väg, följa sitt eget råd, eget behag, utan tuktan, utan räddhåga, utan omsorg om själen, ja, hon får bliva riktigt säker i synden. Då blir hon så förblindad och förvänd till sinne och tankar, att hon använder allt till sitt fördärv och skada; att allt, vad Gud givit till välsignelse, länder den själen till förbannelse; vad som är givet till upplysning, länder henne till förblindelse; vad som är givet till väckelse, länder henne till förhärdelse; vad som är givet till tröst och salighet, länder henne till evigt kval och fördömelse. Detta gör Herren Sebaots *nitälskan*! Så sannas de hemiska orden: »Ve över dem, när jag viker ifrån dem!» - och åter: »Gud låter icke gäcka sig!»

»O, det är en egenskap hos Gud, ett regeringssätt», säger en gammal andens man, »för vilket jag av hjärtat förskräckes, och varom jag ropat mig hes, med kvävd gråt i halsen och dock många tårar i ögonen, och har ändå aldrig blivit nog hörd. Det är den egenskapen, det fästet, varom David säger: »Herre, mot den rene bevisar du dig ren, och mot den vrånge bevisar du dig avog» (Ps. 18: 27). Med de rene, d. ä. dem som hava ren mening, när de nalkas dig, talar du enfaldigt, öppet, begripligt, upplyser och leder dem nådeligen; men mot de vrånga ställer du dig avog, gäckar dem, »förblindar dem».

- Tycker någon, att detta är för hårt talat om Gud, han läse den milde Frälsarens egen förklaring i Matt. 13: 10-15 och kap. 11: 25, där han själv uttryckligt säger, att han därför talade i liknelser, emedan den som har, honom skall varda givet, och han skall hava övernog; men den som icke har, av honom skall tagas även det han har; samt att han har fördolt detta för visa och kloka etc. Och i 2 Tess. 2: 10-12 säger aposteln lika uttryckligt: »Därför, att de icke hava mottagit kärleken till sanningen, att de måtte bliva frälsta; fördenskull skall Gud sända dem kraftig villfarelse, så att de skola tro lögnen, på det att alla må varda dömda, som icke hava trott sanningen, utan haft sin lust i orättfärdigheten.»

Men vad nu här är sagt - att på största nåd följer största, vrede, när nåden föraktas, och att Gud sedan ställer sig avog mot de vrånga och låter allt, som var givet till välsignelse, bliva dem till förbannelse - skall vidare visas genom några exempel av Guds förhållande mot sitt egendomsfolk judarna. De äro av Gud gjorda till ett tecken för alla folk, att man på dem skall se, huru Herren handlar. I Jes. 63: 9, 10 heter det om den stora ömhet, Gud hyste för dem: »Han ömmade för all deras nöd, och hans ansiktes ängel frälste dem. I sin kärlek och sin huldhet förlossade han dem och upptog dem och bar dem i alla forntidens dagar. Men de voro ohörsamma och bedrövade hans helige Ande, och han förvandlades till deras fiende; han stridde själv emot dem.» Och se, allt det, som hade varit det väntande Israel till vederkvickelse och välsignelse, blev det förhärdade Israel till förbannelse och död. Gud var emot dem och slog dem med allt, som deras fäder njutit utav.

Mamres lund var för det gamla Israel en dyrbar lund, ty där förkunnade den högtlovade Guden för Abraham, att i hans säd alla släkter på jorden skulle varda välsignade. På samma ställe (staden Terebinte blev sedan där byggd) sålde kejsar Hadrianus, efter judarnas andra uppror, flera hundratusende israeliter till slavar.

- Eldstoden i det gamla testamentet var full av välsignelse för Israel samt en förebild till Messias, vilken också, såsom den förre, ville föra sitt folk genom fientliga härar, genom öknar och hav, till det himmelska Kanaan. Men i sjätte århundradet efter Kristus påstod en rabbi Meir i Asien sig hava sett eldstoden. Den skulle vara Messias förebud. Han uppkallade folket till resning. Om de ville draga till Kanaan, skulle eldstoden komma och gå framför dem. Men där kom ingen eldstod; blott strömmar av blod såg man.

I en sjuårig kamp utrotade perserna så många av judarna, som deras svärd kunde nå. - »En *stjärna* träder fram ur Jakob, och en spira höjer sig ur Israel», så profeterar Bileam. Vi veta, att den stjärnan var Kristus, den sköna morgonstjärnan. Men sedan det arma folket hade föraktat den sanna stjärnan, *världens ljus*, så fick det, år 132 efter Kristi födelse, en falsk stjärna, en bedragare, som utgav sig för att vara *stjärnans* Son (Barekba). En liten tid lyste denna stjärna med vilda flammor, så föll den ned av sin himmel. Bedragarens fotspår dröpo av judarnas blod. - Oljeberget är för de rätta israeliterna, för alla trogna, ett dyrbart berg; här plägade Herren tillbringa nätterna hos sin Fader samt njuta sin vila här började han sitt välsignade försoningslidande hos sin Fader och här uppför han till himmelen. Sannerligen ett dyrbart berg! Men för de otrogna judarna hade detta berg en annan betydelse, andra minnen. Då kejsar Hadrianus hade med blod släckt det andra upproret, blev det vid livsstraff förbjudet, att någon jude mer skulle beträda den heliga stadens område. Blott på Jerusalems förstörelses dag fingo de församla sig på Oljeberget och gråtande skåda över till stadens ruiner och taga avsked från sina gamla hem, dess helgedom, dess minnen.

- En frälsare blev ifrån begynnelsen lovad världen, *en* medlare mellan oss och Gud; *en* Herre, *en* tro, ett dop. Han kom, full med nåd och sanning, Guds härlighets återsken, Guds väsendes avbild. Han blev alla trognas glädje och salighet. Men det otrogna Israel, sedan det

försmått den ende rätte Frälsaren, har sedan klappat på alla dörrar, om det icke kunde vara en frälsare därinne. Man har sagt till dem: »Här är Kristus, där är Kristus!» och de hava trott det.

Mäktiga muhammedanska krigsfurstar har man frågat, om de icke kunde vara den, som profeterna bebådade och på vilka fäderna hoppats. Ja, även bland de kristna hava judarna sökt Frälsaren. Till den engelske upprorsmakaren Oliver Cromwell kom i 17:de århundradet en judisk beskickning, för att fråga, om han icke vore Guds högtlovade. Man underrättade sig, om han icke till äventyrs på fädernet härstammade från David. Icke sju, utan sjuttio sinom sju gånger har det arma folket blivit bedraget. Omkring 70 falska Messias hava uppstått bland judarna; och nästan alla dessas väg är tecknad med deras folks blod. Israels hopp blir nu beständigt gäckat och måste bliva det, helst som, enligt deras egna heliga böcker, Davids släkt, av vilken Frälsaren skulle komma, är utdöd. Israel står såsom en stackars sinnessvag man, över vilken solen längesedan gått upp, men som beständigt stirrar mot öster och väntar på, att hon skall komma; och när någon säger till honom: »där är hon ju», beständigt svarar: det är icke denna.

Och varför är Israel så vansinnigt, så slaget med blindhet? »De strida mot Herren, och Herren strider mot dem» (Jes. 63: 10); ty »mot de vrånga bevisar han sig avog»; »men när de omvända sig till Herren, varder täckelset borttaget»; eljest skall domen i 2 Tess. 2: 10, 11 fortfara.

- Varest ingen *Frälsare* är, där är icke heller någon *försoning*. Israel har en stor försoningsdag, men ingen Försonare. Gå om aftonen på den dagen förbi deras tempel och hör deras ropande; det kan tränga genom märm och ben. De ropa mot i himmelen, men »himmelen är av koppar». De hava templet fullt av ljus, men mörkt på frälsningens väg. Rökelsen doftar, men den rätta rökelsen fattas, bönen av förkrossade och böjda hjärtan; ty de vilja varda rättfärdiga genom lagens gärningar. En av de härligaste gåvor, Gud hade givit detta folk, var lagen. Herrens lag var detta folks utmärkande härlighet. Moses är en trogen Herrens tjänare att föra folk till Kristus; lagen är en tuktomästare till Kristus; en sådan tuktomästare är en huld vän. Men sedan folket förkastat Herren, som har köpt dem, har lagen blivit dess fiende, ja, en vagnborg omkring dem, som värre än kejsar Titi vagnborg tränger dem på alla sidor, utesluter dem från nåden, från barnens rättighet, från himmelen. De vilja bliva frälsta genom lagen.

Frälst genom lagen blir blott den, som håller den. Men nu kunna de icke en gång hålla den i dess utvärtes stadgar, mycket mindre i allt sitt leverne, allra minst i hjärtats kärlek, som är lagens första och sista krav. Lagen, som skulle föra dem *till* Kristus, för dem nu *ifrån* Kristus. Lagen är, som sades, en vagnborg omkring dem. När de stå upp eller gå till vila, när de äta och när de dricka, när de gå ut eller gå in, bittida eller sent, äro de omringade av lagens stadgar. Israel går liksom i järnklänning och järnkedjor, som tränga, skava och såra dem på alla sidor. Och då är det icke nog med Guds egna bud, utan i sin förblindelse skapa de sig ännu flera, ty den, som börjar vilja bestå genom lagen, får ingen gräns. Deras rabbiner hava kommit så långt, att de ock uppkastat det spörsmålet, om man borde äta ett ägg, som en höna värpt på sabbaten.

Korteligen: lagen, som var dem given till gagn och ledning, har blivit för dem till en oändlig förvillelse. – Huru lycklig är icke en troende kristen! Ju bestämdare han fördömes av lagen, desto vissare blir han, att *all* frälsning är i Kristus, desto närmare sluter han sig till honom, desto friare och saligare blir han. Sedan tvingar honom *Kristi kärlek* till allt vad han bör göra, och lagen är så hans vän, hans hjärtas lust. Herre, »mot de rena bevisar du dig ren; men mot de vrånga bevisar du dig avog».

Men vi vilja ännu ur Frälsarens egna tal med judarna visa ett exempel, huru han mot de vrånga ställer sig avog och låter dem rusa längre och längre bort. Det är i Joh. 8: 46-59. Då judarna började förakta och smäda, sade han dem blott flera gudomliga sanningar, men uttryckte sig så, att blott de trogna skulle fatta det till gagn och salighet, men motståndarna bliva ännu mer galna. Då de först sagt, att han hade en ond ande, svarade han: »Jag har icke en ond ande» m. m. »Sannerligen, sannerligen säger jag eder: om någon håller mitt ord, skall han icke se döden till evig tid.» Då fingo de *bekräftelse* på vad de sagt, att han hade en ond ande, menade de; ty de sade: »Nu förstå vi, att du har en ond ande. Abraham och profeterna dog, och du säger: om någon håller mitt ord, skall han icke smaka döden till evig tid. »Ja, de anse sin bevisning så stark, att de upprepa den för andra gången: »Icke är väl du större än vår fader Abraham, som är död? Även profeterna äro ock döda, till vem gör du dig själv?» Märk då, att Herren Kristus icke med ett enda ord förklarade sig över det, som stötte och förvillade dem - att han icke sade: Jag talar icke om den *lekamliga* döden etc. - nej, utan i dess ställe kastar han fram ännu en stötesten, mot vilken de skulle ännu hårdare törna, och säger: »Abraham, eder fader, fröjdade sig, att han skulle få se min dag; och han såg honom och vart glad.» Åter en ny bekräftelse på hans ursinnighet, menade judarna och svarade: »Femtio år är du icke ännu, och Abraham har du sett!» Och märk, att den milde Herren Jesus icke heller nu förklarade sig, t. ex. med orden: Jag menar, att han såg mig *andligen* - nej, utan han gav dem blott åter en ännu svårare stötesten och sade: »Sannerligen, sannerligen säger jag eder: Förr än Abraham var född, är jag.» Nu anse de icke mera värt att svara med ord - nu taga de upp stenar och kasta på honom.

- Se nu här: Herren talade idel gudomlig sanning och vishet; men för de otrogna blev det största dårskap. Och att han icke för de trotsande fienderna förklarade sig, utan lät dem rusa blott längre och längre till sitt fördärv, denna förskräckliga gudomliga straffrättfärdighet förklarar han själv, såsom sagt är i Matt. 13: 10-15. Och alltsammans visar, att ju större nåden är, desto farligare är dess förakt; att Gud icke låter gäcka sig.

Men vad vi nu här sett, om Guds heliga nitälskan mot sina föraktare, är hans eviga och oföränderliga natur. Han gör alldeles på samma sätt ännu i dag. Vi se ock många bedrövlige exempel av själar, som få erfara det. Själar, som en tid besöktes av Herrens Ande och hörde ordet, men aldrig läto sig helt vinnas, utan emotstodo sanningens kraft på hjärtat, bedrövade Guds Ande och bortdrevo honom - om ett, två, tre år äro de så övergivna av Anden, att de icke ens kunna höra sanningen, eller om de ock med öronen höra, likväl icke förnimma, icke förmå taga något till hjärtat och vara uppriktiga mot sig och söka ordets kraft, utan äro alldeles nöjda i sin obotfärdighet, alldeles tillslutna, stocksäkra, förtjusta, i högmod, stolthet, flärd och all synd och skam.

Och allt, som är oss givet till välsignelse, är dem nu till skada och förbannelse, t. ex. lagen länder dem till skrymteri, evangelium till köttslig frihet, nattvarden till säkerhet och till att »äta och dricka sig själv en dom», medgången till övermod, motgången till knot. Korteligen: vareft Anden är viken, där är allt till förbannelse. Så gruvligt kan Gud straffa sina föraktare. Det är svårt att strida med Gud; det är gräsligt att falla i den levande Gudens händer.

Bäst är att hålla sig väl med honom, som har all makt i himmelen och på jorden. - De som söka, älska, följa honom, dem skall barmhärtighet omfatta, oändlig barmhärtighet, godhet och trohet, i alla deras livsdagar - men de, som löpa efter en annan, skola hava stor bedrövelse! (Ps. 16: 4.)